RMK. I. 820a
RMK. I. 820b

LINGVÆ LATINÆ.

In Hungaricam Linguam
translata, per
STEPHANUM BENJAMIN
SZILAGYI,
Rector Scholæ Varadiensis.

LEUTSCHOVIÆ,
16[illegible].

A BALLAGI SALÁT
Könyvtarából.
BUDAPEST. 1874.

1.) RMK I. 820/a.

1. péld.
(Telj.:) (Függeléke: kollig. 3.)

2.) RMK I. 820/b.

1. péld.
(Telj.:)

3.) RMK I. 820 (a.-nek a) Függelék.
(A kollig. 1. Függeléke.)
(Telj.)

Semen Mulieris conteret caput
S[illegible] Serpentis.

Az Asszonyi állatnak magva meg
rontya a' Sigyónak fejét.

Sabbatha sanctifices habeas in honore
parentes

Quorum tibi non exploratus est candor,
familiarem te illis non exhibebis.

Aurea verè nunc st̄ secula plurimus auro
Venit honos, auro conciliatr̄ amor

Emerici Boldisár

Æstimat ut sapiens preio, non pondere gemmas
Utilitate probat sic quoque mentis opus.

Emlekül aidja.
Boldizsár Imre
Sepsi ref: Pap,
Ballagi Aladár Urnak
1874 Aug: 13án

ORSZ. S[illegible]-KÖNYVTÁR
Növedéknyp[illegible]
193 9 év 5256 sz.

JOH. AMOS. COMENII IANVA LINGVÆ LATINÆ reſerata aurea.

Sive,

SEMINARIUM Linguæ Latinæ & Scientiarum omnium.

Hoc eſt;

Compendioſa LATINAM & aliam quamlibet Linguam, unà cum Scientiarum & Artium fundamentis, perdiſcendi Methodus, ſub Titulis centum, Periodis mille comprehenſa.

Et in uſum Scholæ Varadienſis, juxta Belgarum editionem poſtremam, accuratam & auctam, in Hungaricam Linguam tranſlata,

Per

STEPHANUM BENJAMIN SZILAGYI,

ejuſdem Scholæ Rectorem.

Æſtimat ut ſapiens precio, non pondere gemmas:
Utilitate probat ſic quoque mentis opus.

LEUTSCHOVIÆ,
Typis Laurentij Breveri, An. 1649.

Ad Auctorem

JANUÆ LINGUARUM RESERATÆ,

Virum Clariss. Eruditissimumq;

Dñ. J. A. C.

Pro Scholis optima facillimaque sollicite meditantem.

Nescio dexterius reserari JANUA LINGUÆ
Instituis quàm Tu, quâ ratione queat.
Inducis penitùs simul ad conclavia RERUM,
Quas velut occlusas continet una domus.
Nempe libellus habet tuus iste vocabula quævis,
Cum rerum serie perbene dispositâ.
Sic pulchrè LINGUAM, *studium fuit erudiisse,*
Ne fuerit mentem *Pascere cura minor.*
Agnoscent satis id doctique probique: DEUSQUE
Quod seris, id nutu grandiet ipse suo.

scribebat

applaudente animo

C. V. S. S. Th. D

MAGYAR KÖNYVTÁRA MÚZEUM
Dr. BALLAGI ALADÁR

INSTITVTIO DIDACTICA,

De usu & ratione docendi Januam Linguæ Latinæ.

LEctor amice: *Qui nucleum esse vult, nucem frangat oportet,* inquit COMENIUS noster. Si quis ergò nucleum Januæ linguarum esse cupit; usum ejus modumq; docendi, ante omnia perdiscat oportet. Usum primò indicabimus breviter, deîn modum docendi. 1. Quod rerum totius naturæ, artis, nec non scientiarum nomina, brevibus comprehendantur sententiis in hac Janua, magnum ingenii & memoriæ levamen est: nuda enim vocabula, prout in lexicis & nomenclaturis describuntur, difficulter admodum ediscuntur, & longè difficilius memoriâ retinentur: Quia non informant judicium. 2. Res ipsæ cum vocabulis docentur heîc & explicantur, divino quodam combinationis artificio.

3. Omnium rerum definitiones, genera, species, differentias, interdum causas efficientes, formas & fines earum ac proprietates in hoc libello repetire licet. 4. Quod verò methodum attinet, generalia specialibus, naturalia artificialibus atq; moralibus, præmittuntur eleganti ordine, adeoq; tituli singulorum capitum sunt veluti genera, specierum in isto capite occurrentium. 5. Si quis hanc Januam accuratè, ac distinctè legere, voceſque in ea occurrentes eleganter pronunciare, noverit; omnes alios libros accuratè legere, & inter loquendum voces eleganter pronunciare poterit. 6. Qui omnes voces hujus libelli Etymologicè examinare, constructionumq; syntacticarum regulas & rationes reddere sciverit, optimus erit Grammatista, nec hæsitabit in lectione bonorum authorum. 7. Phrasium quoq; copiam hinc elicere, & easdem variare poterit bonus præceptor. 8. Occasiones historiarum tam naturalium quàm artificialium & moralium, tot sunt ferè, quot voces peculiares. 9. Si vocum origines, per totam Januam pueris inculcet fidelis Magister; magnam discipuli Græcarum vocum cognitionem comparabunt, intimamque & formalem

lem vocum significationem ex derivationibus illis ediscent. 10. Exercitiorum deniq; styli, tam ligati quàm soluti uberrima seges in hac repetitur Janua. Tantos nempe usus habet exiguus iste libellus! quem si quis memoria teneat, & perfectè loqui, & de cunctis rebus eleganter disserere poterit.

Porrò docendi modus hancce Januam, pro discipulorum captu & varietate diversus est. Nos pro diversitate quatuor classium, Grammaticæ, Syntacticæ, Poëticæ ac Rhetoricæ, ita nunc docemus & imposterum, docebimus DEO volente. In classe Grammatica Grammaticè: Id est, Grammaticum ejus usum demonstramus hoc modo: 1. Certum quotidiè pensum proponimus; illud clarè, distinctè & eleganter prælegimus; accuratam vocum pronunciationem, vocis moderationem, punctorum denique rationem observantes ubique. 2. Discipulos idem pensum clarè, distinctè, & eleganter, perlegere, accuratā pronunciationem, vocis moderationem, punctorumq; rationem observare jubemus. 3. Singulas voces quid significent, explicamus, ut cum vocibus res ipsas intelligant: ignota illis & nondum visa, demonstramus ad oculum, si fieri secus

non possit, per figuras & imagines. 4. Stylum ex eadem prælectione hungaricum periphrasticè exhibemus. 5. In examine, tectâ manibus translationis Hungaricæ columnâ, per singulas voces & sententias exponere jubemus. 6. Singulas voces per accidentia octo partium orationis deducimus. 7. Derivationes vocum & origines cum formali vocum significatione indicamus. 8. Faciliores constructionum formulas pueris proponim⁹, & regulis applicamus, ut eos ad classem Syntacticam præparemus. 9. Pensum quotidianum altero quovis die, totius autem septimanæ, singulis diebus Mercurii & Sabbathi, pmptâ memoriâ recitare jubem⁹. 10. Eandem Januam interdum clarè ac distinctè, ac si perorarent, proponere & puriles disputationes exercere inter se præcipimus. Exemplum hîc ejusmodi exanimis Grammatici addere, supervacaneum esse puto; cum sciam hunc modum examinandi, vulgarem & omnibus notum esse. Origines autem vocum Præceptores inquirere possunt, in Lexico Etymologico Matthiæ Martinii, Becmanni, Coldingii, Mochingeri, Indice Januæ Linguarum editionis Dantiscanæ, & aliis hujusmodi libris. Pensum verò

verò illud Januæ Linguarum ita disponimus in classe Grammatica, ut intra spatium unius anni, totam absolvere possint.

In classe verò Syntactica, eandem Januam docemus, tali processu: 1. Cum in classe Grammatica, bona ex parte contextum Januæ perdidicerunt pueri, duplum pensum resumimus ut semianno totam absolvere possimus, eamque rursum, clarè, distinctè, & eleganter prælegimus. 2. Res ipsas vicissim clarius paulò, & uberrius quàm antea explicare pergimus, ut eadem quæ antehac perceperant, in memoriam revocent. 3. Stylum duplicem aliquanto graviorem, Hungarico-Latinum, & Latino-Hungaricum, ex eodem penso, quotidie exhibemus & corrigimus. 4. Phrases occasione verborum elicimus Latinas & Hungaricas, easdem quæ sunt in Janua, periphrasticè exponimus & circumscribimus. 5. Difficiliores etiam quæstiones, Etymologicas inserimus examini, cum difficiliorum necessitas verborum postulat. 6. Syntacticè construimus, & easdem constructiones variamus. 7. Chrias & breves materias carminum quoq; majoribus, qui promovendi erunt in classem Poëticam, ut jam ipsi volitare ac judicium

inventionibus exercere queant, exhibemus. 8. Singulis diebus Mercurii, Sabbathi, post exercitium Catecheticum, aliquos perorare jubemus, ex charta solum, ne fatigentur tenera ingenia: ut actionem & pronunciationem oratoriam à teneris annis ediscant. 9. Textum Januæ Latinum, hic etiam à memoria puerorum, fideliter exigimus. 10. Interdum recreationis ergò de hac vel illa memoria, ex tempore differere jubemus discipulos, bonorum Authorum quoq; fructuosam lectionem commendamus: elegantiarum item, & modorum loquendi formulas, consignandi & in usum convertendi artificium ostendimus.

Lectio lecta valet decies repetita placebit.

In classe Poëtica etiam veluti cynosuram DEO volente, habebimus eandem Januam Linguæ Latinæ, tali ordine. 1. Idem pensum resumemus quotidie, quod in Syntaxi, ut eodem spatio semestri cursum Poëticum absolvere queamus. 2. Idem pensum semel perlegemus, & explicabimus Poëticè; Mythologias videlicet Poëtarum ex rebus naturalibus artificialibus & moralibus enarrantes, juxta Natalis Comitis manuductionem. 3. Phrases Poëticas eliciemus & variè circumscribemus. 4. Syllabarum quantitates per singulas voces examinabimus, secundum præcepta Emanuelis, versibus comprehensa, quos postremæ editioni Grammatices Alvincianæ inseruimus. 5. Materias carminis ex eodem penso binas dabimus: Interdum & Poëmatum, ut versibus perorare discant. 6. Inventiones Poëticas ex eadem Janua ostendemus. 7. Materias quoque acuti Epigrammatis, de hac vel illa re jucunda, exhibebimus, ut extemplo epigramma faciant. 8. Historias animalium, herbarum, arborum, &c. rerum artificialium, & moralium &c. crebras inserimus, hîc nos juvabit egregiè officina Poëtica Ravisii,) ut ex iis copiam inventionis Discipuli comparare possint. 9. Enarrationem classici cujusdam Poëtæ subjungemus. 10. Imitationem Poëticam, in Epigrammatibus & Poëmatibus componendis, ostendemus.

Tandem in classe Rhetorica, præceptis Rhetoricis eandem adjungemus Januam, hoc modo: 1. Toties repetitum Januæ textum exigemus, ut eò firmius inhæreant formalia verba. 2. Juxta ordinem capitum, ut hîc etiam spatio semestri Januam percurre-

re queamus, singulis diebus, singulas oratiuncularum dabimus materias, in diversis causarum generibus. 3. Oratiunculas illas postquam compositerunt corrigemus. 4. Easdem diebus Mercurii & Sabbathi declamare jubebimus. 5. Enarrationem & resulotionem alicujus Ciceronianæ orationis annectemus. 6. Imitationem oratoriam quoque exercebimus. 7. Examen reale instituemus; rerum definitiones, genera, & causas proponendo per quæstiones. Exg. Sit nobis pensum unius diei, caput tertium, De Elementis. Illud realiter ita examinabimus. Quod est caput tertium? De Elementis. Quid sunt elementa? p. 28. Sunt simplicia corpora, ex quibus composita vel mixta exsurgunt. Ubi est Genus Elementorum? Corpora. Ubi differentia? Simplicia. Quis est finis elementorum? Ut inde composita vel mixta exsurgant. Quis est effectus elementorum? Quod omnia reliqua ex iis constent: quod ex iis generentur: iis nutriantur; in eadem dum corrumpuntur, resolvantur. p. 29. & 30. Quæ fuit materia elementorum? Confusum chaos. p. 23. Quis fuit causa efficiens? Deus, qui ineffabili sua omnipotentia omnia creavit ex nihilo. p. 18.

Quo-

Quomodo creavit Deus elementa? Ante omnia Deus in quatuor species disseparavit ac segregavit confusum istud chaos. p. 23. Quot sunt species elementorum? Quatuor. p. 23. Quæ? Ignis, Aër, Aqua, Terra. Quid est Ignis? Est elementum. Sed quale? Tenuissimum vel subtilissimum, lucidum & calidum. p. 24. Quot sunt proprietates essentiales Ignis? Tres. Quæ? Ut sit subtilissimus, lucidus & calidus. Quid est Aër? Est elementum tenue, pellucidum & tepidum. p. 25. Quot sunt proprietates Aëris? Tres. Quæ? Ut sit tenuis, pellucidus & tepidus. Quid est Aqua? Est elementum studium & frigidum. p. 26. Quæ sunt ejus proprietates? Fluidam & frigidam esse. Quid est Terra? Est elementum solidum, quæ sub aqua mansit veluti sedimentum crassum. p. 27. &c. Totam hanc Januam ita esse contextam, ut rerum definitiones, genera & differentias eruere possint boni præceptores, fidem faciet vel unica periodus 357. ubi quot voces tot gemmæ. ex. gr. Quid est scientia? Est vera rei apprehensio. Quid est error? Est falsa rei apprehensio. Quid est opinio? Est debilis rei apprehensio. Quid est suspicio? Est ex conjecturis veniens rei apprehēsio. Quid

est

est dubitatio? Est vacillans rei apprehensio. Quid est hallucinatio? Est impedita rei apprehensio. Quid est ignoratio & inscitia? Est nulla rei apprehensio. 8. Problemata & varias quæstiones ad ventillandum proponemus, ut modus argumentandi & Logicè differendi ostendamus, discipulosq; manuducamus ad Philosophicum ac Theologicum studium. Atque hæc est ratio docendi, quam nos in hac Schola nostra, secundum distinctas classes, observabimus; si Deus vires & vitam sufficiat. His vale Lector amande, nostrisq; laboribus fave.

JANUA LINGUÆ NYELVNEK

Latinæ reserata aranyos ki-nyittatott

Aureæ. AJTAJA.

I. Introitus. *I. Bé-menetel.*

1 SAlve Lector amice. 1 EGésséggel olvaso Barátó.

2 *Si rogas quid sit eruditum esse? responsum habe, nosse rerum differentias, & posse unumquodque suo designare vel insignire nomine.*

2. Ha kérded mi légyen tudosnak lenni? ez légyen tenéked feleleted, ismérni a' dolgoknak külömbségit, és akarmit az önnön maga nevén megjegyezhetni és nevezhetni.

3. *Nihilne præterea? Nil certè quicquam.*

3. Nintsené azon kivül semmi? Nintsen bizonyára semmi.

4. *Totius eruditionis posuit fundamentum, qui nomenclaturam rerum, naturæ & artis perdidicit.*

4. Az egész tudománynak fundamentomat (tenekét) vetette, az, a' ki nevén elö-számlálását a' természetben és a' mesterségben lévö dolgoknak megtanulta.

5. *Sed (atqui) id difficile forsan?*

5. De (ha) nehéz dolog az talám?

6. *Est: si invitus feceris, aut præveniente & præconcepta imaginatione teipsum terrueris.*

6. Ugy van: ha kéntelen tselekeszed, avagy ha idején és eleve bé-vött képzö vélekedéssel te magadat el-rettented.

7. *Tandem, si quid asperitatis erit, initio erit.* 8. *An-*

7. Végezetre, ha mi darabos nehézsége lészen-is, edgy elöször lészen. 8. Avagy

8. Annon & literarum characteres ac ductus pueris primo intuitu mira monstra & portenta videntur?

8. Avagy a' botűknek jegyezgetési és vonogatási a' gyermekeknek elsö tekintettel álmélkodásra mélto tsudáknak és szörnyü dolgoknak nem láttzanaké?

9. Ast ubi paulum impenderint operæ, ludum & jocum esse animadvertunt.

9. De midőn valami kevés munkát költöttek-el rajta, játéknak és tréfának lenni eszekben vészik.

10. Idem in omni re evenit, ut aspectu exteriore operosa appareat.

10. Azon történik minden dologban, hogy külsö tekintettel terhesnek tessék.

11. At si aggredi pergas, nihil est quod non cedat, & se subdet ingenio.

11. De ha hozzá-fogsz kezdeni, semmi nintsen a' mi ne engedgyen, és magát az elméednek alája ne vesse.

12. Qui cupit, capit omnia.

12. A' ki kiván, meg-fog mindeneket.

13. Agedum itaque quisquis es, sperare te jubeo, desperare veto.

13. Noszsza tehát akar ki légy, jó reménységgel biztatlak téged, kétségben esni tiltalak.

14. En, vide exiguum hoc opusculum.

14. Imé, lásd-meg e' kisded munkátskát.

15. Hic tamen (quod sine jactantia dico) universum mundum exhibebo; totamq; Latinam linguam, per infinitarum rerum praxin, velut in breviario seu enchiridio ostendam.

15. Itt mindazáltal (mellyet kérkedség nélkül mondok) e' széles világot ki-adom; és az egész Deák nyelvet, vég-nélkül való dolgoknak gyakorlási által mint edgy rövid jegyzö könyvben avagy kézben forgo kisded könyvetskében meg-mutatom.

16. Tenta, quæso, evolve & edisce aliquot has pagellas.

16. Probáld-meg, kérlek, forgasd-által és tanuld-meg ezen edgy-nehány leveletskéket.

17. Facto hoc, oculatum te ad omnia humanitatis studia reipsâ comperies.

17. Ezt meg-tselekedvén, fel-nyilt szemes voltodat minden tiszteséges tudományokra valósággal meg-tapasztalod.

II. De ortu & creatione mundi.

II. E' világnak eredetiről és teremtéséről.

18. Deus ineffabili suâ omnipotentiâ creavit omnia ex nihilo.

18. Az Isten az ő ki-beszélhetetlen mindenhatóságával teremtett mindeneket semmiből.

19. Principio enim expandit extenditq; vastissimam abyssum, & spatium, ubi cœlum & terra existunt.

19. Mert edgy elöször ki-terjesztett és ki szélesitett edgy iszonú mélységet, és helyet, az hol az ég és az föld vannak.

20. Ac complevit seu replevit eam tenebricosâ quadam & informi caligine.

20. Es meg-töltötte avagy bé-töltötte azt néminemü setét és képtelen homállyal.

21. Ex qua tanquam materia figuravit formavit ve creaturas corporeas, distinctas formis, & vestitas accidentibus variis, prout cujusq; ideam intra se conceperat.

21. Mellyből mint edgy materiából (anyai dologból) ábrázolt és formált testes teremtett állatokat, formával (képpel) meg-külömböztetteket, és külömb külömb-fele külsö tulajdonságokkal fel-ruháztattakat, a' mint mindeniknek idiáját (képit) ö magában el-gondolta vala.

22. Im-

22. Es

22. *Implantavitque cuiq; naturam ſuam, id eſt, vim obſervandi aſſignatum locum, modum genusque ſuum.*

22. Es mindenikben plántálta (óltotta) az ő terméſzetit, az az, meg-tartására való erőt az ő néki rendeltetet helyének modgyának, és az ő nemének.

III. De Elementis.

III. Az éltető állatokról.

23. *Ante omnia verò confuſum iſtud chaos juxta denſitatis & raritatis gradus, in quatuor ſpecies diſſeparavit ac ſegregavit.*

23. Mindeneknek előtte penig azt az elegyes zurzavart az ő sürüſęgének és ritkaságának gráditsi ſzerént, négy külömbözö magán való réſzekre (nemekre) el-oſztotta és elválaſztotta.

24. *Tenuiſſimam ſubtiliſſimamque partem fecit lucidam & calidã, & appellavit ignem ſeu lucem.*

24. A' leg-gyöngébb és leg vékonyabb réſzét tsinálta világoſsá és meleggé, és nevezte tüznek avagy világoſságnak.

25. *Aliam iterum tenuem, pellucidam & tepidam, dixit aërem.*

25. A' maſikat iſmét ugyan vékonyat, által-látharót és lágy meleget, módotta levegő égnek

26 *Tertia portio fluida & frigida, fuit aqua.*

26. Az harmadik réſz folyo és hideg, vólt a' viz.

27. *Sub qua manſit ſedimentum craſſum, limus ſeu terra.*

27. A' melly alatt maradott a' temérdek Söprölék, ülepedett hig Sár és Föld.

28. *Atque hæc ſunt ſimplicia corpora, ex quibus compoſita vel mixta exſurgunt.*

28. Es ezek a' magán való (edgy terméſzetü) teſtek, mellyekből az öſzve-ſzörkezteteti avagy elegyittetett (teſtek) kelnek (ſzármaznak).

29. *Omnia enim reliqua ex his conſtant.*

29. Mert minden egyebek ezekből állanak.

30. *Quippe ex iis generantur, iis nutriuntur, in eadem, dum corrumpũtur, reſolvuntur.*

30. Tudni illik azokból ſzármaznak, azokkal tápláltatnak, ugyan azokkal, midőn meg-romolnak, el-oſzolnak.

IV. De Firmamẽto.

IV. A' Tsillagos égről.

31. *Aſtra ſunt ceu lampades in æthere ſuſpenſæ, ut indeſinenter circumcirca rotatæ, lumine ſuo tenebras illuminent, curſu autem temporis vices demetiantur.*

31. A' tsillagok ugy vannak, mint edgy égben fel-függeſztetet lámpáſok, hogy ſzüntelen környös környül kerengvén, az ő világoſságokkal a' sötétſęget meg-világoſitsák, futáſokkal (folyáſokkal) penig az időnek viſzontagsággal való folyáſit mérſękellyék (határozzák).

32. *Planetæ ſunt ſeptem, quiſque in peculiari ſuo orbe.*

32. A' bujdoſo tsillagok heten vannak, ki-ki az ő magán való kerekſęgében.

33. *Inter quos infima eſt Luna, quæ, prout illuſtrem ſui medietatem exhibet, incrementa & decremẽta pati videtur, retardationeq; ſuâ menſes producit ac efficit.*

33 Kik közzül leg alſob a' Hóld, a' melly, mint hogy tekintetes maga középségét ki adgya, (mutogattya) nevelkedéſeket és apadáſokat ſzenvedni láttatik, és az ő meg-késſeltetetéſęvel hólnapokat hoz és ſzerez.

34. *Sol radians, ab oriente per meridiem in occidentem revolut⁹, revolutione ſuâ dies & annos definit.*

34. A' ragyago Nap Nap-keletről délen által nap-eſetre fordulván, az ő viſzſza fordulásával (forgásával) napokat és eſztendőket határoz.

35 Ortum ejus præcedit aurora & diluculũ, quum diescit & lucescit.

35. Az ő fel-kőltét elől-vészi az hajnal és reggel, midőn virrad és világosodik:

36. Occasum sequitur crepusculum, cum vesperascit & noctescit.

36. A' Nap-enyészetet (nyugováſt) követi az esthajnal (enyészeti homályos világosság) midőn bé-estveledik és éjeledik (bé-sötétedik).

37. Ascendens ad nostrum Zenith facit ver, rursumque descendens autumnum, & utrobiq; æquinoctium.

37 Fel jövén a' mi Zenitünkre (fejünk fölött való égi pontra) tavaszt (kikeletet) tsinál, és ismét alá-szálván őszt, és mind a' két helyẽ nap éj egyenlőségét.

38. Imus dat brumam, orditurq; hyemẽ; summus solstitium, inchoatq; æstatem; ubi Sirius, canicula stella, excitat æstum.

38 Leg-alább lévén téli rövid napot ád, és a' telet elkezdi; leg fellyebb lévén nap meg-állapodáſt, és a' nyárhoz fog; holott a' Sirius (nap után járo eb tsillag) hévséget indit.

39 Mercurius enim in epicyclo suo circuit citius quàm semianno: venusta Venus sesquianno.

39. A' Mercurius (Kalmárok tolmátsolo tsillaga) őtet az ő környüle való kerekében körül járja hamaréb fél esztezdőnél: az ékes Venus (szerelemnek tsillaga) más-fél esztendőben.

40 Hanc manè Lucifer um sive phosphorum; vesperi Hesperum seu vesperuginem vocant.

40. Ezt reggel hajnal tsillagnak avagy világosság hozó tsillagnak; estve Est-hajnali, estvét hozó tsillagnak hiják.

41 Mars ignitojubare periodum suam biennio fermè percurrit, & pervagatur; splendidus Iupiter annis duodecim; gelidus Saturnus pene triginta. Et abhis sunt dies hebdomadis nomenclationes sortiti: dies Solis (Dominicus vel Dominica) dies Lunæ, dies Martis, dies Mercurij, dies Iovis, dies Veneris, & dies Saturni vel Sabbathi.

41. A' Márs (hadakozók tsillaga) tüzes fényével az ő körül-járását majd két esztendőbe futtya-el, és el-kerengi; a' fényló Jupiter (éltető segéd atyák tsillaga) tizenkét esztendőkben; a' fagyos (hideg) Saturnus (magát el-titkolo avagy elégető Istennek tsillaga) tsak nem 30. esztendőkben. Es ezektül vették nevezeteket (a' Deákoknal) az heteknek napjai. Vasárnap (Ur napja, vagy Urnak napja) Hetfő, Kedd, Szerda, Tsötörtök. Péntek, és Szombat, avagy nyugodalom napja.

42 Eclipses seu obscurationes luminarium fiunt propter interpositionem terræ, & obumbrationem.

42. A' világosito Nap és Hóldban való fogyatkozások avagy homályosodások lésznek a' harmadiknak közben-vetetése és bé-árnyékozása miatt.

43. Stellæ fixæ cum octavo sphæra æqualiter progrediuntur, sed inæqualiter coruscant; quarum nonnullæ constituunt 12 signa Zodiaci, quæ sunt: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornꝰ, Aquarius, & Pisces.

43. Az állando tsillagok a' nyoltzadik égnek kerekségével edgyaránt ballagnak, de nem egyenlőképpen tsillámlanak: kik közzül némellyek tészik a' tizenkét Egi jeleknek állatit, a' mellyek ezek, Kos, Bika, Kettős, Rák, Oroszlán, Szüz, Mérték, Scorpio, Nyilas, (Lövő) Bak, Vizöntő és Halak.

V. De igne.

44 *Incendium ex quavis scintilla, si permittis, nisi prohibes, oritur.*

45 *Nam quicqd ignem concipit, id primũ gliscit, dein ardet, tum flagrat & flammat, tandem (postremò) crematum redigitur in favillas & cineres.*

46 *Lignum ardens, torris appellatur; extinctũ, titio; particula ejus, carbo: & quamdiu candet, pruna.*

47. *Fumꝰ ardens, flamma est; camino insidens vel adhærens fuligo.*

VI. De meteoris.

48. *Vapores aquosi perpetuò sursum feruntur.*

49. *Ex his densatis, fit nubes: aut si hæc deorsum labitur, nebulæ.*

50. *Inde pluit, ningit, grandinat.*

51. *Pluvia destillat lente,*

V. A' Tûzről.

44. A' gyuladás akar melly szikrából, ha meg-engeded, hanem ha meg tiltod, támad.

45. Mert valámi tũzet fog magában, az elõször nevekedik, az után ég, osztán lobog és langal, végre (végezetre) meg-égettetvén pörnyévé és hamuvá változik (léfzen).

46. Az égõ fa, égõ ũszõgnek nevezetik; a' meg-óltott, fũstölgõ ũszõgnek; annak darabotskája hólt szénnek; és valamig tũzessedik, eleven szénnek.

47. Az égõ fũst, láng; a' kementzéhez ũlepedett avagy ragadott (fũst)korom.

VI. Az hegyek fölött levegõkrûl.

48. A' vizes (nedves) gõzõk (párák) mindenkoron fel-vitetnek.

49. Ezekbõl midõn meg-sũrũdtek, léfzen fõlyhõ: avagy ha ez le-esik, kõdõk (léfznek).

50. Innét esõ és, hó és, kõ esõ és.

51. Az esõ le-tsöpög lassan,

tè, imber densè, nimbus impetuosè.

52. *Hic si inter decidendum destillandumque gelascit, fit grando: si in calescit nimium, uredo seu rubigo.*

53. *Pruina est congelatus ros: stiria stilla rigens.*

54. *Nives segetem opiunt, ne à gelu vel glacie, quando glaciatur algeat.*

55. *Aura lenis cũ spirat, focillat nos; & gelata degelat: xentus vehemens & impetuosus cum flat, quatit, prosternit, & proterit, quoquò se vertit.*

56. *Cardinales sunt: subsolanus sive Orientalis, auster austrinus seu notus meridionalis favoniꝰ sive Zephirꝰ occidentalis, & aquilo seu boreas, borealis septentrionalis. Collaterales, eurus seu vulturnꝰ, Africus sive libs, corus & cæcias.*

a' zápor sũrũn, a' sebes esõ zuhajal.

52. Ez ha a' le-esęs közben, és le-tsöpögés közben megfagy, kõ-esövé léfzen, ha meghevũl (melegedik) fölötté b, sũtõ esõ avagy rogya (léfzen).

53. A' zuzmaráz meg-fagyót harmat: a' jégtsap fagyos tsöpp.

54. A' havak a' veteményt bé-fedik, hogy a' fagytol avagy jégtõl midõn fagyosodik, meg ne fadgyon.

55. A' gyenge szellõ midõn lengedez, éleszt minket, a' fagyos penig fagylal: a' sebes és zuhogó szél midõn fúj, tsapkod, széllyel hint, és ront, valahová magát fordittya.

56. A' sarkalatos (derekas) szelek ezek: Nap alatt való avagy Napkeleti, Déli, Dél felõl való avagy al-szél, kies avagy élet hozó Nap nyugoti szél, és a' sebes fel-szél avagy Eszaki szél. Oldalaslag fuvó mellyék szelek: A' nyári s-téli nap kelet közzũl fuvó szél, avagy téli nap kelet és dél közzũl fuvó szél, az Africai avagy Libiai dél és napeseti közzũl fúvo szél, a' nyári nap nyugot és észak közzũl fúvo szél és a' nyári nap kelet s-észak közzũl fúvo szél.

57. *Circius & turbo in girum se mirificè circumagunt.*

57. A' háborgo szél (vihat) és a' forgo szél kerengőben magokat tsudálatosképpé forgattyák.

58. *Exhalationes Sulphureæ incensæ edunt fulgura (fulgetra) & chasmata.*

58. A' kénkőves gőzőlgések (párazatok) meg gyuladvan égi villámokat (villámásokat) és nyilallásokat indétnak.

59. *Et tum caloris cum frigore pugna, tonitrua ciet, cum fragore terribili.*

59. Es ackor a' melegnek az hideggel való őszve-ütkőzése, mendőrgéseket indét, rettenetes harsogással (tsattogással).

60. *Emicans inde flamma fulmen nuncupatur.*

60. Az innét ki-tsillámlo láng menykűnek (menyűtő-kűnek) neveztetik.

61. *Quod sive sit urens, sive discutiens, momento se dissipat, & quicquid eo icitur corruit.*

61. A' melly akar meg-égető légyé, akar széllyel verő (ronto) légyen edgy szem-pillantásban magát el oszlattya és valami attól meg-űttetik le-rogyik el-romol.

62. *Cum fulgurat, tonat, fulminat, quis non attonitus pavescat?*

62. Midőn villámik, menydőrőg, menyűtőkű esik, el-réműlvén kitsoda nem fęlne?

63. *Cometa nullus unquam fulsit, quin sterilitatem inureret terris, aut infectionem.*

63. űstőkős tsillag soha egy sem fénlett, hogy valami sovánságot, avagy dőgleletessęget a' főldre nem sűtőt (hozot) vólna.

64. *Iris matutina, ut & halo, nubilosam, vespertina serenam tempestatem (sudum) nunciat.*

64. A' reggeli szivárvány, mint a' Nap és Hóld udvara-is, főlleges (homályos) időt, az estveli tiszta (fel-derűlt) időt jelent.

VII. De Aquis.

VII. A' Vizekről.

65. *E laticibus scatentes vel scaturientes saliunt fontes, unde rivi & rivuli manant.*

65. A' Főld alatt lévő nedves erekből ki-buzgó avagy bugyogo kút-fejek fel-szőkdétselnek, az honnan patakok és folyásotskák erednek.

66. *Ex his colliguntur fluvij, & denique flumina, jugiter intra ripas suas decurrentia.*

66. Ezekből gyűlnek folyások, és osztán derekas nagy folyo vizek, a' mellyek szűntelenűl az ő partyok kőzőt alá folynak.

67. *Ast sicubi profluvio & decursu carent, tument, & in stagna se diffundunt.*

67. De ha valahol bő folyamattyok és futamattyok nintsen, ki-dagadnak, és a' tó állásokban széllyel folynak, (ki-őntik magokat).

68. *Paludes sunt scaturigines sine fluxu.*

68. Az álló tók folyás nélkűl való források,

69. *Torrentes sunt aquæ pluviales, rapidè defluentes; à quibus inundationes seu exundationes & diluvia fiiunt.*

69. A' zuhogo (tsorgo) patakok, gyorsan alá folyo eső vizek; a' mellyektől áradások, avagy ár-vizek és viz-őzőnők lésznek.

70. *Aquam ubi fluit fluentum, ubi gyratur gurgitem & vorticem, ubi seipsam absorbet voraginem seu barathrum, ubi expers fundi est, abyssum dicito.*

70. A' vizet hol foly folyamatnak, a' hol kereng őrvénynek, és tekervénynek, a' hol magát le-szija (le-nyeli) a' Főldben el-nyelő toroklatnak avagy mély barlangnak, a' hol fenék nélkűl vagyon, feneketlen mélysęgnek mondgyad.

71. *Si quid ei mergis emerget: claram turbari quid refert?*

71. Ha mit belé meritesz felveti magát: a' tisztát meg-zavarni mit használ?

72. *Bulla fit à stillante gutta.*

72. Az buborék lészen a' tseppenő tsöptül.

73. *Mare fluctuans salsum est ut muria, muriæ instar.*

73. A' haborzó tenger sós, mint a' sós nedvesség (eming,) a' sós halnak keserü leve gyanánt.

74. *Ubi tellurem terminat, sinus, promontoria & isthmi sunt.*

74. A' hol a' Földet meg-határozza, öböl (hajlás, tered) tengerre fekvő magas hegyek, és két tenger között bé-nyúlo szoruláſok vannak.

75. *Unda ejus ab intraneo æstu sex horis fluunt ad littora, refluuntque reciprocè, cum sonitu horribili, maximè intra freta.*

75. Az ő habjai a' belső hévség miatt hat oráig a' partra kifolynak, és viszontagsággal viszsza folynak, rettenetes zugással, kiváltképpen a' szoros tengerek közt.

76. *In boreali plaga Oceanus est glacialis, vel hyperboreus.*

76. Az északi részről való nagy Oceanum tengere jeges, avagy észak alatt fekvő.

VIII. De Terra.

VIII. A' Földről.

77. *Terræ superficies, alicubi uda seu uvida est & uliginosa, alicubi arida & petrosa.*

77. A' föld szine, néhol nedves avagy vizenyös (ingoványos posvány söppedékes) lápos és sombokos, néhol száraz és kősziklás.

78. *Nonnullibi plana ut æquor, & planicies; alibi*

78 Néhol egyenes lapály mint a' síkmező, és a' földnek egyenessége;

alibi montes, valles, convalles, petræ, tumuli, & depressa (loca) hiatus, antra, cavernæ & spelunca conspicuntur.

néhol hegyek, völgyek, heg'közi laponyagok, kőszálak, halmok, és alatson (helyek) hasadékok, Föld alat való nyiláſok vájkos hézagok, (üregek) és barlangok látzanak.

79. *Colles & clivi cacumen versus euntibus acclives sunt, declives retro.*

79. Az halmok és meredek hágók, a' hegy tető felé menőknek vontatóſok, ereszkedők (lejtősök) viszsza.

80. *Terræ motus fit à subterraneis flatibus; qui si prorumpant foras, labes fiunt.*

80. A' Föld indulás lészen a' Föld alatt lévő lehelletekből (fuvalláſokból) mellyek ha ki rohannak, omláſok lésznek.

81. *Glebam si teris & frias, pulvis erit: si diluis & maceras, lubricum lutum.*

81. A' tsoportot (göröngyöt) ha töröd és morsálod (törsölöd) porrá lészen: ha meg-egyelited (habarod) és vizben áſztatod, síkamlo (hig) sárrá.

IX. De Lapidibus.

IX. A' Kövekről.

82. *Lapis comminutus arena est, quæ si crassior, sabulum & glarea vocatur.*

82. A' meg-aproéttatot kő föveny, mely ha temérdekbéd (öregbéd) homoknak és rögnek (követses földnek) hivattatik.

83. *Saxa humi jacent; sive exstent, sive lateant delitescantque: scopuli & cautes eminenti; quorum multi inaccessi.*

83. A' kő darabok föld ön hevernek; akar ki-állyanak, akar el-rejtezzenek (lappangjanak) avagy el-bujanak: a' kőszálak és kősziklák ki-tettzenek; mellyek közzül sokan hozzá járulhatatlanok.

84. *Scru-*

84. A'

84. *Scrupulas calceo illapsus, ni eximatur, urget.*

84. A' tzipelésben esett láb sértő kővets, hanem ha ki-vétetik, sęrteget (izgat).

85. *Cote acuimus obtusa; silice elicimus elidimusque ignem; lydio lapide metella probamus.*

85. A' Fénkővel (kaszakővel) élesittyűk a' tompultakat; a' tűz kővel (kovával) tűzet űtűnk és ki-verűnk; a' proba kővel értz nemeket probálunk.

86. *Tophus arenosus & scaber pedibus mundandis subservit.*

86. A' fővenyes és tsoportos morsalékos moso kő a' láb tisztitásra szolgál.

87. *Alabastrites candidißimum marmor, & porphyrites rutilum est.*

87. Az Alabastrum leg fejérebb márvány, és a' tiszta vőrős márván fęnlő.

88. *Magnes se obvertit septentrioni directè.*

88. A' Magnes (vas vonyokő) magát egyenessen északra fordittya.

89. *Gemmarum pretiosißima est carbunculus, secunda ab illa adamas, tum turcois, rubinus, saphirus, smaragdus, topazius, jaspis, hyacinthus, onyx, sardonyx, &c. quarum pleraque angulata micant.*

89. A' drága kővek kőzőtt leg drágább a' Carbunculus, utánna való a' Gyemánt, osztán a' Tűrkis, Rubint, Saphir, Smaragd, Topáz, Jáspis, Hiacinth, Onix, és Sárdonix, &c. mellyek tőbbire szegeletesek lévén tűndéklenek.

90. *Hæmatites, alectorius, bufonius, sarda, lazulus, achates, granatus & pyrites sequiores sunt.*

90. A' vér kő, kakas kő, béka kő, vőrős kő, sőtét kék lazul kő, áchátes kő, granat szem, és verhenyős (pyrites) tűz-kő alább valók.

91. *Margaritæ (uniones) in conchis reperiuntur.*

91. A' győngyők (győngy szemek) a' tsiga héjakban találtatnak

92. *Corallia sunt arbusculæ marinæ ramusculi.*

92. A' Coráll kővek (Kalárisok korsokák) a' tengeri tsemetéknek ágatskái.

93. *Vitrum crystalli similitudinem habet, at non duritiem, scinditurq; smyrite.*

93. Az űvegnek Kristály hasonlatossága vagyon, de nints ollyan keménysęge, és az őtvősők tisztito smyrites kővével mettzetik.

X. De Metallis.

X. Az Ertz nemekről.

94. *Metalla è fodinis eruuntur vel effodiuntur: è quibus, quia & liquescunt, & spissantur seu consistunt, varia conflantur.*

94. Az értz nemek a' Földből vájattatnak avagy ásattatnak ki: a' mellyekből, mint hogy megis olvadnak, és megis sűrűdnek avagy leűlepednek, kűlőmb kűlőmb-fęle dolgok őntettetnek.

95. *Aurum est perfectießimum, quia purißimum & ponderosißimum: præsertim obryzum.*

95. Az arany leg-tőkélletessebb, mert leg-tisztább és leg nehezebb: (nyomóbb) kiváltképpen a' finum (termés, eresztet) arany.

96. *Clibano vel centies in catino omissum, ne hilum substantiæ seu essentiæ deperdit.*

96. Melly ha szászszor az olvászto serpenyőben a' koholo kementzében eres; tetik-is, semmit el nem veszt az ő állattyában és valóságában.

97. *Argentum huic proximè accedit, quum purum putum est, sed habet*

97. Az ezűst ehez leg kőzelebb járul, midőn tisztádon tiszta; de vannak salaki és sőpre-

bet scorias & recrementa, quæ amburuntur.

98. Ferrum, utut durißimum, ferrugine arroditur: depuratum & conduratum aliquoties, chalibs dicitur.

99. Cupro adhæret arugo.

100. Orichalcum est cadmiâ tinctum æs: fundi solùm (tantùm) potest ob friabilitatem.

101 Electro stannum, & hoc plumbum mollius & vilius est.

102. Argento vivo seu hydrargyro nihil mirabilius: liquidum est, nec tamen madet.

103. Nam sive id super aliquid effundas, sive ei aliquid immergas, sive aspergas, nihil madescet.

104. Sal, alumen, antimonium (stibiũ) vitriolum seu chalcantum, nitrum, sulphur, bitumen naph-

predéki, mellyek rola le-égetetnek.

98. A' vas, noha leg keményeb, a' vas rosdától el-rágattatik: a' meg-tisztéttatott és edg nehányszor meg-keményittetett (vas) atzélnak mondatik.

99. A' rézhez ragad a' réz-rosda.

100. A' Velentzei sárga réz Cadmiával edgy néminémü é-tzes kövel meg illettetet réz: csak szintén öntethetik morsolodo (törsölödö) vólta miatt.

101. A' tengeri vörös gyantánál a' bádog, és ennél ismét az ón (ólom) lágyabb és roszszabb, (alább való).

102. Az eleven kén esönel avagy viz ezüstnél semmi nintsen tsudálatossabb: hig, (folyo) még-is nem nedves.

103. Mert azt akar valamire öntsed, akar abban valamit merits (márts), akar meg-hints véle, edgy szálnyéra sem ázik meg.

104. A' só, témsó, arany glét, (szem tisztito fekete alabástrõ) Galitzkö avagy Réz virág, Saletrom, kénkö, enyv, hamar megnaphtha, bolus armenus, terra sigillata, cerussa, creta, rubrica, cinnabaris seu minium, auripigmentum, ochra, chrysocolla, &c. succi minerales dicuntur, aromatariorum merces.

gyulo szurkos gyanta, bolus armenus, áchermes, kendözö görög fejér, kréta, vörös kréta, cinobrium avagy minium, sárga arany festék, verhenyö sárga föld, arany enyö &c. értz közzül szivárkozó bányászi nedvességeknek mondattatnak, s-a' Patikáriusok árui.

XI. De Arboribus & fructibus.

105. Planta fibris radicum humorem imbibens, alescit, viget, frondet floretque.

106. Eo destituta flaccescit, marcescit, arescitq; illico.

107. Stirps dicitur quatenus se in ramos, ramusculos & frondes pandit.

108. His desectis revulsisq; trunci, caudicis & stipitis nomen habet.

109. Extrinsecus cortex est, intus seu intrinsecus libri, qui glubi possunt, dum virent; medulla verò intima. 110.

XI. Az élö fákról és gyümölssökrôl.

105. Az oltovány (plánta) az ö gyökereinek apro szálu rostyain bé-sziván a' nedvességet, táplálkatik, éled, ágasbogasodik és virágzik.

106 Attul meg-foszlatván el hervad, meg fonnyad, és leg ottan el-asz (meg-szárad).

107. Tönek mondatik, a' menyiben magát ágakra, ágatskákra és ágabogákra terjeszti.

108. Ezek le-vágattatván és le nyesettetvén törsöknek, tzölönknek és tökének nevét viseli

109. Kivül az heja vagyon, belöl avagy belsö részén a' hártyák, mellyek le-hámlanak, midön zöldellenek; a' béli (velleje) penig leg bellyeb van.

110. *Arboribus folia delabuntur, & recrescunt, præterquam gummosis, qui continue usq; & usq; vernant, ut buxus, atquifolia seu agrifolia, taxus, &c.*

110 Az élő fáknak levei lehullanak, és újobban ki nőnek, a' mézges (gyantások) matska mézesektül ki-válva, a' mellyek mindenkor és szüntelen zöldellenek, mint a' puszpáng, tővisses levelü tőly-fa, tiszafa, &c.

111. *Pomus seu malus, pyrus, cerasus, prunus, ficus, olea, arbores sunt sativæ: fraxinus, fagus, alnus, ornus, silvestres.*

111 Az alma fa, kőrtvély fa, tseresznye fa, szilva fa, füge fa, olaj fa, szeléd óltot fák: A' kőrős fa, bik fa, eger fa, gyertyán fa, erdei (vad) fák.

112. *Illæ omnes fructiferæ: harum pleræq; steriles, ut betula, populus alba, populus nigra, salix; quæ dat vimina, quorum contextu corbes & crates fiunt ac tricantur.*

112 Amazok mind győmőlts hozók: Ezek tőbbire gyümőltstelenek (sományok, meddők) mint a' nyir fa, fejér nyár fa, fekete nyár fa, füz fa, a' mely füző veszszőket (kőtő veszszőket) ád, a' mellyeknek őszve-szővésekből kosárok és kasok lésznek és füzettetnek (fonyattatnak).

113. *Abies procera est, ut & picea, larix, cedrus, cupressus: palma dactylos ferens si curvatur, eò validius in sublime nititur.*

113 A' jegenye fa magas, mint a' szurok fenyő fa-is, vőrős fenyő Cedrus, Ciprus: A' hosszú gubát hozó pálma fa ha meg horgasittatik, annál erőssebben (inkább) magassan igyekezik nőni.

114. *Quædam umbriferæ sunt, & umbracula præstant, (opocant) hominatim tilia, platanus, ulmus, & cæteræ latifoliæ, foliosæ frondosæ.*

114 Némellyek árnyék hozók, és árnyékot tartnak, (homályositnak) nevezet szerént az hás fa, plantán fa, szil fa, és egyéb széles levelü, (nagy leveles) ágas-bogas fák.

115. *Gemma hians protrudit florem, flos fructum immaturum, cujus loco in fico grossulus prodit.*

115 A' ki-nyiló bimbo a' virágot ki-tollya, a' virág az éretlen gyümőltsőt, melly helyet a' fige fán éretlen füge jőn-ki.

116. *Qui postea maturescit, & carpitur, aut per se decidit, aut decutitur.*

116. A' melly annak utánna meg-érik, és le-szakasztatik, avagy magátul (őnként) le-esik, avagy le-üttetik.

117. *Quidam sunt præcoces, alij serotini sive chordi, quidam perennes, ut baccæ Juniperi.*

117 Némellyek korán érők (eleve érők,) némellyek későn érők avagy telelőek, némellyek mindenkoron érők, mint a' gyalog fenyő magvai.

118. *Eduntur autem vel recentes, vel vieti vel fracidi, aliquando cum termite devulsi: alias asservantur in oporotheca seu oporophylacio.*

118 Etetnek penig azok vagy mig újak, nyersen, vagy fonyasztva, vagy puhulva, (magában meg-főve) néha termett ágastul le-szakasztatván: egyéb aránt el-tartatnak a' téli gyümőlts házban avagy őszi gyümőlts tarto helyen.

119. *Cerasa oblongis petiolis seu pediculis pendent: amarilla breviusculis.*

119 A' tseresznyék hosszú tsutkákon avagy lábatskákon függenek: a' medgyek (vőrős tseresznyék) rővidkéken.

120 *Mespila sunt lanugi-*

120 A' Nospolyák gyapjasok, moho-

ginosa, calculosaque sive lapidosa; & pruna damascena, armeniaca, persica succulenta, cerina, nana, silvestria, ossiculata.

(mohosok, pihesek) kŏvesek avagy kŏvetsesek; és a' durantzai szilvák, tengeri baratzkok, leves baratzkok, fejér szilvák, (dobzok) apro szilvák, kŏkény szilvák, tsontosok (kemény maguvak).

121. *Putamen amoveat, & nucem (si cassa non est) dentibus aut nucifrangiculo, nucifragâ, frangat oportet, qui nucleum esse vult; sive sit juglans, sive avellana, amygdalum aut castanea, quas fert nux, corylus, amygdala & castanea; item tribulus.*

121. A' kopátsolékját (butkoját) el vesse, (le-hámtsa) és a' diót (ha nem ŭres) foggal avagy dió-tŏrŏvel, dió verŏ kalapátsal, meg-tŏrje szŭksęg, a' ki dió-bélt akar enni; akar ŏreg (Olasz) dió légyen, akar mogyoro, mondola avagy gesztenye, mellyet hoz (terem) a' dió fa, mogyoro fa, mŏdola fa és gesztenye fa; ismét sulyom.

122. *Suber, ilex & quercus gallas & glandes, pinus nuces pineas seu strobilos, nucleos habentes, qui saccharo condiuntur, cornus corna, laurus, acer, & sorbus sylvestris, baccas ferunt.*

122. A' mackos fa, tŏly fa, és tser fa bugát és mackot, a' fenyŏ fa fenyŏ diót avagy hoszszú fenyŏ bugát, kinek széki (béli) vagyon, melyek nádmézzel kés; ittetnek meg, a' som fa somot, a' borostyán fa, jávor fa, és az erdei berkenye fa, apro gyŭmŏltsŏket hoznak (termenek).

123. *Pyra tam hordearia quam cetera, pistachia, sorba, siliquæ, cotonea seu cydonia,*

123. Mind az árpával érŏ s mind egyéb kŏrtvélyek, Ægyiptomi diók, berkenyék, sz. János kenyere, bis-almák avagy birs al-

nia, aurantia citria, limonia, & punica seu mala granata stipant, adstringunt, oppilant, ficus, fraga, mora, mori, mora rubi idei, mora mirti seu mirtilli (vaccinia) melones, pepones, cucurbitæ, cucumeres, jujubæ seu zizypha & uvæ, passæ laxant.

almák, narantsok, citromok, lemonyák, és a' pomagranátok ŏszve vonnyák, bé-szorittyák és bé-rekesztik a' gyomrot: a' fige, az eperjek, fái szederjek, tŏvisses szederjek, vivola koron termŏ fenyŏ mag s; abásu apro szederjek, gŏrŏk dinnyék, sárga dinnyék, tŏkŏk, ugorkák, jujubákok és a' tengeri szŏlŏk tágétnak (lágyéttyák a' hasat).

124. *Thus, myrrha, mastiche, camphora, sarcocolla, terebinthina, resina, & pix, succi & gummi sunt arborũ certarũ: quin & succinum lyncurium seu glessum gummi, quodpiam est, ut ferunt.*

124 A' tŏmjén, myrrha, mástik (lentse fának enyve) camfor, vŏrŏs gumi, terpentina, resin, és szurok, nedvessęgi és mesgái bizonyos élŏ fáknak: sŏt még a' hiuz gyanta-is avagy máz, valami matska méz, a' mint mondgyák.

XII. De Herbis.

XII. A' Fŭvekrŏl.

125. *Herba cauli vel scapo innititur. Quædam ut prædictæ cucurbitæ, cucumeres, &c. ocyssimè crescunt, emoriunturq; omnis quotannis, præter sedum seu semper vivum, & vincam pervincam, quæ perennant.*

125. A' fŭ az ŏ torsáján avagy szárán fŭgg. Némellyek mint az oda-fel meg-mondott tŏkŏk, ugorkák, &c. meszsze kiterjednek (nŏnek), és mindnyájan minden esztendŏnként ki-halnak, a' bárány tsŏtsŏn avagy fŭlfŭn; és a' bŏrvei avagy lontzon (pervingen) kivŭl, a' mellyek sok ideig tartók.

126. *Exhis rapum, napus, cærota, ſiſer, raphan major, & raphanus minor, paſtinaca, braſſica, ſpinacia, crambe ſeu braſſica capitata, braſſica apiaſta, vel ſabellica, atriplex, lactuca, ſcolymus, cyclaminus ſeu cyclaminum, apium ſive petroſelinum, naſturcium, & cochlearia, olera vocantur.*

126 Ezek kőzzűl a' répa, karo répa, vőrős répa, bágoly borſo, az őreg és apro retek, ſárga répa, (murok) kápoſzta, eſpinátz, fejér avagy fejes kápoſzta, apro fodor avagy haraſzt kápoſzta, laboda, ſolyáta, tekervény, ports fű, méh fű, avagy petreſelyem, torma, és kalános fű, paréjaknak hivattatnak.

127. *Fruges ſunt, quæ in culmum ſeu calamum ſurgunt, & ſpicas ſive ariſtas ſive muticas ferũt; glumis autem granum fovent; ut oryza, zea, ador, milium, panicum, frumentum ſaracenicum, & frumentum Indicum.*

127. Veteményes magok azok, a' mellyek ſzálban avagy ſzárban kelnek, és ſzálkás kaláſzokat avagy fejeket, avagy tarakaláſzokat hoznak: a' tokjokban penig magot (ſzemet) nevelnek; mint a' riskáſa, tatárka (hajdena) cirok, kőles, tőnkőly, tőrők buza, és tengeri (Indiai) buza.

128. *Legumina verò ſiliquis & valvulis, ut in faba, piſo, cicere, vicia, ervo, lente, lupinis, Phaſeolis videre eſt.*

128 Az héjas ſzedegető vetemények penig hivelykekben és nyilo hejakban teremnek, mint a' babban, borſoban, ſzeges borſoban, vad lentsében, lednekbẽ (bũckőkben) lentsében, keſerű vad babban, (roſnoban), tőrők babhan meg láthatni.

129 *Sed quî fit ut triticum in ſiliginem ſeu ſecale*

129 De honnét vagyon hogy á' buza roſsá, sőt konkolyá

cale & olyram, imò in zizania & lolium ſeu aram, hordeum in agylopem, avena in avenam fatuam degeneret?

lyá-is és vadotzá, az árpa pihes muharrá, a' zab vad zabbá változzék? (el-fajdullyon?)

130. *Farrago pecoris causâ ſeritur.*

130 A' zavar (gyűlevész abajdotz avagy alakor) a' barom kedvéjért vetetik.

131. *Bulboſa ſeu bulbum pro radice habentia, ſunt; allium, cepa, porrus vel porrum, colchium, lilium; & exotica, aſphodelus, anemone, hya. cinthus, narciſſus, ſcilla (ſquilla) tulipa, &c.*

131 Fejeſek avagy a' mellyeknek győkér helyet fejek vagyon, ezek; fokhagyma, vőrős hagyma, pár hagyma, mogyoro hagyma, lilium, és idegen országbol valók, őkőr fark, pipats, (patats) kigyo hagyma, nárcios lilium, tengeri vőrős hagyma, fókos hagyma.

132. *Aromata quædam extranea, & quædã vernacula ſunt; ut piper, gingiber, cedoaria ſeu zadura, cinnamonum, nux myriſtica, macer, caryophylla, acorus vel acorum coriandrum, aniſum, anethum, cuminum, ſinapi crocus vel crocũ galanga, arum, carum ſeu carvum, fœniculum, thimus.*

132 A' fű ſzerſzámok némellyek idegenek (kivűl valók) és némell'ek hazánkbéliek; mint à bors, a' győmbér, eleven győmbér, fa héj, ſzeretsen dio, ſzeretsen dio virág, ſzek fű, sárga vizi lilium, coriandrom, fű mag (bors fű) eb kapor, (kapor-) Olaſz kőmény, muſtár, sáfrány, keſerű győkér neme, borju láb avagy Iſten ſzakálla nevű fű, kőmény, méh fű (balſam fű).

133. *Odoriferæ & coronariæ, è quibus corollas, ſerta atque ſervias vient, ſunt: amaracus*

133 Jó ſzagu (illatozo) és koſzoruban valók, a' mellyekből koſzorukat, bokrétákat és

(*ſampſuchum majorana*) *amaranthus*, *bellis*, *calendula*, *caryophillus*, *lavendula*, *leucoium luteũ*, *leucoium Italicũ* (*album & rubrum*) *pœonia*, *roſa*, *roſmarinus*, *lilium convallium*, *viola*, *ſerpillum*, *primula veris*, *conſolida regalis*, *& ptarmica*.

134 *Gramini accenſentur*, *alſine*, *anagallis*, *anonis ſeu ononis*, *anſerina*, *betonica*, *chamædris*, *carex*, *conſolida ſeu ſymphitum*, *convolvulus ſeu ſmilax*, *cuſcuta*, *cytiſus*, *dictamum*, *erica*, *euphragia ſive euphraſia*, *lappa*, *lagopus*, *lepidium malva millefolium*, *muſcus*, *piloſella*, *perſicaria*, *pulicaria ſeu pſyllium*, *plantago*, *polygonatum*, *polygala*, *prunella*, *ranunculus*, *ſenecio ſerpentaria ſeu dracunlus*, *ſonchus*, *taraxacum ſeu hierarcium minus*, *trifolium*, *utrica*, *alopecatus*, *item alga*, *caltha*, *ebulus & lens paluſtris*.

135 *Me-*

virágos koronkákát kötnek, ezek: Majoránna, bárſony virág, nadály fũ, sárga virág, ſzeg fũ, levendula, fejér és vörös ſzint mutato Olaſz virág, Baſa roſa, roſa, roſmarin, Sz: György virág, viola, (ivolya) kakuk fũ, tavaſz fũ, ſzárkaláb (ſarkantyu taraj) és vad tárkony.

134. A' pásitos fũhõz ſzámláltatnak, tikhur, kakuk törjék, õkõr gus avag'eke akadály, vad varádits, ſeb fũ, tserfa levelũ fũ, sás, fekete nadály fũ avagy kõves nadály, folyo fũ, haj nevelõ fũ, zanoth, ezer jó fũ, reptzõn, dictamũ, ſzem gyogyito avagy ſzem tiſztito eufraſia fũ, lapu, nyúl láb, sása fũ, málva, eger fark, moh fũ, ſzörös fũ, keſerũ balha fũ avag'balha virág, úti fũ portsin fũ avagy ports fũ, fejér gyökér, ſok térdũ fũ avagy körõſzt fũ, ſzilva fũ, (gyék fũ) kakas láb, ſ; õſzõs fũ, kigyotrank, avag' Sárkán' gyökér, diſzno kék, õlyv fũ avag' erdei Saláta, három levelũ fũ, tsollyán, réti kender (avag' gyapjas fũ, roka fark) iſmét hinár, gyũrũ virág, földi bodza, és vad lentse. 135.

135. *Medicinales aliæ peregrinæ ſunt*; *ut aloê*, *fœnum græcum*, *rhabarbarum*, *caſsia*, *ſena*: *aliæ noſtrates*, *eæque vel hortenſes*, *vel campeſtres*. *Hortenſes*, *abrotonum fœmina & mas*, *acantibus*, *agerathum ſeu hepatica*, *aquilegia*, *dipſacus*, *& cardui ſativi varij*: *gentiana*, *helenium*, (*enula*, *inula*) *halleborus*, *horminum*, *hiſſopus*, *liguſticum*, (*leveſticum hippoſelinum*) *matricaria*, *menta*, *menta criſpa*, *nardus*, *ocymum*, *pulegium*, *pyrethrum*, *ruta*, *ſalvia*, *ſatureia*, *veſicaria ſeu helicacabus*.

136. *Campeſtres vel temperatæ ſunt*, *ut adiantum*, *aſparagus*, *glicyrrhiza*.

Vel calidæ, *ut abſynthium*, *agrimonia*, *angelica*, *apium*, *apiaſtrum artemiſia*, *aſarum*, *borrago*, *bugloſſum*, *buphthalmus*, *beta*, *bottys*, *cha-*

135. Az orvoſlo fũvek némelyek idegenek: mint az aloe, ketske ſzarvu fũ, ló. ſoska, cáſia, méh. fũ: némellyek nálunk valók, és azok-is avagy kertiek, avagy mezeiek. Kertiek, az Iſten fája, melly nõſtény és him, pápa fũ, fekete gyopár ſzabáſu fũ avagy máj gyogyito fũ, keſelõ fũ bogáts koro, és kũlõmb-kũlõmb-fęle boldog aſszony tõviſſei: Keſerũ gyökér, õrvén gyökér, fejér hunyor avagy ſzaſzpa, ptrũſzẽtõ gyökér (ſárga kũkõrts Skárlát fũ) Iſop, leveſticom, mátra fũ avagy fũnek annya, ménta, fodor ménta, ſpikinárd, braſiliom, (ſzagos fũ,) tsombor avagy polaj tárkony, ruta, ſálya, bors fũ, Venus kõdõke.

135. A' mezei fũvek avagy közép terméſzetũek (timporáltattak) ugy mint az árva leány haja, kaláris fũ, édes gyökér.

Avagy meleg terméſzetũek, mint az ũrõm, apro bojtorján, (párlo fũ) angyal fũ, atratzel, méh. fũ, fekete ũrõm, kopotnyak, mezei õkõr nyelv, vad õkõr nyelv, õkõr ſzem, tzékla,

chamæmelum seu chamomilla, chamæpytis, centaurium, chelidonium minus, calamintha, colocynthis, conyza, daucus, esula vel tithimalus, fumaria, linaria, marrubium, melilotus, melissa, mercurialis, nigella seu melanthium, orchis, origanum, peucedanum, pimpinella, polypodium, satyrium, saxifragia, scabiosa, scolopendrium, scordium, serpillum, tussilago, verbena, cyanus & catago sive pseudomelanthium, &c.

Isten kenyere, szék-fű, kalintza, földi epe, kissebbik fetske fű, ló ménta avag' viziménta, sári tők, balha fő, édes gyökerű kotsord apro sár-mag avagy has indéto eb-téj, földi fűst, len levelű fű, (hugyos fű, vad len, fa gyökerű fű) peztertze fű, sár kelep, mezelke, haspurgálo fű, fekete mák avagy gith, vitéz fű avagy agár mony, fekete gyopár, erdei vad kömény avagy kénköves gyökér, chaba üröm, szent János gyökere, nőszö fű, köronto fű, veszto fű, söprö fű, (avag' ördög harapta fű fekély fű) szarvas nyelvű fű, ezer jó fű avagy foghagyma illatu fű, kakuk fű, édes lapu, szapora fű, kék buza virág sárga mezei rosa, avagy hamis konkoly, &c.

Vel frigida, ut atriplex, acetosa seu oxalis, acetosella, bilitum cicorium, chondrilla, intybus, endivia, hyoscyamus, mandragora, oxylapathum, parietaria, portulaca, scariola & spinacia.

Avagy hidegek, mint a' laboda, sóska öreg ló sóska, apro sóska, nagy erdei salyáta, (rapontz) apro katang, nap után járó fű, diszno kék, belénd fű, natragulya (nagydragula) hegyes lapu, perje fű, kövér portsin, vad salyáta (keserű fodor salyáta) spinátz (barát paréj).

Vel humida, ut nymphæa & sagitta.

Vel sicca, ut clematis (vinca, vinca pervinca) ebulus, filix, glastum seu isatis, lapathum, quinq; folium seu penthaphillum, verbascum.

Avagy nedvesek, mint a' vizi tők, tsók-fű.

Vagy szárazok, mint a' folyo fű (lontz, magyar börvei fű, perving) földi bodza, perje, mil avagy gyapju festö fű, hegyes lapu, öt levelű fű avagy szár fű, ökör fark.

Sequentes chirurgicæ sunt: aristolochia, cynoglossum, eryngium, filipendula, genista, herniaria, hypericum, panaces, tanacerum, veronica, vincetoxicum, &c.

A' következendök Borbély szerszámhoz valók: Farkas hézag gyökér (farkas alma) eb nyelv, matska tövis, szent János kenyere, iglice, szamár tövis, tsöngö fű, minden gyogyito fű varádits betonia fű, (erdei sálya, ditsöséges fű) méreg ölö fű

137. *Aconitum, cicuta, napellus, venenatæ sunt: sed papaveris capitulum vulneratum, destillat opium, quod vim sopoxandi & stupefaciendi habet; ideoque anodinum est.*

137 Mérges fű, börök, turbulya szabálu fű, apro fekete börök, mérgesek: de a' máknak meg sértet (sebhetet) fejetskéje, mák szemeket hullat, mellynek álom hozó és meg-tompéto ereje vagyon; s-ez okáért fájdalom enyhitö.

XIII. De Fructibus.

XIII. A' Tsömötékről.

135. *Sambucus, berberis, ribes, rubes, rubus, rubus idæus, hedera, liguſtrum, glycyrrhiza, balsamum, sabina, solanum,*

138 A' bodza fa, hegyes tövis, szent János faja, galagonya fa, tsipke bokor, szederjin bokor, folyo boroszlyán, fagyal fa, édes gyökér, balsamum fa, bóldog

num, ſpinoſusque paliurus, roſanum, ruſcus ſeu bruſcus, tamarix, lentiſcus, agrifolium, ſpina, ſentis. Item vepres & dumus, frutices ac virgulta cluent.

138. *Cannæ, arundines, internodia habentes, & junci paluſtria amant.*

140. *Ex ſcripo, cui typhæ innaſcuntur, enodi, tegetes conficiunt.*

141. *Boleti, tubera, capreolini & ruffuli, inter fungos præſtantiſſimi ſunt; & quorundam lauticiæ.*

XIV. De Animalibus, & primò de avibus.

142. *Quicquid vitâ, ſenſu & motu præditum eſt, animal eſt.*

143. *Alites enim volant; aquatilia ſeu natatilia natant; illæ alis ac pennis, hæc pinnis: quæ*

aſzſzonyága, (eb ſzőlő paponya) és a' tőviſſes medve talpu fű, pallagi roſa, Olaſzpéſma kóro, tamarik fa, lentse fa, diſzno kemény, tűske, tővis. Iſmét a' tőviſſes burjánok és bokrok, tsőmőték és veſzſzős helyek nevével ditsekednek.

139 A' nádak nád ſzálak, kőzben kőzben tsomóſok lévén, és a' kákák motsárokat (vizenyős helyeket) ſzeretnek.

140 A'gyékén kákából, (ſzittjoból) a' mellyben pálikak nevekednek, burko (tsomo) nélkűl lévén, gyékényeket tsinálnak.

141 Az ur gombák, ſzőmőrtsők, tseperke gőbák (gelyvák) és a' vőrős gombák, (kenyér gőbák) a' gombák kőzőtt leg jobbak; és némelyeknek tsőmőgéi

XIV. Az élő állatokról, és elsőben a' madarakról.

142 Válami élettel érzékenyſéggel és mozgáſſal felruházta-tot, (ékeſitteteti) élő állat az.

143 Mert a' ſzárnyas állatok rőpűlnek; a' vizben lakók úſznak; amazok ſzárnyockal és tollockal, ezek hal ſzárnyockal: a' négy

quadrupedia currunt; reptilia repunt.

144. *Volucres ſunt bipedes (manucodiatam eſſe apodem falsò dicunt) plumatæ & ruſtratæ; excepto veſpertilione, qui piloſus & dentatus eſt.*

145. *Roſtro colligentes grana ingluviem referciunt; nulla mingit.*

146 *Procreationis cauſa copulantur, nidificant ſeu nidos ſtruunt: halcyon alcedo vel halcedo in ipſo pelago nidulatur.*

147. *Tum pariunt ova, quæ ſub teſta albumen & vitellum luteum occulunt, ſeu occultant, iiſque donec animentur incubantes, (niſi urina aut irrita atq; hypomenia ſint) pullos, eoſque interdum implumes excludunt; qui dum pipiunt atq; involucres ſunt, pipiones dicuntur.*

a' négy labu állatok futnak; a' tsuſzó (máſzó) állatok tsúſznak (máſznak).

144 A' madarak két lábuak (a'paradits madarat lábatlanak hamiſſan mondgyák) piheſek (tollaſok) és orroſok (hegyes orruak); a' ſzárnyas egéren kivűl, a' melly ſzőrős és fogas.

145 Orrockal ſzedegetvén magokat (ſzemeket) bőgyőket meg-tőltik, edgy ſem huddik (vizellik).

146 Szaporodáſnak okáért egyesűlnek, féſzkelődnek avag' féſzket raknak: az halcyon madár, alcedo avagy halcedo ſzintén a' tengerben rak féſzket.

147 Ackor oſztán monyakat tojnak, mellyek az ő héjok alatt a' tojomány fejérét és ſzékit el rejtik avagy el titkollyák, és azokon űlvén a' mig megelevenednek (hanemha zápok, hugyoſſak és hejében valók) fiakat, s-azokat is penig néha tollatlanokat kőltenek; a' kik meddig még tsipegnek (ſibognak, pipegnek) és héjokban valók, piſęknek (madar fiaknak, toronkátzoknak) mondatnak.

148. *Rapaces ſunt: vultur, milvus, buteo, accipiter, falco, niſus, aſalo, quæ unguibus uncis turtures, alias q3 innocuas dilaniant.*

148. Ragadozók a' faskeſelzű, héja (kánya) vértse, ölyű, ſolyom, karoly, ſebes ſzárnyu ölyű, kik haragos körmöckel a' gerlitzéket és egyéb ártatlan madarkákat el-tépnek (el-ſzaggatnak).

149. *Noctua noctu non ſubluſtri ſolùm, ſed & illuni cernit ac tuetur, interdiu cæcutit: Ut & aliæ nocturnæ, bubo, aſio, ſcops, aluco, ulula, nycticorax, ſtrix, caprimulgus.*

149 Az éjel járo madar nem tsak a' valameñyire világoskodo, hanem az hóld nélkül valo ſötét éjjel-is lát és néz, nappal vakoskodik: mint az egyéb éjeli madarak-is, bagoly, füles bagoly, nagy ſzemü bagoly, huhogo bagoly, éjeli puppenevör (haris) éſzaki tsikorgo madár, (fejes bagol')ketske fejü madár

150. *Phaſiani, otides (tardæ) tetraones, urogalli ſeu tetraces maleagrides vel gallopavones, capones, attagenes, perdices, turdi, & coturnices curta cum cauda indeliciis habentur; & in ornithotrophiis ſeu ornithobaſciis incluſæ paſci opimarique ſolent.*

150 A' Fátzánok, tuzokok, (késön röpülö madarak) fuvak, fajdok, avagy vad ludak: tengeri tyukok avagy erdei kakaſok, kappanok, tsáſzár madarai, fogoly madarak, huros madarak és fürjek az ö kurta farkokkal, gyönyö üſegben tartatnak; (kedveſſek) és a' madár tartó helyekben rekeſztetvén tápláltatni és hizlaltatni ſzoktanak.

151. *Olor ſeu cygnus, fulica, mergus, querquedula, onocrotalus ſeu taurus,*

151 A' cygnus avagy hattyu, ſártsa, bujár, vad rétze, ökör bika avagy bölön bika, pel-

rus, pelecanus, gavia, & aliæ aquaticæ palmipedes ſunt, nulla pennipes.

pellicán, gödény; és egyéb vizi madarak ſzéles lábu tenyeres talpuak, edgyik ſem tollas lábu.

152. *Sturni gregatim, ſed abſque ordine, grues valde congruè, ardeæ admodùm excelsè volitant.*

152 A' ſeregélyek ſeregenként, de rend nélkül, a' darvak ſzép illendö rendel, a' gémek igen magaſſan (fönnyen) röpdöſnek.

153 *Canoræ ſunt, acanthis, alauda, acredula ſeu luſcinia (philomela), carduelis, fringilla, galgulus vel galbula, merula, linaria.*

153 Hangos ſzavuak, a' tengelitz, patsirta, fülemüle, tzinege, pintyöke, (pinty) gábor avagy gáborka, rigo, kenderike.

154. *Palumbus ſeu palumbes & livia ſunt columbæ feræ: Locus autem, in quo columbæ educantur, columbarium, periſtereon & periſterotrophium vocitatur.*

154 Az öſzi galamb avagy vad galamb és kék galamb vad galambok: az hely penig, az hol a' galambok neveltetnek, galamb háznak, galamboſnak, és galambbugnak hivattatik.

155. *Merops, upupa, picus, ficedula, rubeta (rubecula erithacus) curruca, rubecilla ſeu phœnicurus, vermibus veſcuntur; ut & pyrrhulus, atque vanellus fortaſſe.*

155 A' küllö, bubuta (ſzarbabuk büdös babuk) harkály nyári tsoka, tsipke madár, (vörös madár, ſarmalyu) füſtös farku madár, poſzáta (nyomorék) vörös torku madár, férgeckel élnek; mint a' vörös harkály, és libotz-is (bibotz-is) talám.

156. *Troculus ſeu regulus & parvus parus, ridiculè ſe ſtruthioni ſeu ſtruthiocamelo comparavit.*

156 Az ökör ſzem és a' kis párix madár (tzinege) nevetſegeſſen (tsufoſſan) haſonlitanák magokat a' Strutz madárhoz.

157. *Turdus ſibi ipſi exitium cacare dicitur; quia ex eo quod conſpurcat viſcum pullulat: unde viſcum ſeu viſcus aviarium gluten.*

157 Az huros madár önnön magának veſzedelmet ſzarni mondatik; mert abból a' mit meg-rutét, lép (ragadovány) tsirázik: Az honnan léſzen a' lép avagy ragadovány madár fogo enyv.

158. *Motacilla continuè & indefeſſè caudam motat & quatit: pavo ſuam verſicolorum ocelcatamq; ſeu variè pictam diſpandens, ſuperbit.*

158 A' barázda billegető ſzüntelen és fárathatatlanul a' farkát mozgattya és billegeti: à páva az ő tarkabarka és ſzemes avagy ſocképpen feſtet farkát el-terjeſztvén, kevélykedik.

159. *Caſſita vel galerita cirrum, gallus criſtam (cum in ſuo ſterquilinio eſt vel cucurit) erigit: pardalus roſtro nucleos frangit.*

159 A' Süſeték avagy püſeték bobitáját, a' kakas (midön az ő ſzemetén (az ülön) vagyon avagy kukorikol) farkát felborzaſztya: a' fakuſz az orrával a' dió héjat meg-töri.

160. *Anſer, ganſa & anſerculus, quem turūdis ſaginant atq; opimant, gingrit; anas tetrinnit; gallina gracillat & glocitat gluctitq; ; corvus crocitat; aquila clangit; ciconia crepitat, glottoratq; ; cucul⁹ cuculat; noctua cucubat; pica garrit; monedula ſeu graculus fringulat; cornix cornicatur; hirundo trinſat; paſſer fritinnit, aut minurit; pullus pipit; alauda tirelire modulatur.*

160 A' lud, gátsa, és liba, melyet metélt aproléckal (mor. ſalékockal) hizlalnak és kövéritenek-meg, gágog (ſibog); a' rétze zatyag (retzeg); a' tyuk karitsál, kodátsol és kotyog; az hollo korrog; a' ſas süvölt; a' golya (eſztrag) kelepel és kattag; a' kakuk kakuckol; az éjjeli bagoly huhol; a' ſzarka tsörög; a' tsoka avagy zajko tsátsog; a' varju kákog; a' fetske fitserékel; (fetseg) a' veréb tsirippel, avagy tsipeg; a' madár fi pipeg; a' patsirta tireliret énekel.

161. *Cæterum pſittacus articulatas voces formare ſueſcit.*

161 Továbbá a' Publicán értelmes ſzokat formálni ſzokik.

162. *Phœnix, gryps, & harpyæ, figmenta ſunt.*

162 A' Fénix madár, Grif-madár, és harpják, tsak költöt dolgok.

XV. De Aquatilib⁹.

XV. *A' Vizi állatokról.*

164. *Piſces lympham ore immiſſam branchiis emittunt.*

163 Az halak a' ſzájokon bé-éreſztet vizet kopotojokon ki-botsáttyák.

164. *Squamoſi ſunt vivipari, glabri ovipari.*

164 Hal-héjaſok az elevenen fajazók, ſimák az ikráſok.

165. *In illis mares habent lactes, fœmina ova.*

165 Amazok közt az himeknek tejek vagyon, a' nöſtényeknek ikrájok.

166. *Fluviatiles ſunt, huſo, ſturio aut accipenſer, amia, anguilla lubrica, quam ſi capeſſis elabitur; capito, mullus ſeu barbus, trutta vel aurata, thymallus, mugil, alburnus ſive leuciſcus, gobius, muſtela, fundulus, cobitis barbatula, cobitis aculeata, foxinus, apua, cottus.* 167.

166 Folyo-vizbéliek ezek, a' viza, hegyes orru ketsege, ſereggel járo tengeri hal, ſikos angolna, mellyet ha meg-fogſz ki-tsúſz; nagy fejü hal, hartsa, pertögetet piſztrang, jaſz keſzeg, kóltz, fejér keſzeg, gobhal, meny hal, kövi hal, hegyes ſzakáju (vörös) ſigér, hegyes ſzárnyu ſigér, vágo hal, ſemling orſo farku hal.

167. Ha-

167. *Piſcinales, carpio vel cyprinꝰ, lucius ſeu lupus, coracinus, perca, tinca, oculata ſeu milanurꝰ.*

168. *Marini, ſalmo, (eſox) murena, muræna, muræna, flutta, congrus, raia, ſcombrus, oſtrea, & varia monſtra, ut hippopotamus, phoca, &c.*

169. *Haleces ſalitas in tinis, paſſas vero, ut & ſole toſtos paſſeres, in faſciculis nobis afferunt.*

170. *Aſellus vel ſalpa, niſi probè contuſus, eſui non eſt.*

171. *Delphinus pernicitate, balæna ſeu cete magnitudine & quantitate omnibus anteit.*

172. *Aſtacus, cancer & cammarꝰ cum ſuis chelis prorſum ſeu antrorſum & retrorſum gradiuntur.*

173. *De muricis ſeu conchylij oſtro purpura conficitur & comparatur.*

167 Halas-toi halak, a' ponty avagy potyka, tsuka, (kárász, ſigér, tzompo (varga hal) fekete farku tarka hal.

168 Tengeri halak, a' Lázátz, (ſalmo) meny hal, tengeri portzogo halatska, ingolna hal, tẽgeri hartsa, tengeri ſullo, kénkũ ſzinũ tengeri hal, tsigák, és kũlõmb kõlõmb fęle tengeri tsudák, mint a' ló fejũ és diſzno fogu tengeri hal, tẽgeri borju &c.

169 A' bé-ſzozott heringeket tonnákban, a' meg nyomattatot ſenyvetteket penig, mint a' nap fęnytõl sütõt vékony lapos halatskákat is, kõtéſekben (nyalábotskákban) hozzák minékünk.

170 A' Stok-fis avagy tõke hal, hanemha jól meg-veretik, nem ételre való.

171 A' delfin hal gyorſasággal, a' balæna avagy czet hal nagyſággal és õregſęggel mindeneknek elõtte jár.

172 A' tengeri kis rák, kõz rák és tengeri nagy rák az õ tsipõ lábockal elõl és hátra (viſzſza) máſznak (járnak).

173 A' tengeri kemény héju tsiga verbõl bárſon' tsináltátik és kéſzittetik.

XVI. De Jumentis.

174. *Jumenta ſunt animalia domeſtica arâ, cicuria, nos juventia.*

175. *Gibboſus enim camelus vehiculi vicem præſtat, rebus ponderoſis aliò deportandis.*

176. *Equus jubâ inſignis, brutorum generoſiſſimus etſi indole ferox, domatur tamen, ut ſeſſori obtemperet, de quo infrà.*

177. *Sed quandoque efferatur nihilominus, præſertim effrænis, eumq; dejicit ac peſſumdat, aut calcitrando ferit.*

178. *Cantherius factus hinnire ac ferocire diſiſtit.*

179. *Dum pullus eſt, ungulis ejus ſoleæ non applicantur.*

180. *Pandus & repandus aſinus, aſellusque, ab agaſonis fuſte dedolatus rudit.*

XVI. A' Barmokrol.

174 A' barmok házi és ſzelid, minket ſegitõ állatok.

175 Mert a' pupos (fel dõllet) hátu teve ſzekér gyánánt (helyett) vagyon, a' ſulyos terheknek máſuvá hordásában.

176 A' sõrénnyel ékes (jeles) ló, az oktalán állatok kõzt legnemeſſeb noha terméſzettel vad, mindazáltal ugy meg-ſzelédéttetik, hogy a' rajta ülõnek engedgyen, mellyrõl ide alább.

177 De néha mindazonáltal meg-vadul, (ſzilajul) kiváltképpen zabola nélkül lévén, és õtet le-veti ſ-meg-tapodgya, avagy rugáſſal meg üti.

178 Meg-heréltetvén nyeréteni és vadoskodni (détzegeskedni) meg-ſzünik.

179 A' meddig még vehem, (tsiko tsitko) az õ körmeire patkok nem ütretnek.

180 A' ſzéles meg-hajlott ſzamár, és ſzamárotska, a' lováſznak (barommal bánonak) fuſtéllyátul (dorongjátul) õſztõnõſztetvén ordét.

181. *Taurus cum paleari pendulo boat, & mugit; agnus balat.*

182. *Vervex eſt aries; cui ſcrotum ademtum: vexatus arietat.*

183. *Caper, eſt caſtratus hircus; hædo, quantumvis petulanti & petulco, nondum eſt arũcus.*

184. *Porcus cum rictu ſuo grunniens eſt caſtratus verres; majalis exſecta ſus: non ruminantes ut biſulci.*

185. *Sed ſcrofæ ſumen procelli ſugunt: à lacte depulſi nefrendes dicuntur.*

186. *Canis cum catulis allatrat advenam, propiusq; accedentem vel clanculum mordet, roditq;.*

187. *Si irrites, diducto diſtentoque rictu ringitur: ſi percutias quiritatur: aliàs baubatur.*

188. *Rabie correptus, rabidus, rabioſus, diſcurrit paſſim; & in quod irruit, laniat, aut mordet, morſuq; hydrophobum reddit.*

181 A' bika a' nyakon fũggõ bõrrel (leppẽtõvel) bõg, és bõm bõl; a' bárany béget (mekeg).

182 Az õrũ ollyan kos mellynek a' tõki ki-vétetet: ez megbuſitratván (ingereltetvén) õklelõdik (dõfõlõdik, meg-dõf).

183 Az herélt ketske, bak; a' gõdõlyének, akarmelly tsintalã váſot és ſzilaj (õklelõ) légyẽ-is, még nintsẽ ketske (bak) ſ; akalla.

184 Az õ bõffentéſęvel rõhõgõ him diſzno meg-herélt kan; az ártány tõki mettzet diſzno: nem kérõt rágók mint egyéb haſat kõrmũek.

185 De az eme diſznonak tsõtsõs hasát a' malatzok ſzopják (ſziják): a' téjtũl (tsõtstũl) elũzettettek (el-ſzakaſztattak) fogatlan sũldõknek mondatnak.

186 Az eb az õ kõlykeivel ugat az idegenre, és az hozzá kõzel járulót, tsak alattomban-is (orozva) meg-marja, és rágja.

187 Ha ingerled (boſzſzontod) fel-tátot és ſęlre vont vitsorétáſſal agyarkodik. ha megũtõd ſiv (nyikátsol): egyébaránt nyiváſſal ordit.

188 A' meg-veſzekedett dũhõs, hõs, dũhõskõdõ eb, ideſtova ſzéllyel futkos; és a' mire rohan, meg-ſzaggattya, avagy marja, és marásával viztũl félõ beteggé téſzi.

XVII. De Feris.

189. *In amœnis nemoribus, aut ſecus ſylvarum ſaltus paſtæ feræ, ad ſua luſtra, ſpelæa, & latebras ſe recipiunt, & referunt, ea repetunt.*

190. *Elephas, elephantus ſeu barrus, belluarum maxima, qui crura non flectere à multis falsò & putatur & dicitur, barrit, ac proboſcide ſeu promuſcide pabulum attrahit, arripitq;.*

191. *Monoceros vel unicurnu, unicornis, abditiſſima deſerta, inhoſpitaq; teſqua incolis.*

192. *Rhinoceros oſſeis ſquamis indutus eſt.*

193. *Alcis tergus ictu gladij non ſecatur, eſtque impenetrabile.*

XVII. A' Vadakról.

189. A' kies berkekben, avagy az erdei ligetek mellet táplálltatot vadak, az õ barlangjokban lyukokban, és rejtek helyekben fogják magokat, oda mennek, és azokra viſzſza térnek.

190 Az elephánt, a' fene vadak kõzt leg nagyobb, a' ki hogy ſzárait (térdeit) meg nem hajthattya ſokan hamiſſan vélik és mondgyák, bartzag, (korrogat) és a' vápos orrával (mint edgy kézzel) az abrakot el-véſzi, és el-fogja.

191 Az egy ſ; arvu, unicornis, a' ſęlen való helyeken el-rejtet puſztákat és az iſzſzonyu lakó nélkũl való kietleneket lakja.

192 A' Rhinoceros (kinek orrã ſzokot nõni ſ; arva) tsont tetémmel (héjackal) õltõztetet-fel.

193 Az ágasbogas ſzarvu Alcénak háta az éles fegyver tsapáſſal meg nem vágattathatik, és nem-is általhathato.

194. *Villosus ursus murmurat & uncat: quodq; progenuit, circumlambendo, si credimus, effingit.*

194 A' szőrös (borzas) medve morog (dörömböl) és körmével kapál: és a' mit szült környül nyalagotván, ha kell hinnünk, ki-formállya.

195. *Pardus seu panther quod terno saltu non prehendit, mittit.*

195 A' párdutz avagy Hircániában termő nőstény párdutz a' mit harmadik ugrásával meg nem fog, el-botsáttya.

196. *Tigris ferocitate omes superat.*

196 A' Trigris feneséggel mindeneket fellyül-múl (halad).

197. *Linx maculosæ visu pollet: Inde, lynceis oculis videre.*

197 A' tarkás (pöttögetet) hiuz látással bir (bővölködik): Innét mondatik, hiuzi szemmel látni.

198. *Cervum cornua non gravant, quamvis grandia, agilis est, & longissimi ævi: rancet interdum, & imprimis in autumno, cùm amore ardens, cervam avide cupit & insequitur.*

198 A' szarvast az ő szarvai nem terhelik, (nehezétik) noha nagyok (ámbár nagyok-is): gyors, (serény) és felettéb hoszszu életű: meg-senyved néha, és mindenek előtt őszszel, midőn szerelemmel égvén, a' nőstén szarvast mohon (igen) kivánnya és űzi kergeti.

199. *Non absimilis huic dama, sed minor: item caprea seu dorcas, cujus masculus hinnulus est.*

199 Ettől nem külömbözö az őz, (zerna) de kisseb: ismét a' vad ketske, kinek az himje vad kölyök.

200. *Capricornus, ibex, & rupicapra, præruptas inaccessasq; rupes scandunt.*

200 Az erdei bak, vad kos, és kőszáli ketske, a' meredek és hozzája járulhatatlan kőszikl-ákat hágják.

201. *Babulus seu bison, & urus, sylvestres & feri boves sunt.*

201 A' bial avagy vad ökör, és erdei bika, erdei és fene ökrök.

202. *Leo armis hirtis, & leæna formidolosè rugiunt.*

202 Az him oroszlán az ő borzas (torzas) szügeivel és a' nőstén oroszlán rettenetessen ordétnak.

203. *Vulpes gannient verno tempore seu ineunte vere, glabrescens fit depilis, vel alopeciam patitur: nunquam curatur.*

203 A' nyikorgo (katsago) roka a' tavaszi időn avagy kikeletkor, el-hányván szőrét szőretlen lészen, avagy kopaszságot (szőr el-hányást) szenved: soha meg nem szelédül.

204. *Lepore nihil timidius, vel meticulosius; quicquid strepit, aures arrigit, aut se proripit, & ad dumeta vepreta ac senticeta confugit: dum capitur, vagit.*

204 A' nyúlnál semmi nintsen félénkeb, és félelmesb; valami zörög, füleit rá függeszti, (meresziti) avagy el fút, (magát illára vészi) és a' bokrosra, tövises tsádéra és tserére szalad: midőn meg-fogatik, nyikok (mokok).

205. *Fodicando cuniculus cuniculos, talpa grumos facit.*

205 Az ürge (tengeri nyúl) vájkálva a' lyukakat, a' vakondok turásokat tsinál.

206. *Erinaceus seu echinus, & hispida hystrix, aculeos pro pilis habet.*

206 A' Sül disznonak avagy tövises borznak, és a' Sül disznó szabásu tengeri kannak, az ő hegyes (tövises) sertéi szőr-gyanánt vannak.

207. *Simia humanorum operum imitatrix, ut & cercopithecus.*

207 A' majom az emberi munkáknak (tselekedeteknek) követője, mint a' farkas majom-is.

208. *Gli-*

208. *Glire & mele nihil somnolentius.*

209. *Viverra, mustela, martes, martes scythica, mustela alpina, mus alpinus, mus ponticus & mus noric⁹ pellicijs cõveniunt.*

210 *Sciurus, sorex, ericetus, &c. foramina sibi cavant, in quib⁹ hybernant.*

211. *Sed mus major & araneus, quadrupedum minithus, penuaria perreptans, & muscerdis se prodens, catis seu felibus & muscipulis subinde præda fit.*

XVIII. De amphibiis & reptilibus.

212. *Amphibia sunt: castor seu fiber, lutra, rana coaxans, testudo, bufo, rubeia, & crocodilus, qui inter manducandum maxillam sive mandibulam superiorem movet.*

213. *Reptilia sunt quæ serpunt, exuviasq; deponunt, ut anguis sibilans,*

208 A' gŏzŭnél (pŏlyŭnél) és hŏrtsŏknél semi nints almossab

209 A' pegymet, (penyvet) menyét, nest, nuszt, gerezna, hegyi egér, fejér egér és az hŏlgy bélléseknek illenek.

210 Az evét. patkány, gŏrény, &c. magoknak lyukakat vájnak, a' mellyekben telelnek.

211 De a' nagy fekete egér és ápro egér, a' négy lábu állatok kŏzt leg kisseb, az élés házakat el-futkosván, és az egér szarral magát el-árulván, a' tzitzéknek avagy matskáknak és egér fogóknak ottan ottan ragadománya (prædája lészen.

XVIII. A' vizben és szárazon edgy aránt élő és tsuszomászo állatokról.

212 A' vizben és szárazon élő állatok ezek: vidra, hód, vartyogo (rekegŏ) béka, tekenŏs béka, varas béka, tsipke (vŏrŏs) béka, és crocodil, ki az étel kŏzben a' fŏlsŏ állat avagy áll-kaptzáját mozgattya.

213 A' tsuszomászo állatok azok a' kik tsusznak másznak, és az ŏ bŏrŏket (hártyájokat) el-vetik,

coluber, hydra seu natrix, cæcilia, boa, aspis, dipsas seu præster, ptyas, vipera, amphisbæna, seps, &c.

méreg pŏkŏ kigyo' sel ugro marásával

214. *Draco ipso halitu, basiliscus obtutu necat.*

215. *Lacerta, stellio, salamandria, scorpio vel scorpius, pedibus ambulant.*

216. *Limaces sunt cochleæ sine testa.*

XIX. De Insectis.

217. *Insecta sunt primò varij vermes, è quibus lumbrici fimeta, erucæ plantas, teredines vel cossi ligna, tineæ vestes, etiam bombycinas & holosericas, blattæ libros, convolvuli vel volvoces vites, curculiones seu gurguliones frumenta corrodunt, termites carni innascuntur.*

(le vetkŏzik) mint a' sŭvŏltŏ vizi kigyo, zomok kigyo, uszo vizi kigyo, kurta vak kigyo, tehészopo kigyo, aspis kigjo, marásával szomjuság hozo tŭzes kigyo, vipera, két fejŭ kigyo, tekergéstestet rothaszto kurta kigyo.

214 A' Sárkány tsak lehelletivel, a' basiliscus látásával (tekéntettel) meg-ŏl.

215 A' gyék, tsillagos hátu álnok gyék, lángban élŏ tŭzes gyék, scorpio avagy scarapna mérges féreg, lábokon járnak.

216 A' Sárban telelŏ tsigák héj (hártya) nélkŭl valók.

XIX. A' Bogarakról.

217 A' bogarak kŏzt vannak elŏszŏr kŭlŏmb kŭlŏmb fęle férgek, kik kŏzzŭl a' gelesztákа' ganézatokat, az hernyók az óltványokat, a' szuak avagy szu férgek a' fákat, a' molyok a' ruhákat, még a' selyem és bársony ruhákat-is, a' papyros molyok à kŏnyveket, a' szŏlŏ rágo hernyók a' szŏlŏ tŏveket, a' gŏzŭk avagy sisękek a' gabonákat meg rágják: a' nyŭvek az husban származnak (nevelkednek).

218. *Secundò peßima quædam animalcula, nimirum lendes, pediculi, pulices, culices, cimices, & acari, quæ nos ipßos infeßant: quin & pediculi inguinales, ricini etiam, & hirudines ßeu ßanguiſugæ.*

218 Másodszor (vannak) némelly felettébb ártalmas állatotskák ugymint serkék, tetvek, balhák, szunyogok, bŭdŏs fęrgek, (palatzkák) és a' bŏr alatt viszkettetŏ serkék (vizes tetŏk vak tetŏk) mellyek minnen magunkat háborgatnak: sŏt még az ágyékban termŏ tetvek-is, eb fŭlében ragadó legyek, (eb legyek-is) és nadályok avagy vér szopokák.

219. *Tertiò muſcæ, inter quas boasbyces ſericem, apes bombylantes favos mellis (quod fuci depaſcunt) conficiunt, & quotannis examen ut novam coloniam emittunt.*

219 Harmadszor (vañak) legyek, kik kŏzzŭl a' selyĕ ereszŧŏ (szaro) bogarak selymet, a' bongo méhek lépes mézet (mellyet a' herék meg emésztnek) tsinálnak, és minden esztendŏnként rajt mint eg' földet munkálodo új népet erosztnek botsátnak ki.

220. *Crabrones & veſpæ acuto, imò præacuto ſunt aculeo.*

220 A' ló darások és légy darások hegyes, sŏt fŏlŏttéb-is hegyes fulánkuak.

221. *Oeſtro (tabano aſilo) percitum pecus ſubſilit, & velut rabidum diſcurſitat.*

221 A' bŏgŏly (petsik borom kergetŏ fene bogár) miat felindéttatot (fel rezzent) barom ugrál, (ugrándoz) és mint edgy meg-dŭhŏdŏtt futos széllyel (futkáros bogáros).

222. *Scarabeorum & locuſtarum genera, complura ſunt, & multa edulia.*

222 A' szarvas bogaraknak és sáskáknak nemei, igen sok félék. és sokak ehedelek-is.

223 A'

223. *Bruchi, canthari, cantarides, ſcarabei cornuti ſeu lucanici, papiliones, cicindelæ vel nitedulæ, (lampyrides) hepioli, pyrauſtæ ſeu nicedulæ volatiles ſunt: fullo, ſcolopendra, centipes vel multipeda, coniſcus ſeu oniſcus, porcellio, tipula, &c. reptant.*

223 A' tserebogarak, fán termŏ fęnyes pókok, zŏld bogarak szarvas tsere bogarak avag' éjel fénlŏ bogarak, leppendékek, (lepkek szŏr lŏvŏldékek) fényes bogarak avag' tsillámok, fényes hátu szŏtskék, gyertyára szŏkellŏ lŏvŏldékek avag' tŭzben termŏ legyetskék rŏpdŏsŏk: fŭlbĕmáſ; o féreg, szŏrŏs hernyo, pap matskája avagy sok lábu fęreg, szamár szinŭ szŏrŏs pap matskája avagy vŏrŏs tarka szŏrŏs hernyo, sok lábu diszno fęreg, vizi pók, &c. tsuszkálnak.

224. *Cicada foris, grylus domi cantillant.*

224 Az ŏszi bogár otkin, az házi ptrŭtsŏk ithon (háznál) énekeldegelnek.

225. *Formica puſilla eſt, ſed auctuoſa, ſemper feſtucas & micas fert.*

225 Az hangya kitsinke, de műkás (dolgos) mindĕkor szálkákat és morsalékokat viszen.

226. *Aranea araneum ſeu aranei telam, nexat ac texit.*

226 A' pók pók-házat, avagy pók-hálót, eresztt fŭzdŏgel és szŭdŏgel.

XX De homine.

XX. *Az emberrŏl.*

227. *Princeps animantium excellentiſimus homo, mundi epitome, vagines naſcitur.*

227 Az élŏ állatoknak legfelsęgesseb (méltoságossab) fejedelme az ember, e' világnak rŏvid summája; (remeke) nyivákolva szŭletik.

228. *Quem poſt partum genitrix aut obſtetrix fa-*

228 Kit szŭletése után a' szŭléje avagy a' bába polában bé-

fascijs involutum, fasciatumq; in cunas reponit.

takarván, és bé-kötvén a' böltsöben helyheztet.

229. *Nutrix verò alma, amplectens & amplexans alumnum suum, uberibus lactat, pappis saciat, & sordidatum abstergit: pusio ipse lactat.*

229 A' táplalo (szoptato) száraz dajka penig, meg-ölelgetvén és apolgatván (tsokolgatván) az ö szoptatosát, (táplálatojat) emlöivel (tsötseivel) szoptattya, rágottal (popával) meg-elégéti, és a' magát meg-rutetottat (undokétottat) meg-törli: a' kitsinded (tsötsemö) penig ö maga szopik.

230. *A cunnabulis vel ab incunabulis venitur ad speraſtra, ubi bimulus infans incessum sibi format, & fari ac balbutire incipit, (infit) crepitaculis, pupis & crepundiis ludens.*

230 A' böltsökböl avagy rengetö teknökböl mennek járásra tanito karikán, forgo taligátskákra, (szekeretskékre) az hól a' két esztendös tsötsemö gyermek járni tanúl, (el-jár) és szollani s-rebegni kezd, tsörgetökkel, bábockal és gyermeki játákockál játzadozván.

231. *Impuberes cùm pubescunt, sonoram vocem alterant, hirquitalliuntque: pubescentes autem puellæ singulis mensibus semel menstruo laborant, donec gravidæ fiant.*

231 A' szöretlenek midön szörösödni kezdenek, vékonyö tsengö hangos szavokat megváltoztattyák, és rikátsolnak (meg-tsattanak) a' szörösödni kezdö leányok penig minden holnapokban afzszonyi havat (holnapöként járo vér folyást) szenvednek, miglen terehben esnek (meg-nehezkesednek).

232. *Ephebi dicuntur adolescentes, & mox adulti, juvenes.*

232 A' fel-sördültek (gyermekségböl ki-költek) nevendékeny iffiatskáknak mödatnak, és majd meg-öregbedvén, meg-állapodot (vastag) iffiaknak.

233. *Virilis ætas vergit ad provectam, ſanilis rugas & canos affert.*

233 A' férfiui meg-állapodot idö a' meg-ért koros idöre hajol, (hanyatlik) a' vénség ránt zot (szömörgözést) és ösz hajakat hoz.

234. *Annosa vetula edentula fit, ſexagenarius ſenecio decrepitus & capularis, ſilicernium.*

234 A' sok esztendejü kofa (vén aszszony) fogatlaná lészen, az 60 es; tédös ember öreg apos meg-aggot és meg-töpörödöt ortzáju, le-görbett vén ember.

235. *Ita infantia ſe-ipſam ignorat, pueritia ludicris tranſigitur, juventus ætaſve juvenilis vanis virilitas laborioſis, ſenectus ad priora relabitur.*

235 Igy a' tsötsemö állapat önnön magát nem tudgya, a' gyermekség játékockal mulikel, az ifiúság és ifiúi idö hejába valóságockal, az emberkor (férfiuság) mükaságockal, a' vénség az elöbbeniekre viszsza tér.

236. *Senes enim bis pueri: grandævi repuerascunt.*

236 Mert a' vének kétszer gyermekek; a' nehéz koros idejü vének ismét gyermekecké léznek.

237. *Mediocris ſtaturæ homo optimè eſt proportionatus.*

237 A' közép termetü ember leg szebben alkolmaztatot (leg illendöbb.

238. *Nam gigas terriculo ſeu terriculamento eſt; nanus homuncio homulus homuncul⁹ & pigmæus pumilio pumiluſve riſui, ac deridiculo apud omnes, ab omnibus illuditur & deridetur.*

238 Mert az Orias irtozásul és rettentö tsudájul vagyon; a' kis ember emberke emberetske lyüki ember törpe kutak tsufsságul, és nevetségül van mindeneknél, mindenektül gunyoltatik és meg-tsufoltatik.

239. *Nudus eſt, non hir-*

239 Mezitelen és nem szö-

hirſutus: fauni enim & ſatyri, ſphynx etiam & chimæra, cum horrido illo cerbero tricipiti, commenta ſunt.

rős, mert az erdei vad Iſten aſz-ſzonyok és vad leányok, (ſatratyuk) a' Thebáſnál való ſok terméſzetből állo meſęt mondo leánzois (Sphinix) és a' chimęra, amaz iſzonyu hárő fejű cerberuſſal edgyűt, kőlt őt dolgok.

XXI. De corpore, & primùm de membris externis.

XXI. A' Teſtről és elsőben a' kűlső tagokrol.

240. *Corporis noſtri compages, eximium eſt ſupremæ ſapientiæ exemplar.*

240 A' mi teſtűnknek őſzve foglaláſa, (alkotmánya) a' leg fellyeb való bőltseſęgnek ékes (Fő) példája.

241. *Structura ejus ex oſſibus, cartilaginibus, tendinibus, nervis, carne, muſculis, cute triplici, & membranis ſeu involucris variis conflata & coagmentata eſt.*

241 Añak épűleti tsontokbol, (tetemekből) portzogókbol, izekből, inakból, húsból inakon való árva húsból, hárő féle bőrből, és hártyákból avagy kűlőmb kűlőmb-féle burkokból (takarékokból) edgyben ſzedegettetet és őſzve ſzerkeztetett.

242. *Membra cohærent nexibus perpetuis, in proportione decentiſſima.*

242 A' tagok őſzve-állanak edgymásból függő állando kőtéſeckel, igen edgymáshoz illendő egyenlőſęgben.

243. *Nam quæ bina ſunt, ex oppoſito ſibi adlatera locantur; quæ ſingula per medium.*

243 Mert a' mellyek kettősők, edgymás ellenében oldalról helyheztettenek; a' mellyek kűlőn kűlőn (magán) középben.

244. *In vultuum lineamentis ſtupenda eſt varietas.*

244 Az ábrázatoknak (arczulatoknak (lineázáſiban) rajſzolásiban, tsudálatos kűlőmbſęg vagyon.

245. *Frons anguſta ſuilla eſt, gibboſa aſinina, lata bonæ indolis ſeu qualitatis, rugoſa animi anxij, caperata iracundi nota; erugata & exporrecta effrontem arguit.*

245 A' keskeny (ſzoros) homlok diſznoi, a' ki állo pupos (tsomós, gőrtsős) ſzamári, a' ſzéles jó indulatu avagy néminémű-ſęgű, a' rántzos ſzorgalmatos (gondos) elmének, a' komor haragoſnak jele: a' ſima (rántz nélkűl valo, ki-feſzűlt) és ki terjedt ortzátlant (ſzemtelent) jegyez.

246. *Pupilla oculi, albugini inſidens & inhærens, ſpeculum eſt, objectarum rerum imagines in ſe recipiens.*

246 A' ſzem fejériben űlő és ahoz ragadot ſzem fęny, tűkőr, melly az eleiben vetteted dolgoknak képeit magában véſzi (fogja).

247. *Hanc palpebræ nictando humectant; cilia verò & ſupercilia communiunt.*

247 Ezt a' ſzem-ſzőrők pillogatva nedveſitik; (áſztattyák) a' ſzem hejak penig és ſzőmöldőkők meg-erőſſętik.

248. *Sed hirqui lacrymas ſudant.*

248 De a' ſzę végek (ſzegeletek) könjveket hulatnak (veriteznek

249. *Inter tempora & naſum (quem alii ſimum, alii reſimum, alii aduncum habent) ſunt genæ vel malæ; iiſque ſubſunt maxillæ.*

249 A' vak ſzem és orr között (mely némellyeknek ſima avag' lapos, némellyeknek fitos, némellyeknek horgas) vannak az ortzák avagy pofák; és azok alatt vannak az áll-kaptzák.

250. *Per nares ut cloacam, mucus demanat, quem vibriſſæ detinent, nè*

250 Az orr lyukakon mint egy árnyék ſzékę, (tsatornákő) a' penęſ es takon' alá ſzármazik, mellyet

nè exſudet, niſi muccinio ſeu ſtrophiolo mungantur.

lyet az orr lyukakban való ſző-rők meg-tartoztatnak hogy ki-ne ſzivárkozzanak, (verétezzenek), hanem-ha takony tőrlővel avagy keſzkenővel ki-fuvattatnak.

251 *Mentum virile primùm languine, deinde barbâ, & labrũ ſuperius miſtace tegitur: quidam tamen imberbes ſunt.*

251 A' férfiui ál elsőben pihvel, oſztán ſzakállal, és a' felső ajak bajuſzſzal fődettetik-bé: némellyek mindazáltal ſzakáltalanok.

252. *Anterior colli pars jugulum eſt, poſterior cervix.*

252 A' nyaknak elől való réſze torok, az hátulſo réſze (utolſo réſze) nyak-ſzűrt (nyak-tsiga).

253. *Thorax aut pectus mammis ſeu mammillis, papillas habentibus, turgidus, infernè ventrem habet, ad partes latera.*

253 A' tsőtsőkkel avagy tsőts bimbockal biro, emlőkkel domboru ſzűgynek avagy mellynek, alatta has vagyon, a' két réſzről (féltől) óldalak.

254. *Coſtæ ab azillæ cœptæ, in hypochondria deſinunt.*

254 Az óldal tsontok az hónaltól kezdettetvén, a' ſziv hártyájában (belső óldali tagokbã) végeződnek (meg-ſzűñek).

255. *In ingenue pudenda, verenda ſunt, pubes, mentula vel pennis, & cunnus ſive vulva.*

255 Az ágyék hajlásában a' ſzégyenlő teſtek ſzemérem teſtek vannak, fan mony avagy pőts, és pitsa vagy valoga.

256. *Sub coxendice, infra coxas femora ſunt; ſub genibus tibiæ; ſub poplite ſuræ.*

256 A' tsipő tsontok alat, a' forgo tsontokon alól a' tzombok vañak: a' térdek alat ſzárak, a' térd hajlás alat a' láb ikrái.

257. *A ſuffragine plan-*

257 A' horgas in után a' láb tal-

planta pedis eſt, talos vel malleolos, calcem ſeu calcaneum, convexum plantæ, & ſolum, cumq; digitis hallucem continens.

talpa vagyon, melly a' bokákat avagy boka tsontokat, ſarkat avagy ſarkalatot, a' láb fejét, és talpnak alſo réſzét, s-a' láb ujakkal edgyűt a' láb hivelyket (őreg újot) magában foglallya.

258. *Tergum ſupernè habet ſcapulas; poſt lumbos, & ſubſequenter tandem culum ſeu podicem, ſeſſionis gratiâ clunibus (natib9) circumvolutum.*

258 Az hátnak főllyűl váll-lapotzkái vannak; utánna tompori, és rend ſzerént kővetkezvén oſztán az űlés kédvéjért farral (ſegg pofával) meg-környékeztetet ſegg avagy alfel.

259. *Spina dorſi totius ſtructuræ fultura eſt, ut erecti ſtare poſſimus, & ex triginta quatuor vertebris contiguis conſtituitur, ut incurvari queamus, quod non fieret, ſi os continuum eſſet.*

259 A' hát gerintz az egész alkotmánynak támaſza, (oſzlopa) hogy egyeneſſen fel-álhaſſunk, és harmintz négy egymáſhoz foglaltatot hát gerezdekből áll, hogy meghajolhaſſunk, (horgadhaſſunk) a' melly nem lenne, ha a' tsont merő volna.

260. *Lacertoſum brachium inſe continet manum, cubitum, volam; quæ diducta palma eſt, contracta pugnus.*

260 A' vaſtag huſos kar ő magában foglallya a' kezet, könyőkőt, markot; melly ki-terjeſztetvén tenyér, bé-vonyatatván (őſzve-ſzorittatván) ökől.

261. *Digiti ſunt 5 ſingula i articulos tres, & totidem artuum juncturas, condyloſq; habentes.*

261 Az ujak őten vannak, kik közzűl mindeniknek hárõ izei, és ugyã añyi inaknak őſzve foglaláſi, és butkoi (tsomoi) vañak.

262. *Pollice premimus, indice monſtramus, verpus*

262 Az hivelykel nyomunk, (ſzorétunk) a' mutato ujal mu-

ta-

pus ſive medius digitus prominet, inter quem & minimum (digitellum, auricularem, amatorem) annularis ſeu medicus & ſtudioſus eſt.

263. *Unguibus ſcabimus, ſcalpimus, lacerамus, lancinamus.*

264. *Siniſtra ſeu læva tenet, dextra operatur, omnia aptè, niſi quis ipſe ineptus aut iners ſit.*

265. *Sed ambidexter præ ſcævâ ſeu ſcevolâ multum habet.*

XXII. De membris internis.

266. *Ejà, jam viſcera inſpiciamus.*

267. *Alimentum dentibus primeribus (tonicis gelatinis) inciſum, molaribus maſticatur, (bucca enim molendinum eſt) manſumque per gulam ſeu œſophagum deglutitur, & ad ſtomachum demittitur, ubi fit concoctio*

tatunk, az öreg uj avagy közép uj ki-ál, melly közöt és a' leg kiſſeb (ujotska, kis uj, ſzerelmes uj) között vagyon a' gyürös uj avagy orvos uj és deák uj (nevendékeny uj).

263 A' körmünkel vakarunk, (rühelödünk) vájogatunk, ſzaggatunk, tépünk.

264 A' bal kéz tart a' jobb kéz munkálkodik, mindeneket helyeſſen, hanemha ki maga illetlen (alkalmatlan) tunya (röſt).

265 De a' mind két kézre tudóſnál (a' jobb és bal kézzel egyaránt élönél) a' balog avagy bal ember fölött ſok vagyon.

XXII. A' belsö tagokrol.

266 Noſza iſmár a' belsö réſzeket nézzük (tekintsük meg).

267 Az eledel az elsö fogakkal (hegyes közép fogackal) meg-metéltetvén, a' zap (örlö) fogackal meg ragattatik, (mert á' poſa ſzájnak belsö réſze malom ház) és meg rágattatván (öröltetvén) a' torkó avagy gégén alá nyeletik, és a' gyomorbá alá botsattatik, az holott léſzen az elsö meg-fözés: (eméſztés) a'

coctio prima: quadrupedibus verò primò adrumentum, tum ad omaſum, poſi ad pantices, demumq; ad ventriculum verum, echinus dictum, tranſit.

négy lábu oktalan állatoknak (barmoknak) penig elöſzör a' kérös gyomorbá, oſztán a' nagy köver hurkában (temérdek bélben, patzalban) annak utánna a' köver hasban, (potrohában) és végezetre az igaz gyomorban, melly gömbötznek mondatik, által-mégyen.

268. *Nam venæ meſaraicæ chylum exſugunt: eumque (excrementis craſſioribus per inteſtina & anum foras egeſtis, quæ ſtercora, merda & oleta ſunt) deferunt ad jecur: ubi denuò fit ſeparatio.*

268 Mert a' bél közöt lévö étel ſzopo ereka' megeméſztet ételnek legjob erejét kiſziják: és azt (a' temérdekeb (keményeb) söprelékök a' bélé és alfelen (seggen) ki vettetvén, a' mellyek ganéjak, ſzarok és büdös kakák) le-viſzik a' májra: (zuzra) az holot újobban léſzen el-válaſztás.

269. *Seorſum per ureteres ad renes meat, indeque veſica inſtillatur, & fit urina (lotium) quam emittitur.*

269 A' ſavós réſz az hugy éren a' veſékre mégyé, (ſzivárkozik) és onnét a' hojagban tsöpög, és hudgyá (vizelletté) léſzen, mely huddozva ki-botsáttatik.

270. *Pinguior pars ab hepate rubedinem accipit, & fit ſanguis: qui per venas diſtribuitur.*

270 A' köveréb réſz a' májtul vörösſéget véſzen, és léſzen vérré: melly az erek által el-oſzlatik ſzéllyel.

271. *Lien ſeu ſplen interim attrahit, & rurſum ejicit melancholiam; & veſicula fellis ſive fel bilem ſeu choleram.*

271 A' lép azon közben hozzá vonſza, és iſmét ki veti a' komor kedvet ſzerzö fekete sürü vért; és az epés hojagotska avagy epe a' sárt avagy az ember testében való sárga vért.

272. *Pi-*

272. *Pituita seu phlegma per omnia diffluit.*

272 A' nyálas vér(takony)avag' torha minden tagokban el foly.

273. *Cor in pectore situm, primum est vivens & ultimum moriens.*

273 A' melyben helyheztetet szív, első élő és utolsó meghalo.

274. *Proinde caloris plenum & palpitans sine requie, vitalem spiritum generat, per que arterias quaquaversum seu quoquoversum & quoquoversus communicat: sed adjacens pulmo illud refrigerat, respirando per arteriam asperam.*

274 Továbbá melegséggel tellyes lévén és nyugovás nélkül reszketvén, (dőbőgvén, mozogván) elevenétő lelket nemz, és az élet erein minden felé és mindenüvé közli: (részelteti azt) de a' reá fekvő tüdő azt meg-hivéseti, lélekzetet vévén a' gége által.

275. *Quâ lasâ rauce-do seu ravis fit, & tussis, ut & à clamore immoderato.*

275 A' melly meg-sértődvén rekedezés avagy bé-rekedés, és hurut lészen, mint szintén a' mód nélkül való kiáltástol is.

276. *Præcordia hæc (exta) ab inferiore ventre, septo transverso seu diaphragmate disjunguntur*

276 Ezek a' szív körül való belső részek (szivnek háloi, hártyái) az alsó hastul, (gyomortól, béltől) köz sövényel avagy közép ágyék hártyával választatnak-meg.

277. *Omentum verò ilia, ut mesenterium lactes, obvolvit.*

277 A' kövér lantorna bél penig az ágyékokat, mint a' fodor háj-is a' kövér gyenge béleket, bé-takarja.

XXIII. De accidentibus corporis.

XXIII. A' Testnek külső esetiről.

278. *Iuxta exteriorem aspectum quidam sunt corpulenti, carnosi & obesi; alii graciles, macilenti seu macri ut sceleta, & strigosi; quidam formosi; alii deformes & turpes.*

278 A' külső tekéntet szerént némellyek testesek, husosak és kövérek; (potrohosok) egyebek vékonyok, kartsuak avag' öszlövérek (fonnyattak) mint edgy vázak, (öszve-rakot száraz tetemek) és hitvánkoztak; némelyek ékesek; egyebek disztelenek és rútak (tsunyák, utálatosak).

279. *Secundum habitudinem interiorem vegeti, aut morbosi; robusti & firmi, aut infirmi atque teneri.*

279 Belső mivoltokra nézve nyersek, (virgantzok, egésségesek) avagy betegesek; vastagok és erősek, avagy erőtlenek és gyöngék.

280. *Crispi non facilè calvescunt; at rufi citò canescunt.*

280 A' fodor hajuak nem könnyé kopaszulnak meg; de a' vörhenyös hajuak hamar öszülnek.

281. *Cilones & frontones, in phreneſin proclives sunt; & phrenetici facti vacerræ includuntur.*

281 Az hegyes (hosszú) fejüek és ki-döllyet nagy homlokuak, a' bolond hagymázra hajlandók; és az hagymáz betegségben ésvén kalitkában (bolondok házában) rekesztetnek.

282. *Præstat vel satius est luscum & unoculum esse, quàm cæcum; surdastrum quàm surdum; hæsitantem quàm balbum seu balbutientem; blæsum quàm mutum.*

282 Sokal jobb és hasznosb sandalnak és egy szemünek lenni, hogy nem mint vaknak; süketesnek hogy nem mint szintén tellyességgel süketnek; akadozónak hogy sem rebegőnek nehezen szolló pelypnek; selypesnek hogy sem mint némának.

283. *Strabo distortè, my-*

283 A' kantsal félre, (tekergős-

myops & patus obliquè contuetur: cocles monoculus eſt, lumine altero orbus ſeu orbatus.

284. *Naſuti acriter odorari, buccones ingluvioſi, flacci & jugulis non cavis bardi atque blitei eſſe putantur.*

285. *Verruca, ſtruma, gibbus, polypus, & quodvis tuber deformant.*

286. *Similiter & nævi, lentigo ſeu vitiligo, porrigo, petigo ſeu impetigo, (ſerpigo) mentagra vel mentigo, lichen, varix, lepra, & omnis macula.*

287. *Item ſi quis obſtipus incedat, aut cernuus.*

288. *Calvorum, calvaſtrorum, & recalvorum quidam calvitium ſibi decori reputant, alii d decori.*

289. *Claudorum claudica-*

gőſſen) a' vaklyos és kőrőſztűl félre néző (ſodorra néző) horgaſſan néz: a' fél-ſzemű kandits (kantsal) edgy ſzemű, edgyik ſzemétűl meg-foſztatott vak.

284 A' nagy orruak (orroſok) erőſſen ſzaglóknak, a' nagy ehetők torkoſoknak, a' nagy fülű tepſi füleſek és vájko nélkül való torkuak gorombáknak és oſtobáknak itéltetnek lenni.

285 A' ſzőmőltsű, golyva, dombos hátu gőrbeſęg, bobortso, és akar melly puffadék (tsomo, bőtkő) meg-rutétnak.

286 Haſonloképpen a' velűnk ſzűletet bélyegek-is, ſzeplő, fő koſzmo (koſzoſság) viſzketeges folyo sőmör, (ſennyedék) terjedő var, fekete ſzeplő, apro korpás ſzeplő, (rűh) dogat ér, bélpokol és minden motsok.

287 Iſmét ha ki nyak ſugorétva (horgaſztva) jár, avagy főldre nézően (le-gőrbedbe).

288 A' kopaſzok, fęl kopaſzok, és viſzſza kopaſzulók közzűl némellyek a' kopaſzságot magoknak bőtſületűl tartyák, némellyek bőtſtelenſęgűl (gyalázatul).

289 A' sántáknak sántétáſok a'ki

dicatio à luxatione eſt: alioqui nec loripedes, nec vari, nec valgi, nec vatii, nec ſcauri, nec panſe, neq; compernes claudicant.

nagy bokájuak, ſem a' ſzéles lábu (talpu) taritoposok, ſem az hoſſzu lábu hőrihorgaſok nem sántálnak.

290. *Intertrigo ab attritu ex equitatione eſt.*

290 Az alfelnek fel-tőréſe a' nyargalásbol való koptatáſtól vagyon.

291. *Spado eſt cui teſticuli ſeu colei ablati ſunt.*

291 Herélt az, a'kinek tőkei avag' monya ſzékei ki vétettenek.

XXIV. De Morbis.

XXIV. A' Betegségekről.

292. *Ventriculus (à quo agritudinum origo) inanis eſurit & ſitit; oppletus ſingultit & ructat; crudus eſcem faſtidit.*

292 A' gyomor (melytől vagyon a' betegſęgeknek (nyavalyáknak) eredeti) üres lévén, éhezik és ſzomjuhozik; megtőltetvén tsuklik és bőfög, (ükrőndőzik) a' meg-hült nyers az ételt utállya (meg unya).

293. *Pallor & tremor cachexiam, hoc eſt, valetudinem debilem & languidam, torpor lethargus ac veternus enervatam arguunt.*

293 A' ſárgaság és reſzketegeſſęg veſzetſęget (roſſzul lételt) az az, gyenge és bádgyatt egéſſęget, a' lankatság mély álő és a' lunyhaság (aluſzékonyság) meg-erőtlenedettet jelentnek.

294. *morbirum alij rigorem, alij dolorem, alij ſtuporem alij pruritum duntaxat, alii convulſionem inducunt: ſed*

294 A' nyavalyák közzül némelyek hideg miat való megkeményedéſt, némelyek fájdalmat (ſęrelmet) némellyek érzékenyſęg nélkül való meg-ſibbadáſt, né-

ſed recidivi cum vehementia plerumque conficiunt.

némellyek tulajdon tsak viſzketeget, némelyek megſugorodáſt hoznak: de a' meg-térők (viſzontag le-ejtők főlöttébb való keményſeggel gyakran el-fogyatnak (meg-ölnek, eméſztnek).

295. *Decumbentes ſi non brevi convaleſcunt, fiunt valetudinarii, & quod pejus clinici.*

295 Az ágybã eſet veſztég fekvők ha rövid nap meg nem könnyebbednek, (fel nem gyogyulnak) betegeſek léſznek, és a' miroſzſzabb, ágyban ventergő lecticáſok.

296. *Hoc ſolatio eſt, cui multum doluit, dedoluit.*

296 Ez vigaſztaláſul vagyõ, a' ki ſokáig ſinlődőt, (vólt a' fájdalomba) ha a' bánattul meg ſzünt.

297. *Cephalæa ſeu cephalalgia inveterata (potiſſimum ſi cranium ſeu calvaria ſolidum os ſit) aut vertiginem, aut delirium, aut furorem & maniam cauſatur.*

297 A' fő fájás avag' meg rögzőt (örökődőt) főnek fájdalma (kiváltképpen ha a' kaponyák avagy fő kaponya merő tsont léſzen) vagy ſzédelgéſt vagy főnek higulását, (eſztelenſéget) vagy dühőſſéget és bolyokás eſzelőſſéget ſzerez.

298. *Odontalgia fit, cùm parvuli dentiunt; aut poſteà cùm gingivæ putreſcunt.*

298 A' fog fájás léſzen, midőn a' kiſdedeknek fogok kél; vag' az után mikor az inyek rothadnak.

299. *Lippitudo eſt cæcitatis præparatio; nec creber aurium tinnitus, bonum portendit.*

299 A' ſzem tsepegő tsipáſság a' vakságnak elől járo készétéſe; sőt még a' füleknek gyakor tsöngéſe is, nem jót jelent (jövēdől).

300. *Gravedo & rheuma eſt chatharri deſtillatio; aſthma & peripneumonia, reſpirationis difficultas.*

300 A' főnek nehéz vólta és torha a' náthának le-tsöpögéſe; (folyáſa) a' melly ſzorulás és ſziv fogás, a' lélekzetnek nehézſége.

301. *Angina tonſillas angens, ac uvulam inflammans, ne fauces ſtrangulet, guttur gargaryza.*

301 A' torok gyék a' nyelv tsapot ſzorögatván, és a' torok mirigyét, gyulaſztván, hog' a' nyeldeklőt meg ne fojtsa, a' torkodat vizzel meg-roryogtaſſad.

302. *Languores & deliquia animi, aceto (quod in acetabulis, ut & acetaria, adfertur) reficiuntur.*

302 A' bádgyadáſok és elmének ájuláſi, etzettel (melly az etzet ágyakban, s-mint az etzetes edényben-is, hozatik elő) meg-enyhéttetnek, (élleſztetnek, újétatnak).

303. *Lienteria diarrhœa & dyſenteria faciunt alvi profluvium; tenaſmus evanidas inflationes complures.*

303 Az has eltsapás has menés és vér has téſzik az haſnak folyását; az has menéſre (ſzaráſra) való erőltetés hejában való (elmuló) ſok poffaſzto ſzelleteket.

304. *Stranguria eſt calculi primordium.*

304 A' fenn-akatt vizelletnek meg-ſzorulása a' kőnek (fövenynek) elől-járó kezdeti.

305. *Tormina, lumbrices ſeu vermina, paſſioque iliaca ileum, & colica colum affligunt.*

305 Az has tekeréſek, geliſzta huddozáſok avagy has rágo fájdalmak, és a' kődők tsömörſ; envedéſe az ágyékot, (köldőkőt) és a' kolika a' bélt ſzoróngattyák.

306. *Pleuritis, cardialgia, cardiogmus, & lumbago ſeu nephritis minùs cruciant: icterus ſeu morbus regius ferè nihil.*

306 Az oldal ſájás, (nyilallás) ſzũ fájás, ſzegezés, és ágyék fájás avagy veſęk fájdalma keveſſebbé kénzanak; a' ſárgaság avagy ſár viz miat való halványság többire edgy tsöpnyire ſem.

307.

307. *Tumor intumescit & desidit: non sic hernia & ramex.*

307 A' daganat fel dagad és lefzál: nem ugy a' tökösség és bélnek le-fzálása (meg-fzakadása).

308. *Toxicum qui assumsit, turgescit; sed ei theriaca resistit atq; renititur.*

308 Az ételtő mérget ha kibévötte, fel poffad; de annak a' törjék ellene ál és ellene tusakodik

309. *Arthritis artuum junctturas. ex interfluxus humoris acris, divexat; qua in manibus peculiariter chiragra, in pedibus (quot verrucula etiam & perniones affligunt) podagra, in coxendicibus ischias dicitur.*

309 A' járvány kőszvény (izekben állot betegség) az inak hajláfit, az erős nedvefségnek közben folyása miatt, gyötri: mely a' kezekben tulajdonképen kézi kőszvénynek, a' lábakban, (mellyet az apro fzőmöltsötskék-is és hideg meg vételtül való tsomók nyavalygatnak) láb kőszvények, a' forgo tsontokban (tsipő tsontokban) tsipő fájásnak mondatik.

310. *Febris cum horrore querquera vocatur: quotidiana quotidie, tertiana alterno die, repedat: ephemera sive diaria, quo cœpit die, finitur. Omnis febris sive continua sive intermittens sit, exacerbationem sive paroxysmum & remissionem habet, continuente exceptâ.*

310 A' reszketéssel való hidegleles reszketeges hidegnek hivattatik: a' mindennapi mindennap, az harmadnapi harmad nap tér visszza: az edgy napi avagy tsak egy napig tartó, a' mely nap kezdetet, azon napon el-végeztetik (vége szakad). Minden hidegleléfnek akar szüntelen való akar fęlben szakafztot légyen, megkeserétő nehéz fájdalma avag' ként éleſető nevelkedése és apadása (könnyebbüléſe, enyhületi) vagyon, a' ſzakadhatatlanon kivül.

311

311. *Quartana scorbutus, hydrops, phthisis, marasmus seu tabes (à qua tabidus) diuturni, fontici, & lethales sunt: ille intercute aqnà perimit, hac lentâ tabe consumit & consummat: paucissimi dantur universales.*

311 A' negyed napi hidegleles, az egéſz teſtnek rothat nedvefségtől való lankatsága, vizkorság, ſzárazbetegség, aſzſzukorság, (a' honnã az aſzſzu roſſat ember) ſok ideig tartók, nehezitő veſz; edelmeſek és halál hozók: amaz a' bőr alatt való vizzel ölmeg, ez laſſu ſzárazsággal fog' at és végez ki: kevesẽ adatnak mindeneckel közönſęges betegſęgek

312. *Epilepsiâ & eostasi laborantes, à morbo caduco seu comitiali, (Herculeo, sacro,) parumper absunt.*

312 A' tébolyodáſſal és eſznek el-távozásával nyavalygók, az nehézſęgtől avagy nehézſęg tőréſtől (nyavalya, korság tőréstől,) nem igen meſzſze vannak.

313. *Paralyseos & apoplexiæ præcursorem prohibent esse spasmum.*

313 A' gutta ütéſnek és a' teſt le-rogyásának elől járó követének mondgyák a' görts vonáſt.

314. *Pestis contagiosa, bubones & carbunculus seu anthraces jaculans, repentè & subitò invalescit; contagioq; seu contagione suâ ingentes populos ac nationes infigit & vestat.*

314 A' ragado dögös merigy, kelevényeket és pokol varokat avag' tüzes keléſet lövöldözvén, hirtelẽ és mingyárt (hamarsággal) erőt vészẽ; és az ő dögöſſęgével avag' dögleleteſſęgével nag' népeket és nemzetſęgeket elmotskol (megréſzegit) és puſztit

XXV. De ulceribus & vulneribus.

XXV. A' Fökélyekről és a' ſebekről.

315. *Suppurans ulcus ubi*

315 Az alól meg-eveſedet fökély

ubi abceſſit, apoſtema ſeu abſceſſus dicitur; è quo, dum rumpitur, pus, tabum & ſanies profluit, è pure autem cum carne convoluto & concreto fit glandula.

kély midőn folyni kezdet, keléſnek avagy túrnak mondatik; a' melyből midőn fel-ſzakaſztatik, év (rútság) tőrőt vér és genyetſęg foly-ki: az huſſal edgyben tekeredet (gyűlt) és őſve nőtt évből penig apro merigy (vak tetém) léſzen.

316. *Carcinoma ſeu cancer, herpes, ſtomacace gangræna, phagedena, venerea lues, eryſipelas, lepra, papula, ſeu variola, morbilli, exanthemata ſeu boa, puſtulæ, ut & omnis ſcabies prurigi-nem proritant, & contactu inficiunt: ideò contagioſi ſunt.*

316 A' fene vag' farkas ſeb, terjedő kelés (orbántz) bűdős ſzájnak veſzetſęge, vad hus, férges hús; frantzu, tsuſz, (ſz:antal tűze) poklosság, bobortso avagy himlő, tsétsek, vőrős keléſek apro vőröſſek, fakadékok, és mindenfęle rűh sőnyedék viſzketeget inditnak, és az illetéſſel meg bătanak: (rútétnak) azokáért ragadók.

317. *Vulnus (cui turunda imponitur) cæſim fit aut punctim; plaga percuſſione aut contuſione, cujus ſignum liquor eſt.*

317 A' ſeb, (mellyben kérő tétetik) vágva (metzve) léſzen avagy ſzuráſſal; őkleléſſel (gyakva) a' tsapás ütéſſel avagy őſzve rontáſſal, melynek az jegyes helye kékség.

318. *Illud neglectim habitum exulcerat, & recrudeſcit.*

318 Amaz elmulóképpẽ (gondatlanul) tartatván ki ſebesül, és viſzőtag meg nyersülvén kiújul.

319. *Cum vomica coit, cruſtâ obducitur, cruſtam ducit: tandem tamen cicatrix ſuperat.*

319 Midőn a' folyo dagadás (tálgyu, fakadék) őſzve megyen, varral (kémén' bőrrel) béburittatik, meg-tseperedik; végezetre mindazáltal a' ſeb hely (vak ſeb) meg győzi (fellyül mulya).

320. *Vibex à verbere eſt, puſtula ab aduſtione, callus ab induratione.*

320 A' kék ütés hely a' veréſtül vagyon, a' tűzes poffadás (felhojagzás) az égéſtől, a' fel-törés (meg-vaſtagodot bőr) a' keményedéſtől.

XXVI. De ſenſibus externis.

XXVI. A' kűlső érzékenyſęgekről.

321. *Caleat an frigeat quid, tangendo; humidũ an ſiccum ſit, prenſando; durum an molle comprimendo; læve an aſperum attectrando; grave an leve tollendo, percipitur: periculum fac, & comperies.*

321 Meleg legyené vagy hideg valami, illetéſſel, nedves-é vagy ſzáraz, fogdoſáſſal; kemény-é vagy lágy meg-ſzorétáſſal; ſima-é vagy darabos, tapaſztaláſſal; nehezé vagy kőnyű, felemeléſſel, tudhatni-meg: probáld-meg, és eſzedben vészed.

322. *Palpando quærimus, quod non videmus, aut conſpicamur.*

322 Tapogatva kereſsük, a' mit nem látunk, avagy ſzemlélűnk.

323. *Atque iſte eſt primus ſenſus, tactus.*

323 Es ez az első érzékenyſęg, az illetés.

324. *Guſtus dignoſcit ſapores.*

324 Az izelités (koſtolás) meg-iſméri az izeket.

325. *Quomodo quid ſapiat ſcire vis? guſta, deguſta, deliba.*

325 Minek minémő izi légyen, tudni akarodé? koſtold, izelits, ſzopants-meg.

326. *Nam ſaccharum dulce eſt, abſinthium amarum, acetoſa oxaliſve cum acetoſella acida, piper acre, labruſca fru-*

326 Mert a' nád méz édes, az ürőm keſerű, a' lo ſoska és hegyes ſoska az apro ſoskával edg'ütt ſavanyu, a' bors erős, a' vad ſzőlő (egres) keſerű (fojtós) gyümőlts,

fructus acerbus, immatura mala seu immitia poma austora, quadam planè insipida.

327. *Olfactus seu odoratus odores internoscit, & qualiter quid oleat olfacit.*

328. *Moschus enim, qui cruor est circa umbilicum zibethi collectus & zibethum, fragrantiam exhalat; assa vel adusta caro nidorem; morticina fœtorem.*

329. *Mucida, putida, putrida, rancida (cujusmodi lardum fœtidum esse solet & arvina) sordent fœtentque.*

330. *Auditu sonos discernimus.*

331. *Contrarii sunt risus & fletus, cachinnus & ejulatus, plausus & planctus, jubilium & gemitus atq; suspiria, susurrus & vociferatio.*

332. *Tonus repercussus & resonans echo dicitur: nullus silentium.*

az éretlen almák avagy vad almák kemények, (savanyuk fogat váslalók) némellyek tellyességgel szinten izetlenek.

327 A' szaglás avagy bűzlés az illatokat külömbözteti-meg, és mitsoda miképpen legyen szagos, meg-szagollya (bűzli).

328 Mert a' pésma, a' melly a' patkány szabásu pésma matskának köldökénél edgyben gyült alut vér, és az a' pésma matska jó illatot botsát; a' meg-sült avagy égetet hus petsenye szagot; a' döggel meg-hólt, bűdösséget.

329 A' penészesek. poshattak, (dohossak) rothattak, senyvettek (avassak) minémü szokot leſſi a' bűdös szalonna és háj) megundokétnak és bűdössętnek.

330 Hallással a' zengéseket (hangokat) választyuk-meg.

331 Ellenkezők egymással a' nevetés és sirás, katzagás és jajgatás, tapsolás és zokogás, az örőm foházkodás és gyakor sohajtás, suttogás és kiáltozás.

332 A' visszaveretet és visszaszengő hang, Echonak (visszaszengésnek) mondatik: a' semminémü tsengés halgatásnak.

333. La-

333. *Visu seu aspectu colores (quorum albus & niger extremi sunt, reliqui intermedij) discriminamus.*

334. *Niger habet sub se hos gradus; atrum, pullum, aquilum, fuschum, æthiopum more, badium seu spadiceum, anthracinum.*

335. *Caruleus hyacinthinum, violaceum seu janthinum, lividum, cyaneum, & cesium sive glaucum.*

336. *Viridis venetum seu hyalum, prasinum, herbidum vel herbeum.*

337. *Ruber fulvum, ruffum, puniceum, coccineum à coeco, purpureum, rutilum seu flammeum, rubicundum & roseum.*

338. *Luteus crocum seu croceum, flavum, luridum, cereum, gilvum vel helvum, ut later semicoctus.*

333 Látással avagy nézéssel a' festékeket (kik közzül a' fejér és fekete leg végsőbbek, a' többi középdedek) külömböztettyük-meg.

334 A' fekete (festéknek) ő alatta ezek a' gráditsi vannak; sötét, föld, homályos, barna (szin) szeretsen szabásu, a' szürke avagy gesztenye szin, hólt szin szabásu.

335 A' kék (festék) szederjes, viola avagy ivolya szinü, sötét, kék, ég szinü, és matska szemü kék avagy világos szinü kék.

336 A' zöld (festék) kékes zöld avagy üveg szinü zöld, páhagyma szinü zöld, világos avagy pásit szinü zöld,

337 A' vörös (festék) ründöklő sárga, verhenyő, hajnal szabásu ragyogo szinü, bársony festő tsiga vér szinü, vörös bársony szinü, fénlő avagy lang szinü, piros és rosa szinü

338 Az arany szinü (verhenyő sárga festék) sáfrány szinü, zöldellő sárga, kékellő sárga, viasz szinü, pej és tégla szinü, mint a' telére meg-égetet tégla.

339. A'

339. *Albus ruſſum, cinereum, pallidum, lacteum, niveum ſeu glaucum, canum, candidum, aqueum & eburneum vulgò notos. Quædam ſunt multicolora, quædam diſcolora, & quædam decolora.*

339 A' fejér (feſték) piros fejér ſzinű (teſt ſzinű) hamu ſzinű, halovány sárga ſzinű, téj ſzinő, hó avagy ſavo ſzinű, ősz haj ſzinű, tiſzta fejér ſzinű, viz és elefánt tetém ſzinű, mellyek kő. zönſégeſſen iſmérteteſek. Némellyek ſok ſzinűek, némellyek tarkák, és némellyek rút ſzinűek (ſzintelenek).

XXVII. De ſenſibus internis.

XXVII. A' belső érzékenſégekről.

340. *Ut ſentire te ſentias. interni ſenſus dati ſunt tres: qui in cerebro, quod ſternutando, ſternutatione purgatur, reſident.*

340 Hogy érzeni te magadat meg-értsed, három bélső érzékenſégek adattattanak: mellyek az agy velőben, melly ptrűſzſzőgetve, ptrűſzſzentéſſel tiſztéttatik, lakoznak.

341. *Nimirum ſub ſincipite ſenſus communis; qui rei viſæ; auditæ, guſtatæ, tactæ & olfactæ ſimulachrum apprehendit.*

341 Tudni. illik a' főnek első réſze (homloka, vak ſzarva) alatt vagyon a' közönſéges értelem; melly a' látott, hallott, koſtolt, tapaſztalt, és meg-ſzaglott dolognak ábrázattyát meg-fogja.

342. *Hic in ſomno à vaporibus obſtruitur: hinc inſenſibilitas.*

342 Ez az álomban a' gőzöktűl bé-dugattatik: innét van az érzékenetlenség.

343. *Sub vertice habitat phantaſia, quæ diſcrimina rerum dijudicat.* 344

343 A' fő tető alatt lakik az ember elméjében forgo látás, (belső nézés) melly a' dolgoknak kűlömkſégit meg-itéli.

344. *Hæc in perpete eſt agitatione: hinc cogitationes, ſomnia vel inſomnia, & multifariæ imaginationes.*

344 Ez ſzűntelen való mozgásban vagyon: innét vannak a' gondolkodáſok, álmok avag' álmotlanſágok, és gőndolkodásbol ſzármazo ſok féle ábrázoláſok.

345. *Sub occipitio memoria eſt; quæ apprehenſa & dijudicata in futurum uſum recondit.*

345 A' főnek hátulſo réſze (nyak ſzűrti) alatt az emlekező elme vagyon; melly a' bé-fogot és meg-itéltetett dolgokat jövendőbéli haſzonra el-rejti.

346. *Illas rerum icones, ſive dudum, ſive nuper impreſſus, ad revidendum reſumere, reminiſci eſt.*

346 Azokat a' dolgoknak akar régen akar tsak minap az elmében bé-nyomattatott képeit, újab meg-látáſra iſmét elő venni, meg-emlekezés.

347. *Eæ ſi obliteratæ ſunt, oblivionẽ vocamus.*

347 Azok ha ki-törőltetnek, feledékenſégnek hijuk.

348. *Quamobrem quorum conſtanter meminiſſe volumus, eorum crebrò recordamur.*

348 Minekoáért a' mellyekről álhatatoſſan meg-emlekezni akarunk, azok gyakran jutnak eſzünkben.

349. *Quod oblitus ſum, qui memor eſt mihi memoret, commemoret.*

349 A' mit el-felejtettem, ha ki reá-emlekezik éz nékem juttaſſa eſzemben, emlétse-meg.

350. *Vigilia nimia fatigat, quia cerebrum exſiccat: ſopor autem recreat, quia irrigat.*

350 A' főlőtteb való vigyázás el-fáraſzt, mert az agy-velőt kiſzáraſztya: a' ſzunnyadás penig meg-újét, mert meg-öntözi.

351. *Nec tàm impentè inedia debilitat, quam inſomnia.*

351 Még az étlenſég-is nem olly igen főlőtteb erőtlenét-meg, mint az álmotlanság.

352 Az

352. *Dormituriens oſcitat & pandiculatur; dormitans conquiniſcit, id eſt, capite nutat; dormiens ſtertit & rõchiſſat.*

352 Az alhato (álmot kévánó) ásét és huzódozik; az aluſzékony ſzunnyadoz, az az, fejével gyõckent; az aluvo hortyog (zug) és orrával ſzortyog.

XXVIII. De Mente

XXVIII. Az Elméről.

353. *Mens in rerum diſquiſitione rationem conſulit, quia intellectũ invenire animus ei eſt.*

353 Az elme a' dolgoknak fel-kereſésében (viſgálásában) az okoſságtól kér tanátsot mert értelmet lelni kedve van õ néki.

354. *Cui egregium eſt acumen, citò rem perſpicit; hebetes tardi vel tardiuſculi ſunt.*

354 A' kinek jeles éles elméje van, a' dolgot hamar által láttya; a' tompák laſſuak avagy késedelmeſek.

355. *Qui multa inqtirit, eſt induſtrius; qui noſcit gnarus; qui excogitat, ſolers; qui notitiam & cognitionem uſu firmavit, expertus; qui uti novit, prudens; qui utitur ſapiens; qui abutitur, aſtutus & fraudulentus.*

355 A'ki ſokat fel-keres, (tudakozik) sõrény; a'ki túd (iſmér) tudós; (értelmes) a' ki valamit ki-gondol, (talál) gyors elméjũ; a' ki a' tudományt és dolognak iſméretit annak haſznával megerõſſi tette, látot hallot; a'ki azzal tud élni, eſzes; a' ki azzal él, bõlts; a' ki gonoſzul viſzſza él, ravaſz (álnok) és tsalárd.

356. *Contra, qui nihil curat, torpidus eſt; qui nihil percipit, ſtupidus.*

356 Ellenben, a' ki ſemmivel nem gondol, tunya; a'ki ſemmit eſzében nem véſzen, goromba (oſtoba).

357. *Vera rei apprehenſio, ſcientia eſt; falſa, error; debilis, opinio; ex conjecturis veniens, ſuſpicio; vacillans, dubitatio; impedita, hallucinatio; nulla, ignoratio & inſcitia.*

357 A' dolognak értelemmel való igaz meg fogáſa, tudomãy; añak hamis értelme, tévelygés; a' vékony értelem vélekedés, a' valami ſajdétásból jövõ, gyanoság; az ingo bingo, kételkedés; a' meg bántatot, rétovázás; a' ſemmi, nem tudás avagy tudatlãság.

358. *Cùm alterius relationi credimus, fides eſt; cùm veriſimilibus rationibus cedimus, perſuaſio; cùm ſufficienti demonſtratione contenti ſumus, aſſenſus.*

358 Midõn más élõ beſzédének hiſzũnk, hit (hitel) az; midõn igaznak tettzõ (hihetõ) okoknak engedũnk, el-hitetés; midõn elégendõ meg-mutatáſſal meg-elégſzũnk, edgyet értés, (hely adás, javallás).

359. *Quorum rationem ac cauſam non intelligimus, miramur; quæ pernoſcere volupe eſt, rimamur.*

359 A' mellyeknek módgyát és okát nem értyük, tsudállyuk; a' mellyeketáltal-iſmerni (tellyeſſéggel meg-tudni) gyõnyõrũſséges, viſgállyuk (értekezzũk, tudakozzuk).

XXIX. De Voluntate & affectibus.

XXIX. Az Akaratról és indulatokról.

360. *Voluntatis eſt bona amare & velle, mala odiſſe & nolle.*

360 Az akaraté a' jókat ſzeretni és akarni, a' gonoſzokat gyũlõlni és nem akarni.

361. *Ex accidenti eſt, ſi hæc placent & perplacent, illa verò diſplicent: tum enim apparentia eam decipit, ut eligat deteriora, aut ſpernat, quorum ignara eſt.*

361 Történetbõl vagyon, ha ezek tettzenek és kedveſek néki, amazok penig nem tettzenek: mert ackor a' kũlsõ tettzés õtet meg-tsallva, hogy válaſzſza az alab valókat, (roſzſzabbakat) avagy meg-veſſe azokat, a' mellyeknek nem tudója.

362.

362. *Ecce autem, quàm ſubjecta eſt affectibus, quàm identidem iis perturbatur.*

363. *Abſunt bona; deſiderat ea, optat, benè ominatur, anhelat, conatur & molitur quicquid poteſt: fruſtrationem eorum nihilominus (nihiloſeciùs) veretur, ut.*

364. *Antequam adipiſcatur, cum tadio fert etiam paulæ moræ intercapedinem.*

365. *Hinc deſideria, vota, ſpes, ſtudia, molimina conatuſve, ſolicitudo.*

366. *Adſunt? geſtit aviditate, lætatur, gaudet, jubilat, oblectat ſe fruendo iis, amittere metuit: inde hilaritas, lætitia gaudium, voluptas, conjuncta tamen (attamen) cum metu.*

367. *Eripiuntur? triſtatur, dolet, queritur; hinc triſtitia, pœnitudo, querela.*

362 Imé penig, melly igen alája vettetet az indulatoknak; melly igen ottan ottan azoktul meg-háboréttatik.

363 Távul vannaké a' jók? o. hajtya azokat, kévánnya, jól jövendöl (vélekedik) rólok, áhétozza, igyekezik és ſzándékozik (ſzepelkedik) valamint lehet: azokban való meg-tsalattatásától mind-azon-által (ſemmivel nem külömben) tart, ugy hágy.

364 Minek-elötte azt megnyerné, nagy unalommal ſzenvedi tsak edgy kis mulatságnak is közben-vetéſét.

365 Innét a' kévánságok, fogadáſok, reménſég, igyekezetek, ſzándékok, vágyodáſok, és ſzorgalmateſságok.

366 Jelen vannaké? vigad nagy moh kévánsággal, örül, örvend, örömmel kiáltoz, gyönyörködteti magát azokkal élvén, el-ereſzteni félti: innét van a' vigság, örvendezés, örömgyönyörüſég, öſzve-kötteteť mindazáltal a' félelemmel.

367 Ki-ragadtatnaké töle' ſzomorkodik, bánnya, panaſzolkodik; innét a' ſzomoruság, bánat, panaſzolkodáſok.

368. *Magis verò malæ eam inquietant & diſtrahunt.*

369. *Ventura enim abominatur & averſatur, ac declinat; formidat tamen tremit & angitur: hinc averſatio, timor & formido, tremor & anxietas.*

370. *Advenientia horret, paveſcit, trepidat ad ea, vel ſtupeſcit (ſtupet:) inde horror, pavor, trepidatio vel ſtupor.*

371. *Quum obvenerunt, iraſcitur, mœret, luget; hinc ira, mœſtitudo, ſive mœſtitia, luctus.*

372. *Secus (aliter) fit in alienis bonis & malis.*

373. *Ibi gratulatur, aut invidet; hic commiſereſcit, aut (ſi perverſa eſt) exultat.*

374. *Boni ignorantia neglectum & aſpernationem; cognitio & violatio zelum; ſatietas faſtidium adfert.*

368 A' gonoſz ſzerentsétlenségek penig azt ſokkal inkább nyughatatlanná téſzik és ſok felé vonſzák.

369 Mert a' következendöket utállya ſ. gyülöli, és el-kerüli; fél mindazöáltal reſzket és ſzorongattatik: Innét az el-irtozás (meg-utálás) félelem és remülés, reſzketés és ſzorongatás.

370 A' reá jövöktül iſzonyodik, fél, retteg azoknak (halláſára) avagy ájulni kezd (elbámul:) innét vagyon az iſzonyodás, ijetség, reſzketés avagy el-ájulás, (álmélkodás, tompúlás).

371 Midön el-jöttenek, haragſzik, keſereg, ſiránkozik; innét az harag, keſerüség, avagy ſzomoruság, ſiránkozás.

372 Külömben (másképen) léſzen a' más (idegen) javain, és gonoſzin.

373 Amott örvendez, avagy irégykedik; itt ſzánakodik rajta, avagy (ha el-fordult) örömében tapſol (tombol).

374 A' jónak nem tudáſa el-mulatáſt és meg-vetéſt; iſmereti és meg-ſzegéſe (töréſe) buzgoságot; meg-elégedéſe unalmathoz.

375. *Pudor, imò verecundia & modestia est, si quis ob turpia erubescit; mœroris levamen est, si cogites omnia omnibus accidere.*

375 Szégyen, (pironság) sőt inkáb szemérmetesség és szeléd edgy ŭgyŭség, (alázatosság) ha ki a' rút dolgok miat el-pirúl; a' bánatnak könnyebségére vansha meg-gondolod mindeneket mindeneken meg-történni.

376. *Post lapsum nihil in nobis integrum: omnia mutila, manca, lacera.*

376 Az eset után semmi nints mi bennünk egész: mindenek bénnák, tsonkák, szakadozottak.

XXX. De Mechanicis in genere.

XXX. *A' Kézi munkás mesterségekről közönségessen.*

377. *Hactenus (hucusque) naturalia & physica, artes mechanicæ sunt, quibus cùm victum, tùm amictum acquirimus.*

377 Ekédiglen (eddig) a' teremészetbé lévő és természet szerént való dolgok: a' kézi műves mesterségek azok, a' mellyeckel mind ételt italt, (élemetet) s-mind ruházatot keresünk.

378. *Jam ergo artificum quoque officinæ visendæ nobis erunt.*

378 Immár tehát (azért) a' kŭlső mester embereknek-is műhelyeket meg-kell nékünk látogatnunk.

XXXI. De Hortorum cultură.

XXXI. *A' Kerteknek művelésről.*

379. *Hortus, vel pomarium est, vel viridarium, vel viviarium.*

379 A' kert, avagy gyümöltsös kert, avagy virágos zöldellő kert, avagy vad kert.

380. *Sepitur vel aggere, vel macerie, vel plancis, vel sepe, quæ e-palis*

380 Bé-keréttetik vagy töltéssel, vagy gyöpŭvel, vagy palánkokal, vagy sövénnyel, a' melly karókból éget hegyes

palis sudibus ve, longuriis, viminibus aliisq; flexilibus & vitilibus plectitur; atq; topiarius ornatur.

dorongokból, hoszszú karo pózsnákból, virlákból (szironyokbol) és egyéb hajló s-kötő veszszőkből fonyatik; és kertbéli árnyékos szineckel (lugasockal) ékesittetik.

381. *Hortulanus, ut & olitor, ligone & rutro, bipalioque fodit, ac per pulvinos priùs manrâ exherbatos, semina spargit; atq; plantariis plantaria infert.*

381 A' kertész, mint a' fŭ árosis, kapával és ásóval, s-két águ kapával ás, (kapál) és a' gyökér áso fogas kapával (gereblyével) eléb meg irtot ágyakban, magokat hint; és az óltványos kertekben óltványokat viszen-bé.

382. *Arborator seminario vel taleis (claveolis) vel viviradicibus consito (concinnitas & elegantia est si per quincuncem digerantur) surculos inspicatos inserit & rigat, scalproque germina putat, stolones nocuos amputat, arboresq; infœcundas eradicat.*

382 Az erdőllő (fáckal báno) a' veteményes palántálo vagy óltványockal (ólto ágatskákkal) vagy eleven gyökerű fiatalockal bé-ültetet helyen (díszes illendőség és ékesség az hanak reesztül ötöt mutato szegeletre rendeltetnek) kaláz módra meg-hegyséttetet fiatal veszszőket (tsömötéket) ólt (ültet) és öntöz, és a' mettző késsel a' bimbókat (új nevéseket) nyesegeti, az ártalmas fa tövéről nöt fattyu veszszőket le-vágja, (mettzi) és a' gyümöltstelen élő fákat tövestül ki-irtya.

383. *Oleum olivum ex ovilis ab oleario exprimitur, dein sapiùs decapulatur depleturque;*

383 A' fa olaj az olaj fákból az olaj tsinálotul sajtóltatik, (nyomattatik) az után sok izben (gyakran) ki-merittetik és meg-

que; subtus amurca sidit; fraces abjiciuntur; depurgatumque lecythis inditur.

üréttetik; alatta a' sõpredékje le ül, a' sonkolyai (gazzai) el-vettetnek; és meg-tisztéttatván az olaj tartó szelentzékben tétetik.

384. *Apiarius seu melliso alvearia curat, ceramque liceat.*

384 A' méhes avagy méhekkel báno ember a' kaptárokra (méh kasokra) visel gondot, és viaszszat olvaszt.

XXXII. De Agricultura.

XXXII. A' Föld mûvelésről (szántás vetésről, majorkodásról).

385. *Agricola est qui agrum colit, proventuque annonæ se sustentat.*

385. Mezei rabotás (szánto vetõ major gazda ember) aza' ki a' mezõt mũveli, és az esztendõnként termõ gabona jövedelemmel õ magát táplallya.

386. *Cui fundi & prædia locantur, manceps: cui villa concreditur, villicus & colonus est.*

386. A' kinek ház helyek és a hoz tartozo szánto föld eks-rétek árendáltatnak, fukar (közös, árendás) az: a' kire major bizattatik, major gazda (udvar biro) és jobbágy az

387. *Arvum subactum & à cæspitum radicibus repurgatum, ut sit feraci⁹ fœcundiusq̃, ante sementem stercoratur fimo vel margâ.*

387 A' meg kevert és a' pásitos hãtnak gyökereitül meg tisztértatot ugar, hog' termékenyebés firosabb legyen, a' vetés elõt meg ganéjoztatik ganéjval avagy kövér földel (siros fejér agyaggal).

388. *Novale & vervactum, idest, requietus ager, feracior fertiliorq̃ est restibili.*

388 Az új mezõ és a' pallag, azaz, nyugott szántoföld, termõbb és tenyészõbb a' minden esztendõben termõnél.

389. *Arator araturus jungit aratro boves, non funibus aut restibus, sed jugo.*

389 A' szánto szántani akarván az ekének eleiben õkrõket fog, nem kõtelekkel avagy istrángokkal, hanem igában.

390 *Tum illos agitans & stimulo incitans seu concitans, subarat, iterat, tertiat, seminat, & occat seu estriagit, per liras & versuras.*

390 Akkor hajdogalván õket és az õsztõnnel izgatván avagy szurkálván, pallagából föl szántya, másodszor keveri, harmadolya, bé-veti, és bé-baronállya, a' barázdákõ és fordulásokõ

391. *Inter arandum, vellirandum potiùs, alterâ tenet stivam, ne deliret; alterâ rallam; & culter seu dentale, cum buri indito vomere proscindit sulcos, donec absolvatur jugerum.*

391 A' szántás közben, avagy barázdolás közbẽ inkáb, az egyik kézzel az eke szarvát tartya, hog' ne tsavarogiõ; a' (barázdából ki ne tántorodgyon) a' másikkal az õsztõkét; és a' tsorosilya avagy a' mettzõ vas, az eke talpban tételet lapos szánto lemez vassal fel-mettzi a' barázdákat, miglen el-végezõdik az hóld föld.

392. *Porca fit transversim, ad derivandum in collicias per elices uliginem.*

392 Az által barázda körõsztül lészen, a' vizes süppedékeknek tsatornákon által a' vizet elbotsáto árkokra való le folytatására.

393. *Occam seu urpices in argilloso solo ferream esse oportet, in arenosa lignea satis est.*

393 A' baronának avagy fogas baronának az agyagos földõn vasasnak kell lenni; az homokoson tsak a' fa barona-is elég.

394. *Ubi segetes fruticescunt seu fruticant, sarritione & runcatione,*

394 Midõn a' vetemények (vetések) szárban indulnak avagy kóróznak, a' gyomlálás és

ne, qua ſarculo manibuque fit, opus eſt; ne à zizaniis ſuffocentur fruges.

395. *Cum meſſis adeſt, maturis his immittuntur meſſores, ſeu falcatores, qui falce acutâ metunt (quo meſſis uberior, eò alacriòs) manipulatimq; diſponunt; ſpicilegio egentibus relicto.*

396. *Colligunt poſteà in mergetes; & colligant romicibus, ſuperante in campo ſtipulâ.*

397. *Tum vehibus in horrea convehunt; vel mergâ in acervos ſeu cumulos congerunt.*

398. *Tritores ſive trituratores in area flagellis triturant: olim tribulabant tribulâ; uti adhuc in ducatu Mediolanenſi moris eſt: linquitur ſtramen & acer ſeu acus.*

399. *Subjactant exinde de*

irtogatás, melly gyomlálo keſſel és kézzel léfzen, kévántatik; hogy a' konkolyoktul el ne fojtaſſanak a' gabonák.

395 Midőn az aratás jelen van, meg-érvén ezek belé botsáttatnak az aratók, avag' kaſzálók, kik az éles kaſzával (ſarloval) aratnak (mennél bővebb az aratas, annál sőrényebben) és markonként le-rakják; (helyheztetik) kaláſz (gabona fő) ſzedegetést a' ſzegényeknek hagyván.

396 Az után őreg markokban ſzedegetik, és kévékben kőtik ſupokkal (kéve kőteleckel) fenn maradván a' mezőben a' tarló.

397 Ackor oſztán ſzekerekkel a' tsűrőkben (pajtákban) őſzve-hordgyák; avagy villával (mereglyével) aſztagokban avagy rakáſokban őſzve-rakják.

398 A' nyomtatók avagy tsépllők a' ſzűrűn tséppel tsépelnek: régen nyomtatnak vala ſzűrűn tapodo három ſzegű taligával; a' mint még moſt is a' Mediolánomi hertzegſégben ſzokás: meg-hagyattatik a' ſzalma és törek avagy polyva.

399 Fel-hánnyák ennek után-

de ventilabro ſeu vanno, ut ſeparetur ſecernaturq; palea.

400. *Si quid adhuc ſupereſt, cribro cernunt, ſeu cribrant; ut fiat frumentum purum, quod cumeris atque granariis infertur; uſtriniſque; etiam interdum torretur.*

XXXIII. De Molitura.

401. *Antiquitùs tũdebant ſolummodo poſtillis in mortario: hinc ptiſana triticea & hordeacea.*

402. *Poſtea pinſebant pilo ruido in priſtino fiebatque crimnum (ex quo pultes parantur) & alica.*

403. *Tandem (noviſſimè) excogitatæ ſunt molæ, truſalites ſeu verſatiles primàm; poſt aſinariæ, & jumentariæ; tùm aquatiles ſeu aquariæ; & deniq; ventoſæ ſive alatæ; ubi metâ & catillo molunt.*

404. *Atque per ſubcerniculum ſeu ſaccum citi-*

na ſzoró lapáttal, hogy megkűlőmbőzteſſék és el-válaſztaſſék a' polyva.

400 Ha még valami fenn marad, roſtával válaſztyák, vagy roſtállyák meg; hogy tiſzta gabona légyen, melly a' kamorákban és gabonás (életes) házakban bé-vitetik; sőt még sütő házakban is aſzaltatik néha.

XXXIII. Az őrléſről.

401 Régenten (hajdonában) tsak mosár tőrőckel tőrnek vala a' mosárban: innét van a' buza és árpa káſa.

402 Az után tőrnek (őrlenek, darálnak) vala darabos káſa lűkővel a' ſzáraz malomban, és léſzen vala dara (mellyből a' pépek tsináltatnak) és liſzt káſa (bóza).

403 El-végre (leg-utolſzor) ki-gondoltattak, a' kézzel taſzigálo avagy forgato malmok edgy előſzőr; az után a' ſzamár, és barom hajtó malmok; oſztán a' viziek avagy vizen forgók; és végezetre a' ſzél avagy ſzárnyas malmok; az holott liſzt váluval és malom garattal őrőlnek.

404 Es a' ſzita avagy ſzőrsák által a' liſzt ki-ſzitáltatik,

cilicinum farina excernitur, excutiturq́, furfuribus foras ſparſis.

és ki-ereſztetik, ki-ütttetik) a' korpák ki-hintegettetvén.

405. *Sed molitor qui molit emolumentũ quærit, eiq́ ſemper inhiat.*

405 De a' molnár a' ki őről haſznot keres, és arra mindenkor igyekezik (áhétozik).

XXXIV. De panificio.

XXXIV. A' kenyér tsinálásról (sütésről).

406. *Piſtor maſſam in mactra vel ſubacterio, ſpathâligneâ depſit; dein hanc paſtam in furno excoquit, & ita panem efficit.*

406 A' sütő a' téſztát a' dagaſzto ſzéken avagy sütő tekenőbe, falapotzkával dagaſztya; az után azt meg-gyurván (ki ſzakaſztván) a' kementzében meg-süti, és ugy tsinál (kéſzét) kenyeret.

407. *Fermento fermẽtat⁹ habet duas cruſtas, & medullã int⁹ poroſam: azymus compactus eſt.*

407 A' kovászſzal sült kenyérnek kettős hejja vagyon, és belől likatsos béli: a' kovásztalan gyúrt pogátsa tömött.

408. *Cupediarius ex pollione è moletrina allato cupedias conficit, paratque.*

408 A' tsömöge tsinálo (pogátsa sütő) a' malomból hozott liſztből kévánatos édes tsömögéket tsinál, és kéſzét.

409. *Placentarum ſpecies ſunt: ſimila, ſpiræ, cruſtulæ, lagana, liba, ſcriblitæ ſeu ſtriblitæ, teganitæ, globuli, boletini, obeliæ, tortæ, artocreatæ, &c.*

409 Béleſeknek (kalátsoknak) nemei: a' sömlyék, peretzek, héjas kalátsotskák, (pánkok) turós béleſek, tzipók, rétes béleſek avagy fonyatos kalátsok, héjackal bé fedőt húſos béleſek, (paſtétomok) ſerpenyőbe rántot gömbölyű pánkok tsikmákok, mézes pogátsák, kalátsok, húſos béleſek.

XXXV. De pecuria.

XXXV. A' Barompásztorságról (tsordáſságról).

410. *Opilio fiſtulâ, perâ, & pedo, imò & flagro ac ſcuticâ inſtructus, ovium agmen ſibi concreditum (in quo interdum ſuum peculium peculiari charactere inſignitum habet) agit.*

410 A' ſippál, táskával, és pásztori bottal, sőt még oſtorralis és korbátsal fől-kéſzült juhász, az ő reá bizatot juhoknak ſeregét (nyájját) (a' mellybe néha az ő maga kiváltképẽ való bélyeggel meg jegyeztetet tulajdon nyája is (őrőkſégeis) vagyon legelteti.

411. *Lupus (voraciſſima beſtia) famelicus ululat; non gregibus ſolùm, ſed & armentis inſidiatur, eaq́ impetit: à quo ea moloſſi cuſtodiunt actuentur; hos autem ab illo millus.*

411 A' farkas (leg torkoſſab féreg beſtye, fene vad (midőn éhezik ordét; nem tsak az apro nyájak után, hanẽ még az őreg tsordák utã-is olálkodik, és azokra rohã: a' kitől őket a' komondorok őrzik és védelmezik; ezeket penig, amattól à nyakõ lévő ſzeges őrv.

412. *Vagi paſtores paſcua mutantes, mapalia ſive magalia ſua carris circumvehunt.*

412 A' bujdoſo (tsavargo) pásztorok a' legelő mezőket megváltoztatván, az ő galibájokat avagy kunnyojokat taligán hordozzák ide s-tova.

413. *Mandræ ſunt mobiles & tralatitia cauſa.*

413 Az aklok elébb mozdétható és edgy helyből másban vitethető ólak.

414. *Bubulci è bubilibus ſeu bovilibus; ſubulci ex haris ſeu porcilibus, ſuilibuſve, buc-*

414 Az ökör pásztorok az ökör iſtállóból avagy ökör állásból; a diſzno pásztorok a' diſzno ólból avagy diſzno alomból, és diſzno

buccinâ paſtoritiâ evocant.

állásból, pásztori kürtel hijákki (az ö tsordájokat).

415. *Illi in præſepib⁹ & cratibus, hi in aquiliculis paſtum præbentes ſtabula palâ expurgant: & feretro ſimum atq; immunditiem exportant.*

415 Amazok a' jászolban és széna tartó saraglyákban, ezek a' diszno válukban eledelt adván, az istállókat lapáttal ki-tisztétyák: és taráglyán (saraglyán) a' ganéjt és rutságot ki-hordgyák.

416. *Lac exubere vitulus quidem, & agnus ſubrumus ſugit; ancilla vero mulget, mulctrâ ſeu mulctrali excipiens.*

416 A' tejet a' tölgyből a' bornyu és a' szopó bárány szopja; a' szolgálo leány penig feji, a' rotskában (fél fülüben) avagy fejö sajtárban vévén.

417. *Lactaria in lactaria cella è cremore ſeu flore lactis butyrum conficit, in clava butyraria condenſans; & è lacte coagulo coagulato cáſeum, vaccinum, ovillum, & caprinum: oxygala eſt acrius, colaſtra non, ſerum ſuper eſt.*

417 A' téjjel bánó szolgáló leány a' tejes pintzében a' téjföl-ből avagy téj szinből vajat tsinál, a' vajas köpüben megsürétvén; és a' meg-alutt avagy óltot téjből sajtot, tehen, juh, és ketske sajtot: a' savanyu téj erös, nem az idétlen édes téj, a' savo fellyül marad.

418. *Vacca prægnans, forda ſeu horda dicitur; nondum fœta, bucula & juvenca; effœta mactationi eſt.*

418 A' meg futot (üzelkedet) tehen, hasas üszönék, avagy bornyas ünönek mondatik; a' melly még nem fajzot, üszönek és ünönek; a' meddö (fajzástól megszünt) mészár-székre való.

419. *Fœnum è patrûs, gua vel ſiccanea, vel rigua, vel irrigua ſunt, ſeculâ deſectum, & ſiliciſum, ſiccatur; raſtris corraditur; furciſque in cumulos & fœnilia comportatur.*

419 A' széna a' rétekről, a' mellyek, vagy száraz természetüek, vagy nedvesek, és vizesek, a' kaszával le-vágattatván, és le-kaszáltatván, meg-száraztatik; gereblyéckel öszve-gereblyéltetik; szedegettetik; és vélláckal a' baglyákban (kalongyákban, kazalokban, széna asztagokban) és a' széna tartó helyekben hordattatik.

420. *E renaſcente gramine, chordum eſt.*

420 Az újonnan ki-nött zöld füből vagyon a' sarju.

XXXVI.

De Lanionia.

XXXVI.

A' Mészároságról.

421. *Lanio vel lanius altilia (veſcula enim non ſunt veſca ſeu eſculenta; & quis ius veſcatur) in laniena clunaclo mactat, id eſt, jugulat, excoriat ſeu deglubit, diſſecat, in macello venum exponit.*

421 A' mészáros avagy hentes az hizlalt marhákat (mert az hitván öszlövérek nem enni vagy ételre valók; és ki éllyen azokkal⁹) a' barom verö mészárló helyé a' mészáros késsel meg-öli, az az, torkát meg-mettzi, bőrét levonsza avagy meg-nyuzza, felvagdallya, (rombollya, darabollya) a' mészár székben el-adni ki-tészi.

422. *Inteſtina ſanguine & pulpâ effarciens, farcimina conficit, ut faliſcos, lucanicas, botulos, hillas, tomacula, apexabones, tuceta ſeu iſicia: item minutal, offas penitas, pernas, petaſones, & ſuccidias.*

422 A' béleket vérrel és hus darab töltelékeckel meg töltvé, kolbászokat tsinál, ugy mint gömbötzöket, májosokat, husos kolbászokat, apro hurkákat, kövér kásás hurkákat, véreseket, világos hártyával borétot petsenyéket avagy hussal töltött ételeket: Ismét aprora vágott töltelékeket, serpenyöben ráptot gömbölyü falatokat (gombotokat) sodorokat, óldal petsenyéket, és szalañákat.

423. *Adeps non concrescit aquè spissè, ut sebum; quia opimior.*

423 A' siros háj nem nő szintén ollyan sűrűn edgybe, mint a' tadgyu; mert kővérebb.

XXXVII. De Venatura.

XXXVII. A' Vadászászrol.

424. *Venator feras in scrobes, foveasque pellectas, capit; aut canum sagacium odoratu per vestigia vestigat & venatur.*

424 A' vadász a' vermekre, és árkolásokra tsalogattatot vadakat meg-fogja; avagy az élessen szaglo kopo ebeknek bűzőlések által nyomokat nyomozza és vadászsza.

425. *Odoratores enim indagant, vertagi persequuntur & assequuntur*

425 Mert a' vislák fel-keresik, az önön kényén vadászni járo agarak kergetik és el-érik.

426. *Cerva ut in cassus & plagas varis tentas incidit, implicatur, irretitur, interimitur. Si evasit, celerat fugam.*

426 A' nőstény szarvas hogy a' vadász háloban és a' kőtelekből avagy gúsokból tsinált meg vetett (ki-terjesztetett) tőrben esik, belé-keverődzik; hálóban keréttetik. meg-őletik. Ha ki-szaladott, siet a' futással.

427. *Aper spumans & frendens, venabulo transadactus, interficitur.*

427 A' tajtékzo és agyarkodo (fogát tsikorgato) vad kan, a' vadász dárdával (képpel) általverettetvén, meg-őletik.

XXXVIII. De Piscatione.

XXXVIII. Az Halászásról.

428. *Piscator in lacu & piscina, reti piscatorio sive piscario, & vericulo, tragulâve; in amne sagenâ & nassâ piscatur: hamo, cui esca inditur, ubivis.*

428 Az halászo a' tóban és halas tóban, az halászi avagy hal fogó hálóval, és gyalomnal, (szák hálóval, tapogatoval) és két kézzel vonyo hálóval; a' folyo vizben vészszel és varsával, halász: horoggal, mellyre az étető maszlag (tsalo eledel) tétetik, akar hol.

XXXIX. De Aucupio.

XXXIX. Az Madarázásról.

429. *Auceps aucupio exstricto, per illices allectas inescatasve aviculas & aves reticulis adobruit; aut viscatis calamis, quos amiti seu pertica exponit, implicat; aut laqueis & tendiculis illaqueat; aut decipulâ impedit.*

429 A' madarász a' madár fogó szerszámot meg-készétvén, az édesgetések által magához hitegettetett és ételre tsalogattatot madarkákat és madarakat hálótskáckal meg-lepi; (meg-burréttya) avagy lépes veszszőckel, mellyeket a' madarász rúdra avagy póznára ki-tészen, belé keverődteti; avagy tőrőckel és tzékléckel tőrben ejti; avagy keleptzével meg-tartoztattya (meg-bántya).

430. *Oscines, quas vitâ donat, cavea incarcerat, sive junctim, sive separatim.*

430 A' szájockal éneklő madarakat, mellyeket élettel megajándékoz, kalitkában rekeszti, (tőmlőtzőzi) avagy tőbbeckel edgyütt, vagy magán.

431. *Si qua pedicâ impedita se expedit & extricat, avolat; nisi se iterum tricis intricet.*

431 Ha melly a' nyűgtől megtartóztatott magát ki szabadéttya és ki-fejti, el-röpül; hanem ha magát ismét láb tartoztató szőrőkben akasztya.

XL. De coquinaria.

432. *Promus condus obsonia ab obsonatore coempta, non tantùm recentia, verùm pridiana quoque, & semesa, ac reliqua seu reliquias, è promptuario seu penu, penariove profert; & coquus vel coqua in foco, lebetibus, cucumis, ahenis & cacabis elixat; cum vericulo carnes lardo transfigit, verubus amediastinis circumactis assat, craticulâ torret, sartagine frigit.*

XL. A' Szakátságról.

432 A' sáfár (konyha avagy szakáts mester) az étek árostol meg vőtt eledeleket, nem tsak az újakat, hanem még a' minápiakat, s-félben meg-etteket, és meg-maradott maradékokat-is, az élés házból avagy tárházból, és eledeles kamorából elő-hozza; és a' szakáts avagy főző aszszony a' tűzhelyen, vas fazékakban, őblős réz fazékakban, űstőkben és fazékakban meg-főzi; a' spékelő nyársatskával az husokat szalonnával által-szegezi, (fűzi, meg-spékeli) nyársakon a' kőrnyűl forgó alá való szolgáckal meg-sűtteti, rostélyotskán meg-sűti, (aszallya) a' serpenyőben meg-rántya.

433. *Si quid fervet & bullit, ne ebulliat, trullâ confutat; si spumat, rudiculâ aut tudiculâ despumat.*

433 Ha mi forr és buzog, hogy ki ne buzogjon, (forjon) merétő lapátotskával avagy vas kalánnal meg-tzáfollya; (le-nyomja) ha tajtékzik, a' főző kalánnal avagy abárlo lapotzkával tajtékját le-hánnya.

434. *Fuscinâ extrahunt, fiscinâ & qualo seu colo colant.*

434 A' vas villával avagy szigonnyal ki-vonnyák, (huzzák) a' szűrő szitával és szűrő kosárral vagy szűrővel meg-szűrik.

435. *Residua culinæ utensilia sunt. igniarum, rutabulum, batillum, ignitabulum, tripus; radula crates, trua, alvei, urcei, paropsides, catini & patinæ, quæ cum eluuntur, fit colluvies.*

435 Egyéb tőb ezkőzi a' konyhának ezek: a' tűz élesztő tűzhely, szén-vonyo, (asag pemet) vas lapát; kova tartó, három lábu avagy lábas, vakaró vagy őrlő, rostély, rotska, tekenők, (válúk) bőgrék, burétó tálak, medentzék és tálak; mellyek midőn ki-mosattatnak, lészen mosték.

436. *Vas ansâ prensabis; sed si anceps est, ambigas seu dubites, quâ arripias.*

436 Az edényt fűlénél fogva fogdossad, de ha két fűlű, gyanakodgyál avagy kételkedgyél, mellyikénél fogva ragadgyad.

437. *Aves deplumantur; pisces desquamantur, exenterãtur, exdorsuantur, & exossantur.*

437 A' madarak meg-mellyesztetnek; (koppasztatnak) az halak héjoktul meg-vakartatnak (hámtattatnak) bélek ki-vettetik, fel-hasęttatnak avagy derekon szegdeltetnek, és tsontyok ki-hányatik.

438. *Assati & frixi salubriores sunt quam elixi ac jurulenti, nisi probè & plusculum condiantur.*

438 A' sűltek és rántottak egéssęgesslebbek hogy nem mint a' főzőttek és levesek, hanem ha jól és bővebbetkén meg fű szerszámoztatnak.

439. *Salsamenta, & omnia infumata, quamvis macerata, ægrè concoquuntur.*

439 A' bé-sózattak, és minden fűstőn aszaltattak, noha meg-fonnyasztattak, nehezen főzettetnek (emésztetnek) meg.

XLI. De Potulentorum paratura.

XLI. Az Italoknak tsinálásáról.

440. *Vinitor vites novellas plantat, traducibus-*

440 A' szőlő műves (vincelér) új szőlő tőveket űltet, (plántál) és

busque propagat: vineam bidente sive pastino pastinat: palmites pampinosos ridicus seu pedamentis statuminat, ac palat: paulò post pampinat: tum vindemiat racemos abscindendo, racematione pauperibus relictâ.

és homolyétot bojto veszszőkkel terjeszti: a' szőlőt két águ kapával vagy széles kapával kapállya: a' szőlő leveles szőlő veszszőket hasábos karóckal vagy szőlő karóckal támogattya, (gyámolgattya) és megkarózza az után edgy kevés idővel meg-levelezi: annak utánna meg-szedi a' szőlő fejeket le. metzvén a' mezgérlést avagy tsikészést a' szegényeknek (hagyván) engedvén.

841. Uvor sive succus suavis, ex acinosis uvis orcâ pressis, torcular exprimitur exurgeturque: qui è lacu in cadum vel seriam translatus; mustum; postquam fuerit defecatus atq; elutriatus, vinum dicitur: potus exhilarandis mœstis accommodatus.

841 A' szőlő szemes szőlő gerezdekből tsőbörben meg-nyomattatot szőlő nedvesség avagy édes lév, sajtóval nyomattatik és fatsartatik-ki? melly a' váluból a' kádban avagy hordoban által-vitetvén, mustnak; minek utánna meg tisztúlt és meg-forrot, bornak mondatik: a' szomoruaknak meg-vidámétására illendő ital.

842. Annotinum est optimum, hornum nonnihil fœculentum.

842 A' tavalyi bor leg-jobb, az idei még valamenyire zavaros (sőprűs).

843. Factitia sunt: absinthites, helenites, hyssopites, abrotonites, &c.

843 Tsinált borok: az űrmős bor, őrvénygyökeres bor, isopos bor, Isten fájával főzött bor, &c.

844 Defrutum est sapa, exoletum vappa.

844 A' félig meg-forrot must forrot bor, a' meg-avúlt nyállot bor ki-ment szeszű meg-erőtlenedet bor

845. Hoc ubi non abundat, mulsum seu hydromel coquitur; itemque à zythopeptâ zythum seu cerevisia, ex farre tosto vel polenta, & lupulo.

845 Az hol ez nem bővelkődik, méz-sőr avagy mézes viz főzettetik; és ismét a' sőr főzőtűl duzma (szalad sőr) avagy sőr, a' meg-aszalt liszтből avagy meg-tsirázott szaladból, és komloból.

846. Abditur in cellas frigidiores; & obturatur seu operculatur: relita verò promitur siphone, tubulo, aut epistomio.

846 El-rejtetik az hideg pintzékbe; és bé-dugatik avagy bétapasztatik: fel-szakasztatván (nyittatván) penig tsapoltatik tséven, szivárvánnyal, (hébérrel) vagy tsapon.

847. E dolio inclinato fæces unà exeunt.

847 A' meg-hajtot hordobol a' sőprű-is edgyűtt ki-mégyen.

848 Capacioribus in cuspis sapidius est; quia non evaporat; præsertim cantherius altioribus.

848 Az őreg sőrös hordokbā jobb izű; mert ki nem gőzölög vagy erejét ki nem botstáttya; kiváltképpen a' nagyobb gantár (ászok) fákon.

849. Ex vinaceis seu flocibus confit lora seu posca: infundibula ad lagenas pertinent.

849 A' szőlő magokból avagy törkölyökből lőre avagy tsiger (máslás) lészen: à (kármentő) tőltsérek à palatzkokhoz tartoznak

XLII.
De Aurigatione.

850 Stabularius (agaso) equile purgat, equum capistro alligatum, aut fissellâ, si mordax

XLII. A' Kotsisságról avag' szekerességről.

850 Az istállóval bánó (lovász) a' ló istállót meg tisztéttya, a' lántzos kötő féckel meg-kötteted, avag' hamaros orkötővel (pany-

dax sit, & firmus stare nolit, constrictum, tractat & curat, id est, dentatâ strigili depectit, gausape insternit, aveno vanno ventilat, cibat, ad aquarium aquatum ducit.

vával) hogy ha harapo lészen, és erőssen meg-állani nẽ akar, meg szoréttatot lovat, tapogattya és bánik véle, az az fogas vakaroval meg fésűli, (vakarja, siméttya) a' pokrótzot rá teréti, a' zabot szóro lapáttal vagy rostával meg. (pallya) szórja, éteti (abrakollya) az itato helyre itatni viszi.

451. *Auriga fræno indito, habenâ pro lubitu regit: parippum sellario jugat; antecessoriosque ante se agit.*

451 A' kotsis avagy szekeres a' zabolát szájában vetvén, a' gyeplővel kedve szerént igazgattya: a' rudas lovat a' nyerges ló mellé fogja; és az elől járókat ő maga előtt hajtya.

452. *Eques vel equiso ephippio insidens, stapedibus insistit; & equum vel popismate demulcet, vel calcaribus instigat, fræno & habenâ pro voluntate flectit, de pastomide coercet.*

452 A' katona vag' lovas a' nyeregben űlvén, a' kengyelekbẽ áll; (nyőja) és a' lovat avag' ptroszogatással szelédgeti, avagy sarkan tyuckal izgattya, (erőlteti) zabolával és fékemlővel (fék szárral) akarattya szerént hajtogattya, és allazoval meg-tartóztattya (zabolázza).

453 *Antilena, postilena, dorsuale, & phaleræ aliæ (cæteræ) ornatui sunt.*

453 A' szűgy-elő, far matring, tzafrang (nemez) és egyéb (tőbb) ló őltőzetek (nyereg burétó szerszámok) ékessęgűl vannak.

454. *Succussatore equitem quassat: gradarius molliter fertur: tollutarius tollutim, nec cæspitat.*

454 Az űgető ló a' lovast megrázza: a' jó lépő (iramo) győngén avagy kőnnyen jár: a' poroszka poroszkálva, nem-is botlik.

455. *Ma-*

455. *Magnates se juga vehuntur, pampillis, pilentis & carpentis.*

455 A' nagy uri rendek hat lovakon hordoztatnak, fél-hintókon, hintó szekerekẽ, és borétot (fődeles) hintokon.

456 *Plebi quadrigâ, trigâ, bigâ, seu quadrijugâ, trijugâ, bijugâ, idque petoritis, rhedis & essedis; alicubi etiam cisiis.*

456 A' kőz népek (szegény parasat rendek) négy lovon, három lovon, két lovon, avagy négy lovu, három lovu, két lovu szekeren, s-ugy-is kolyészákon, kotsikon és deszkás szekereken; néhol még talyigán-is.

457. *Onera plaustris seu sarracis, carris & trahis; ægrotantes arcerâ; delicati lecticâ transportantur.*

457 A' terhek terh hordo vagy oldalas szekereken, temerdek talpu kitsin szekereken és szánakon; a' betegesek borétot ernyős kotsikon; a' kényesek (negéndesek) lektikákon (szetzel székekben, két lovu hintokon) hordoztatnak ide s-tova.

458. *Currus habet rotas, exmodiolo radiis duodecim, apsidibus sex, & totidem canthis compositas contextasque; & axes, qui ut axungiâ ungantur, succulâ sustolluntur.*

458 A' szekérnek, kerék agyból, tizenkét kűlőkből, hat kerék talpakból, és ugyan annyisin vasakbol egyben foglaltatot és őszve eresztetet kerekei vañak; és tége lei, mellyek hog' a' szekér kenyővel vagy hájjal meg-kenettessetekerő hévérrel emeltetnek-fel.

459. *Temonis extremitati admoventur de helcio dependentia retinacula; sive sint catenæ sive lora: pone autem sufflamen, ad sufflaminan-*

459 A' rúd orrában vettetnek à szűg' elő hámról alá fűggő nyak lok; (tartó istrángok) akar lántzok legyenek, s-akar gyeplők: hátul penig a' szekér kőtő avagy kerék-tartó, a' szekérnek a' lejtőn-

nandum in præcepti de-ſcenſu carrum.

460. *Qui cum per orbitas leviùs trahatur, ne exorbites, reſpice.*

461. *Clitellæ mulo aut caballo imponuntur, ut per loca præcipitia & invia, tranſitum alium non ferentia, onera transferantur.*

462. *Bajuli vel humeris, vel ſarraco ſeu uniroto, vel feretris (a rumnâ à callo ſuſpensâ) bajulant.*

XLIII. De navicularia.

463. *Ab oris tranſmarinis navarchi auſpicio apportaturi quædam nautæ, pontum ſeu æquor navigant.*

464. *Nauclerus in puppi ad clavum ſeu gubernaculum ſedens, gubernat: alii per foros curſitantes, ſe invicem inclamantes & exhortantes, ad antennas vela, ceu ſunt acatium, ſive artemon, dolon & epidromus, explicant vel contrahunt; jam in malo, jam in prora; appendentes & appluſtria ſupra galeam ſeu corbem.*

465. *Tranquillo ſalo velificatio non procedit; niſi remiges tranſtris ad ſcalmos conſidentes remigent: ſed velocem ſeu lembum flabra velociùs impellunt, quàm remi triremem. Et ubi opus, contis trudendo, à brevibus & ſcopulis propellant.*

466. *Nam huc ſi incidant, naufragio periclitantur; & ni rerum jacturam faciant, naufragantur ſeu naufragium faciunt: ideo profunditatem bolide explorare ſolent.*

tŏn le-ereſzkedéſęben való meg kŏtéſęre.

460 A'mely holot a'kerék vágá. ſokŏ kŏnyebbē vonataſſęk, hogy az útból ki ne járj(térj)megláſd.

461 A' terh hordozó(málhás) nyergek ŏſzvérre avag'kabolára (katzola, kantza lóra) tétetnek. fel, hogy a' meredek és út nélkŭl való, egyéb által-menetelt nem engedŏ helyeken, a' terhek által vitetteſſenek.

462 A'terh hordo emberek a. vagy vállokon, avagy edgy kerekŭ talitskán, avagy taraglyákon (vonyo taligákon) a'nyakbā vetet vonyó kŏtelet nyakokban a. kaſztvā(fŭggeſztvén)hordanak.

XLIII. *Az hajós meſterſęgről.*

463 A'tenger tulſo réſzeiről az hajós gazdának avagy hajóbéli kapitáñak ſegedelmével valamiket akarván hozni az hajóſok, a' tengeren hajokáznak(eveznek).

464 A' kormányos(hajós meſter) az hajó farában a' kormány ſzeg mellett ŭlvén, igazgattya: egyebek az hajó tattyain futoſván, edgymáſt meg-kiáltván és meg-biztatván, a' vitorlya fákra a' vitorlyákat, minémŭvek a'kŏzép avagy ŏreg vitorlya, fŏlsŏ vitorlya és az elŏl járó vitorlya, ki-fejtik (feſzétik, terétik) avagy ŏſzve vonnyák, hol az árbotz fán hol az hajó orrában, fel-fŭggeſztvén az hajói ékeſſęgeket is (jel záſzlokat) az árbotz fának kerek pais ſzabáſu ŏr álló helyén avagy kosárán fellyŭl.

465 Tsendeſz lévén a' tenger a' vitorlyázás elŏ nem mehet; hanemha az evezŏ legények az által deſzkákon az evezŏ guſnak ragaſztojához ŭlvén eveznek: de a' ſebeſſen folyo hajót avagy ſajkát a' ſzél fuvallá ſok gyorſabban ŭzik, (viſzik) mint az evezŏ lapitzkák az három rend evezŏs hajót. Es az hol ſzŭkſęg, tsáklyáckal taſzitván, a' tsekélyekről és tengeri kŏſziklákról el. ŭzik (távul kergetik).

466 Mert ha ide találnak eſni, (akadni, ŭtkŏzni) hajó tŏrésbéli veſzedelemben forognak; és hanemha marhájokban való kár-valláſt tselekeſznek, (marhájokat ki-hánnyák) hajójok el-romlik, avagy hajó tŏreſt ſzenvednek: ezokáért a' mélyſęget mérŏ ſineggel (ónas kŏtéllel, ſinorral) ſzokták meg viſgálni.

467. *Procellâ obortâ, ne abripiantur à decumanis fluctibus, anchoram rudenti annexam jaciunt seu figunt; atq; ita fluctuant & jactantur.*

467 Tengeri szélvész (háboru) támadván, az igen fölötte nagy haboktul hogy el ne ragattassanak, a' temérdek hajo kötélhez (álatsághoz) foglaltatot (köttetet) vas matskát meg vetik avag' akasztyák; és ugy haboznak s-habtol hányattatnak.

468. *Primò & secundò navigans aut velificans, etiamsi vento secundò, nauseam vix effugit.*

468 Az elöször és másodszor hajokázo vagy vitorlyázkálo, ha szintén egyenes jó széllel-is, a' tsömört (gyomor háborgást) alig kerüli-el.

469. *Navis vacua, præsertim actuaria, vectoria & oneraria seu corbita, quô firmiùs innatet, saburrâ oneratur, saburratur; sed si nimio plus, pessum ibit.*

469 Az üres hajo, kiváltképpé az el-tolyhato gyors hajo, vonyathato és terhes avag' marhával meg rakot hajo, mentül erössebben uszszon a' vizben, követses föveñyel terheltetik, homokoztatik meg; de ha felettéb sokkal (kelletinél többel) alá-mégyen, (meg feneklik, el süllyed)

470. *Fatiscit identidem, imò multoties, perque hiscentes rimas nautea illabitur, ac in carinam confluens, sentinam constituit, unde antliâ exantlatur.*

470 Meg hasad ottan ottã, söt sokszor, és a' meg nyilt hasadékokon az hajo gaz belé-esik, és az hajo fenékbé öszve folyván, hajo fenekére gyült szemetet (rutságot tészé: az hoñén fetskendős merétö szerszámmal (viz vonyo szivattyuval) ki-meréttetik.

471. *Navigatione peractâ, actutũ navigia in portum appellanda sunt: aut certè in oportunam stationem deducenda.*

471 Az hajokázás végben vitettetvén, menten az hajóknak a' partra érkeztetni (szállétani) kell: avagy bizonyára alkalmatos állásra kell vitettetni.

472. *In navigabili flumine, naviculis, lintribus, scaphis & cymbis utuntur: imò & ratibus, atq; hippaginibus.*

472 Az hajokázhato folyo vizben hajotskákkal, ladikokkal gyalog hajokkal és tsonakokkal élnek: söt még szálakkal-is, és rév hajókkal.

573. *Ubi vadum deest, vel defit, pontone trajiciunt, diciturque trajectus; sed portitor naulum poscit.*

473 Az hol gázoltato hely (tsekély vizfenék) nintsen avag' nem lészen, hidassal (kompal) által-vetnek, (kelnek, költöznek) és mondatik rév helynek; de a' révész hajo bért kiván.

474. *Alibi fiunt pontes, lapidei in arcubus seu fornicibus, vel sublicy, & pensiles: itemque ponticuli.*

474 Néhol hidak lésznek, kö hidak a' bólt hajtásokon avagy bóltozatokon, avag' lábakon álló fa hidak, és függö emeltsös hidak: és ismét hidatskák (padlók, borük, gyalog hidak).

475. *Urinatores quævis profunda tranant.*

475 A' buárok (vizben bukók) akar melly mélységet-is által-úsznak.

XLIV. De itineribus.

XLIV. Az útakról avagy úti járásokról.

476. *Viator quo tendit, rectà sine ambagibus proficiscatur, ad diverticula ne divertat*

476 Az úton járó áz hová igyekezik, igyenessé kerengö (tekergö) úták nélkül meñyen, a' ki térésekre (kerülétekre) ki ne térjé.

477. *Semitæ causâ viam ne deserat, nisi tritus*

477 Az ösven' okáért (gyalog út kedvéjért) az útat el ne hadgya, hannm-

tritus sit callis, & itineris dux comesve peritus.

hanemha jól meg-tőrt járott út lészen, és tudós út vezetője s-úti társa.

478. *Avia, devia, & salebras salebrosave loca qui metuit, nusquam deviet.*

478 Az út nélkül való járatlan helyektől, tébolydástol, és a' darabos tsoportos helyektül a' ki fél, sohová az útbol ki ne térjen.

479. *Bivium fallax est: quapropter ne erres, obvios sciscitare quâ eundum? num hâc an illâc? dextrorsum an sinistrorsum flectendum sit? tramites & compita seu quadrivia non æquè seducunt.*

479 A' kettős út meg-tsalo: (tsalékony, tsalárd) annak okáért hog' ne tévelyegj, az elődben jövőktül (elől hátul elődben akadóktul) tudakozzál, (értekezzél, kérdezkedgyél) merre kel meñi? ha errejé vagy amarra? jobraé vagy balra kellyen térni? a' kőrőszt útak és ágas bogas ősvények avagy négy felé ágazó útak nem edgyaránt (azonképpen, egyenlőképpen) visznek félre (tsalnak. meg).

480. *Peregrinari ut absque interprete possis, idioma calle.*

480 Hogy tolmáts nélkül vándorolhass, (bujdoshassál, járhass kelhess) a' nyelvek tulajdonságát tudgyad.

481. *Peregrè ituro ocreæ competunt, aut perones ob cœnum, & petasus ob solis radios; ut & galerus ac penula scortea, vel è lana coacta; lacerna ob pluvias; & baculus seu sci-*

481 Az idegen meszsze földre menendőnek sarúk (szekernyék) illenek, avag' botskorok à sár miat, és kalapos sűveg à napnak verőfénye ellé; mint a' gallér is (féj buréto tsuklya sűveg (és bőr kőpenyeg avag' gyapjubol szűt (ősz ve vert) kőpőnyeg; újas kőntős (úti őltő mente) az esső ellen; és bot

scipio, quo nitatur: adminiculo enim est.

bot (páltza) avag' istáp, (manko) mellyel támaszkodgyék (tartozzék) mert segitsęgül (támaszul) vagyon.

482. *Opus & viatico ad faciendas impensas: aut certè literis cambii seu collybi.*

482 Az úti pénz-is szűksęges a' kőltsęgnek tételére, avagy bizony a' pénz fel-vételre vagy pénz valtásra való levelek.

483. *Sed & patientiâ: sub dio enim pernoctare obtingit.*

483 De még a' békesęges tűrés-is. (szenvedés is) mert az ég szin alatt hálni történik.

484. *Ubi ubi es, qui cum sis attende.*

484 Valahol vagy, (akar holott légy) kivel légy reá vigyázz.

485. *Latrones enim fures, crumenisecæ & prædones prædantur, ac furantur; piratæ spoliant; imò in hospitio, præsertim apud caupones, non hospes ab hospite tutus.*

485 Mert a' lator lopók, erszén' mettzők és tolvajok (koborlók nyuzó fosztók) prædálnak (tolvaj lanak) és lopnak; a' tengeri tűzes tolvajok fosztnak; sőt a' szálláson-is, kiváltképpen a' vendég fogado kortsomárosoknál, à vendég a' gazdátul nem bátorságos.

486. *Sarcinæ quibus sua convasata sibi portant, sunt: vidulus, mantica sive saccipetium, pera seu hippopera, bulga, marsupium sive crumena, loculus, denique sinus & funda.*

486 A' kőtelékek (butyorok, zajdák, málhák, gunyák, tzulák) mellyekben az ő egyben rakott takarmányokat magockal hordozzák, ezek: a' turba, táska vagy tarisznya, iszák avagy által vető, tűszű, tarsoly avagy erszény, seb, és végezetre kebél és kőtőt (hálo) erszény.

487. *Ut expeditior sis, impedimentis ne te ag-*

487 Hogy készebb légy, akadályockal magad meg ne terheld: (ne-

aggrava: remorantur enim festinos.

488. *Si celerare opus, & maturandum est, celetibus seu sonipedibus uti quam veredis praestat.*

489. *Elonginquo domum reducem salvum & sospitem, latabundi tui te excipient.*

XLV.

De Mercatura.

490. *Mercatores mercaturam facientes bona aliūde allata, non absq; lucro (quis enim cum damno quæstum faciat?) divendunt: sed potiùs in taberna reservant.*

491. *In emporiis celebria exercentur commercia: oppidatim nundine & mercatus instituti solent: monopolia incolis conducibilia non sunt.*

492. *Et propola, & institores & tabernarii, & circumforanei seu circuitores, & scrutarij cum scrutis suis, & chirotecarii, negotiatores dici volunt.*

(nehezétsed) mert a' fietőket meg-tartoztattyák.

488 Ha fietni kell, és hamarkodni, fzáguldo hátas lovackal avagy poroſzkálo paripáckal hogy ſem mint poſta ſzekér-bé. lieckel jobb élni.

489 Meſzſzűnnen egéſſégben és ép állapotban házadhoz haza jőttet, a' tiéid őrvendezve fogadnak téged.

XLV.

A' Kalmárságrol.

490 A' kalmárok kalmárkodván (kereskedéſt indétván) a' máshunnan hozattator jókat, (marhákat) nem nyereſég nélkűl (mert kitsoda kereskednék kárával) adgyák-el: hanem inkább sátorban (bóltban) meg-tartyák.

491 A' nagy kereskedő váraſok. bā (orſzágos vásárlo helyekben) nevezetes (hires neves) kereskedésbéli társaságok gyakoroltatnak: váraſonként ſokadalmok és vásárok rendeltetni ſzoktak: a' tulajdő árunak magán való bóltyai a' lakoſoknak nē haſznoſok.

491 Mind a' kufárok, mind a' faktorok (áros ſzolgák, kálmár legények) mind a' kortsomároſok, (ſzatótsok, fáraos kalmárok) mind a' piartzō tséltsapók avag' kőrnyűl járó pénz tsalók, mind à ſib vásároſok az ő ſzerſzámockal s mind a' keſztyű tsinálók, kereſkedőknek mondatni akarnak.

493. *Et quidni? Ubique sanè merx seu mercimonium licet seu venit, venalis est: venditor indicat, emptor licetur vel liciatur, donec contrahant.*

493 Es miért nem? mindenütt ugyan-is az áru avagy el-adó marha árron kérettetik avag' el-adattatik, el-adni való: az el adó (áros) árrát mondgya, a' vévő (vásárló) árrát igéri vagy árrán kéri, miglen meg-árulnak (alkuſznak).

494. *Sed qui mercatur, ne se defraudet, nummorum à monetariis cusorum, qui vel aurei vel argentei vel ærei (æneï) sunt, teneat valorem; mensura & pondus adhibenda quoque sunt curiosè, de quibus infrà.*

494 De a' ki vészen, (vásárol) hog' magát meg ne tsallya, a' pēz verőktűl veretteteť pénzeknek, mellyek avagy arany avag' ezűſt vagy rézpénzek, tartsa (tudgya) árrokat: (érdemeket, keleteket) még a' mértéket is avag' nehezéket hozzá kell adni ſzorgalmatoſſan, a' mellyekről ide alább.

495. *At moneta variæ species sunt: denarius, semobulus, obolus vel nummus, teruncius, solidus, grossus seu diobolus, triobolus, florenus, solidus, Imperialis aut Joachimicus (vallensis) scu-*

495 De a' folyo pénznek kűlőmb-kűlőmb nemei vañak: denár pénz (tiz pénz érő garas, dutka) fél fűllér, fűllér avagy pénz, batka (katsinka) egy egéſz pénz, (ſilling) garas avagy két fűlléres, három fűlléres, forént, egéſz tallér avagy egy ezűſt tallér, arany

forént

ſcutatus ſive coronatus, Ungaricus.

Talentum Atticum valuit ſexaginta minas, mina centenos denarios vel drachmas, ſeu quadringentes ſeſterios, ſeſtertius autem duos cruciferos monetæ noſtratis.

forént avagy korona arany, Magyar arany.

Az atticai (Athénásbéli) talentom ért hatvan minakat, a' mina ſzáz dénár pénzeket (tiz pénzes dutkákat) avagy garaſokat, avagy négy ſzáz harmad-fél penzeſeket, a' harmad-fél pénzes penig két krajtzárokat a' mi folyo pénzünkön.

496. Pretium rerum aliquando itenditur & ingraveſcit, aut rem ittit: ſed nihil carius conſtare ajunt, quàm quod precibus emitur.

496 A' marháknak árra néha meg-öregbéttetik és meg-nehezedik, avagy apad: (alább ſzáll) de ſemmit nem drágábban állani mondanak, mint a' mi könyörgéſeckel vétetik.

XLVI. De veſtiariis opificiis.

XLVI. A' ruházatokat tsinálo mivekről.

497. Linum & cannabus macerantur in lacunis, & exſiccata frangibulo conteruntur ſeu tunduntur; tum carminantur; remanente ibi flocco, hic ſtupâ.

497 A' len és kender megáſztattatnak (lágyéttatnak, fonnyaſztatnak) a' motsolyákban, (viz állo tótskákban, motsárokban, potsolyákban) és meg-ſzáraztatván a' len törövel (tilova!) meg-törettetnek; (tiloltatnak) avagy verettetnek; az után meg-gerebenéltetnek: el-maradván amott a' pozdorja, itt a' tsöpü.

498. Dehinc netrices penſo ad colum applicato, filæ trahunt (nent) ſive ſive garillo, ſive fuſo cum verticulo aut verticillo.

498 Az után a' fonyo aſzſzonyok a' rocka ſzöſzt a' guſalyra (rockára) kötvén, fonalat vonſzanak (fonynak) akar újon forgo orſóval, akar a' kereken forgo rockának avagy pörgö rokkának tsévö-orſójával.

499. Eſaſciculo, orbe, vel ſpira filacea, alabro ſeu rhombo impoſita, glomerantur glomi, & fit tela.

499 A' kötelekből, matringbol, avagy fonal peretzből, matolára (áſpára) vagy gombolétora (vetélö fára) tétettetvén, gombolíttatnak gombolyagok, és léſzen váſzon.

500 Textor in textrina ſtamini tramen ſeu ſubtegmen ſubtexent pectine radiove, linteum & carbaſum conficit; quod ut candeſcat, inſolatur.

500 A' takáts a' ſzövö ſzékben az állo mellék fonalnak bél fonalat avagy által fonalat ſzüvén alája a' bordával és vetélövel, váſznat (lepedöt, gyóltsot) és vékony vitorlya váſznat tsinál; melly hogy meg-fejéredjék, a' nap fényen öntözztetik és ſzáraztatik.

501. Bilix duplicatum, & trilix triplicatum licium requirit.

501 A' két nüſtü (kétſzer váſzon) kettös, az három nüſtü hármas nüſtös fonalat kéván.

502. Idem propemodum in lanificio fit.

502 Ugyan azon léſzen tözbire a' gyapju kéſzétésben.

503. Pectitur lana aut goſſipium (bambacium) & carminatur à lanario, netur, à lanifica: dein texitur, & pani tranſeunt in pannum: quem ſi levi denſis eſt, fullo conſtipat; tinctor ſeu

503 Meg fésültetik (etseltetik) a' gyapju avagy pamut (gyapot) és meg-gerebenéltetik a' gyapjuval bánotul (gyapju miveſtöl) meg-fonatik a' gyapju fono aſzſzonytul: oſztán meg-ſzövettetik, és a' tsövre tekert bélfonalak változnak poſztová; mellyet, ha ritka,

seu infector in cortina tingit, inficit, coloratq́; pannarius divendit

ritka, a' tsapo (kalló) ŏszve vér; a' festŏ avagy festékben mártó à festetŏ katlanban meg-mártya, festi, és meg-szinesęti: (szint ád néki) a' poszto metŭ el adja.

504. *Sartor forfice scindit, acu & digitali consuit; sed ne suturæ notabiles sint quandoq́; & dissuit, rursumque scissuras consuit, plicat, & laciniat.*

504 A' szabo olloval metzi, tŭvel és gyŭszŭvel varja; de hog' a' varrások ne legyenek jegyezhetŏk (tettetessek) néha ki-is fejti, és viszontag a' mettzéseket egybe varja rántzollya és perémezi.

505. *Qui vetera sarcit & resarcit, veteramentarius, qui interpolat, atq́; ablecta seu interpola venum exponit, mango interpolator & concinnator est.*

505 A' ki az ô ruhákat varja és meg foldozza, ô szerszámos, (foldozo) a' ki meg tisztéttya, (újéttya) és a' megújéttatot avag' tisztogattatot ruhákat el adni (árulni) ki-tészi, sibvásáros martalotz ruha tisztétó és ékesgetŏ az.

506. *Coriarius seu coriorum concinnator, coria lixivio elaborat & concinnat: è quibus sutor, calcearius vel calceolarius calceamenta ad modulum subula, setâ, & filo picato in sutrina conficit.*

506 A' szijárto avagy bŏrŏket készétŏ, a' bŏrŏket hamvas luggal (tsávában) készéti-el és tsinállya meg: mellyekbŏl a' varga, tzipelŏs tsinálo avagy saru mives tzipeléseket (láb ŏltŏzetéket) a' mértékhez (kaptához) árral, sŏrtével, és szurkos fonallal a' varga mŭhelyben tsinál.

507. *Pellio è pellibus pellicea; sed pileo ex lana pileos construit.*

507 A' szŏts a' bŏrŏkbŏl kŏdmeneket; (bélléseket) de a' sŭvegjártó a' gyapjubol sŭvegéket készét.

508. *Alutarius alutas præbet: sed omnes hi per contemptum cerdones audiunt.*

508 Az irha tsinálo (erszény jártó) irhákat (nyújt) ád elŏ: de mind ezek meg-utálasbol (meg vetésbŏl) timár nevet hallanak.

XLVII. De Vestituum generibus.

XLVII. A' ruházatoknak nemeiről.

509. *Indumentum seu vestis ad obtegandam nuditatem, è Paradiso ejectis data, stulte à phrygionibus acu pingitur, & ad fastum adhibetur.*

509 A' paraditsombol ki-vettettek mezételensęgnek bé-fŏdŏzésęre adattatatot ŏltŏzet avagy ruha, a' Phrygiai him-varróktul bolondul varrattatik him mel, és a' kevélysęgre fordétatik.

510. *Moles nobis est & remora, induendo toties & exuendo.*

510 Nehézsęg minékŭnk és mulatság, annyiszor fel-ŏtlŏzni és le-vetkŏzni.

511. *Alii laxâ gaudent, alii strictâ; habitu vario & multiplici.*

511 Némellyek tágas, (bŏ) némellyek szŭk (szoros ruhában) gyŏnyŏrkŏdnek; kŭlŏmb-kŭlŏmb és sok féle ŏltŏzeteckel.

512. *Vestitus virilis est: thorax cum manicis, braccæ seu caligæ, subligaculum sive femoralia, toga talaris, lacerna, abolla, sagum, læna, chlamys, paludamentum, colobium, cucullus, cujusmodi graduati multis in locis utuntur.*

512 Férfiui ŏltŏzet: a' derék szoréto kŏntŏs (foszlán, zubbony, melly vas) az újackal, bugyogo (pluder) (lomp) avagy nagydrág, (salavárdi) gatya avag' lábra valók, bokáig érŏ felsŏ ruha, sip úju mente, udvari gombos ruha, hadi kurta kŏntŏs suba (szŭr guba) kurta mente, hadi tzifra ŏltŏzet, (tzimeres Királyi fejedelmi ruha) válba vágot mente, tsuklya (szeges sŭveg) minémŭvel a' doctori méltosaggal meg ajándékoztattak sok helyeken élnek.

513

513. *Fœmineus: amiculum, ſtola, ſupparus, theriſtrum, calanthica (rica, pepla) præcinctorium ſeu ventrale, vitta ſive reticulum, mitra, crinale.*

513 Aſzſzonyi: kurta ſuba (nyakba ránto kis méte, ſubitza) ſzoknya, kortzovád, nyári gyenge ſzoknya, (rokolya) patyolat (fedelek, főre valók, homlok elő) elő-kötő avagy elő-ruha, (ketény) fátyol avagy retzés főkötő: pegymet (penyvet) avagy Lengyel süveg, hajfono (ſzkofia, foderétot haj koronka).

514. *Communis: induſium, interula ſeu ſubucula, capitium pileus (cujus ſummitas apex eſt) tiara, tunicæ, ſtolæ, pallæ, chirotheca, tibialia, periſcelides (faſciæ crurales, genualia) calcei ſoleas obſtragulum & corrigias habentes, ſocci, crepidæ, calopodia, ſubere mollita ſandalia, & utrivis pedi quadrantes congruenteſque cothurni.*

514 Közönſéges: az ümög, belső ing avagy újos ümög, (pendely) hálo süveg, béllér süveg (mellynek az (hegyi) felső réſze tető) pupos bársony süveg dolmányok, hoſzſzú köntösök, paláſtok, keſzkyük, hariſnyák, ſzár ékeſitő ſalavárik, (ſzáron függő ſelyem rosák, térd kötők) tzipeléſek mellyeknek talpai két fülei és kötői (ſzoréto ſzijai) vannak, kaptzák, pántofelyek (tzafrangos tzipeléfek) fa talpak, tölgy fával meg-lágyéttatott parsmagok, (paputsok) és akar mellyik lábra illendő és alkalmatos tsizmák.

515. *Omnia, ubi opus, ſpinulis ſeu aciculis, uncinulis & ſpinteribus, fibulis nodulis ſeu globulis, connectuntur.*

515 Mindenek a' hol ſzükſég, hegyes köſſentyűtskéckel avagy tűtskéckel, kaptsockal, horgatskákkal és gombotskáckal. foglaltatnak (füzetetnek) öſzve,

516. *Cingulo nos cingimus,*

516 Az övel magunkat öved-

gimus, & diſcingimus; ligulis nodos adſtringimus aut ſolvimus.

zük, és le öldjuk; a' kötőckel (ſzalak ſzijackal) a' gőbokat hozzánk ſzoréttyuk avagy meg-öldjuk.

517. *Pallia amicimus.*

517 A' paláſtokat ránk takarétyuk (buréttyuk, födjük).

518. *Ornamenta adduntur: redimicula & faſciæ, quibus cincinni & alia redimiuntur; taniæ, fimbriæ, limbi ſeu inſitæ, lemniſci, laciniæ: nec non annuli, in quorum umbonibus ſeu palis gemmæ nitent, torques, monilia, inaures, ſtalagmia, armillæ ſeu brachialia, aurifabrorum & gemmariorum opera.*

518 Az ékeſſégek (tzifraságok) hozzá adattatnak: a' fő ékeſſégek és pántlikák, mellyeckel a' bé főt (fodorétot) hajak és egyebek (tsitsomáztatnak) tzifráltatnak; Kanafok, prémek, porſományok, avag' ſelyem ſzélek, (finorok) koſzorun tsüggő fürtök (olaſz kötők) és tzifrás haſztékok: Iſmét a' gyürük, mellyeknek boglárjában avagy fejes butkoiban a' drága kövek (tsillámlanak) fénlenek; arany lántzok, nyakba vető ékeſſégek, fülön függő násfák, mázzal feſtőt apro koroskák, aran' peretzek avagy karban öltők, az ötvösöknek és gyöngy áros jubiléroknak (művei) munkái.

519. *Item linteola, ſtrophia, ſudaria, ſerta, & corallia.*

519 Iſmét keſzkenőtskék, mely ſzoréto (tsőts bé kötő) gyóltsok, vérétek törlő (kézben való) keſzkenők, bokréták és kalárioſok.

520. *Bardocuculi remigum, & centones pannoſi inopum ſunt.*

520 A' kutsmányok (gobontzos zegék) az hajoſoké, (evezőké) és a' tóldozot foldozot darotzok a' ſzükölködő ſzegényeké.

521. *Gynæceum ſuum ſibi mundum habet; ma-*

521 A' frajtzimerek házának magán való aſzſzonyi tiſztaékeſ-

matronæ pedissequas.

sęge vagyon; a'tisztes uri aszszonyoknak leány aszszonyi (kŏvetŏ szolgaló leányi).

XLVIII. De fabrilibus artificiis.

XLVIII. Az Ats mester-sęgekrŏl.

522. *Primitùs in specubus cryptis, cavernis, tabernis, frondiis tabernaculis, & cæspitiis seu cæspite tectis tuguriolis, gurgustiolisque habitabatur: nunc ædificiis omnia referta sunt.*

522 Elein a'barlangokbã, fŏld alat való pintzébben, vermekbẽ, (vájott ŏregekben) sátorokban, (deszkás kamorákban) ágas bogas hajlékokbã (szinekben) hantos avag' hantal fŏdŏt kuñyotskákban és galibátskákban laknak vala: most épŭleteckel mindenek (tellyesek) rakva vannak.

523. *Hæc alicubi excelsa, alibi humilia, digesta & trigesta sunt.*

523 Ezek néhol magassak, egyébŭtt alatsonyok, két rendel és három rendel rakottak.

524. *In casa exili quis lubens degit?*

524 Az alatsõ (kisded alá való) kunnyóban ki lakik ŏrŏmest?

525. *Architectus ædificat, adjunctibus fabris, securi & marculo seu malleo operas suas peragentibus,*

525 Az épétŏ (fundalo) mester épét, segéddegelvén az átsok, kik a' fejszével és tsákánnyal avagy kalapátsal az ŏ munkájokat végben viszik.

526. *Faber murarius sive cœmentarius contignationem scandens, è cœmento à lapicida seu latomo porato, aut ex lateribus & calce, muros ad libellam seu amussim & perpendiculum fabricatur, & trullâ crustat; gypsator gypso gypsat.*

526 A'kŏmives (kŏfál rakoáts) avagy kŏ farago a' szaru fákhoz foglalt gerendákra tsinált állásokra (padlásokra) hágván, a'kŏvágótul avag'kŏ faragótul készé tetet faragot kŏbŭl, avag' téglákból és mészbŏl, a' mérŏ mazzagra avagy mérték sinorra és egyenessen alá fŭggŏ ónas sinegre kŏ falokat rak, és a' vakoló kalánnal vakoll'a, a' mázolo mázzal mázol

527. *Faber lignarius trabe ferris ansis firmatâ, ad amussim asciâ asciat, segmentis & assulis avolantibus; terebrâ terebrat seu forat; trochleis elevat parietes coordinat; clavis impactis consolidat.*

527 A' fa mŭves áts (bodnár) a'vas kapotsal (kŏtŏ vassal) meg erŏssętvé a' gerendát, a' mérŏ sinorra (tsapo mazzagra) szinlŏ bárdal (gyaluval) gyalullya, a' vágot hulladékok és forgátsok széllel (rŏpŏsvén) hulván; furoval fur; tsigáckal fel-emeli; (tekeri) a'falokat edgyben rendeli; (rakja) s belé vert szegeckel meg-eréssęti.

528 *Ligna ne cariem sentiant cariosa fiant, aut vermiculentur, post plenilunium succidantur.*

529 A'fák hogy szuat ne érezzenek, szuasok ne legyenek, avagy meg-szuasodgyanak, (férgesedgyenek) hóld tŏlte után vágattassanak-le.

529. *Materiarius, lignator arbores in terram sternit vel truncat: serrarius serrâ serrat, (scobe vel serragine decidente) tuditeq; cuneum adigit, & findit fissile vel male fissile & clavosum lignum; strues componit, ut & sarmentorum fasces.*

529 Az épŭlet fát keresŏ (fajészo, erdŏllŏ) az élŏ fákat a'fŏldre le (teréti) ejti avagy le-vágja: (nyesi, tsonkéttya) a'fŭrészlŏ fŭrés; s; el fŭrés; li (az esŏlékje avag' fŭrész hulladékja (fának ondoja) le esvén) és pŏrŏllyel (sulyockal) az éket erŏlteti, (belé-veri) és meg-hasęttya az hasado avagy roszszul (nehezen) hasado és szeges (ágas) fát; faragásokat (gamadakat) rak ŏszve, a' mint nyesŏlék nyalábokat-is.

530. *Scriniarius seu arcularius asseres & assamenta runcinâ & dolabrâ edolat, planat, levigat, collâ sive glutine ac subscudibus combinat, coadunat, conglutinat, verniceque illinit.*

530 A'szŏkrény tsinalo avagy asztalos a'deszkákat és ház fedni való aszszu kérgeket (sindelyeket) vonyo késsel és gyaluval ki-gyalullya, egyenesęti, siméttya, tsirézzel avagy enyvel és hevedereckel edgyben ereszti, edgyben foglallya, és ŏszve enyvezi, gyalog fenŏ szurockal (gyantával) bé-keni.

531. *Ferrarius in ustrina follibus insufflat, emollitumque & forcipe prehensum ferrum super incude cudit; unde strictura exiliunt, in laminas & bracteas diducit, & in ferrariam aquam injicit.*

531 A'kováts a' vas hevétŏ (égetŏ) tŭzhelyen a'fujóval bé-fujtat, és a' meg-lágyéttatot s-fogoval meg-fogattatot vasat az ŭlŏ vason veri; (ŭti) az honnan à vas szikrák ki-szŏkellenek, pléh (szál) vasakra és egyéb islogokra ki-széleseti, (ki-nyújtya) és a'vas hivesętŏ vizben bé-veti.

532. *Huc pertinet serrarius sive claustrarius, armamentarius, pyrobolarius, & pollio qui limâ limat) reliquiæ sunt ramenta) planula verò lævigat & polit, ut niteat.*

532 Ide tartozik a' fŭrész tsinálo avagy lakatos, fegyver tsinálo tŭzes labda mŭves, és tsiszár a'ki reszelŏvel reszel (annak maradéki hulladék esŏlékek) a' siméto reszelŏvel penig siméttya és tisztéttya, hogy fęnlyék.

533. *Hujus tribus sunt fabri ærarii, qui æs fundunt; stannarii, automatarii, carpentarii sive plaustrarii, item*

533 Ezen rendbŏl valók a' réz mŭves kovátsok, (harang álgyu ŏntŏk) kik a' rezet ŏntik, ón kanna jártók; óra (magátul mozgo szekér) tsinálók, hintó (szekér) tsi-

item scandularii, vietores, tornatores, vitrarii, &, qui restes torquent, restiones.

tsinálók avagy kerék jártók, ismét a' sindel faragók, pintérek, (kádárok) esztergárosok, ŭveg jártók, és a'kik kŏtelet tekernek, kŏtél jártók.

534. *Operarii mercede conducuntur, ut subministrent, vectibus tollant, palangis volvant, &c.*

534 A' munkások (rabotások szakványosok) bérben fogadtatnak, hog'egyetmást oda szolgáltassanak, rudackal emellyenek, stŏmpŏlyŏckel forgassanak, &c.

535. *Figulus ex argilla ollas, fidelias, opercula, cantharos, aliaque figlina seu fictilia fingit.*

335 A' fazékas (fazék jártó, gerentsér) az agyagból (sikeres gyurott sárbol) fazékat, tsuprokat, fŏdŏket, mázas kannákat, (korsókat) és egyéb fazékasi vagy tserép edényeket formál (ki-gondol).

536. *Domus altè fundata, affabrè exstructa, angulis benè solidata, columnisque stabilita, perstat diutissimè incolumis.*

536 A' mélyen fundáltatot, mesterségessen épéttetet, szegeleteckel jól meg-vastagéttatot, és oszlopockal meg-erŏssęttetet (álléttatott ház) meg-ál igen sokáig éppen.

537. *Alias ruit, & fiunt ruinæ ac rudera.*

537 Egyéb aránt (kŭlŏmben) le-omlik, (el-romol) és lésznek romlások (kŏ-omlások) és fal romladékok.

538. *Vacillantem itaque pilis & aliis fulcris fulciri, labentem refici, aut dirui, collapsam destructamve instaurari, restau-*

538 Az ingadozo (tántorgo, dŭlésre hajlando, meg hanyatlot házat) azért mellék oszlopockal és egyéb támaszockal gyámolétani, az el-esendŏt újobban meg tsinálni, avagy el-rontani, az el-eset-

reſtaurari, reparari & renovari neceſſe eſt.

eſettet és el-romlottat viſzont fel-állétani, fel-épéteni, meg-tsináltatni és meg-újétani ſzükſęges.

5 39. *Domicilium ſeu habitaculum amplum commodam facit habitationem; arctum incommodam.*

5 39 A' ſzéles háztája (honnya) avagy lako hely alkalmatoſsá téſzi a' lakáſt; a' ſzoros alkalmatlanná.

XLIX. De domo ejuſq; partibus.

XLIX. *Az házról és annak réſzeiről.*

5 40. *Introitum ſeu ingreſſum ades per anticam, ne à janua aberres, in veſtibulo ſubſiſte, & frontiſpicium intuere: demum pulſa.*

5 40 Bé akarván menni avagy lépni az ház elein (ſzinén, folyoſon) által az házban, hog' az ajtótul el ne téveledjél, a' tornátzbá állapodjál meg, és az ajtó fölit (ház elejt) tekénts meg: végezetre oſztán (kotzogaſs) zörgeſs.

5 41. *Si quis per feneſtram, tranſennam, clathros vel cancellos, è ferramentis reticularis factos, proſpectat, aperiri roga: ſi janitor aperit, pedem ne ad limen offendas, attolle & caput ad ſuper liminare ne allidas aut impingas, demitte: utrinq; antarum poſtes erunt.*

5 41 Ha ki az ablakõ, ablak fián, hálo formán tsinált (réteſſen, kötteted) vas roſtélyokon avagy gátorokon, (körözſt vaſakon) ki néz, meg-nittatni kérjed: ha az ajtó álló meg nyittya, hog' lábadat a' küſzöbhöz meg ne üſſed avagy botránkoztaſd, fel-emeld: és hogy fejedet a' felsõ küſzöbhöz ne tsapjad avagy belé ne üſſed, erezd le: (botsáſd alá, hajtsd meg) mind két felõl az ajto ſzéleinek (oldalinak) ajtó ragaſztói (ajtó mögéi) léſznek.

5 42. *Ubi intromiſſus pertranſiveris oſtium, occlude, peſſulum obdendo, aut obicem ſaltem.*

5 42 Midõn (az holott) bé-botsáttatván az ajtón által menén-deſz, tedd (zárd) bé, a' zárt (plé-het) rá-ereſztvén, avagy tsak a' keléntset.

5 43. *Cardines ne ſtrideant, aut fores crepent, lente move.*

5 43 Az ajto ſarkak hogy ne tsikorogjanak, avagy az ajtók ne tsattannyanak, laſſan (indéts) mozdéts-meg.

5 44. *Ex atrio in cætera conclavia ſeu penetralia aditus eſt; per ſcalas aut cochleam ad ſuperiores contignationes.*

5 44 A' pitvarbol a' többſęlen rekeſztet házakban (kamorákban) avagy belsõ rejtek helyekben menetel vagyon; a' lajtorjákon (gráditsokon) avagy tekergõ (kerengõ) gráditson a' felsõ rend házakra.

5 45. *Tectum columinibus incumbit; tignis & tigillis regulæ & imbrices, ſcandulæ ac ardoſiæ: culmen ſtramineum eſt vel lateritium.*

5 45 A' padlás (ház héja) gyámolokon feküſzik; a' ſzaru fakon (ollókon, ragokon, ſzelemeneken) és létzeken a' téglak (tserép, héjazatok) és tsatornák, ſindelyek és égetett kérgek: az ház tetõ ſzalmás avagy téglás.

5 46. *Additamenta ſunt, projecturæ & ſuggrundia, meniana, & antibus innixæ pergulæ ſeu podia; & coronides, quæ in alterutro vel utroq; etiam pinnaculi angulo erigi ſolent.*

5 46 Toldalékok, a' ki-vetet (ereſztet) ormozatok (pádkányok) és eſzterhák, (filagoriák) ház fődelnek ki álló ereſzi, és a' ház oldalán ki-nyuló oſzlopokon (gerendák végein, ſzegelet kövekẽ) fekvõ ſętálo helyek avagy folyosók; és az ereklyék, (ház végek, ſzélanyák, vitorlyák, kokaſok, kereſztek, gombok) mellyek a' tetõzetnek valamellyik avagy mind a' két ſzegeletin-is fel-emeltetni ſzoktak.

547. *Area sive sit lata sive angusta, impluvium dicitur: per posticum exitus est aliò.*

547 Az ház udvar (szŭrŭ) akar széles akar szoros legyen, essŏ viz fogonak mondatik: az ajto mŏgin által ki-mentél vagyon másuvá.

548. *Sera clave clauditur, & recluditur, id est, obseratur & reseratur.*

548 A' lakat kultsal zároltatik (tétetik, tsapatik) bé, és ki-nyittatik, az az, bé-lakatoltatik és fel-nyittatik.

L. De hypocausto.

L. A' Szobárol.

549. *Hypocaustum fornace calefit.*

549 A' szoba (fŭjtŏ ház) a' kemétzével melegedik-meg (bé-fŭl).

550. *Fenestræ sunt vitreæ & ligneæ, cancellatæ aut clathratæ.*

550 Az ablakok ŭvegbŏl és fából valók, rostélyosok avagy gátorosok.

551. *Pavimentum fistucâ pavitum, seu fistucatum, & paviculâ complanatum, aut tesselatum est; laquear seu lacunar tabulatum, idq; vel segmentatum, vel scalpturatum, vel fornicatum.*

551 A' pádimentom tŏmŏ fával (fa kossal) pádimentomoztatott, tŏmŏttetett, (paskoltatot) sulykoltatott, és sulykotskával meg egyenesęttetet, avagy téglával rakott; (négy szegŭ kŏvekkel pádimentomoztatot (a' menyezet avagy padlás táblázat, s-az-is vagy hasogatot deszkáckal rakott, vagy meg-vakoltatot, vagy meg-boltoztatott.

552. *Servandis rebus receptacula & reconditoria sunt, arcæ, arcu-*

552 Az edgyetmás dolgoknak (marháknak) tartására bé fogado (enyésztŏ, tarto) és el-rejtŏ helyek vannak, ládák, ládátskák, almá-

arculæ, armaria, risci, thecæ, scrinia, capsæ & capsulæ, transferendis verò sportæ, cophini, corbes, calathi viminei, canistra, quasilli, &c.

almáriomok, vak ablakok, pótzok, szŏkrények, iskatulák és iskatulátskák: edgy helybŏl másban által hordozni valók penig, karban ŏltŏ kosárok, két fŭlŭ kosárok, (kazupok) koborok, szironybol font szatyrok, tanisztrák avagy tarisznyák, selyem tartó kosárok.

LI. de Cœnaculo.

LI. A' vatsorálo házrol.

553. *Mensæ mappis stratæ disci, orbesque atq; quadræ imponuntur, ut & salinum.*

553 Az abroszockal meg teréttetet asztalra tányérak, kerekes tányérak és négy szegŭ tányérak tétettetnek, mint a' so tarto-is.

554. *Apponuntur vero panis collyræ, aut buccellæ scissæ, & fercula.*

554 Reá tétettetnek penig kenyerek, szegeletes kenyeretskék (pomposok) avagy darabonként (falatonként) szegdeltettek, és ételek.

555. *Invitati convivæ à convivatore in cœnaculum sive triclinium introducuntur.*

555 Az hivatalos vendégek a' vendéglŏ gazdátul a' vatsorálo házban avagy ebédlŏ palotában bé-vitettetnek (vezettetnek).

556. *Et ubi super malluvium è gutturnio, aut super pelvim ex aquali, se laverunt, & mantili seu manutergio terserunt, per scamna, vel disposita sedilia cum pulvinis & tri-*

556 Es midŏn a' kéz mosdo vékony tsapu szoros ibrikbŏl, avag' a' medentze fŏlŏtt vizŏntŏ tséves edényböl, magokat meg mosták, (meg mosdottak) és a' kédŏ keszkenŏvel avagy kéz tŏrlŏvel meg tŏrlŏtték, (meg kendették) a' padokon, avagy ŭlŏ párnáckal el-

tripodibus (suppositus scabellus) accumbunt.

sámolyokat tévén) asztalhoz ülnek (le-telepednek).

557. *In procinctu est structor, qui dapes appositas prælibat, delibat, & distribuit sive dispertitur.*

557 Készen vagyon az asztalnok (tálnok, étek fogo)ki az elő-hozott (le-tétetett) étkeket elől meg izeléri, meg kostollya, és el osztogattya avag' el darabollya.

558. *Iuscula, pulmenta seu pultes, intrita ex vino & cerevisia, & tam piperata quam gelata, cochlearibus; cætera edulia cultro, aut furculâ (qua manubrio tene) sumuntur.*

558 A' levesek, a' kásák avagy pépek, a' borban és sörben morsolt kenyér tziberék; akar borsosok s-akar hidegek, kalánockal; a' több eledelek késsel, avag' vellátskával (mellyet nyelénél fogva tarts) (vétetnek) fogattatnak-el.

559. *Civiles labia non exertâ linguâ lingunt, lambuntve, sed mapellâ detergunt.*

559 Az emberségesek (ízteségesek) ajakokat ném ki nyitot nyelvel nyallyák és szopják, hanẽ keszkenőtskével meg törlik.

560 *Neq; turburcinantur, bolos glutiunt, aut frusta deglutiunt, sed manducando comedunt.*

560 S-nem-is mohon faldosák az ételt, nem falatokat falnak bé, avagy darabokat nyelnek-el, hanem rágodván észnek.

561. *Muscæ abiguntur flabello vel muscario.*

561 A' legyek el-üzettetnek legyezővel avagy légy tsapóval.

562. *Depromuntur è repositorio aurei & argentei deaurati crateres, cyathi, calices & scyphi; vitra etiam crystallina & cululli; echinoque defricata ac proluta in abaco reponuntur.*

562 Ki-vétetnek (elő hozattatnak) a' pohár tartó helyekből (almáriomokból, arany' és meg aranyazot ezüst tellegek, bokolyák kelyhek és kupák; még a' kristály üvegek-is és fitzkók; és tövisses gesztenye burkoval meg dörgöltetvén és meg öblétetvén a pohár székben el-rakattatnak.

563. *Patera est patuloorificio poculum.*

563 A' tsésze széles szájú pohár.

564. *Tum cellarius temetum affert, & pincerna seu promus condus ex olpa vel hirnea (cirnea) vel cantharo infundit & porrigit: propinantque alii alius geniales haustus.*

564 Ackor os; tán a' kultsár bort hoz fel, és a' pohárnak avagy pohár töltő, a' fa palatzkból avagy légelből (tsobolyobol) avag' kánából megtölti s' oda nyújtya: és készöngetik edgyik a' másikra a' vigáság szerző édes italokat.

565. *Opiparum convivium lautas habet epulas, non absq; ferina, & quidem diversos missus; domicœnia moderatiora & frugaliora sunt.*

565 A' gazdagon készéttetet lakodalomban (vendégségbẽ) friss étkek vannak, nem-is vad-hus nélkül, és még (sőt penig) külömb-külömb fogásokat; az othon vatsorálások mértékletesebbek és takarékosabbak.

566. *Assaturis adduntur in scutellis seu oxybaphis embammata (intinctus) lactucæ, raphani; & salgama, olivæ, cappares, cucumeres, beta rubra, tandemque bellaria, seu tragemata.*

566 A' sültekhez adattatnak tálatskákban avagy etzet mártogató edényetskékben mártogatni való étkek (izt adó levetskék) salyáták, retkek; és bé sózott gyümöltsök, olaj diók, kapornákok, ugorkák, vörös tzéklák, és végezetre tsömögék, avagy trágyás gyümölts tálak.

567. *Verum enimvero placida & festiva col-*

567 De mindazonáltal a' kedves (édes) és nyájas bel; élgetések

és

colloquia, lepidaq; confabulationes, præcipuum sunt condimentum, atque optimum delectamentum.

és a' tréfás kőz beszédek, kiváltképpen valo izt adó szerszámok, és leg jobb gyönyörködtetések.

568. *Edaciores jentant, prandent, merendant & cœnant: sed qui sedentariam vitam agunt, jentaculo & merendâ abstineant.*

568 A'nagyobb ehetők (étkesebbek) főlőstőkőmőznek, ebédlenek, usonálnak és vatsorálnak: de a' kik veszteg ülő életet élnek, főlőstőkőmtől és usonnátul meg-tartoztassák magokat.

569. *Ter de die satiari vel saturari nimium est, & nocet, nisi parcè.*

569 Háromszor napjában meg elégedni avag' meg-töltözni főlőttéb való, és árt, hanemha (szükön) mértékleteссen.

LII. De cubiculo cum pertinentibus.

LII. Az ágyas házról ahoz tartozókkal edgyütt.

570. *In dormitorio, fulcro sponda suffulta cubile seu thorum sustinet: sed deficiente lecto, storea matta aut stramentum substernitur.*

570 Az aluvo házban, az ágy lábokon állo ágy óldal az ágyat avag' ágy derékot tartya: de (elfogyván) nem lévén ágy, szittyo gyékény avagy szalma (supp) teréttetik alája.

571. *Strato superinjiciuntur lodices (thoralia) & his cervical: tegetibus & stragulis nos integimus.*

571 A' szalmával meg-terétett ágy főliben vettetnek lasnakok (ágyban való pokrotzok) és ezekre a' fő allya vánkos: az ágy lepleckel és tsergéckel bé-fődözzük magunkat.

572. *Pulvinar plumeum est culcitra tomento farta.*

572 A' párna (donyha) pihes, (tollas) a' paplan tőmőt pamuttal (gyapottal) töltött.

573. *Matula vel matella vesica levanda, & secessus seu latrina alvo exoneranda, cubiculo necessaria requisita sunt.*

573 Az huddozo avag' vizellő edény az hojagnak meg-könyebbétésére, és a' fél felé való hely avag' árnyék szék az hasnak meg üresztésre, az hálo kamorának szükséges hozzá tartozó ezközei

574. *Grabatus cum conopeis pro meridiana seu pomeridiana reclinatione est.*

574 A' nyoszolya a' szunyog hálóckal (superlátockal, ágy eleiben függesztet kárpitockal) a' délleyesti avagy dél után való lehanyatlásért (nyugovásért) vagyon.

575. *Qui supinus cubat & dormit, ephialte seu incubo molestatur: qui pronus, anhelitu.*

575 A' ki hanyat feksik és aluszik, nyomással (nehéz álommal avagy szivre fekvő nehézséggel) bántatik: a' ki hasmánt (artza leborulva) nehéz lehelléssel.

576. *Si edormiviſti, & expergiſceris aut vigilas, vigila, nec rursus obdormias, verùm experrectus alios expergefacito (expergefac).*

576 Ha ki aluttad álmodat, és fel-sörkensz avagy vigyász, vigyázz, ne-is alugyál-el ismég, hanem (sőt inkább) fel-ébredvén másokat (egyebeket) sörkents (ébresz) fel.

577. *Hyberno, hyemali seu brumali tempore antelucana diligentia ac industria probatur.*

577 Télben, avagy téli rövid napok idején a' verratta előtt való s; orgalmatoság és sörénység jóvaltatik.

LIII. De balneo & munditie.

LIII. A' fördőrül és tiszttáságrol.

578. *Limpidâ faciem sæpiùs abluere mundi-*

578 Tiszta vizzel az ortzát gyakorta meg-mosni tisztaság; kendőző-

tiei

tiei est; fuco fucare spurcitiei, & lenocinii.

dőzővel kendőzni otsmányság, (tsunyaság) és kurvasággal való kereskedés (kurva kerétés).

579. In lavacris, balneis, & thermis, sordes, pedores, illuvies & squalores eluuntur; sudoresq; apertis poris eliciuntur.

579 A' mosodo helyekben, gőz fördőkbé, és bányákban (hév vizekben) a' szennyek bűdősségek, rútságok (mosadékok) és motskok mosattatnak-le; és a' verétékek az haj-lyukak meg-nyilvá ki-vonyattatnak (szivattatnak).

580. Ubi tamen, honestatis ergò, subligacula seu sùbligaria & castulæ locum habent.

580 Az hol mindazáltal, tisztességnek okáért, a' gatyáknak avagy elől kötő ruháknak és pendelyeknek (hoszszú ingeknek) helyek vágyon.

581. Sed vestimenta lavantur sapone (smegmate;) aut everruntur scopula sive setaceo pectine; aut exterguntur spongia: collaria roborantur amylo.

581 De a' ruházatok mosattatnak szaponnal (ruha moso fejérétővel;) avagy meg-söpörtetnek söprűtskével (ruha tisztétő söprűvel) avagy borostával; (etsettel, sörtés fősűvel) avagy ki-törőltetnek spondiával: a' gallérok (fodrok) meg-keményéttetnek (erősségtetnek) keményétővel (fodorétoval).

582. Corpus cilicio, pumice, & topho fricatur: vascula stramento & equiseto stringuntur: quisquiliæ scopis everruntur.

582 A' test törlő szőrrel; (dartzal; sőr gubával) tajték kővel és lyukatos moso kővel dörgöltetik: (vakartatik) az edényetskék szalma tsutackal (rekertsel) és tál moso fűvel, (lofarkal) sikároltatnak: a' szemetek söprűvel söpörtetnek

583. Ubi

583. Ubi putei desunt vel desiderantur, è quibus crepidine circundatio, tollenone & hausto vel situla haurias; aquæductus per tubos & canales, aut per incilia fieri convenit; ubi quandoq; syphon vel syphunculus conficitur.

583 Az hol kutak nintsenek avagy kivántatnak, a' mellyekből kút kávával környűl vétetvé, kákaléckal és tsigával (kereké forgó lántzos vődörrel,) avagy kaponyával, merétő edénnyel (ivo mereglyével) meréts; a' viz bévíteleknek (tsatorna kútaknak) tséveken és tsatornákon, avagy viz eresztő árkotskákon illik lenni; és hól néha tsap avagy tsapotska tsináltatik.

584. Tonsor in tonstrina crines forfice tondet; olim vellebant, ut & ovium caprarumq; vellera; aut novacula acie radit & deglabrat.

584 A' barbély a' barbély műhelyben a' hajakat nyirő ollóval nyiri; régenten ki tépik (s; aggatyák) vala, mint a' juhoknak és ketskéknek gyapjokat-is; avagy a' beretvának élivel beretvállya, (le vakarja, nyiri) és le kopasztya

585. Balneator præterea, cucurbitulas applicans, scalpro scalpurit & scarificat.

585 A' fördős annak fölötte, a' köppölyöket fel-vetvén, a' köppölyöző éles vassal (vagdalo istappal) vagdal és köppölyöz.

586. Coma seu cæsaries, quam Germuni alunt, ut Poloni antias atque capronas, pectine pectitur & comitur: calamistro cincinni crispantur.

586 Az üstök avagy eresztet (hoszszú) haj, mellyet a' Németek (viselnek) nevelnek, mint a' Lengyelek az elő hajakat és a' homlokra függő fürt hajakat, fésűvel fésültetik és ékesgettetik: a' fodorétő vassal a' bé vont fodorétott hajak fodoréttatnak.

587. Unctiones, suffimen-

587 A' kenetek, füstölesek avagy tőm-

menta seu suffitus, odoramenta, aspersionesque ex ampullis, delicatorum, voluptariorumque sunt, quibus delibuti fragrant.

tŏmjéneznek, jó szagot eresztŏ illatozások, és ámpolnákbol (bŏgrékbŏl korsotskákbol) való illatozó hintegetések, (ŏntŏzések) a' kényeseké, és gyŏnyŏrŭsęgben élŏké; mellyekkel megkenettetvén illatoznak (jó szagot botsátnak)

LIV. De Conjugio & affinitate.

LIV. Az házasságról és sogorságrol avagy rokonságrol.

588. *Conjugium est cum mas seu maritus & fœmina sive uxor, ut conjuges cohabitant.*

588 Házasság az mikor a' férfiu avagy férj és az aszszony avagy feleség, mint házas társak edgyŭt laknak.

589. *Matrimonium initurus cœlebs seu innuptus, despicit sibi quam ambiat & prociat virginem nubilem, elegantem, formosam, atq; dotatam; aut viduus viduam.*

589 A'nŏtelen rideg avag'hŏs legény meg-házasodni (nŏszni) akarván, meg-nézi (meg szŏmléli, el-választya) magának a'mely el-adó (férhez menŏ) ékes, szép termetŭ, és gazdag jegy ruhás szŭz leánt kedvellyen (meg-kerŭllyŏn) és keressen; avag' az ŏzvegy ember az ŏzvegy aszszont.

590. *Dos & forma nonnunquam rivales & coamantes exciunt.*

590 A' jegy ruha és ékes termet néha mással azon edgy személy kérŏket és edgy leány szeretŏket szereznek avagy hoznak (ŏsztŏnŏznek).

591. *Procus cùm obtinet ut ei despondeatur, fit sponsus; & quæ nubit*

191 A'nŏszŏ (leány kérŏ) legén' midŏn meg-nyerte hog'néki jegyeztessęk (adattassęk, igértessęk lészen

bit sponso: ille suum paranymphum proxenetam seu pronubum, hæc suas pronubas & parnymphios habet.

lészen vŏ legény; és a' melly férhez megyen meny aszszony: amannak magának vŏféllye egyben szerzŏ Násznadgya avagy leány kérŏ ŏrŏm attya, ennek magának el-házasęto ŏrŏm annyai és nyoszolyoi vannak.

592. *A nuptiis vir seu maritus & uxor dicuntur: prostidie repotia fiunt.*

592 A'menyekezŏ lakodalom után felesęges (házas) embernek avag' férjnek és felesęgnek mondatnak: másod napon hotakei (kárláto) vendégsęgek lésznek.

593. *Qui natam seu filiam elocavit, socer est & socrus: qui duxit gener: quæ nupsit, nurus: reliqui agnati ex eo se affinium titulo cohonestant: levir glorem, & sororius fratriam compellat.*

593 A'ki fiát vagy leányat elházasętotta, ipa az és napa: a'ki elvŏtte vŏ: a'ki férhez ment, meye: az egyéb rokonságok iñét magokat sogoroknak titulussával (nevezetivel) tisztelik: a'sŭv (férnek ŏtse vag' báttya) az ŏ ángyát (attyafia felesęgét (és a' néñye avag' huga férje, az ŏ ŏtse vagy bátya felesęgét hivja (szoléttya).

594. *Si connubium non arrisit, licuit pridem & integrum fuit nuptam repudiare, fiebatq; repudium atque divortium: hodie nihil nisi alterutrius obitus separat sejungit.*

594 Ha az házasság nem tettzet, szabad vólt ez elŏt régentē és tellyessęggel helyes vólt a'férhez adot menyetskét meg vetni, (el-hagyni) és lészen vala megvetés és el-válás: ma semmi nem egyéb hanem valamellyiknek halála szakasztya és választya el.

LV. De Puerperio.

LV. A' gyermek szûlésrôl avagy gyermek ágyról.

595. *Ut sexus, ita conju-*

595 Mint a' férfiui és aszszonyi-

álla-

jugalis copula, thalamusq; prolis causa est.

állati nemnek kűlömbsége (természetbéli nemnek hím és nőstény kűlömböztetése) ugy az házasságbéli kötelesség, (őszve szőrkőztetés) és ágy-is magzat kedvéjért (szaporodásnak okáért) vagyon.

596. *Mulier fœtum in utero seu matrice gestans, & persæpè malaciâ laborans, longè profecto plus præstat quam vir, in utre liquorem habens.*

596 A' magzatot méhében (mádrájában, burokjában) viselő, és gyakor bádjadással (lankatsággal) bajmolodo (veszekedő) aszszony, sockal bizonyára több bet (használ) tselekeszik mint a' férfiu, kinek az ő nemző (magva) nedvessége az emberi nemet szaporéto tőmlőjében (tőkiben) vagyon.

597. *Quæ nisi abortit, filios & filia enititur, quandoq; gemellos seu geminos.*

597 Melly hanem ha idétlen szűl, (el-veszti a' magzatot) fiakat és leányokat szűl, néha kettőssével avagy kettősöket.

598. *Puerpera sex septimanis seu hebdomades latitare, lege Iudaicâ tenetur.*

598 A' gyermek ágyas hat hétig lappangani, a' Sidók törvénye szerént tartozik.

599. *Pater vel genitor gignit; mater seu genitrix concipit, parturit, ac parit: ambo gnatos educant, basiant, suaviant, osculantur, amplectuntur, in sinu gremioq; fovent.*

599 Az atya avagy nemző nemz, az anya vagy szűlő méhében fogad, (terhben esik) váramdo (nehezkes, viselős) lészen, és szűl: mind ketten szűlőttyőket nevelik, ápolgattyák, édesgetik, tsokolgattyák, őlelgetik, őlőkben és kebelekben táplállyák.

600. *Vitricos & noverca*

600 A' mostoha apa és mostoha anya

verca privignos non æquè diligunt, quid neuter genitor est.

anya a' mostoha gyermekeket nem szintén ugy (né annyira) szeretik, mert edgyik sem nemzője.

LVI.
De Cognatione.

LVI. A' rokonságrol avagy vér szerént való atyafiúságról.

601. *Qui ejusdem sunt progeniei aut prosapiæ, sibiq; sanguine juncti, cognati & consanguinei dicuntur: ut fratres & sorores, (præsertim germani, nam uterinos esse non tanti æstimatur) avus & avia.*

601 A' kik azon edgy ágbol avag' nemzetségből valók, és egymáshoz vérrel foglaltattak: edgyeknek és edgy test véreknek mondatnak: mint az edgy vér tag őtsékbátyák és edgy szűléjű nénék hugak, (kiváltképpen atyával és anyával edgyek, mert tsak azon edgy méhből valóknak lenni nem bőtsültetik annyira, (avagy nem tartatik ugy reá) a' jobb atya (ősöd) és jobb anya (ükőd).

602. *Item proavus proavia, abavus abavia, atavus atavia; quod supra est majores vocamus.*

602 Ismét az ősöd attya ükőd annya, ősöd őreg apja és ükőd őreg aňya, ősöd apjának ősi ükőd annyának üki; a' mi ezen felyül vagyon eleinknek hivjuk.

603. *Collaterales sunt, patruus & amita; avunculus & matertera; patrueles, sobrini seu consobrini, & amitini.*

603 Oldalaslag (mellék ágból) valók az atyád báttya és atyád néňye; kiknek attyok egy, kiknek egy az annyok, és kik közzül edgyiknek az attya másiknak az annyával egy, és atyafi gyermekek.

604. *In descendentium serie sunt, nepos & neptis.*

604 Az alá-szálló nemzetségnek rendi között vannak, az uno-

& nuptis, pronepos & proneptis, cum tota posteritate vel omnibus posteris.

unoka fiés unoka leány, unokád fia és unokád leánya, az egész maradéckal avagy minden utánna valockal.

605. *Sunt qui cùm careant sobole ac haeredibus, extraneos adoptant: sunt è contrà qui suos, ob inobedientiam, exheredant abdicantque.*

605 Vannak a' kik holott szükölködgyenek magzat és örökös maradék nélkül, idegeneket (kivül valókat) örökös fiacká fogadnak: vannak ellenben kik az ö sajáttyokat, az engedetlenség miatt, az örökségből kiidják (kirekesztik) es meg-vetik.

606. *Superstitibus orphanis & pupillis minorennibus testamento tutores dantur, haereditatis ab intestato ad eos devolutae conservandae gratiâ; quae & posthumis debetur; spurii vero & nothi minimè ejus esse participes, eamve participare, debent. Ejusmodi tutores si ex fide agunt, inventaria regesta seu repertoria faciunt.*

606 A' meg maradott kitsiny esztendejü (kisded) árváknak és szüléjektül meg fosztattaknak testamentomban tutorok adattatnak, (hagyattatnak) a' testamentom tétel nélkül reájok maradot örökségnek meg-tartása kedvéjért; melly még az attyok halála után születtettekre is tartozik, a' fattyaknak penig és tisztátalan ágybol valo zab gyermekeknek semmiképpen abból reszeseknek lenni, és abbol részt venni. nem kell. Az ollyan tutorok ha hitből (hit szerént) tselekesznek, házi eszközöknek jedzö tábláit regiſtromokat avagy mindeneket fel találtato laiſtromokat tsinálnak.

607. *Testanti interea facultas est facultates suas*

607 A' testamentom tévönek azonközben hatalma vagyon az ö jo-

suas partiendi, deq; iis dispensandi & legandi cui videtur, dimidium seu semissem, trientem, quadrantem, sextantem, dodrantem, &c.

ö joszáginak ol-osztogatasira, és azokbol való Sáfárkodására és testamentomban el hagyására, a' kinek tettzik, felét avagy fél részét, harmadát, négyedét, hatodát, tizedét, avagy harmad, negyed, hatod, tized részét.

LVII. De Oeconomia.

LVII. Az házi gödviseléſről avagy tselédes gazdaságról.

608. *Quomodo paterfamilias & materfamilias, horumq; dispensatores seu œconomi familiam (famulitium) administrare; & famuli famulaq; obedire debeant, œconomia prescribit.*

608 A' tselédes atya avagy házi gazda és tselédes anya avagy gazda aszszony, és ezeknek sáfári avagy házi gondviselöi miképpen kelleſſék a' tseléđet (ház népet, szolgai sereget) igazgatni; (ki-szolgáltatni, rendelni) és a' szolgáknak szolgálóknak engedni, az házi gazdaságról való tudomány irja elönkben.

609. *Herus seu dominus est qui servum habet; hera seu domina quae ancillam; nati autem vernae sunt.*

609 Gazda avagy Ur az a'kinek szolgája van; gazda aszszony avagy Ur ászszony a'kinek szolgáloja: azoknak gyermeki penig házunknál születet szolgák.

610. *Servus ac famulus est, qui servit & famulatur; mancipium, in quem vitae & necis potestas est; libertus manumissus.*

610 Szolga és inas az, a'ki szolgál és inaskodik; rab, a' kinek életére és halálára hatalom vagyon; a' szabados (a' szolgálatból fel-szabadult) kezénél fogva szabadon botsáttatot.

611. *Pen-*

611. *Pensum facienti demensum suum debetur, diurnum, menstruum, annuum.*

611 A'szakványt tselekedőnek (szakványosnak) el rendelt jutalom (szabot étel, kóst) kelletik, naponként, hólnaponként és esztendőnként való.

612. *Liberis parentes multa indulgent: indulgentia autem nimia perdit liberos.*

612 A' magzatoknak a' szülék sokat engednek: a'főlőtéb való engedelmesség penig el veszti a gyermekeket (magzatokat).

LVIII De Urbe.

LVIII. A' kerétet váraſrol.

613. *Urbem muniunt mœnia, aggeres, valli, valla propugnacula que.*

613 A' kerétet várast erősétik a'kőfalok, tőltések, sántzok (várták) palánkok, (kerétések) és főldel tőltött bástyák.

614. *Intervallum seu interstitium habet fossam: pomœrium intro est, quà civibus ad mœnia patet accessus.*

614 A'sántz kőzinek avagy bástya kőzinek vagyon árokja: a'kő fal mellékje avagy kerétés kőzi belől vagyó, mellyé a'polgároknak (város lakosinak) a'kőfalra való menetel nyittatik (adattatik).

615. *Porta habet claustra sua, valvas, repagula, cataractas, & pontem versatilem.*

615 A'kapuknak vannak az ő bé tévő zárjai, két felé nyiló ajtai (kapui) által szegező závári, viz ereszto tsatornái, és forgo (emeltsős) (hidja) kapuja.

616. *Platea & vici lapide sternuntur; ut & forum cum porticibus; ne lutosa & lutulenta sint ambulationes.*

616 Az utzák és várasnak fok helyei kőveckel rakattatnak (pádimentomoztatnak) meg; mint a' piartz-is a'tornátzockal; (porticusockal) hogy sárossak és bé sározottak ne legyenek a' járo (sétáló) helyek.

617. *An-*

617 A'

617 *Agniporti ut plurimùm transitu destituuntur, & impervij sunt.*

617 A'szoros kőzők (keskeny utzák) gyakrabban (többire) által mehetés nélkül sükölkődnek, és út nélkül valók (járhatatlanok).

618. *Suburbiis oppidum ampliatur, turribus decoratur, potissimùm si murata & fastigiata sunt.*

618 Hostátockal a'város szélesséttetik, (terjesztetik) tornyokkal ékesséttetik, kiváltképpen ha kő falbol rakottak és héjazottak (tetősők hegyesek).

619 *Non cuncti incolæ privilegiati sunt, sed indigna & municipes.*

619 Nem minden lakosok privilegiomosok, (szabadsággal ajándékoztattak) hanem az othon születet várasnak haza fiai, és a' polgári méltoságban (társaságban) vétettek.

620 *Ex his quidam à censu & oneribus publicis immunes, sibi privatim vivunt.*

620 Ezek kőzzül némellyek az adótul (taksától, kapu pénztől) és kőzönséges terhektől (igától szolgálattól, munkától) üresek (szabadosok) lévén, magoknak magán élnek.

621. *Peregrini & inquilini sunt vectigales, tributum solvunt, pendunt.*

621 Az idegenek (jövevények) és lakosok (sőllérek) adofizetők, adót fizetnek, adnak.

622. *Templum, curia, armamentarium, erarium, granaria seu horrea civitatis robur sunt.*

622 A'szentegyház avagy templom, város-háza, fegyver-tartó ház, pénz tartó (verő) ház avagy tárház, gabona (élés) házak avag' tsűrök, a' városnak erősségi.

623. *At cisterna, horologia, schola, bene ordinata, belli boniq; reiguminis indicium & documentum.*

623 De a' jól rendeltetet tsatornák, orák, scholák, az helyes (jeles) és jó rendű igazgatásnak (gubernálásnak rend tartásnak) jele és tanubizonsága.

624

624. *Ponè prætorium custodia poni solet; in recessibus forica, quas foriarius repurgat.*

624 A' tőrvény ház (udvar ház, tisztviselő háza, itélő hely) mögött strása (őrző ház, fog-ház) szokott helyheztettetni; a' fél felé való helyeken pervátak (szaro székek, fosó helyek) mellyeket a' szar-hordo ki-tisztét.

625. *Diversoria seu hospitia publica, caupona, popinæ, pro adventis parantur; asyla seu refugia pro sontibus; xenodochia & nosocomia pro pauperibus.*

625 A' vendég fogado házak avagy közönséges szállások, kortsomák, köz-konyhák, a' jövet vényekért tsináltatnak, a' szent helyek avag' bé futásra (szaladásra) való menedék helyek az ártalmas bűnösökért; (vérkesekért) az ispotályok és betegek háza a' szegényekért.

626. *Basilica est augusta ædes, vel domus.*

626 A' Királyi palota avagy bötsületes tanáts ház méltoságos nagy épület, avagy ház.

627. *Specula in editiore loco sit; vigiles autem vigiles.*

627 A' vigyázó (ör-álló, vártások) helye leg-magosabb helyen légyen; az ör-állók (vigyázók) penig vigyázók.

628. *Vicini atq; propinqui mutua sibi officia ac ministeria debent.*

628 A' szomszédok és közel valók edgymásnak költsön jo akarattal és szolgálattal tartoznak.

LIX.
De Templo.

LIX. A' Templomról avagy Szentedgyházról.

629. *Ædituus campanarum pulsu cœtum ad sacra convocat, & congregat.*

629 Az edgyház örző (edgyház fia) az harangoknak (verésével) harangozásával a' gyülekezetet az Isteni szolgálatra edgyben hivja, és öszve-gyüjti.

630. *Ubi conventum est, cantorum chorus ad pluteum psalmos & hymnos seu cantilenas spirituales decantat & psallit.*

630 Midőn öszve gyülekeztek, az éneklőknek serege (karja) a' pulpitumnál avag' énekes könyv tartó póltznál psálmusokat (soltárokat) és hymnusokat lelki ditséreteket el énekel és zengedez

631. *Concionator, verbi divini præco vel Ecclesiastes è suggestu aut pulpito Spiritum Sanctum invocat; textum biblicum (è Bibliis) authenticum interpretatur; scripturas utriusque Testamenti, eis libris tàm canonicis quàm apocryphis citat ac profert; ad pœnitentiam seu resipiscentiam juxta decalogi aut decem præceptorum tenorem hortatur; contrita corda satisfactione, meritoque Iesu Christi solatur; hoc scilicet modo Evangelium prædicat & concionatur, orthodoxâ atq; catholica religione auditores ritè imbuens.*

631 A' lelki tanito, Isten beszédének hirdetője vag' prędikátor a' prædikálo székből avagy könyöklő helyből a' szent lelket segitségül hivja; a' tellyességgel igaz szent irásbéli letzkét (felvött igéket a' Bibliából) magyarázza; mint a' két testamentomnak iráit, mint a' közönségessen mindenektől bé-vött s-mind az el rejtett könyvekből citállya és elő-hozza; a' pœnitentia tartásra avag' megtérésre a' tiz parantsolatnak tenora (folyása, rendi) szerint inti; a' töredelmes szíveket a' Jesus Christusnak elég-tételével és érdemével biztattya: tudni-illik illyen módon prædikállya (hirdeti) az Evangeliomot, (örvendetes izenetet) az igaz és közönséges vallásra az halgatókat helyesen (jó rendel és móddal) tanétván.

632. *Peractâ precatione seu oratione, festa seu*

632 El-végezvén a' könyörgést avag' imádságot, az ingo (válto-

seu dies festos, mobiles & immobiles incidit; & concionem, quæ quo frequentior eò charior, dimittit.

zo) és nem ingo (napjokat nem változtato) innepeket avagy innep napokat meg-jelenti; és a' gyülekezetet, a' melly mennél számossab annál kedvessebb, elbotsáttya.

633. *Nonnunquam catechisat, ad paptisterium (apud Catholicos Romanos cum exorismo) præsentibus susceptoribus baptizat, sacram synaxin. Eucharistiam, seu cœnam Domini ministrat.*

633 Néha Catechismust avagy hitnek rövid summában foglalt ágazatit tanér, a' keresztelő hely. nél (a' Romai Caiholicusoknál avag' Pápistáknál esküvéssel kénszerétő ördög ézéssel) a' komáknak jelen létekben kőrőszlől, az Urnak szent asztalát, hálá-adásnak emlekeztető lakodalmát, avagy Urnak vatsoráját ki-szolgáltattya.

634. *Absolvit pœnitentes, à sacramentis arcet impœnitentes, hypocrytas conscientiæ suæ committit.*

634 A' penitentia tartókat felóldozza, a' penitentia tartatlanokat a' sacramentomoktol (szét jegyektől) el-tiltya a' kép (szin) mutatókat az ő lelkek ismeretire hadgya.

635. *Encœnia, compitalia, dedicationes & anniversariæ solennitates debitâ festivitate, biduò, quatriduò, octiduò celebrantur.*

635 Az új templom szentelések, utzákon való inneplésck, bészenteléscs és esztendőnként való innepi pompaságok illendő meg-illéssel, (ékesszéssel) két napokig, harmad napig, negyed napig, nyoltzad napig, gyakoroltatnak (dicsireteckel hirdettetnek, innepöltetnek).

636. *Ceremoniæ non apud*

636 A' Ceremoniák (edgyházi rend

apud omnes eadem sunt, nec ordinandi & initiandi Ecclesiæ Ministros mos idem: sed disparitas hæc innoxia seu innocua est, suntq; tales ritus meræ adiaphoræ vel res indifferentes.

rend tartások) nem azonok (edgyek) mindeneknél, sem az egyházi szolgáknak rendelésének és fel szenteléscnek, azon eg' módgya: de ez a' külömbség nem ártalmas avagy nem veszedelmes, és az illyetén szokások merő külömbség nélkül valók avagy magában sem jó sem gonosz köz dolgok.

LX.
De Ecclesia.

LX. A' szent gyülekezetről avagy anyaszentegyházról.

637. *Parochus seu pastor est suæ Ecclesiæ seu paræciæ Inspector: totius autem diœcesis antistes.*

637 A' plebános avagy lelki pásztor az ő gyülekezetinek avag' plebániájának, őr álloja, vigyazoja: az egész tartománybéli gyülekezetnek penig az Esperest (gárdján, elől-járó fő pap).

638. *Præsules, præpositi, abbates & priores cucullatis monachis, monasteriisq; vel cœnobiis; abbatissæ seu antistæ monialibus aut virginibus vestialibus in abbatiis; sacellanus sacello; diaconus & subdiaconus cum senioribus, collectis & elemosinæ præsunt.*

638 A' prælátok, præpostok, apáturok és gárdjánok avag' tsuklyás barátoknák elei, a' monostoroknak avag' calastromoknak; a' fő apátzák avag' gárdjá asszonyok az apátzáknak avag' a' Vesta Isten asszonynak szentelt szűz nőstény papoknak (szent szűzeknek) az apáturságokban; a' káplán a' kapolnának; az edgyházi szolga avagy edgyházi szolga alatt való a' gyülekezetnek véneivel, a' szedegetet (gyüjtőt) pénznek és alamisnának (szegények adakozásának) elötte vannak (elől-járó gondviselőjök).

639. *Pri-*

639. *Primitiæ & decimæ ſacerdotibus ac preſbyteris offeruntur: eremitæ ſeu anachoretæ in cellis ſuis eremum-vel deſortum inhabitant.*

639 A' gyűmőltsőknek sőngét és a' dézmák (tizedek) a' papoknak és a' gyűlekezetbē lévő véneknek (áldozó papoknak) adattatnak: a rőmőték és magán (félē) élő barátok az ő pintzéjekben a' kietleneket avagy puſztákat lakják.

640. *Primates archiepiſcopi & epiſcopi orthodoxi, in conciliis ſeu ſynodis ſchyſmata & ſectas componunt, ac dirimunt; hæreſes damnant, & propterea hæreticos blaſphemos atque ſchiſmaticos & novatores conclamatos deploratoſq; cum aſſeclis, ut & apoſtatas, ab Eccleſiæ Chriſtianæ unione excommunicant; doctrinaque canonem ſtabiliunt.*

640 Az első nagy renden való papok érſekek és kereſztyén pűſpőkők, a' kőzőnſęges gyűlekezetekbē (tanátsokban) avagy ſynatokban a' ſzakadáſokat és vallásban való pártolkodáſokat (réſeket) rendelnek (végeznek) el, avagy letsillapétanak és el válaſztanak; eretnekſęgeket kárhoztatnak, és azokáért a' káromkodó és ſzakadáſt indéto s. újéto tellyeſſęggel meg-átalkodott és firánkozáſra mélto eretnekeket az ő-ket kővetőckel, mint az hittűl ſzakattakat. is, a' kereſztyéni ſzétgyűlekezetnek edgyeſſęgéből (társaságabol) ki-átkoznak; (tiltanak; rekeſztenek) és a' tudománynak réguláit avagy articuluſit (tőrvényit) meg-erősſitik.

LXI. De Ethnicorum Judæorumque ſuperſtitionibus.

LXI. A' Pogányoknak és a' Sidoknak hamis Iſteni tiſteletekről, avagy babonaságokrol.

641. *Pagani, gentiles ſeu ethnici ſacrificuli in delubris, luciſve ſuis ſacrificia, libamina, hoſtias & victimas ſuper aras ſeu altaria immolabant; thura offerebant, libabant & adolebant, luſtralique aquâ ſeſe luſtrabant; & ſic deaſtris atq; idolis ſuis litando, piacula expiare conabantur: ſed abominatio fuit.*

641 A' pogány Iſten iſméreti kivűl avagy kegyes erkőlts nelkűl valo áldozo papok az ő metsettyekben, és barlangjokban (ſzentelt berkekben) meg-ſzenteléſeket, kóſtolo áldozatokat, égő áldozatokat és bűnért való áldozatokat az ő óltárokő áldoznak vala; tőmjéneket viſznek vala fel illatoztatnak és füſtőlnek vala, és hintegető ſzentelt vizzel ő magokat hintik vala: és ig' az ő iſteneknek és bálványoknak ſ; olgálatot tévén, halálos vétkeket eltőrleni (engeſztelni) igyekeznek vala: dé utálatoſság vólt.

642. *Profanum appellabant ſeu minus ſacrum, quicquid extra fanum eſſet non conſecratum, diiſque dicatum aut dedicatum.*

642 Szentſęgtelennek nevezik vala avagy keveſebbé ſzentnek. valami a' ſz. helyen (templomon) kivűl meg nem ſzenteltetet vólna, és az iſteneknek ſzánt avagy ajánlattatot vólna.

643. *Pontifex infulatus ſacrarium (adytum) intrabat, & flamines thuribulo ſeu acerrâ ſuffiebant, cymbalis, tintinnabulis crotaliſq; tinnientes.*

643 A' ſzokoſomos avagy patyolatos főpap a' ſzentſęgeſſebb helyben (ſegeſtyében) bé-mégyen vala, és a' tőbb alſo renden való áldozó papok a' tőmjénezővel avagy füſtőlővel illatokatnak vala, cymbalmockal tsőngőckel (harangotskáckal) és kolompockal (kelepeckel) tsőngetvén (kolompozván).

644. *Vates eorum, ſagæ ſeu ſibyllæ & piatrices*

644 Azoknak jővendő mondoi, bűjós bájoſi avag' Sybillái (babonáſi)

ces vaticinabantur, ac futura prædicebant, non ex numinis afflatu, instinctu aut inspiratione, per raptum vel ecstasin, ut Prophetæ Israëlis; sed ex auspiciis, auguriis, haruspicina, sortibusq; superstitiosis: inde auspices, augures, harioli seu aruspices & sortilegi dicti.

nasi) és bŭn tisztétó engesztélŏ aszszonyi jŏvédŏlnek vala, es jŏvendŏket elŏve meg mondanak profétálnak) vala, nĕ Isteni illésbŏl, (jelenésbŏl) izgatásbol avagy fuvallásbol, el-ragadtatás avagy elmének el távozása által, mint az Izraelnek profétái: hanem a' madarak nézéseböl, madarak tsevegéséböl, barom bél nézésnek jŏvendŏlésębŏl, és babonás sorsokbol: (szerentse kerekekbŏl) innét vannak a' madár nézésbŏl jŏvendŏlŏk, madár szollásbol jŏvendŏlŏk, babonások avagy bŭjŏs bájosok és sors vetŏk (kotzkások).

645. *Hinc hariolari & augurari pro divinare usurpamus.*

645 Innét babonaságbol vélni és madár szobul itélni az istenes jŏvendŏlésbŏl veszszŭk.

646. *Habebant & oracula, sed erronea, â Vejove profecta.*

646 Vóltanak ŏ nálok isteni szozatok-is (feleletek-is) de hamissak, (vétkesek, tévelygŏk) a' pogányok kárt tévŏ Istenétŭl az az a' Belzebub ŏrdŏgtŭl jŏttek.

647. *Demortuos heroas heroinasque divis accensebant, seu in numerum sanctorum referebant.*

647 A' nagyságos dolgokat viselt meg hólt férfiakat és emlekezetes kegyessęgŭ aszszonyokat az istenek kŏzzé számállyák vala, avagy a' szenteknek számok kŏzzé helyhesztetik vala.

648. *Iudæi in Synagogis præputia circumcindunt, sabbatho fe-*

648 A' Sidok á' Synagogákban (gyŭlekezetekben) a' férfiui szemérem testnek elsŏ bŏrit kŏrnyŭl

feriantur, & scenopegia præter Pascha & Pentecosten celebrant: Anabaptistæ fanatici sunt.

nyŭlmetélik, szombató inneplenek, és Sátoros iñepeket az Husvéton és Pŭnkŏstŏn kivól illenek avagy szentelnek: az Uj-kŏrŏsztyének eszelŏsŏk (bolondok).

LXII. De Curia.

LXII. A' Tanátsházról avagy Várasházárol.

649. *In curia senatus consessus suos, de Republica ac Politia curas atq; negotia agunt.*

649 A' várasházában a' várasbéli tanátsnak gyŭlési (ŭlési) lévén, a' kŏzŏnsęges társaságrol és polgári rendrŏl gŏdot viselnek és munkálodnak (fáradoznak).

650 *Asservatur ibidem matricula civiũ seu album, & tabulæ publicæ.*

650 Ugyan ot tartatik a' polgárok nevének laistroma avag' váras kŏnyve, és kŏzŏnsęges táblák

651. *Consul aut Proconsul deliberanda proponit, Consulares & Senatores sententiam dicunt: pedarii annuunt, ille concludit.*

651 A' fŏ tanáts (polgár mester, biro) avag' vice tanáts (biro után második) a' tanátskozásra (végezésre) valo dolgokat elŏ beszélli, a' fŏ polgári rendek és tanátsok sententiát (értelmet, voxot) mondanak: (hozzá szollanak) a' más értelmet jovallokra hajolnak, amaz bé-rekeszti (fejezi).

652. *Notarius cancellis septus acta consignat; & ita quisq; suo munere fungitur.*

652 A' notárius (váras iro deákja) rostéllyal kŏrnyŭl keréttetvén, a' végezett dolgokat (tselekedeteket) fel-jedzi; és ugy kiki az ŏ tisztiben jár-el.

653. *Ministratores illis sunt, apparitores sive statores, accensi, scribæ &*

653 Azoknak szolgájul vannak a' váras szolgai, (futoso birái,) avagy oda számlált (rendelt) ajtón

& præcones, item lictores.

tón álloi, iro deákok és kiáltók (szo ki-hirdetők) ismét porosztlók (hohérok).

654. *Plebs in tribus distributa seu divisa suos habet tribunos, per quos plebiscita feruntur ad ratihabitionem senatusconsulto.*

654 A' bizonyos számu népeknek rendire (Kapitánságokra, hadnagyságokra (szaggattatot avag' osztattatot kösségnek Kapitáni (hadnagyi) vannak, kik által a' kösségnek végezési (köz nép akarati) vitettetnek a' meg-erösségtésre a' felsö tanárs-nak.

655. *Habent & opifices curias seu collegia sua, ordinis causâ: curionibus enim & censoribus novitius artificium, professus, specimen dare cogitur.*

655 Vagyon a' kézi mives mester embereknek-is tzéhek és gyülekezetek, rend-tartásnak okáért: mert a' tzéh mestereknek és meg-itélö (visgálo) decánoknak újjonnan tanult mesterségének jelenségét meg-mutato mester legény, mesterségének (tudományának) probáját adoi kénszerittetik.

LXIII. De Judiciis.

LXIII. Az itélésekről avagy törvény tételekről.

656. *Duobus de hæreditate hercisçunda, aut quacunq; controversia disceptantibus seu litigantibus, tertium intervenire necesse est, qui litem decîdat ac dirimat; aut de quo altercantur diribeat ac discernat: aliàs certamina & contentiones in infinitum ibunt.*

656 A' két örökös joszágnak birásáról, vag' akar mely viszsza vonyáról (pörlekedésről) virögök avag' veszekedök közt harmadik nak közben-járulni szükség, ki a' pört el szakaszsza és el-valaszsza; avag' a' miről kötödnek egymással (vironganak) el-oszsza és meg lássa: (itélye, rostallya) eg' éb arát (külömben) a' viaskodások (vidalok) és viszavonyások (veszekedések) végetlen dolgokra menek.

657. *Aut igitur amicabili compositioni & parcificationi studeant, sibiq; arbitrium deligant, cujus arbitrio acquiescant utrinque; aut forum sectentur, & secum experiantur jure.*

657 Avagy ez okáért barátságos szerzödésre és békességre igyekezzenek, köz birót (fogot embert) válaszszanak, a' kinek itéletin (szabad akarattyán) megnyugodgyanak mind két felöl; (részröl) avagy törvény széket követtessenek, és egymással törvény szerént probállyák-meg.

658. *Qui adversario dicam scribit vel impingit, citat & acersit eum ad prætorem, præterquã nefasto die, insimulat & accusat noxiæ.*

658 A' ki az ellenkezö félnek pörlödés levelet ir avagy pört indét, citállya és idézi a' tisztviselöhöz, (itélö mesterhez, birohoz) a' törvénykedéstül meg-tiltatot naptól ki válva, vétkessé tészi (bünben keveri) és tzégéres bünnel vádollya.

659. *Conciliatione rejectâ, ad actoris seu litigatoris petitionem accersitur reus: quo conparente, accusatio & excusatio contendentiũ percipitur: atq; probatio partis utriusq; cognoscitur. Si diffitetur, admittũtur testes, & illi quidem jurati, si authoritas per se non sufficit.*

659 Az öszve-békélles megvettetvén, a' pör indétónak (actornak) avagy fel-pörösnek kérésére elö-hivattatik a' bünös; (vétkes) a' ki jelen lévén, a' pörösöknek (veszekedöknek) vádolása és mentsége meg-hallatik: és mind a' két résznek probálása (erössége) meg-visgáltatik. (esmértetik) Ha tagadja, a' bizonság tévö tanúk hozzá-botsáttatnak, s-azok-is penig meg-eskütetve, ha méltoságok önnön magában nem elégendö.

660. *Advocatus paracletus seu patronus, clientem, utpote qui se in clientelam ejus dicavit, ac patrocinio ejus nititur, ne deserat; sed defendat atq; propugnet: ex æquo tamen & bono, ne rabula audiat. Procurator mandatarius mandati fines ne transiliat.*

660 Az igy fel-vételre hivattatot, vigasztaló avag' procátor, az ő gondviselése alatt valót, ug' mint ki magát az ő gondviseléſe alá ajálotta, és az ő tutorságához támaszkodik, el ne hádgya; hanem oltalmazza és viadallal meg őrizze: igazságbul mindazáltal és jobul, hogy nyelveskedő tsél. tsaponak ne hallattaſſék. A' parantsolattal járo gondviselő a' rá-bizott parantsolatnak határit által ne ugordja (hágja).

661. *Vitet & judex præjudicia summoperè; neq; largitionibus corruptus, nec aliorum offensâ deterritus, aut favore, malevolentiâ, & sycophanticâ quadruplatorum delatione occupatus, huc aut illuc propendeat; sed nudè secundum probatorum evidentiam decernat: æquitatis attamen majorem, quàm stricti & rigidi juris rationem habeat.*

661 Az itélő biro-is az idő előtt való itéleteket főlöttéb igen eltávoztaſſa; se penig bő adományockal meg-veſztegetődvén, se másoknak meg bántásátul el rettenvén, avagy kedveskedésből, roſz akaratbol, és patvaros négyszerrel is dolgot őregbétő rágalmazók árulkodásátul el-fogattatván, ide vagy amoda ne hajollyon; (hárintson) hanem tsupán (mezételén, egyedül tsak) a' megprobáltatot (bizonyéttatot) dolgoknak nyilván valósága szerént végezzen: (rendellyen, itéllyen) az egyenes igazságra mindazonáltal nagyobb, hogy sem mint a' szoros és kemény törvényre gondja légyen (vigyázzon).

662. *Si adsessores ad-*

662 Ha az aſſeſſorok (törvény

LINGUÆ LAT. 135

sunt, præsidis est suffragia colligere, illorum libera sed justè ferre; ut sontes damnetur, insontes justificentur & absolvantur.

tévő igaz látó birák) jelen vañak a' fő birónak (itélő meſternek) tiſzti az hogy ſententiákat (voxokat értelmeket) ſzedjé, amazoké ſzabadoſon de igazán voxot mondani; hog' a' bűntetéſt érdemlő vétkeſek kárhoztaſſanak (meg) ſentétiáztaſſanak, az ártatlanok megigazéttaſſanak és fel-óldoztaſſanak (el botsáttaſſanak).

663. *Nam decreta & edicta consensu facta, revocari, retractari ac rescindi, indecēs, est, nec usquequaq; conveniens.*

663 Mert a' decretomokat (elvégezet dolgokat) és köz akaratbol lőtt ki-módott ſententiákat, (árticulusokat) viſzſza-venni, meg máſolni és fel-bontani, illetlen dolog, és ſemmiképpen (ſemmi úttal) akar miképpen-is nem helyes (illendő).

664. *Causæ decisio ut promulgata est, ocyùs executio fiat, nisi condemnatus protestetur, & ad superius tribunal provocet seu appellet; ibi justitio, comperendinationi, aut etiam se quæstrationi locus est.*

664 Az igynek (pőrnek) végben szakaſztáſa (el-végezése) minek utánna ki hirdettetet vólna, leg-ottan (mingyárt) légyen kiſzolgáltatáſa: (exequaláſa, végben vitele) hanemha az halálra itéltetett (kárhoztatott) proteſtál, (tudományt téſzen) és a' főllyebb való törvény ſzékre kihiv avagy appellal; (elébb viſzi taſzittya a' pőrt) ott a' törvénykezéſnek, napról napra való hallogatáſnak, sőt még meg válaſztáſnak is helye vagyon.

665. *Sed & vadari reum solent, ut se sistat.*

665 De a' vétkeſt még kezeſség alatt-is törvényben idézni szokták, hogy magát elő állaſſa.

666. *Interdum dilatio adhi-*

666 Néha el-hallaſztás (le-

adhibetur; propter interceſſiones, vadumq; fidejuſſiones, & ſatisdationes: ſed quod quis ſpondet, præſtare tenetur.

szállétás) adatik, a' kőzben járásokért, kezeſſégért, hitelekért, és elégtételekért: de a'ki mit fogad, (igér) meg-tselekedni (fogadását meg-állani) tartozik.

LXIV. De maleficiis & ſuppliciis.

LXIV. A' gonoſz tételekről és bűntetéſekről.

667. *In prævaricatores ſtatutarumq; contemtores à quæſitore animadvertendum eſt; & notoriis peccatis multa ſeu mulcta irroganda; ne impunitas in licentiam abeat.*

667 A' tőrvényt által-hágókra és ſzabott országh tőrvényinek meg-vetőire az Iſpánnak (Director-nak ſzolga bironak) vigyázni kell; és a' tzégéres vétkekért birságot avagy bűntetéſt kell vetni; hogy a' bűntetetlenſég ſzabadságban ne mennyen.

668. *Ad coërcendos caſtigandoſq; & compeſcendos improbos, virgæ ſunt, flagella, ſcuticæ, taureæ, fuſtes, compedes, manicæ, numellæ, cippi, ergaſtula, carceres, tormenta, fidiculæ, patibula: ut per lictores & carnifices rapiantur, vinciantur ſeu conſtringantur, ligenturve, & cædantur, verberentur, torqueantur, crucienturq; faci-*

668 A' nem jámboroknak megzabolázására bűntetéſre és megfenyétéſre vañak a' veſzſzők, oſtorok, korbátsok, bika bőrből tsinált merő korbátsok, (tatár korbátsok, fuſtélyok, béltok, tsintsérek, beléntsek, kalodák, fog-házak, (kalitkák, ſzolgálatnak házai) tőmlőtzők, kinzáſok, tsigázó (tekerő kinzo) ſzerſzámok, akaſztó fák: hogy a' poroſzlók és hohérok által ragadtaſſanak, meg-kőtőzteſſenek avag' meg-ſzoréttaſſanak, és meg-kőttetteſſenek, tsapottaſſanak és veretteſſenek és meg-

noroſi, & morte afficiantur deſperati.

meg-kinoztaſſanak a' gonoſzságtévő latrok, és a' kiknek jobbulása felől reménſég nintsen halállal meg-ölteſſenek.

669. *Fures enim ac depeculatores, eorumque receptatores, ac manticularii ſuſpenduntur, ſuſpendio necantur; mœchi atq; bigami decollantur, ſeu capite plectuntur; homicidæ, ſicarii & ſacrilegi in pegmate crurifragio plectuntur, quondam cruci affigebantur; parricidæ cum ſerpentibus aculeo inſuti ſubmerguntur aquis, iiſq; ſuffocantur; anus venefica, lamiæ, ſtriges, & incendiarii rogo ſeu pyrâ vivi crematur, perduelles ſeu perduellionis rei quadrigis in diverſam actis diſcerpuntur, bonaque eorum confiſcantur; calumniatores maligni, malitioſi & blaſphemi elinguantur; proſtibulis atq; impudicis*

669 Mert a' lopók (orok) és barom lopók, s-azoknak or gazdái, és az erſzény metélők avagy táska lopók felakaſztatnak, felfüggeſztéſſel ölettetnek-meg, a' paráznák és a' kettős házas társuak lenyakaſztatnak avag' fejek vétetik; az ember ölők (gyilkoſok) alattőban járó öldőklők (vér ontók) és ſzentſég törők a' ſzár törő le-kőtött karokon kerékben tőrettetnek; néha napján (régenten) kőrőſzt-fára feſzéttetnek vala; az atyák és anyák gyilkoſi kigyóckal edgyütt bőr sákban varrattatván vizekbe meréttetnek (vettetnek) és azokbã meg fojtatnak; a' babonás (őrdőngős) vén aſzſzonyok, (kofák, koportyuk) éjel járó aſzſzonyok, boſzorkányok és gyujtogató tűzes ludvértzek rakás fákon avagy tűzzel meg égető garmadakon elevenen égettetnek-meg; az urokra fejedelmekre támadók avagy pártütésben találtattak félre vonyattattatot négy lovo ſzekereken ſzaggattatnak el és azoknak javok (joſzágok) or-

dicis cauterio ſtigmata inuruntur.

ſzág tárházához foglaltatnak; a' gonoſz tévő rágalmazóknak feslett erkőltsű gyalázóknak és káromkodóknak nyelvek ki-mettzetik; a' magát akar kihez adó hires kurvákra és ſzemtelen (tiſztátalan) aſzſzonyokra sütő (tüzes) vaſſal bélyegek süttettetnek.

670. *Colapho ſeu alapâ cædi, ob quidvis contingit: talitrum jocoſum eſt.*

670 Artzul avagy nyakon tsapattatni, akar miért is meg-eſik: (történik) az újjal való fitty vetés (fittyentés, ujjal való pötzkölés) tréfa dolog.

671. *Supplicii mitigatio fit relegatione, vel proſcriptione.*

671 Az halálos büntetéſnek enyhétéſe (könyebbetéſe) léſzen határból való ki-üzetéſſel, és ſzámkivetéſre való botsáttaſſal.

672. *Exul ſeu in exilium ejectus in loco determinato exulat; exterminatus verò & extorris vagatur: profugus nullibi conſiſtit.*

672 Az határból ki-üzetett (ſzámkivetet) avagy ſzámkivetéſre botsáttatot bizonyos meghatároztatot helyé él ſzámkivetésben: a' feje és tiſztеſſége veſztet országából (hazájából) ki-üzetet penig és mazul (ſzarándok) tétova vándorol: (bujdoſik) az el-ſzaladott (futásban eſett) ſohul-meg nem áll.

LXV. De Statu regio.

LXV. A' Királyi állapatrol.

673. *Poteſtates eſſe omnium intereſt, ne potentior imbecilliorem opprimat: ſed cùm unus rerum potitur, Monarcha dicitur; quanquam Cæſares collegas ſibi legere ſoliti ſunt.*

673 Hatalmaſságoknak lenni mindenekre nézve haſznos, (ſükſęges) hogy az hatalmaſſabb az erőtlębet el ne nyomja: de midőn egy mindeneckel bir, Monárchának (egy főnek) mondatik, noha (jóllehet) a' tsáſzárok ſegétő társokat magoknak válaſztani ſzoktanak vólt.

674. *Qui ſi ex legum à legislatoribus latarum atq; promulgatarum præſcripto regnat, Rex eſt; ſi ex libidine, ut quod libet liceat, etiam ſub corona & diademate, ſceptroque Tyrannus.*

674 A'ki ha a' törvény ſzerzőktül ki mondatot és ki hirdetteted törvényeknek eleiben iráſa ſzerént országol, Király; ha bujaſágból (maga kivánsága és gyönyörüſege ſzerént) hogy a'mi tettzik ſzabad légyen, még a' korona és Királyi főnek győzödelem ékeſſęge, s-királyi páltza alatt-is, kegyetlen Ur.

675. *Sedes ejus in metropoli eſt, ubi in ſolio ſedet eburneo, aut eburato; byſſo vel ſyndone, purpurâ ſeu coccino, & trabeâ acu pictâ magnificè veſtitus; aulicorumq; catervâ atq; inſigni comitatu ſtipatus.*

675 Az ő ſzéki (lako helye) az anya várasban (országnak, tartománynak fő városában) vagyon, az holott elefánt tetémből tsinált Királyi ſzékben ül; biborral avag' vékony gyoltsal, bárſonyal avagy skárláttal, és vont arannyal tővel varrot (ſzkofiommal rakot) ruhában nagyságoſſan (méltoságoſſan uri módon, pompáſſan) öltöztetvén; és udvariaknak (udvar népének) ſeregével és jeles (tzimeres nemes) követő ſokſággel környül vétettetvén.

676. *Qui vel ſunt conſiliarii intimi, vel præfecti: ut aulæ magiſter vel architriclinus, cancellarius, theſaurarius aut cuſtos ærarii, cuſtos.*

676 A'kik avag' belső titkos tanátsok, avag' præfectuſok, (gondviſelők: udvar birák) mint az hopmeſter avagy bé járók feje, (náſznagy, vendéglő helynek gazdája) cancellarius, kints-tartó avagy tár-

custos magni sigilli, ensifer, dapifer, pocillator, equiso, summus cubicularius, secretarius, suos amanuenses habens, cubicularij, atrienses, satellitium principis, pedites seu celeres à pedibus, assectæ & janitores.

tárháznak őrzője, az őreg pőtsét őrző, fegyver hordozó, asztalnok, (talnak) pohárnok, lovászmester, fő komornik, secretarius, kinek az ő iro deáki vannak, bé-járók, pitvarbã udvarlók, fejedelem udvari hada, (mezei katona sereg, udvar népe) gyalogok avagy gyors inasok, testet (életet) őrző kővetők és ajtón-állók.

677. *Alior sum legat proreges, vicarios, satrapas, quæstores, decumanos, publicanos, portoriorumq; exactores, telones & legatos; qui diplomate regio vel principis instructi, res gerunt.*

677 Másuvá követségben küldi a' vice Királyokat, Király képeit, tisztartókat, kereskedőket, tizedlőket, fukarokat, és a' rév-helyeknek avag' hajó béreknek (exactorit) ki-szedőit, vámosokat (harmintzadosokat) és követeket, kik a' Királynak avag' fejedelem függő petsétes levelével fel-készétetvén, dolgokat viselnek.

678. *In demortuorum defunctorumve locum substituuntur sufficiuntur vel surrogantur alii, qui successores dicuntur.*

678 A' meg-hóltaknak és kimúltaknak helyében állíttatnak, rendeltetnek avagy választatnak (helyheztettetnek, mássat, a' kik utánnok következőknek mondatnak.

679. *Regiæ & basilicæ aulæis sive peristromatis & tapetibus, picturisq; refulgent, renident, & personant musicâ.*

679 A' Királyi házak és királyi paloták kárpitockal avagy környűl terétő fal ékesitő varrottleppeckel és szőnyegeckel, s'kép irásockal fénlenek, tündöklenek, és muſikáckal (vigaság szerző szerszámockal) zőngedeznek.

680. *Gerrones, nugigeruli, moriones, parasiti, gnathones, & sycophantæ, aularum appendices sunt: Eunochorum usus desuevit obsolevitque.*

680 A' főtsőgő tsélt sapók, hazugság hordozók, (hazug hir harangok, mondók, trágárok) bolondok (ur bolondjai) hizelkedők, (tányér nyalók, tselepurdik, tsalfák) torkosok (nyalkák) és árulkodók, (vádoskodók, közkőpűk) az udvaroknak tóldaléki (foldaléki): az herélt embereckel (tőki mettzet ágyas házat őrző férfiakkal) való élés meg-szűnt (el-múlt) és ki-aggot.

681. *Majestas invidiæ obnoxia est, sed clementia præsidii vice erit.*

681 A' fölség (méltoság) irigység alá vettetet, de a' kegyelmesség óltalom (őrző sereg) helyet lészen.

682. *Non tàm principem satellites seu speculatores tutantur, nec tàm locupletant fisci dominive reditus, aut collectus & repositus thesaurus (gaza) atq; subditorum amor.*

682 A' fejedelmet nem annyira őrzik a' darabantok avagy őr álló strásák, nem-is ugy gazdagéttyák a' fiscusok (ország tár-házai) és uralkodásának (birodalmának) jövedelmi, avagy az őszve-gyűjtött és el-tőtt (el-rejtőtt) kints (drága marha) mint az alatta valóknak szereteti.

683. *Angariis igitur, censibus, & exactionibus vi extortis, ne exhauriantur: congiariis potiùs & donativis seu donariis demulceantur.*

683 Annakokáért kénszerétésből (erőltetésből) való szolgálatockal, ado fizetéseckel, és erővel ki-tekert, (vont, satult) taxáckal (kapu pénzeckel fel-vetett summáckal) ki ne merétteſſenek: (meg ne nehezétteſſenek, el ne fojtaſſanak) bő mértékű adakozáſſal inkáb és donátiockal (nemes joszág osztogatásockal) avagy ajándékozásockal enyhétteſſenek (édeſgetteſſenek).

684. *Imperandum sic populo, ut illi parere lubeat: imperia violenta, & obsequia coacta periculosa sunt.*

648 Ugy kell a' népnek parantsolni, hogy ő néki is engedni akarattya légyen avagy tessék: az erőszakos uralkodások, (parantsolások) és kénszeréttetet szolgadások (engedelmessęgek) veszedelmesek.

LXVI. De Regno & Regione.

685. *Regnum est ubi sunt liberi status, statutorum vinculo inter se colligati.*

686. *In arduis negotiis & causis comitia convocantur & concientur, sed è proceribus primatibus seu optimatibus, Ducibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, Dynastis, Equestri ordine & generosis: rustici non inter sunt, sed ruri occupatur & suis pagi-magistris obsecundant, morigeri sunt, morigerantur, obsequuntur.*

687. *In territorio suo quilibet Magistratus sancire*

LXVI. Az országról és tartományról.

685 Ország az az hól szabad rendek (statusok) vannak, kik országos tőrvényeknek (decretomoknak) szővetségével egymás között őszve-kőttettek.

686 A' nehéz (terhes) dolgokban és igyekbē ország gyűlési hivattatnak egybē és hirdettetnek, de a' főfő rendekből, népnek eleiből avagy nagy urakbol, Hertzegekből, (Hadnagyokból) fő Ispánokbol (Nador Ispánokbol) Vice ispánokbol Zászlós urakbol, maga biró grofokbol, (nag' urakbol, polgárokbol) lovagos vitézlő rendből és nemessekből: a' parasztok a' mezőn foglalatossak, és az ő polgár mestereknek (faluſi birájoknak) engednek, engedelmesek szót fogadnak, és fejet hajtanak.

687 Az ő megyéjében (földök határában) akar melly tisztviselő magistrátus is végezhet (rendelhet, szerezhet, erősíthet) a' mit akar: de akarni nem kell, hanem a' mi közönségesen használlyon.

688. *Ditio & dominium est ubi quis dominatur ac jurisdictionem habet: provincia quam devicit: sub regno sunt dynastiæ, comitatus principat⁹, ducat⁹, &c.*

688 Jos'ág (birodalom) és uraság az az hol ki uralkodik és tőrvény szolgáltatásra való hatalma vagyon: meg-hódúlt tartomány az a' mellyet meg-győzvén hatalommal tart, (bir) az ország alatt vannak maga biroságok (ispánságok) vármegyék, fejedelemségek, hertzégségek.

689. *Gentes finitimæ de confiniis & limitibus litigant plerumq;: sed limitent & paciscantur, fœdus est; quod temerant, violantque perjuri.*

689 Az határos (végbéli közel való) nemzetek a' környűl való tartományokról és határokról pőrlekednek ottan ottan (gyakorta): de ha meg-határozzák és meg-békéllenek (alkusznak) rajta, frigy kőtés (szővetség) az; a' mellyet fel-bontanak, meg-szegnek (törnek, rontanak) az hamis hitűek (hittűl szakattak).

LXVII. De pace & bello:

LXVII. A' békeségről és Hadról.

690. *Pacatus status optatissimus est, sed aliquando nisi armorum vi, retineri nequit.*

690 A' békeséges állapat legkivánatossabb, de néha hanemha fegyvereknek erejével, meg nem tartathatik.

691. *Siquidem turbatores factiosi & clancularii, ad coryphæorum instiga-*

691 Mivelhogy a' zurzavart indéto (szerző) pártosok (pártűtők) a' fel-támadásnak (háboru-

ság-

instigationem clandestinas factiones ac conspirationes disseminant; imo cùm conjurârunt, tumultus & seditiones concitant; quæ nisi maturè sedantur, bella intestina erunt.

ságnak) fő vezérinek (hadnagyinak) izgatásokra, (onszollásokra, ősztőnőzésekre) alattomban való pártolkodásokat (szakadásokat) őszve-eskűvéseket hinregetnek, sőt midőn őszve-eskűttenek, zenebonákat (tsatépatékat) és pártűtéseket (támadásokat, virongásokat) indétnak; mellyek hanemha idejénkorán (előve) le-tsillapéttatnak, belső hadakozások (edgymás kőzőtt való gyűlőlséges hadak) lésznek.

692. *Hostis externus, externè irrumpit; adversus quem bello defensivo opus.*

692 A' kűlső ellenség onnét kivűl űt-bé; (rohan reánk) a' melly ellen az oltalmazo had szűkséges.

693. *Quod per fecialem denunciatur ac indicitur; aut per caduceatorem pax petitur, si quis se imparatum, aut hostili potentiæ imparem arbitratur.*

693 Melly az had izenő (hirdető) avagy fel-bomlott frigyet jelentő kővet által meg-izentetik és meg-jelentetik; avagy a' békeség szerző (frigyet kérő) kővet által békeség kérettetik, ha ki magát készűletlennek, avag' az ellenség erejéhez elégtelennek itéli (véli) lenni.

694. *Imbellis & imbecillis ne quicquam bellare aut belligerare præsumat.*

694 A' győnge és erőtelen semmiképpen hadakozni és hadat viselni ne merjen (fel ne végyen).

695. *Apparatus enim bellicus multa requirit ac poscit: militem, qui scribendus sacramẽtum dicens,*

695 Mert az hadi készűlet igen sokat kér és kéván: vitézlő népet, a' ki hittel való kőtelessęget (hivsęget) igirvén fogadni, (bé-irni szám-

dicens, armandus, & in diribitorio lustrandus; commeatum, auxilia seu subsidia confœderatorum, dapsilesque sumtus.

számlálni) fel-fegyverkeztetni (fegyverben őltőztetni) és a' választo helyen mustrálni kell; úti vagy tábori élést, (elesęget) azon egy frigy kőtésben valóknak segedelmeket avagy segétségeket, és bővőn adakozó kőltsęget.

696. *Maturè ergo stips cogenda, sicut & victualia: ac idonei præstandi, eligendi, qui distribuant & erogent.*

696 Jo idején kell azért a' szedett pénzt bé-gyűjteni; mind az ételre italra (élésre) szűksęges eszkőzőket-is: és illendő (alkolmatos) embereket kell állétani, választani, kik el-osztogassák és ki-adják.

697. *Tum congregandus ordinandusque exercitus per legiones, cohortes, centurias, vexillationes, turmas; præficiendiq; decuriones, signiferi, vicarii, centuriones, magistri equitum, tribuni chiliarchæ, item præfectus, seu prætor rerũ capitalium, quorum singuli suas optiones habent; omnibus deniq; Imperator seu Generalis.*

697 Ackor kell osztán őszve gyűjteni és el-rendelni a' sereget legionként, (hat ezer gyalogból és hat száz lovagból álló hadi választot avag' rendelt seregéként) seregenként, (edgy kapitánság allyára) százanként (hadnagyságokra) zászlonként (zászlók allyára) dondárokra; (raj seregekben) és eleikben kell rendelni tizedeseket, zászlo-tartókat, vice hadnagyokat, századosokat, lovász mestereket, (lovagos kapitányokat) hadnagyokat, ezer lovas kapitányokat, ismét hadigondviselőt, avagy fejében járo dolgokat igazgató hadi birót, kik kőzzűl mindeniknek az ő tulajdon választott helyei vannak; mindenek eleiben végezetre hadi fejedelmet avagy ország kapitánnyát, (had viselő generálist).

698.

698. *Tirones inter miscentur veteranis: lixæ, calones, & caculæ, ad servitia relinquuntur: volones & dimachæ se peditatui vel equitatui agglomerãt. Adsunt quoq; eunicularii, balistarii, & munitores.*

698 Az új vitézek (új soldosok) kőzben elegyéttetnek a' hadakbã forgott régi vitézeckel: a' tábori moslék tisztétók; (szakátsok, főzők; tál vagy konyha pőtzérek) tábori buzgányos furkos szolgák és botos legények, a' szolgálatra hagyattatnak: a' szabad legények avag' őnnőn magok akarattyából hadbã menő vitézek és kétképpé ugy mint gyalog és lovon egyaránt hartzolo sonérok magokat a' gyalogok avagy lovasok seregéhez verik. Jelen vannak még az áll lyukat ásók-is, számszerigyesek, és erőssęg tsinálók avagy sántz rakók.

699. *Armatura sufficiens erit, si tectus sis loricâ, sago, galeâ seu caßide, scuto seu clypeo ancili parmâ vel peltâ; instructus verò quibus dimices. Cataphracti tamen circumquaque loricati, & toti quasi ferrei sunt.*

699 Elégédő fegyverkezet lészen, ha bé-fődőzőtt lészesz pántzéllal, zekével, (katonai kurta kőntőssel) sisackal, avag' fejet óltalmazó vas sűveggel, paissal avag' hoszszú paissal, kerek paissal: tatár paissal avag' gyalog (fél) paissal; fel-készűlvén penig a' mellyeckel vij (hartzoly). A' vas dereku fegyveresek mindazonáltal kőrnyős hőrnyűl pántzélosok, és mint edgy mindenestűl fogva vasasok (vasban állók):

700 *Claßis navalis, cui præfect⁹ ejus seu architalassus præest, etiã uncos, harpagines, humas, buccellatumq; seu biscoctum panem postulat.*

700 A' vizé hadakozó sereg hajó, kinek az ő eleiben rendelt gondviselője avagy tengeri fejedelme előtte vagyó, (előtte jár) horgas vasu kajmótsokat-is (kampokat) tsáklyákat, horgokat, és falatonként szaggattatot avagy kétszer sűlt kenyeret meg-kiván

701. *Gladius accingitur, vel balteo appenditur, ut è vagina stringatur promptiùs, evaginatusque recondatur capulotenus.*

701 A' Kard (szablya, tőr, koszperd) fel-ővedztetik, (hozzánk szoréttatik) avagy a' bogláros ővre (szablya szijra) fel-fűggesztetik, hogy az hivelyből kirántassęk (vonyattassęk) készebben, és hivelyből ki-vonyattatván viszsza rőjthessęk markolattyánál fogva.

702. *Sagittarij è pharetra sagittas promere, arcum nervo tendere, ingruentesq; protelare ac amoliri sciant, & consuescant.*

702 A' nyilasok a' tegezbűl a' nyilakat elő-venni, a' kézijat az ideggel meg-vonni, és a' reájok rohanókat nyillal el-kergetni és el-tágétani (harétani, távul űzni) tudgyák, és meg-szokják.

703. *Sclopetarij sclopeta nitrato seu tormentario pulvere onerent, post displodant: sed ad scopum prorsus collimantes.*

703 A' puskások (muskatérosok) a' puskákat salétromos avagy puska porral meg-tőltsék, (terhellyék) az után ki-lőjék: (sűssęk, pattantsák) de szintén (tellyessęggel) a' tzélra arányozván.

704. *Expeditione susceptâ, castra metari, tentoria paxillis figere, munitionibus sese vallare, excubiis seu excubitoribus circummunire, & stratagematibus uti, opus est cùm castra autẽ convertere convenit omnes vasa sua colligunt.*

704 A' hadi készűlet fel-vétettetvén, tábort jártatni, sátorokat szegeckel (tzővekeckel) le-szegezni, (sátorokat vonni) erőssęgeckel (sántzockal, árkockal) magokat kőrnyűl venni, (kerételni) kűn háló vigyázóckal avagy őr álló strásáckal kőrűl meg erősęteni, és hadi okos fortélyockal (tis; tessęges hadi álnokságockal) élni, szűksęg: midőn penig a' tábort meg-fordetani illik, mindenek az ő eszkőzőket őszve-szedik.

705. *Emittendi subinde sive armati sive inermes corycæi, speculatores & exploratores, quorum in militia insignis usus est; ut & tesseræ sive symboli quâ sui se recognoscunt.*

705 Ki kell ottan-ottan botsátani akar, (avagy) fegyveres akar (avagy) fegyvertelen alattomban fel-jedzŏ kémeket, meg-szemlélŏket és tzirkálókat, kiknek a' vitézkedésbē jeles haszna vagyon; mint a' balitáknak-is avag' jelnek (jegynek) mellyel az ŏnnŏn magok felekezeti ŏ magokat (edgymást) meg-ismérik.

706. *Excursiones pabulationes seu pabulandi, & prædæ causâ fiunt, non sine populatione & cæde.*

706 A' ki-futamások (nyargallások) abrakolásért (elesęgért) avagy abrakolásnak, és prædának (martalotznak) okáért lészhek, nem pusztétás (rablás) és ŏldŏklés nélkŭl.

707. *Induciæ si panguntur, dantur obsides.*

707 Ideig való frigyek avagy két fél kŏzŏtt bizonyos napig tarto szŏvetsęgek ha vettetnek, (kŏttetnek, szeresztetnek) kezesek (zálagok) adattatnak.

708. *Ad prælium eductæ copiæ, vel in cuneum coguntur, vel in phalangem, fronte seu primo agmine, tergo seu agmine postremo, & alis sive cornibus munitam.*

708 Az hartzra (tsatára, ŭtkŏzetre) ki-vitetet hadi bŏ seregek, avag' hegyessen ék formában szoréttatnak, (állani kénszeréttetnek) avagy sŭrŭ ŏszve-vert hadi rendelt seregben, a' melly homlockal szemben szŏkŏ avagy elŏl járo sereggel, hátullyal avagy utolso sereggel, (dondárral) és szárnyackal avagy szarvackal meg-erŏssęttetet.

709. *Vexilla in medio ferunt signiferi; quos antesignani cum tromphæis vel spathis præcedunt.*

709 A' zászlokat kŏzépben viszik a' zászló tartók: kiknek a' zászlo elŏtt álló vitézek (zászlót ŏrzŏ vezérek, alabárdosok) a' pallosockal avagy alabárdockal (dákosockal lántsáckal) elŏttŏk meñek.

710. *Tympanistæ & tibicines, classicum canentes, tubarum & lituorum ingeminato clangore, atq; tympanorum strepitu, ad alacritatem inflammant.*

710 A' dobosok és trombitások, ŭtkŏzetre való készŭlŏt fuván, a' trombitáknak és horgas trombitáknak (tárogató sipoknak) megkettŏztetett harsogásával, és a' doboknak zŏrgésęvel, (tsattagásával) a' sŏrénységre, (elevensęgre, vidámságra) gerjesztenek, (gyullasztanak).

711 *Velites usitatè pugnæ seu velitationis initiũ faciunt, velitando: mox concurritur agmine toto, & pugnatur.*

711 A' kŏnnyŭ szerŭ vitézek (tsatán forgot gyors hŏsek) az hartznak avagy tsatának kezdetit tselekeszik, (el-kezdik) tsatázva. majd osztán (leg. ottan) ŏszvefutnak (rohannak) az egész sereggel, és hartzolnak.

712. *Eminus quidem lapides fundis & catapultis; veruta tela balistis; glandes bombardis & tormentis; spicula missilia sive jacula amentis, ejaculando.*

712 Távolyról (meszszŭnnen) ugyan a' kŏveket parittyáckal és pattátyuckal; (hajto szerszámokkal) az hegyes nyárs szabásu nyilakat számszerigyeckel, a' golyobisokat ŏreg hoszszú puskákból (muskotérokból, sebes, forgó taratzkokból) és ágyukbol; (sugár, sereg bonto mosár ágyukból) a' gerelyéket (hajto szeges dárdátskákat) avagy szigonyos nyilakat allhoz szorétó ideggel ki-lŏvŏldŏzvén.

713. *Cominùs autem sarissis, lãceis hastilibus & hastis mucronatis, cuspidatisque, bellicis falcibus & bipennibus, magno*

713 Kŏzelrŏl peniglen, ki eléséttetet és hegyesęttetet hoszszú merŏ kopjáckal, lántsáckal, dárdákkal (dŏgenyeckel, lantzfáckal) és kopjáckal, hadi kaszáckal és két-

magno nisu vibratis, transverberando: castibus, clavis, aclidibus & calis proturbando: frameis & pugionibus pungendo atq; confodiendo: ensibus, macharis, quibº macharophori utuntur, acinacibus seu harpis, & sicis cadendo.

két élű szekertzéckel (persiai fejszéckel) mellyek nagʼ erővel meg villagtatnak, (rázattatnak, lóbogtatnak, reszkettetnek) által-vervén: (szurván) lántzos botockal (bőrön függő ón fejű hadi botockal) buzgányockal, (tsákányockal) szijra kötött tollas botockal (fejes botockal) és fustélyockal (furkockal, fa botockal) meg zavarván: (el szélleszt vén) szablyáckal és hansárockal avagy szúró páltzáckal (kosperdeckel) gyakván (bőkvén, szurván) és által öklelvén: hegyes törőckel avagy éles törőckel, kardockal, mellyeckel aʼ kard hordozók élnek. szablyáckal avagy horgas kardockal, és dákosockal vágván.

714. Fit strages cruenta, cadunt promiscuè hinc & hinc, ejulato & boatu horrendo atq; tremendo.

714 Lészen iszszonyu vér ontás, (omlás) esnek (hullanak) edgyaránt innét és amonnét, szörnyű és rettenetes jajgatással és bőséggel.

715. Conflictu seu certamine durante, succenturiati (nisi receptui canatur) ex insidiis supervenientes, hostem à tergo adoriuntur & invadunt, aciem disturbant, fugant, insectantur, trucidant.

715 Az ütközet (hartz) avagy viadal tartván, (fenn-álván) aʼ más század allya-béliek avagy elfáradtak helyében rendeltettek (hanemha meg térő vagy hartzról hátra állásra fujatik) aʼ lesből helyekből rájok jövén, az ellenséget meg-ütik hátul és reá rohannak, aʼ rendelt sereg élit meg-zavarják, (háboréttyák) el-futamtattyák, kergetik, öldöklik.

716. Qui terrore panico

716 Kik aʼ hirtelen való tellyes rettegéssel meg-rémülvén (elájulván) futnak, emezek penig üzik: (futamtattyák) rész szerént magokat meg-adják, rész szerént el-fogatnak, és egyebek (némellyek) el-oszoltatván szálanganak (széllednek, fzerte szerént futkároznak).

717. Urbs aut civitas rebellis, & arx castrumve, quò se clade affecti & profligati fugâ receperunt, obsidetur vel obsidione cingitur, undique machinis bellicis oppugnatur.

717 Aʼ pártütő kerétet (erős, királyi) város avagy polgári rendből álló szabad város, és vár avagy kastél, (vég ház) az hová magokat az hadban meg verettettek és el-üzettettek futással bé-fogták, (futva szaladtak) meg-szállatik avagy vár szálló táborral környül vétetik, minden felől okossan ki-gondolt (mesterséges) hadi eszközöckel vitattatik (ostromlattatik).

718. Obsessi, si erumpant, repelluntur, & impetu majore debellantur.

718 Aʼ meg-szállottak, ha kirohannak, (ki ütnek) viszsza üzetnek, és nagyobb rohanással (erőszackal) meg-verettetnek (győzettetnek).

719. Expugnata (capta) ante ultroneam deditionem, diripitur, expilatur: aliquando & aboletur, exciditur, ad internecionem desolatur, funditus evertitur, soloq; æquatur.

719 Az önnön kényén (szabad akarattya szerént való) maga meg-adása előtt hartzal meg vétetett, (viadallal el-foglaltatot) város, el-ragadoztatik, sákmányra hányattatik, (fel-dulattatik) néha el-is töröltetik ki vágattatik avagy töből ki-hányattatik, halálra (mindeneknek meg-öletéségig) el-pusztéttatik, töveſtül ki-fordéttatik, (el-rontattatik) és földig le-vonyatik (földel meg-egyeneséttetik).

720. *Munimenta, si quæ anteà fuerunt occupata, recuperantur.*

720 Az erősségek, ha mellyek az előtt vóltak el-foglaltatva, viszsza foglaltatnak.

721. *Victores spoliis & manubiis onusti, trophæis erectis ovantes, & pæana triumphalem canentes, cum triumphali pompa domum redeunt.*

721 A' győzödelmesſek ragadományokkal és foſztott marhákkal terheſſek lévén, a' győzedelem jeleket avag' a' diadalom ſzázlókat fel-emelvén (állétván) örvendezve, és győzödelmi ditsséretet énekelve, diadalomi pompával haza meg-térnek.

722. *Ubi strenui ob facinora heroica insignibus atq; stemmatib⁹ condecorati nobilitantur; proditores, turbarumque authores plectuntur; transfugæ & desertores multantur; saucii sanantur; captivi, per soluto lytro, redimuntur, aut permutatione liberantur.*

722 Holott a' sőrények (ditsséreteſſen forgódott erős (gyors) vitézek) az ő uri méltosághoz illendő tselekedetekért (magok viseléſeért) vitézi jeleckel és tzimereckel fel-ékeſittetvén megnemeſſéttetnek; az árulók, és az háboruságnak szőrzői meg bűntettetnek; (ölettetnek) az által futot pártoſok és eg' féltől máshoz állottak avagy el-hajlottak (el-szakadtak) meg-birságoltatnak; (bűntettetnek) a' ſebeſek meg-gyogyéttatnak; a' foglyok, (rabok) meg-fizetvén a' váltságot, (ſartzot) meg váltatnak, avagy tseréléſſel ki ſzabadéttatnak.

723. *Ad extremum stipendiis, quantũ quisque meruit, exsolitus & persolutis; miles exautoratur atq; exarmatur; emeriti rude donantur, qui pro patria occubuêre, adoreâ afficiuntur.*

723 Végezetre a' ſoldok avagy hó pénzek, a' meñyit ki ki érdemlett, ki-fizettetvén és meg-fizettetvén; a' vitéz (had, vitézlő nép) le-ſzálléttatik (vitézi tiſztitől meg-mentetik, az hadakozáſtól fel-óldoztatik) és fegyvertől ki-öltöztetik, (le-vetkőztetik) a' vitézkedésből ki-aggot érdemeſek nyugodalmas ſzabadsággal meg-ajándékoztatnak, a' kik az hazájokért meg-hóltanak, (el-hullottanak) vitézſéggel nyert ditsőrettel és tiſzteſſéggel illettetnek.

LXVIII. De Schola & Institutione.

LXVIII. Az Oskolárol és tanétáſrol.

724. *Quoniam literati ad omnia habiles esse, idiotæ vice versa parùm societati humanæ conferre, deprehenduntur, scholis, ubi rudes erudiantur, opus est.*

724 Mivel-hogy a' deákoſok (tudóſok) mindenekre alkalmatoſoknak (illendőknek) lenni, a' tudatlan sült paraſztok ellenben az emberi társaságnak kevéſet haſználni, találtatnak, (meg-tapaſztaltatnak) az iskolák, holott az oſtobak (tudatlanok, gorombák) tanéttatnak, szükſégeſek.

725. *At hæ non sunt ut fatui opinantur, arbitrantur & existimãt, carnificinæ sed ludus: dummodo discipulus docilis callidum cordatum, utque uno verbo dicam, didactic um nanciscatur præceptorem.*

725 De ezek nem kinzó helyek (börtönházak) a' mint a' bolondok vélekednek, alétnak és itélnek, hanem játék helyek: tsak hogy az örömeſt és könnyen tanulo tanétvány okos (ravaſz) és bátor szivű, és hogy edgy szoval meg-mondjam, jól tanéto avagy tanétáſnak meſterſégében tudós tanétót (eleiben szabót, igazgatót a' tanulásban) nyerjen (találjon kaphaſſon).

726. *Ille enim si discit sponte, percontatur sciscitatur*

726 Mert amaz ha önként (maga kényén, szabad akarattya ſzerént)

ſcitatur & quærit avide, auſcultatq; attente; hic ſi docet lubenter, informat providè, & inculcat aſſidue, delectamentum eximium eſt utriq;.

rént) tanúl, értekezik, tudakozik és kérdez nag' kivánsággal, (mohó) és reá halgat figyelmeteſſen; ez ha tanét örömeſt, oktat ſzorgalmatoſſan, (ſ. emeſſen. gondoſſan (és ſzájában rágja) fejében veri ſzüntelenül, (untalan) jeles gyönyörüſég mind kettőnek.

727. *Quod Rectores, ludimagiſtri, eorumq; adjutores, hypodidaſcali & pædagogi attendant, perpendantq; ob ſalarium didactrum ac minervale.*

727 Mellyre a' fő meſterek, Iskola meſterek, és azoknak ſegétő társai, meſter alatt való tanétók és gyermekſéget igazgatók figyelmezzenek, (vigyázzanak halgaſſanak) és jól gondollyanak, a' fizetésért tanétáſnak béri. ért és kántor pénz avagy tanétás jutalma kedveért.

728. *Adjungenda eſt tamen inſtitutioni diſciplina, id eſt cenſura & ferula, ne vel diſſolutio, vel deſidia ſurrepat.*

728 Hozzá kell adni (edgybe kell foglalni, kaptsolni) mindazáltal a' tanétáshoz a' fenétéket-is az az, a' viſgáláſt és plágálo veſzſzőt, avagy tenyér verő lapitzkát, hogy avagy feſlet erkölts, avagy tunyaság (henyélés, röſtſég) orozva bé ne tsuſzſzon máſzſzon.

729. *Qui monita ſeu admonitiones non moratur, (floccipendit) vapulet.*

729 A' ki az intéſeckel avagy dorgáláſockal nem gondol, (ſemminek tartya, meg-veti) meg-veretteſſék.

730. *Cathedra docentis eſt, quam etiam conſcendit; ſubſellia diſcentium.*

730 A' prædikállo (tanéto) ſzék a' tanitojé, a' mellyben fel-is hág; az alatson (alſo) ſzékek a' tanuloké.

731. *Calamo ſeu pennâ, cujus crena ſcalpello temperatur, ſcribimus in papyro ſive charta pura, (non maculata, nec bibula, neq; emporetica cuculis aptiori) quæ foliis, voluminibus, & ſcapis ſeu per ramas divenditur; vel in membrana; ſtylo ſive graphio in pugillaribus (codicillis) ut oblini expungiq; poſſit.*

731 A' tollal avagy pennával, mellynek az orra (közép haſztéka) a' penna tsinálo (vakaró) késetskével alkolmaztatik (tsináltatik) meg, irunk a' papiroſra avagy tiſzta kártyára, (nem bé-motskoltra, ſem által-folyo (ivo) papiroſra, ſem kalmári marha takaro ſzürke papiroſra, melly a' bors és egyéb fü-ſzerſzám takaró papiros tsuklyára illendöb) a' melly folioſonként (árcuſonként) kontzonként, és kötéſenként avagy bálonként adattatik-el; avagy hártyára (porgaminára) réz veſzſzővel avagy ón pennával a' pugillárokban (jegyző könyvetskékben) hogy bé-mázoltathaſſanak és ki-töröltetheſſenek.

732. *Magiſter ſeu informator dictat, & diſcipulus calamo excipit, illeq; mendas commonſtrans emendat, ſi quid vitioſe poſitum: quod dedocet, dediſcatur.*

732 A' meſter avagy oktato elein ben olvas, (mondogal) és a' tanétvány peñára véſzi, (le-irja utánna) és amaz a' vétkeket (hibákat) meg-mutogatván meg-jobbéttya, (az hibákbol meg-tiſztéttya) ha mi vétkeſſen tétettetet: a' mit viſzſza tanét, viſzſza tanultaſſék.

733. *Memoriæ quod mandare vis, relege ſæpiùs, ac frequenter repete; non curſim, obiter & perfunctoriè ſed rebus intentus, ita quaſi inſculptum hærebit.*

733 A' mit elmédben akars fogni, (bé-venni) olvaſd el gyakorta, és gzakran elmédről viſzſza kérjed; (magadban el mondjad) nem futva, imigy amugy kordéra, és el-mulóképpen (immel ámmal, ſzunnyadozva (hané a' dolgokra

Gnomas verò Biblicas ediſcere tirunculi palmarium putent.

fűggeſztvén elmédet, ugy-mint egy belé mettzettetvén béragad, (meg-áll, marad). A' Bibliából (Sz. irásbol, Iſten könyvéből) való ékes mondáſokat (ſzép ſentiákat) penig meg-tanulni az apród eſztendőkben forgodó (tanuló) gyermekek leg-főbb dolognak (győződelem jelének) itéllyék (tartsák).

734 *Repetitio tacita eſt; recitatio clara; examen quotidianum vel extraordinarium.*

734 Az elmében való forgatás (magában való el-mondás) halkal való; (tsöndeſz halgatva való) az el-mondás fel-ſzóval való; (tiſzta hangos) a' kérdeſzkedés (viſgálodás) mindennapi avagy rend kivűl való.

735. *Si feliciter vis proficere, quicquid modò comprehendiſti, mox, ſtatim, è veſtigio alteri communica & enarra.*

735 Ha bóldogul akarſz előmenni, (épűlni) valamit moſtan elmédben fogtál (meg-értettél) majdan, mindgyárt, leg-ottan máſſal közőllyed és ki beſzéllyed

736. *Decet enim te doctores ſtudiosè imitari, condiſcipuloſque certatim æmulari.*

736 Mert illik teneked tanító doctoridat ſzorgalmatoſſan követned, és tanuló társaidat vörſönnyel (hartzolva) követned avagy vélek vetekedned.

737. *E trivialibus Scholis, quæ diligenter frequentandæ, gradatim promovemur ad Gymnaſia, inde in Academias lycea, & Athenæa quæ Baccalaureos, Magiſtros, Licen-*

737 Az alá való apro iskolákból a' mellyek ſzorgalmaſſan gyakorlandók, graditsonként (rendel) mozdéttatunk elébb (vitetünk fellyebb) az elmét gyakorló nagy oskolákban, innét az Académiákban, (hires fő iskolákban) ſzabados öreg tanulo helyekre és

Athe-

Licentiatos atque Doctores creant.

Athénás várasaban régenten virágzó iskolák formáján épűlt avagy rendelt hires neves oskolákban, a' mellyek Bacalauroſokat, közönſégeſſen valamelly tudományt tanéró Szabadoſokat, és Doctorokat teremtenek (tsinálnak, rendelnek).

LXIX.

De Muſæo.

738. *Idoneis & muſis aptus locus ſolitarius eſt, à turba remotus; ubi ſtudioſus bibliothecam, pulpitum, atramentarium, thecam calamariam ſive plumariam cum ſcalpro cultellove ſcriptorio habebit. Hæc ſunt arma ſtudioſi.*

LXIX.

A' Tanulo házról.

738 Az alkolmatos és Musákhoz (tudományokhoz) illendő hely magán (külön) való, a' zenebenától (tsatéparétól, ſokaságtól) félre tétetet; (távol való) az hól a' deáknak könyvtarto poltza, olvaſáſra (ki-nyitáſra) való könyv támaſztoja, kalmáriſſa, toll tartó póltza avagy pennavaliſſa a' toll vakaroval és iro penna tsinálo késétskevel edgyűt légyen. Ezek a' deáknak fegyverei.

739. *Libellos mundè tractet, quos non plurimos habebit, ſed ſelectos & optimos.*

739. Könyvetskéit tiſztán tartsa, illeſſe, forgaſſa (mellyeket ne főlőtte ſokakat tartson, hanem válogattattakat és leg-jobbakat.

740. *Quorſum enim obſecrò numeroſa volumina, & tomi, quorum indices & catalogum vix perlegit poſſeſſor.*

740. Mert hová (minek valók) kérlek a' ſzámos öreg könyvek, és könyveknek el oſztot réſzei, mellyeknek mutató tábláit és ſzámát is (laiſtromát) alig olvaſſa által a' (véle biro) ura.

741. *Lituris ne maculet; ſtellulis ſeu aſteriſcis ad marginem*

741 Ki-törléſecskel (vonyáſokkal) ne motskollya; a' papyros ſzélire iratot és jegyeztetett tsillagots-

nota-

notatis & ſignatis reminiſcentiam ſublevare nemo vetat; quin conſultum eſt.

742. *Si quid incidit aut occurrit, evaneſcere ne patiaris; ſed conſigna & annota continuò, ac poſtea ſubitò, ſeu protinus deſcribas, regeraſque non in rejectaneas ſchedas, ſed in palimpſeſtum ſeu membranam delititiam; indeque in diarium vel adverſaria quæ continue penes te aut in promptu ſint.*

gotskákal avagy jegyzéſeckel az emlekeztetõ elmét könnyebéteni ſenki nem tiltya; sõt inkáb tanátsoltatik.

742 Ha mi eſzedben jutot avagy elmédben õtlõt, hejában veſzni (el-enyéſzni) ne engedjed; (ſzenvedjed) hanem jegyezd-fel és ird-fel ſzüntelenül, és az után mindgyárt (hamarsággal, leg ottan) avagy menten ird-le, és ſzedegeſd edgybe nem el-vetendõ tzédulákra, hanem jegyzõ könyvben avag' le-tõrõlhetõ meg-mázolt hártyára; és onnét a' minden napi dolgokat fel-jedzõ könyvben avag' ſzámtartó könyvekben, a' mellyek ſzüntelen melletted avagy kéſzen legyenek.

743. *Lucubranti ad lychneũ cereus † præfebacea candela conducit, cui accendendo, igniarium cum fomite, chalybe, ſilice & ramentis ſulphuratis adſit.*

743 A' gyertya világnál (métsnél) tanulónak (éjel munkálkodónak) a' viaſz gyertya a' fagygyu gyertyánál inkább haſznál, mellynek meg-gyujtására, a' tüz ütõ (éleſztõ) ſzerſzám a' taplóval, atzéllal, tüzkövel (kovával) és kénkõves fonalackal edgyütt jelen légyen.

744. *Tedæ fumant & fumigant.*

744 A' fáklyák (ſzövérnekek, fenyõk) füſtölnek és füſtölögnek.

745. *Candelabrum (lychnuchus) ſit penſile, umbraculum viride,*

745. A' gyertya tarto (méts égetõ) függõ légyen, az árnyék tartó zõld, az hamvavévõ (koppantó) jelen,

de, emunctorium præſtò, quo identidem emunge, ne ellichnium obumbret: ſed illud ne quid ſordidetur, ſepone, fungumq; ne fœteat, extingue.

jelen, mellyel ottan ottan hamvát el-vegyed, hogy a' gyertyabél árnyékot ne tartzon: de azt hogy valamit ne büzölögjön, tedd félre, és az el-vétetet hamvat hogy ne büſzétsen, ólts-el.

746. *Proditurus lucernam abſq; laterna ne feras: facibus ſive faculis non fidendum.*

746 Ki-menni akarván a' gyertyát a' lámpás (lantorna) nélkül ne vigyed: a' ſzövétneknek avagy fáklyáknak nem kell hinni.

LXX.
De Grammatica.

LXX. *A' Grammaticáról avagy bötünek és ſzolláſnak tudományról.*

747. *Grammaticus literas & ſyllabas orthographice pingere, vocabula emphatica & periodus inchoantia majuſculis characteribus notare, omnia commatibus ſeu virgulis & punctis diſtinguere, ſermonemque legitimè pronunciare edocet; dictiones declinat & conjugat, phraſes ſyntactice conſtruit.*

747 A' Grammaticus (bötüket s-ſzolláſnak formáit tanuló) a' bötüket és edgyben ſzedegetet bötüket (ſzónak darabjait) igaz iráſnak meſterſége (modja) ſzerént irni (vonyogatni) az emlekezetes (terhes, hatható) és egéſz mondáſokat el-kezdõ ſzókat nagyobbatka bötückel jegyezni, mindeneket ſzókat meg válaſztó (el-metrzõ) jegyetskéckel vagy veſzſzõtskéckel (vonyáſotskákkal) és pontockal meg-válaſztani, és a' beſzédet helyeſſen (tõrvény ſzerént, igazán) ki-mondani meg-tanéttya; a' ſzókat declinállya és conjugállya, a' phráſeſeket, avagy ſzolláſnak formáit a' ſyntaxis (ſzóknak õſzve-foglalo meſterſége) ſzerént õſzve-rakja.

748 Szol-

748. *Ancillatur huic liberarius ac typographus, qui è loculamentis typos depromens, coagmentat, prælo subjicit, libros excudit, bibliopego seu compactori compingendos tradit; quos bibliopola venundat.*

748 Szolgál ennek a' kŏnyv tsinálo és kŏnyv-nyomtato, ki az helyetskékbŏl (cástákbol) az ŏntŏt bŭteket ki-szedegetvén, ŏszve-szedi, (rakja) sajto alá veti, kŏnyveket ki-nyomtat, a' kŏnyvkŏtŏnek avagy compactornak bé kŏtni adja; mellyeket a' kŏnyv áros el-ád.

LXXI. De Dialectica.

LXXI. A' Dialecticárol avagy vetélkedésnek tudományáról.

749. *Dialecticus seu Logicus ratiocinans, quid de quo dici possit & quare per vestigat, ambigua distinguit, obscura declarat, similia dissimilibus ac paria disparibus confert, effatiq; cujusvis, certitudinem examinat.*

749 A' mesterséggel vetélkedŏ (disputáló) avagy okoskodo okoskodván, mitsoda mirŏl mondattassęk és miért által visgállya, (fŏl-keresi) a' kettŏs értelmŭ szókat meg-választya, az homályos igéket meg-fejti (magyarázza) az hasonlokat az hasontalanockal és az egyenlŏket a' kŭlŏmbŏzŏckel (nem egyenlŏkkel) edgyben veti, (hasonléttya) és akar melly bŏlts mondásnak bizonyos vóltát (igazságát) meg-hánnya veti (rostállya, probállya, visgállya).

750. *De quocunque themate ac problemate disserens, de quæstionibus dubiis pro & contra argumentando disputat;*

750. Akarmelly tzélul fŏl-tŏtt dologról és kérdésrŏl beszédet indétván, (szóban eredvén) a' kétséges kérdésekrŏl érette és ellene argumentálván, (erŏssęggel állat-

tat; non nulla verò ex necessariis atq; vernaculis principiis apodicticè ac solidè demonstrat; argumenta syllogismis argutè innectit, methodoq; appositâ omnia digerit.

állatván) disputál; (vetélkedik) némellyeket penig szŭkségesképpen és tulajdon (nyilván) való principiumokból (elŏl-járo bizonyos fundamentomokból) erŏs nyilván való bizonyétásokkal és erŏssen meg-mutat; az árgumentomokat, erŏssęgeket, (edymásbol folyo erŏs okokat) edgymást kŏvetŏ formákban bé-kŏti (foglallya) és helyes tanétásnak úttya szerint mindeneket el-rendel.

LXXII. De Rhetorica & Poësi.

LXXII. Az ékessen szollásnak és vers irásnak (szŏrzésnek) tudományáról, mesterségérŏl.

751. *Rhetor ut persuasibilia persuadeat, formulas dicendi conquirit, ad facundiam & eloquentiam stylum exercet, variat verba tropis sententiasque figuris, & actionem gestibus colorat.*

751 Az ékessen szolló hogy az el hitetĕdŏ dolgokat el-hitethesse, a' beszédeknek formáit ŏszve-keresgeti, a' nyájassan és ékessen való szollásnak meg-szerzésére a' szollásnak módját gyakorollya, a' szokat változtattya tulajdon értelminek más értelemre való forditásival, és az értelmes egész mondásokat (sententiákat) kŭlsŏ szineszgetéseckel, (képezgetéseckel, ékesgetéseckel) és a' ki mondásbā valo tselekedetet kezeinek hányásával (maga viselésęvel) szinesęti.

752. *Eloquens & facundus orator quoties declamat, proœmio seu exordio præmisso sese insinuat, & benevolentiam*

752. Az ékessen szolló és nyájassan beszélgetŏ (orator) valamenyiszer beszélleni fŏl áll (ki kiált, prædikál, fŏn szoval hirdet) elŏl járó (kezdŏ) avagy kerŭlŏ beszédet

tiam captat; aliquando tamen abruptè auſpicatur; poſt cauſam proponit dilucidè, tum confirmat rationibus valide, illuſtrat exemplis prolixè (tametſi non dilatat vel amplificat, nec digreditur abs re) objectiones refutat & refellit exactè, epilogo perorat ac concludit; atq; ita orationem habet, aliquãdo præmeditate, aliquando ex tempore.

det botsátván elöl önnön magát bé-ſzinli, és jó akaratot (beſzédében való kedveſſéget) kapdos; (horgáſz, keres) néha mindazáltal hertelen el kezdi; annak utánna az okot (dolgot) elö-hozza (fel-téſzi) világoſſan ackor oſztán erösſéti (támogattya) okokkal erösſen, (valóban, fontoſſan) világoſéttya példáckal böven (noha ki nem ſzéleſéti vagy terjeſzti, ſem el nem megyen a' dologtól) az ellen-vetéſeket megtzáfollya és hamiſéttya valóságoſſan, a' befejezö mondáſſal beſzédét el-végezi és bé rekeſzti; és igy vagyon az ö beſzélgetéſe, (oráláſa) néha elöve gondolkodván, néha azon ſzempillantásban (idöben, mindgyáráſt, hirtelen).

753. Proverbia adagia & apophthegmata, ut & comparationes orationem luculenter exornant; quæ ſi ſtrictim rem enunciat, nervoſa dicitur.

753 A' példa beſzédek köz beſzédek és költöt beſzédek, (mesék) mint az haſonlatoſságok-is az oratiot (imádságot, fel-ſzoval indétot beſzédet) világoſſan (fényeſſen meg-ékeſétik; melly haſzoroſſan (rövid ſzóval) a'dolgot ki-mondgya, inaſnak (fogaſnak) mondatik.

754. Poëta diſertus, & ob id laureâ coronatus, è proſa ſeu ſaluta oratione ligatam faciens, verſus & rhythmos concinnat elegãter, carmina (mẽtrùm) modulatur: epithalamia ſeu carmina nuptialia epicedia ſive epitaphia, propemptica, elogia ac elegias, epigrammata, anagrammata, &c. fingit.

754 Az ékeſſen ſzóló vers ſzerzö (iró, költö) és azért boroſtyán koſzoruval meg-koronáztatot, a' folyo beſzédböl avag' meg óldot ſentẽtiákbol álló orátiokból egy ben köttetetet tsinálván, verſeket és rhythmuſokat ékeſſen egyben illeget (rakogat, alkut) énekes verſeket (bizonyos ſzámmal edgyben mérſékelt notás verſeket) énekel: (hangitsál, zöngedez) menyekezöi avagy menyekezöre való verſeket, halálra való avagy koporſo föliben való verſeket, útra botsátó verſeket, ditsérö és ſzomoru verſeket, fellyül irott avagy akar miröl röviden, irott verſeket, nevek bötüinek által-hányására irot verſeket, &c. ki-gondol.

LXXIII.

De Arithmetica.

LXXIII.

A' Számvetéſröl.

755. Mathematicæ diſciplinæ pariter ſunt & utiles & ſubtiles.

755 A' Mathematicai (mutatáſſal tanulandó) tudományok (meſterſégek) egyenlöképpen mind haſznoſok s-mind vékony éles elméhez valók.

756. Arithmetica numeros computat, qui ſeu quomodo compendioſè addantur, ſubtrahantur, multiplicẽtur, dividantur per ſe invicem: ſive id fiat ciphris, ſive calculis (abaculis) ſuper abacum. Sed rudicolæ per decuſſes, duodenas, quindenas, ſexagenas, &c. ſupputant.

756 A' Számvetö tudomány a' ſzámokat edgyben (öſzve) veti, miképpen és mimódon röviden (által úton) hozzá adattaſſanak, el-vonyattaſſanak, meg-ſokaſéttaſſanak, el-oſztaſſanak egymáſſal (edgymás között) az akar légyen tzifrás ſzámockal, akar ſzámvetö pénzeckel (ſzámláló pénzeckel) a' pénz olvaſo aſztalon avagy ſzámvetö tablán. De a' mezei paraſztok tizenként, tizenkettödönként, tizenötödönként, hatvanodonként, &c vetnek öſzve (ſzámlálnak).

LXXIV.

De Geometria.

757. Geometra quasi ludibundus figuras contemplatur, & mensurat distantias, propè an procul absit & distet aliquid.

758. Ad regulam lineas, puta rectas vel obliquas, non curvas aut spirales, ad normam angulos; circino verò circulum (cujus medietas centrum, circuitus seu ambitus circum ferentia appellatur) ducit

759. Conus turbinatus est, cylindrus teres, Gracum Δ triangulare triquetrũ seu trigonum, cubus quadratus globus rotundus, externè seu exteriori parte convexus, & parte interiore vel internè concavus.

LXXIV.

A' Föld méréſről.

757 A' Föld mérő mint edgy jádſzadozva a' figurákat (mértékre ſzabot vonyogatáſokat, lineákat) ſzemléli, és az edgymáſtul távul valoságokat (meſzſzeſęgeket (méregeti, ha közel vagy meſzſze légyen és állyone valami

758 A' regulához (linéáléhoz, égyeneſſen mérő fához vonyáſokat igazgato mértékhez) lineákat, (vonyáſokat) ugymint egyeneſſeket és hárántékoſſokat, nem horgaſſakat (görbéket) avagy peretzeſſeket; (tekergőſſeket) a' fa regulához (ſzegeletes lineáléhoz avag' ſzegelet mértékhez) ſzegeleteket; a' circaloműal penig kerekdéd circal mozáſt (mellynek a' közepi köllő közép, a' körül járáſra avag' kerületi környéknek (kerületnek) mondatik) viſzen avagy vonyagat.

759 A' fenyő dió avagy hegyes tetejű tsiga pupos, (tsutsos, tornyos) a' tyukmony formáju hemp (kerekdéd hoſzſzú kő vagy fa) gömbölyeg, (hoſzſzú gömbölyű) a' Görög Δdelta három ſzegeletű három oldalu avagy 3 ſzegű, a' kotzka ſzabáſu forma négy ſzegű, a' golyobis kerekdéd gömbölyű, kivül avagy külső réſzéről domboru, (homoru) és belső réſzéről avagy belől üreges avagy hézagos (vájott).

760. Circularis figura absolutissima divinissimaque est, omnia complectens, nihilque habens asperitatis, nihil offensionis, nihil incisum, nihil anfractum, nihil eminens, nihil lacunosum.

760 A' kerekdéd forma leg tökélleteſſebb és iſteneſſebb, mindeneket béfoglalvã, és ſemmi daraboſſága, ſemmi akadállya, ſemmi fęlben mettzéſe, (ſzakadáſa, vágáſa) ſemmi félben törése (ide s tova tekerüléſe, körösztül kaſul vonáſa, kerengéſe) ſemmi fellyül való ki-tettzéſe, ſemmi vápoſsága (vermeſſęge) nem lévén.

761. Omnis dimensio fit per triangulum seu trigonum, ipsius etiam quadranguli sive tetragoni.

761 Minden mérés léſzen az három ſzegeleten avagy három ſzegen, még ſzintén a' négy ſzeletű avagy négy ſzegünek-is.

LXXV. De Mensuris & ponderibus.

LXXV. A' mértékekről és nehézékekről.

762. Mensura continuorum, sunt: granum, digitus, palmus, spithama, ulna, pes, passus, orgyia, decempeda, stadium, milliare: his metimur omnia.

762 A' mérőknek (edgymáſtól függő ſzéles vagy hoſzſzú daraboknak) mértéki, ezek: edgy mag (mák ſzem) uj, tenyér, araſz ſing avagy réf, láb nyom, lépés, öl avagy hat láb nyomni mérték, tiz lábni mérő rúd, ſzáz huſzon öt láb nyomni edgy futamat föld, mér föld: ezeckel mérünk mindeneket.

763. Liquidorum: culeus, metreta, amphora, quadrantal, urna, congius, sextarius, hemina, seu

763 Az higaknak: (folyo állatoknak mértéki ezek) tsöbör vag' huſz korſonyi mérték, ako avagy hatvan négy itzés mérték, korſo.

seu cotula aut cotyla, triental, cyathus.

(két fülü désa huszon négy itzés mérték) fertály ako, (tizen hat itzés mérték) vödör avagy tiz itzés edény, kondér avagy kanta, pint avagy hat itzés edény, itze avagy meszszely vagy ejtel, fél meszszely vagy harmad rész ejtel, pohár.

764. *Aridorum: medimn⁹, trimodium, modius, semodius, quartale.*

764. A' szárazoknak (aszszu állatoknak) ezek: mut avagy mina, kartz avagy három köblös szapu, (kila) köböl, fél köböl avagy métz, fertály (véka, negyed rész köböl).

765. *Pondera sunt: centenarius, quadripõdium, tripondium, dupondium, libra pondo seu æs, selibra vel semißis, quadrans, uncia, semuncia, drachma, scrupulum.*

765. A' tereh nyomo nehézékek ezek: száz fontos mása, négy fontos, három fontos, két fontos, font vagy edgy egész font, fél font, negyed rész font, lat, fél lat (nehézék avagy latnak negyed része), ferdung avagy latnak ötöd része, két föllér nyomo vagy drachmának (ferdungnak negyed része).

766. *Si quid à libripende seu zygostata in bilance vel in libella à monetario penditur & libratur, examen quod scapo exit, & per trutinam seu anginam sese agitat, priùs pensita; ut videas an dictam trutinam æquet, & num æquipondium vel æquilibrium sit: Sin minus sacomate exæqua.*

766. Ha mi nyomo fontal avagy bizonyos számu nyomo nehézékkel a' kettös font seprenyöben avagy mértéketskében (mérö tálatskában) a' pénzverötül (mérötül) tétetik és mérettetik, a' fontban igaz ütö veszszöt (mérték proba nyelvet) melly a' szárán avagy rudján ki-mégyen, és a' mérték istápján avagy alá s-fel menö (emelkedö) vasán önnön magát mozgattya, elöször meg-mérsękellyed; (hánnyad vessed) hogy meg-lássad ha a' meg-mondott mérték istápját egyaránt meg-nyomjaé, és ha egyaránt nyomo nehézékü egyarányu fontosé: hogy ha nem edgyez az ütö mértéketskével tedd egyenlövé.

167. *Sto-*

767

767. *Statera est lanificum portatilis libra, sine lancib⁹; alterâ parte non nisi uncinum habens, alterâ pondus: quod centro admotum plus, amotum minus ponderat.*

767 A' fel-függesztö (álléto) font a' gyapju mivesek serpenyö nyelkül való kézben hordozhato fontya; (mértéke) melynek egyik része felöl tsak a' fontot nyomo horga vagyon, másik felöl a' terhe: melly a' kellö középen lévö pöthoz közel tétettetvén (közeléttetvén, hozzá mozdéttatván) többet távul tétettetvén (eléb-mozdéttatván vétettetvén) kevesebbet nyom.

768. *Si quid præter superpondium adjicitur, mantissa est.*

768 Ha mi a' font fölösleg meg nyomáson kivül hozzá adattatik, szerzés (toldalék) az.

LXXVI. De Optica & Pictura.

LXXVI. A' látásnak avag' nézésnek tudományárol és képirásnak mesterségéröl.

769. *Opticus radios visivos & visibilia objecta scrutatur; cur alia sint pellucida, alia opaca, alia obscura, discernens; & juxta id per spicilia efformans.*

769 A' látásnak visgálo (segétö) mestere avagy eszköz által nézésnek tanuloja a' látó (nézö) fényeket és szem eleiben vettetet láthato dolgokat visgállya; (korészsza, nézéli, keresgeti) miért legyenek némellyek által-világoskodók, (által-láthatók) némellyek homalyosok, némellyek sötétesek, meg-választvá; és ahoz képest által nézö tüköröket (meszsze látó üvegeket, perspicillomokat) ki formálván.

770. *Pictor ad vivi exemplar effigiem delineat, penicilloq; seu peniculo discretis pigmentis linit.*

770 A' kép iró az elevennek peldájára (eredeti példájára) a' képet (ábrázatot) le rajszollya, és a' kép festö etsetetskével, (festö farkal) vagy sörte söprütskével meg-

külömböztetet festékekkel bé-keni.

771. *Sculptor vel ſtatuarius ſtatuam cœlat & ſculpit, pingit, & ſuper baſim collocat: ſi immanis eſt, coloſſum dicet.*

771 A' kép faragó avagy oſzlop öntö az álló képet (bálvánt, oſzlopot) mettzi (gyalullya) és faragja, feſti és az oſzlopra (álló helyre, lábra, fenékre) helyhezteti ha képtelen (iſzſzonyu) nagy, bálvány oſzlopnak mondjad.

772. *Solaria ſeu ſcioterica & horologiola gnomone horas oſtendunt & indicant: clepſydræ autem aquâ vel ſabulo effluxo.*

772 A' nap fénnyel ſzolgáló avagy árnyék orák és harang verö óra ka' mutato vaſſal, órákat mutatnak és meg-jelentnek: a' folyo (vizlopo) órák penig a' ki-folyt vizzel avagy fövennyel.

LXXVII. DE MUSICA.

LXXVII. A' Muſikákrol avagy énekléſnek tudományáról.

773. *Muſicus melodias canit cantat ſeu pſallit, inſtrumenta bene coagmentata coaptata ſeu concordata pulſat primo præludia ſeu præambula deinde omnis generis cantilenas ſaltationes & choreas ſaltare geſtientibus ſonans.*

773 Az énekes avagy Muſikálo notákat énekel énekeldögel avagy zöngedez, a' jól öſzve ſzörkeztetet edgyben illettetet (alkolmaztatot) avagy öſzve botsáttatott huru zöngö ſzerſzámokat pöngeti, (veri, zörgeti) elöſzör készétö (elöl jádzo) avagy elöljáró, (kezdö) oſztán mindennémü énekeket (notákat) ugro és tántzoló notákat az ugrálni (tántzolni) vágyakozóknak (örvendözöknek) zöngetvén (tsöngetvén).

774. *Symphonia eſt plurium concentus; quorum conſonantia ſeu harmonia grata eſt, diſſonantia verò abſurda & abſona.*

774 Az éneklésben edgyezö ſzó (edgyütt zengés) többeknek (ſokaknak) edgyütt énekléſe; kiknek edgyezö zöngéſe avagy énekléſben való egyenlöſége kedves külömbözö zöngéſe penig diſztelen (illetlen, kedvetlen, képtelen) és hangatlan ékes zöngés (tsöngés) nélkül való.

775. *Organum tibiis & fiſtules conſtat; cythara teſtudo ſive chelys, lyra, trigonum, ſambuca ſeu barbitus, pandura chordis, quæ collabiis epitoniis verticilliſve intenduntur & remittuntur.*

775 Az orgona lyukas ſáru bordókból és billegetö (tárogató) ſipokból tsévekböl áll; a' cythera, koboz avagy hárfa, lant, három ſzegeletü agö ſzolló hegedü, virgina avagy clavicordium, tombora hurokból, a' mellyek hur lábocal hur fogáſockal és hur tekerö ſzegetskéckel meg-vonyattatnak és meg-tágéttatnak (ereſztetnek, botsáttatnak).

776. *Edes panduræ plectro plectuntur.*

776 Az hegedük és kézi kis hegedük avagy három huros hegedük hegedü vonyoval (pöngetövel) vonyattatnak (pöngettetnek).

777. *Tibia utricularis & crembalum diſcrepantes edunt ſonos.*

777 A' tömlö (bordó) ſip és cimbalom külömbözö zengéſeket adnak.

LXXVIII. DE ASTRONOMIA.

LXXVIII. A' tsillagok ſzokott forgását viſgáló (egbe nézö) tudományról.

778. *Aſtronomus ſiderum motus conſiderat: Aſtrologus eorundem efficaciam, influxum & effectum.*

778 Az égbe nézö a' tsillagok forgását (mozgását, járását) gondollya-meg: a' tsillagok forgásából jövendölö azonoknak hathatoságát, edgyben-folyását és tselekedö erejét.

779. *Efastis seu ephemeridibus & calendariis liquet, à Natalitiis seu Nativitate Pascha recedere ut minimum trimestre, Pentecosten à Paschate propè bimestre; inde adventum circiter semestre.*

779 Az esztendőkről avagy in. nep napokról (nap számokról) irot könyvekből és kalédáriomokbol nyilván meg-tettzik, a' karátsontul avag' Christus Urúk születése napjától hogy az Husvét távol esik leg alább három holnappal, a' Pünkösd az Husvéttul közel (tsak nem) két holnappal; innét advent elsö vasárnapja hat holnappal (fél esztendövel).

780. *Illic sunt, Ianuarius, Februarius, Martius: istic Aprilis & Majus: hic Iunius, Iulius sive Quintilis, Augustus seu sextilis, September, October, November: December postremus est.*

780 Amott vannak, a' Boldog áldzony hava, Böjt elö, Böjt más hava: imit Sz. György és Pünkösd hava: itt Sz. Iván hava, Sz. Jakab hava avagy kikelet után ötödik holnap, Kis aszszony hava, avagy kikelet után hatodik ho, Sz. Mihály hava, Mind szent hava, szent András hava: a' Karátson hava leg-utolso.

781. *Quilibet eorum in Calendario Romano suas calendas, nonas, & idus habuit. Intra triennium accessio fit mensis intercalaris seu embolimæi, id est, decimæ tertiæ lunationis: lustrum & quadriennium bissextilem annum reducit.*

781 Azok közzül mindeniknek a' Romai Calédáriomban az ö elsö napjai, az elsö nap után minden honak negyedik avagy hatodik napjai, és a' negyed avagy hatod napok után következö nyoltz napjai vóltanak. Három esztendök el-forgása alatt el-jövése (hozzá járulása) lészen a' közben vetteted honak, az az, 13 dik hóld fordulásának avagy hóld fel-tettzésének: az 5-dik esztendö és 4-dik esztendö a' Mátyás ugrását minden 4-dik esztendö után elö forduló toldalék napot elö-hozza.

LXXIX. De Geographia.

LXXIX. A' Földnek le-irásárol.

782. *Geographus regionum, etiam quas ipse non peragravit, situm describit, quæ sint in continente, insulis, peninsulis? quæ maritimæ; quæ in meditullio, & quonam tractu? sub qua zona & climate seu parallelo.*

782 A' föld le-iro (ki-rajszolo a' tartományoknak, még a' mellyeket ö maga meg nem járt-is, helyhesztetéseket (állásokat) le-irja, mellyek legyenek az egyben foglalt merö tér földön, szigetekben, fél szigetekben? szigetekben, közökben, sziget mellékiben) mellyek tenger mellékiek, mellyek a' tér földnek közepiben, és mitsoda tartományban? (határban) az égnek mellyik kerületi (szakaszték ja, darabja, forgása) és hajlása avagy edgyarányu öszve-álláss alatt.

783. *Quos habeant hi aut illi accolas; quibus terminis seu finibus ab illis dispescantur & disterminentur? qui illis antipodes, antœci, periœci, &c.*

783 Kik legyenek ezeknek vagy amazoknak mellettek lakoi; mitsoda határockal és föld avagy ország végeckel amazoktol szakasztassanak-el és válaszstassanak-meg? kitsodák azokhoz lábbal fordúlt népek, a' földnek délröl északra egyenessen ellenben fekvö lakozók, a' föld kerekségének azon edgy vonyásán lakozók, &c.

LXXX. De Historia.

LXXX. Az Historiárol avagy meg-lött dolgoknak emlekezetiröl.

784. *Quum res gesta narratur, historia est; cùm*

784 Midön a' meg-lött (viselt) dolog beszéltetik, historia (való

cùm ficta, fabula.

dologgnak emlekezete) az; midõn kõltõt, sophia beszéd avagy mese

785. *Illas historicus ìnchronicis recenseat; has annalium monumentis inferre, capitale sibi ducat.*

781 Amazokat a' viselt dolgoknak iroja a' kronikákban (idõk forgásáról irt kõnyvekben) elõszámlállya; ezeket az esztendõnként lõtt dolgoknak emlekezetire irott kõnyvekben bé-tenni, (kronikában irni) fejében járó dolognak tartsa.

786. *Et ut pateat genuina, non supposititia esse, rem simul cum circustantiis in commentaria regerat.*

786 Es hogy nyilván ki-tessék igazaknak, (valóknak) nem igazság helyett bé-tétetet hamisságoknak lenni, a' dolgot edgyütt (edgyszer s-mind) a' kõrnyül álló dolgockal a' meg-lõtt dolgokat bõséggel magyarázó laistromokban szedje (rendellye õszve-hordja).

LXXXI. DE MEDICINA.

LXXXI. Az orvosi tudományrol.

787. *Sanis optima medicina diæta est, quia securissima & sine violentia.*

787 Az egésségeseknek leg jobb orvosság az diæta (napjában bizonyos orára való mértékletes étel és ital) mert leg bátorságosabb és erõszak nélkül való.

788. *Ne bibas vel edas, nisi siti & fame stimulatus; quod saliva ad cibi conspectum linguam vel palatum titillans indicabit; valebis & vigebis.*

788 Ne igyál avag' ne egyél, hanemha szomjuságtól és éhségtõl õsztõnõztetvén; mellyet az ételknek látására nyelvedet avagy inyedet tsiklando nyál meg-jelent; egésségben maradsz és nyers nyakas friss erõben lész.

789. *Quo-*

789. *Quocirca appetitum expecta & præstolare jejunus.*

789 Minek okáért az étel megkivánást meg-várd és várjad éhjommal (étlen itlan, éhen szomjuhon, bõjtõlve).

790. *Sed & invaletudo, quum incessit, abstinentiâ & quiete curatur, & sanitas restituitur: quod non advertunt qui non nisi saturi jejunant, & non nisi operatione facti quiescunt.*

790 De még az egésségtelenség is, mikor el-érkezett (rád esett, jõtt) ételtõl és italtól való meg-tartozkodással és nyugodalommal gyogyéttatik meg, és az egésség helyére alléttatik: mellyet nem vésznek eszekbe kik nem külõmbe hanemha meg-elégednek (jól laknak) bõjtõlnek, és nem külõmben hanemha munkával el-tõrõdtenek nyugosznak.

791. *Frictiones seu fricationes, fomentationes, venæsectiones, cucurbitæ, emplastra & omnia forinsecus adhibita ac superimposita non demunt dolorem, sed mitigant & leniunt: corrosiva depascuntur.*

791 A' dõrgõlések avagy vakarások, melegétõ (tápláló) orvosságok, ér-vágások, kõppõlyõk, falastromok és mindẽ kivül reá-rakottak (hozzá adattattak) és fellyül reá tétettettek avagy vettettek nem veszik el a' fájdalmat, (kint, gyötrelmet) hanem enyhétik és kõnnyebbétik: a' testet által rágó (évõ) orvosságok meg-emésztetnek.

792. *Remedia purgantia, evacuantia, cathartica, sudorifera, corroborantia, efficaciora sunt, efficaciùs medẽtur, sive sint potiones decoctæ & apozemata, sive*

792 Az orvosságok a' mellyek gyomor tisztitók, (purgálók) meg üressétõk, fõ tisztétók, verétek hozók, megerõsétõk, (vastagitók) hathatósabbak; hathatóbban orvosolnak, akár fõt italok legjenek és gyökerekbõl fõzõt gyomor lá-

sive pillulæ & catapotia, sive clysteres, sive apophlegmatismi, sive errhina, sive balani (suppositoria) &c.

gyéto s-purgátziora kéſzétő italok, akar pillulák (golyobis formán tsinált purgátziók) és hirtelen el-nyelni való tiſztétó orvoſságok, akar kriſtélek, akar főbéli takony avagy nedveſſęg tiſztétó foggal rágando, akar orra lyukán bé-ſzivando, akar gyomor émelygetŏ (okádáſt indéto) orvoſságok.

793. Antidotis alexiteriis seu alexipharmacis venena peremptoria; amuletis fascina pelluntur; hoc etiam verbulo præfiscini.

793 A' méreg ellen való méreg rontó avagy méreg ŭzŏ orvoſságockal az halálos (meg ŏlŏ) mérgek; a' nyakban kŏtŏtt babonás orvoſságockal az igézetek ŭzetetnek: ez (tudni-illik az igézet) még igétskével-is (bŏrbitéléſęvel rá olvasásával) az igézet ellen ŏrizŏ iſtennek (igézet ŭzŏ bŭjŏs bájoſnak).

794. Salsum in Medicos scomma est, solis licere (licitum esse) impunè occidere: utinam non verum. Da panacea, universali & præsentaneo medicamento, litigant an detur; topica autem, & cuiq; patri atque effectui propria quin sint, indubitatum est, ut cephalica, ophtalmica, thoracica, tam anacathartica quam bethica, cardiaca, stomachica, hepatica,

794 Az orvoſokra tréfás tsufbeſzéd (játékos mondás) az, hogy tsak ŏ nékik ſzabad bŭntetetlen meg-ŏlni; vajha nem vólna igaz. A' minden betegſęgek ellen való, közönſęges és mindjáráſt (legottan haſználo orvoſságrol, vironganak (vŏrsŏngenek) ha adaſſęk: magán való bizonyos helyekre valók penig, és akar mellyik részének és végben vitt erŏnek tulajdon orvoſsági hog'legyenek, kétſęg nélkŭl (kételkedés kivŭl) vagyon: mint a' fŏ fájás ellen valók, ſzem fájás ellen valók, mellyſzorétás (fulladás) ellen valók, mind

splenetica, nephritica, hysterica, scorbutica, ptarmita, narcotica, hypnotica, peptica, sarcotica, vesicatoria, diaphoretica, diuretica, &c.

fellyŭl tiſztétók s-mind el oſzlatók, ſziv fogás ellen valók, gyomor vaſtagétók, joha fáját gyogyitók avag' máj tiſztétók, lép veſzetſęg ellen valók, veſęk fájdalmát enyhétŏk, méhe fájás avagy anya méh gyogyétók, az egéſz teſtet a' ſok roſz nedveſſęg miatt el-bádjaſzto lankatság ellen valók, pthrŭſzentéſt indétók, fájdalmakat ſippadáſſal enyhétŏk, álom hozók, kivŭl a' teſtre ragaſztók, vad huſokat rágók, hojagat meg-ŭrétŏk, bélen rutségot által-vivŏk has menéſt indétók, &c.

795. Gregales eorum sunt chirurgi & pharmacopœi seu pharmacopolæ; quorum hi pharmaca, unguenta, syrupos electuaria, ecligmata, condita, extracta, pastillos, trochiscos, & morsulos præparantes, in myrotheciorum loculis ac forulis alabastris, aliscq; pixidibus & thecis seorsim ac singulatim reponunt reservantq;. Illi autem ut plurimùm operam navant capillis & barbis rescindendis & abradendis, vulneribus ac ulceribus curandis.

795 Azoknak ſeregekbŏl (nyájokból) valók a' barbélyok és patika ſzerſzā tsinálók avag' patikároſok; kik közzŭl ezek patika ſ; erſzámokat, (kanta ireket, orvoſságokat) keneteket, patikabéli egéſſęg oltalmazó jó ŭzŭ lágy orvoſságokat, liktáriomokat; nyálozatos édes falatokat, fŭ ſzerſzámos apro pogátskákat, ſok féle patika ſzerſzámbol ki-vont (meg-ereſztet) italokat, gŏmbŏlyeg orvoſlág tzipókat, tsiga módra edgybe tekert orvoſságokat, (truciskokat) és rágodni való tzukoros confrejteket kéſzétvén, a' drága kenet tarto poltzoknak helyetskéiben és alabáſtrombol tsinált bŏgrétskékben, és egyéb ſzelentzékben s-iskatulátskákban

félen

félen és magán el-téſznek és meg-tartatnak. Amazok penig leg tőbbire munkálkodnak az hajaknak és ſzakallaknak el-metéléſében és nyiréſében, (beretválásában) a' ſebeknek és fekélyeknek meg-gyogyétásában.

LXXXII. De Ethica in genere.

796. *Virtus in mediocritate conſiſtit: vitia ſunt in extremis exceſſu & defectu.*

796 A' jóſágos tselekedet kőzépſégben áll: a' vétkek vannak a' végső dolgokban, a' fellyűl halladásban és fogyatkozásban.

797. *Excedere enim & deficere, tranſgredi utique eſt.*

797 Mert fellyűl múlni (el-halladni) és meg-fogyatkozni, (el-állani) által-hágás bizonyára.

798. *Si quis peccat incogitantiâ; delictum eſt; ſi voluntariè, facinus; ſi ſtudiò, nequitia; ſi malitiosè, ſcelus; ſi enormiter, flagitium; ſi ut agrè, faciat alicui, perverſitas.*

798 Ha ki vétkezik gondolatlanságból, (tudatlanságból) fogyatkozás (bőtűnet) az; ha ſzabad akarattya ſzerént, tzégéres nagy bűn; ha ſzánt ſzándkckal, (igyekezettel) roſzſzaság; ha gonoſságból, latorság; ha tőrvény kivűl utálatoſſan, undokság; ha hogy nehézſéget tselekedjék valakinek, el-fordultság.

799. *Et talia qui patrat vel perpetrat, perditus planè ac deteſtabilis eſt: viri enim boni & virtute praditi laudabilia & approbata ſemper exoptant; mali autem & vitiis dediti vice versâ ſemper reprobanda.*

799 Es illyeténeket a' ki tészen avagy tselekeſzik, tellyeſſéggel veſzett és átokra méltó: mert a' jó férfiak és joságos tselekedeteckel meg-ajándékoztattak ditsiretes és jovallott dolgokat kivánnak mindenkor; a' roſzſzak penig és a' vétkekre el-vetemedettek ellenben mindenkoron meg-vetendőket.

LXXXII. Az erkőltsőknek tudományárol kőzőnſégeſſen.

800. *Qui perperam agere ſuis, deis habet, pravus eſt: qui ſe à malo prohibet, probus: omnimodè impollutus abhorret, deteſtatur & exſecratur omne impurum.*

800 A'ki hátabotában (hitvánul) tselekedni ſemminek véli és potskődiának tartya, tőkélletlen feslett erkőltsű az: a' ki magát a' roſzſzaságtol meg-tiltya (meg-ojja, óltalmazza) jámbor: a' mindenképpen tiſzta, (főrtelem és motsok nélkűl való) irtozik, (iſzonyodik) utállya, és átkoz mindent tiſztátalanságot.

801. *Conſuetudo vitioſa ſenſim irrepit: cui ſerò nimis obſiſtitur, poſtquàm invaluit; quandoquidem radicata rarò exſtirpatur.*

801 A' vétkes ſzokás laſſan tsuſzbé: melynek főlőtte későnálhatni ellen, minekutánna el-hatalmazott; (erőtt vőtt) mivel hogy meg-győkereſedvén (győkeret vervén) ritkán irattatik-ki.

LXXXIII. De Prudentia.

LXXXIII. Az okoſságról avagy eſzeſſégről.

802. *Ex dignitate unumquodq; æſtimare, prudentiæ ſtatumen eſt; ne res proletariæ, nullius penſi & titivillitii, magni pendantur.*

802 Akarmit-is az ő méltoságas-érdeme ſzerént meg-bőtsülni, az eſzeſſégnek iſtápja; (gyámola, támaſza) hogy az alá való, ſemmire bőtsülendő és ſemmire kellő dolgok, nagyra ne tartaſſanak.

803. *Antequam inceptes & aggrediare quippiam ſeu aliquid, operæ pretium eſt accuratè penſiculare, utrum debeas & poſſis? utrum è re ſit necne?*

803 Minek előtte kezdenél és fognál akarmihez avagy valamihez, haſznos dolog (munkának jeles haſzna) azt ſzorgalmatoſſan meg-mérſékelni, (hánni vetni, viſgálni) ha kelleſſék és lehesſené tőled? ha haſzonra valoé vagy nem?

ne fruſtrâ atq; in caſſum labores.

nem? hogy hejábā és haſzontalan (ſemmi fejében) ne munkálodjál.

804. *Proſpice ergò finem, pervide media, & ne quid obſtet aut officiat, attende occaſioni.*

804 Elŏve meg-nézzed ezokáért a' véget, elŏve meg-láſd (meg gondollyad) a' kŏzepit, (az eſzkŏzŏket) és hogy valami elle-ne ne állyon avagy ártson, (meg-bántson, vigyázz, (figyelmezz, halgaſs) az alkolmatoſságra.

805. *Nam inſipientis, ſtolidi & dementis eſt, ſine intentione ferri; inſani, ſtulti & vecordis illicita appetere; veſani cerebroſi, phantaſtici & furioſi ſeu lymphatici ac furibundi impoßibilia ſuſcipere: imperiti & inconſiderati negligere opportunitatem.*

805 Mert eſztelené, oſtobaé és elme nélkŭl valoé, jó igyekezetben vég nélkŭl vitettetni; balgatagé, bolondé és eſzelŏsé nem ſzabados dolgokat kivánni; goromba fúrt agyu vagy tŏk agyué elméjétŏl el-ragattatott és tébolygo avagy vizben ugrani kivánkozo bolyokásé és dŭhŏskŏdŏjé lehetetlen dolgokat felvenni (fogadni, vállalni magára) tudatlané (láttatlan hallatlané) és maga gondolatlané a' jó alkolmatoſságot el-mulatni.

806. *Ubi inter plura optio datur, deliberandum diu, quod ſtatuendum ſemel; ſupervacaneus verò ſuperſedendum.*

806 Az hol a' tŏbb kŏzŏtt választáſra való ſzabadság adattatik, tanátskozni kell ſokáig, mit kellyen végezni (rendelni) egyſzer; az hejában valo haſzontalan dolgokon penig fel kell adni (el kell hadni, félben kell ſzakaſztani).

807. *Et quicquid inſtituis vel tibi proponis, conſulta exquiſitè, itane an ita ſatius ſit? poſt exſequere celeriter, ſed cautè.*

807 Es valamit el-rendelſz (magadban el-végeſz) avagy magadnak tzélul fel-téſzeſz, tanátskozzál kiváltképpen való sŏrényſęggel, igyé vagy amugy légyen jobb? (haſznosb) az után exequald (vidd végben) hamarsággal, de okoſſan (ravaſzan).

808. *Cautus circumſpectus & providus, etſi de eventu confidat, eumq; prævideat; circumſpectat tamen, ne ſeſe præcipitet.*

808 Az okos ravalz magára vigyázó és ſzorgalmatos gondviſelŏ noha a' dolognak ki menetelirŏl bizakodik, és azt elŏve meg láttya; két felé tekéntél (kŏrnyŭl nézél) mindazáltal, hogy ne habahurgyálkodgyék (magát nyakra főre ne ejtse).

809. *Quia uſu venit, accidit, ut tardus velocem celerem & pernicem ante vertat: pedetentim igitur.*

809 Mivel hogy ſzokásból jŏtt, meg-tŏrténik, hogy a' késedelmes a' gyorſat hamarságoſt és igen-fietŏ (ſebeſſen repŭlŏt, futót) elŏl vegye: laſſan laſſan ezokáért.

810 *Quod abſcondi, celari, & occultari debet, non palam venditat ſeu jactat, verùm abſtrudit, non obtrudit.*

810 A' minek el-rŏjtetettni, bé-tapaſztatni, és el-titkoltatni kell, nyilván nem árulgattya avagy hánnya veti, (mutogattya) sŏt félre taſzittya, (el dugja) nem tollya (toſzſza) elŏ.

811. *Quod ei non certò conſtat, affirmare, aſſerere, aut negare cavet nec audet, nedum ut aſſeveret aut inficietur.*

811 A' mi ŏ néki bizonyoſsá nintsen nyilván, erŏſſęteni, állétani avag' tagadni el távoztattya (meg ojja magát) s-nem-is meri, nem hogy álhatatoſſan vallaná (bizonyétaná) vagy tagadáſt tenne.

812. *Nam ut credulitas, ita diffidentia noxia damnoſa & detrimentoſa*

812 Mert a' mint az hamar-(kŏnnyĕ) hitel, ugy az hihetlenſęg-is (bizodalmatlanság) veſze-del-

tosa est ; at longè magis pertinacia.

813. *Si quis ergò aliquid boni refert, suadet aut dissuadet, adhortatur, vel dehortatur, non est contumax, nec præfractè repugnat, nec obstinatè contendit aut contradicit, sed obsequitur.*

814. *Præsagiens adversi quidpiam, prævenire censet seu arbitratur melius, quam præveniri : præpostera enim sapientia est post factum sapere.*

815. *Et dum quisq; suarum rerum satagit, ille sibi nequaquam deest.*

816. *Vafer atq; subdolus versutè nimis versat omnia ; suspicax est dolosus.*

817. *Veterator est qui astu imponit incautis.*

delmes káros és ártalmas, de sokkal inkább a' meg-átalkodás.

813 Haki azért valami jót hoz elő, jovall avagy nem jovall, int valamire vagy el-int rola, nem vakmerő, s-nem-is meg tőkéllet keménységgel tusakodik (viaskodik, hartzol) ellene, sem ellene rugodozva (edgy általlyában) vőrsönyög avagy ellene mond, hanem enged.

814 Előve meg-érezvén (jövendőlvén) valami ellenkező szerencsétlenséget, azt meg előzni itéli avag' véli jobnak, hogy sem attól elől-vétettetni: (meg-előztetni) mert viszsza fordult rendeletlen bőltseség a' meg lőtt dolog avag' tselekedet után eszeskedni (bőltselkedni, értelmeskedni).

815 Es midőn kiki az őnőn maga dolgain szorgalmatoskodik, ő-is magának semmiképpé hátra nem áll (meg nem fogatkozik).

816 Az álnok és alattomban való tsalárd felette ravaszul forgat mindeneket; a' gyanós tsalárdkodó.

817 Régi ravasz (meg-aggot tsaloka) a'ki ravaszsággal alájok tészi (önti a' forrót, rá-vészi) a' nem okossaknak avagy gorombáknak.

LXXXIV.
De Temperantia.

818 *Depravata natura permulta concupiscit ; sed temperans cupiditates moderatur.*

819. *Sobrietas est continentia à superflua alimonia*

820. *Gulosus & vorax catillo ligurit, & pitissando sorbet : Helluo seu epulo vorando & potando, (crapulando) sese ingurgitat : lurco vel decoctor epulando sive comessando sua decoquit ac consumit : omnes mera abdominis mancipia.*

821. *Veteres temperabant merum (aquâ) & victitabant simplicissimè : nunc quot gula illecebræ, tot pernicies.*

822. *Ebrius enim pœnam seu noxam habet crapulam ; cum morbis inde*

LXXXIV.
A' Mértekletességről.

818 A' meg vesztegettetet természet fölőtte sokat kiván; de a' mértékletes az ő kivánságit meg mértékli (igazgattya).

819 A' jozanság meg tartozkodás a' fölöttéb való (kelletinél több) eledeltől.

820 A' torkos és nag'ehető nyalakodó (tányér avagy tál nyaló) dősől és szőrtyőgetve (szürtsölve) hörpől: a' tobzodo avagy vendégeskődő nagy falatok nyelésével és teli torok ivással, (dősöléssel) önnön magát meg-ölti: (részegéri, tobzodik, zaballodik) a' pazarló vagy tékozló (felkorfonyalo) vendégeskedéssel avagy együt lakozással az ő javait fel-korfonyollya és el-kőlti: mind ezek (mindnyájan) merő kövérségnek avagy has potrohoknak rabjai.

821 A' régiek elegyétik vala a' bort (vizzel) és éldegelnek vala együgyüképpen: most a' mennyi toroknak édesgető gyönyörüségi, annyi veszedelmi.

822 Mert a' részegnek büntetésére avagy meg-lakolására vagyon a' bortul való fő fajás, a' beteg

inde provenientibus, qui per somnum exhalatâ crapulâ sentiuntur: ebriosus tremorem, podagram & chiragram.

tegsęgeckel mellyek innét következnek, (ki jŏnek) mellyek az álom által ki párázott fŏ gŏzŏlgés után éreztetnek meg: a' részegesnek a' reszketegessęg, láb kŏszvény és kézi kŏszvény.

823. *Sobrij atq; abstemij mente valent; temulenti & violenti insaniâ atque amentiâ: compotatores meracius hauriunt, cùm bibunt in orbem seu circumpotant, & quisq; vel dat vel solvit symbolum.*

823 A' jozanok és bornemiszák elmével birnak; a' részegeskedŏk és borosok esztelensęggel és bolondsággal, az edgyŭtt ivók vag' ivo társak vigabban (borossabbā) merétik (iszszák) a' bort, midŏn kŏrben isznak avag' kŏrnyŭl szerben iddogalnak, és kiki avagy ád avagy fizet szert (jegyet, jelet).

824 *Potores seu potatores inebriati brutè bacchantur; titubant, tussiunt, screant, ructant, exscreant, spuunt vel sputant, vomunt, mingunt,* & (salvo honore, cum reverentia) *visunt ac pedunt.*

824 Az iddogalók avagy sarapolók meg-részegedvén oktalanul dŭhŏskŏdnek; (bolŏdoskodva futosnak, ŭvŏltnek, kiáltnak bajátnak) tántorganak, kŏhŏgnek, hakognak, bŏsŏgnek, torháskodnak pŏknek avag' nyálaskodnak, (tajtékot túrnak) okádnak, huddoznak és (tisztessęggel, bŏtsŭlettel szolván) poszognak és finganák.

LXXXV.
De Castitate.

825. *Castus est qui se ne fandâ libidine non fœdat & contaminat: lasci-*

LXXXV.
A' Szŭzessęgrŏl.

825 Szŭz az a' ki magát tsak mondani sem illendŏ fajtalansággal nem undokéttya és fŏrtŏz-

lascivere enim belluinum est.

tŏzteti: mert bujálkodni oktalan dolog.

826 *At non adulteria solùm, incestus, stupra, scortationes seu fornicationes, & concubitus illegitimi: sed & omnis venerea salacitas, basiationes (basia oscula suavia) imò spurcæ ac obscenæ cogitationes impudicitia sunt.*

826 De nem tsak az házasság tŏrések, rokonság kŏzt való fertelmessęgek, szeplŏsétések, paráznaságok avag' tisztátalan kurvalkodások, és tŏrvénytelen egymással való fekvések; hanem még minden buja szerelemre való katzétság-is, tsokolgatások (tsokok tsokolások apolgatások) sŏt az otsmány és fajtalan gondolatok-is szemtelen ortzátlanságok.

827. *Adulter alienum polluit torum, scortator suum, quandoque mœchus pellicē vel concubinam alit; ganeo per lupanaria grassatur; meretrices seu pellaces pudicitiam suā prostituunt; lenones seu balliones atq; lenæ lenocinium facientes sive lenocinantes alios inquinant.*

827 Az házasság tŏrŏ parázna kivŭl való idegen ágyat fŏrtŏztet-meg, a' kurválkodó lator az ŏnnŏn magáét, néha a' parázna ágyast avagy véle edgyŭtt hálót tart és táplál; a' bardélyban járó a' bardély házakan koslat, a' kurvák avagy ágyas aszszonyok az ŏ szemérmetessęgeket bardélyban való kereskedésre botsáttyák; a' kurva tartók avagy bardély mesterek és kurva kerétŏ aszszonyok kurva kerétést tselekedvén avag' kurválkodásra édesgetvén egyebeket (másokat) meg-fertelmesitnek (motskolnak).

828. *Vah! apage propudia! fœdi & execrabiles penitus omnes.*

828 Véhó! (pŭha) távozzatokel szemtelen kurvák! (szégyensęgek) undok fertelmesek és átkozasra mélto otsmányok tellyessęggel mindnyájan.

829. *Insanit & deliratqui deperit fœminam.*

829 Esztelenkedik és bolondoskodik a' kivesztettül (halálban) szereti az aszszony embert.

LXXXVI.
De Modestia.

LXXXVI.
Az emberséges jó maga viseléséről.

830. *Modestus verecundè agit, procacitatem defugit.*

830 A' modossan és jól maga viselő szemérmetessen tselekeszik, a' fajtalan ortzátlanságot futtya (el-kerüli, el-távoztattya).

831. *Non frivolus est, ut ut quadantenus blandus & comis: non loquax, sed taciturnus.*

831 Nem hejában való, (semmire kellő tséltsap) ámbár (haszintén) valamenyire nyájas és jó beszédi: (társalkodo) nem szó szaporéto (nyelvesködö, tsátsogó) hanem halgatozó (kevés beszédü).

732. *Nec tamen morosus aut torv⁹. sed gravis; severus non sævus.*

832 Mindazáltal nem is kedvetlen avagy komor, (kegyetlen tekéntetö, mord) hanem bötsületes méltossággal magat viselö; kemény nem kegyetlen.

833. *Nihil immoderatè laudat vel vituperat, culpat redarguit aut reprehendit; neminem traducit, aut diffamat: ad opprobrium neutiquam filet.*

833 Semit mértékletlenül nem ditsér avag' nem gyaláz, bünösségét szen (vádol) meg-fedd avagy pirongat; senkit el nem árul, avagy hiresét: (rágalmaz) a' más gyalázására (szemre való fel-hányására) semiképpen nem halgat.

834. *Adhæc non pejerat, nec dejerat, nec facilè jurat: si juraverit autem, juramentum & jusjurandum sanctè servat.*

834 E' mellet (ennek fölötte) nem eskünszik hamissan, s-nem-is hánnya-el hitit, nem-is könnyen eskünszik-meg: ha meg-esküvén-dik penig, az esküvést és hitit szentül (tökélletessen, álhatatossan) meg-tartya.

835. *Nemini adversatur, aut faceßit molestiam, aut scandalo & offendiculo est, neminemque sciens aut volens contristat.*

835 Senkivel nem ellenkezik, (viszálkodik) avagy nehézséget nem tészen, avagy botránkozásul és akadályul nintsen, és senkit tudva (tudomása szerént) avagy kész akaratból (akarattya szerént) meg nem szomorét.

836. *Famam & rumores crebrescentes non vulgat, percontatur priùs scrupulosè.*

836 Az hirt és gyakran folyamodni kezdett köz hireket nem hirdeti, (terjeszti) közönségessé (tészi) értekezik (végére mégyé) elöször töviről hegyire szorgalmatossan.

837. *Curiosus ardelio ingerit & immiscet se ubi ejus nihil interest, etiam quæ calantur elicions & expiscans.*

837 A' nyughatatlan elméjü fölötte gondos tséltsapo (közköpü, minden lébe lots) bé-szinli (tollya, taszittya) és belé keveri (elegyéti) magát, az holott ö néki semmi közi nints, (az hol öreá semmi nem néz) meg a' mellyek titkoltatnak is (röjtögetteinek) ki-feszegetvén (ásván vésvén) és ki-horgászván.

838. *Locutulejus seu vaniloquus, verbosus est; nugator facta infecta loquitur & blaterat; morologus ineptias aniles præferens ineptit, & vaniloquentiâ aures implet;*

838 A' szó szaporéto nyelveskedö szó szátyár avag' hejában valoságot beszéllö nyelve moso, sok beszédü; (tsátsogo) az hivsagot szolló (hivalkodo tséltsap) a' meg lött dolgot nem lörnek beszélli, és regéli: (rebezi, fetsögi, tsátsogja)

plet; futilis arcana effutit; sophista captiosus est; momus omnia carpit sugillat & cavillatur.

a' bolõd beszédű agnõi (bábáktól vén kofáktól koporryoktul kõlt) alkolmatlã hejában valoságokat elõ hozván alkolmatlankodik avagy galibáskodik, és hivságos beszédeckel a' fülleket bé-tõlti; a' fetsegõ a' titkokat kifetsõgi; az hamisságot állato patvaros fogdosgato; a' mindenben gántsot találó (tsufoló, gunyoló) mindeneket fedd (rág, nyelvével rongál) alattomban rágalmaz és tétovász.

839 *Consideratus non quidem elinguis est, sed tamen non insulsus blazero, quemadmodum nasutuli complures: in mutiloquio enim multa vanitas.*

839 A' maga meg gondolt eszes jollehet (ugy vagyon) hogy nem nyelvetlen, de mindazáltal nem izetlen (sotalan) tsátsogó, (tsevegõ) a' mint a' finnyásfok közzül sokan: mert a' sok beszédben sok hivság (hejában valoság) vagyon.

840. *Non sibi arrogat quod non habet, nec aliis sua derogat: non ambit (aspirat) ad dignitates, fascesq; ac honores; nec sua profusè jactat aut ostentat, aut in iis gloriatur, aut se insolenter effert & extollit, sed submittit poziùs, demissè gerit ac humiliat, ideoq; exaltabitur.*

840 Nem tulajdonéttya magának a' mi nála nintsen, sem egyebektõl (másokról) az õvéjeket le nem vonsza: (kissebéti) nem kivánnya (áhétozik, vágyodik) a' méltoságokat, s birodalmi páltzákat és tiszteket; sem a' magáét tékozlo módon (pazarolva) nem hánnya veti avagy mutogattya, (fitogattya) avagy azokban nem ditsekedik, (kérkedik) avagy magát kevélyen (szokatlanul) fel nem emeli és magasztallya, (magában fel nem fuvalkodik) hanem le-botsáttya magát inkáb, alatt viseli és meg-alázza magát, s-ez okáért fel-magasztaltatik.

841. *Vulgi praeconia non affectat, nec sibi alios anteferri molestè fert.*

841 A' kõsségnek avagy kõz népnek felõle való ditsiretit nem sohajtya, sem penig másokat õ magának eleiben tétettetni (fellyebb bõ-tsültetni) nem szenvedi nehezen (nem nehezteli).

842. *Festivi joci, leporesque & allusiones facetæ, urbanos decent: rusticitas opicam barbariem redolet.*

842 A' jeles tréfák, nyajas beszédben való kedves ékessegek és valamihez játékos módások tsufos hozzá szolásók, a' tiszteséges-sekhez illenek: a' parasztság tsunya (otsmány, rusnya) gorombaságot (visel magában) illatoztat.

843. *Scurrilitas paraſitica ſummoperè diſcavenda.*

843 Az hizelkedõ (nyalakodo) tséltsapságot fõlõtteb igen el-kell távoztatni.

844. *Cavillatio virulenta, & ſanna peſtica, ſannionibus relinquenda.*

844 A' mérges tsalfaság, (tétovázás) és hát megül való meg-guggolás, (gunyolás) a' gunyolo tsufõdárosoknak hagyattassanak

845. *Subridere, ridere & renidere moderatiſt; cachinnari incivile.*

845 Mosolygani, nevetni és viszsza somolyogni a' jó erkõltsüjé; hahotával katzagni tiszteslegtelenség és nem emberséges dolog.

LXXXVII.
De Autarkeja.

LXXXVII. A' magának való elégségrõl avagy elégendõségrõl.

846. *Avarus per fas & nefas diteſcere annititur, inhiat ac allaborat, cùm tamen ſuperna benedictio ditet.*

846 A' fõlvény akar igazán-s akar hamisson gazdagulni igyekezik arra szája tátva kivánkozik és azon munkalodik, holott mindazáltal az onnét fellyül való áldás gazdagitson-meg.

847

847. *Et cui usui in immensum coacervata & accumulata divitiæ, malorum irritamenta? male parta, malè dilabuntur.*

847 És mi haszonra valók a' meg mérhetetlen rakásokban rakott és öszve gyüjtött gazdagságok, roszságoknak és gonoszságoknak gerjesztő ingerlési? a' roszszul keresett marhák roszszul vesznek el, avagy ebül gyült szérdéknek ebül kell el veszni.

848. *Adeò desipiunt divites & pecuniosi quidam, ut bonis mobilib⁹ & immobilibus seu stabilibus affluentes, & cistas pecuniâ, scrinia cimmelios, cameras q; supellectile confertas possidentes, egestatem timeant; videlicet inopia seu ubertate inopiam, in abundantia seu affluentia, imò redundantia penuriam.*

848 El annyira esztelenkednek némely gazdagok és pénzben tehetetlenek, hogy mind ingosmind vesztegálló avagy állandó jókal bővölködvén, és ládákat pénzel, szökrényeket drága marháckal, (ruha s. ezüst ékes szerszámockal) és kamorákat (boltokat) házi eszközöckel dugva meg rakottakat birván a' szegénységtől féllyenek; tudni illik a' bőségben avagy ki-folyo mindenelességben szükségtől, a' bővölködésben avagy minden jónak bé-folyásában, sőt ki-árradásában a' fogyatkozastul.

849. *Tu si tibi opes affatim suppetunt, egenis vicissim suppedita.*

849 Te ha néked gazdagságid bővön vannak, a' szükölködőknek viszontagsággal azokbol szolgáltass.

850. *Sin, etiam de modico imperti: & cùm non possis largiter, saltem liberaliter; satius est liberalem esse quam parcum.*

850 Ha penig (nintsenek) meg a' kevésből is avagy kitsinyből tégy részt: (szakasz valamit) és holot nem adhatz bővön, adgy tsak adakozo vig szivel; jobb vig szivel adakozónak (bő kezünek) lenni, hogy sem mint szoros marku sobraknak.

851. *Frugalis paucis contentus est; non tenax quidem, sed parsimoniæ & frugalitati navans operam.*

851 A' takarékossan élő kevéssel meg-elégedik; nem javát megtarto (el-rejtő) ugy vagyon, de a' tisztességes meg-kéméllésben és mértékletes költésben sőrényen munkálkodó.

852. *Quæ quantum sit vectigal, si luxuriosus atq; prodigus perviderei, fastu & luxu patrimonium non consumeret & prodigeret.*

852 A' mely minémü jövedelem (vám, ado fizetés) légyen. ha a' bujálkodással tobzodó és tékozlo által látná, kevélységgel és bujatobzodással attya keresményét nem költené, és tékozlaná (vesztegetné) el.

853. *Pauperat enim dispendium, compendium opulentat & ditat.*

853 Mert meg-szegényét az hejában való haszontalan költés, (vesztegetés, kárvallás, tékozlás) a' szükön költés jószágosá tészen és meg-gazdagét.

854 *Tu ergò quicquid accipis & expendis, in codicem accepti & expensi refer.*

854 Te azért valamit bé-vész és ki adsz, a' bé-vételnek és ki-adásnak könyvében (laistromában) bé-vigyed (bé-irjad).

LXXXVIII.

De Justitia, primò commutativa.

LXXXVIII. Az Igazságrol, elősször a' tserélő avagy közösködő igazságrol.

855. *Justitia suum cuiq; tribuit.*

855 Az igazság kinek-kinek az övét meg-adgya.

856. *Ergò qui cum alio transegit, quicquid promisit pollicitus est ac condixit, sive exoratus, sive ultrò & suâ sponte, & quibuscunq; conditioni-*

856 Annak-okáért a' ki mással meg alkutt, (szörzödöt) valamit igért fogadott és meg-mondott, akar kérettetvén, akar önként és maga kényén, (szabad akarattya szerént) és akár minémü okockal (kötés-

tionibus aut exceptionibus, ſtandum eſt pactis ac promiſſis præcisè.

(kötéſeckel) és ellenben való ok vetéſeckel, (fogáſockal) meg-állani a' kötéſeknek (fogadáſoknak) és igéreteknek edgy általlyában.

857. *Qui ſtipulanti ad ſtipulatus eſt, obligavit ſe.*

857 A' ki a' fel fogadónak fogadáſt tött, (kezet adott) megkötelezte magát.

858. *Depoſitum reddendum eſt, non abnegandum, nec ſupprimendum.*

858 A' le tött marhát megkell adni, nem kell el-tagadni ſem el-reckenteni, (el-rejteni, süllyeſzteni).

859. *Nihil, quod alterius eſt, tibi ſine ejus ſcitu vendica aſſere aut uſurpa.*

859 Semmit a' mi másé, te magadnak az ö hire nélkül ne tulajdonéts (haréntz) erőſſéts avagy foglaly.

860. *Quod utendum accepiſti, idem reſtitue, non aliud: & quidem quoad fieri poteſt, ejus abſq; detrimento*

860 A' mit véle való éléſre elvöttél, ugyan azont add viſzſza, nem egyebet; (máſt) sőt penig a' mennyire lehet, annak kára nélkül.

861. *Quod mutuò datũ ſive mutuatitium eſt, aliud licet remittas, paris tamen valoris & æſtimationis.*

861 A' mi kőltsön adattatott avagy hitelben való, noha (jollehet, ha ſzintén) maſt küldeſz is viſzſza, mindazonáltal egyélő áru avagy érőni (érdemü) és bőtsüjü légyen.

862. *Si quis à te mutuatur, mutua & commoda ei: chirographum tamen vel arrhabonem, ſeu pign°, vel prædem, aliáve cautionẽ poſtula.*

862 Ha kit te tőled kőltsön (hitelben) ker, kőltsönt adgy és engedy (haſznály) néki: kéz iráſt (adós levelet) mindazáltal vagy kőz jelt avagy zálagot, vagy kezeſt (bizonyság tévő fogott emberet) és valami egyéb okos módot (ok levelet) kíván.

863. *Quia ob mortalitatem, quin & fidei lubricitatem, cautelâ opus eſt.*

863 Mert az halandoság miatt, sőt még az hitnek ſikamlo vólta miatt is az okos őrizkedés ſzükſéges.

864. *Porrò, qui ſupra ſortem uſuras ſeu fœnus exigit, non creditor eſt, ſed fœnerator atq; daniſta: peſſimus autem & nequiſſimus qui anatociſmus debitorem deglubit decorticat ac devorat, quod nefarium.*

864 Továbbá, a' ki a' derék ſumma fölött uſorát avagy intereſt kér és vészen, az nem hitelben ado, hanem uſorás és pénz ki adáſſal s be-ſzedéſſel kereskedő: leg roſzſzabb és leg gonoſzſzabb az penig a' ki ſartzoltatáſockal (uſora fölött való uſoráckal) az ő adoſsát meg-nyuzza meg hántya (hámozza, bőrét le-vonſza) és el-nyeli, meg-eméſzti) a' melly Iſten ellen valo mondani is illetlen dolog.

865. *Iniquus verò ſibi eſt, qui alieno ære ſe obruit; & verſuram vel auctionem facere, imò creditorib° nonnunquã decoquere & foro cedere argentariamve diſſolvere cogitur.*

865 Hamis penig önnön magának az, a' ki idegen pénzel ő magát el-burértya, és marhájának pénzre való fordétását avag' kótyavetyére való hányását tselekedni, sőt az hitelben adóknak néha el-pazarolni és a' piatzról félre állani (kereskedéſt el-hagyni) és pénz váltó helyét félben ſzakaſztani kénſzeréttetik.

866. *Proinde debita ſeu nomina quanto ocyùs diſſolve, & apocham ſive acceptilationem; quâ acceptum tibi referat, flagita.*

866 Ez okáért az adoſságokat és kezed iráſit mentől hamarébb óldozd fel, (fizeſd-meg, nevedet tőrölteſd ki) és quitántiát avagy menedék levelet, mellyel hogy el-vötte tőled néked bizonyságot tégyen, kíván.

867. *Fur-*

867 A'

867. *Furta, rapinæ, sacrilegia, peculatus, plagium, abactus, perinde in illo mandato non furaberis interdicta sunt: & qui istud committit, repetundarum tenetur.*

867 A' lopások, (orzások) ragadozások, szentsęg tőrések, tolvajlás (kőz kints avagy tárház meg-lopás) ember lopás, barom el-hajtás, azonképpen (egyaránt) amaz parantsolatban ne orozz avagy ne lopj meg-tiltva vannak: és a' ki ebben léledzil, (ezt tselekeszi) megadásra való kénszeréttetéssel tartozik.

968. *Privari enim & orbari suis nemo debet.*

868 Mert meg-fosztattatni és árvájul hagyattatni az ő javaitól senkinek nem kell.

LXXXIX. De Justitia distributiva.

LXXXIX. Az osztogatásban való igazságról.

869. *Præmiis & pœnis in officio continetur.*

869 Jutalmák avagy érdemlett fizetések és bűntetések által tisztűnkben hivatalunkban tartatunk-meg.

870. *Ergò qui laudabiliter agit, applausum, collaudationem, commendationem, promotionem, honoraria meretur: qui secus, expostulationem, reprehensionem, vituperium, probra & castigationem: sed prout persona est.*

870 Tehát (ezokáért) a'ki ditséretessen tselekeszik, ditséretet, (rajta való őrvendezést) meg-ditsérést, com̃endálást avagy ajánlást, elébb mozdétást, (fellyeb vitelt) fel-tisztelő ajándékokat érdemel: a'ki kűlőmben panaszt, (jobbulásra való kivánást) meg-feddést, (dorgálást, korpázást, ortzapirulást) szidalmat, gyalázatokat és veresęget: (sanyargatást) de a'mint a'személy vagyon.

871. *Qui nolens & insci-*

871 A' ki nem akartva és tudatlanul

inscius maleficium admisit, commiseratione dignus est; simplicitati tantisper imputa, rigide ne age: qui datâ operâ, merito puniatur, & luat: qui alieno instinctu & impulsu, non omninò excusatur.

lanul gonoszság tételt tselekedett, (magához botsátott) meg-szánásra (kőnyőrűletességre) mélto; az edgyűgyűsęgnek añyiban tulajdonétsad, kegyetlenűl ne tselekedgyél: a' ki szánt szándékból méltán meg-bűntettetik, és bűnhődgyék: a' ki más izgatásából (ősztőnőzéséből) és arra űzéséből, nem szintén mindenestűl fogva mentettetik-meg.

872. *Afflictionem afflictis ne auge, sed suppetias ferendo minue, cùm implorant.*

872 Nyomoruságát a' nyomorultaknak ne őregbétsed, hanem segedelmet hozván (nyujtván) kissebétsed, midőn kérik (segitsęgűl kivánnyák, sirással ohajtyák).

873. *Adjumento qui eget, eum instanter obnixèq; petere, obtestari, obsecrare, supplicare, numne, numquid pigebit?*

873 Segedelem nélkűl a' ki szűkőlkődik, az ottan ottan szűntelen és nagy erőssen (alázatossan) kérni, főlőttéb igen (nagy protestátioval) kérni, kivánni érte esedezni, nem de, avagy fogé szégyenleni.

874. *Superbus mendicus mendicando nil emendicat: importunus verò flagitator odiosus est, & repulsam feret.*

874 A' kevély koldus koldulván sem̃it ki nem koldul: (nem nyerki) az alkalmatlanul és szűntelen kéregető penig gyűlőlsęges, és viszsza űzést (meg vetést) szenved.

875. *Cùm impetraveris quæ rogasti, gratias seu grates age: si justa de causa negatur, ne obtunde, ne murmura.*

875 Midőn meg-nyerénded a' mit kértél, hálákat adgy avagy hálá-adást tselekedgyél: ha igaz okért meg-tagadtatik, ne dőrgőlődjél, viszsza ne morogj avagy ne zugolodgyál.

876. *Quod*

876.

876. *Quod quis non rogatus largitur, modestè primùm recusa: sed pertinaciter & obstinate ne respue, ne contemnere aspernarique videaris, & tibi ingratitudo ac pervicacia exprobretur atq; objiciatur.*

876 A' ki mit nem kérettetvén (kéretlé) ingyen ád, (ajándékoz) modjával előszőr mentegesd avagy vonyogasd előtte magadat, de meg-általkodással és vakmerőséggel meg ne pőkjed, hogy meg-vetni és meg-utálni ne láttassál, és tenéked hálá-adatlanság és vakmerő versőnyőssęg szemedre ne hényattassęk és elődben ne vettessęk.

877. *Gratitudinis gradus sunt; beneficium agnoscere, deprædicare, pensare.*

877 Az hálá-adoságnak gráditsi (rendei) ezek; a' jó tétemént meg-ismérni, ki-hirdetni, meg-fizetni (meg-téréteni).

878. *Munem esse, & munera remunerari seu retribuere, opulentorum est.*

878 Tisztviselőnek avagy ajándékot ajándéckal váltonak lenni, és az ajándékot ajándéckal megfordétani avagy viszsza-adni, (meg-fizetni) a' dús gazdagoké.

879. *Acceptis hospitibus xenia, necessariis strenæ mittuntur.*

879 A' kedves gazdáknak vendégi ajándékok, a' jó akaro barátinknak (rokoninknak) új esztendői ajándékok küldettetnek.

880. *Conspicuos & donis singularibus antecellentes suspice, reverere & honora; sed neminem despice.*

880 A' tekéntetéseket és kiváltképpen való ajándékockal előbb halladókat (fellyül múlókat) nagyra tarts, bőtsüllyed és tisztellyed; de senkit meg ne utálly avagy semminek ne tarts.

881. *Prosis omnibus, obsis nemini, cunctis fausta precare.*

881 Használy mindeneknek, senkinek ne árts, (ne légy ellenére) mindeneknek boldog jó szerentséket kivány.

XC. De Fortitudine.

XC. Az Erőssęgről.

882. *Magnanimus est qui secunda & adversa indifferenter ferre potest.*

882 Nagy szivü (nagy elméjü ember) az a' ki az ő kedve szerént való jókat és vele ellenkező gonoszokat meg külőmbőztetés nélkül el viselheti.

883. *Nihil enim vulgare admiratur, ad repentina non consternatur, labores ad se attinentes non detractat, & quibus se addixit eos alacriter subit, & strenue urget: pericula inevitabilia, si imminent impendent vel instant, intrepidus adit; & animosè suffert; audaciam modo & temeritatem refugiens.*

883 Mert semmi kőzőnsęgesset nem tsudál, az hirtelen valókra meg nem rémül, az ő reá nézendő (tartozo) dolgokat (munkákat) nem futtya, (nem kerüli, nem vonyogattya magát előtte) és a' mellyeknek adta s-ajánlotta magát, azokat sőrényen fel-vészi, (fel-vállallya) és erőssen üti az el kerülhetetlen (távoztathatatlan) veszedelmeket, ha kőzel vannak fejére tsüggenek avag' előtte állanak, reszketés avag' ijetsęg nélkül rájok mégyen; és bátor szivel szenvedi; (viseli) tsak szintén a' mérészséget és vakmerőséget el-kerülvén (futván, távoztatván).

884. *Propterea quod cœpit, continuat: fessus tamē & lassus, nec penitus succumbat, remittit ac quiescit parumper.*

884 Annakokáért a' mit el kezdett, abban szüntelen elébb-mégyen: el fáradván mindazonáltal és el-bádjadván, (lankadván) hogy tellyessęggel ki ne düllyőn belőle (alája ne feküdgyék) alább hadja és meg-nyukszik edgy kevessé.

885. *Pusillanimus ex adverso prosperis intumescit,*

885 A' kitsin (győnge, nyúl) szivü (tsekély elméjü) ellenben a' bol-

meſcit, calamitoſis deſidens animum deſpondet, inopinis percellitur ad quemvis ſtrepitum effœminatè trepidꝰ & querulus eſt: mutire vel hiſcere vix audet.

ketŏ és panaſzolkodo: (ſopáokodo, kápolodó, ſapéto) tsak mottzanni is vagy ſzuſzogni (lehelleni) alig mér.

886. *Inter fortem igitur & ignavum, ſegnem, pigrum, quid intereſt? ille munia ſeu partes vocationis ſolicitè agit. hic negligenter; ille ſedulò & diligenter, hic ſocorditer; ille enixe atq; accurrate, hic remiſsè & defunctoriè; ille quietè; hic protervè ac procaciter; ille nihil cunctando, hic omnia proraſtinando; ille inceſſanter ſinè intermiſsione in propoſito decoro pergit, hic deſultoriè tergiverſatur & reſtitat: uno verbo, ille viget, hic languet ac torpet ubique.*

886 az rŏs kŏzŏtt ez okáért és lonyha (lágy laſſu) runya, rŏſt kŏzŏtt, mitsoda kŭlŏmbſęg vagyŏ? Amaz az ŏ tiſztire nézŏ dolgait avagy hivatallyának réſzeit ſzorgalmatoſsággal tselekeſzi, ez mulatozva, (hivalkodva) amaz tellyes igyekezettel és ſzorgalmatoſſan, ez immel amal; (gyŏngén, lágyan) amaz minden tehetséggel és gondoſſan, (helyeſſen) ez puhán (rŏſten, lagyan) es elmúlokeppen; amaz tsŏndeſſen, ez nyakra vonyaſſal (nagy bajjal) ſzilajul vagy kényeſſen; amaz ſemmit nem hallogatván; ez mindeneket napról napra hallaſztván; amaz meg-ſzŭnés nélkŭl félben hagyás (ſzakaſztás) nélkŭl azŏ diſzes (ékes) fel rŏtt (fel-vŏtt el inditott) ſzandékában elŏ-mégyen, ez ide s tova ugrándozva (tétova kapdoſva) tétováz (vonyogattya magát, vonyakodik) és aldogal: edgy ſzoval, amaz jó erŏben vagyon, (vidám, virgantz) ez lankad és el-ſorvad mindenŭtt.

887. *Deſidibus & otioſis, pigritiæ ſegnitiei atque acediæ deditis, ſemper feriæ ſunt: etiam profeſtis diebus otiantur atq; vagantur.*

887 Az henyélŏknek és hivalkodóknak, rŏſtſęgre tunyaságra és izetlenſęgre (kedvetlenſęgre) adattattaknak, mindenkor innepek vadnak: még hétkŏz napokon-is hivalkodnak és ide s tova tsavarognak (hullárognak, kullognak, kuritolnak).

888. *Navus ſive gnavus etiam in otio negotioſus eſt.*

888 A' gyors avagy sŏrény még az hivalkodásban is munkás (dolgos).

XCI.
De Patientia.

XCI. *A' békeſęges tŭréſről avagy ſzenvedéſről.*

889. *Ærumnoſam condtionem, miſeriam atq; calamitatem deplorare quid prodeſt, ſi non datur in melius commutare?*

889 A' nyavalyás állapatot, nyomoruságot és inséget megſiratni mit haſznál, ha nem adattatik (engedtetik) jobbra változtatni (fordétani, tserélni).

890. *Patiens gemit, lachrymatur, flet; non autem prolat, ejulat, lamentatur.*

890 A' békeſęges tŭrŏ (ſzenvedŏ) nyŏg, kŏnyvet hullat, kesereg; nem ſir penig, zokog ſiralmaſſan panaſzolkodik.

891. *Injurias atque calumnias non rependit, aut retaliat ulciſcendo, ſed aquanimiter*

891 A' boſzſzuságokat és káromlásokat nem adja, (méri viſzſza) avagy nem tromfollya-meg boſzſzu-állással, hanem tsŏndeſz

ter tolerat, extenuans potiùs quàm exaggerans.

elmével elszenvedi, kisebbétvén inkább hogy sem mint öregbétvén (kűllyeb terjesztvén).

892. *Indignatur quidem indigne factis, & malevolo succenset ac stomachatur, verùm non effervescit in vindictam, nec vehementer invehitur in quenquam: infensus est alicui, non infestus.*

892 Boszszonkodik ugyã a' méltatlan (illetlen) tselekedeteké, és a' gonosz akaróra fel-gerjed haragja és gyomra megháborodik, de nem forr-fel (buzdul-ki) a' boszszu állásra, sem fölöttéb való keméhy indulattal nẽ fenekedik (tzitkozodik) senkire: neheszteliő valakire, nem halálos gyűlölő.

893. *Iram seu iracundiam cohibere, ignoscere & condonare vel remittere culpam, parcere etiam inimicis, benè ordinati excellentiq; animi est: exardescere, fremere, furere, minari seu minitari, maledicere, diras imprecari, impotentis & sui non competis.*

893 Az haragot avagy haragoskodást meg-tartoztatni, meg engedni és megajándékozni vag' meg-botsátani a' vétket, (bűnt) kedvezni még az ellenségeknekis, jól rendeltetet és nagysagos (méltoságos) elmétől való dolog; fel gyuladni; (gőrjedni, lobbanni, agyarkodni, (fogát tsikorgatni, dühöskődni) zugolodni, dulni fulni (fenyegetni) avagy fenyegetőzni, gonoszt mondani (átkozni) átkot kivánni, erőtlené és magával nem biroé.

894. *Impos enim sui est, qui adeò & eousq; excandescit, ut se reprimere nequeat.*

894 Mert magával nem biro az, a' ki annyira és el addig meg-tüzesedik, (fel-gerjed, gyullad, igen meg haragszik) hogy magát s-haragját le ne nyomhassa (meg ne fojthassa, birhassa).

895. *Animus generosus*

895 A' Nemes elme inkább akar

sus mavult mitis esse, quàm atrox & iracundus; mansuetus, quàm ferus; benignus, quàm trux & truculentus; placabilis, quàm dirus.

szeléd lenni, hogy sem kegyetlen és haragoskodo; alázatos, (engedelmes) hogy sem fene; (vad természetű (kegyelmes (jó kedvű, jó akaro) hogy sem vér ontó és öldöklő; meg-engeszteltethető, hogy sem iszonyu kemény.

896. *Savitia enim, immanitas & crudelitas quam mulceri oporteat nonne bestialis est?*

896 Mert a' kegyetlenkedés, szertelen fenekedés (kietlenség) és pogányi kegyetlenség, mellynek édesgettetni (szelédgettetni enyhéttetni) kellene, nemde nem oktalan fene vad állatié?

XCII. De Constantia.

XCII. Az álhatatosságrol.

897. *In honesto instituto immotè atque firmiter persistere, constantiæ est; non perseverare, levitatis.*

897 A' tiszteséges igyekezetben (szándékban) ki-mozdulhatatlanul és erősen meg-állani, álhatatosséghoz illik; végig abban meg nem maradni, az álhatatlan könyűséghez.

898. *Sed, heus tu, aliud est constantem, aliud pervicacem esse.*

898 De, halládé (jószt őszen) te, más álhatatosnak: más meg-általkodot kemény nyakunak lenni

899. *Si quis te in bono labe factat, obfirma animum & obstina, usquedum obstacula perrumpas ac frangas.*

899 Ha ki tégedet a' jóban meg-tántorét, erősíts-meg elméded és tőkéllyed (kősd) meg, miglen az akadályokat által szaggatod és el-törőd.

900. *Rata irrita reddere dedecet.*

900 A' meg-erősítetet kötéseket erőtlenecké tenni (fel-bontani, meg-szegni) nem illik.

XCIII. De Amicitia & Humanitate.

901. *Si conversationem tuam, ei, quocum conversaris, esse visamabilem, ac perennare, esto inferioribus humanus & affabilis, aqualibus officiosus, superioribus venerabundè obediens, inibis gratiam.*

902. *Undecunq; abscedis, valedicere; si quem convenis, aut prateris, amanter humaniterque salutare; salutantem resalutare; & discedente abs te aliquosque comitari, ne dedignator.*

903. *Interroganti responde placide, saltem (ad minimum annuendo) vel renuendo abnuendo.*

904. *Loquentem ne interpella; nescienti aliquid, si tibi succurrit, suggere; eum, qui te operitur, ne morator.*

XCIII. A' Barátságról és Emberségről.

901 Ha a' te másokkal való társalkodásodat annak, a' kivel társalkodol, barátságosnak (kedvesnek, szerelmesnek) akarod lenni, és mind végig (holtig, éltig, sok ideig) tartani, (virágozni) légy az alább valókhoz emberséges és nyájas beszédű, az egyenlőkhöz barátságos, fellyebb valókhoz tisztelettel engedelmes, s kedvet nyersz (kedvességet fogsz találni)

902 Valahonnan el-mégy, elbutsuzni: ha kihez menéndesz, avagy a' kit el-halladz, (el-mégy mellette) szeretettel és emberséggessen köszönteni; a' köszönt ismét viszsza köszönteni; és a' tőled el-menőt valameddig elkésérni, ne tarts méltatlannak.

903 A' kérdőnek felelly-meg köllemetessen (édesdeden, tsöndesszen, kedvessen) tsak (leg alább intvén) vagy viszsza intvén tőled el-intvén.

904 A' szóllót (beszéllőt) meg ne szólléts; (beszédében meg ne háboréts) a' valamit nem tudónak, ha néked eszedben jut, juttasd eszében; (elméjében) azt, a' ki

téged ditsér, vagy gyalázattal el-burét, ne gondoly véle.

905. *Cuicunq; gratificari potes ullâ re, ne refragrator, repugnato, aut gravator; vel gratis & gratuitò.*

905 Valakinek kedveskedhetel akarmi dologban, ne tarts ellent abban, ne tusakodjál (viaskodjál, hartzolly) ellene, avagy ne nehezteld; még ingyénis és kedven.

906. *Si quis indiget consilie, consule; si subsidio, subveni, opitulare, & auxiliare; si consolatione, consolare; si suffragio, suffragare; agrotosq; visita; sic omnium planè demereberis favorem & benevolentiam.*

906 Ha ki szükölködik tanáts nélkül, tanátsold, (adgy tanátsot néki, tanátsal tartsad) ha segedelem nélkül, menny segétségére, vigy könnyebséget néki. (terhét könnyebbétsed) és segéllyed; ha biztatás nélkül, biztasd; (bátorétsad) ha jovallo értelem avagy akarat nélkül, add hozzá javallo értelmedet és akaratodat; és a' betegeket látogassad; igy mindeneknek tellyességgel meg-érdemled (elnyered) kedveket és jó akarattyokat.

907. *Læsit te quis? connive, & suffundes eum: si pœnitet fecisse, da veniam, & oppidò tibi eum devincies ac obstringes.*

907 Meg-sértette valaki téged? pillogatva halgasd-el (tedd hallatlanná) és meg-szégyenéred őtet: ha meg-bánta tselekedetit, adgy botsánatot (engedgy meg) néki, és igen magadhoz foglalod őtet és kötelezed.

908. *Si offendisti, ipse affari, alloqui, placare, depræcari & reconciliari ne pudeat: non dicis ergò, sed seriò.*

908 Ha meg-bántottad, te magad hozzá szollani, meg szollétani, meg-engesztelni, meg-követni és véle meg-edgyesülni (békélleni) ne szégyenlyed: nem képutalásból, (mondásnak okáért) hanem valóban.

909. *Simultatem: rancorem-*

909 Az alattomban való meg-

coremve inveter aſcere non ſines, ne in odium tranſeat.

haſonláſt és fel-gerjedett haragot meg-aggani ne engedgyed, hogy gyűlölſęgre által ne menyen (ne fordullyon).

910. *Contubernales & convictores unanimitas decet.*

910 Az edgy kamorás (edgyűt lako) társakat és edgy aſztalon élőket az edgyeſſęg (edgy akarat) illeti.

911. *Diſſentiones diſcordiæ ac diſſidia quin intercedant & eveniant, haud eſt poſſibile: ſed concordia redintegranda eſt tolerantiâ mutuâ diſſidentes per ultrò citròq; commeantes ac intercedentes proxenetas conciliandi.*

911 A' kűlőn értelmek egyenetlen ſzivűſęgek és verſengéſek (veſzekedéſek, virongáſok) hogy közben ne eſſenek és ne rőttenyenek, alég lehet meg: de az edgyeſſęgnek (edgy ſzivűſęgnek) meg-újéttatni (ujobban helyére álléttatni) kell az edgymáſnak való tűréſſel, (kőltsőn ſzenvedéſel) és az egyenetlen viſzſzavonyók az alá s-fel edgyben menőknek és közben járóknak két haragos fél közt békeſęget ſzerző zimborák által edgyben-kell békéltettetniek.

912. *Fortunatus eſt, feliceſq; ſucceſſus habet aliquis? ne limes aſpice aut ſpecta, fave: infortunium? commiſerare. Miſericordis eſt miſerorum miſereri.*

912 Jó ſzerentsésé, és bóldog elő-menetele vané valakinek? ne horgas (tekergős, kandal-ſzemekkel) nézzed avagy ſzemlélłyed, (ne kajánlyad) kedvezz: ſzerentsétlenſęgé? ſzánakodjál rajta. A' könyörületes ſzivűé a' ſzegényeken könyörűlni.

913. *Veracitati aut veritati imprimis ſtude; mendacio nihil tetrius: qui comminiſcitur*

913 Az igaz mondáſra avagy igazságra leg előſzőr-is (mindenek fölött) igyekezzél; az hazugságnál ſemmi nintsen ruſnyább:

quod mentiatur, exoſus eſt.

a' ki ollyat gondol-ki a' mellyet hazudgyon, gyűlőlſęges az.

914. *Si quid innotuit ſecreti, ne divulga; & quamvis aliquis contetur, à te non reſciſcat; tace, inquam muſſa, & muſſita: taciturnitas tua nemini incommodabit, teq; apprime commendabit.*

914 Ha tudáſodra eſett valami titok, ki ne hirdeſd; (a' kőſſęg közt ne terjeſzſzed) és ha ſzintén valaki tudakozná-is, te tőled meg ne tudja; halgaſs, mondok ſuſogj, és ſuttogj: a' te halgatóságod ſenkinek nem árt (nem léſzen ártalmára haſzontalanságára) és tégedet fölöttéb igen fog ditsérni (commendálni) avagy ajánlani.

915. *Inter hilares, tetricus ne ſis, nec tamen effuſè lætus.*

915 A' vidámok között, komor kedvű ne légy, mindazáltal nem is igen ki-erezkedett örvendező (fölötte vig)

916. *In alios dicax haud eſto, & ſermocinando ſi quid feſtivi ac lepidi admiſces, ſales ſint, non cavilla; alluſiones, non vellicationes: ne quem præſentium laceſſas, abſentium ve calumnieris.*

916 Máſokra ſzolló (mondékony) ne légy, és a' beſzélgetés közbé (beſzélgetvén) ha mi ékeſſęget és nyájaſságot elegyéteſz, ékes (jó izű) tréfák legyenek, nem tsapdiságok; tréfás hozzá mondáſok, (játékos ſzolláſok, véle-jádzáſok) nem beſzéddel való tépegetéſek: (mordály beſzédek) hogy valakit a' jelen valók közzül ne ingerelly, és a' távul valók közzül rágalmazz (káromly).

917. *Nam jurgari, rixari, & vitiligare, agreſtiũ eſt: criminari & deferre, ſuſurronum & delatorũ: vexare & exagi-*

917 Mert veſzekedni (viſzlzávoni) garázdálkodni, és patvarkodni, a' mezei paraſztoké: bűnőlsé tenni és vádolni, a' ſuttogo alattomban járó közkőpűké és

agitare, balatronum & ſcurrarum: convitiari, convitijs proſcindere, & contumelia afficere, nequam & nebulonum.

vádoskodoké.ſ;óval fogdoſgatni (kŏtŏzgetni) és meg-rázogatni, a' ſemmire kellŏ tséltsapoké és trágár beſzédŭ bitangoké: (tsátsogo nyalkáké)ſzidalmazni, ſzidalommal rutétani, és gyalázattal (boſzſzuſsággal) illetni, hitván és roſz ſemmire kellŏ embereké.

XCIV.
De Candore.

XCIV. A'ſzŭbéli tiſztaságrol avagy tiſzta hivſęgrŏl.

918. Cum quo verſaris, tibiq; neceſſitudo eſt, erga illum apertus ſis, ſine fraude dolo & fallacia: amicum enim fraudare & fallere, quæ gloria?

918 A' kivel forgaſz, (társalkodol) és tenéked ſzŏvetſęged avagy barátságod vagyon, ahoz nyilván való légy, álnokság, tsalárdság és meg-tsalás nélkŭl: mert barátodat meg-tsalnod és álnokul reá-venned, mitsoda ditsŏſſęg? (ditséret, ditsekedés).

919. Fideli ſocio fidus eſto; clam illo, furtim, in ejus fraudem nihil occipe: nam perfide qui agit, perfidus eſt, ſibiq; perditionem machinatur.

919 Hivſęges társodnak hiv légy; titkŏ ŏtŏle, lopva, az ŏ meg tsalására ſemmihez ne fogj és ne kezdgy: mert a'ki hitetlenúl tselekeſzik, hitetlen az, és magának veſzedelmet farag (kéſzét).

920. Si quid taxandum eſt, non clam fiat, ſed coram, in os; idque parrheſiâ, prout ſentis, modo tempeſtive & ſine amarulentia.

920 Ha mit meg kell feddeni, ne titkon (alattomban) légyen, hanem elŏtte, ſzemtŭl-ſzemben; és azis a'ſzóban való bátorsággal (iparlás, himezés hámozás nélkŭl) a'mint érted, tsak hogy ideje korán (jó idején) és mérgeſſenſebhetŏ keſerétés nélkŭl.

921. Ab amicitia nihil alienius aſſentatione.

921 A' barátságtol ſemmi nints idegenyebb (távolyabb való) az hizelkedéſnél.

922. Cernis crimen? ne diſſimula, mone, increpa, objurga: etenim cur non cernere, ſimules.

922 Látod a'bŭnt avagy vétket? ne fŏdŏzgeld (paláſtold) el, ints-meg, fedd-meg, dorgáld-meg: mert ugyan-is miért nem látni, tettetnéd.

923. Si proximus deliquit, apertè corripe & corrige: adulari verſipellium impoſtorum eſt.

923 Ha felebarátod vétkezett, nyilván ſzoléts (pirongaſd) meg és igazéts (jobbéts) meg: hizelkedni (kezére adni, hazudozni) a' ſok ſzinŭ tzigány ravaſz embereké.

924. Si quis utilia loquitur, aſſentire: ſi inutilia, ne aſſentare.

924 Ha ki haſznoſokat ſzol, edgyet érts: (reá hajolly, adgy helyet annak) hogy ha haſzontalanokat, hizelkedgyél (ſzineskedgyél).

925. Palpum & offucia abſint: candidè & ſincere omnia.

925 A' sŭrgŏlŏdés (apolgatáſſal, tŏrŏlgetéſſel való hizelkedés) és ſzem-fény veſztŏ tsalárd ſzinek (ſzem fŏdelek, pók-hálók) távol legyenek: tiſzta ſzivel és hivſęgeſſen mindeneket.

926. Veritatem ingenuè fateri ne crubeſcas, neq; verecundator, uti ſeu prout conſcius: cur enim adjurari velis?

926 Az igaſságot ſzabadoſſan meg vallani ne ſzégyenlyed, ne is tarts ſzeméremnek, a' mint avagy a' miképpen annak tudoja vagy: mert ugyan-is miért akarnál meg eskŭttetni vagy iſtenre kénſzeréttetni?

927. Quorum nondum tibi exploratus eſt candor, familiarem te non

927 A' kiknek még tenéked meg nem probáltattatot avagy kémlettetet hivſęge, azokhoz ba-

non exhibebis: cæteroquin (aliâs) contemptum incurres.

928. *Ignotis blandiri noli, ne te lenocinari ac insidiari existiment.*

rátságosſan magadat ne adjad: egyéb-aránt (másképpen) utálásba mégy (meg-vetésben jutz).

928 Az iſméretleneknek ne hizelkedgyél, (nyájaskodjál) hogy tégedet keréteni és leſelkedni (olálkodni) ne véllyenek.

XCV. De Conversatione erudita.

XCV. *A' tudós társalkodáſrol.*

929. Cui ab occupationibus vacat, vadat ad congerronem: eum tamen, cui invisus es, ne invisas, sed missum facias.

929 A' kinek a' foglalatoſſágoktul üreſſége vagyon, menyen el az ő tréfás beſzéllő társához: azt mindazonáltal, a' kinél gyülölſéges vagy (a' kitől még nem láttattál avagy a' kivel ſzemben nem vóltál) meg ne látogaſd, hanem utárabotsáſd (békét hadgy néki).

930. Cujas sit dilectus sodalis, & cujus conditionis, nobilis an ignobilis, ignominiæ tibi ne ducas, dummodò sit frugi, & ad ingenium tuum congruat. Ab infamibus tibi cave.

930 Honnén való légyen a' te kedves pajtárſod (kenyereſed) és minémű állapotu, nemeséavagy nemtelen, gyalázatul magadnak ne tartsad, tulajdonitsad, tsak hogy légyen haſznra, és a' te elmédhez illyék. A' roſz hir névben forgóktul meg-ojjad magadat.

931. Sodalitia dissoluta & nauci devita: vitiant enim mores.

931 A' feſlett erkölcsű és hejában való ſemmire kellő társalkodáſokat el-távoztaſſad: (kerüllyed) mert meg-veſztegetik (vétkeſétik) a' jó erkölcsöket.

932. Docti deambulationibus delectantur, sive meditandum sit, sive confabulandum.

932 A' tudóſſak sétáláſokban (alá s-fel járáſokban) gyönyörködnek, akár elmélkedniek (gondolkodniok) kölly ön, s-akár beſzélgetniek.

933. Cum in aprico spatiari tæsum vel pertæsum est, considetur in umbrâ.

933 Mikor a' verőfényes hejazatlan helyen (téren) ſétálni unalmas avagy meg-unták, le-ülnek az árnyékban.

934. Næ pulchrum & scitum est, cum disjunctis colloqui & quidvis significare posse, non per nuntios, sed per literas.

934 Bizonyára ſzép és tudáſra mélto elmés dolog, a' távol váłóckal edgyüt ſzollani (öſzve beſzélleni) és akár mit meg-jelenthetni nem követek által, hanem levelek által.

935. Antiqui in tabellis ceratis, ut deleri ac deteri posset, exarabant; & cum iis tabellarios mittebant sive legebant: nobis papyrus & atramentum commodiùs inserviunt.

935 A' régiek viaſzſzos táblátskákon, hogy le-törölthethetnék és le-dörgöltethetnek, irnak vala; és azockal a' levél hordozó poſtákat küldik avagy követségben botsáttyák vala: minékünk a' papyros és ténta alkolmatoſſabban ſzolgálnak.

936. Epistola complicata, ne legi queat, nisi ab eo cui destinatur, obsignatur sigillo: resignanda, nisi intercipiatur, illi ad quem inscriptio spectat.

936 Az edgyben tört (öſzve takartatott) levél, hogy meg ne olvaſtathaſſék, hanem tsak attól a' kinek rendeltetik, (a' kihez igazéttatik) bé-pötséltetik pötsét nyomoval: mellynek fel kell ſzakaſztatni, (a' melly fel-nyitando) hanem ha a' vitelközben el-fogatik, attól a' kire a' fellyül való irás néz avagy tartozik.

937. *Cognomen etsi nota sit manus, intus subscribitur ut plurimùm.*

937 A' vezeték név noha esmé-retes a' tulajdon kéz irás, belől alája iratik leg gyakrabban.

938. *Schedula non sigillatur.*

938 A' tzédula bé nem pŏtsé-teltetik,

XCVI. De Ludicris.

XCVI. A' játékos avagy tré-fás dolgokrol.

939. *Ne labascunt fragiles vires, clangue-scant, lassentur aut e-nerventur, à seriis quã-doq; cessa, & cum coataneis, dispares enim non benè sociantur, oblectamentis defatigatum te recrea & refocilla.*

939 Hogy el ne essenek a' rom-lando (tŏredékeny) erŏk el ne lá-kadjanak, fáradjanak (bádjadja-nak) avagy el ne sakaszkodjanak, a' valóban való derekas dolgok-tól néha néha meg szŭnnyél; és a' veled egy idŏsŏckel, mert a' nem egyarányuak (nem egykoruak) nem jól foglaltatnak edgy társa-ságban, gyŏnyŏrkŏdtetéseckel te magadat meg-fáradtat meg-újéts (enyhéts) es meg elevenéts avag' meg éleszszed.

940. *Spectacula oblectant, commotio vegetat, torporemq; excutit.*

940 A' játék nézések gyŏnyŏr-kŏdtetnek, a' mozgolodás nyer-sesét, és a' lankatságot ki-ŭti.

941. *Facetiis dicteriis ac ænigmatibus certare, ingeniosum est: pilâ cum reticulo in sphæristerio, sanum: sphærâ & conis, trochо, turbine: sclopo, globulis, mynda, par impar, &c. similia, puerile: chartis*

941 Tréfáckal, játékos tsuf mondásockal és mesęckel vini, (hartzolni) elmés dolog: lapta-val és tekével a' golyobis verŏ já-ték helyē, egésęges: golyobissal (kuglival) és a' gŏmbŏlyŭ fa te-kének pupos kilentz fáival, tsi-gával, pŏrgetyŭvel, pattantyu-val, mátvány golyobisotskáckal, bukóst, felesé vagy feletlent &c. és ehez hasŏlóckal, gyermekség: (gyermeki dolog) jádzo kártyák-kal, apro fa tornyotskáckal, boka tsontotskáckal avagy jegyes tzinkusockal, kotzkával avagy ostáblával, a' kotzkaságé: ostáblához való ke-rekes fáckal, munkás (nehéz) dolog.

942. *Ubi si quis ad incitas compellitur, actum est de eo.*

942 Az hol ha ki végsŏ szegény-ségre ŭzettetik, (végsŏ ŭgyre (jŭt) meg-esett ŏ néki, meg-lett ŏ rola, oda vagyon).

943. *Choreis & tripudiis lascivise exerceant*

943 A' tántzockal és szŏkdé-tseléseckel (ugrálásockal, tobor-zikockal) a' fajtalanok gyakorlyák magokat.

944. *Grallator aut grallipes grallis gressus seu passus spatiosos divaricat.*

944 A' fa lábon járó avagy ma-gas fákon lépŏ fa lábackal hagá-sokat avagy széles kŏzŭ lépéseket terjeszt-ki, kajmotsra hány, tán-torogva hány vét).

945. *Funambulones seu funabuli & schœnobatæ, cæterique circuitores, ac petauristæ, papæ! quàm confidentes & audares sunt!*

945 A' kŏtélen járók avagy kŏ-telen ugrálók és szemfény vesz-tŏk, és a' tŏbb (egyéb) kŏrŭl já-rók, (széllyel bujdoso játékos vándorok) es a' levegŏ égben ma-gokat fel-fŭggesztŏk, boldog Isten! melly bátrak és merészek.

946. *Cursores à carceribus ad metam curriculo festinant, & primus brabeũ aufert.*

946 A' pállya futók a' pállya fu-tásnak helyéből a' tzélhoz futa-mással sietnek, és az elsŏ a' pállya futásnak jutalmát el-viszi (le-nyeri).

947. *Alij lineam designant*

947 Némellyek (egyebek, má-sok)

signant, quam simul ac attingerunt, illico seu protinus consistunt: qui ultra procurrerit, aut cis & citra eam substiterit, ludum perdit.

sok) lineát (határozó vonyáſt) jegyeznek, a' mellyet mihelyen elértenek, leg ottan avagy mindjáráſt meg-állanak (meg-állapodnak) a' ki tovább futánd, avagy innen és kivül azon meg-álland, a' játékot el-veſzti.

948. In circo equitando, in agone luctando & reluctando, uter alterum conficeret vel supplantaret, concertabant Romani.

943 A' játékos kerekdéd helyen ſzáguldva, az halálos bajvásban bajnakoskodván és viſzſza tuſakodván, mellyik a' maſikat ölhetné-meg (végezhetné-ki) avagy kajmotsal vethetné-le, (gantsoval) hartzolnak vala a' Romaiak.

949 Gladiatores, athleta, & pugiles in palaestra, congrediuntur, directore lanistâ.

949 A' kardoskodók, bajnakok, és ököllel viaskodók (küſzködők) a' küſzködő játék helyen, öſzvemenek, (meg-ütköznek) a' viadal tanétó meſternek igazgatásából.

950. Cum duo digladiuntur, duellum est; ubi alter intentat ictum & infert, alter inhibet & propulsat: vincit autem qui infligit.

950 Midőn ketten kardoskodnak, két vitéz közt való baj-viadal; az hol az edgyik ütéſt méreget hozzá és hozzá csap, a' máſik meg-tartoztattya, (fel-vészi) és félre veri: (hátra avagy félen-üti) meg-győzi penig ki meg-sérti, (ütéſt, csapáſt ejt).

951. Gesticulator seu agyrta, actionis volubilitate, aciem spectatoris perstringit: sed praestigiae sunt, non miracula;

951 Az országot járó játékos avagy ſzem-fény veſztő alakos, az ő tselekedetinek gyorſan forgásával, a' reá nézőnek ſzeme-fényét meg-tompéttya: (el-veſzti, meg-

cula; taleque praestigiatores merito vera fex civitatis dicuntur.

vak-éttya) de varáſló ſzem-fény veſztések azok, nem tsuda-tételek; és az illyetén varáſlók méltán a' váraſnak igaz sőprödékinek mondattatnak.

952. Mimus & histrio personam alterius exprimunt & effingunt.

952 A' más ſzemélyét követő (tettető) avagy egyébnek maga viſeléſét ki-ábrázoló és áll ortzás máſnak ſzemélyét ábrázollyák és formállyák-ki.

953. Comœdia perplexum actum repraesentat, sed cum jucunda catastrophe: tragœdia tristem habet exitum.

953 A' komedia avagy megtörtt dolgot ſzem eleiben mutato játék körösztül-kaſul edgyben fűződött (kerengős) tselekedetet mutat, de gyönyörű megforduláſſal avagy kedves véggel: a' trágedia ſzerzetes játéknak ſzomoru ki-menetele vagyon.

954. Theatrum in propatulo est: scena spariis velatur.

954 A' játék nézö hely tettzetes (láthato nyilván való helyen) vagyö: a' komédiát jádzo levél ſzün elöl függeſztő ponyvával (ſzőnyeggel, kárpittal) avagy játék hely födöző ſerge lepellel buréttatik (födöztetik) bé.

955. Bacchanalia larvati peragunt.

955 A' fárſángokat az állortzáſok viſzik végben.

XCVII. De Morte & sepultura.

XCVII. *Az halálról és temetéſzetről.*

956. Moribundorum speciale symptoma est, stertor lethalis.

956 Az halálhoz közelgetőknek (halálbã vonyakadoknak) kiváltképpen való eſetek, (halálos betegségeknek jegye) az halálhozo álombéli hortyogás.

957. O mortales, quotusquisque vestrum reputat,

957 O halándo emberek, vallyon s. mellyik gondollya-meg közzülö-

putat, ab hoc puncto æternitatem pendere?

zületek, ettől a' pontomtul az örökké-valóságot függeni.

958. Nam, ut exspiraveris, confestim & extemplò anima ad cœlos vel tartara migrabit.

958 Mert mihelt lölködöt kifuvod, (botsátod, meg-hálsz) mindjárt és leg ottan(azontól)a' lélek az egekben avagy a' poklokra mégyen.

959. Funus funestis ritibus adornatū, id est, pollinctum, lugubriter indutum, capulo conditum, sandapilæ seu loculo impositum, à vespillionibus effertur.

959 Az halott halotti szokások (modok)szerént fel ékesçettetvén, az az, meg-kenettetvén, szomoru gyázban fel-öltöztettetvén, koporsobã el-rejtettetvén, szent Mihály lovára avag' hólt testeket ki-hordó talyigára fel-tétettetvén, az halott temetöktül avagy sir ásóktul ki-vitettetik.

960. Fiunt exequiæ seu inferiæ cœmeterium versus, pompâ funebri: & sepelitur, hoc est, infertur sepulchro ac humatur corpus exanimum & exsangue.

960 Lésznek halotti késéréses avagy halotti (áldozatok)tiszteség tételek a' cimeteriom avagy temetö kert felé, halotti pompával: és el-temettetik, az az, bevitetik a'sirban (temetö bóltban) és földel bé-takartatik a' lélek nélkül valo és vértöl meg-fosztatot test.

961. Prisci cadavera ustulabant & concremabant, inde sepulchra busta sunt dicta.

961 A' régiek az hólt testeket (dögöket)sütögetik és edgyben égetik vala, innét a' sirok égetö helyeknek mondattattak.

962. Eriguntur cippi & epitaphia: epicedia cantantur.

962 Fel-emeltetnek emlekezetre való oszlopok avag' koporso kövek és koporsora való versek: az halotti versek énekeltetnek.

963. In gentilismo conductæ præficæ plangebant, lesibus & næniis laudes elogia atq; encomia defuncti enumerantes.

963 A'pogányságban a'bérben fogadott siraló aszszonyok sirnak (jajgatnak) vala, siralmas ohajtásockal és halotti énekeckel avag' torbéli gajdolásockal ditséretit jó hirét nevét és emlekezetes viselt dolgait(jó maga viseléset) az halotnak elö-számlálván.

964. Et ne manes oberrarent, justa ac parentalia feralibus epulis faciebant.

964 Es hogy a' ki-múlt lelkek ne bujdosnának széllyel, (tévelyegnének ide s-tova) torokat és szüléjek halálán avag'halottyoknak emlekezetire készéttetet lakodalmakat halotti vendégségeckel tésznek avagy tsinálnak vala.

XCVIII. De providentia.

XCVIII. Az Istennek gondviseléséröl.

965. Ita mors interventu suo finit omnia.

965 Igy az halál az ö közbenvettetésével (jövésével) mindeneket el-végez.

966. Omnia enim temporalia, caduca, fluxa & transitoria sunt; exoriuntur & intereunt.

966 Mert mindenek ideig valók, (tartók) esendök (romlandók) el-folyók és el-mulandók; (által-menendök)ki-kelnek(feltámadnak) és el-vesznek.

967. Etiamsi aliquid stabile videatur, vetustate ipsâ atteritur & decedit.

967 Még ha szintén valami állandónak láttassék-is, tsak azon régiségtöl-is el-koptattatik és el-fogy.

968. Permutationibus alternationibusq; subitaneis subjacent omnia:

968 Hirtelen való változások és viszontagságok alá-vettettek (feküsznek) mindenek: minek-

omnia: qua propter felicem dicunt eum, qui tempori inſervire novit; omnium enim rerum viciſſitudo eſt.

okáért boldognak mondják azt, a'ki az időnek ſzolgálni tud; mert minden dolgoknak viſzontagsággal való változása vagyon.

969. Atheus tamen eſt, qui temere voluntari autumat res noſtras: fato & fatali neceſſitate ſuccedunt omnia.

969 Iſtentelen (Iſten nélkül való) mindazonáltal az, a'ki vakjában avagy történetből forgani véli a' mi dolgainkat: az Iſteni rendeléſnek és el-kerülhetetlen Iſteni végezéſnek ſzükſęges voltának utánna következnek mindenek.

970. Fors & fortuna nihil ſunt.

970 A' történet és ſzerentse semmik ſem.

971. Fortuitos quidem & improviſos caſus eſſe concedo, ſed noſtri reſpectu, non providentiæ, quæ minutiſſima etiam nutu ſuo dirigit.

971 Úgy vagyon hogy történet ſzerént való és véletlen eſeteket lenni meg-engedek, de mi reánk nézve nem az Iſteni gondviléſre nézve, a' ki még a' leg kiſſebb (aprobb) dolgokat-is az ő akarattyával (intésével) igazgat.

972. Nam & capillos noſtros numeratos eſſe, teſtatur Salvator, ut ne quidem unicus perire queat.

972 Mert még hajunk ſzálait-is meg-ſzámláltattaknak lenni, bizonyéttya Idvözitőnk, hogy még tsak edgyik-is el ne veſzhe ſſen.

973. Ideò inſolitas mutationes, oſtenta, prodigia, & portenta ominoſa, boni vel mali ſigna, antecedunt.

973 Azokáért a' ſzokatlan változásokat, elöve meg mutatáſok, természet ellen való valamit jegyző dolgok, és jelengető iſzſzonyu tsudák, jónak vagy gonoſznak jelei, elől-véſzik.

974. In-

974 Ben-

974. Inſunt ergò omnia rebus.

974 Benne vannak tehát mindenek a' dolgokban.

975. Sed ubiq; præſagia captare, ſuperſtitio eſt: ſi tibi Dominus aliquid manifeſtare aut revelare dignabitur, non te latebit.

975 De mindenütt (akar honnét, akar miből-is) eleve meg érzéſt (jövendöléſt, varáſláſt) kapdoſni, babonaság: (hamis Iſteni tiſztelet) ha tenéked az Úr valamit meg-nyilatkoztatni avagy meg-jelenteni méltoztatik, nem léſzen te náladel-rejtve (nem titkoltatik el tőled).

976. Tu pius eſto, & ſupplex ora: non te derelinquet ille, qui æquè præſcivit, prævidit & prædeſtinavit, qd cras, perendie ſeu die perendino, & deinceps, poſthac, in poſterum, de te futurum ſit, ac quod heri, pridie, & ab hinc tot annis factum eſt.

976 Te kegyes légy, és alázatoſſan könyörögj: (imádkozzál) nem hágyel tégedet az, a' ki edg' aránt (azonképpen) eleve megtudta, eleve meg-látta és eleve elrendelte, mitsoda holnap, holnap után avagy harmad napon, és azután, ezután, ennek utánna, te felőled jövendő (következendő) légyen, mint ſzintén a'mi tegnap, tegnap előtt, és ettől fogva annyi ſok eſztendők alatt meg-lőtt.

977. Fatum tuum ne anticipa, ſed expecta.

977 A' te felőled való Iſteni rendeléſt (végezéſt) meg ne előzd, hanem várjad.

XCIX.
De Angelis.

XCIX.
Az Angyalokról.

978. Produxit & inviſibiles angelos, eoſq; innumerabiles ſeu innumeros æternum Numen

978 Teremtett (ki-hozott a' ſemmiből) láthatatlan angyalokat-is, és azokat penig ſzámlálhatatlanokat avagy ſzám nélkül

men, ad regenda inferiora administros sibi.

valóknak igazgatására valókat az ŏrŏcké valo mennyei felseg, (Isteni akarat) az ide alá (birására) szolgájul ŏ mágának.

979. *Non quod egeret (indigus esset) ope, sed quia sic est placitum.*

979 Nem hogy szŭkŏlkŏdnék (szŭkŏs vólna) segitség nélkŭl, hanem hogy igy tettzet.

980. *Constituerat hos in cælo supremo seu empyreo: sed quidam desciverunt defeceruntq; abeo per superbiam, de turbatiq; ac relegati ideò sunt cœlitùs ad infernum, quem & orcum & erebum & avernum dicunt.*

980 Helyheztette (állétotta) vala ezeket a' leg felsŏ avagy tŭzzel tsillámlo égbĕ: de némellyek el-szakadtak és el hajlottak ŏ tŏle a' kevélység által, és azért lehányattattak (taszigáltattak) és számkivettettenek az égből a' pokolra, mellyet vég nélkŭl égŏ tŭznek-is, és pokol fenekének (sŭrejének) és feneketlen kénkŏvestónak-is mondanak.

981. *Qui in sua integritate permanserunt, confirmati ac roborati sunt, ne labi amplius possint.*

981 A' kik az ŏ épségekben (egész állapottyokban) meg-maradtanak, meg-erŏsséttettenek és meg-vastagéttattanak, hogy tŏbbé el ne eshessenek.

982. *Circa thronum Creatoris sui millia millium myriades adstantes, eum colunt, adorant, laudant, celebrant, magnificant & venerantur.*

982 Az ŏ teremjŏknek királyi széki kŏrnyŭl ezer szerte való ezerni ezeren (tiz ezeren) álván, ŏtet tisztelik, imádják, ditsérik, ditsŏétik, magasztallyák és félelelemmel bŏtsŭllik.

983. *Amandati obeunt mandata, legationeq; functi revertuntur.*

983 El-kŭldettetvén fel-vészik (végbĕ viszik) a' parantsolatokat, és a' kŏvetségben el-járván viszsza (meg) térnek.

984. *Associant se, jussu Dei, pius jam inde à nativitate, tanquam custodes, ut mala averruncent avertantque, & ab insultibus satanæ protegant.*

984 Társaságul adják magokat az Istennek hagyásából, (parantsolattyából) a' kegyes hivekhez még szŭletésektŏl fogva, ugymint ŏrzŏk, (védelmezŏk) hogy a' gonoszszokat el-térétsék (hárétsák) és el-fordétsák, és a' sátánnak intselkedésitŏl (ingerlésitŏl) meg-oltalmazzák (takargassák, bé-fŏdŏzgessék).

985. *Verùm enim verò quod de geniis binis inquiunt, incertum est.*

985 De mindazonáltal a' mit a' jó szerentsét hozó Istenektŏl avagy házi Angyalokrol mondanak, bizontalan.

986 *Apparent interdum, sed disparent rursum: non falcinando, sed reverâ.*

986 Meg-jelennek ottan ottan, de el-enyésznek ottan: nem igézve, (szem fény vesztéssel) hanem bizonyára.

987. *Cacodæmones apparentes spectra & phanthasmata vocantur; tumultuantes noctu per noctem intempestam, lemures; famulanies, lares & penates.*

987 A' gyakran meg-jelenŏ játékos gonosz ŏrdŏgŏk tsudáknak és elmétŏl kigondolt iszonyu látásoknak hivattatnak; az éjel, alkolmatlan késŏ éjjel zenebonáskodók, boszorkányoknak; a' szolgálo (vigyázo) lelkek, házi angyaloknak és házi Isteneknek.

988. *Magi & nigromantici (necromantici) cum dæmonibus colludentes, incantamentis suis magicis seipsos & alios dementant.*

988 A' bŭjŏs bájosok és ŏrdŏngŏsŏk (garbontzás deákok) az ŏrdŏgŏckel edgyŭtt jádzadozván, az ó bŭjŏs bájos babonasságockal reá-olvasásockal ŏnnŏn magokat és egyebeket-is meg esztelenétnek (bolŏdétnak).

989. *Sed*

989 De

989. *Sed væ diabolo & consortibus ejus, nisi communioni renuncient, ac resipiscant, se convertant, emendent, & seriò pœnitentiam agant! ad gehennam detrudentur & relegabuntur.*

989 De jaj az ŏrdŏgnek és az ŏ társainak, hanemha annak társaságának ellene mondanak, és meg-térnek, magokat meg-fordéttyák, meg-jobbettyák, és valoságossan penitentiát tartanak! a'gehennának tŭzére le-taszittatnak és ki-kŭldettetnek (ki-ŭzettetnek).

990 *Vindex enim erit gloriæ suæ Deus omnipotens.*

990 Mert boszszú álloja lészen az ŏ ditsŏssęgének a' mindenhato ïsten.

C. Clausula.

C. Bé-rekesztés.

991. *Cedò sodes, dic amabo (sis) quid restat? Eâtenus enim tradita (absit arrogantia dicto) utcunq́, qualitercunque, quomodocunq́ sum consecutus.*

991 Nosza barátom, mond meg kérlek (ha mered, ha akarod, ha van kedved) mi vagyon hátra? Mert a' szerént ki-adattakat (távol légyen a' szoban való kérketség) valamint, akar miképpen, imigy amugy véghez vittē (el értē).

992. *Siccine? ain? hem, macte sedulitate istâ. Restabit igitur ut per hanc januam ingressus, tùm scientiarum, tùm Latinæ, Gallicæ, Italicæ, ac Germanicæ linguæ palatia vividè & hilarè seu hilariter lustrare properes;*

992 Ugy vané? azt mondodé? imé, nosza (hozzá) illyen szorgalmatossággal. Hátra lészen ezokáért hogy ezen az ajtón bémenvē, mind a' tudományoknak, s-mind a' Deák, Francia, Olasz, és Német nyelvnek palotáit elevēsęggel és vigan avagy vidámsággal s;emlélgetni siessed; és a' méllyeket itt ragadozva (futva) és szag-

res; & quæ hic raptim carptimque cognovisti aut aspexisti, prolixiùs uberiùs & ulteriùs in bonis authoribus speculeris.

szaggatva (falatonként, darabonként) meg-esmértél és meg-tekéntettél, hoszszabban bŏvebben és tovább a' jó authorokban (kŏnyveket szerzŏ tudós emberek irásiban) szemlélgess.

993. *Habes enim hic summatim & succinctè, inbrevi synopsi & complexione, ceu rudimenta, quâ Philosophiæ, quâ Theologiæ: nihil tantopere omissum reor.*

993 Mert vagyon tenéked itt somma szerént és rŏvideden, rŏvid ŏszve-szoréttatot irásban és edgyben foglalásban, mint edgy elsŏ sŏngéji (kezdeti) mind a' világi bŏltseségnek, s-mind az Istenrŏl való tudományak: (szent Ir[illegible]ak) semmi ollyat el-hagyottnak lenni nem itélek.

9[illegible] *Auctarii loco suadeo & admoneo, ut ad pietatem convertas junctim omnia, ni pseudochristianus salutari velis.*

994 Szŏrzés gyanánt (helyett) javallom és intlek, hog' a' kegyessęgre (Isteni félelemre) fordéts ŏszvesęggel mindeneket, hanem ha hamis kŏrŏszténnek kŏszŏntetni (neveztetni) akarsz.

995. *Scito enim fore propediem, ut reddam⁹ omnium rationem: nempe quum venerit Salvator mundi gloriosissimus, ut suscitet vel excitet & judicet nos: ubi manifesta & occulta patefient.*

995 Mert tudjad rŏvid nap meg lenni, hogy mindenekrŏl számot adjunk; tudni illik midŏn el-jŏvend e' világnak ditsŏssęges Idvŏzitŏje (Meg-váltoja, Szabaditoja) hogy fel-támaszszon avagy fel-kŏltsŏn és meg itéllyen minket: az hól a' nyilván való és titkos el-rejtetet dolgok ki-nyilatkoznak.

996. *O beatos qui tunc propitium habebunt!*

996 O boldogok azok a' kiknek ackor kegyelmes (irgalmas) lészen!

bunt; salvabuntur, ambrosiâq; ac nectare in æternum seu sempiternum pascentur.

szen! idvŏzŭlnek, és halhatatlanságnak ételével (mennyei élŏ kenyérrel) s-halhatatlanságnak italával (mennyei élŏ itallal) vég nélkŭl avagy mind ŏrŏckén legeltetternek.

997. *Faxit miserator atq; Redemptor noster, ut hîc misericordiâ ejus justificati in charitate coalescamus.*

997 Tselekedje-meg a' mi rajtunk kŏnyŏrŭlŏ és meg váltó, hogy itt az ŏ kegyelmessęgével (irgalmasságával) meg-igazulván a' szeretetben edgyek legyŭnk (edgyben forradjunk, ŏszve-foglaltassunk).

998. *Tu ei confitere ac vota vove, devoteq; & fervide precando penetralia cœli penetra, ut jam nunc cœlitibus annumereris.*

998 Te ŏ néki tégy vallást és fogadásokat fogadgy, és ahétatossan s-buzgoságoss[illegible] kŏ[illegible]rŏgvén az egeknek b[illegible]zeit meg-hassad, hogy immár most (tsak immár-is) a' mennyei lelkek seregéhez számláltassál.

999. *Ave & vale.*

999 Idvŏz légy (egéssęggel, Isten hozzád) és légy jó egéssęgben.

1000. JEHOVAE *Zebaoth, sanctissimæ Individuæ ac benedictæ Trinitati sit laus, honor & gloria, in secula seculorum, Amen.*

1000. A' Zebaoth JEHOVANAK, (seregek Urának Istenének) a' leg-szentsęgessebb es meg oszolhatatlan tellyes szent Háromságnak légyen ditséret, tisztessęg és ditsŏssęg, mind ŏrŏckŏn ŏrŏcké, Ugy légyen.

FINIS. VEGE.

IN-

INDEX

Titulorum eâ qua compræhenduntur serie.

I.	*Introitus*	I. Bé-menetel	1
II.	*De introitu & creatione mundi*	II. E' világnak eredetirŏl és teremtésęrŏl	3
III.	*De Elementis*	III. Az éltetŏ állatokrol	4
IV.	*De Firmamento*	IV. A' Tsillagos égrŏl	5
V.	*De Igne*	V. A' Tŭzrŏl	8
VI.	*De Meteoris*	VI. Az hegyek fŏlŏtt levegŏkrŏl	8
VII.	*De Aquis*	VII. A' Vizekrŏl	11
VIII.	*De Terra*	VIII. A' Fŏldrŏl	12
IX.	*De Lapidibus*	IX. A' Kŏvekrŏl	13
X.	*De Metallis*	X. Az Ertz nemekrŏl	15
XI.	*De Arboribus & fructibus*	XI. Az élŏ fákrol és gyŭmŏltsŏkrŏl	17
XII.	*De Herbis*	XII. A' Fŭvekrŏl	21
XIII.	*De Fruticibus*	XIII. A' Tsŏmŏtékrŏl	27
XIV.	*De Animalibus & primo de avibus*	XIV. Az élŏ állatokrol, és elsŏben a' madarakrol	28
XV.	*De Aquatilibus*	XV. A' Vizi állatokrol	33
XVI.	*De jumentis*	XVI. A' Barmokrol	35
XVII.	*De Feris*	XVII. A' Vadakrol	37
XVIII.	*De Amphibiis & reptilibus*	XVIII. A' vizben és szárazon edgy-aránt élŏ és tsuszó mászó állatokrol	40
XIX.	*De Insectis*	XIX. A' Bogarakrol	41
XX.	*De Homine*	XX. Az Emberrŏl	43

XXI. De corpore, & primùm de membris externis	XXI. a' Teſtről és elsőben a' kűlső tagokról	46
XXII. De memb: internis	XXII. a' belső tagokról	50
XXIII. De accidentibus corporis	XXIII. a' Teſtnek kűlső eſetiről	52
XXIV. De Morbis	XXIV. a' Betegségekről	55
XXV. De Ulceribus & Vulneribus	XXV. a' Főkélyékről és a' ſebekről	59
XXVI. De Senſibus externis	XXVI. a' kűlső érzékénységekről	61
XXVII. De Senſibus internis	XXVII. a' belső érzékenységekről	64
XXVIII. De Mente	XXVIII az Elméről	66
XXIX De Voluntate & affectibus	XXIX. az Akaratról és indulatokról	67
XXX. De Mechanicis in genere	XXX. a' Kézi munkás meſterſęgekről kőzőnſęgeſſen	70
XXXI. De Hortorum culturâ	XXXI. a' Kerteknek műveléſęről	70
XXXII. De Agricultura	XXXII. a' Főld műveléſről (ſzántás vetéſről, majordáſról)	72
XXXIII. De Molitura	XXXIII. az őrléſről	75
XXXIV. De Panificio	XXXIV. a' Kenyér tsinálásról (sűtéſről)	76
XXXV. De Pecuaria	XXXV. a' Barom pásztorságról (tsordaságról)	77
XXXVI. De Lanionia	XXXVI. a' Méſzároſságról	79
XXXVII. De Venatura	XXXVII. a' Vadáſzáſról	80
XXXVIII. de Piſcatione	XXXVIII. az Halászáſról	80
XXXIX. De Aucupio	XXXIX. a' Madarázáſról	81

LX.

XL De Coquinaria	XL. A' Szakátsságról	82
XLI. De Potulentorum paratura	XLI. az Italoknak tsinálásáról	83
XLII. de Aurigatione	XLII. a' Kotsiſságról avagy Szekereſſęgről	85
XLIII De Navicularia	XLIII. az Hajós meſterſęgről	88
XLIV. De Itineribus	XLIV. az útakról avagy úti járáſokról	91
XLV. De Mercatura	XLV. a' Kalmárságról	94
XLVI. De Veſtiariis opificiis	XLVI. a' Ruházatokat tsináló mivekről	96
XLVII. De Veſtitium generibus	XLVII. a' Ruházatoknak nemeiről	99
XLVIII. De Fabrilibus artificiis	XLVIII. az Ats meſterſęgekről	102
XLIX De Domo ejuſque partibus	XLIX. az Házról ás annak réſzeiről	106
L. De Hypocauſto	L. a' Szobárol	108
LI. De Cœnaculo	LI. a' Vatsorálo házról	109
LII. De Cubiculo cum pertinentibus	LII. az ágyas házról ahoz tartozóckal edgyütt	112
LIII. De balneo & munditia	LIII. a' Főrdőrűl és tiſztaságról	113
LIV. De Conjugio & affinitate	LIV. az Házaſságról és Sogorság avag' rokonságról	116
LV. De Puerperio	LV. a' Gyermek ſzűléſről avagy Gyermek ágyról	117
LVI. De Cognatione	LVI. a' Rokonságról avagy vér ſzerint való atyaſiság:	119
LVII. De Oeconomia	LVII. az Házi gondviſeléſről	121

LVIII. De Urbe	LVIII. A' kerétet várasról 122
LIX. De Templo	LIX. a' Templomról avagy Szentedgyházról 124
LX. De Ecclesia	LX. a' Sz. Gyülekezetről avagy anyaszentedgyházrol 127
LXI. De Ethnicorum Iudæorumque superstitionibus	LXI. a' Pogányoknak és a' Sidóknak hamis Isteni tiszteletekről avagy babonaságokról 128
LXII. De Curia	LXII. a' Tanáts házról avagy váras házáról 131
LXIII. De Iudiciis	LXIII. az Itéléſekről avagy törvény tételekről 132
LXIV. De maleficiis & suppliciis	LXIV. a' Gonosz tételekről és büntetésekről 136
LXV. De Statu Regio	LXV. a' Királyi állapatról 138
LXVI. De Regno & Regione	LXVI. az Országról és Tártományról 142
LXVII. De Pace & Bello	LXVII. a' Békeségről és Hadról 143
LXVIII. De Schola & institutione	LXVIII. az Oskolárol és Tanitásról 153
LXIX. De Musæo	LXIX. a' Tanulo házról 157
LXX. De Grammatica	LXX. a' Grammaticáról avagy bötünek és szollásnak tudományáról 159
LXXI. De Dialectica	LXXI. a' Dialecticáról avag' vetélkedésnek tudomány: 160
LXXII. De Rhetorica & Poësi	LXXII. az ékessen szollásnak és vers szörzésnek mesterségéről 161
LXXIII. De Arithmetica	LXXIII. a' Számvetésről 163
LXXIV. De Geometria	LXXIV. a' Föld méréſről 164
LXXV. De Mensuris & Ponderibus	LXXV. a' Mértékekről és nehézékekről 165
LXXVI. De Optica & Pictura	LXXVI. a' Látásnak avagy nézésnek tudományáról és kép-iráſnak mesterségéről 167
LXXVII. De Musica	LXXVII. a' Musicáról avagy énekléſnek tudományáról 168
LXXVIII. De Astronomia	LXXVIII. a' Tsillagok szokott forgását viſgálo (égbe nézö) tudományról 171
LXXIX. De Geographia	LXXIX. a' Földnek le-irásáról 171
LXXX. De Historia	LXXX. az Hiſtoriáról avagy meg-lött dolgoknak emlekezetiről 171
LXXXI. De Medicina	LXXXI. az Orvoſi tudományról 272
LXXXII. De Ethica in genere	LXXXII. az erköltsöknek tudományáról közönségeſſen 176
LXXXIII. De Prudentia	LXXXIII. az Okoſságról avagy eſzeſſégről 177
LXXXIV. De temperantia	LXXXIV. a' Mértékleteſſégről 181
LXXXV. De Castitate	LXXXV. a' Szüzeſſégről 181
LXXXVI. De Modestia	LXXXVI. az Emberſéges jó maga viſeléséről 184

LXXXVII. De Autarkeja	LXXXVII. a' magának való elesegről avagy elégedendőségről 187
LXXXIII. De Iustitia, primò commutativa	LXXXVIII. az igazságrol, elöször a' tserélö avagy közönséges igazságrol 189
LXXXIX. De Iustitia distributiva	LXXXIX. az osztogatásban való igasságról 292
XC. De Fortitudine	XC. az Erősségről 195
XCI. De Patientia	XCI. a' békeséges tűrésről avagy szenvedésről 197
XCII. De Constantia	XCII. az Alhatatosságról 199
XCIII. De Amicitia & Humanitate	XCIII. a' Barátságról és emberségről 200
XCIV. De Candore	XCIV. a' szűbéli tisztaságról avagy tiszta hivségről 204
XCV. De Conversatione erudita	XCV. a' tudós társalkodásról 206
XCVI. De Ludicris	XCVI. a' játékos avagy tréfás dolgokról 208
XCVII. De Morte & Sepultura	XCVII. az Halalról és temetésről 211
XCVIII. De Providentia	XCVIII. az Istennek gondviseléségről 213
XCIX. De Angelis	XCIX. az Angyalokról 215
C. Clausula	C. Bé-rekesztés 218

Titulorum ordine Alphabetico.

A.

Accidentibus corporis, titulo 23
Agricultura 32
Amicitia & humanitate 93
Amphibiis & reptilibus 18
Angelis 99
Animalibus & Avibus 14
Aquatilibus 15
Aquis 7
Arboribus & fructibus 11
Arithmetica 73
Astronomia 78
Autarkeiâ 87
Aucupio 39
Aurigatione 42

B.

Balneo & mundicie 53

C.

Candore 94
Castitate 85
Clausula 100
Cœnaculo 51
Cognatione 56
Constantia 92
Conversatione erudita 95
Conjugio & affinitate 54
Coquinaria 40
Corpore & membris externis 21
Cubiculo 52
Curia 62

D.

Dialectica 71
Domo ejusq; partibus 49

E.

Ecclesia 60
Elementis 3
Ethnicorum Judæorumque superstitionibus 61

Ethica in genere 82

F.

Fabrilibus artificiis 48
Feris 17
Firmamento 4
Fortitudine 90
Fruticibus 13

G.

Geographia 79
Geometria 74
Grammatica 70

H.

Herbis 12
Historia 80
Homine 20
Hortorum cultura 31
Hypocausto 50

I.

Igne 5
Insectis 19
Introitu 1
Itineribus 44
Judiciis 63
Jumentis 16
Justitia commutativa 88
Justitia Distributiva 89

L.

Lanionia 36
Lapidibus 9
Ludicris 96

M.

Maleficiis & supplicijs 64
Mechanicis in genere 30
Medicina 81
Membris internis 22
Mensuris & ponderibus 75
Mente 28
Mercatura 45
Metallis 10
Meteoris 6
Modestia 86
Molitura 33
Morbis 24
Morte & Sepultura 97
Musæo 69
Musica 77

N.

Navicularia 43

O.

Oeconomia 57
Optica & pictura 76
Ortu mundi 2

P.

Pace & Bello 67
Panificio 34
Patientia 91
Pecuaria 35
Piscatione 38
Potulentorum paratura 41
Providentia 98
Prudentia 83
Puerperio 55

R.

Regno & Regione 66
Rhetorica & Poësi 72

S.

Sensibus externis 26
Sensibus internis 27
Schola & Institutione 68
Statu Regio 65

T.

Temperantia 84
Templo 59
Terra 8

V.

Venatura 37
Vestiarijs opificijs 46
Vestituum generibus 47
Ulceribus & vulneribus 25
Voluntate & affectibus 29
Urbe 58

TABLA
Az A-B-C-nek rendi szerént.

A.

Agyas Házról, tit. 52
Akaratról és Indulatokrol 29
Anyaszentedgyházról 60
Alhatatosságr: 92
Angyalokról 99
Astronomiáról avagy Tsillagok szokott forgását visgáló tudományról 78
Ats mesterségekről 48
Atyafiuságról 56

B.

Pogányoknak és Sidóknak Babonaságokr: 61
Barátságról és emberségről 93
Barmokról 16
Barom Pásztorságról 35
Békeségről és Hadról 67
Bé-rekesztés 100
Bé-menetel 1
Betegségekről 24
Bogarakról 19
Büntetésekről és gonosz-tételekről 64

D.

Dialecticáról 71

E.

tsillagos Egről 4
Ekessen szolláſról avagy Rhetoricáról 72
Elmérőll 28
Elő állatokról 14
Eltető állatokról 3
Emberről 20
Emberséges jó maga viseléséről 86
Erősségről 90
Erkőltsöknek tudományárol kőzönségessen 82
Ertz nemekről 10
külső Erzékenségekről 26
belső Erzékenségekről 27
Eszességről 83

F.

élő Fákrol és Gyümőltsökrül 11
Fekélyekről és a' Sebekről 25
Földről 8
Föld méréſről 74
Földnek le-irásáról 79
Föld mivelésérőll 32
Fördőrül és tiszta ságról 53
Füvekről 12

G.

Geographiáról avagy Föld méréſről 74
Geometriáról avagy Földnek le-irásáról 79
házi Gondviseléſről 57
Istennek Gondviseléséről 98
Gonsz tételekről és Büntetéſekről 64
Grammaticáról 70
Gyermek szüléſről, avag' Gyermek ágyról 55
szent Gyülekezetről 60
Gyümőltsökről és élő Fákról 11

H.

Hadról és Békeségről 67
Hajos mesterségről 43

Halálrúl és Temetésről 97
Halászásról 38
Házasságról és Sogorságról 54
Házról és annak részeiről 49
ágyas Házról 52
tanuló Házról 69
vatsoráló Házról 51
Házi gondviseléséről 57
Hiſtoriáról 80
I.
Játékos dolgokról 96
Igazságról, elöször tserélö avagy közösködö Igazságról 88
osztogatásban való Igazságról 89
Indulatokról, és Akaratról 29
Italoknak tsinálásáról 41
Itéléſekről 63
K.
Kalmárságról 45
Kenyér tsinálásról 34
Kép-iráſnak meſterségéről 76
Kerteknek miveléséről 31
Kézi meſterſégekről 30
Királyi állapatról 65
Kotsiſságról 42
Kövekről 9
L.
Látáſnak vagy nézéſnek tudományár: 76
hegyek fölött Levegökről 6
M.
Madarakról 14
Madaráſzáſról 32
Magának való elégendöségről 87
Mértékekről 75
Majorkodáſról 32
Mértékleteſſégről 84
kézi munkás Meſterségekről 30
Méſzároſságról 36
Muſikáról 77
N.
Nézéſnek avagy Látáſnak tudományáról 76
O.
Okoſságról 83
Orſzágról és Tártományáról 66
Oskoláról és Tanitáſról 68
örléſről 33
Orvoſi tudományról 81
P.
barom Páſztorságról 35
Pogányoknak Iſteni tiſztelétekről 61
R.
Rhetoricáról avagy ékeſſen ſzolláſról 72
Rokonságról 56
Ruházatokat tsinálo mivekről 46
Rupázatoknak nemeiről 47
S.
Szakátsságról 40
Számvetéſről 73
Szántáſról vetéſről 32
Sebekről és Fekélyekről 25
Szekereſſégről 42
Szentedgyházról 59
Sidóknak Iſteni tiſzteletekről 61

Szobáról 50
Sogorságrol 54
Sütésről, Kenyér tsinálásról 34
Szülésről 55
Szüzességről 85

T.

külső Tagokról 21
belső Tagokról 22
Tanáts házról 62
Tanulásról és Oskolárol 68
Tanulo házról 69
Tartományról és Országról 66
tudós Társalkodásról 95
Temetésről és Halálról 97
Templomról 59
Teremtéséről e' világnak 2
Testről 21
Testnek külső esetiről 23
szübéli Tisztaságról 94
Törvény tételekről 63
Tréfás dolgokról 96
Tsillagos égről 4
Tsillagok szokott forgását visgáló tudományról 78
Tsömötékről 13
Tsordásságról 35
Tsuszó mászó állatokrol 18
Türésről 91
Tüzről 5

V.

Vadakról 17
Vadászásról 37
kerétet Várasról 58
Váras házáról 62
Vatsorálo házról 51

Vers irásról avagy szörzésről 72
Világnak eredetiről avagy Teremtéséről 2
Vizekről 7
Vizi állatokról 15
Vizben és szárazon edgyaránt élő állatokról 18
Utakról avagy Uti járásokról 44

Dr BALLAGI ALADÁR

217

J. A. COMENII JANUÆ Linguæ Latinæ VESTIBVLVM,

RMK. I. 820 b.

Primùm

In uſum Illuſtris Pædagogei ALBENSIS Hungaricè redditum.

Deinde

Orthodoxarum in Hungaria Scholarum Uſui accommodatum.

Est Peculium Johannis Sz: Peteri Ab Anno 1737. die 22. Junij. Valet Mariat. tres

LEUTSCHOVIÆ,
Typis Laurentii Breveri,
M. DC. XLIX.

Candido Lectori S.

SAluberrimum est præceptum eorum, qui studiis adolescentiæ consultum eunt; ut si quid addocere velint discipulos suos Præceptores; per certa quædam spatia, ceu gradus, inconfusè procedant. Eo consilio ante id hæc Prima Elementa linguæ Latinæ evulgavi, ex quibus prima pueritia ad formandam lectionem & scriptionem legitimam pedetentim per duceretur. Proximum esse censebam, ut Paradigmata Declinandi, Comparandi, & Conjugandi peculiari libello iisdem exhiberentur. Quod opusculum cùm paratum haberem, accidit ut Rudimenta Linguæ Latinæ iterùm prelo essent subjicienda. Ibi tum, suasu aliorum, non pauca ex meo libello illuc (in felici sorte) transtuli. Posteaquam puer habitum aliquem sibi comparavit variandi voces; per numeros; casus, genera, gradus, modos, tempora, & personas; tum demum Rudimenta Grammaticæ; hoc est; Etymologiæ & Syntaxeos præcepta familiarissima esse proponenda ducebam: Ita tamen ut cum hoc studio præceptorũ Grammatices Formulæ Latini Sermonis statim conjungerentur; in quibus praxis, cùm Declinationum, Comparationum, & Conjugationum, tum verò etiam præceptorum Grammatices; antequam illa memoriæ infigerentur, ostenderetur. Atque hanc quidem ad rem Vestibulum hoc Latinitatis Clarissimi viri JOHANNIS AMOSI COMENII: de studiis literarum optime meriti, maxime visum est nobis idoneum: Cæterùm quomodo hoc ipsum Vestibulum pueris sit proponendum, ex Didactica dissertatione de Sermonis Latini studio; ejusdem authoris sententiam explicabo. Vale. Dabam è museo meo Albæ Juliæ Calendis Maji Anno M. DC. XLI.

M. Philippus Ludovicus Piscator.

DE BALLAGI ALADÁR

218

INFORMATIO
Ad Informatores Puerorum
De
Vestibuli Linguæ Latinæ Usu.

OPera danda est illis, qui pueris formandis præsunt, ut eorum Intellectum, Memoriam, Manum & Linguam sensim promoveant. Et intellectui quidem ac Memoriæ exercendis matutinæ; stylo verò & linguæ horæ pomeridianæ tribuantur. Quem scopum ut assequantur, hoc VESTIBULUM LATINITATIS aliquoties adeundum & percurrendum est.

Et *Initio quidem hic libellus percurratur solius lectionis & rectæ pronunciationis causa.* Itaque Præceptor unam & alteram pagellam legat clarà, distinctè, lentè; ut discipuli interea inspectantes suos libellos, auribus, oculis & attentione subsequi possint. Ubi absolverit lectionem Præceptor, incipiant eandem discipuli; sed singuli sententias singulas in orbem. Hoc dum fit, Præceptor diligenter attendet pronunciationi, ut planè recta sit & accurata: proindeque de literarum & diphthongorum Latinarum potestate subinde moneat. Pomeridianis horis eadem illa manè lectitata describent: si non omnia, saltem aliquot vel complures ex iis sententias. Tempore verò scriptionis obambulabit præceptor, & singulorum operas inspectando, calamum rectè prensare, literarum apices accuratè observare, omnes ductus exactè formare docebit.

Absolutio ita per nudam *lectionem* & *scriptionem* libello, redibitur ad initium ejus, ubi ad lectionem adjungende *Interpretatio*, non tantùm ut sententiam séntentiæ; sed & verbum verbo reddere jubeantur, hoc modo: *Venite púeri*, Jŏszтetek gyermekek: *Venite*, Jŏszтetek, *Púeri*, gyermekek. Easdem sententias, eo modo coordinatis verbis, promeridianis horis diligenter describant.

Tertiò percurratur Vestibulum, repetendo Interpretationem, inverso ordine; è Vernaculo in Latinum. ut Jŏszтetek gyermekek, *Venite púeri*: Jŏszтetek, *Venite*; gyermekek, *Púeri*. A' meredie scribant easdem sententias in libellum exercitiorum eodem ordine & modo, quo exponebantur manè.

Quartò reassummatur Vestibuli textus, *Memoriæ jam pertentandæ causâ*; an & quantum se illi insinuaverit Latinarum vocum intelligentia. Itaque pueri ante Scholam propositas sententias memoriæ imprimant; ingressosq; jubeat præceptor libellos occludere: & quærat, Tu N. quid significat, *Venite púeri?* Tu N. quid est, *Sapiéntiæ sémina?* & sic aliquoties pensum illius horæ percurrendo sursum & deorsum, & per saltus. Tum eodem mndò vernacula proponat, qui illi reddant latinè: *Te* N. Hogy-hogy mondod Deákul, *Jŏszтetek gyermekek?* *Te* N. Hogy-hogy mondod, *Az Isten titeket meg-segiténd?* Eadem illa describent à meredie, ad formandum Latinæ linguæ usum, & intellectum memoriamque.

Ubi quintâ vice adeundum erit Vestibulum, prælegat illis & explicet Præceptor ex Rudimentis Grammaticæ doctrinam de differentia Nominis & Verbi; de Nominum generibus, & declinatione, idque inspectatione perpe-

perpetuâ vel Paradigmatis, ad cujus formam vox aliqua inflectenda est, vel typi declinationum in Rud. pag. 77. ut, *Púeri*, est vocativus pluralis, descendit à *Púer*, quod est secundæ declinationis: declinatur ut Gener, pag. 11. Rudim.

Ubi puer solitaria nomina declinare didicerit, postmodum etiam adjectiva cum substantivis conjunctim declinare assuescat: ita tamen; ut primùm ea proponantur, quæ sunt ejusdem declinationis, uti Primæ: *Lingua Latina*, *Lingua pulchra*, *Area lata*, &c. Tum secundæ; ut, *Deus æternus*. *Cœlum supremum*. dehinc tertiæ; ut, *Homo mortalis*, &c. Veniatur dehinc ad mixtas declinationes; ut, *Lingua elegans*, *Res varia*, *Medium facile*, &c. Horis pomeridianis; earundem declinationum exempla describantur, dirigente magistro.

Sexta vice adeatur Vestibulum *Conjugationum addiscendarûm causâ*: præmissa ex Rudimentis Grammaticæ explicatione doctrinæ de Verbi formâ Activâ & Neutrâ: Conjugationumq; differentiis.

Septimâ demum vice repetendo Vestibulum eatur per verba uti occurrunt. Ubi de Passivis & Deponentibus erunt generaliter informandi. A' meridie eædem Conjugationes describantur in Exercitiorum libellos, modo jam designato. Atque hîc jam etiam commodè inchoari poterit linguæ exercitium.

Octavò repetatur libellus, ut recitent *memoriter* vel integra folia, adjungaturq; declinandi & conjugandi exercitium; itidem jam memoriter, sine tabellarum inspectione. Exercitia styli pomerediana per hos dies erunt *Variatio sententiarum per numeros*, singularem commutando in pluralem, & vice versâ; e. g. Introitus Vestibuli

sic

sic variari poterit: *Veni puer, discе linguas pulchras & elegantes, & comprehende pro tuo captu rem variam, Sapientiæ semen. Deus te juvabit, Præceptor amabit, alius (quilibet) laudabit, ipse gaudebis*, &c.

Nona Vestibuli iteratio *Examen* spectat; ad agnoscendum; quid profectum sit hactenus. Horas ergo matutinas percontando transiget Magister: Tu N. quid est, *Venite púeri? Púeri* est ne Nomen an Verbum? cujus casus? cujus numeri? cujus declinationis? cujus generis? Item de verbis: cujus temporis, modi, personæ, numeri, conjugationis? Exercitium styli hîc requirit, ut commutentur Verborum modi, tempora, personæ, numeri (ita ut ex imperativis Indicativi, & ex Indicativis Subjunctivi formentur) v. g. Ex Introitu Vestibuli argumentum styli tale proponi potest vernaculè, ut latinè reddant discipuli. *Pueri veniant, ut discant Latinam Linguam, quæ pulchra est & elegans. Si comprehendunt pro suo captu res varias sapientiæ semina, fit ut Deus eos juvet, Præceptores ament, alij laudent*, &c.

Decima & ultima Vestibuli repetitio *Concertatoria* erit inter discipulos ipsos. Liceat inferiorum cuicunque provocare Superiorum quemcunque. Atque tum provocans jubeat provocatum sententias, quas è præsentis horæ demenso proponet, transferre in Latinum, & permutare numeros, & verborum modos; & declinare & conjugare, &c. omnia ex tempore, memoriter, promptè Tum pòst hunc ille eodem modo examinabit. Brabéum esto loci prærogativa.

Styli exercitium hîc tale esto. Ex occasione eorum quæ manè examinata sunt, fingatur epistola, seu narratiuncula quædam plenior, constans periodis simplicibus, non

non duorum aut trium membrorum, ad quam tamen non requirantur verba alia quam quæ Vestibulum suppeditat, sive in præsenti ejus diei textu occurrant, sive alibi inquirenda sint e. g. Ex occasione introitûs Vestibuli dictetur ipsis epistola patris ad filium vernaculè; sic: Edes Fiam, ha szorgalmatossan meg-tanulod, a' szép Deák nyelvet, tégedet bizony szeretni foglak. Mert abban nagy böltseséget találhatni. Hiszem jó Præceptorod vagyon: a' ki téged ugy tanit és oktat, a' mint elméddel meg-foghatod. Az edgyszer s-mind könyü-is, tsaka' rendet tartsák-meg. Nehéz ugyan a' kezderi: de a' vége bizonyára gyönyörüséges lészen, Isten segitsen édes fiam.

A' gyermekek jönek hogy tanullyák a' Deák nyelvet, a' melly szép és ékes, ha az ö elméjek szerint elméjekben vésznek külömb-külömb dolgokat. A' böltseségnek magvait, az lészen hogy az Isten segitse öket, és a' tanitójok szeretik, egyebek ditsirik,

In examinandâ Compositione Præceptor in causas etiam inquirat: Cur hoc ita posuisti? Cur non ita? Ubi datâ operâ vitiosé terminationem fingat; v. g. Cur ponis *Venite?* cur non *Venáte*, sicut *Amáte*; aut *Venéte*; sicut *Docéte?* Respondere doceatur: quia *Venite* est Conjugationis quartæ; ubi imperativus terminatur in *ite*; &c.

Hoc modo ad Latinitatis Vestibulum decies dedolatus Latinitatis tyro, ipsam Januam ingredi judicabitur idoneus.

Januæ

Januæ Latinitatis VESTIBULUM.

A' Deáki nyelv Ajtaja előtt való PITVAR, avagy TORNATZ.

Intróitus.	*Bé-menetel.*
1. *Venite púeri,*	Jőszte tek gyermekek,
2. *Discite latinam linguã,*	Tanullyátok a' Deák nyelvet,
3. *Pulchram & elegantem*	A' szépet és az ékest.
4. *Comprehéndite,*	Fogjátok-meg,
5. *Pro vestro captu,*	A' ti foghatástok szerént,
6. *Varias res.*	A' kűlőmb kűlőmb féle dolgo-
7. *Sapientiæ sémina,*	A' bőltseségnek magvait, (kat
8. *Deus vos juvábit,*	Az Isten titeket meg-segiténd,
9. *Præceptóres amabunt,*	Tanitoitok szereténdnek,
10. *Alii laudabunt,*	Mások ditsirni fognak,
11. *Ipsi gaudebitis.*	Ti magatok örűlni fogtok,
12. *Si principium difficile*	Ha a' kezdet i nehéz,
13. *Medium erit facile,*	A' közepi könyű lészen,
14. *Finis jucúndus.*	Vége gyönyörűséges.

CAPUT I.

De accidentibus rerum.	*A' dolgoknak tulajdonságikról.*
15. *Deus æternus,*	Az Isten örőcké való,
16. *Mundus temporárius*	E' Világ ideig való,
17. *Angelus immortalis,*	Az Angyal halhatatlan,
18. *Homo mortalis,*	Az ember halandó,
19. *Corpus visibile,*	A' test látható,

Spiri-

20 *Spiritus invisibilis,*	A' lélek láthatatlan,
21 *Anima itidem,*	a' testben lako lélek azonképen
22 *Cœlum est supremum,*	az Eg leg felső,
23 *Aër medius,*	az éltető Eg középső,
24 *Terra infima,*	a' föld leg alsó,
25 *Nubes est remóta,*	a' fölhő (felleg) távoly való,
26 *Nebula propinqua,*	a' köd közel való,
27 *Locus est magnus aut parvus, (breve,*	az hely nagy avagy kitsiny,
28 *Tempus longum aut*	az idő hoszszú avagy rövid,
29 *Area lata vel angústa,*	az udvar (szűrű) széles avagy keskeny,
30 *Dom⁹ ampla vel arcta*	az ház tágas avagy szoros,
31 *Montes sunt alti,*	az hegyek magassak,
32 *Valles profúndæ,*	a' völgynk mélyek,
33 *Colles eleváti,*	a' halmok fel-emelkedtek,
34 *Casa est húmilis,*	a' kalyiba alatson,
35 *Turris excelsa,*	a' torony magas,
36 *Albies pocéra,*	a' jegenye fa tetés,
37 *Fluvius brevis aut profúndus,*	a' folyo viz tsekély avagy mély
38 *Filum est ténue (súbtile*	a' tzérna, fonal, vékony,
39 *Funis crassus,*	a' kötél temérdek,
40 *Arúndo est cava,*	a' nád szál hézag, üreg,
41 *Lignum est sólidum,*	a' fa merő,
42 *Forámen est vacuum, (ináne,)*	a' lyuk üres,
43 *Camínus plenus fumi,*	a' kementze (kémény) teli füstel
44 *Linea est recta v. curva*	a' linea igyenes, vagy horgas,
45 *Superficies áspera vel levis,*	a' külső szin darabos avagy sima,

46 *Pondus grave aut lé-ve,* a' tereh (mérték) nehéz avagy könyü,
47 *Globus eſt rotúndus,* a' golyobis gömbölyeg,
48 *Colúmna teres,* az oſzlop kerekdéd,
49 *Menſa quadráta,* az aſztal négy ſzegü,
50 *X habet formam crucis,* az X betünek kereſzt formája vagyon,
51 *Pavo eſt formóſus,* a' Páva èkes,
52 *Símia defórmis,* a' Majom rút (éktelen,)

Colóres. *Szinek.*

53 *Creta eſt alba,* A' Creta fejér,
54 *Tábula nigra,* az jegyzö tábla fekete,
55 *Cinnábaris rubra,* a' minium veres,
56 *Sulphur lúteum,* a' kén-kö verhenyö sárga,
57 *Gramen víride,* a' páſit zöld,
58 *Firmaméntum cærúleum,* a' tsillagos ég kék ſzinü,
59 *Vitrum eſt pellúcidum* az üveg világos. (által-látſzó)
60 *Aſſer opácus,* (ra. a' deſzka sötétes, (homályos)
61 *Aqua túrbida vel cla-* a' viz zavaros avagy tiſzta.

Sapóres. *Izek.*

62 *Mel eſt dulce,* A' méz édes,
63 *Sicut & ſaccharum,* mint a' nád-méz-is,
64 *Fel amárum,* az epe keſerü,
65 *Acétum ácidum,* az etzet ſavanyu,
66 *Sal ſalſum,* a' ſó ſóos,
67 *Piper acre,* a' bors erös,
68 *Immatúrum pomum acérbum vel auſtérum* az éretlen alma keſerü vagy ſavanyu.

Odó-

Odóres. *Szagok.*

69 *Odor eſt ſuavis,* Az illat kedves gyönyörü,
70 *Fœtor téter.* a' büdöſſeg iſzonyu kedvetlen,

Aliæ qualitátes. *Más minémüſegek.*

71 *Lutum eſt húmidum,* A' Sár nedves,
72 *Pulvis ſiccus,* a' por ſzáraz,
73 *Oſſa dura,* a' tsontok kemények,
74 *Caro mollis,* a' hús lágy,
75 *Glácies lúbrica,* az jég ſik, (ſikamlo,)
76 *Pruna eſt calida & candens,* az eleven ſzén meleg és fénlö tüzes,
77 *Carbo frígidus & áter* a' hólt ſzén hideg, és fekete,
78 *Nos incédimus veſtiti* mi ruhában járunk,
79 *Indi nudi,* az Indiai mezitelen,
80 *Unicórnus eſt ferum ánimal,* az unicornis vad állat,
81 *Vacca manſuétum,* (cicur,) a' tehén ſzelid,
82 *Leo ſævum,* az oroſzlán kegyetlen,
83 *Ovis mite,* az juh engedelmes, ſzelid,
84 *Convíva eſt hílaris,* a' vendég vidám,
85 *Locus amœnus,* a' hely kies,
86 *Amicítia jucúnda,* a' barátság gyönyörüſéges,
87 *Núncium lætum,* az izenet (hir) örvendetes,
88 *Omnia illa grata & accépta,* mind azok kedveſek és kellemeteſek,
89 *Locus eſt cómmodus vel incómmodus,* a' hely illendö, vagy illetlen,
90 *Tempus opportúnum vel inopportúnum,* az üdö alkolmatos, avagy alkolmatlan,
91 *Inſtruméntum aptum vel ineptum,* az eſzköz alkolmatos vagy alkolmatlan,

92 *Persóna idónea, vel inidónea,* a' személy illendő, vagy illetlen

93 *Res est necessária vel supervacánea,* a' dolog szükséges avagy szükségtelen.

94 *Rei usus est útilis aut nóxius,* a' dologgal való élés hasznos, vagy ártalmas,

95 *Res rei símilis aut dissímilis.* Edgyik dolog a' másikhoz hasonlo avagy hasonlatlan,

96 *Sylva est densa vel rara,* az erdő sűrű avagy ritka,

97 *Ager fœcúndus aut stérilis,* a' mező, (szántó föld) termékeny avagy terméketlen,

98 *Motus est celer aut tardus,* a' mozgás gyors avagy késő,

99 *Cursor álacer aut piger,* a' posta gyors avagy rest,

100 *Operárius gnavus aut ignávus:* a' munkás serény avagy tunya,

101 *Secúris est acúta vel stúpida, (hebes),* a' fejsze éles vagy éltelen,

102 *Cibus crudus vel coctus,* az étek nyers avagy főtt,

103 *Sermo jocósus vel sérius,* a' beszéd tréfás vagy valóságos

104 *Históriа certa aut dúbia,* a' historia (a' meg-lőtt dolog) bizonyos avagy kétséges.

105 *Testimónium verum aut falsum.* a' bizonyság-tétel igaz vagy hamis

Comparativa.

Az edgymással edgybe hasonlitandó szók.

106 *Primus est doctus.* Az első tudós,

107 *Secúndus doctior,* a' másik tudósabb,

108 *Tertius doctissimus.* a' harmadik tudóságos.

Anómala comparátio.

Régulátlan edgybenhasonlittatas.

109 *Taurus est magnus,* A' Bika nagy,

110 *Camélus major,* a' Teve nagyobb,

111 *Elephas maximus,* az Elephánt leg nagyobb:

112 *Passer est parvus,* a' veréb kitsiny,

113 *Parus minor,* a' Páris madár kissebb,

114 *Tróchilus minimus,* az ökör szem leg kissebb,

115 *Cerevisia est bona,* a' szalad ser jó,

116 *Mulsum mélius,* a' méh ser jobb,

117 *Vinum óptimum,* a' bor leg jobb.

118 *Lacérta est mala,* a' gyék gonosz,

119 *Vipera pejor,* a' Vipera kigyó gonoszszabb,

120 *Aspis peßimus,* az Aspis kigyó leg gonoszszabb

Denominativa.

Nevező szók.

121 *Ducátus est aúreus,* Az arany pénz aranyból való,

122 *Talérus argénteus,* a' tallér ezüstből valo,

123 *Ahénum cúpreum,* az üst rézből való,

124 *Cantharus stánneus.* a' kanna fejér ónból való,

125 *Málleus ferreus,* a' pörölv (kalapács) vasból való

126 *Scamnum ligneum,* a' padszék fából való,

127 *Murus lapideus.* a' fal kőből való.

Caput II.

De rerum actionibus & passionibus

A' dolgoknak tselekadetikről és szenvedésikről.

128 *Creatoris in honorem,* A' teremtőnek tiszteßégére,

129 *Faciunt omnes creatúræ suum officium.* Tselekeszik minden teremtett állatok az ő tiszteket.

Cœléstium actiones.

Az Egi teremtetett állatoknak tselekedetek.

130 *Angeli celebrant eũ,* Az Angyalok ditsirik õtet;
131 *Sol lucet,* a' Nap világoskodik,
132 *Luna splendet,* a' Hóld fénlik,
133 *Stellæ micant,* a' tsillagok ragyognak,
134 *Mane incipit dies,* Reggel kezdetik a' nappal,
135 *Vesperi nox.* Estve az étszaka.

Elementórum.

Az éltetõ állatokéi.

136 *Elémenta alunt nos,* Az éltetõ állatok minket táplálnak,
137 *Ignis ardet,* a' tũz ég,
138 *Flamma flagrat,* a' láng lángol, lobog,
139 *Scintilla gliscit,* a' szikra szõkdõs,
140 Tónitru *tonat,* a' menydörgés dörög,
141 *Ventus flat,* a' szél fú,
142 Plúvia *pluit,* az esõ esik, esõzik,
143 Nix *ningit,* a' hó havul esik, havazik,
144 *Aqua in plano fluit,* a' viz foly a' lapályon,
145 *Ex váse manat,* az edényböl szivárkozik,
146 *Ex fonte salit,* a' kút fõböl ki-buzog, fel-szõ-
147 *E' puteo haurítur.* a' kútból meritetik. (kik,

Plantárum.

A' Plántákéi.

148 *Herba crescit,* A' fũ nevekedik,
149 *Fólium viret,* a' fának vagy fũnek levele zõldellik.
150 *Flos floret;* a' virág virágzik,
151 *Fructus maturéscit,* a' gyũmõlts érik,
152 *Quem ut carpas,* Mellyet hogy le-szakasz,
153 *Flecte ramum,* hajts meg az ágat,

154 *Sive*

154 *Sive sint pyra, sive pruna, sive cerasa &c.* Akar körtvélyek, akar szilvák, akar tseresnyék legyenek,
155 *Nux cóntinet núcleũ* a' dió hejában vagyon a' bél,
156 *Rosa olet béne,* a' Rosa jól szagoskodik:
157 *Urtica urit.* a' tsalán tsip,

Animálium.

A' lelkes állatokéi.

158 *Lapis jacet,* A' kõ fekszik,
159 *Arbor stat,* az élõ fa fenn-áll,
160 *Animal se movet,* a' lelkes állat magát mozgat-
161 *Avis volat,* a' madár rõpül, (tya,
162 *Piscis natat,* a' hal úsz,
163 *Quádrupes gráditur* a' négy lábu állat lépik,
164 *Serpens serpit,* a' kigyó tsúsz,
165 *Vermis repit,* a' féreg mász,
166 *Cervus currit,* a' szarvas fút,
167 *Equus hinnit,* a' ló nyerit,
168 *Bos mugit,* az ökör bõg (bõmbõl,)
169 *Agnus bálat,* a' bárány béget,
170 *Porcus (sus) grũnit,* a' disznó röhög,
171 *Ursus murmurat,* a' medve dörömbõl,
172 *Lupus úlulat,* a' farkas ordit,
173 *Canis latrat,* az eb ugat,
174 *Aries aríetat,* a' kos tũrkölõdik,
175 *Bélua lániat,* a' fene vad szaggat,
176 *Lepus fugit,* a' nyúl fút,
177 *Vulpes mutat pilos,* a' roka változtattya szõrit,
178 *Catus (felis) capit mures,* a' matska egereket fog,
179 *Gallina ponit ova,* a' tyuk tojik tojományokat,
180 *Anser vescitur avéna* a' lúd zabot észik,
181 *Vermes rodunt pinguia.* a' férgek rágják a' kövéreket,

182 *Pedículi mordent cutem,* A' tetűk tsipik a' bőrt,

183 *Ut & púlices atque cúlices,* a' mint a' balhák és a' szunyogok-is,

184 *Formica est laboriósa* a' hangya munkás,

185 *Aránea artificiósa,* a' pók mesterséges,

186 *Apes pungunt acúleo* a' méhek fulákjockal szurdal-

187 *Quicquid vivit viget* valami él erejében vagyon.

Hominis.

Az Emberéi.

188 *Nos agimus vária,* Mi tselekedűnk kűlőmb-kűlőmb féle dolgokat,

189 *Córpore & animo,* testűnkel és elménkel,

190 *Caput replétur céré-*

191 *tegitur capillis,* (bro

192 *Excépto vultu,*

193 *Nullum membrum frustra datum est,*

194 *Nam óculis cernim⁹,*

195 *Per nasum excernimus,*

196 *Frons habet rugas,*

197 *Aures aúdiunt,*

198 *Nares olfaciunt,*

199 *Lingua gustat quómodo res sapiant,*

200 *Dentibus mandimus*

201 *Stómachus concoquit*

202 *Intestína égerunt,*

203 *Hépar cónficit sánguinem & dimittit per venas,*

a' fő meg-telik agy velővel,

haj szálackal bé-fedetik,

az artzullattul meg-válva,

semmi tag nem adatott hejában,

mert szemeinkel nézűnk,

az orrunkon ki-fujuk a' taknyot,

a' homloknak rántzai vadnak,

a' fűlek hallanak,

az orlyukak szaglanak,

a' nyelv meg-kostollya mi izű légyen valami,

Fogainkal rágunk,

a' gyomor emészt,

a' bélek ki-adgyák, ki-vetik,

a' máj tsinállya a' vért, és az ereken széllyel botsáttya,

204 *Cor palpitat,* a' szű dobog,

205 *Pulmo respirat,* a' tűdő lélegzél,

206 *Labia sunt circa os,* az ajakak vadnak a' száj kőrűl,

207 *Barba ornat mentum* a' szakáll meg-ékesíti az állat,

208 *Fœmina sunt imberbes,* az aszszony emberek szakáltalanok,

209 *Húmeris bajulámus* a' vállainkon hordozzuk a'

210 *Brachiis amplécti-mur,* terkarjainkal ölelűnk,

211 *Manibus laborámus* kezeinkel munkálkodunk,

212 *Sinistra tenet, dextra peragit opus.* a' bal kéz tartya, a' job kéz végben viszi a' munkát.

213 *Palma palpámus,* a' tenyérrel tapogatunk,

214 *Pugno percútimus,* az ökőllel verűnk,

215 *Vola prehéndimus,* a' marokkal fogunk,

216 *Digitis constringim⁹* az újackal szoritunk,

217 *únguibus scábimus & scalpimus,* a' körmőckel vakarodunk, és vájunk,

218 *Sub péctore venter est,* a' mely alatt vagyon a' has,

219 *Infra axillas látera,* a' honallyak alatt az oldalak,

220 *Sub his costæ,* ezek alatt az oldal tsontok,

221 *Tergum habet supernè scápulas, inferne lumbos,* a' háton fellyűl vadnak a' váll lapotzkák, alol a' tzombok ágyékok,

222 *Nátibus sedémus,* az alfelűnkön ülűnk,

223 *Pédibus ambulamus* a' lábakon járunk.

Mentis.

Az Elméjéi.

224 *Mens cógitat semper áliquid.* Az elme mindenkor gondol valamit,

225 *Etiam in somnio somniat,* még álmában-is álmodik.

226 *Intellectus intélligit,* az értelem ért,

227 *Ratio ratiocinátur,* az okosság okoskodik,

228 *Memória méminit,* az emlekező elme emlekezik,

229 *Et si quid oblíta est, recordátur,* és ha valamit el felejtett meg-emlekezik rola,

230 *Volúntas vult bonum* az akarat akarja az jót,

231 *Declínat malum,* el-távosztattya a' gonoszt,

232 *Sed sæpe fállitur,* de gyakorta meg-tsalatik,

233 *Gaudet & tristátur,* örül, és szomorkodik,

234 *Secúrus curat nihil,* a' méész semivel sem gondol,

235 *Tutus timet nihil,* a' bátor semmitől nem fél,

236 *Végetus labórat,* az erejebéli munkálkodik,

237 *Fessus quiéscit,* a' meg-fáradt nyugszik,

238 *Vigília enim fatigat* mert a' vigyázás meg-fáraszt,

239 *Sopor récreat,* az édes álom meg-újit,

240 *Cum septem horas dormivísti,* midőn hét orákig aluttál,

241 *Et evígilas, éxcita álios.* és fel-serkensz, másokat-kőlts-fel.

Morbidórum. *Az Betegekéi.*

242 *Jejúnus appetit escas,* A' ki éhjomra vagyon, kiványa az eledeleket,

243 *Satur fastídit,* a' meg-elégedet meg-unnya,

244 *Delicátus déligit,* a' kedvére tartott válogattya,

245 *Sanus bene valet,* az egéséges jól vagyon,

246 *Ægrótus ægrótat,* a' beteg betegeskedik,

247 *Cui dolet, is quéritur* a' kinek fáj, az panaszolkodik,

248 *Morbi sine dolóre sunt periculósi,* a' fájdalom nélkül való betegségek veszedelmesek,

249 *Et plerúmq; letháles,* és gyakran halálosok,

250 *Febris redit per vices,* a' hideglélés szerenként jő viszsza,

251 *Apoplexia énecat citó* a' gutta ütés hamar meg-öl,

252 *Scabies facit pruritũ* a' rüh viszketegséget szerez,

253 *Ulcus scatet tabo,* a' fekély posog genyetséggel,

254 *Recens vulnus sanátur,* az ujontában való seb meg-gyogyul,

255 *Quicquid putret, sordet,* valami meg-rothad büdös az,

256 *Robústus potest multum ferre,* az erős sokat vihet-el,

257 *Tener parũ sufferre,* a' gyenge keveset viselhet-el,

258 *Cæcus non videt,* a' vak nem lát,

259 *Surdus non audit,* a' siket nem hall,

260 *Mutus non loquitur,* a' néma nem szól,

261 *Claudus claudicat,* a' sánta sántál,

262 *Tactu caret nemo, nisi paralíticus,* Tapasztalásbéli érzés nélkül senki nintsen, hanem tsak a' gutta ütött,

263 *Mútilo deest aliquid* a' tsonkának vagyő valami hia.

Opíficium. *A' mester emberekéi.*

264 *Agrícola arat,* A' szánto verő ember szánt,

265 *In vere seminat,* Tavaszszal vét,

266 *In æstáte metit,* Nyárban arat,

267 *In autumno vindémiat,* őszszel bort szür, szőlőt széd,

268 *Hyeme tritúrat in hórreo,* Télben tsépel a' tsürben,

269 *Hortulans plantat hortum,* a' kertész a' kertet bé-ültetti,

270 *Mólitor molit in mola frúméntum,* a' molnár öröl a' malomban gabonát,
271 *Piſtor pinſit panem è farína,* a' sütö liſztböl kenyseret süt,
272 *Paſtor paſcit gregem,* a' páſztor legelteti a' nyájat,
273 *Secat fœnum in prato* ſzénát kaſzál a' réten,
274 *Format è lacte cáſeos,* a' téjböl ſajtokat nyom,
275 *Lánio mactat pécudes* a' méſzáros meg-öli a' barmokat,
276 *Venátor venátur feras; (cres,* a' vadáſz vadakat vadáſz, (kat,
277 *Auceps capit vólu-* a' madaráſz madarakat fog,
278 *Piſcátor piſcátur,* a' haláſz haláſz (halakat fog,)
279 *Coquus parat cibos,* a' ſzakáts étkeket kéſzit,
280 *Elixat in olla,* Föz a' fazékban,
281 *Aſſat in vérubus,* süt a' nyárſon.
282 *Frigit in butyro,* ránt a' vajban,
283 *Torret in craticulo,* pirit a' roſtélyon,
284 *Fércula condímus aromátibus,* az étkeknek izit meg-adgyuk a' fü-ſzerſzámockal,
285 *Potum condímus in cellâ,* az italt el teſzſzük (el-rejtyük) a' pintzében,
286 *Ex uvis fit vinum,* a' ſzölökböl léſzen a' bor,
287 *Cerevíſia prómitur è dólio,* a' ſerki-vétetik a' hordobol,
288 *Auríga jungit equos* a' kotsis bé-fogja a' lovakat,
289 *Et ungit rotas,* és a' kerekeket meg-keni,
290 *Et proficíſcitur ſúbito; in cœno autem hæret* és hirtelen megyen; a' sárban penig meg-akad,
291 *Quum vehit ónera curru aut trahâ,* midön terhet viſzen ſzekéren avagy ſzánon,
292 *Nauta navigat navi,* a' hajós hajokázik a' hajoval,

293 *Nauclerus gubérnat* a' hajós meſter igazgattya,
294 *Rémiges rémigant,* az evezök eveznek, (lunk,
295 *Per flúvios vadámus* a' folyo vizẽ lábbolunk, gázo-
296 *Aut útimur ſcaphis,* avagy tsolnakockal élünk,
297 *Aut ſtérnimus pontes & ponticulos,* avagy hidakat és pallókat tsinálunk,
298 *Viator it per sémitam* az uton járó mégyẽ az ösvenyẽ
299 *Et cavet ne erret,* és el-távoztattya hogy el ne tévelyedgyék,
300 *Aut cadat in fóveã,* avagy ne eſsék a' gödörben,
301 *Cedit retro, ubi porró nequit pérgere,* viſzſza-tér, a' hol tovább nem mehet,
302 *Mercator tractat merces,* a' kalmár az árukat forgattya?
303 *Métuit damnum, quærit lucrum,* Fél a' kártul, keresi a' nyerességet,
304 *Monéta geſtátur in cruména,* a' pénz az erſzényben hordoztatik,
205 *Quoniam pecúnia quæ debémus, ſólvimus* mert a' mivel tartozunk, pénzel fizettyük-meg,
306 *Emimus & véndimus caro aut vili,* vésztünk és adunk drágán avagy óltson,
307 *Nummi ſunt diverſi, quisq; ſuo valóre,* a' pénzek külömbkülömb félék mindenik az ö érösége szerint,
308 *Netrix net è lino,* a' fono aſzſzony fon a' lenböl,
309 *Textor texit línteum telam,* a' takáts szö lenböl való ruhát (váſznat,)
310 *Pánnifex è lanâ pannos,* a' poſztó tsinálo a' gyapjuból poſztót,
311 *Sartor mensúrat veſtes* a' ſzabo meg-méri a' ruhákat,
312 *Sutor ſuit cálceos ex cório,* a' varga varr ſarukat a' börböl(

313 *Pel-*

313 *Pellio è péllibus pellicea,* a' szőrös bőrből kődmeneket tsinál.
314 *Réstio torquet restim,* a' kőrél tsináló kőtelet teker,
315 *Figulus fingit fidélias* a' tazékas föld edényeket tsinál
316 *Scriniarius sua scrinia glútinat,* a' szekrény tsináló (aszталos) az ő szekrenyit meg-enyvezi,
317 *Faber cudit,* a' kovács vér,
318 *Lignarius asciat secúri & ædificat ædificiũ* az ács bárdol a' fejszével és épit épületet,
319 *Ponit fundaméntum érigit parietes,* fundamentomot vét, falakat állat,
320 *óperit tecto,* házzottal bé-fedezi,
321 *Débile non est firmum* az erőtlen nem erős,
322 *Fulcitur fulcris,* meg-támasztatik támaszokkal,
323 *Ut ne ruat.* hogy el ne dűllyön.

Verba impersonália

Személyetlen igék.

324 *Si tibi libet, licet,* Ha tenéked tetszik, szabad,
325 *Si te pigetlabóris, púdeat te,* ha te restelled a' munkát, szégyenlyed,
326 *Decet te pœnitére peccati,* Illik hogy te meg bánnyad a' te vétkedet,
327 *Adolescéntem decet silentium,* a' fel-serdült ifiat illeti a' hallgatás,
328 *Si te sessiónis tædet, oportet spaciari.* ha meg-untad az ülést sétálnod kell.

CAPUT III.

De rerum circumstántiis.

A' dolognak környülállásiról.

329 *Quis vocat me? Ego* Ki hiv engemet? En.
330 *Tu es? Quis est igitur illic? Paulus.* Te vagy-é? Ki vagyon tehát amott? Pal.

331 *Expectémus donec véniat. Bene.* Várjuk mig el jő. Jól, bátor, (szem,
332 *Salve. Ago gratias,* Egésséggel! köszönettel vé-
333 *Ut valet? Sic mediócriter,* Mint vagy? Igy fél részént,
334 *Ubi fuisti? Unde redis? Ex óppido.* Hol voltál? honan jösz visza? a' városból,
335 *Quâ isti? Per póticum,* Mellyen mentél-el? a' tornátzon által,
336 *Quorsum vis? Domũ* Hová igyekezel? Haza.
337 *Et quo inde? Nusquã* S-hová onnét? Sohová sem,
338 *Quãdo in horto fuisti?* Mikor vóltál a' kertben?
339 *Heri, hódie, modo, nuper, dudum,* Tegnap, ma, most, minap, régen,
340 *Quando me invíses? Mox, cras, peréndie, aliquándo,* Mikor látogatz meg engemet? Majd, holnap, holnap után, valaha,
341 *Satis ne memóriâ lectiónem? Sic satis,* Tudodé könyv nélkül a' letzkét? Ugy eléggé,
342 *Ego minime neutiquã* En nem semmiképpen,
343 *Quæ est causa? Num es oblítus? Ferè,* Mi az oka? talám el felejtetted? Közel el,
344 *Cur non répetis?* Miért nem tanulod meg ismét?
345 *Nunc mihi nõ vacat,* En most nem érkezem,
346 *Quare? Missus sum in villam,* Miért? a' majorban küldettem,
347 *Profectò? Ibo unà. Nequáquam,* Ugyé bizony? El-megyek edgyütt veled. Semmiképpen ne.
348 *Quam ob rem? Repetémus in itínere,* Mi okért? az úton tanullyunk,
349 *Id præstat quãgarrire* Az jobb mint tsátsogni,

350 *Omni-*

350 *Omninò; redibimuſ-ne maturè?* Ugy vagyon-; meg-térünké idején;

351 *Fortaſſe, ſed vix. Eho dúbitas?* Talám meg, de tsak alig. Hó kételkedel?

352 *Procul eſt, properábi-(mus,* Meſzſze vagyon ſieſsünk,

353 *Ceu ſutóres? quid tũ?* Mint a' vargák? S-ha ugy-is?

354 *Noſtram autem decet agilitas,* A' mi idős koruhkhoz illik a' furtsaság,

355 *Sic ajunt. Imò ſic eſt,* Ugy mondnak: sőt ugyan ugy vagyon,

356 *Ne clama. Atqui ſumus ſoli,* Ne kiálts. Ha lá tsak magunk vagyunk,

357 *Quómodo ludimus? Pilâ,* Miképpen jádzodgyunk? Laptával,

358 *Quàmdiu? Totũ diem* Meddig? egéſz nap eſtig,

359 *Hui nimium eſt. Atqui ſunt féria,* Húfeletteb volna az. Hiſzem-idnepek vadnak.

Præpoſitiónes.

Prépoſitiók.

360 *Pergamus rogo te,* Meñyünk eléb, kérlek tégedet,

361 *Nunc tibi parvas vóculas expónam,* moſt tenéked a' kitsiny ſzótskákat rakogatom előbben,

362 *Ad nos trahimus; nobis trúdimus,* Magunkhoz vonſzunk, tőlünk el-taſzitunk,

363 *Nobiſcum dúcimus; ante nos pellimus; pone nos raptamus,* Mi magunkal viſzünk, előttünk hajtunk, utánnunk vondozunk.

364 *Secúndum flumen-fácile eſt natáre,* A' folyo viz mentében könyü úſzni,

365 *Advérſus illud impoßibile,* Annak ellenében lehetetlen,

366 *Apud altáre ſacerdos habet penes ſe diáconum,* Az óltárnál vagyon a' Papnak mellette Káplánnya, ſzolgálo ſegide,

367 *De temerário nota, quód intra ædes non-máneat-,* a' vakmerőrül jegyezd-meg, hogy a' házban ne maradgyon,

368 *Supra culmen ſcãdat* a' ház tetejére hágjon,

369 *Intra limen reptei,* a' küſzöbön belől máſzkállyon

370 *Fatére coram nobis, quid feciſti clam nobis?* Valdmeg mi előttünk mit tselekedtél titkon mi tőlünk?

371 *Quia eſt palam,* Mert nyilván vagyon,

372 *Contra præceptum-feci,* a' parantsolat ellen tselekedtem,

373 *Erga præceptórem-ingrátus fui,* Meſteremhez háládatlan vóltam,

374 *Quidam ob ſua facínora è domo prófugus.* Edgy valaki az ő gonoſz tseledetiért házábul ki bujdoſott

365 *Juxta viam currens circa ſtagnum cónſtitit,* az út mellet futván a' tón innen meg-állott,

376 *Deinde ultra ſtagnũ progreſſus,* annak-utánna a' tón túl elébbmenvén,

377 *Venit in deſértum,* mene a' puſztára,

378 *Obíbat circa palúdes,* a' főrtők körül jár vala,

379 *Oberrábat inter némora,* a' berkek között tébolyog vala-;

380 *Navigábat trans mare, uſque ad extrémas ínſulas,* a' tengeren által hajokázik vala, ſzintén a' külső ſzigetekig,

381 *Prope orbis terminos,* E' világ határihoz közel,

382 *Extra pátriam vagãs* Hazáján kivül vándorolván,

383 *Proquo intercédunt,* a' kiért törekednek,

384 *Verum propter ex-* de többeknek példájokért-

emplùm aliórum non poteſt récipi,
nem fogadtathatik viſzſza,

385 *Hem! quantum infortúnium!*
Jaj! melly nagy ſzerentsétlenség!

386 *Felix prætálibus,*
Bóldog az illyenekhez képeſt,

387 *Qui conſciéntiam puram cuſtódit,*
A' ki a' tiſzta lelki-iſméretit meg-őrzi.

Numerália.

Számi-ſzók.

388 *Scis numeráre? utiq;*
Tudſzé ſzámlálni? Igen-is,

389 *Tenta igitur; Quod ſunt res?*
Probáld-meg tehát; Hányak a' dolgok?

390 *Unus eſt códex Bibliórum,*
Edgy a' ſzent Bibliának könyve,

391 *Duo ſunt Teſtaménta; Vetus & Novum,*
Kettők a' Teſtamentomok; O és Új,

392 *Tres perſónæ ſanctæ Trinitátis,*
Hármak a' ſzent Háromſágnak ſzemélyi,

393 *Quátuor Evãgéliſtæ*
Négyek az Evangéliſták,

394 *Quinque ſenſus,*
Ötők az érzékenségek,

395 *Sex profeſti dies,*
Hatok a' köz mivelő napok,

396 *Septem petitiónes in oratióne Dominica,*
Hetek a' kérések az Urtól tanult imádságban,

397 *Octo dies ſunt ſeptimana,*
Nyoltz napok tésznek egy hetet,

398 *Ter tria ſunt novem,*
Háromſzor hármak kilentzek,

399 *Decẽ præcepta Dei,*
Tizek az Iſtennek parantsolati,

400 *úndecim Apoſtoli, dempto Judâ*
Tizen-edgyek az Apoſtolok, Judás ki-vétetvén,

401 *Duódecim fidei artículi,*
Tizenkettők a' hitnek ágazati,

402 *Triginta dies ſunt menſis,*
Harmintz napjai vadnak a' holnapnak,

403 *Centum anni ſunt ſeculum,*
Százeſztendők edgy ſeculum,

404 *Sátanas eſt mille fraudum ártifex.*
A' Sátán ezer tsalárdságoknak meſtere,

Caput IV.

De rebus in Scholâ. *A' Scholabéli dolgokról.*

405 *Scholáſticus frequentat Scholam.*
A' Deák a' Scholát gyakorollya,

406 *Quo ártibus erudiátur,*
a' hol a' meſterségekben tanittaſſék,

407 *Initium eſt à literis,*
a' kezdés vagyon a' betűktűl,

408 *Eſyllabis voces componúntur,*
a' ſzók öſzve-raggattatnak ſyllabákbol,

409 *E dictiónibus ſermo,*
a' ſzókbol léſzen beſzéd,

410 *Ex libro legim⁹ tácitè*
a' könyvből olvaſunk halkal,

411 *Aut recitamus clarè*
avagy el-mondgyuk hangoſo,

412 *Involvimus eum membránâ,*
Bé-takarjuk azt hártyában,

413 *Et pónimus in púlpito,*
Es a' könyv-tartó ládátskára tészszük,

414 *Atramentum eſt in atrumentário, in quo tingimus cálamum,*
a' ténta a' kalamárisban vagyon, a' mellyben mártyuk a' pennát,

415 *Scribimus eo in charta, in utraque páginâ,*
Irunk azzal a' papiroſra, a' levélnek mind két óldalára,

416 *Si pérperam, delém⁹*
Ha roſzſzúl, el-törőllyük,

417 *Et conſignám⁹ dénuo rectè, vel in márgine,*
Es fel-jegyezzük igazán, vagy a' levélnek karéjjára,

418 *Doctor docet,*
a' tanito tanit,

419 *Discipulus discit, non omnia simul, sed per partes,* A' tanitvány tanul, nem mindeneket egyszer s-mind, hanem részenként,

420 *Præceptor præcipit faciénda,* a' doctor parantsollya a' tselekedendõ dolgokat,

471 *Rector regit Académiam,* a' Rector igazgattya az Academiát,

422 *Pædagógus advértit & urget,* a' gyermekek tanitó reá vigyáz és reá erõltet,

42 *Custos monet & consignat,* a' gyermekek közt vigyázó int és jegyzeget,

424 *Magíster instituit úniversos, singuli attendũt,* a' Mester mindeneket tanit, reá halgatnak egy-enként,

425 *Ille emendat mendas,* az a' hibákat meg-jobbittya,

426 *Diligens proficit: négligens vápulat, (præsto,* a' szorgalmatos eléb megyen tudományába: a' henyelõ meg-veretik.

427 *Etenim férula est* Mert jelen vagyon az ostor,

428 *Nõ verberat baculo;* Nem vernek bottal,

429 *Sed cædunt virgis,* hanem veszszõckel suprálnak,

430 *Absq; vénia ne éxeas* Engedelem nélkül ki ne menj,

431 *Post moram rédeas,* a' mulatás után visz-za jõj,

432 *Quod agere debes, age,* a' mit tselekednednek kell, azt tselekedgyed,

433 *Línea fit régulâ: círculus círcino,* az egyenes vonás lészen rámával a' kerekités cirkalomal,

434 *Grãmátic⁹ lóquitur,* a' Grammaticában tudós szól,

435 *Dialéctic⁹ dísputat,* a' Dialecticához értõ vetélkedik,

436 *Vera a falsis díscernit,* az igazakat az hamisaktul (dik) meg-külömbözteti,

437 *Rhétor ornatè loquitur,* a' Rhetoricában forgott ékes-szen szól.

438 *Músicus cantat,* A' Musikához tudó énekel,

439 *Poëta carmina fingit* a' Poeta verseket szerez,

440 *Pictor effigiem pingit* a' Kép-iró képet ir,

441 *Históricus res gestas narrat,* a' lõtt dolognak le-iroja a' viselt dolgokat elõ beszélli,

442 *Physicus natúram scrutátur,* a' Physicus a' természetet visgállya,

443 *Medic⁹ eam imitátur* az Orvos doctor azt követi,

444 *Ethicus tradit mores,* az Ethicus az erkölsöket tanittya,

445 *Qui studiósum decórant,* mellyek a' tanulo Deákot meg ekesitik,

446 *Verùm de iis paulò infra.* De azokról valamennyivel alább.

CAPUT V.

De rebus domi. *A' házi dolgokról.*

447 *Pulsa fores, si clausæ sint,* Zörgesd az ajtót, ha be-zárolva van,

448 *Cum aperitur, transíbis óstium,* Mikoron meg-nyittatik, menyél által az ajtón,

449 *Et intra in átrium* Es menj-bé a' tornátzban,

450 *Clavis claudit seră, iterúmq; reclúdit,* a' kults bé-zárja a' lakatot, és ismég meg-nyittya,

451 *Clavus figit,* a' szeg bé-szegezi,

452 *Paviméntũ calcám⁹* a' padimentomot nyomdossuk

453 *Láquear nobis impẽdet,* a' menyezet reánk függ,

454 *Fenéstræ sunt vítreæ,* az ablakok üvegesek,

455 *Hypocaústũ cálefit,* a' szoba melegszik,

456 *Cameræ frigent,* a' kamorák (bóltok) hidegek,

457 *In cístis & arcis abscóndimus res,* a' szekrényekben és ládakban el rejtyük az egyet másokat

458 *In corbib⁹ portámus,*	A' kosárokban hordozunk,
459 *Succus non servátur in sacco,*	a' hig nedvessęg nem tartatik a' Sákban,
460 *In cubículo sunt lecti pulvináribus stráti,*	az ágyas hazbã vadnak párnákkal meg-terittetet ágyak,
461 *Cervical súbdimus cérvici,*	a' vánkost nyakunk alá tészszŭk,
462 *Tegétibus nos intégimus, cubantes súpini vel proni,*	lepleckel magunkat bé-lepezzŭk. fekŭvén hanyattá vagy hasmánt,
463 *Matula est pro urínâ, & secessus pro álvo levándâ,*	a' vizellŏ edény hugynak való, és a' kamora szék a' hasnak kŏnnyebbétésęre, (dŏssek,
464 *Excreménta fœtent,*	a' ki-vettetett emésztések bŭ-
465 *Thure suffimus,*	Tŏmjénnel jó illatu fŭstŏt té-
466 *Fáciem lavámus quotídie,*	Ortzánkat meg mossuk(szŭnk, minden napon,
467 *In bálneo sudámus,*	a' fŏrŏdŏben veritékezŭnk,
468 *Sudáriis nos térgimus,*	Keszkenŏckel magunkat megtŏrŏllyŭk,
469 *Tonsor tondet crines,*	a' borbély el-beretvállya a' hajakat,
470 *Pectit comã pectine,*	meg-fŭsŭlli az ŭstŏket fŭsŭvel
471 *Maculæ abstergúntur spongiâ,* (*scopis,*	a' motskok el-tŏrletnek spongiával, (prŭvel,
472 *Quisquiliæ verrúntur*	a' szemetek el-sepretnek se-
473 *Indúsium & tunicam thorácem, fœmorália & tibiália indúimus & exúimus,*	az imeget és a' dolmánt, a' derék szoritót, a' nadrágot, berhét, és salavárit fel-ŏltŏzzŭk és le-vetkezzŭk,
474 *Quóties opus est,*	a' meñyiszer kivántatik, a' men-

pállium

pállium & togam amícimus,	tét, a' palástot, és a' hosszú felsŏ ruhat fel ŏltŏzzŭk,
475 *Pilei & collária, chirothécæ, sandália sunt honestátis ergò,*	a' sŭveged és a' gallérok kesztyŭk, solyák, tisztessęgnek okáért vadnak,
476 *Cingulo nos cíngim⁹,*	ŏvel magunkat bé-ŏvedzŭk,
477 *Lígulis astringim⁹,*	Szalag szijackal megszorittyuk
478 *Mappâ stérnimus mensam,*	az abroszszal megterittyŭk az asztalt,
479 *Ad júsculũ & pulméntum est cóchlear,*	az étek lévhez és péphez vagyon kalán,
480 *Edúlia alia scindúntur cultro,*	Egyéb eledelek késsel metéltetnek,
481 *Muscas abige muscário,*	a' legyeket ŭzd-el a' legyezŏvel,
482 *Tolle pátinas,*	Vidd-el a' tálakat,
483 *Infúnde in póculum,*	Tŏlts a' pohárban,
484 *Et propína hospitibus,*	Es kŏszŏnd a' vendégękre,
485 *Accénde candélam,*	Gyujtsd meg a' gyertyát,
486 *Inde candelábro,*	Tedd a' gyertya tartóban,
487 *Emúnge emunctório sed ut ne extinguas,*	Vedd-el a' hamvát a' hamvavévŏvel, de ugy hog' el ne óltsad
488 *Vír & múlier sunt cónjuges,*	a' férfi és az aszszonyi állat házas tarsok,
489 *Víduus ducit intérdum vírginem,*	az ŏzvegy ember néhánykor vészen felesęgŭl szŭz leányt,
490 *Sponsus habet sponsam,*	a' vŏlęgénynek meny-aszszonya vagyon,
491 *Post núptias marítus marítam,*	a' menyekezŏ után a' férjnek férjes felesége,
492 *Puérpera péperit púerum,*	a' gyermek szŭlŏ aszszony szŭlt grermeket,

Hunc

493 *Hunc oſculatur nútrix, fovetq; in gremio,* Ezt tsokolgattya a' dajka és ölében tartogattya,

494 *Filius eſt hæres, filia accipit dotem,* a' fiú örökös, a' leány jegy ruhát vészen,

495 *Paréntes educant ſobolem.* a' szülék magzatokat nevelnek,

496 *Vítricus & noverca privignos,* a' moſtoha atya és anya moſtoha fiakat és leányokat,

497 *Líberi ſunt liberi, ſervi ſerviunt,* az édes fiak és leányok szabadoſok, a' szolgák szolgálnak,

498 *Miniſtri miniſtrant, fámuli famulántur,* az aprodok szolgálnak, a' szolgák szolgáskodnak,

499 *Ancillæ ancillántur,* a' szolgálók szolgáloskodnak,

500 *Pátruꝰ & ámita ſunt patris frater & ſoror; avunculus & matértera matris,* a' patruus és amita az atyámnak báttya és nénnye, az avunculus és matertera az anyám báttya es nénnye,

501 *Avi habent nepótes,* az ösöknek, job atyáknak unokáik vadnak,

502 *Cognáti affines.* a' rokonságoknak ſogorik.

CAPUT VI.

De rebus in Urbe & Regione.

A' Váras és Tartomány-béli dolgokról.

503 *Urbs munitur mœniis.* A' keritteteti varas meg-erősittetik kő-falockal,

504 *Nec non vallo & foſſâ,* Es sántzal és árockal,

505 *Porta habet valvas,* a' kapuknak két felé nyiló ajtai vadnak,

506 *Abhinc eunt platéæ,* Ettől fogva mennek az útzák,

507 *In foro ſolent eſſe cisternæ,* a' piatzon szoktak lenni tsatornák,

508 *Ædificia sũt pública aut priváta* az épületek közönségesek avag' bizonyos embereknek tulajdonik,

509 *Na quod uni nõ próprium eſt, eſt commúne,* Mert a' mi edgynek nem sajáttya, közönséges az,

510 *Cives & íncolæ íncolunt civitátem,* a' polgárok és a' lakoſok lakják a' váraſt,

511 *Rúſtici hábitãt in págo,* a' paraſztok laknak a' faluban,

512 *Vicíni in eódẽ vico,* a' szőszédok ugyan azõ utzába,

513 *In cúria congregátur Senátus,* a' tanáts-házban egyben gyüjtetik a' tanáts,

514 *Cónſul præcédit, ſenatóres ſequúntur,* a' polgár meſter elől mégyen, a' tanátsbéli személyek őtet követik.

515 *Judex (Prætor) júdicat lites,* a' biro meg-itéli a' pereket,

516 *Actor accúſat ſontẽ críminis,* a' fel-peres vádollya a' bünöſt, véteckel,

517 *Reus ſe excúſat,* a' bünös magát menti,

518 *Teſtis jurat & teſtátur,* a' tanu meg eskűszik és bizonyságot tészen,

519 *Lictor ligat,* a' poroszlo meg-kötözi,

520 *Et ducit in cárcerẽ,* Es a' tömlötzben viszi,

521 *Cárnifex occídit & ſuſpendit,* a' hohér meg-öli és fel-akaſztya,

522 *Tabellárius fert literas (epiſtolam) cerâ & ſigillo obſignátas,* a' levél hordozó viszi a' viaſzszal és petséttel bé-petséltetett levelet,

523 *Núncius núnciat ore tenus,* a' követ szóval mondgya-meg az izenetet,

524 *Templũ eſt ſacer locꝰ* a' templom szent hely,

525 *Caupóna profánus,* a' kortsomaház szentségtelen,

526 *Áditus pulſat cámpanas,* az Egyházfi kongattya a' harangokat,

527 *Pópulus coit in ædes, exércet religiónem,*
A' kőssęg edgybe-gyűl a' templomba gyakorollya az Isteni szolgálatot,

528 *In cœtu canúntur, psalmi & hymni,*
a' gyűlekezetben énekeltetnek soltárok és ditsiretek,

529 *Dei verbũ prædicátur*
Az Istennek igéje hirdettetik,

530 *Sacraménta administrántur,*
a' Sacramentomok ki-szolgáltatnak,

531 *Préces peragúntur devotè, (festivè,*
a' kőnyőrgésék végben vitetnek ahitatossan, (sen,

532 *Festa celebrántur*
az idnepek meg-illetnek jelessen,

533 *Magistrátus est necessárius*
a' kűlső tiszt-viselő szűkséges,

534 *Ut rex in regno reguet, (minétur,*
Hogy a' Király az Országban országollyon,

535 *Dóminus domi dominétur,*
az Ur honn uralkodgyék,

536 *Qui imperant sint clemántes, (tes,*
a' kik parantsolnak, legyenek kegyelmesek,

537 *Qui parent, obsequéntes,*
a' kik szolgálnak engedelmesek

538 *Herus probus probátur, sicut & fidus súbditus,*
a' jámbor gazda javaltatik (ditsértetik) mint a' hű jobbágyis,

539 *Princeps est minor atque Dux,*
a' Fejedelem kissebb mint a' Hertzeg,

540 *Comes major quâm Baro,*
a' Grof nagyob a' Nagyságos Urnál,

541 *Nóbilis, eques insignibus donantus,*
a' Nemes, tzimerrel meg-ajándékoztatot lovag,

542 *Pax est prorsus optánda,*
a' békeség tellyessęggel kivánando,

543 *Bellũ est perniciósum,*
a' had veszedelmes,

544 *Nisi cum hostis arcéndus est, (péndia,*
Hanem ha mikor az ellenséget kell el-űzni, (dot,

545 *Milites merent stipendia,*
a' vitézek meg érdemlik a' sol-

546 *Cum præliántur & pugnant,*
Mikoron hartzolnak és vivnak,

547 *Tubæ clangunt, tympana sonant,*
a' trombiták harságnak, a' dobok zőrgenek,

548 *Ex árcubus jáciunt sagíttas,*
a' kézijackal ki lővik a' nyilakat,

549 *Gládiis dimicant,*
Kardockal hartzolnak,

550 *Armis se defendunt, (pugnant,*
Fegyvereckel óltalmazzák magokat, (kat,

551 *Tormentis arces expugnant,*
álgyuckal vészik-meg a' varas-

552 *Revertuntur cum victória.*
Meg térnek győzedelemmel.

CAPUT VII.

De Virtútibus.

A' jószágos tselekedetekről.

553 *Virtútes sectáre,*
A' jószágos tselekedeteket kővesd,

554 *Vita vítia, quæ lex vetat,*
Eltávoztasd a' vétkeket, mellyeket a' tőrvény meg-tilt,

555 *Patrans flagítia, est scelésstus (nequam),*
az éktelen vétkeket tselekedő, tzégéres lator,

556 *Ut prudens sis, próspice finem,*
Hogy eszes légy, jó eleve elnézzed a' végét,

557 *Aspice média,*
Meg nézd az eszközőket,

558 *Attende occasióni,*
Vigyázz az alkalmatosságra,

559 *Occipe nil témere,*
Semihez ne kezdgy ok nélkűl,

560 *Delibera diu,*
Sokaig végezz,

561 *Festina lentè,*
Lassan siess,

562 *Rumóri ne crede,*
Az hirnek ne hidgy,

563 *Arcánum ne vulga,*
a' titkot ki ne hirdesd,

564 *Quod ignóras, ne affirma, aut nega,*
a' mit nem tudz, ne állassad, avagy tagadgyad,

565 *Interroga pótius,* Kérd-meg inkább,
566 *Esto témperans,* Légy mértékletes,
567 *Cum ésurus, ede,* Mikor éhezel, egyél,
568 *Cum sitis, bibe,* Mikor szomjuhozol, igyál,
569 *Helluónes vorant & potant,* A' tobzodók faldokva esznek és dősölnek,
570 *Prándium & cœna tibi sufficient,* Az ebéd és vatsora elég légyen tenéked,
571 *Jentáculum & merendam ne cura,* Fölöstökömet és osonnát ne kéízits,
572 *Jejunáre aliquándo éxpedit,* Böjtölni néha haſznál,
573 *Sóbrius non est ébrio,* A' jozan nem részeg,
574 *Esto castus,* Légy tiszta életü,
575 *Gere te púdicè,* Viseld magadat szemérmetesen,
576 *Esto modéstus, non proçax,* Légy emberséges, nem fajtalan,
577 *Tacitúrn⁹, nõ loquax,* Halgato, nem tsátsogo,
578 *Vos juvenes, cólite senes,* Ti iffiak, tisztellyétek a' véneket,
579 *Manifésta narra,* a' nyilván való dolgokat beszéld,
580 *Secréta susúrra,* a' titkosokat sugjad.
581 *Occúlta cela, (tace,* az el rejtetteket el-fedezzed,
582 *Quum quis loquitur,* Mikor valaki szól, halgass,
583 *Quum tibi quid dicit, auscúlta,* Mikor tenéked valamit mond, rea figyelmezz,
584 *Quum quid jubet, obtémpera,* Mikor valamit parantsol, engedgy,
585 *Noli te jactáre,* Ne hánnyad magadat,
586 *Neque sis árrogans aut supérbus,* Se ne légy kérkedékeny avagy kevély,
587 *Bona*

587 *Bona fama est ingens glória,* A' jó hir név nagy ditsőſſég,
588 *Hanc amáre est fas, spernere nefas,* Ezt szeretni szabad, meg-utálni nem szabad,
589 *Omnibus esto comis némini blandus,* Mindenekhez légy nyájas, hizelkedő senkihez ne,
590 *Adulátor est odiósus,* a' hizelkedő gyülölséges,
591 *Licet interdum jocári, sed urbáne,* Szabad néha néha tréfálódni, de emberségesſen,
592 *Ridére, sed non cachinnári,* Nevetni-is szabad, de nem hahotálni,
593 *Vexámus joco,* Ki-fogunk valakin tréfában.
594 *Taxámus seriò,* Dorgálunk valóban,
595 *Frugális conténtus est paucis,* a' mértékletes kevéſſel megelégszik,
596 *Avárus est parcus, liberális lárgus.* a' fösvény szoros marku, az adakozo bő kezü,
597 *Dives fátuus fidit Deo in cópiâ.* a' bolond gazdag bizik az Istenben a' böségkor,
598 *Diffidit in inópiâ,* Nem bizik a' szükségkor,
599 *Justu. áppetit nihil aliéni,* az igaz semmi idegen dolgot nem kiván,
600 *Furári est turpe,* Lopni rút dolog,
601 *Quod quis petit, mútuo da,* a' mit valaki kér, kölcsön adgyad oda,
602 *Quod mútuo accépisti, redde,* a' mit kölcsön vettél, add viszsza,
603 *Quod promisisti, præsta,* a' mit igértél meg-tellyesitsed
604 *Quum eges, ne pígeat póscere,* Mikor szükölködöl, ne restellyed kérni,
605 *Quum datur, ne púdeat súmere,* Mikor adatik, ne szégyenlyéd el-venni,
606

606 *Quum impetráſti,* Midőn meg-nyerted kőſzőnd-
age grátias, meg,
607 *Fur pendat furtum,* a' lopó fizeſſe-meg a' lopott mar-
aut péndeat in patíbulo. hát, vagy fűgjőn az akaſztó fán
608 *Pœnâ ſanè dignus eſt,* Meltó nyílva a' bűntetéſre,
609 *Donum gratis datur,* az ajandék ingyen adatik,
610 *Præmium pro officio,* a' jutalom a' ſzolgálatért,
611 *Merces pro mérito,* a' bér az érdemért,
612 *Puſillánimus non eſt fortis,* a' félelmes ſzivű nem erős,
613 *In proſperis effértur,* a' bódog állapatokba fel-fuvalko-
614 *In advérſis trépidat,* az ellenkezőkben retteg, (dik,
615 *Tu eſto ad óperas álacris,* Te légy a' munkákra ſerény,
616 *Otia linq; ignávus,* a' hivalkodaſokat hadjad a' tunyák-
617 *Si quid vis conári,* Ha mire akarſz igyekezni, (nak,
debes prius contári elsőben tudakoznod kell,
618 *Et tunc rem ág gredi* Es ugy a' dologhoz fognod,
619 *Nec ampli⁹ conctari,* S. tovább oſztán nē mulatoznod,
620 *Fortúna eſt incónſtans,* a' ſzerentse álhatatlan,
621 *Adfert miſeros caſus,* Nyavalyás eſeteket hoz,
622 *Quos pátiēs pátitur,* Mellyet a' békével tűrő ſzenved,
623 *Etiam ſi gemat, fleat, ploret,* Ha ſzintén ſohajt, ſir,
624 *Cóhibe iram,* Tartoztaſd-meg a' haragot, (könyvezis,
625 *Delinquénti parce,* a' vétkezőnek kedvezz,
626 *Deprecánti ignóſce* a' botsánatkerőnek meg-botsáſs
627 *Læſit te quis? con-* Meg-sértette téged valaki? En-
dóna ei culpam, gedd-meg neki a' vétket,
628 *Offendiſti tu aliquē?* Meg-bántottalé te valkkit? bé-
páca & placa illum, kéltesd és engeſzteld-meg őtet,
629 *Injúrias toleráre* a' boſzſzuságot el-ſzenvedni jobb
ſatius eſt, quam ulcíſci, hogy ſem mint meg torlani,
630 *Malignus maledícit,* a' gonoſz indulatu átkozodik,

Stóli-

631 *Stólidus minátur,* a' bolond fenyegetőzik, (delmes,
632 *Superioribus eſto obédiens,* a' felsőbbekhez légy enge-
633 *Æquálib⁹ officióſus,* a' veled egyenlőkhőz barátságos
634 *Inferióribus affábilis,* az alsobbakhoz magadat ſzónak adó
635 *Et eris omnib⁹ amábilis,* Es léſzeſz mindenektől ſzeretteto
636 *Quicúnq; humánus* Valaki emberſęges, a' kiket elől
eſt óbvios ſalútat, talál kőſzőnti,
637 *Salutántes reſolútat,* a' kőſzőntőket viſzſza kőſzőnti,
638 *Interrogántibus reſpóndet,* a' kérdőknek meg-felel,
639 *Peténtibus pórrigit,* a' kérőknek nyújt,
640 *Egénus opitulátur,* a' ſzükölködőknek ſegitséggel lé-
641 *Ignáros infórmat,* a' tudatlanokat tanittya, (ſzen,
642 *Conſilii índigis* a' tanats nélkül ſzükölködők-
cónſulit. nek tanátsot ád,
643 *Invidet némini,* Senkire nem irégykedik,
644 *Favet ómnibus,* Mindeneknek kedveskedik,
645 *Verax ſtudet veri-* az igaz mondo igaſság ſzoliáſ-
táti. ra igyekezik,
646 *Mendax mentítur,* a' hazug hazud,
647 *Amícus díligit,* a' barát ſzeret,
648 *Inimícus odit,* az ellenség gyűlől,
649 *Dolóſus décipit,* az álnok reá-vészen,
650 *Sincerus non fallit,* a' tőkélletes ſzivű meg nem-
651 *Sócius juvat,* a' társ ſegit, (tsal,
652 *Sodális collúdit,* a' kenyeres veled edgyűt játzik
653 *Comes comitátur,* az úti társ kéſér.

Conclúſio.

Bé-rekeſztés.

654 *Multane ſuperſunt?* Sokak vadnaké hátra?
655 *Pauca puto,* Keveſek azt vélem,
656 *Ecce últimus titulus,* Ihon az utolſo titulus,
657 *Nam hoc veſtibulum* Mert ez a' tornátz tsak kezdet,
eſt tantùm exórdium,

Quod

658 *Quod non prolixum esse cónvenit,* Mellynek nem illik hoſzúnak lenni.
659 *Vénimꝰ ergo ad clauſulã,* jöttünk azért a' rekeſztékre,
660 *Vita tranſit velut umbra,* Az élet el-mulik mint az árnyék,
661 *Quicquid natũ eſt móritur;* Valami ſzületet meg-hal,
662 *Omnia ſunt vana,* Mindenek hivságoſok,
663 *O peccator! mors te devorabit,* O bünös! a' halál tégedet meg-észen?
664 *Tandem ibis in ſepúlchrũ,* S-oſztán mégy a' koporſóbá'
665 *E luce in ténebras,* a' világoſságrol a' ſetétségre,
666 *Tu proinde quisquis es,* Te ennekokáért valaki vagy,
667 *Formída inférnum,* Rettegjed a' poklot,
668 *Deſidera cœlum,* Kévánnyad az eget,
669 *Peccare noli, ne péreas,* Ne vétkezzél, hog' el ne veſzſz,
670 *Hic ſubsíſtimus, nec áddimus magis,* Itt meg-állapodunk; s-többet hozzá nem adunk,
671 *Acquiéſce lector,* Nyugodgvál meg rajta olvaſo,
672 *Réliqua repéries ordine,* A' többit meg találod rendel
673 *Ianuam ingreſſꝰ, ora ita:* Az ajtón bé-menvén igy kö-
674 *Miſerére noſtri,* Könyörüly rajtunk, (nyörögj:
675 *Benigne Salvátor,* Kegyelmes Idvözitönk,
676 *JESU CHRISTE,* Jesus Christus,
677 *Da ſciéntiam,* Adgy tudományt,
678 *Da pietatem,* Adgy kegyeſſéget,
679 *Da beatitúdinem,* Adgy bóldogságot,
680 *Benedícte in ſecula ſeculórum.* Oh örökkön örökké áldott.

AMEN. AMEN.

INDEX VOCABULORUM.

INdex, Januæ Lingvarum J. A. Comenij, qui variis in lingvis jam exſtat, vix ullus, cum Anglico & Belgico conferri poteſt; ſinguli enim, vel numeris arithmericis falsò adſcribunt indici quæ, in corpore Januæ lingvarum, vix ullibi inveniuntur; vel plerique, neceſſaria negligunt, quorum cognitio planè neceſſaria foret; vel interdum, quædam violenter Textui inſerunt; Nos, igitur videntes in Scholis Tranſylv: defectum Nomenclaturæ axactiſſimæ, ſine quâ pueri, adoleſcentesq; aut ſero, aut nunquam fœliciter proficiunt: ſuaſu magnorum aliquot virorum, ſecuti indicem Anglicánum & Belgicum, inter omnes judicio noſtro exactiſſimos, Hungarico idiomate, quò ad fieri potuit, ſingula Textûs verba propriè exprimere, vel ſaltem explicare, conati ſumus; Ea quæ vocantur ſimplicia, compoſita, aliaque indeclinabilia, quò ad Grammatices accidentia, certis indiciis declaravimus, quæ

A com-

compendii loco ſunt futura tàm docentibus quàm diſcentibus; Scito autem mi lector Numeros in hôc indice repertos 1.2.3. 4.5. declinat: ſignificare. & literas; i, genit: caſum. m, Maſculinnm. f, Fœmininum; n, Neutrum. c, Commune. a, Adjectivum. d, Deponens. p, Participium. c. ſ. caret ſupinis. pr, præteritum. v, vide. adv. adverbium, accentum Circumflexum ſyllabas ancipites.

JOHANNES Paſt. TSA-HOLCI, *p. t. Rect. Collegij Albenſ: & Logicæ facult: Magiſter Ordinarius, Indicis Latino-Ungarici Interpres.*

FRANCISCUS BIHARI, *p.t. Rect. Collegij Alb. & Poëticæ facult: Magiſter Ordinarius, Indicis Latino-Ungarici Translator.*

Ex Libris Michaëlis Veresegyhári

A.

A, ab, pr.	72. 89. 679.	Tŏl, tŏle.
ăbactus, us, 4 m.g.	867.	El-hajtatot, el ŭzetet.
ăbăcus, 1, m.	562.	Pohárſzék, ſzakátz aſztal.
ăbax, acis, idem.	3. c. 756.	Szám-vetŏ aſztal, avagy tábla.
ăbăculus, 1. m.	756.	Pohár ſzéketske, ſzakátz aſztalka, ſzamvetŏ aſztalotska, tablátska.
ăbăvia, æ, f.	602.	Az job atyám attyának az annya, (vagy ŭkŏd ŏrŏk annya.)
ăbăvus, 1. m.		Az job anyám, attyának az attya, (vagy ŏsŏm ŏreg apja.)
abavunculus,		Job attyám attyának, az annyának ŏtse.
abbas, atis, 3. m.	638.	Appátur, Gárján.
abbatiſſa, æ, 1. f.	*ibid.*	Fŏ apácza. (Apaturság.
abbatia,	*ibid.*	Gárjani méltoság (vagy)
abdico, as, are,	605.	Meg-vetem, ki tiltom, el-tiltom, le-téſzem.
abditus, a, um, a.	191.	El-ényiſztetet; *ſubſt.* rejtek hely.
abditè,		Titkon, avagy rejtve.
abdo, didi, tum, ere,	445.	El-enyéſztem, el-rejtem.
abducĕrĕ, uxiſſe, uctum,		El-viſzem.
abdomen, inis, n.	820.	Has, (vagy) potrok, vesék kŏvérſęge.

ăbeſse 312. 363
ăb hŏrrĕre

Abecedarius, a um,	732. 737.	Abécét és irni tanulo, s-tanito.
ăbĕō ire, n.	667.	El mégyek.
ăberro, as, are,	540.	El-tévelyedem.
ăbhinc,	970.	Ettŏl fogva.
ăbhorrĕo, es, ēre, c. ſ.	747.	Iſzonyodom.
ăbĭgo (abago, egi, actum, ere,)	820, 561.	El-hajtom, el-ŭzŏm, elkergetem.
ăbĭes, etis, f.	115.	Jegenye fa.
ăbĭegnus a um,	ibid.	Jegenye fábol tſinált.
ăbĭetaruis,	383.	Jegenye farago áts,
ăbjicio, (ab. jacio) jeci, jactum, ere.		El-hagyitom.
abjudico, as, are,	661.	Tŏrvényel rólla máſra háritom meg-vetem.
abjuro, as, are,	858.	Eskŭvéſſel meg-tagadom, el-eskŭſzŏm.
abjuratus, a um,		Hamis eskŭvéſſel meg-tagattatott.
abjuratio,		Hamis eskŭvéſſel való meg-tagadás.
ăblacto, as, are,	229.	A' tsŏcstŭl el-ſzakaſztóm.
ăblat⁹, a ŭ, (p. aufer.)	29.	El-vétetett.
ăblego, (v. lego,)		El-kŭldŏm, utra botsátom.
ablagatio, ōnis, f.		El-kŭldés, utra bocsátas.
ăbligurio, is, ire,	820.	El-tékozlom, el-pazarlom.
ăbluo, (ab lavo) ere,	778.	Le-moſom.
ăbnĕgo, as are,	858.	El-tagadom.
ăbnepos, otis, 3. m.	604.	Az unokának fiának fia, avag' harmadik unoka.

abnuo, ere, c. ſ.	903.	Fŭ, avagy ſzem intéſſel, meg, vetem ellenzē, nem javallō.
ableo, evi, & ui ere,	719.	El-tŏrlŏm.
abolitio, onis, f.		El-tŏrlés.
abolesco, n.		Semmié léſzek, el tŏrletem.
ăbolla, æ, 1. f.	512.	Gombos, vag' udvarlo ruha.
ăbominatio, onis, f.	641.	Meg-utáltatás, meg-átkoztatás.
abominor, aris, d	369. 975	Utálom.
abominandus, p.		Utálatoſságra mélto.
ăbortio, ire.	598.	Idŏ elŏtt ſzŭlŏk.
abortivus a um,	ibid.	A' ki gyermeket veſztet, avagy veſztet gyermek.
abortio, onis, f.	ibid.	Gyermek el-veſztés.
ăbrado, ere,	584.	El nyirŏm.
abradendus a um,	796.	El-nyirendŏ.
abripio (ab, rapio, ere	466.	El-ragadom.
abrogo, as, are,	66. 686.	Minden haſznát és erejét el-veſzē, el-tŏrlem, felbontom.
abrogatio,		Fel-bontás fel-fejtés el-tŏrlés.
abrogatus a um,		El-tŏrŏltetet, fel bontatot, (meg-foztatot.
ăbrŏtŏnites, æ, m.	442.	Iſten fájából fŏzŏt bor.
ăbrŏtŭnŭm, i, n.	752.	Iſten fája.
ăbrŭptè,		Hértelen.
abs, pr. ſequ. Q. T. R.	752.	Tŏl tŏlle.
	902.	
ăbſceſſus, us, 4. m.	315.	El-menés.
ăbſcindo, v. (ſcindo)	627.	El-metzem.
ăbſcondo, ere,	810.	El-rejtem, el-fedezem.
ăbſens, tis, a,	916.	Távul lévŏ.

ābsĭmilis, e, a, 199. Kŭlŏmbŏzŏ, nem haſonlatos

ābsĭnthites, tis, m. 442. ŭrmŏsbor.

ābsĭnthĭum, n. 136. 326. ŭrŏm.

ābsynthĭatus, a, um, a. Meg-ŭrmŏztetet.

ābsĭſto, ſtĭti, ere, 939. El-állok, el hagyom.

ābsĭs, idis, 3. f. 452. 457. Bolt hajtás, vagy hálo ſzem.

ābsŏlvo (v. ſolvo) vi, ere, a. 3. 391 634. El-ſzabaditom, meg-mentem.

ābsŏlūtus, 748. 760. Tŏkéllletes, El-végeztetet.

ābsŏlūtè, adv. ibid. Tŏkélleteſen.

ābsŏnus, a, um, a. 774. Az mi nem egy-aránt zeng, és ſzol.

ābsŏrbĕo, (ſorbeo,) 70. Fel-hŏrpŏlŏm, fel-ſzŭrtsŏ-

ābsque, pr. 152. 216. Nélkŭl. (lŏm.

ābstēmĭus, a, um. 823. Bor nem iſza.

ābstĕrgo, (v. tergo) ſi 229. El-tŏrlŏm.

ābstĭnentĭa, a, a. 2. Más joſzágátul maga meg-tartoztatás, magának meg-tartoztatáſa.

ābstĭnĕo, (abs teneo,) 568. Magam meg-tartoztatom.

ui utum a. 2. (toztato.

ābstĭnens, ntis, g. Mértékletes, maga meg-tar-

ābstĭnenter, adv. Mértékleteſen.

ābstrūdo, ere, 810. El-dugom, el-rejtem.

ābstrūſus, El-fedezett, el-dugatot, el-rejtetett.

ābsŭmmo, ere, ſi, ſe, ptum, 308. Meg-emészteni.

ābsum eſſe, n. 312. 757. Távol vagyok.

ābsŭrdus, a, um, a. 764. Oktalan, balgatag.

ābsŭr-

ābsŭrdè, adv. Oktalanul, balgatagul,

ābundantĭa, 848. Bŏvſęg.

ābundo, as, are, 76. 444. Bŏvŏlkŏdŏm.

ābŭtor, (v. utor) 355. El-élem, valamely dologgal gonoſzul viſza élek.

ābūſus, us, 4 m. Valamely dologgal valo gonoſzul élés, gonoſzul elve.

ābūſio, abuſivè, adv,

ābyſſus, 1. f. Mélyſęg, vizeknék feneketlen mélyſęge.

Ac.

Ac, conj. ſequente conſona Es.
præter, c, & q, in principiis periodorum dignitatem habet.

ăcădĕmĭa, a, f. 369. 59. Fŏ oſcola, Régen volt az a' hely, a' holot a' Plato az ŏ Tanitványit tanitotta, egy fŏ Academicus embertŏl neveztetik az Academia, ezer lépésni földmit tenne oly távol volt Athenaſtul, igen kies és árnyékos helyen.

ăchāntis, idis, 1. f. 153. Tengelicz, iſmét fünek neme

ăccĭdens, g. o. Meg-eſet, tŏrtént dolog.
(ſubſt.) Tulajdonság.

ăchāntus, 1. m. 135. Medve talp nevŭ fŭ.

ăcărus, 1. m. 218. Moly, a' mely az viaſzban ſzokot teremni leg-kiſſeb minden állatok közŏtt.

ăcātium, 1. n. 471. A' tengeri nagy hajoknak leg-nagyob vitorlája, (avagy) a' evezŏs hajoknak neme.

n. 3.

ăccĕdo (ad cedo) ere 97. Hozzá járulok.

ăccĕlĕro, ras, are, 451. El-ſietek.

acceleratio, onis, 451. El-sietés.
accendo, ere, 227, 743. Fel-gyujtom.
accenseo, es, ui, sum, 134. 647. Hozzá számlálom.
accensus 1. m. Fel-gyujtatot.
acceptilatio, onis, f. 866. Quietantzia.
acceptus, a, um, p. 879. Kedves.
accerso, ere, 532. 659. Hozzám hivom, szolitom.
accessio, onis f. 350. 768. 782. ŏrŏgbŭlés.
accessus, us, m. 76. 614. Hozzá járulás, ŏrŏgbŭlés, nyeresęg.
accidentia, æ, f. Tŏrtinet.
accidens, tis, 21. 361. Tulajdonság.
accido, ivi, itum. Hozzám hivom.
accido, ore, c. s. 375. 641. Mellé esŏm.
accingo, ere, 701. Fel-ŏvedzem el-készitem.
accipio, 270. 854. 866. *(ad, capio) cepi, ere,* El-vészem, el-fogadom.
accepto, as, ares, El-veddégelem.
accepti & expensi codex, 854. Bé-vételnek, és ki-adásnak kŏnyve (laistrom.)
accipiter, tris, m. 148. ŏlyŭ.
acclivis, e 1. a. 79. Meredek.
acclivitas Az hegynek meredekszęge.
accola, æ, m. 783. Szomszéd, mellett lako.
accomodo, as are, 731. Hozzá szabom, alkolmaztatom.
accomodus, a, um, 440. Illendŏ-hozzá szabatott.
accumbo, is, ere, 556. Mellé fekszem, mellé ŭlŏk.

accurate, 803. 886. Szorgalmatoson, nagy szorgalmatossággal.
accuratus, a um, a. 752. Nagy szorgalmatossággal tsinált.
accusatio, onis, f. 659. Vádolás.
accuso, as, are, 658. Vádolok.
acedia, æ, f. 887. Restszęg.
acer, eris, n. 122. Jávor fa.
acer, acris, e, a. 326, 711. Erŏs.
acerbus, a, um, a. 326. Savanyu, keserŭ.
aceroſus, a, um, 527. Polyvás, ocsus.
aceratus, a, um.
acerra, æ, f. 643. Temiénezŏ, fŭstŏlŏ vagy temjén tarto ládatska.
acervus, i, m. 397. Rakás gyŭjtés.
acesco, ere, 441. Meg-eczetesŭlŏk.
acetabulum, i, n. 772. 302. 763. Eczet ágy, eczetes edény, ismét tsipŏ tsont vápátskája.
acetarium, i, n. 566. A' salyáta ételnek mindenneme.
acetosa, æ, f. 135. 326. Lo soska.
acetosella, æ, f. 136. Apro soska.
aceum, i, n. 202. Eczet.
acicula, æ, f. 515. Gombos tŏtske, *Item,* halnak neme vágo hal.
acidus, a, um. 326. Meg-eczetesŭlt, eczetes.
acies, ei, f. 76. 584. 709. Eél, hegy, hadi rend szemfény. (to darda.
acinaces, is, m. 713. Persiai fegyver, rŏvid hagyi-
acinosus, a, um, 440. Sok magu szŏlŏ.
acinus, i, m. 123. 448. Szŏlŏ mag.

ăcipinſer, eris, i. 3. 166 Halnak néme, a' mellynek a' heja viſza a' feje fele nŏt, hegyes orru ketſege.

aclis, idis, f. 703. El-lŏvŏ fegyver, nyil, tollas buzgány.

ăcŏnitum, v. n. 173. Mérges fŭ.

ăcŏrŭ, i, n, ăcŏr° i, m. 132. Sárga vizi lilium.

ăcquĭeſco, 657. Meg-nyugſzom rajta.

ăcquīro (ad quæro) e, 377. Fel-keresem, ſzerét téſzem.

acquiſitio, onis, f. 868. Kereſet, meg-ſzerzés.

ăcrĕdŭla, æ, f. 153. Fülemile.

ăcriter, 284 Erŏſſen.

acroama, atis, n. 841. Ekes mondáſok, ſzépmoddal valo beſzélgetéſek.

acroamaticus, Szép mondás ſzaporito, halgatáſra valo.

acroaterium, i, n. 546. Magaſság teteje, ház-teteje, (tsuts.

acroſtichum, i, n. 754. Egy-máſtol fŭggŏ verſeknek neme; vagy oly verſetske, oly mondás, a' melyben valakinek neve meg-irattatik a' verſeknek elein.

ăcta, orum, pl. n. 652. Tselekedetek.

ăcta, æ. g f. Tsendes part, Rév.

actionis, f. 652. 658. 751. 754. Tselekedet.

ăctŏr, 659. Játékbéli ſzemély, tselekedŏ; avagy a' kinek a' tŏrvényben ŭgye peri vagyŏ

ăctŭarius, a, um, 468. 653. Gyors, evezŏs, el-tolyhato folyo hajo, ſubſt. Notarius, vagy város feljedzŏ irodeákja.

actum

ăctum eſt, imperſ. 942. Oda vagyon, oda veſzett.

ăctŭoſus, a, um, 225. Munkás.

ăctŭosè, Tselekedés képpen.

ăctŭs, us, m. 669. 963. Minden tselekedet, avagy Comediának réſze, véghez (vitel.

ăctŭtùm, adv. 470. Mindgyáráſt.

ăcŭlens, i, m. 206. 220. Fulákja hegye.

ăcŭleatus, a, um, Hegyes, tŏviſes.

ăcŭmen, inis, n. 354. Eleſſęg, hegyeſſęg, elménck éleſſęge.

ăcumino, as, 759. Meg-hegyeſſitem, hegyzem

ăcŭo, ere, 85. Meg-fenem, éleſſitem.

ăcŭpictus, a, um, a. 675. Himes, himmel-meg varratott.

ăcus, eris, n. 498. Otsu, polyva tŏredék.

ăcus, ûs, 4 f. 504. 509. Tŏ.

ăcutus, a, um, 220. 702. Eles, elŏs, elmés, éleſs.

Ad.

Ad, pr. 57. 230. 386. Hozzá.

adæquo, as, are, 753. Egyenlŏvé, egyeneſſę téſze.

ădăgium, i. n. 793. Példa beſzéd, kŏz beſzéd.

ădămuſsim, 527. Igyeneſen, regula ſzerint, mérték ſzerint.

ădămas, antis, 3. m. 89. Kemény drága kŏ, Gyémánt.

ădapto, as, are, 586. Hozzá illetem, hozzá alkotom.

addico, xi, ere, 661. 883. Néki itilem, néki ajánlom, biradalma alá adom.

addi-

addictus, a, um, p. 866. A' ki magát valamire arra, avagy a' ki valamihez ragaszkodot.

addisco (v. disco, ere, 724. Meg-tanulom.

additamentum, i, n. 546. Hozzá tétel, folt, szerzés,

addo, ere, 756. Hozzá tészem.

ademptus, (p. adimo) 82. Elvétetett.

adeó, 848. Ugy anyéra.

adeo, ire, 883. Hozzá mégyek.

adeps, ipis, c. g. 442. Kövérség, sir.

adesdùm Jer ide hozzám.

adsum 366. 662. Jelen vagyok.

adextremùm, 723. Végezetre.

adhæc 834. Ezeknek felette.

adhæresco, hæsi, ere, 276. Rea (vagy) Hozzá kezdek ragaszkodni.

adhæreo (v. hæreo) 47. 99. Reá (vagy) hozzá ragaszkodom.

adhibeo, (ad habeo,) 509. 666. 526. Hozzáfogom, adom, tészen.

adhortor, aris, d. 899. Intlek.

adhùc, 400. Még-eddig.

adiantum, i. n. 136. Arva léány haja, kinek levele meg-nem vizesül.

adiaphorus, a, um, 636. Külömbség-nélkül való.

adjaceo, es, c. s. 275. Mellette fekszem, avagy vagyok.

adigo, egi, actũ, ere, 529. Kénszeritem erőltetem.
(ad ago) (actũ, ere. (melle vetem.

adjicio, (adjaceo, eci, 768. Hozzá tészem, hozzá adom, adimo,

adimo, (ademo) ere, 182. El-vészem.

adipiscor, eris, eptus, 365* Meg-nyerem. *641.

adipatus, a, um, 421. Sirositott kövéritett.

adipposus, a, um, a. Siros, kövéres.

aditus, ûs, m. 544. Hozzá menetel.

adjudico, as, 661. Valakinek itélem.

adjumentum, i. n. 873. Segitség. (tsolom.

adjungo, ere, 728. Hozzá-tészen, hozzá kap-

adjuro, as, are, 926. Az Istenre kénszeritlek.

adjuto, as, are, 525. Meg-segitlek, segiddegelen.

adjutor, oris, m. 727. Segitő.

adminiculum, i. n. 481. Támasz, gyámol.

administer, tri, m. 978. Szolga társ.

administro, as, are, 609. Gond-viseléssel igazgatom, gondgyát viselem.

admiror, aris, d. 883. Tsudálkozom.

admissio, & admissura, 916. Hozzá botsátás; ismét a' fajzásra való öszve botsátás, és annak ideje; egy vagy két rendbéli hely, a' mellyen a' Fejedelmi és Uri emberekhez az Udvarokban kel bé-menni.

admissionales, Hopmesterek, Urhoz botsáto személyek.

admissari⁹, i, e, equ⁹, 177. Mén-lo. (hagyom.

admitto, ere, 659. 871. Javallom, bé-fogadom, reá

admodùm, 152. Felette igen.

admoneo, es, ere, 994. Intlek, meg intem.

admonitio, onis, 729. Intés, meg-intés.

admoveo, es, ere, 458. 767. Hozzá tészem, mellé-hozó.

adorbuo, ere, 428. El-buritom, el-nyomom.

ado-

ădŏleo, es evi, uctŭ, 641. Egetéſſel fel-áldozom.
ădŏleſcens, tis, c. g. 232. Iffiu, iffiatska.
ădŏleſco, ere, ibid. Fel nevekedem. (totſi.
ădoptīvus, a, um, a. 586. Fogadot fiu, fiáva fogatta.
ădopto, as, are, 605. Fiammá fogadom.
ădŏr, oris, n. 127. Liſzt láng, buza-liſzt.
ădŏrĕa, æ, f. 723. Győzedelemmel, vitézſęgel, nyert ditſiret, tiſztеſſęg.
ădŏrĭor, iris, 715. Reá-ütők, reá-rohanok.
ădŏrno, as, are, 959. Fel-ékeſitem, fel-készitem.
ădŏrnātus, a, um, Fel-ékeſitet, fel-készitett.
ădŏro, as, are, 992. Imádom.
ădſeſſor, oris, m. Mellette ülő, a' fő Tiſztnek, a' ki a' Tőrvényi dolgokban tanátsával, irásával, és egyéb modon-is ſegit máſokat.
ădſto, as, 982. 951. Fel-állok.
adſtĭpŭlor, aris, 857. Egygyet értek, egyezek.
adſum, es, 698. 393. Jelen-vagyok.
ădvĕna, æ, m. 186. 625. Jővevény.
ădvĕnio, ire, 370. El-jővők.
ădvēntĭtĭus, 578. Maſunnan jött.
adventus, ûs, m. 627. Meg-jövetel.
ădvērſărĭa, orŭ, pl. n. 779. Jedző könyv.
ădvērſărĭŭs, i. m. 658. Ellene álló, ellenkező.
exadverſo, 785. Ellenben.
adverſor, aris, 835. Ellenközöm.
adverſus, um, pr. 692. Ellen, ellenben.
adverſus, a, um, 32. 467. Ellenkedő ellent tarto.
adverto, ere, 790. Valahova fordulok, járáſommal, nézeſemmel, gondolatommal.

adu-

ădŭlor, aris, 923. Hizelkedem.
ădŭlātor, oris, 925. Hizelkedő.
ădŭlatorius, a um, ibid.
ădŭlter, eri, 827. 621. Parázna.
ădulterator, oris, i. e. Paráznalkodo; valakinek meg-ferteztetője pénz hamiſſito.
ădulteratus, 85. Meg-rontatot, meg-fertezetett.
ădulterinus, a, um, 606. Fattyu.
adulterium, i. n. 826. Paráznaság.
adultus, a, um, p. 232. Meg-állapodott.
adumbro, as, are, 779. Arnyékozom.
aduncus, a, um, 249. Horgas.
aduro, ere, 328. Meg-égetem.
aduſtio, onis, f. 320. Meg-égetés.
advocatus, i. m. 660. A' ki pőrben valaki mellett.
ădytum, i. n. 643. Segeſtye, a' Templom belső réſze.

Æ.

Ædes, is, f. 626. Templom, egyház.
ædes, ium, pl. f. Közönſęges ház, Udvar.
ædificium, i, n. 522. Epület.
ædifico, as, are, 525. Epitek,
ædituus, i, m. 629. Egy ház fi.
æger, ra rum, 792. Beteg.
ægerrimè, 801. Igen nehezen.
ætites, m. 9. Sas kő, draga kőnek neme, a' mely ſas ſzine mutat.
ægilops, etylops, pis, m. 129. Szemen, s-orr közöt valo vapa ſzeglet; vad zab, pihes mohar.

ægre,

agre, 428. Nehezen.
agrè facere. 798. Nehezen, vagy ſzomorkodva, fęl kedvel tselekedni.
agrimonia & agritudo, inis, f. 292. Szomorkodás, betegſęg.
agroto, as, are, 456. Beteg vagyok, betegeskedẽ.
agrotus, a, um, 906. Beteg.
amulor, aris, d. 586. 736. Követem, vélle vetekedem, irégykedem.
amulatio, onis, f. Követés irégykedés.
amulus, & amulator, Irégy, avagy ugyan azon tudománnak követöje.
aneus, a, um, 496. Rézből valo.
anigma, atis, n. 941. Meſe.
Latini appellant ſcrupos.
anigmatiſtes, Meſęllő.
anigmaticus, Homállyos, meſęs.
aquavus, a, um, 786. Egy idejű..
aqualiter, 43. 759. Egy-aranyuan, egyenlőképpen.
aqualis, e, a, 32. 901. Egy-arányu, egyenlő.
aquanimitas, atis, f. Jo akarat.
aquanimiter, adv. 891. Tſendes ſzivel.
aquator, òris, m. 37. Egyenyeſitő Circalom ſzábáſu linea; a' papirosbol tſináltatot kerekdéd golyobiſnak két oldálain, vagy egyéb papiroſakbol valo táblakon, a' mellyek az égbéli jegyeknek viſgálásokra gondoltattak a' tudos emberektől.
aquè, 260. 422. Azonképpen, egyenlőképpen.

aqui-

aquilibrium, i, n, 766. Egyenlő mérték.
aquinoctium, Az éynek és napnak egyenlő volta.

Vernale fit circa Octav. Calend. April vel Idus Mattias, autumnale 18. Calend. Octob.

aquiparo, as, are, 84. Egyenlővé tészem.
aquipolleo, es, ere, 861. Egyenlő hatalmu vagyok.
aquipondium, ij, n. 766. Egy aránt nyomo tereh.
aquitas, atis, 661. 663. Igaſſág.
aquivalens, ntis, a. 861. Egyenlő.
aquo, as, are, 532. 719. 400. Egyeneſſę, igazzá téſzé.
aquor, oris, n. 532. Tenger.
aquas, a, um, 660. 539. 618. 869. Sik, egyenes, igaz.
aër, eris, m. 25. 47. Egh, éltető égh.
aërem, ſulcare, 143. Repülni.
æra, æ, f. 129. 786. Eſztendő ſzámnak kezdeti, à pénzre fel-iratot ſzám vólt, a' regieknél, iſmét konkoly.
æramentum, i, n. 444. A' mi rézből tſináltatot.
æramentarius, a, um, 99. Réz mives.
ærarium, ij, n. 622. Tárház, váras kints tarto házа.
ærarius, ij, m. 533. Kints-tarto.
æreus, a, um, 494. Rézből állo.
ærugo, inis, f. 99. Réz roſda.
ærumna, æ, f. g. 461. Nyavalya, nyomoruság.
ærumnoſus, a, um, 889. Nyomorult nyavalyás.

aruſcator, oris, m. 817. Tsálárdul pénzt gyűjtő; a minémüek Német országban az Alákosok, és a Comedia jádzok, s-a' szem-fény vesztők.

as. aris, n. 100 553. Réz.
as, alienum, 865. Adosság.
asalo, onis, om. 148. Sebes szárnyu ölyő.
astas, tis, 38. Nyárr.
astimium, i, n. 861. Bőtsü. bőtsüllés.
astimato, Idem.
astimo, as, are, 493. Meg-bőtsüllőm.
astimor, aris, 601. Meg-bőtsültetem.
astivus, a, um, 38. Nyari.
astuarium, i, n. 75. Oly hely a' Tenger partyom, hol a' tengernek habjai ki és bé-járnak; (*id est:*) mikor nap nyugot felé verettetnek a' habok, az nap kelet felől valo tenger partya sok helyen szárazon marad; de 12. ora mulva a' tenger habjai hatra verettetnek nap kelet felé, és az habok-tul ismét el-burittatik, az előbbi szárazon hagyatatot hely.

astuo, as, are, 894. Hevölök, Izzadok.
astus, us, m. 38.75. Hévség.
atas, atis, f. 233 441. Idő, életnek ideje.
aternitas, atis, f. 957. örökké-valoság.
aternus, a, um, 978. örökké-való.
aterno, as, are, 998. örökké-valová tészem.
ather, eris, m. 31. Egh, vagy meny.
athiops, opis, 334. Szeretsen,
avum, i, n. 198. 957. Hosszu idő.

AF.

Affabilis, e, as 901. Nyájas.
affabulatio, Fabulai rövid tudomány, beszélgetés, meséllés.
affabrè, 636. Mesterségesen.
affaris, 908. Hozzám szolitom beszélleni
affatim, adv. 849. Bővön.
affectate, 751. Felette szorgalmatoson.
affecto, as, are, 841. Szorgalmatosan kivánom.
affectator, oris, Felettéb keresö, kéváno.
affectus, a, um, p. 292. Nyavalyában, nyomoruságban esett.
affectus, us 4. d. m, 362. A' természetben valo indulat; avagy akarmi tudományokhoz, és mesterségekhez valo szeretet, és kivánság.
affero, ad fero, 169. 233. El-hozom.
efficio, (ad facio,) eci, ctũ, ere, 662 668. 723, Inditom, valamivel illetem. (kom.
affigo, is, ere, 309 669. Mellé szegezem, Reágya-
affinis, is, c. g. 593. Sogor.
affinis e, a. Szomszéd, mellette való.
affinitas, atis, f. 826. Rokonság, sogorság, szomszédság.
affirmosas, are, 81. Vallom, bizonyitom.
afflatus, us, 4 m. 644. Fuvás, léhellés.
afflatus, a, um, a. Fuallatot, Ihletet.
afflicto, as, are, Nyomorgatom.
afflictus, a, um, a, Meg nyomorult.
afflictio, onis, f. 872. Nyavalya, nyomoruság.

affligo, ere, ibid. 669. A' földhöz verem, paskolom, nyomoritom, sanyargatom.

affluentia, æ, f. 66. Bővölködés.

affluenter, adv. Bővön, ki folyovan.

affluens, g. o. Bővölködő.

affluo, (ad fluo) ere, 848. Bővölködöm.

affrico, as, are,, 316. Reá, s hozzá vakarom.

affricus, 56. Affrica, és lybia felől fuvo (szél.

AG.

Agaso, onis, m. Lovász, kotsis, lo, vagy szamar hajto.

agaricum, 137. Tser-taplo, tölgy taplo.

agarum, i, g, n. Sarmatiai hegy,

agarus, i m. Folyo vize sarmatiának.

agedùm, 13. No, noszа immár.

ager, ri, 2, m. 66 385. 688. Mező.

ageratum, i. 2. n. 137. Fekete gyopár szabasu fü, máj gyogyito fü.

agger, eris, m. 380. 613. Töltés. (és út.

agea, æ, 463. Hajoban járó, s-menő hely.

aggero, is, ere, 380. Rakásba gyüjtök, hozzáhordok.

agglomero, as, are, 698. Egybe gyüjtöm.

agglutino, as, are, 270. Reá, és hozzá enyvezem.

aggravo, as, are, 487. Meg-nehezittem.

aggredior, eris, 803. Hozzá fogok, rearohanok.

aggrego, as, are, 134. Egy-helybe gyüjtöm.

aggressio, onis, f. 11. Hozzá fogás, készülés, reá rohanás.

agilis, e, a, 198. Serény, gyors, könyü.

agili-

agilitas, atis, Könyüség, serénység.

agiliter, Serényen, könnyen.

agina, æ, f. 766. A' fontnak alás fel emelkedő fele, rudgya, vagy istápja, melyen à serpenyők fügnek.

aginator, oris, 3. m. A' ki minden kitsin nyereségre meg-indul.

aginor, aris, d. Aprolékkal kufárkodom.

agitatio, onis, f. 344. Rázás, mozgatás,

agito, as, are, 228. 300. 766. Gyakran tselekedem mozgatom.

agmen, inis, 3. n. 409. 709. 711. Rendelt hadi sereg.

agminalis, e, a. Seregi rendhez valo.

agminatim, 706. Seregenként.

agnatus, a, um, a. 593. Hozzá születet, Rokonságos.

agnati, Rokonságok, vagy egy attyától származot két férfiu attja fiaknak fiok, és unokájok.

agna, æ, 1. f. Nőstény bárány.

agnellus 1. 2. m. 415. Báránka. Bárányotska.

agnomen, inis, 3. n. 937. Vezeték név.

agninus, a, um, a. 420. Bárányi.

ago, egi, actum, ere, 454. 670. 660. 669. 957. Tselekeszem, mivelem, tolyom, üzöm, forgatom.

agere animam, 989. Meg-halni, vagy az halálhoz közelgetni.

agere vitam, 956. Elni. (lye.

agon, onis, 3. m. 848. Harcz, vagy az harcznak he-

agreſtis, e a. 559 917. Paraſzt, avagy valami az mezőben, és a' kertben terem.
agripeta, æ, 1. g. c. Mezö kérö.
agrimenſor. Szánto föld mérö. (ber,
agricola, æ, 1. m. 385. Szánto ember, paraſzt em-
agricultor, oris, 3. m. Mezö müves, ſzánto vetö,
agricultura, æ, f. ibid. Majorkodás, ſzántás vetés.
agricolatio. Mezei munkálkodás.
agrifolia, æ, f. 110. Töviſs és levelü, Töly fa.
agrifolium, n. 128. Diſzno kömény.
agria, Eſztendönként meg jövö,
Rüh, vár; Magyar orſzágban, Eger Varoſſa.
agrimonia, æ, f 136. Apro bajtorján, párlo fü.
agrippa, æ, m. 240. Az kik az ſzületésben nem fejekkel, hanem lábokkal jönek ez világra; vagy nehezen ſzületet; ez névei ſokfö emberek neveztettek.
agrippa, æ, f. Anya volt az Nero Caſzárnak: iſmét Német orſzági fü város az Rhenus vize mellet.
agyrta, æ, m. 951. Orſzágot járo játékos, avagy ſzem-fény veſztö alakos.

A H.

aheneus, Rézböl való.
ahenarius, Vas fazékas.
ahenum, 1. n. 431. üſt, vas fazék.

A J.

ajo, ais ait. Pl. ajunt, 496. Mondom, mondaſz, mond, mondanak.

A L.

ala, æ, f. 143. 147. 708. Szárny, honally, rendelt hadi ſereg ſzárnya.

alabaſtrites, æ m. 87. Alabáſtrom kö, ſima márvány-kö.
alabaſtrum, 1. n. Alabáſtrombol ſinált edény
alabaſter, alabaſtr², idem
alabrum, 1. n, 499. Motola, áſpa.
alacer, ris, re, a. 883. Vidám, gyors ſerény.
alacriter, ibid. Vidámul, örömöſt, ſerényen, vigen.
alacritas, atis, 710. Vidámság, elevenſég.
alapa, æ, f. 260 670. Arczul tſapás, arcz tſapás.
i. e. colaphus.
alatus, a, um, a. 430. Szárnyas.
alauda, æ, 1. f. 113. Pacſir, pacſirta, süſetek.
albedo, inis, 3. f. 166. Fejérſég.
albeo, es, e, p. n. ibid. Fejér vagyunk.
albugo, nis, 3. f. 246. Az ſzemen valo hályog, ſzem fejére: avagy az tyukmony fejére.
album, 1. 2. n. 610. Város könyve; neveknek laiſtroma; avag' fejeritteret tábla, fejér gyantas tabla; iſmét egy nagy hegy africában.
(Matrix idem,)
albumen, inis, n. 147. Tyukmony fejére.
alburnum, 1. 2. n. Az fának a' béli, avagy belsö fejér heja.
alburnus, 1. 2. m. Halnak neme; iſmét az lucanibi hegy.
albus, a, um, a. 112. 333. Fejér.
alces, is, 3. f. 193. Egy öſzvérhez haſonlo állat; iſmét folyo-vize Bithiniának.
alce, es, f. Neve egyebnek, iſmét egy ſzamár-ſzabáſu vad állat.

alchymia, æ, 1. f. & *achymista, æ, 1. m.*	146.	Az érczet aranyá változtato Mesterſęg; és Meſter ember; vagy a' mely, és a' ki a' rezet el-valaſztya az aranytól.
alcedo, inis, 3. f.	146.	Jégimadár, Halcion; az verébnél nem ſokkal nagyob; az tengernek pártya alatt lévő fővenben, télnek kőzepette ſzokot tojni, heted napra ki-kőlti tojáſát, heted napok alatt fel-tartya fiait, ſzárnyára botsáttya; ez tizennégy napok alatt az tenger minden haboruktól, és ſzél veſzektől tsendes. * *vid. p. 24.*
alea, æ, 1. f.	491.	Koczka, ver-főlye.
aleator, oris, 3. m.		Koczkás, ver-főlyes, játékos.
aliatorius, a, um, a.	*ibid.*	Koczkás, játzáshoz való.
alectorius, a, um, a.		Kakas-kő, a' kakaſoknak győrokban találtatik; Cryſtály ſzine vagyon, nagysága mint egy babb.
ales, itis, c. g.	143.	Madár ſzárnyas, gyors.
aleſco, ere, c. p.	105.	Nevekedem, nővők.
alexipharmacum, n.	793.	Therjék; méreg ellen való, méreg ronto, avagy méreg űző orvoſságh.
alexiterius,		Idem.
alga, æ, 1. f.	134.	Hinár.
algeo, es, n. ſ. 6.	54.	Fázom, hideg vagyok.
aliâs,	523. 536. 656.	Máſzor, egyébkor, kűlőmbé.
alibi,	78. 437.	Máſutt.
alica, æ. 1. f.	402.	Gabona, buza liſzt neme,
alicaſtrum, idem,	130.	liſzt káſa, bozza ſer.

alicu-

alicubi,	77. 455.	Valahul.
alienigena, æ, 1. c. g.	621.	Idegen nemzet, jővevény.
alienigenus,		Idem.
alieno, as, are,	490. 893. 990.	El-idegenittem.
alienus, a, um, a.	372. 651. 871. 921.	Idegen, máſé.
alienatus, a, um,		El-idegenittetett.
aliementum, i, n.	267.	Eledel, avagy a' mi táplálá-ſunkra valo.
alimonia, æ,	219.	Eledel.
aliò,	175. 547.	Máſuva.
alioquì, & alioquin,	289.	Kűlőmben, hogy ha nem.
aliquoties,		Egy-néhánſzor.
alioquorsùm, adv.		Valamely felé.
aliorsùm, adv.	667.	Más-felé, más-helyre, máſuva, máſunnan.
alioversùm,		Idem.
aliquandiu,	399.	Egy-ideigh.
aliquandò,		Valaha, néha.
aliquantiſper,	399.	Egy keveſſę.
aliquantò, adv.	437.	Valamenyivel.
aliquantillùm, adv.		Egy igen keveske.
aliquantulùm,		Egy keveſetske, valamenyire
aliquà, adv.		Valamellyen, valamely felé.
aliquis, a, d. a.	103. 798. 912.	Valaki.
aliquid,		Valami.
aliquot, a.	16. 833.	Egy néhány.

aliquot fariam,		Egy-nehányszor, egy-néhányképpen.
aliquoùsq́,	902.	Valameddig.
aliter,		Másképpen, más modon.
aliundè,		Másunnan.
aliubi,	491.	Másut.
alius, a, d. a.	25.135.41.	Más.
allaboro, as, are,	846.	Munkálkodom rajta, azon munkálkodõ, hozzá tsinálõ.
allatro, as, are,		Meg-ugatom, reá ugatok.
allatus, a, um, a. p.	49.	El-hozatott.
allectus, us, 4. m.		Hozzá édesgetés.
allectus, a, um, a, p.		Hozzá édesgetet, avagy valami tisztre valasztatott.
alleluja, vox hebr.	136.	Ditséret Istennek, avagy ditsérjetek az Uratt.
allegoria, æ, 1. f.		Festet beszéd, külömb értelmü beszéd.
allicio, (ad lacio,) exi ectum, ere,	423.428.	Hozzám édesgetem.
allido, (ad lædo) ere,	470. 541.	Valamihöz ütöm, tsapom.
alligo, as, are,	450.	Hozzá kötöm.
alligatus, a, um, a.	450.	Hozzája köttetet.
alligatura & alligatio, g. f.		Hozzá kötés.
alligator, g. m.		Hozzá kötö.
allium, ij. g. n.		Foghagyma.
alliatus, a, um, a.		Foghagymás.
alloquor, eris, utus.	908.	Meg szolittom.
alloquium, 1. g. n.		Hozzá szollás.

allo-

allodium, 1. g. n.		Szabad örökseg.
allucinor, aris, ari,	333.	Meg-tsalatom, kételkedem.
allucinatio, 3. g. f.		Meg-stalatkozás, kételkedés
alubesco, is, bus, bitũ, scere		Tetzem, kellek.
alluceo, es, luxi, ere.		Reá világosodom, világosittok.
alludo ere.	916.	Valakihez hizelkedem, vele jádzom, hozzá arázok.
allussio, 3. g. f.	842.	Valamiröl valo tréfas mondál, játekos szollás; véle jádzás hozzá értés.
alluo, is, ui, ere,		Reá folyok, reá mosom.
alluvies, ei, 5. g. f.		Ki-áradás.
alluvio,		Idem.
almus, a, um,	229.	Táplalo, éltetö.
alma, æ, subst. f.		Szüz leány, ismét hegynek (neve.
alpes, ium, pl f.		Havasok.
alpinus, a, um, a.		Havasi.
alnus, 1. 2 f.	111.	Egér-fa.
alneus, a, um, a.		Egér fás.
alnetum, 1. n.		Egér fás hely.
alo, is, ere,	586.596. 825.	Táplálom, éltetem.
aloe, es, 1. f.	137.	Igen keserü nedvüfü; aloe.
alongè, adv.		Meszszünnen.
alopecia, æ, f.	203.	Fönek betegsege, melyben az embernek haja, szakála elhull, el-kopaszul, ollotsag.
allopecurus, 1. 2. m.	134.	Réti kender, gyapjas fü, roka fark.

alsine,

alſine, is, f. 234. Tikhur.
altare, is, n. 641. Oltár.
alter, era, um, a. 358. Másegygyik, máſik.
391. 767.
alter, tris, Oly on golyobis,, mellyet, az ugrándozok kezekben tartnak, hogy igazabban ſzökheſſenek.
altercor, aris, ari, 656. Villangok, viſzálkodom, viſzſzát vonſzok.
alternatim, & alternè, 950. Közösleg, egy más után változtatás képpen.
alternus, a um, a. 310. Egy más után való.
alternatio, 3 g f. Külömböztetés.
alterno, as, are, Viſzontag külömböztetem.
altero, as, are, 231. Változtatom, másolom.
alteratio, El-változás, máſſá lévés.
alteruter, tra, trum, a. 594. Kettő közzül egygyik, valamelylyik.
alter utrinq;, adv. Akar mely felől.
alterplex, plicis, g. om Kettős.
altro-verſum, Más fęle.
altile, is, n. 420. Hizlalt marha, juh, tyuk, hal, és többek e' fęlék.
alittudo, inis, g. f. 465. Magaſſág, mélſęg.
altiſonus, a, um, a. Hangos, ſzavu.
altitonans, g. o. Onnan felylyül dörgő.
alti-volans, Igen fen repülő.
altùm, adv. 352. Magaſſon, fen, mélyen.
altè. 473. 536. Idem.
altum. 1. n. ibid. Tengeri magaſſág, mélſęg.

altus,

altus, a. um, a. 446. 734. Magas, mély.
aluco, onis, m. 149. Huhogo bagoly.
alvearium, alveare, & alveon. 384. Kaptár-méh koſár, méhkas.
alveolus, 1. m. 248. Koczká táblátska, vagy akarmi hézagh, üreg fa, és egyéb akarmi edényetske.
alveatus, a, um, a. Ki-vájattatot, üreg.
alveolatus, idem. Ki-vájattatot, mint egy kis tſatorna, vagy mint egy tsolnak.
alveus, 1. m. 414. 434. Minden üreſſęg, vápa, folyoviznek árokja, váluja, és vájáſa valaminek; iſmet koczka, vagy os-tábla, feredő kád.
alumen, inis, n. 229. Timſo: Harom nemei vadnak az timſonak, morſálo, el-olvado, és kerekdéd gömbölyég formáju.
aluminatus, & aluminoſus, a, um, a. Timſos, timſozot.
alumnus, 1. m. 229. Azki másnak táplálása, és gond-viſeléſe alatt vagyon; vagy az kit más táplál, tapláltato.
aluta, a, f. 508. Lágy bőr, gyártot bőr, avagy erſzénnek való lágy irha.
alutarius, 1. m. Bőr-gyárto, ſzij-gyárto, timar.
alutamen, alutamentum, 1. n. Minden bőrből varrot, toldozot, ſzerſzám, és edény.
alvus, 1. f. 303. 573. Has.

AM.

Am, Mellet, nála.

ama-

amabilis, e, a. 901. Szerethető, ſzerelmes, ſzerető.

amabilitas, g. f. Szerelmeteſſęg, ſzerelmeſ-
amabiliter, adv. Szerelmeſen. (ſęg.
amabò, inter: blandientis, Kedvemért kérlek.
amanter, adv. Szerelmeſen, kedveſen.
amando, as, are, 983. El-küldöm, követſęgre, botsátom, botsut adok.
amandatus, a, um, a. *ibid.* El-küldetett, el-botsátatott
amanuenſis, m. 676. Iro-deák.
q. d. à manibus.
amaracus, i. m. Majoránna.
amaracus, i. n. *idem.*
amaranthus, i. m. *ibid.* Bárſony virág.
amarulentia, æ, f. 920. Keſernyeſſęg, keſerűſęg.
amarities, amaritudo, &
amaror, *idem.*
amarulantè, & amarè, Igen keſerveſen.
amarulentus, a, um, a. Igen keſerű, keſerves.
amarus, a, um, a. 326. Keſerű.
amareſco, is, ui, ſcere, Meg-keſeredem.
amaryllum, i. n. 119. Medgy, (avag') veres ſzeresz-
amator, oris, m. 829. Szerető. (nye.
amaſius, ij, m. 827. A' ki veſzetűl, és halálban ſzereti a' leányokat és aſzſzonyokat.

ambages, ium, f. 435. Kerengő beſzéd, tekergő út.
ambagioſus, a, um, a. Kerengős, tekergős.
ambidixter, a, um, a. Bál, és jobb kézzel egy aránt élő.

ambi-

ambifariam, Két-képpen.
ambigo (amago) ere, 535. Kételkedem, iſmét egyben hajtom.

ambiguè, adv. Kétſęgeſen.
ambiguitas, g. f. Kételkedés, kétſęg.
ambiguum, i. n. Kétſęges dolog.
ambiguus, a, um, a. Kétſęges.
ambio, ire, 589. 840. Környűl-véſzem, kévánom, ſzeretem.
ambitio, onis, g. f. 873. Környűl-vévés, kevélyſęg, kevély, kévánság.
ambitioſus, a, um, a. 840. Tiſztteſſęg kivano, kevély.
ambitioſe, Tiſztteſſęg kívánoul, kevélyé.
ambitor, oris, 3. m. Tiſztkereső, kéváno.
ambitus, us, 4. m. 758. Kerengő, kerülés, környűl-
ambæ, ambo, pl. n. 599. Kettő. (menés.
ambroſia, æ, & ambro- Halhatatlanſág, halhatatlan,
ſius, a, um, a. 996. vagy halhatatlanſágnak étele, mennyei élő kenyér.

ambulacra, orum, n. 616. Sétálo, járo hely.
ambulatio, Járás, ſętálás.
ambulo, as, are, 215. Járok, kelek.
amburo, ere, 220. Minden felől el-égetem.
amen, dictio hebraica. Ugy légyen, igazan, Amen.
amentia, i. g. f. 823. Eſztelenſęg, bolondság.
amens, g. o. Eſztelen, bolond.
amentum, i. n. 712. Kötő-ſzij, madzag, ideg.
ames, itis, m. 428. Madárása pozna, kelepcze.
amicio, ire, 517. Ruházom, födözöm, vagy fel öltöztetem, öltözöm.

amici-

amicitia, æ, f. 921. Baratság.
amictus, us, 4 m. 377. Ruházat, öltözet.
amicimen, inis, n. Idem.
amictus, a, um, a. Ruházot, fel-öltöztetett.
amiculum, i. n. 513. Nyakba, ránto mentétske, subicza.
amicus, a, um, a. 110. 917. Kedves, kellemetes.
amicus, i. m. 918. Jó-barátom.
amita, æ, f. 603. Atyám néénye.
amitinus, a, ibid. Két attyafiak, Nénék, vagy báttyak fiai.
amia, æxeos, g. f. Tengeri halnak neve, azkinek nevekedéſét minden nap meg-tapaſztalhatni.
amittò, is, ere, 116. 366. El-véſztem, ereſztem, botſátom.
amiſsio, onis, 3 f. El-veſztés, el-ereſztés.
amiſſus, a, um, p. El-veſzett.
amneſthia, Meg-lőt boſzſzuságrol el-felerkezés.
amnis, is, m. Folyo-viz, folyás, folyamat.
amnenſis, e, a. Folyo-viz mellet lako.
amnicola, æ, g. m. Viz mellet lako, termő.
amniculus, i. m. Folyo-vizetske.
amnicus, a, um, a. p. c. Folyo-vizi.
amo, as, are, 360. 963. Szeretők, ſzeretlek, ſzeretem.
amor, oris, m. Szerelem, ſzeretett.
amans, antis, g. o. p. Szerető, kalánozo.
(ſc. pudice vel impud.)

aman-

amanter, Szerelmeſen.
amatorculus, diminit, Szerelmes ſzeretőtske.
amatoriè, Szeretők modgyára.
amatorium, ij, g. n. Szerelemre gerjeſztő ital.
amatorius, a, um, a. Szerelemre való.
amatus, a, um, a. Szerettetett.
amauroſis, g. f. Szemnek homályoſſága.
amœnitas, Kieſſég, gyönyörűſég.
amœnus, a, um, a. 189. Gyönyörűſéges, kedves, kies.
amœniter, & Gyönyörűſégeſen.
amœnſimè,
amodò, adv. Moſtantol fogva.
amolior, is, iri, d. 837. El-mozditom; el. távozom, el-mégyek.
amolitio, onis, g. f. El-mozditás.
amoveo, es, ere, 121. 767. El-mozditom, el-vetem.
amotio, 3 f. g. 908. El-mozditás.
amotus, a um, a. p. El-taſzittatot, fęlẽ tétettett.
amphibium, ij, g. n. 212. Vizben és földön élő álat: a' ki mind vizbenés ſzárazzon egy aránt élhet.
amphisbæna, & 213. Kétt fejű kigyo.
amphiſibæna, a f.
amphibolia, æ, f. & Kétſéges mondás.
amphibologia, (hető.
amphibolus, a, um, a. Bizontalan, két képpen ért-
amphimallon, li, g. n. & Guba, gubás köntös, pihes
amphitapa, æ, g. f. ruha, mind kivül belől, ſzőrös, gyapjas, Gerezna.

amphimaſchala, æ, f. Két ujju gyermki kŏntŏs.
amphitane, es, f. Egy draga kŏ.
amphippi, orum, g. m pl. Két lovu katonák.
amphitheatrum, tri, n. Játék nézŏ hely.
amphitheatralis, e, a. Nézŏ helyhez való.
amphitheatricus, Idem.
amphithalamus, mi, g. m. Kettŏs ágy.
amphitetum, ti, g. n. ŏſzve járo pohár, kinek mind két felŏl laba vagyon.

* Vide pag. 24. *Alcedonia, orum, pl.* Tſendes nap, midŏn a' tengeri habok meg-ſzŭnek, és az Hálcyon feſzket rak.

amicè, adv. Barátságoſon.
amicabilis, e, a. Barátsághoz illendŏ.
amphora, æ, f. 763 Korſo, két fŭlŭ edény.
amphoralis, e, Akós, tsŏbrŏs, korſos.
amphorarius, Tsŏbŏr, hordo, korſos.
amphoteroplon, li, g. n. Hajobéli uſura.
amplè, & inuſit: ampliter, Bŏvŏn, bŏſęggel, ſzéleſen.
amplector, eris, plexus, ti, 229. 599. Meg-ŏlelem, kŏrnyŭl fogŏ, ſzeretem.
amplexus, us, g m. Meg-ŏlelés, kŏrnyŭl fogás.
amplexor, aris, atus, ari, ŏlelgetem
amplifico, as, are, 752. Meg-ŏregbitem, ſzéleſitem.
amplificator, oris, m. Meg-ŏregbitŏ.
amplificatus, a, um, a. ŏregbitetett.
amplificatio onis, g f. ŏregbités, bŭvités.
amplificè, adv. Uri modra, Deli modra.
amplificus, a, um, a. Bŭſęges, Nagyságos.
amplio, as, are, 618. 664 Nyagyobitom, ŏregbitem.

amplius, adv. 8. 81. Bŏvebben, ſzéléſebben.
amplitudo, inis, f. Nagy tiſzteſſęg, Dus gazdagság, bŏvſęg.
amplivagus, a, um, a. Meſzſze menŏ.
amplus, a, um, a. Bŏv, tágas, tér.
ampluſtre, & apluſtre, g. n. plur: apluſtria; Hajoi ékeſſęg.
ampulla, æ, g. f. 587. Ampolna, Olajos korſo, buborék, fennyen ſzollás.
ampullaceus, a, um, a. Ampolnából valo.
ampullarius, ij, m. Ampolna tſinálo.
ampullarius, a, um, a. Ampolnás, kenetes.
ampullor, aris, ari. Kevélykedem, fel fuvalkodom.
amputo, as, are, 382. El-vagom, metczem.
amputatio, El-metczés, el-vágás.
amſegetes, g. m. pl. Kiknek ſzánto fŏldŏk az útfelen vagyon.
amula, æ, f. Aldozatra valo, viz hordo edény.
amuletum, i, g. n. 793. Méreg ellen, étetés ellen valo orvoſſág.
amurca, cæ, g. f. 383. Olaj ſeprelék.
amuſſis, is, g. f. 528. Sinor mérték, lineál, regula, tsapo tſęrna.
amuſſitatus, a, um, a. Mértékhez egyengettetett, ékeſen tſináltatott.
amuſus, i, g. m. 602. Tudatlan, Deáktalan.
amuſium, ij, g n. Szél eſmértetŏ.
amygdalum, i, g. n. Mondola.

amygdalinus, a, um, a. Mondolás.
amygdaliceus, a, um, Mondolái.
amylum, i. n. 581. Fodor (vagy) gyolts gallér keminyitő liſzt.

AN.

An, pro, nunquid; item ſi, adv inter. 321. 878. 596. Vagy ez, vagy nem, avagy.
annexus, a, um, a p. 783. A' mi öſzve foglaláshoz va-
anabaſis, is, g. f. Lo fark fü. (ló.
anabaſius, ij, f. m. Hir-hordozo.
anabatra, orum, n. pl. Fel-hago ſzék, lajtorja, gradits.
anabolagium ij, n. Válla bé-fedő gyolts ruha.
anabula, æ, g f. Neve egy fünek iſmét teve-fejü, Lo nyaku, ökör lábu, ſzeretſen országi állat.
anacacabèa, æ, g. f. Török bab.
anacapſeros, otis, g. f. Meg-hidegült ſzerelem, felgerjeſztő fü.
anachatartibus, 795. Felyül tiſztito orvoſſágok neme.
anacardium, ij, n. Indiai fa, kinek ſziv formáju a' gyümölcſe.
anacephalæoſis, is, g. f. Hoſzſzu beſzédnek, egybe-formáltatot, s-fejezet vége.
anachites, tæ, g. f. Igen drágalátos gyémánt kő
anachoreſis, is g. f. Remete lako helye.
anachoreta, a, g m. 639. Remete barátt.
anagramma, atis, g. n. Felyül irot, vagy, akarmitől rövideden irot vers.

anaclinterium, ij, g. n. Nappali nyuguvo ágy.
anacoluthon, ti, g. n. i. e. inconſequens. Viſzſza állo, nem jól következő.
anacriſis, is, g. f. Tudakozás, gonoſz tételnek ki-kérdezéſe.
anadema, atis, g. n. Fői-ékeſſég.
anadiploſis, is, g f. Viſzontag meg kettőztető ſzó, figura.
anodromi, orum, pl. n. A' mely halak a' Tengerből, a' folyo vizekben uſznak.
anagallis, dis, g. f. Tik hur.
anaglipha, orum, g. n. p. Cziffrázot mü.
anaglyptes, tæ 1. m. Metczö, kép farago meſter.
anaglypſice, es, g. f. Kép farago meſterſég.
anagoge, es, g f. Fellyeb vonyo.
anagraphe, es, 1. g f. Regeſtrum, jedzőkönyv.
anagnoſtes, æ, 1. g. m. Olvaſo.
anagyris, ris, g f. prov. *anagyrin movere.* Egy igen büdös fü.
analecta, orum, n. pl. 582. Aſztal alá valo esölék, étek ſeprőték.
analectes, tæ, g. m. Aſztali esölék fel-ſzedő.
analectis, idis, g f. Fa gyapot, mellyel az leányok a' hatok megit meg-töltik, hogy ékesb termetüeknek láttaſſanak.
analemma, atis, g. n. ratio conquiſita, ſolis curſus, & umbræ creſcentis. Viſzſza hozás.
analogia, æ, g. f. Egygyezés, haſonloság.
analogus, 1. m. Egyenlő, haſonlo.

analogiſmus, i. m. Oly argumentoma, az Dialectusnak, mely az leg-közelb való okrol vétetik.

analogiſta, arum, g. m. Oly tutorok, kik ſzámadáſſal, nem tartoznak.

analphabetus, i g. m. Tudatlan, ſemmi tudo.

analytica, orum, g. n. pl. Fel-oldáſa, az erőſſégeknek, okoknak, argumentomoknak.

antapodoton, ti, g. n. Oly figura, midőn az beſzédnek valami téſze el-hagyatik, és mind az által oda-értetik.

anaphora, æ, g. f. Azon ſzonak, gyakran elő hozáſa.

anapologetus, ti, m. Meg-menthetetlen; maga-menthetetlen.

anarchia, æ, f. Fejedelemtelenſég.

anarchus, chi, m. Kezdet nélkül, fő-nélkül-való.

anarrhinon, ni, g. n. Matska fű.

anas, atis, g. c. Récze, Kátsa.

anatarius, ij, m. Récze páſztor.

antarius, a, um, & anatinus, a, um, a. Réczei, reczéhez való, réczés.

anaticula, æ, f. Réczétske.

anaſarcha, æ, f. Egéſz teſti vizkorság.

anaſphoros, f. i. lè, linum. Len.

anaſtomoris, ſis, g. f. Ereknek meg-nyitáſa.

anaſtrophe. es, i. f. Két ſzonak viſzſza-fordulása.

anathema, atis, g. n. (i. e. deteſtatio, exercatio, 641 Átok.

anathemata, pl. n. Váraſnak, háznak, és lakadalmas helnek ékeſſégi.

anathematizo, as, are. Átkozom.

anatociſmus, i. m. 864. Uſura után való, uſura (vag') eſztendőről eſztendőre, forgo uſura.

anatome, es, & anatomia, æ, f. Teſtnek fel metéléſe, fel-metélés.

anatomicus, ci, m. Holt teſt metélő.

anceps, ancipitis, g. o. adv. Kétſéges.

anchora, æ, f. 796. Vas matska.

anchoralis, e, n. & anchorareus, a, um, a. Vaſ-matskához való, vas-matskai.

anchorarius, m. Vas-matskás.

ancile, is, g. n. Kerek peis.

ancilla, æ, f. 415. Szolgáló leány.

ancillor, aris, d. 748. Szolgálok, rabotalok, ſzolgáló leánkodom.

ancillula, æ, f. Szolgáló leánka.

ancillaris, e, a. Szolgáló leányi.

ancillariolus, i. m. Szolgáló leány ſzerető.

anclabra, n. pl. Iſteni ſzogálatra való aſztalok.

anclo, as, are, ab anilo, vel exantlo, as, are, (uſitatum.) Ki meritőm, ki merőm, el-viſelem, el-türöm, el-győzöm, el-végezem.

ancon, onis, g m. Könyök.

anconiſcij, g. m. pl. Kénzo ſzerſzám, iſmét, aſzok talp.

anctores, Seb ſzorito, ſeb varro fonalok.

anculæ, & anculi, Szolgálo leányoknak Iſteni; Iſten aſzſzonyi voltak, az régi pogánságban.

ancyloglossum, i. n. Nyelv gyökér, nyelv kötél, mely nyavalya az gyermekekben ſzokot eſni.

ancyloglossus, g. m. Köteles nyelvü, nehezen ſzolo.

andabatæ, arum, pl m. Szemekhunyva vivók, kardéra harczolok.

andrachne, es, f. Kövér porcſin.

andrago, inis, g. f. i. e. virago, inis. Férfi ſzivü aſzſzony.

andrapodon, Rab ſzolga.

andrapodiſta, æ, n. Ember lopo, Rab el-ado.

androdamas, g. m. Egy feketę ſzinü drága kö.

androgynus, i. m. Férfi, ſ. aſzſzony, kinek az terméſzet két ſęlét adot.

(Hermaphroditus, Mercurij & veneris filius talis fuiſſe fingitur à Poëtis.

andronium, 2. g. n. Az nelv gyökér, tſapnak, leſzállása ellen valo, orvoſſág.

androſæmon, g. n. Szent János füvének neme vagy vér állato fü.

anemonæ, is, f. g. Papicz, pipacz, patacz, vad mak.

anfractus, ûs, 4. m. & anfractü, i. g. n. 330. 476 470. Keréngezés. kereſztül, kaſul valo út.

anga-

angaria, æ, i. f. *683.* Kénſzeritésböl való ſzolgálat

angario, as, are, Kénſzeritem.

angelica, cæ. f. *136.* Párlo fü, angyal fü.

angelus, i m. *978.* Angyal, követ.

angelicus, a, um. Angyali.

angina, æ f. *301.* Torok gyék.

angiport°, i, et, us, m. *617.* Szoros köz, késken ucza.

angiportum, i. g. n.

anglia, æ f. *662.* Anglia Orſzág.

angli, o, um, m. *669.* Angluſok.

ango, ere, anxi, ſ.c. *301.* Keſergetem, töröm, faggatom, avagy, keſergek, törödöm, fonnyadok.

369.

angor, oris, m. *668.* Keſeredés, törödés, fonnyadás.

angvilla, æ, f. *166.* Ingola, ángolna.

angvis, is, c. g. *213.* Vizi kigyo.

angvineus, a, um, a. & angvinus, a, um, Kigyoi, kigyos, vagy kigyo ing, kigyo héja, a' mellet tavaſzſzal levetkeznek a' kigyok.

angvipes, dis, g. o. pl. c. Kigyo lábu, horgas lábu. *(olim dicti ſunt gigantes, quipedes habuerunt tortuoſos.*

angvitenens, tis, g. o. Kigyo tarto.

angulatus, *89.* Szeges, ſzurdekos, ſzegeletes.

anguloſus, angularius, a, um, a.

angulus, i. m. *758.* Szegelet, ſzurdék, ſzugoly.

angellus, dimin. Szegeltetetske.

angularis, e, a. Szegeletbe való.
angulatim, adv. Szegeletenkint.
anguſtia, æ, 1. f. Soroſſág, nyomorusag.
anguſtus, a, um, a. *245. 539.* Szoros.
anguſto, as, are, 546. Szorongatom, ſzoritom.
anguſtans, g. o. anguſtatus, anguſtandus, p. Szorongato.
anguſtè, adv. Szoroſſan.
anhelitus, ûs, 4. m. 585. Lehellet.
anhelo, as, are, 363. Péhők, léhek, lélekzetet nehezen véſzek.
anhelus, a, um, a. *300.* Nehezen lého, zugo.
anhelatio, onis, g. f. Pihes, lehellés, zugás.
anhelator, oris, m. & anhelans, g. o. i. e. Suſpirioſus, & pneumaticus. Pihő, lehellő, zugo.
anhelatus, a, um, a. Zugattatot.
anicetum, ceti, g. f. Kőmény, kapor.
aniciana. Sűvővény kőrtvély.
anicula, æ, f. Vén aſzſzonka, Babátska, vén kofátska, agdadátska.
anicularis, e, & anilis, e, a. Vén aſzſzonyi, vén Bábai, ag kofai, vén dadai.
anilitas, g. f. Ag kofaság, vén agnőſég.
aniliter, adv. Ag Bába, Kofa, modra.
anima, æ, g. f. 956. 958. Lélek, élet, lehellet.
animabilis, e, a. Lelkes állati, elevenitheto.
animadverto, is, ere, 967. Veſzem eſzemben, ſajditom, bűntetem.

animadverſio, onis, f. 870. Eſzében vivés, ſajditás, bűntetés.
animadverſor, oris,, Bűntető.
animadverſus, a, um, a. Meg-tudattatott, meg-bűntettetett.
animal, alis g n. 142. 174. Elő álat.
animalis, e, a. Elő állati.
animalitas, g. f. Elő állatság.
animans, ntis, g, f. & n. Elő állat.
animatio, g. f. Eltetés, Elevenités, biſztatás.
animatus, ûs, 4. m. Idem.
animatus, a, um, a. Eſzes, okos, lelkes.
animo, as, are, Eleſztem, biſztatom, bátoritom.
animosè, adv. *883.* Bátran, bátorsággal.
animoſitas, atis, f. Bátorság.
animoſus, a, um, a. Bátor, Bátorságos.
animula, æ, dimin, g. f. Lelketske.
animus. i. m. 245. 353. 133. 893. Eſz, okoſság, lélek.
animitus, & ex animo, 908. Szivből, ſzivem ſzerént.
animum deſpondere, Meg-unatkozni, meg-idegenedni, (avagy) valamit fęlben hagyni.
aniſum, i, n. 132. Kapor, kőmény.
annales, ium, pl. m. 785. Eſztendői könyvek, eſztendőnként lőt dolgoknak fel-jedzéſi, Chronica.

annalis, e, a. Esztendőre tartozo.
annarius, a, um, Esztendei.
annuatim, & ānatim, ad. Esztendőnként.
annexus, ûs, 4 m. Hozzá-foglalás, s. őszve tagasztás.
annecto, is, xui, ere, Hozzá ragasztom, kőtőm_, foglalom_.
anniculus, a, um, a. *230.* Egy-esztendős.
annifer, a, um, Esztendőnként termő.
annilis, & annos[2], a, um, a. Ag, vén, ősz, üdős.
anniversarius, a, um, a. Esztendőként meg-járo.
anno, as, are, (hinc est per anno, as, are,) Esztendőrűl, esztendőt érők
annotinus, a, um, a, *441.* Esztendei eledelhez való, ismét esztendős.
annona, æ, g f. *385.* Esztendőre való gabona.
annonarius, a, um, a. Esztendőre valo gabonara_, nező.
annoto, as, are, *740.* Fel-jedzem.
annotatio, onis, Fel-jedzés.
annotamenta, orũ, g. n. pl. Fel-jedzések.
annotator, oris, m. Fel-jedző.
annularus, e, a. *242.* Gyűrős.
annularis digitus, Nevetlen uj, gyűrős uj.
annularius, g. m. Gyűrő tsinálo.
annulatus, a, um, Gyűrű hordozo, gyűrős.
annulus, i, g. m. *519.* Gyűrű.
annumero, as, are, *999,* Hozzá olvasom, számlálom.
annuo, ere, s. c. *651. 903.* Fő-hajtással reá hajlok, reá intek.

annus,

annus, i, m. 1 34 635 976, Esztendő.
Comp. ab an *i. e.* cum *&* No. *i. e. fluo, vel ab annulo. quòd instar annuli in se redeat mensibus 12 elapsis.*
annu[9], a, um, 34 635 976. Esztendőbéli.
anodynus, a, um, & anodyna, orum, n. pl. *791.* Fajdalom enyhitő orvosságok.
anomalia, æ, g f. Nem egyező, külömbőző rend; vagy, szokot rend, és mod nélkűl való létel.
anomalus, a, um, a. *& substant: anomalum,* Külömbőző formaju, rendű, szokot rend, és mód nélkűl való.
anonis, f. græc. Iglicze nevű tövis fű.
anonymum, i, n. sic homonymus, a, um, & synonymus, a, um, Nevetlen, nevezet nélkűl való.
anormus, e, a, q. d. sine norma. Szertelen, rend nélkűl valo, háta határos.
ansa, æ, f. g. *421. 435. 537.* Fűle az edénynek, foganto-ja; fül, foganto, ismét alkalmatosság.
ansam quærere, i. e. captare occasionem.
ansula, æ, f. dimin: *515.* Fűletske, foganotska.
ansatus, a, um, Fogatos, fűles.
anser, eris, m. *160.* Lud.
anserculus, i, m. dimin: *159. 160.* Ludatska.
anserarius, ij m. Lud tarto, lud pásztor.
anserinus, a, um, *134.* Ludé, ludi, vagy a' mi az ludé.

anse-

anſeres marini: ſive ſcotici; ex putreſcentibus, in mari, lignis, naſci creduntur. Magyarul (talám) gyöngyér, gyöngyvér, gyöngy madár.

ante, arum, f. pl. Ajto ſzine, ſzéle, ajto oldal.

antarius, a, um, a. Ajto ſzinre, nézö.

ante, præp: ſerviens acuſ. Elött, elötte.

antagoniſta, æ, m. Ellenkezö, ellen vetö társ, harczálo bajnak.

antarcticus, a, um, 38. Délfelöl való ég kerek kaláts.

ante, & anteà, adv. Az elöt, ez elött.

anteambulo, onis, m. 156. Elöl járo, Hoph meſter.

ante actus, a, um, 813. Meg-löt, el-mult.

antecedo, is, ere, 973. Elöl menés.

antecello, is, ere, 880. Meg-halladom, elöl véſzem.

antecellens, tis, g. o. Felyül mulo.

anteceſsio, onis, Elöl menés.

anteceſſores, m. pl. Tanito meſterek, az Törvényekben, és egyéb tudományokban.

anteceſſor, oris, m. 678. Elöl menö.

anteceſſorius, a, um, a. Elöl menöhez tartozo.

antecœnium, ij, g. n. Vatsora elöt való falotozás, oſonna.

ante eo, is, ire, 171. Elöl mégyek.

antedico, is, ere, Elöb mondom, jövendölöm.

anteferö, fers, tuli, latum, anteferre, 841. Elö vetem, fellyeb bötsülöm.

ante expectatum, vel ante expectatum, adv. Hamareb, eléb, hogy nem várták volna.

ante fixa, orum, g. n. pl. Tſerép tſatorna.

ante genitales, Az mi Eleink.

ante genitus, a, um, a. Eléb ſzületett.

antegredior, eris, greſſus ſum, antegredi. Elöl mégyek.

ante habeo, es, bui, ere, (nak tartom, Nagyoknak bötsüllöm, jobnak tartom.

antehac, adv. temp. Ennek elötte.

antelatus, a, um, Elöl véteted, fellyeb bötsültetett.

anteloquium, ij, g. n. Az elsö beſzéllés, elöl ſzolás.

anteloquor, d. Elöl ſzollok.

antelucanus, Virratta elöt való, hajnali.

anteluculè, adv. Viratta elött.

anteludium, Muſikának elsö probálatya.

antemeridianus, a, um, Dél elöt való.

antenna, æ, f. 463. Vitorla fa: (avagy) oly kereſzt fa, a' hajoban fen az arbocz-fához kötve, à melyhez a' ſzélnek ereſztö, lepedök, avagy a' ſzeles ponyvák ſzabáſu vitorlak köttéttek.

ante occupatio, onis, g. f. Elöl vétel.

ante occupo, as, are, Elöl el-foglalom, elöl véſzem.

ante oculos, Szem elöt, ſzem látomáſt.

antefragmenta, orum, g. f. pl Ajto ſzinen való, virágzas, cziffrázás, ékeſſég.

antepono, is, itum, ere, 841. Elöl vetem, téſzem.

antequam, 365. 803. Minek elötte.

anterior, ius, a, ab, ante, 253. Elöl, elsö, elöbbi.

antermini, orum, m. pl. Határban lakok.
antes, ium, m. pl. 546. Elsŏ oszlopok, szegelet kŏvek, rend, szŏlŏ tŏvek.
anteſignanus, i, m. 709. Zászlo ŏrzŏ vitéz, vezér, hadnagy.
anteſto, as, ſteti, ſtatum, (ſtare, Elŏl állok. (lya fŭ.
anthropomorphon; Ember formáju Natragul.
anteſtor, aris, anteſtatus ſum, ſtari, d. ex ante & Meg-bizonyitom hogy tudománt tŏttem.
anteſtatus, i. m. (teſtor. Az ki elsŏben bizonságot tŏrt.
antevenio, is, ire, Eleit vészem, elerben jŭvŏk.
anteverto, is, ere, 809. Elŏl vészem.
antevolo, as, are, Elŏl röpŏlŏk.
anthedon, Nuspolya fának neme.
anthinus, a, um, a. Virágbol valo, tavaszi.
anthinummel, Tavaszi méz.
anthologica, orum, n. Virági tudományu könyvek
anthrax, acis, m. 89. 314. Holt szén; ismét. *Carbunculus* kŏ, iszonyu kelyis, szent Antal tŭze.
anthratinus, a, um, Fekete mint a' izén, holt szén szinŭ.
anthracites, æ, m. Drága kŏ, melyben tŭz szikrak lattatnak furosni.
anthropomorphitæ, g m. Eretnekek voltanak, kik az Istent ember formajunak vallották.
antropophagi, orum, m. pl. Ember-hus évŏ népek scythiában.

antia.

antiages, f. pl. Nyak mirigy, nyelv tsáp.
antiæ, arum, f. pl. Elŏl fŭggŏ ŭstŏk, vagy, az homlokon alá fŭggŏ hoszszu háj.
antica, æ, g. f. 540. Elsŏ része, szine, akarminek.
oppoſ. poſtica, i.e. poſterior pars,
anticantharus, i. m. Béka-liliom.
anticategoria, æ, f. Viszontag vádolás.
antiChriſtus, i. m. Az Ur Christussal ellenkezŏ; Az Anti-Christus.
antichthones, Ellenünkbe, lábbal felénk lako népek, Antipodéses.
anticipo, as, are, 310. 977. Elŏl-vészem.
anticipatio, onis, f. Elŏl-vétel.
anticus, ca. um, Elŏl való, elsŏ.
antidorum, ri, Ajándék mássa.
antidoſis, g. f. Viszontagsággal való adomány.
antidotus, i, f. 793. Egésség ŏrzŏ, méreg ellenvaló orvosság.
antidotum, ti, n.
antigraphéus, ei, g. Szám-tarto Deák, ki az lajstromnak mássát tartya.
antigraphum, i, n. Irásnak, s-levélnek mássa.
antilena, æ, f. 452. Közbe vétel, közbe fogás.
antilepſis, g. f. Szivgyelŏ, szŭvgelŏ.
antilogia, æ, f. Ellenkezŏ mondás, ellene mondás.
antimelon, g. n. Natragulya. (mondás.
antimetabile, es, g. f. Ellenbe változás.
antimonia, æ, f. Törvény mássa.

antipagmenta, orum, n. p. Aytok ékeſſége.
antipathia, æ, g. f. Terméſzetek kőzőt valo ellenkezés.
antipelargia, æ, Jo tétemény helyében való, jó tétel.
antipelargeſis, is, f. Fel neveléſért, tartáſért való, viſzontag jő tétemény.
antiphona, æ, f. Elől éneklő verſetske.
antiphraſis, f. Oly ſzó; mellyet viſza kel érteni.
antipodes, um, m. pl. 783. Lábbal hozzánk fordult népek.
antiptoſis. Egy caſusnak maſikért tétele.
antimonium, ij, n. 104. Arany glét.
antiquitus, adv. 401. Régenten, elein.
antiquo, as, are, 686. 866. El-tőrlőm.
antiquus, a, um, a. 935. Régi, ô, ôo.
antiqueta, as, atis, f. Régiſég, ôhság.
antiquè, adv. Régi modra, ô modon.
antiquarius, ij, g. m. Régi és ô dolog ſzerető.
antiquatio, onis, f. El tőrlés, avitás.
antiquitas, atis, Regiſég, ôhság.
antiſtes, itis, g. m. 637. Elől járo, gárján.
antiſta, æ, f. Fő apapácza.
antiſtites, æ, m. Epitő meſter.
antiſtitor, oris, g. m. Fő műves meſter, Fű ember, elől állo.
antiſthæcon, chi, g. n. Betűnek betű helyet valo tétele.
antitheſis, is, g. & antitheton, i g. n. Ellen tévés, ellen tétel.

anti-

antitypum, i. g. n. Példa, Máſſa valaminek.
antlia, æ, i. f. (verbum e. antlo, as, are,) 469. Veder, meritő edény.
antoeci, g. m. pl. 783. Hozzánk oldalaslag nemen láko népek, nem ugy mint az Antipodeſek.
antonomaſia, æ, f. Kőz nevnek, tulaydon neven való vétele.
antræ, arum, g. f. pl. Kőrnyül valo hegyeknek, és fáknak közepette való ſzép tágas helyei.
antrorſum, 172. Elől, elő felé.
antrum, i, 2 g. n. 78. Barlang.
anus, i, m. 268. Al tel, avagy, ſegg.
anus, us, 4. f. 669. Vén aſzſzony, Koffa Bába.
anxietas, atis, g. f. 369. Szorgalmatoſſág.
anxietudo, inis, f. Idem.
anxifer, eri, 2. m. Szorgalmaztato.
anxius, a, um. Szorgalmatos, ſanyargattá.
anxiè, adv. Szorgalmatoſon.
anypodetus, ti g. m. Mezitelen lábu.

AP.

Apage, verb. Imperſ. 578. Vakarj tova, kotorj, tarts dolgod.
apageſis, f. Eregy dolgodra.
apalæſtros, tri, m. Bajnakſághoz nem tudo, ſemmire kellő ember.
apalus, li, m. Gyenge, lágy.
aparctias, æ, m. Eſzaki ſzél.
aparine, es, 1. f. Ragado fű, Bajtorján.

apatheia, æ g. f. Szenvedhetetlenség, sérelem nélkül valoság.

apathes, g. n. Szenvedhetetlen, az mi semmit nem szenved.

appella, æ, g. m. 648. Környül metélkedet; Bőrötlen Sido.

appelles, is, m. Egy hires kép iro.

appello, is apuli, apulsum. El-üzöm.

apepsia, æ, f. Nehezen emésztés.

aper, apri, 2 m. Vad kan.

aperio, is, ui, ertum, ire, 315. 541. Meg-nyitom.

apertè, adv. 923. Nyilván, nyitva.

apertilis, e, a. 451. Meg-nyitáshoz fel nyiláshoz valo.

apertio, onis, f. Meg-nyitás, nyilatkozás.

apertura, æ, 1. f. Fel-nyilás.

apertus a, um, a. Meg-nyilt, nyilván valo.

apes, is, f. Méh.

apicula, æ, 1 f. dimin. Méhetske.

apex, apicis, m. 514. Fő-teteje, Hegy teteje, ismét Püspöki süveg.

Apices - Földimogyoró.

apexabo, onis, g. m. 421. Véres hurka.

aphaca, æ, 1. g f. 394. Vad lentse.

aphærema, atis, g. n. El vétel, Áldozati fel-vétel.

aphæresis, is, g f. Egy betűnek, vagy syllabának, az szonak eleiről, el-vétele, metzése.

aphracta, æ, f. Hitván tsorgo hajo, fedeletlen hajo.

aphractum, i. n. & aphractus, i. m. Idem.

aphrodisia, æ, g. f. Testi gyönyörűség, Venus áldozattya.

aphrodite, es, 1. f. Az Vénusnak neve.

aphronitrum, tri, g. n. Salétrom tajték.

aphthæ, arum, f pl. Szaj tserepellés, ajak dagadás.

apinus, a, um, 126. Méhekhez valo, ismét, édes muskatály.

apiarius, ri, m. 384. Méhek gondviselője, Méhes, méh-peczér.

apiarium, ri, n. Méhkas szék, méhtarto hely.

apiastra, æ, g. f. Méh evő madár, küllő, fetske.

apiastrum, ri, g. n. Meh-fű.

apiatus, a, um, Méhes, méh formákkal, czifrásztatot.

apica, cæ, g f. Gyapjatlan juh.

apiculus, g. m. Puntotska; Tetétske, hegyetske.

apina, æ, f. Lágy héju diok.

apiria, f. Semmi probáltság, késértetlenség.

apis, idis, g. f. Neve egy Egyiptomi bálvány Istennek.

apiscor, ceris, Meg nyerem, meg-halászom.

apium, ij, n. 126. 136. Köz neve egy néhány füveknek.

aplan, es, Alhatatos, nem bujdoso.
apluda, æ, f. Gyümölts korpázatya.
aplustra, ium, n. pl. & Hajoi éke ſſęg, Cziffraság.
aplustr, n. 463.
aplysia, æ, g. f. Semmire kellő ſpongyiá.
apocalypſis, f. Meg-jelenés, látás, jelenſęg.
apocha, æ, f. 866. Quietanczia, menedék levél
apocryphus, a, um, 631. El-rejtetett.
apographum, i. n. 732. Valamely irásnak máſſa.
apocleti, orum, m. Fő fő tanátsbéli Urak.
apocope, es, 1. f. Szóvégéről, egy betűnek, vagy ſyllabának el-meczése.
apocopi, m. pl. Heréltek.
apocrotus, a, um, Kemény, Sovány, aſzſzu, dárabos.
apocryſiary, ij, Vice Papok, Püſpöpök.
apocriſis, f. Felelet.
apodes, g. f. Lábatlan féſzkek.
apodixis, Erős, nyilván való bizonyitás.
apodoſis, f. Viſzontag meg-adás, költsönözet.
apodyterium, n. Fördők vétkeződő helye.
apogæi, m. pl. Földi ſzelek, ſzáraz ſzelek.
apolactizo, as, are, Meg-vetem, rugdoſom.
apolis, g. m. Varasbol ſzámki vetött.
apologia, æ, f. 659. Maga mentő felelet.
apologiſmus, i, m. Idem.
apologus, 1. m. 754. El-rejtet értelmű Meſe beſzéd.

apolo-

apologo, as, are, Pökőm, huritom, kérem.
apomeli, itis, 3. Edes fozőt ital.
apophaſis, is, f. Meg-tagadás, meg-vetés.
apophlegmatiſmi, orum, g. m. 792. Szájábá tarto orvoſſág, mely az gonoſzt nedveſſęget ki ſzija emberből.
apophoreta, orum, g. n. plur. 566. Uj eſztendő ajándék.
apophtegma, atis, n. 752. Eſzes, éles, és ékes rövid mondás.
apoplexia, æ, f. 313. Gutta ütés, teſtnek, le-rogyáſa erőtlenſęge, nem (erzéſe.
apoplecticus, ca, cum, a. Gutta ütött.
aporia, æ, g. f. Szegényſęg, ſzükſęg, iſmét kétkelkedés.
aporon, 1. n. Ki fejthetetlen perpatvar.
apoſiopeſis, is, f. Szolásban meg-ſzünés, el-halgatás.
apoſpaſmata, tum, n. pl. Ki-vájott, le-haſogatott a-prolék.
apoſtata, æ, m. 722. El-hajlot, hüttül ſzakat.
apoſtaſia, æ, f. El-állás, hüttől el-ſzakadás, el-haſonlás.
apoſtolus, 1. m. Apoſtol, parantsolattal el-botsáttatot.
apoſtrophus, 1. m. A' ſzo utolſo betüje el enyészedéſinek jele.
apoſtrophe, es, 1. f. Az beſzédnek máſuva való téritéſe.
apoſtema, atis, 3. n. 315. Dagadás, daganat, merégy.

apoteleſma, atis, g. n. Az tſillagoknak az ő alattok valo ſzűletésben, hathato erejek és tſelekedetek.
apotheca, cæ, f. 552. Kamora, Patika.
apotheóſis, Iſtenné változás, embernek Iſtenné létele. (796.
apozema, atis, n. 793. Gyűkérrel fűvel főzőt ital.
apparatus, ûs, m. 565. El-kéſzetés, kéſzület.
apparatio, onis, f. 695. Idem.
apparatus, a, um, a. Idem.
apparentia, æ, 361. Tetzés.
apparitio, onis, f. Jelenés.
appareo, ui, es, ere. 98. 698. Meg-tetzem, jelenem.
apparens, ntis, g. o. Tetző.
apparitor, oris, m. 853. Poroſzlo, Váras ſzolgája.
apparitura, æ, f. Váraſi-ſzolgaság.
apparo, as, avi, are, 909. El-kéſzitem, elő tſinálom.
appello, as, avi, are, 46. 664 904. Nevezem, appellalom, valaki ſzékire perit elő mozditom; iſmét nyajaſon meg-ſzolitom.
appello, is, puli, ere, El-jutok, el-érkezem.
appellatus, a, um, a. Törvényben-idéztetet.
appellito, as, are, Ottan ottan ſzolitom.
appellatio, onis, f. Nevezés, Citálás.
appellativus, a, um, a. Köz, neveztető.
appellator, oris, m. Appellalo.
appendix, icis, f. 688. 546. Szerzés, hozzá-adás, utánná fűggeſztés.
appendicula, æ f. Hozzá adáska, ſzerzéske.
appendo, dis, di, enſum, ere, 463. 901. Fel fűggeſztem, meg-mérem.

appen-

appenſus, a, um, a. Fel-fűggeſztetet, reá fűggeſztetett.
appetentia, æ, 1. f. 292. Etel kivánás.
appetitus, ûs, 4. m. 789. Nagy ételi kivánság.
appetitio, onis, f. Kivánás.
appetibilis, e, a. Kivánando.
appetens, ntis, g. o. p. Kivános, kiváno.
appeto, tis, ti, tivi, titum, Igen kivánom.
appetones, pl. m. Kivánok.
appianum, i, n. Zőld ſzinnek neme.
appingo, is, xi, ctum. (pr. ad, pingo.) Fel-jedzem, meg-irom, hozzá irom, feſtőm.
applaudo, dis, ere, 954. Reá-tapſolok, tapſolok.
applauſor, oris, g. m, Tapſolo, örülő.
applauſus, us, 4. m. 870. Tapſolván, valo örülés.
applico, as, avi, & ui, are, 179. 498. Hozzá foglalom, illetem.
applicatio, onis, g f. Hozzá foglalás, alkotás.
applicatus, a, um, a. Hozzá foglaltatott.
applicitus, a, um, a. Hozzá ſzerkeſztetett.
apploro, as, are, Hozzá ſirok.
appluda, æ, f. Korpa; kőleſnek polyvaja.
applumbo, as, are, Onnal őſzve foglalom, onnal őſzve foglalás. (zõ.
applumbatura, æ, f.
appluo, is, ui, ere plutum, pluere, Mellé eſem, reá hullok.
appono, is, ere, 554. Reá, vagy hozzá téſzem.
appoſitè, adv. Illendőképpen, helyeſen.
appoſitio, onis, g. f. Eſt & figura conſtructionis apud Grammaticos. Mellé-tétel.

appoſitus, a, um, a. p. Hozzá helyheſztetet, illetet.
apporrigo, is, xi, ctum, ere, Hozza-nyujtom.
apporto, as. avi, tum, are, El-hozom.
appoſco, is, ere. Mellé kivánnom.
appoſitus, a, um, a p. *comp. ex ad & potus.* A' ki jol ivot, ittas.
apprecio, as, are, Meg-betsölöm, eſzmélem.
apprehendo, is, ere, per ſyncopen apprendo, 341. 345 658. Kapom, ragadom.
apprehenſio, 357. El-fogás, meg-fogás.
apprime, adv. 914. Igen jol, igen nagyon.
apprimus, a, um, a Szinte leg-elsö.
approbatio, onis, f. Jovallás, ditſérés.
approbator, oris, m. Jovallo, ditſérö.
approbè, adv. Igen jámborol, igen jol.
approbo, as, are, Jovallom.
approbus, a, um, a. Igen jámbor, igaz, igen jó.
appromiſſor, oris, m. Azon igérö, kezes.
appromitto, is, ere, Azont igérem, egygyüt kezes léſzek.
approno, as, are, Térdre le-borulok, le-eſem.
approperatus, a, um, a. Sietve kéſzittetett.
appropero, as, are, El-ſietök.
appropinquatio, onis, El-közelités.
appropinquo, as are, 185. El-közelitök.
appulſus, a, um, Reá kénſzerittetett, hozzá üzetett.
appulſus, ûs, 4 m. Réá érés, oda juttás.
appricus, a, um, a. 933. Verötſényes, héjazatlan helyen való.

appricor, aris, ari, Verö-ſényen vagyok, fedetlen helyen forgok.
appricatio, onis, f. Verö ſényen ülés, járás, az nap ſényen, fedetlen helyen.
apricitas, atis, f. Napnak teli meleſége, teli lágy meleg, verötſény.
apriculus, i, m. Eles fogu hal.
aprilis, is, m. 780. Szent György hava.
aprilis, e, adj. Szent György havi.
aprinus, a, um, adj. Vad kani, kanbol való.
apronia, æ, f. Földi tök.
aprugnus, a, um. Vad kanhoz való.
apſis, idis, vel abſis, Bot hajtás, kerek talp.
aptè, adv. 264. Illendö-képpen, helyeſen.
apto, as, are, 731. Illetem, rendelem, helyhetem.
aptus, a, um, a. Illendö, alkalmatos.
aptitudo, inis, f. Illendöſég.
aptotum, i, g. n. Caſus nélkül-való ſzo.
apud præp. ſerviens accuſ. 636. 894. Nálla, nál, nél.
apus, apodis, g f. 144. Lábatlan fetske, iſmét, faſa keſelyü neme.
apyrinon, ni, g. n. pl. c. Edes granat alma neme.
apyron, ri, g. n. p. c. Eleven égetlen timſo.
apyrotos, ti, g. m. pl. c. Carbunculus kö.

AQ.

Aqua, æ. f. 26. 69. 70. Viz.
aquæ ductus, ûs, m. 583. Viz bé-vitel.
aquæ ductio, Idem.

aqualicium, y, n. Meſterſęggel valo esŏ inditás.

aquagium, ij, n. Viz árok.

aqualiculus, i. m. 414. Diſzno válu.

aqualis, is, m. 556. Vŏdŏr, moſdo edény.

aquarius, ij, m. 43. Viz ŏntŏ jegy az égen.

aquarius. aquaticus, a, um, & aquatilis, e, a. 424. 143. 163. 403. Vizi, vizben lako.

aquarium, ij, n. Itato hely.

aquariolum, g. n. Moslék ŏntŏ hely.

aquariolus, li, m. Kurva keritŏ, kurvás.

aqua-intercus, Viz-korság.

aqueus, a, um, a. Vizi, vizes.

aquatio, onis, g. f. Itatás.

aquator, oris, g. m. Itato, viz meritŏ hely.

aquatus, a, um, a. Vizzel elegyittetet.

aqui folia, æ, g. f. 110. Tŏlgy fa neme.

aquilegium, ij, To, az hova ſok viz gyŭl.

aquilentia, æs, f. Vad tŏvisk.

aquilex, legis, g. m. Kut találo, viz vévŏ.

aquilegia, æ, f. Keſelyŭ fŭ.

aquila, æ, f. 160. Sas, ſas keſelyŭ.

aquilifer, ert, 2 m. Sas jegy hordozo.

aquilinus, a, um, a. Saſi; ſas ſzinŭ.

aquilus, a, um, a. 334. Fekete ſzinŭ.

aquilo, onis, m. 56. Eſzaki ſzél.

aquilonalis, e. aquilonaris, e, adj. *& aquilonеus, a, um.* Eſzaki.

aquiminarius, ij, m. & aquiminale, is, n. Viz edény, viz hordo; avagy étel hordo edény.

aquor, aris, ari, 414. Vizet hordok, meritek.

aquoſus, a, um, a. Vizes.

aquula, æ, f. Vizetske; iſmét egy várás Hetruraiban.

AR.

Ara, æ, f. 641. Oltár.

aranea, eæ, 1. f. 226. Pok; pok-halo.

araneus, nei, m. Idem.

araneola, æ, 1. f. Pokotska.

araneoſus, a, um, a. Pókos, pokhálos ſzabáſu.

araneum, nei, g. n. Olaj fának, és ſzŏlŏnek, nyavalyája, midŏn az fęrég mint egy pokhálóval befüggeſzti, és meg-emészti, a' terméſt.

aratrum, tri, g. n. 380. Eke.

arator, oris, Szánto.

aratorius, a, um, a. Szántoi, ſzántáſi.

aratro, as, are, Másodízor ſzántók, keverek.

aratio, onis, f. Szántás.

aratiuncula, æ, Szántáſotska.

arbiter, tri, 2. m, 657. Valáſz tévŏ, fogot biro.

arbitralis, e, a. Fogot birohoz tartozo.

arbitrariò, adv. Szabad akarat-ſzerént.

arbitrium, & arbitrarium, ij, n. Szabad itiletre hagyott dolog.

arbitratus, ûs, m. Akarati itélet, alitás.

arbitror, aris, ari, 693. Vélem, itélem, alitom.

arbos, & arbor, oris, 3. *f.* 110. 528. Elŏ-fa, eleven-fa.

arborator, toris, 3. m. 82. Erdőrlő.
arboreſco, is, ere, Fává nevek, léſzek.
arboreum, ei, g. n. Erdős hely, fás hely.
arbuſcula, æ, f. 92. Fátska, elő fátska,
arbuſtum, i, 2. n. 529. Erdős hely, sűrű fás hely.
arbuſtivus, a, um, a. Fára-folyo, fára nőt.
arbuſto, as, are, Fákat űltetek, plántálok.
arbutum, ti, g. n. Vad alma, avagy Indiában termő tſereſznye ſzabaſu vad gyűmőlts.
alias umedo vocatur.
arbuteus, a, um, a. Vad alma fából való.
arca, æ, f. 1. 522. Láda, ſzékriny.
arcella, & arcula, æ, dim. 552. Ladátska, ſzekrényetske.
arcarius, & arcularius, ij, m. 530. Láda meſter, ſzekrén tartó, aſztalos, vagy aſztalgyártó.
arcanum, i, n. Titok.
arcanus, a, um, a. Titkos.
arceo, es, ui, ere, c. ſ. 456. 470. 634. El-tiltom, űzőm.
arcera, æ, f. 456. Boritot kotſi, ſzekér, kollya.
ab arcade ducitur.
archezoſtis, is, g. f. i. e. vitis alba. Földi tők.
archetypus, 1. g. m. Első példa.
archiater, tri, & archiatrus, tri, Fő orvos, az leg főb orvos, Ur orvoſa.
archidux, ucis, m. 677. Fő vezér, hadnagy, herczeg.
archiepiſcopus, 1. m. 640. Erſek.

archiepiſcopatus, ús, m. Erſekſég.
archigrammateus, Fő notarius, cancellarius.
archigubernarius, & archigubernus, 1. m. Fő tiſztartó.
archimagrus, ri, ei, Fő ſzakáts meſter.
archimandrita, tæ, m. Fő apathur, gardjan.
archimimus, mi, m. Fő játékos, Haſártos.
archipirata, tæ, m. Fő tengeri hajos tolvaj.
archippocomus, m, Fő lovász meſter.
architectus, i. 525. *& architecton, onis, m.* Epitő meſter, Ats meſter.
architector, oris, Fő áts.
architector, aris, ari, Epitők, átsolok.
architectonicus, a, um. Epitő meſterhez való.
architectura, æ, ſic & architectio, vel architectatio, onis, f. Epitő meſterſég, Epűleti meſterſég.
architriclinus, ni, g. m. 575. 676. Vendéglő helynek, gaſzdája, Vőfély, Náſznagy.
archivum, 1. 686. *i. e. amarium librorum, ſeu locus publicus, in quo acta urbis & civium recondi conſverunt.* Varaſi levél tartó hely, Káptalan.
arctè, adv. 267. Szoroſſan.
arcticus, & arctous, a um, a. *pl. c.* Eſzaki.
arctus, a, um, a. 243. 539. Szoros.
arcto, as, are Szorongatom, ſzoritom.
arctophylax, acis, g. m. Az gönczöl ſzekere mellet való tſillág; más-névei Bootes.

arctos, m. Medve, avagy gönczöl szekere.

arcturus, i. n. Csillág az medve fark után.

arcuo, as, are, 557. Meg-hajtom.

arcus, us, 4. m. 473. 702. 551. Kézíj, Bótt hajtás, szovárvány.

arcuatim, adv. Íj modu, horgason, kéz-íj hajlasint.

arcuatus, a, um, a. Bólt-hajtásos.

arculus, i, m. dimin. Ivetske, kézivetske.

ardea, æ, i. f. 152. Gém, fejér gém.
q. d. ardua, volando, in alta petit.

ardea, pulla, vel cinerea, Szürke gém, gyöngyvér, gyöngy madár.

ardoela, æ, f. dimin. Gémetske.

ardelio, onis, us. 837. Tséltsapo, nyughatatlan, minden levbe, lots.

ardeo, es, ere, arsi, 837. Egök, égek, ismét: szertelen szeretem.

ardesco, is, scere, Fel-gyuladok, égni kezdek.

ardor, oris, m. 275. Egés, hévség, ismét: kévánság.

arduus, a, um, a. 686. Magas, nehéz, gondos.

arduitas, atis, 3. f. Magasság, nehézség, gondosság.

ardum, pro aridum, Aszszu.

area, eæ, g. f. 398 547. Szérö, egyenes hely, udvar.
Proprie est, locus ubi frumenta secta teruntur, & arescunt;

areola,

areola, æ, f. dimin. ab area, 381. Szérütske, egyenes udvarotska, helyetske.

areator, oris, m. Szérü tisztito, Tsöplö.

arefacio, is, ere, Meg-aszalom.

arena, æ, i. f. 82. Fövény.
q. d. arida, Tres sunt arenæ species, fossilis, fluviatilis, & marina; crassa, dicitur, sabulum.

arenatu, ti n. subst. 526. Fövény, és mészszel erösitett.

arenatus, a, um, a. Fövenyezett.

arenosus, a, um, a. & *arenarius,* Fövenyes.

arenula, æ, g. Fövenyetske.

arenarius, ij, m. subst. Fövenyes, vagy, föveny hordo, árulo, ismét: vadakal vivo.

arenaceus, a, um. a. Fövenyei.

arenariæ, arum, pl. Föveny-bánya.

arenga, æ, f. Heréng.

areo, es, ui, ere, Aszszu vagyok.

aresco, is, ui, scere, Meg-aszok, el-aszok, meg-aszom.

areopagus, i. m. dicitur & ariopagus. Bizonyos hely volt Arhenásban, mellyen az Areopagita birák Törvénkeztek.

areopagitæ, arum, pl. Gonosz tévök, kemény büntetö birai, voltanak Athenásban.

arepennis, Fél holdni, szánto födi merték.

 arestü,

areſtum 1. n. A' tiſzt viſelőknek tetzéſek.
aretalogus, 1. m. 841. Kérkedékeny, tſęltsapo.
argema, atis, n. vel æ, Szemnek fejér kelevénnye.
argemone, es, 1. f. Vad makhoz haſonlo fű.
argentarius, a, um, a. 865. Ezűſthőz valo.
argenteꝰ, a, um, 494. 562. Ezűſtős, ezűſtből valo.
argentum, i, n. Ezűſt.
argentum vivũ, 1. n. 102. Kéneső, eleven kéneső.
argentaria, æ, f. Pénz-verő, pénz-valto hely,
argentarius, y, m. Pénz-válto, ezűſt műves.
argentatus, a, um. Ezűſtős
argentoſus, a, um, a. Ezűſtel bővölkedő, ezűſtős.
argentifodina, æ, f. Ezűſt bánya.
argilla, æ, f. 535. Agyag.
argilloſus, a, um, 393. Agyagos.
argillaceus, a, um, a. Agyakbol való.
argumentum, ti, n. 750. Erősſęg, ſumma.
argumentatio, Erősſitő beſzéd.
argumentator, oris, m. Erős beſzéddel bizonyitom.
argumentor, aris, ari, Erős okokkal bizonyitok.
argumentoſus, a, um, a. Nagy meſterſęgű, erős bizonyságu.
arguo, is, ere, 245. 292. Meg-feddem.
argutatio, onis, g. Tſevegés, zőrgölődés.
argutator, oris, m. Okoſſon ravaſzkodo.
argutè, adv. Okoſſon, eſzeſen.
argutiæ, arum, Okos ravaſzság.
argutiola, æ, f. Ravaſſágotska.
argutor, aris, 850. Okoſſan, tſevegdegelek, vetekedem.

argutulus, a, um, Okoska, Ravaſzka.
argutus, a, um, Okos, Ravaſz, éles.
argyraſpus, idis, Ezűſt pais viſelő.
argyrion, n. Ezűſt.
argyritis, itis, f. Ezűſt tajték,
argyrognomones, m. pl. Pénz váltok.
argyrotheca, cæ, f. 562. Ezűſtből való, poharſzék; vagy akarmi ezűſt marhának való láda, iskatulya.
i. e. abacus ex argento.
aridus, a, um, 77. 470. 764. Aſzſzu.
aries, etis, m. 43. 182. Kos, faltőrő kos, iſmét égbéli jegy.
arieto, as, are, ibid. Dőfőm, taſzitom.
arietarius, a, um, a. Koſos.
arietinus, a, um, a. Koſi.
ariolus, vide *hariolus.*
ariſta, æ, f. Kaláſz.
ariſtolochia, æ, f. Farkas alma, farkas hézag (győkér.
ariſtocratia, æ, f. Az Országokban és Városokban olly igazgatáſnak s. Uralkodáſnak modgya, az holott az fő fő tiſzteletes ſzemélyek viſelik az Ország gyongyát, a' mint Belgyiumbā és Velenczébē.
arithmetica, æ, f. Számvető tudomány.
arithmeticus, i, m. Számvető. Meſter.
arithmeticus, a, um, Szám-vetéshez való.
arithmos, Szám.
ariſtophontes, is, m. Főfő. ſzemélyeknek, megőlője s-gyilkoſſa.

ariſtophorum, i. Ebéd hordo edény.
aritudo, inis, f. Aſzſzuság.
arma, orum, g. n. pl. 690. 699. Fegyver.
armamentarium, ij, n. 622. Fegyver tarto hely.
armamenta, orum, n. pl. 466. Minden féle ſzerſzám, vagy fegyveres hadi ſzerſzám.
amarium, ij, n. 552. Almariom.
armariolum, i. 252. Almariomotska.
armatura, æ, f. & armatus, ûs, 4. m. 699. Fel fegyverkedés.
armator, oris, m. Fegyverkeztető.
armatus, a, um, a. Fegyveres.
armeniacum, i, n. ſubandi pomum. Kopaſz baraczk.
armeniacus, a, um, a. 120. Armeniabéli.
armentum, i. n. 410. Tſorda, déſzeg, barom.
armentarius, ij, m. Tsorda páſztor, Barom őrző.
armentinus, & armentitius, a, um, a. Tsordában való.
armentalis, e, Tsordai, Déſzegi.
armentoſus, a, um, Barmos, tsordás.
armilla, æ, f. 519. Arány perecz.
armillatus, a, um, a. Arany pereczes.
armillum, i, n. Aldozatra való bor edénynek neme.
armifer, & armiger, a, ũ, a. Fegyver hordozo.
armiluſtrium, ij, n. Muſtraltatás, népnek fegyverében meg-viſgálása.

armiluſtrum, i, n. Fegyveres kéſzülettel ſzentelendő innép vólt az régi Romaiaknál; iſmet muſtralo hely.
armipotens, tentis, g. o. Fegyverrel hatalmas; Hatalmas fegyveres.
armiſonus, a, um, a. Fegyver zörgő.
armo, as, are, 695. 895. Fel fegyverkeztetem.
armon, onis, n. g. & armoracium, Vad rétek.
armus, i, m. 202. Váll, czimer.
arnogloſſum, i, n. g. Bárany nelv, uti fű.
aro, as, avi, arare, 389. Szántok.
aroma, atis, 3. n. & aromata, 3. pl. n. 132. Fű ſzerſzám, drága gyükér.
aromatarius, ij, m. 104. Fű ſzerſzámos, patikáros.
aromaticus, a, um, a. Fű ſzerſzám izű.
aromatites, tis, 3. m. Fű ſzerſzámmal főzőt bor, iſmét, Egy draga kő.
aromatopola, 492. Fű ſzerzet árulo, gyükér, áros.
aromatopolium, Fű ſzerzet árulo hely patika.
arquatus, ti, m. ſubſt. Sárgaſággal beteg.
arquatus, a, um, a. *(ab inuſit. arquus) ſcribitur n. arcus.* Kézij modra haylot.
arquites, 1. & 3. m. Kéz ijal vivo. Ijas.
arrectarius, a, um, Fel egyeneſedet, fel-mereſztőtt.

arrectio, onis, f. Fel-egyeneſztés, fel-mereſztés.

arrectus, a, um, a. Fel-egyeneſitet, fel-mereſztett.

arrepo, is, epſi, eptum, ere, Elő máſzok.

arreptitius, a, um, a. Eördögragatta.

arrepto, as, are, Gyakran elő-máſzok.

arrha, æ. f. & arrhabo, onis, f. 862. 757. Zálag, ſz: Miklos pénze; iſmét, az arrha, varaſſa, a' gazdag Arabijának.

arrideo, es, ſi, ſum, ere, 594 Reá moſolygok, nevetek.

arrigo, (ad rego,) exi, ere, 204 426. Fel-mereſztem, borzaſztom.

arripio, (ad rapio,) is, pui, ere, 435. El-ragadom.

arriſio, onis, f. Reá moſolygás, nevetés.

arriſor, oris, m. Reá moſolygo, nevető.

arrodo, is, oſi, oſum, dere, 22. El-rágom.

arroſio, onis, f. El-rágás.

arroſus, a, um, a. Meg-rágott.

arrogantia, æ, f. 840. Fel-fuvalkodás, kevélyſég.

arrogans, antis, Fel fuvalkodot, kevély.

arroganter, Kevélyen, fel fuvalkottul.

arrogo, as, avi, atum, are, Magamnak tulajdonitom, kevélyen enyimnek tarom.

ars, tis, f. 4. 377. 724. Meſterſég.

arſenicum, ci, n. Arany ſzin, arany glét.

arſis, is, g. f. Szonak fel-emeléſe.

artemiſia, æ, f. 136. Fekete üröm.

artemon, onis, m. 463. Hajoi vitorlának neme.

arte-

arteria, æ, 274. Elő ér, pulſus nevő ér; iſmét: Gége.

arteriace, es, 1. f. Minden pulſus érhez valo orvoſság.

arthritis, idis, 3. f. 309. Inai ſzakat betegſég, köſzvény.

arthriticus, i, m. Köſzvényes, inaknak erőtlenſzégével bereg.

arteſis, & arthreſis, g f. Tagoknak, és inaknak nyavalyája.

articularis, e, a. Izi tagi.

articulatio, onis, f. Izésőlés.

articuloſus, a, um, a. Izes.

articulatus, a, um, 161. Mágyarul ki mondatot; izekre oſztatot.

articulatè, & articulati, Izenként, magyarán.

articulo, as, avi, are, Magyárázok; iſmét: tſomózok.

articulus, i, m. 261. Izerske. ujjatska.

articulus temporis, Időnek ſzem-pillantáſni része.

artifex, icis, m. 378. Műves, Meſter ember.

artifex, icis, a. g. o. Meſterſéges, Meſterſzegű.

artificiosè, & artificialiter, adv. 751. Meſtergeſzegeſſen.

artificium, ij, n. 655. Meſterſzég.

artocopus, i, m. Kenyér-sütő.

artoereas, atis, n. 408. Rétes, béles, huſos béles.

artolaganum, i, n. Turos béles, pánkok.

artogala, n. pl. & artomelum, i, n. g. Ibidem.

artopta, æ, f. 431. Sütö aszszony, ismét: szakaszto tekenö.

artopticus, a, um, Kenyér sütéshez való.

artopticus panis, Pogátsás kenyér.

artro, as, avi, are, Másodszor szántok, forditok

artuo, as, are, Tagonként osztom.

artus, uum, ubus, pl. m. 309. 570 512. Tag.

arvina, æ. 329. Háj, diszno sir.

aruncus, ci, m. subst. 183. Ketske szakálla.

aruncus, a, um, a. Ketske szakállo.

arumus, a, Csötsetlen, tölgyetlen.

arundo, inis, f. 139. Nád.

arundinetum, i. n. Nádas hely.

arundifer, a, um, a. Nád termö, nád hozo.

arundinacens, arundineus, arudinosus, a, um, a. Nádas, nádi, nádu.

arum, & aron, i, n. 132. *sic & aros,* Borju láb, avagy Isten szakálla nevü fü.

arvum, i. n. 387. Ugar, szántot föld az mely bé nem vettetett.

aruspex, icis, m. vid. haruspex. Jövendölö.

aruspicina, æ, f. Jövendölö mesterség.

arx, cis, f. 717. Vár.

AS.

As, assis, m. 493. 765. 866. Garas, pénz, ismét: Font mértek, az melly 12. részre osztathatik.

asarotum, ti, n. Czifrás padimentom.

asarum, i, n. 136. Kapotnyak nevü fü.

asbestinum, i. Len vászon, ki meg nem ég.

asbestus, i, m. El-olthatatlan.

ascalonia, æ, f. & ascalonium. Mogyoro hagyma.

ascuales, is, & ascaulus, i, m. Tömlö Sipos.

ascaula, æ, f. 777. Tömlö, (bordo) sip.

ascarides, dum, f. 218. Aro férgek hernyok.

ascendo, is, ere, 37. Fel-hágok, fel-mégyek.

ascensio, onis, f. Fel-hagás, fel-menés.

ascensor, oris, m. Fel-menö, fel-hágo.

ascensus, ûs, 4. m. 544. Fel-menés, fel-hagás.

asceteria, orum, Klastromok.

aschion, ij, g. n. Daganat, tsomo.

ascia, æ, f. 527. Gyalu, szinlö bárd, szinlö.

ascio, as, avi, are, ibid. Szinlem, bárdolom, gyalulom.

ascisco, is, scivi, ere, 586. 919. Mellém fogadom, hozzá vészem.

ascitus, & asciticius, a, um, a. 578. Hozzá fogadot, vétetet.

ascites, is, g. f. Viz korság.

asclepias, adis, f. Sok gyükerü, hosszu águ fü.

ascoliasmus, i, Fél lábon szökés, sántitás.

ascopera, æ, f. Tüszö, tassol, tarsoly, tömlösák.

ascribo, is, psi, ptum, ere, Fel-irom, néki tulajdonitom.

ascriptio, onis, f Fel-irás.

ascriptitius, & ascriptivus, a, um, a. 62. Bé-irattatott.

aſcriptor, & adſcriptor, is, Alá iró.
aſcriptus, a, um, a. Hozzá iratott.
aſellus, i. m. 170. 180. Szamárotska.
aſella, æ, f. Nőſtény ſzamárka.
aſia, æ, f. Edgyik ez világ négy véſzei közzül.
aſilus, li, m. 221. Ló légy, Bárom kergető fene bogás.
aſinus, i, m. 180. Szamár.
aſina, æ, f. Nőſtény ſzamár.
aſinarius, a, um, 403. Szamárhoz valo.
aſinarius, ij, g. m. ſubſt. Szamár-hajto.
aſininus, a, um, m. 245. Szamári.
aſio, onis, f. 3. 159. Fülés-bagoly.
aſmatographi, orum, m. pl. Enek ſzerző poeták.
aſomatus, ti, m. Teſtetlen, teſt-nélkül való.
aſotia, æ, f. Tobzodás, mértékletlenség.
aſotus, ti, m. 865. Tobzodo.
aſparagus, i, m. 136. Majoranna.
aſpargo, nis, Viz, vagy eső miat lőt kár.
aſpectus, ús, 4 m. 10. 278. Látás, tekéntés, nézés.
aſpectabilis, e, 2. Nézéſre, látáſra mélto, tekéntetes.
aſpecto, as, are, Szemlélek nézelők.
aſpero, as, avi, are, Keménnyé és daraboſsá tészem.
aſper, a, um, 275. 321. Darabos, zordon.
aſperè, & aſperiter, inuſit. adver. Daraboſſon, keménnyen.
aſperitas, atis, f. 7. Dáraboſſág, keménység.

aſper-

aſpergo, is, ſi, ſum, ere, Meg-hintem, öntözöm, fetskendem.
aſpergo, ginis, Hintés, meg-hintés, öntözés.
aſperſio, onis, f. g. &
aſperſus, ûs, 4 m. 587.
aſpernatio, onis, f. 374. Meg-utálás, utálatoſság.
aſpernor, aris, d. Meg-utálom.
aſphaltites, m. Az holt tenger Sido Országban.
aſphaltos, m. Enyv.
aſphodelus, li. Eőkör-fark.
aſpicio, exi, ere, ectũ. 992. Nézek, reá-nézek.
aſpidiſci, orum, pl. m. Kis paiskal vagy pais modon való ékeſſegetskék.
aſpilates, tis, f. Fzűſt ſzinő drága kő.
aſpiro, as, are, 840. Reá fuvok, reá ahétozom.
aſpiratio, onis, f. Lehellés.
aſpis, idis, f. 213. Aſpis-kigyo.
aſplenum, i, n. Lép kiſſebitő fű.
aſportatio, onis, f. El-hordás, el-vétel.
aſporto, as, are, El-hordom, el viſzem.
aſpredo, 532. Daraboſſág, keménység.
& aſpretudo, inis, f.
aſpretum, i, n. Darabos, hely.
aſſa vox, Hangitsálo, ſzerſzám nélkül valo puſzta ének ſzó.
aſſatura, æ, f. Darab petſenye, vagy sűtés.
aſſa, orum, n. plur. Sült petſenyek.
aſſæ, arum, f. pl. Dajkák, kik mindenkor az ſzopo gyermekeknél ülnek.

aſſu-

assamenta, orum, n. pl. Ház fődni való deszkák, kérgek.

assaratum, i, n. Borbol, és vérből elegyitet ital.

assarius, a, um, a. Sült.

assecla, æ, m. 640. 676. Követő.

assectatio, onis, f. Utaña járás, mellette forgás.

assectator, oris, m. Utáña járo, mellete forgo.

assector, aris, ari, d. Utánna járok, mellete forgodom.

assensio, onis, f. & assensus, ûs, 4 358. Javallás, reá hagyás. Jová hagyás.

assensor, oris, m. Jovallo.

assensus, a, um, p. Jovallator, jová hagyatot.

assentatio, onis, f. 921. Hizelkedés.

assentatiuncula, æ, f. Hizelkedéske.

assentator, oris, m. 924. Hizelkedő.

assentatorie, adv. Hizelkedve.

assentior, iris, ensus, & assentio, is, ire, Egygyet értek, hozzá hajlok.

assentor, aris, ari, d. Hizelkedőm.

assequor, eris, utus, 224. El érőm.

asser, eris, 3. *m,* 530. Deszka.

asserculus, li, & assiculus, li, m. dimin. Deszkátska.

assero, is, ui, ere, tum, 811. Vallom, állattom.

assertio, onis, f. Vallás.

assero, is, evi, itum, ere, Mellé ültetem, vetem, plantálom.

assertus, a, um, a. 610. Vallator, szabadságban helyheztetett.

assertor, oris, m. Szabadságban, vagy szolgálatba helyhető személy.

asservio, is, ire, Néki szolgálok.

asservo, as, avi, are, 650. Meg-tartom, őrzőm.

asses, ium, pl. Széles sendelyek, sendely deszkák.

assessio, onis, f. Hozzá ülés.

assessor, oris, m. (vide sup. *adsessor*) Assessor, mellete ülő.

assestrix, icis, f. Mellete ülő aszszony.

assessura, æ, f. Mellette ülés.

assevero, as, are, 811. Alhatatoson vallom.

asseveratio, onis, f. Alhatatos vallás.

assicceſco, is, scere, Meg-szárodok.

assiceo, as, are, Meg-száraszthom.

assidelæ, arum, f. Papoknak áldozati asztalok.

assideo, es, edi, dere, & assido, is, edi, dere, 558. Melle ülök, melette ülök.

assidue, & assiduo, adv. Szüntelen, szüntelenül.

assiduitas, atis, f. 884. Szüntelen rajtá létel.

assiduus, a, um, a. Szüntelen, szorgalmatos.

assigno, as, avi, are, 22. Néki tulajdonitom, fel-jedzem.

assignatio, onis, f. Deputálás, tulajdonitás, el-jedzés.

assilio, is, ivi, lij, ultum, ire, Hozzá ugrom, mellé szökőm

assimilo, as, avi, are, 270. Hasonlitom.

assimiliter, adv. Hasonlo-képpen.

aſsimilis, e, a. Hasonlo.
aſsimulo, as, avi, are, Tettetem.
aſsimulatio, onis, f. g. Tettetés.
aſsimulatus, a, um, a. Hozzá tétettetőt.
aſsipondum, ij, 2. n. Romai font, egy garas nyomo.
aſsiſto, is, aſtiti, aſtitum, aſsiſtere. 675. Mellé-állok.
aſsirus, a, um, a. Mellé epitett, ültetett.
aſso, as, avi, are, 431. 437. Sűtőm, aszalom; ismét: deszkázom.
aſsocio, as, avi, are. 984. Társalkodom, társolom.
aſsoleo, es, itus ſum, ere, Szoktam lenni.
aſsolet, imperſ. Szokot lenni.
aſsono, as, ui, are, Reá zőngők.
aſsuesco, is, evi, etum, ere, 801. Reá szokom.
aſsuetudo, inis, 3. f. Reá szokás.
aſsuetus, & aſsuefactus, a, um, adj. Reá szokot, szoktatot.
aſsuefacio, is, eci, ere, Szoktatom, reá szoktatom.
aſsuefactio, onis, f. Szoktatás.
aſsula, æ, f. 527. Kis deszkátska, forgátska.
aſsulatim, adv. Forgátsonkint, darabonként.
aſsulosè, adv. Apro forgátsonkint.
aſsulto, as, avi, are, Reá-ugrándozom.
aſsultim, adv. Reá-ugrándozva.
aſseveranter, & aſseveratè, adverb. Alhatatosson, vallásképpen.

aſsultus, ûs, 4. Reá-ugrás.
aſsum, ades, adeſt, Jelen vagyok; véle vagyok.
aſsum, aſsi, n. subſt. Sűlt, petsenye.
aſſus, a, um, a. 328. Sűlt, sütőt.
aſſumentum, ti. n. 505. Hozzá varrot, fot, foldozás.
aſſumo, is, pſi, ptum, ere, Fel-vészem.
aſſumptio, onis, f. (308. Fel-vetél.
aſſumptitius, a, um, a. Fel vétetett fele.
aſſumptivus, a, um, a. Fel vehető.
aſſumptor, oris, m. Fel-vévő.
aſſumptus, a, um, a. Fel vétetett.
aſſuo, is, ui, utum, ere, Reá varrom, hozzá foldom.
aſſurgo, is, exi, ctum, ere, 78. 901. Tiszteſségre megyek, felkelek.
aſt, conj. disjunct. 967. De.
aſtaphus, idis, f. Tengeri szőlő.
aſteiſmus, i, m. Emberség, beszédi ékesség.
aſterias. Matska gém.
(avis ex genere ardeolarum à fulgore aſtrorum ſic dicta.)
aſterion, rij, n. Poknak neme; ismét: egy varasnak, és fűnek neve.
aſteriſcus, ci, m. 741. Kis tsillagmodu jegyetske.
aſterno, is, aſtravi, aſtratum, eſternere. Mellé-téritem, vetem.
aſthma, atis, a, um, 300. Nehezen lehellés.
aſthmaticus, Nehezen lehellő.
aſtipulatio, onis, f. & aſtipulatus, ûs, 4 m. Egygyezés, egygyet értés.

aſtipulator, oris, m. Edgyet értő, edgyezŏ.
aſtipulor, aris, ari, dep. v. Edgyet értek.
aſtituo, is, ui, tum, ere, Elő állatom.
aſto, as, aſtiti, aſtitum, vel aſtaum, ſtare, Fel-állok, mellé állok'
aſtomi, orum, g. m. pl. Indiai ſzájatlan népek, a' kik tsak lehellettel élnek.
aſtragalus, i. Boka, csŏd, bŏtkŏ.
aſtrepo, is, pui, ere, Rea zŏrgŏk, tsattagok.
aſtrictè, adv. Szoroſſon,
aſtrictio, onis, f. Reá ſzoritás.
aſtrictor, oris, 3. m. Reá ſzorito.
aſtrictorius, a, um, a. Szoritáshoz valo.
aſtrictus, a, um, a. Reá ſzoritatott.
aſtringo, is, xi, ere, Reá ſzoritom.
aſtroboliſmus, i, Ragya.
aſtrolabium, ij. Csillag iſmértetŏ ſzerſzam.
aſtrologus, i, & 778. Egi járébol jŏvendŏlŏ, vagy
aſtronomus, i, m. ég forgásárol valo tudománynak meſtere.
aſtrologia, æ, & aſtronomia, æ, f. Egi-nézéſnek, vagy az ég járáſinak tudománya.
aſtrum, tri, g. n. Csillagokbol állo égi jegy.
aſtruo, is, xi, aſtructum, aſtruere, Reá épitek.
aſtu, abl. pro adv. aſtutè, ponitur, 817. Okoſſan, ravaſzon.
aſtutia, æ, 1. f. & aſtus, ûs, 4 m. Okos, ravaſz álnokság.
aſtutus, i, m. Ravaſz, álnok.

aſtu-

aſtutè, adv. Ravaſzul, álnokul,
aſtupeo, es, ui, pere, c. ſ. Reá bámulok, magamban meg-feletkezem.
aſturco, onis, m. 453. Iramlo, poroſzka, vagy, Auſtriai poroſzka lo.
aſylum, i, n. 625. Szabad ſz: hely volt, régen a' Sidok, és pogányok kŏzŏ; menedék hely.
aſylia, æ, f. Szabadságnak juſſa.
aſyla, æ, f. Bárom orvoslo fŭ, Tikbel fŭ.
aſymbolus, a, um, a. 821 A' ki ſzert, vagy kŏzre nem ád. (zás.
aſymphonia, æ, f. Egyenetlen ſzollás, Hango-
aſyndeton, ti, n. Eŏſzve foglalás nélkŭl való.
aſyntheta, orum, n. pl. Tiſzta Criſtál.
aſyſtaton, ti, n. Meg-alhatatlan.

AT.

At, conj diſ. 623. De magâ.
atâgen, enis, m. & attagena, æ. f. Tsáſzár madár.
atat, interject. Imé, láddé.
atavus, i, m. 602. Eŏsŏdŏſinek attya, vagy jobatyád attyának, az attyanak attya (az az) negyedik jobattyád.
atavia, æ, f. 602. Eŏsŏd, ŏſinek annya; vagy job attyád attyának az attyának annya, az az, negyed izen valo job, nagyob, ſzép annyád.
ater, a, um, a. 334. Fekete homályos.
ateramna, orum, pl. n. Nehezen fŏvŏ lentſe, borſo.
athara, æ, f. Pép gyermeknek való káſa.

athæneum, ei, n. A' pogányok közt Minervának szenteltetett hely volt; Oschola, Academia, tanito hely.

atheus, i, m. 969. Istentelen, ki az Isten felől semmit nem tart.

ather, eris, 3. m. Arpa kalász hegyi.

atheroma, atis, n. Kelevény, fejér genyetséggel rakva.

athleta, æ, m. g. 949. Bajnak, baj-vivo, hartsolo vitéz.

athletica, cæ, f. Bajnaki tudomány.

athletice, adv. Bajnakul.

athleticus, a, um, a, Bajnaki.

athlothétes, æ, m. Bajnak viadal meg-itélő, fizető.

atlas, antis, m. Magas hegy, mauritániában, ismét: egy nagy Oriás, kiről az Poeták azt költötték hogy vallán tartya az eget.

atlantis, idis, f. 546. Leánya, vagy unokája Atlásnak.

atlantides, æ, is, & atlantiades, f. (atlantius, nodus i. e. primæ spinæ articulus) Fijas tik nevő, sereg tsillág.

atnepos, otis, m. Negyed unokám.

atneptis, tis, f. Fiam leányának, leánya unokája.

atocion, & atocium, cij, n. Tiltot osvosság, melly az aszszonyokat magtalanokat-részi.

atomos, & atomus, i, c. g. 969. Ketté vághatatlan, metczetetlen.

atquè

atquè, conjunct. 28. 466. 682. Es, és.

atque etiam, De még-is.

atqui, & atquin, conj. disjunct. 725. De pedig.

atrabatica, & atrebatica, sc: vestes, f. g. pl. Fekete ruhák.

atractylus, f. Bogáts-kóro.

atramentarium, ij, n. 738. Ténta edény. (Kalamaris *ineptè.*)

atramentum, ti, n. ibid. Ténta, vagy feketitő festék.

atratus, a, um, a. Feketéttetet, gyászolo.

atriarius, ij, m. Pitvarban állo.

atricapilla, æ, f. Fekete fejő madaratska.

atricolor, oris, m. Fekete szinő.

atricus, ci, m. Pitvar, tornácz, őrző, ajton állo.

atriensis, 676. Kapun állo.

atriplex, icis, m. 136. Laboda.

atrium, ij, 544. Pitvar, Tornátz.

atrox, ocis, g. o. 895. Kegyetlen, szőrnyű.

atrocitas, atis, atrocia, æ Kegyetlenség.

atrociter, Kegyetlenül.

atrophia, æ, f. Etel utálás, el-aszás, szárádás.

atrophi, orum, m. Az kik semmit meg nem emésztnek, és semmi ételel nem élnek.

atropos, pi, f. pl. c. Indulhatatlan; az az, egy az három parkak közzül, kik, kinek kinek Istentől végeztetet üdőt, szabjak végék fonálát, el-metczik; Isten aszszonyoknak vélték az régiek.

attaceo, es, ui, ere, Véle halgatok, egygyűt halgatok.

attactus, ús, 4. m. Meg-illetés.

attactus, a, um, a. Meg-illettetet.

atta, arum, Ollyak az kik, lábokat az földön vonván járnak, mintha töviſſen járnának.

attalicum, ci, n. Drága szép, ékes, ismét atlatz

attalicus, a, um, a. Fő ékes, pompás, fris.

attamen, conj. *ex ad & tamen,* 661. De mind az által, kunnyo.

attegia, arum, pl f. Hajlék kunnyó.

attelabus, i, m. Kis sáska neme.

attemperatè, adv. Alkolmatoſſan.

attempero, as, avi, are, Hozzá szabom, illetem.

attendo, is, ere, 483. 727. 804. Reá halgatok, figyelmezek.

attendens, o. p. & attentus, a, um, adj. Reá-halgato, szorgalmatos gondviselő.

attentè, adv. 726. Figyelmetes ſſen.

attentio, onis, f. Reá-halgatás, figyelmezés.

attenuo, as, are, Kéſértem, álnokſággal hozzá fogok.

attento, as, are, 531. Meg-vékonyitom.

attenuatus, a, um, a. Meg-vékonyittatott, kiſſebbittetett.

attenuatio, onis, f. Meg-vékonyitás.

attenuatè, adv. Gyengén, vékonyon.

attero, is, vi, ere, 560. 967. El-koptatom.

atteſtans, Par. m. Bizonyság-tévő.

atteſtatus, a, um, a. Meg-bizonyittatott, bizonyságul vétetett.

atteſtatio, onis, Bizonyitás, bizonyság tétel.

atteſtor, aris, ari, Bizonyságul fogom.

attexo, is, ui, xtum, ere, Reá-szövöm, hozzá szövöm.

attica, ca, f. Görög országi, tartomány, azkiben Athenás vagyon.

atticè, adv. Attikai modra.

atticiſmus, Görög attikai modgya, az szoláſnak.

attociſſo, as, are, Attikai modra szollok.

atticus, a, um, 495. Athenásbéli, vagy attikai.

attinet, imperſ. 515. Illik.

attineo, es, ui, ere, Hozzá tartozom, tartom.

attingo, ere, 826. 977. Meg-illetem.

attollo, is, ere, 503. 541. Fel-emelem.

attono, as, ui, are, Meg dördülök, el-rémitöm.

attondeo, es, di, dere, Meg-nyiröm, el-beretválő.

attondeor, eris, attonſus, ſum, eri, Meg-beretváltatom.

attonſus, a, um, Nyirött, meg-nyirött.

attonitus, a, um, 62. El ijet, el-rémült.

attonitè, adv. El-rémülvén.

attraho, is, ere, 190. 271. Hozzám vonszom.

attractus, a, um, a. Hozzá vonyatott.

attractio, onis, f. Hozzá vonyás, szivás.

attrecto, as, are, 321. Tapogatom, tapaſztalom.
attrectatio, onis, f. & attrectatûs, 4. m. Meg illetés, tapaſztalás, tapogatás.
attrectatus, a, um, a. Meg-tapogatot, fogdoſtatot.
attremo, is, ui, ere, Meg-rettenek rajta.
attribuo, is, ui, Tulajdonitom, adom.
attributio, onis, f. Tulajdonitás, adás.
attributor, oris, m. Tulajdonitó.
attributorius, a, um, a. Tulajdonitáshoz való.
attritus, a, um, p. 290. El-kopot.
attritio, onis, f. & attritus, ûs, 4. m. Koptatás, el-kopá.
atypus, atypi, m. Rebegő ſzavu.

Au.

Au, Interject. Enye.
avaritia, æ, f. 848. Főſvényſég.
avarè, & inuſit: avariter, adverb. Főſvényen, főſvényől.
auceps, upis, c. g. 428. Madaráſz.
aucupium, ij, n. & aucupatio, onis, f. 428. Madarálſág, madaráſzás.
aucupor, aris, ari, 841. (*aucupo, inuſit.*) Madaráſzok.
aucupatorius, a, um, Madaráſz fzerſzám.
auctarium, ij, n. 994. Meg-ſzerzés, hozzá adás.
auctio, onis, f. 865. Nevekedés, iſmét: kotya-vetye.
auctionor, aris, d. ibid. Kotya-vetyét hányok.
auctionans, & auctionarius, ij, m. Kotya-vetye meſter.

auctionarius, a, um, a. Kotya vettye hányo helyi.
auctionalia, lium, pl. n. Kotya vetye Layſtroma.
auctoramentum, i, n. 65. Futo pénz, ſold.
auctoratus, Meg-kőteleztetett.
auctoror, aris, ibid. Meg-kőteleztetem.
aucto, as, are, Előregbitem, nevelem.
auctito, as, are, Gyakran őregbitem.
audentia, & audacia, æ, 1. f. 883. Méréſzſég.
audaculus, a, um, ibid. Méréſzetske.
audens, tis, & audax, g. o. 945. Méréſz.
audacter, & inuſit: audaciter, audenter, adv. Méréſzen.
audendus, a, um, p. Méréſzlendő.
audeo, es, auſus ſum, auſum, audere, 885. Mérek, mérőm.
audientia, æ, f. Meg-halgatás.
audio, is, ivi, vel audij, auditum, ire, 341. 660. 508. 930. Meg-hallom, hallok.
auditio, onis, f. 830. Meg-hallás, hallás.
audiens, tis, & auditor, oris, m. 631. 841. Halgato.
auditus, ûs, 4. m. 330 Hallás.
auditiuncula, æ, f. Halgatáſotska.
auditorium, ij, n. Halgato hely.
auditrix, icis, f. Halgatőnő.
auditus, a, um, p. Meg-hallatot.
ave, verb. defectivum. Egéſséggel.

aveho, is, exi, ere, El-vészem.
avellana, æ, 1. f. 121. Modgyoro,
avello, is, velli, & vulsi, vulsum, ere, 801. Le-szakasztom.
avena, æ, f. 129. 450. Zab.
avenacius, & avenarius, Zabi, zabos.
avena fatua, (a, um. Vad zab.
aveo, es, ere, præt, sup. c. 363. 999. Kivánom.
avernus, i, m. & 989. Az pokol,
averna, pl. orum,
avernalis, e, a. Pokolbéli.
averrunco, as, are, 984. El-teritőm, el-haritom az Isten haragját.
aversatio, onis, f. El-fordulás, el-adás.
aversor, aris, ibid. Irtozom tőle, gyűlőlőm, utálom.
aversus, a, um, a. 88. 260. El-fordult, el-forditatott.
aversor, oris, m. 907. El-idegenitő.
averto, is, ere, 984. El-forditom,
averta, tæ, f. Hát szij, szűgyelő hám.
aveto, imp. in fine epist. Légy egésségben.
aufero, abstuli, ablatum, 946. El-vészem.
aufugio, is, fugi, fugitum, aufugere. El-futok.
augeo, es, xi, auctum, ere, 872. Eőregbitőm.
augesco, is, ere, Nevekedem, őregbedem.

augmentum, ti, n. Eőregbűlés, őregbedés, szaporodás.
augmentatio, onis, f. & augmen, inusit. Idem.
augmento, as, are, Eőregbitem, szaporitom.
augur, uris, m. 645. Madár szóbol jövendőlő.
augurium, ij, & auguratio, onis, f. 644 Jövendő mondás, jövendőlés.
auguratus, ûs, m. Idem.
auguror, aris, ari, 645. Jövendőlők.
auguraculum, Jövendőlő hely.
auguralis, e, Jövendőlői.
auguratò, adv. Jövendőlés szerint.
augustus, a, um, a. 626. 780. Szentséges, Felséges.
augustus, ti, subst. Kis aszszony-hava.
avia, æ, f. 601. Szép, job, nagy anyád; ükőd.
avitus, & aviticus, a, um, adject. Főstűl maratt.
aviarium, ij, n. 147. 157. Madár-tarto hely, ketrecz.
aviarius, ij, m. Madarral bano.
avicula, æ, f. 428. Madáratska, madarka.
aviditas, atis, 366. 848. Kévánság.
avidè. adv. 198. 726. Mohon, nagy kivánsággal.
avidus, a, um, a. 846. Kévánságos, kéváno.
avis, is, f. 142. 436. Madár.
avius, a, um, 477. Uratlan, ut-nélkűl való.
aula, æ, f. 680. Udvár, palota.
aulæum, ei, n. 679. Kárpit, Supellát.

auladus, i, m. & aulates, a, m. 775. Sipos, Kŭrtŏs, Trombitás.

auleticus, um, Sipi, ſopoſi.

aulicus, a, um, a. 675. 925. Udvari.

aulicus, ci, m. ſubſt. Udvari ember.

aumarium, rij, 2. *n.* Rejtek hely.

avocamenta, orum, n. pl. Munka után teſtnek meg-könnyebitéſe.

avocatio, onis, f. El-hivás.

avoco, as, avi, are, El-hivom.

avolo, as, are, 430. 527. El-repŏlŏk.

aura, a, f. 55. Széllŏ.

aurantium, ij, n. 123. Narants.

aurum, i, n. 95. 531. Arany.

auro, as, are, Meg-aranyazom.

auramentum, i, Arany vájo, tiſztito ſzerſzám

auraria, a, & aurifodina, Arany-bánya.

aurarius, rij, m. Aránya zo, arany-mŭves.

aurarius, a, um, a. Aránya hoz valo.

aurata, a, f. 166. *ab aureo colore,* Arány-ſzinŏ hall, piſztrang.

auratura, a, f. Aranyazás.

auratus, & aureus, a, um, adject. 494 562. Aranyas.

aurea, ea, f. Kŏtŏ fęk, fęk agy.

aureolus, ei, m, & aureolum, i, n. Arany forintotska.

aureolus, a, um, a. Drága aranyas.

aureus, ei, m. ſubſt. Arany-forint.

aure-

aurelia, a, f. 226. Az Csaſzárnak annya volt; iſmét Franciai város.

aurichalcum, ci, g. n. Aranyas réz, rézes arany.

auricomus, i, m. Kinek arany ſzinŏ a' haja.

auricula, a, f. 284. Fŭletske, Fŭlnek kŭlsŏ, ré-(ſze.

auricularis digitus, Kis uji.

auricularis, e, a. 262. Fŭlkŏz való.

auricularius, ij, m. Titkos Secretárius.

aurifaber, bri, 2. m. & aurifex, cis, m. 518. Arány mŭves, ŏtvŏs.

aurifer, a, um, Arany hordozo, arany-ter-mŏ.

aurificina, a, f. Eŏtvŏs mŭhely.

aurifur, furis, m. & aurilegus, i, m. Arany lopo.

auriga, a, m. 454. Kotſis, ſzekeres.

aurigor, aris, Kotſiskodom.

aurigarius, rij, ſubſt. Szekér vezetŏ.

aurigarius, a, um, adj. Szekereshez, kotſishoz valŏ.

aurigatio, onis, f. Kotſiſſág, kotſiskodás.

auriger, a, um, a. Arany viſelŏ.

aurigo, ginis, f. 306. Sárgaság.

auriginoſus, Kin az sárgaſág vagyon.

auripigmentŭm, ti, n. 104. Arany glét, ſárga arany feſték.

auris, is, 204. 299. Fŭl.

auriſcalpium, pij, n. 262. Fŭl-vájo.

auritus, a, um, Fŭles, jol hallo.

auriſcaripeda, a, f. Hernyŏ.

auſcul-

auſculio, as, are, Reá halgatok.
auſcultatio, onis, f. Reá halgatás.
auſcultator, oris, m. Reá halgato.
aurora, æ. f. Haynal.
auſim, ſis, ſit, pl. auſint, Merném.
verbum defectiv. auſio, pro audeo, vetus verbum inuſit.
auſonia, æ, f. Olaſz Orſzág.
auſonius, a, um, a. Olaſz Orſzági.
auſpex, icis, m. 592. 644. Jövendölö, vö leginy vévö.
auſpicor, aris, ari, 752. 781. Jövendöt mondok, el-kezdem.
auſpicium, ij, n, 462. 644. Jövendölés.
auſpicalis, e, a. Jövendöléſi.
auſpicatò, adv. Jo ſzerentſęſen.
auſter, tri, 56. Déli ſzél.
auſtralis, e, & auſtrinus, Déli, dél ſzeli.
auſterè, adv. (*a, um,* Savanyun, keminyen.
auſterus, a, um, a. 326. Savanyu, komor.
auſteritas, atis, f. Savanyuság, komorság, kedvetlenſęg.
auſtria, æ, Német Orſzágnak, elsö réſze, Magyar orſzág felöl; fö városſa Béts.
auſus, ûs, 4 m. Mérés, méréſzlés.
auſum, 1. n. Méréſz tſelekedet.
auſus, a, um, a. Az ki mérte, ki valamit megmért.
aut, Conj. disjunct. 6. 63. 297. Vagy, avagy.

autem, Conj. diſcretiva, De, penig, pedig, kedig.
authenticus, a, um, Közönſęges tanátsban megerösittetet dolog.
authepſa, æ, f. Nagy meſterſęggel, tſinált vas faſzék vólt, az regieknél ki tsak nem magától az étket meg fözte.
auctor, & arthor, oris, c. g. 722. 871. 992. Eöregbitö, ſzerzö, tſinálo, ujonnan kezdö.
auctoritas, & authoritas, atis, f. 659. Méltoság, bötsület.
authoctones, m. pl. Hazájokban lakók, lakta földekben ſzülettettek.
autographum, 1. n. Tulajdon kéz irás.
autographus, a, um, adj. Eönnön, kezével irattatot.
autolecythus, i, m. Budoſo, kurittyolo, kuldus.
automata, orum, pl. n. & automatum, 1. variùs, 431. 772. Magától, mozgo ſzerſzám, mint az ora.
automatarius, ij, m. Magától mozgö ſzerſzámot tſinálo meſter ember: mint az orás.
autonomia, æ, f. Szabadsága, embernek, tulaydon törvényével élni.
autonomus, 1. m. Szabad akarattya ſzerint élö.
autophorus, i. m. Nyilván való lopo.
autopyron, n. Hitványul sült korpás kenyer.
autoramentum, ti, n. Sold, tiſzti ſzolgálatra kötelezö jutalom.

autoratus, i. Tiſzti hadi ſzemélyekhez eskűttetet, fogadtatot.
autores. pl. Kik kőnyveket irtanak.
autoro, as, avi, are, Vitézek kőzzé, ſoldra fel-
autumnus, i. m. 37. 198. Eőſz. (irom.
autumnitas, atis, f. Eőſzi űdő, ſzűret.
autumnus, a, um, a. Eőſzi.
autumo, as, are, 969. Vélem, itilem.
avulſio, onis, f. Le-ſzakaſztas.
avulſor, oris, m. El-ſzakaſzto.
avulſus, a, um, El-ſzakaſztatott.
avunculus, i. m. 603. Anyám battya.
avunculus major, űkőm báttya.
avus, vi, m. 601. Eős, ſzép, jobattya, vagy
auxilior, aris, ari, 906. Segitem. (apa.
auxiliaris, e, a. Segitſęg, ſegitő.
auxiliarius, a, um, Meg-ſegitő.
auxiliator, oris, m. Meg-ſegitő.
auxilium, ij, n. 695. Segitſęg, ſegedelem.

AX.

Axes, m. pl. Táblák, vagy ſindely deſzkák
axiculus, li, m. Deſzkátska.
axilla, æ, f. 254. Honallya, holnallya.
axiomantia, æ, f. Feyſzék és gyaluk által való
bűvős babonás jővendőlés
axioma, atis, n. 749. Tellyes mondás, méltoság,
betsűlet.
axis, is, m. 3. 457. 758. Tengely; iſmét: egy Indiai
vad, és égi tengely jelentő tſillagzatt.

axitioſi, m. pl. Párt űtők, kik valami tſelekedétre őſzve atták magokat.
axungia, æ, f. 457. Oháy, ſzekér-kenő. (kat.

AZ.

Azimus, i. m. 407. Kovász nélkűl való kenyér.

B.

BAal, & Bahal, alis, maſc. g. Egy Tyriai Bálvány Iſten, mellyet oſztán más névelpriapuſnak hittanak.
bahalim, m. pl. Balvanyok.
babæ, adv. *vel* Interject. De ugyé, bezzeg!
(Græca admiratio, pro quâ latini utuntur Papæ)
babylon, onis, f. Fő váraſſa Cháldeának.
babylonia, æ, f. Tartománya, az nagy Affrikának, igy neveztetet, a' Babylon fő városrol.
babylonius, a, um, Babyloniai.
babylonicus, a, um, Babylonbeli.
bacca cæ, f. 118. 122. Boroſtyán, ſom, és egyéb efféle fák, apro gyűmőltſe.
baccalia, æ, f. Boroſtyán fa neme.
baccatus, a, um, Bimbos, gyöngyel fűzőt.
bacchanalia, liorum, & lium, 955. Bacchus Innepei fárſang.
baccalaureus, ei, n. Boroſtyán koſzoruval koronáſztatott.
bacchatim, adv. Bacchus modra, bolondul, bodultul.

bacchatio, onis, f. Bacchusi inneplés, dühüsködés.

bacchor, aris, ari, 824. Bacchus innepét szentelem, dühüsködöm, bolondoskodom.

bacchabund⁹, a, um, 644. Futósok, üvöltök.

bacchus, i. Az Bor Isten.

bacchejus, baccheus, & bachicus, a, um, a. Bacchusi, bacchushoz való.

baccifer, a, um, a. Bimbo-hozó, apro gyümölcsöket, termö.

baccula, æ, f. Kis gyümöltsötske, bimbotska.

baceli, orum, m. pl. Kábák, dörek, bolondok.

bacillum, i, n. & bacillus, i, masc. Bototska, páltzáska, istápotska.

baculus, i, m. & baculum, i. neut. g. Bot, páltza, lstáp.

badius, a, um, 334. Verhenyö szin, gesztenye szin.

bajus, & balius, se: color. Vértse-szin, veres-szin.

bata, æ, f. Pásztori, gyapjás köntös, szür,

bagous, m. Meg-hérélt, kinek a' természetre nints ereje.

bajulo, as, are, 461. Hordozom.

bajulus, i, m. ibid. Tereh-hordozo.

balæna, æ, f. 171. Tzet-hal.

balanus, i, m. Mak.

balatus, & balaninus, i, m. Mak olayjal, meg-öntetett, mak olajos.

balatro, onis, m. 917. Sarurul le-vakart sár.

balatrones, m. pl. Semmire kellö tsöltsapok.

balatus, ûs, 4. m. Bégetés, bömbölés, bögés.

balaustium, ij, n. Poma gránátnak a' viraga.

balustinus, a. um, a. Poma gránát virag szinö.

balbus, a, um, 282. Selyp, pelyp, selp.

balbè, adv. Selpen, pelypegvé.

balbuties, ei, 5. f. Selypsép, pelypség.

balbutio, is, ire, 130. 282. Selypegek, pelypegek.

balista, æ, f 712. 257. Számszer igy, számszer íj.

balistarius, ij, m. 698, Számszer íj gyárto, tsinálo.

balistarium, ij, n. Számszer ivel, lövöldözö hely.

ballio onis, m. 827. Kurva tartok, avagy bordély mesterek.

balneum, ei, n. balneæ, arum, pl. f. 579. Fördö, förödö.

balneator, oris, m. 585. Fördös.

balneatrix, icis, f. Fördösné.

balnearius, a, um, & balnearis, e, a. Fördöhös való, förödöi.

balnearium, ij, subst. *n.* Förödö hely, förödö ház.

balneatorius, a, um, adj. Fördösi, fördö házi.

baltheus, ei, m. & baltheum, ei, n. 701. Szablya szíj, pais szíj, boglaros szíj.

baluca, cæ, & balux, cis, f. Arany szem, arany föveny.

bambacrum, ci, n. Fa gyapot.

bambalio, onis, m. Dadago, selypegö.

banus, ni, m. Tót országi nagy Úr, Gubernator, Bán.

banatus, ûs, 4. m. Bánság, Uraság.

bannum, ni, n. Számki vetésnek neme.

banausus, si, m. Kováts legény, Tűznél kemẽczénél rabotáló ötvös.

baphia, æ, f. Festő ház.

baphice, es, 1. f. Festő mesterség.

baphicus, a, um, Festéshez való.

baptes, æ, m. Joszagu drága kő.

baptizo, as, are, 122. 633. Keresztelek.

baptisterium, ij, n. Keresztelő kő.

baptisma, atis, & baptismum, i, n. Keresztség, keresztelés, szeredő, mosodá.

babtistes, æ, & baptista, æ, m. Keresztelő.

baptizatus, a, um, a. Meg-kereszteltetőt.

barathro, onis, n. 865. Tobzodo.

barathrum, i. n, 70. Feneketlen barlang, mélység

barbaries, ei, 5. & barbaria, æ, f. inusit. 842. Parasztság, gorombaság.

barbaricus, & barbarus, a, um, 895. Paraszt, idegen szavó, beszédű, és erkölcsű.

barbarè, adv. Parasztul, Deáktalanúl.

barbaria, æ, f. Gorombaság, parasztság, vagy Barbarusok országa.

barbaricum, ci, n. Nem inémű hadi kiáltás.

barbaralexis, eos, f. Deák beszédben, deáktalan, szonak elegyitése.

barbarismus, idem deáki szoláſnak Midőn ember deákul, nem modgya szerint szol.

bar-

barbaricarius, ij, m. Kép himvarro, selyem szövő.

barba, æ, f & inusit: barbicium, ij, n. Szakál.

barbula, æ, f. Szakállatska.

barbatulus, a, um, a. 251. Szakállaska, kis szakálló.

barbatus, a, um, Szakállas.

barbiger, eri, 2. m. Szakál viselő.

barbiton, & barbitum, 1. n. g. 775. Lant.

barbo, onis, & inusit: barbus, i e. piscis barbatus, Hartsa.

bardo cucullus, i, m. Olah laſnak, süveg, olah tsuklya, zéke.

bardus, a, um, q. d. bistardus, Bolond, ostoba.

baro, onis, 3. m. 686. q. d. pharao, Nemes fő ember, Nagyságos Ur, maga biro fő polgár.

barovia, æ, 1. f. Baronya, a' Duna mellet.

barrio, is, ire: à sono vel à barrus, dicitur, 190. Elephánt modgyára, kartzagok, korrogok.

barritus, ûs, 4. m. Bartsa ágas, Elephantt Orditás.

barrus, ri, 2. m. Elephánt.

basella, æ, f. 446. Kanna, avagy viz, és bor hordo öreg edény.

basiatio, onis, f. 826. Tsokolgatás, apólás.

basiator, oris, m. Tsokolo, apolo.

basilica, æ, f. 626. 679. Fő tanáts ház, Monostor.

basilicanus, i, m. Monostor, örző.

baſilicè, adv. Királyul, Friſſen.
baſilicus, i, m. Királyi, Uraságos.
baſilinda, æ, f. Királyi-válaſzto játék.
baſiliſcus, ci, m. 214. Baſilicus, kis király.
baſio, as, are, Tsokolom, apolom.
baſis, is, f. 536. 759. 771. Oſzlop, fundámentom, talp.
baſium, ij, n. Tſok, apolás.
batillum, i, n. & batillus, Vas-lapát.
baticula, æ, f. Tengeri kőmény.
batiocus, ci, m. Kantſo, bokál.
batiola, æ f. Kantſotska, bokálotska.
batrachium, chij, n. Sőmör fű.
batos, i, f. Kőrös fűnek neme.
batrachomyomachia, æ, Béka eger harcz, az az: bekáknak egerekkel való hada, mellyiről irt Homerus.
batrachus, chi, m. Béka; ismét: ſzáybéli kelevény.
batuo, is, ui, ere, Botozom, botolom, verem.
batus, ti, m. Mint, egy, avagy más-fél, akos általag, vagy Légely magla.
baubor, aris, & 187. Babukkolok.
baubo, inuſit.
baxeæ, arum, f pl. Bőrtſek farúja, pánto-fély.
baellium, lij, n. Indiában, és Arabiában termő fekete fa.

B E.

Beo, as, are, Bodogitom.
beatus, a, um, a. 997. Bodog.

beatè, adv. Bodogul.
beatitas, atis, & beatitudo, inis, f. Bodogság.
beatulus, a, um, dimin. Bodogotska.
bechicha, orum, pl. Köhögés ellen való orvoſſág
bechion, n. Edes, vagy keſerő lapu, ſzamar körőm.
bee, Varronis eſt; Kis bárány bégetéſe.
beelzebub, aut beelzebul, Legyek Iſtene; az ördögök fejedelme.
belial, alis, Haſzotalan, roſz, ſemmire kellő.
bellaria, orum, n. pl, 566. Gyümölts-tál, utol étek.
bellicus, a, um, 468. 695. 717. Hadi, hadhoz való.
bello, as, are, 694. Hadakozom.
belligeror, aris, & belligero, as, are, Hadat viſelek, hadakozom.
bellator, oris, m. Hadakozo.
bellatorius, a, um, Hadakozáſra tartozo.
bellicoſus, a, um, & bellax, acis, o. Hadas, had kiváno, harczos, viadalos.
belliger, & bellifer, a, um, Hadakozo, had viselő.
bellipotens, tis, m. Hatalmas, hadakozo
bellona, æ, f. Az hadnak Iſten aſzonya, volt az pogányságban.
bellonarij, orum, Az had Iſten aſzſzony papjai.
belle, adv. Jol, ékeſſen.
bellatulus, a, um, Igen jotska, ekeske.
bellicosè, adv. Vitéz modra, katona modra.

bellogradum, & belgradū. i, n. Nandor, vagy, landor fejér var.
bellua, æ, f. 190. Fene vad, beſtia.
bellualis, & belluinus, a, um. Vadi, oktalan, barom, fene, kegyetlen.
belluatus, a, um, a. Allatotskákkal irattatott, mint az kárpit.
belluoſus, a, um, a. Vadas, váddal bőves.
bellus, a, um, a. 623. Jo, kedves, ékes.
bellulus, a, um, a. Jotska, ſzépetske.
bellum, i. n. 691. 692. Hád, harcz.
benè, adv. 363. 536. 623. Jol.
benedictio, onis, f. 846. Aldás.
benedictus, a, um, a 1000. Aldot, meg-áldatot.
benedico, is, xi, ctum, ere. Aldom, jol ſzolok.
benedictum, i. n. & benedicta, orum, n. pl. Jo mondás, áldás, jol mondáſok, ſzolláſok.
benedictè, adv. Ditſiretesen, áldottul.
benedictus, i. m. Jol ſzollo.
beneficiarius, a, um. 686. A'ki jó téteményel él.
beneficium, ij, n. 877. Jo-tétel, kegyeſſég.
beneficentia, æ. Idem.
benefactor, oris, beneficus, ci, m. Jol tévő, jo tſelekedető.
benefacio, is, eci, cere, Jol téſzek, jol tſelekeſzem.
benevolentia, æ, f. 906. Jo akarat.
benevolè, adv. Jo akarattal.
benevolus, i. m. Jo akaro.
benignus, a, um, a. 895. Jo kedvő.
benignè, & gniter, inuſit. Jo kedvel.

beni-

benignitas, atis, f. Jo tétemény, bő kezűſség.
benna, æ, f. Szekér, talyiga.
bero, onis, m. Táska, ſak.
bes, beſſis, & beſſis, is, m. Két réſze az három felé oſztot dolognak; vagy nyolcz fillyér, vagy 16. lott.
beſſalis, e, a. Harmadá hian egy lábni.
berberis, berberi, & berberion, Tengeri tſigának neme.
beſtialis, e, a. 410. Fene beſtia, vad.
beſtialiter, adv. Beſtyéül, vadul.
beſtiarius, ij. Kinek az vadakkal meg-kellet vinni.
beſtia, æ, f. Kis vadatska, beſtyétske.
beta, æ, f. Paray, czékla, tſekla.
betaceus, ei, m. Izetlen.
bethicus, 795. Oly orvoſſágnak neme mely az emberben lévő ſárt ki tiſztitya, és el-oſzlattya.

Beta -- Tzékla

betonica, cæ, 136. Seb-fű.
betula, æ, f. 112. Nyir-fa.
betulaceus, ei. Nyir-fai.

B. I.

bibax, acis, a. 823. Nagy-ihato, boriſzák.
bibacitas, atis, f. Nagy ivál. ittaſſág.
bibaculus, li, m. Boriſzákotska.
biblia, orum, pl. n. 631. A' ſzent irás, Biblia.
biblicus, a, um, a. 631. Szent irásbéli; avagy Bibliábol, ſzent irásbol, Iſten könyvéből való. 733.

bibliopegus, i, m. 748. Könyv kötö.
bibliopola, æ, m. ibid. Könyv-áros.
bibliopolium, ij, n. Könyv-áros bólt.
bibliotaphi, orum, pl n. Könyv-koporsók, az az: oly emberek, kik midön valami jo könyveket kaphatnak, senkivel nem közlik, hanem tsak magoknak olvassák titkon.
bibliotheca, cæ, f. Köny tarto hely.
bibliothecalis, e, a. Könyv-tartoi.
biblo, is, ere, Hordoba, vagy valami edényben, bugyogok, dön-
bibo, is, ere, 788. Iszom. (gök.
bibulus, a, um, a. 582. El-ihato, folyo, nagy ihato.
731. 823. 935.
biboſus, Idem.
biceps, cipitis, a. o. Két-fejö.
biclinium, ij, n. Oly hely, hólot két ágy függ.
bicolor, oris, g. o ſing. plur. com. Két-szinö.
bicornis, e, a Két-szarvu.
bicorpor, oris, g. o. Két-testü.
bicubitalis, e, Két singni, avagy két réfés, két karni.
bidens, tis, m. 439. Két agu kapa.
bidens, tis, f. 984. Két hoszszu fogu, juhotska.
bidentes, pl. f. Két esztendös juhotskák.
bidental, g. n. Oly hely volt, holot apro juhokat áldoztak, midön az meny-ütö kö, kárt tött.

bidu-

biduum, i, n. 635. Két-nap.
biduanus, a, um, Két-napi.
biennium, ij, n. 41. Két-esztendö.
biennis, e, a. Két-esztendös.
bifariam, adv. Két-képpen.
biferus, & bifer, a, um, Kétszer termö.
bifidatus, & bifidus, a, um, adj. 184. Két-felé hasat, ketté agazot.
biforis, e, a. Két-ajrato, két-felé nyilo.
biformis, e, & biformatus, a, um, Két-formáju, két-képö.
bifrons, tis, o. Két-artzulatu, két homloku.
bifur, uris, Fö-lopo.
bifurcus, a, um, a. Két-ágo.
biga, arum, pl. & biga, æ, f. inuſit. 455. Két-lovu szekér, talyiga.
bigamus, i, 669. Két-feleségü, kétszer hazasult.
bigemmis, e, a, Két-bimboju, kettös szemöszölö
bigeneris, e, a. Két-nemböl való.
bigenus, eris, a. o. Két-nemö.
bijugus, a, um, & bijugis, e, a. Két, igás, öszve fogot kétló.
bilanx, cis, f. 766. Kettös fontu mérték, két águ serpenyö.
bilex, icis, 501. Két-nüstü, (kétszer vászom) kettös, avagy, két rétö, béllet.
bilibra, æ, f. Két-fonti mérték.

bilibris, e, a. Két fontos.

bilingvis, e, a. *816* Ki két nyelvet ért; ismét, álnok, tsalárd, sebes házug; ki egygyik beszédivel az másikat, nyakon tsapja.

bilis, is, f. *271.* Epe, avagy sár, tagokban folyo nedvesség.

bilis atra Szomorito, fekete epe a' Testben.

biliosus, a, um, a. A' kiben sok sar vagyon; avagy tagokban folyo nedvesség igen sok.

biluſtris, e, a. Tiz esztendős.

bimaris, e, a. Két tenger közt való.

bimatus, ûs, 4. m. Két-esztendősség.

bimembris, e, a. Két-tagu.

bimenſis, & bimeſtris, e, Két-honap, két-honápi.
778.

bimulus, a, um, *230.* Két-esztendőske.

bimus, a, um, Két-esztendős.

bini, æ, a. *243.* Ketten-ketten.

binus, a, um, Kettődik, kettős.

binarius, a, um, a. Kettős.

binoctium, ij, n. Két-étzaka.

binominis, e, inuſit. binomimus, & binomis, a, um. Két-nevő.

bipalium, lij, n. *381.* Két-águ kapu.

bipalmis, e, n. Két-tenyérni.

bipartior, iris, bipartitus ſum, bipartior, iris, iri, Két részre osztom.

bipartititus, a, um, a. Két felé osztatot.

bipar-

bipartitò, & bipertitò, adv. Két részben.

bipatens, tis, g. o. Két felől nyitva.

bipennis, is, g. f. *713.* Két élű, két tollu dárda.

bipennis, e, a. Két szárnyu, két tollu.

bipennifer, feri, m. Két élű fégyver hordozo.

bipes, edis, a. *g. o.* *144.* Két lábu.

bipinnella; æ, f. Fűnek neve, kinek két águ az levele.

biremis, is, m. Náva; két rend evezzőjű hajo.

birotum, ti, n. Két kerekű szekér, talyiga.

bis, adv. Kétszer.

biſellium, ij, n. Két embernek valo szék.

biſon, onis, g. m. *201* Egy bial szábásu rut allat, Bőliny, avagy, vad ökör.

biſſus, & byſſus, i. f. Drága gyolts.

biſtricia, æ, f. Beștercze.

biſextus, biſſextus, & biſſextilis, e, *82.* Mátyás ugrása, az az: minden negyedik esztendőbe, elő forgotol dalék nap.

biſtorta, æ, *134.* Sek-fű.

biſcoctus, a, um, a. *407.* Kétszer főt, sült.

biſulcus, a, um, a. *184.* Hasat körmű.

bitumen, inis, n. *104.* Enyv, enyű; ismét sikeres föld s-sár volt, Sido Országban.

bituminoſus, & bituminatus, a, um, a. Enyves, gantáros.

bitumineus, a, um, Enyvi.

bitumino, as, are, Enyvezek.

bivira, æ, f. Kőzvegy.

bivium,

bivium, ij n. 478. Két utas, kettős ut.
bivius. a, um, a. Két utó.
biumbres, g. n. pl. alias dicuntur amphiscy. Ez földnek, oly helyiben lakoi, hol esztendőben kétszer árnyékoztatnak meg aznaptol.
bizantium, ij, n. Constacinápoly.
bacchis idis, f g. Bacchus apáczája.
bacchar, & baccharis, f. Fekete peresze.

BL.

blactero, & blatero. as, are, 182. 838. Helytelenül tsátsogok, zajgok.
blactero, & blatero, onis, m, g. 839. Tsátsogo, Zájgo, Főtsegő.
blæsus, a, um, 182. Selp, pelp.
blæsulus, a, um, Pelpetske, Selpetőtske.
blæsitas, atis, f. Pelypség, selypség.
blandus, a, um, a. Nyájas, hizelkedő.
blandè, & inus: blanditer, Nyájason, hizelkedve.
blandiculus, li, m. Hizelkedőtske, nyájaska.
blandiloquens, blandiloquꝰ blandidicus, a, um, a. Hizelkedő beszédű.
blandiloquentia, æ, f. 817. Nyájas beszéd.
blandiloquentulus, a, um, Nyájas, édes szavutska.
blandulus, a, um, a. Hizelkedőtske.
blanditiæ, & blandimentum, 1. n. 925. Hizelkedés, nyájasság.
blandior, iris, iri, g. 928. Hizelkedem, nyájaskodom.
blasphemus, a, um, a. 640. Káromlo.
blasphemia, æ, f. Káromlás.

bla-

blatero, as, are, Zajgok, tsátsogok.
blatta, æ, f. Moly.
blattaria, æ, f. Fűnek neve, mely hasonlo, az ökör fark nevűhöz.
blattarius, & blatteus, a, um, a. Piros bársony szinű.
blax blacos, blacis, m. Balyokás, bolond, tunya.
blenus, q. d. bis, vis, & blennus, ni, m. 725. Idem.
blepharo, onis, m. Nagy szőmöldekű.
blitteus, a, um, a. 284 Izetlen, tunya.
blitum, ti, n. Izetlen, paré öször.

BO.

Boa, æ, f. Vizikigyo, tehen szopo kigyo.
boarium, & boaria, orum, Eökör vásár.
boarius, a, um, a. (pl. Fökőri, tehéni.
boatus, ûs, 4 m. 56. 714. Bőgés.
boja, arum, f. pl. Kézi és nyaki kaloda, czintsér.
bohemia, æ, f. Cseh Orszag.
bohemus, Cseh.
boletus, ti, m. (*genus fungi, inter omnes optimi.*) Ur gomba.
bolis, idis, f. 465. Dárda; ismét: Viz meritő kötel, és onas sinor, mellyel az hajosok mérseklik az tengernek mélségét.
bolus, 1. m. 560. Darab, falat, koncz.
bombarda, æ, f. 712. Puska, ágyu, álgyu, sugár, seregbonto mosár álgyu.
bombilo, as, are, 219. Zengők, bongok, mint az méh.

bom-

bombus, i. m. *ibid.* Zengés, bongás. (méh.
bombylius, ij, m. *220.* Dongo méh, dongo bogár
bombyx, ycis, m. *219.* Selyem ereſztő bogár.
bombycinum, ni, n. Selyem ruha.
bombicinus, a, um, Selyemből való.
bona, orum, n. ſubſt. *669.* Joknak ſoksága; joſzágok.
848.
bonus, a, um, adj. *245.* Jo.
299. 799. 974 360. 181.
boo, as, are, *181.* Bőgők.
bootes, æ, i. m. Eőkőr páſztor nevű tſillag.
borrago, & borago, *136.* Mezei őkör nyelv, atraczél.
ginis, f. aliàs dicitur bulgoſum, i.
borealis, e, a. *56. 76.* Eſzaki.
boreas, æ, i. m. Eſzaki ſzél.
boreus, ea, um, a. Eſzaki ſzeli.
bos, bovis, g. c. *201. 389.* Eőkőr, tehén.
boſphorus, Egy ſzoros tengeri nyilás; toroklat; Coſtancinápolnál, mely Europat, Aſiatól, el válaſztya.
bovile, bubile, is, *413.* Tehen állás, akol, baromiſtállo.
& inuſit. boſtar, aris, n.
botanomantia, æ, f. Füvekkel való jövendölés; Varáslás.
botrus, m, Græcè *βότρυς,* Szőlő gerezd.
bottys, *136.* Iſten kenyere, fünek neve.
botulus, i. m. *421.* Kolbáſz.
botellus, i. m. Kolbáſzotska.
bovatim, adv. Eőkőr modra, tehén képpen.
bovinus, & bovillus, a, um, Eőkőri.

bovi-

bovinatio, onis, f. Szájnak reá tátásával való ſzidalom.
bovinor, aris, ari, Szidalmazom, ſzájam reá tátva gunyolom.

B R.

brabéum, & brabium, *946.* Pállya futáſnak jutalma; harczal nyert jutalom, és bér.
brabeuta, m, pl. Jutalom oſzto birák.
bracca, æ, f. *512.* Gyapjas ruha, nadrág.
braccatus, a, um, a. Gyapjas ruháju, nadrágu.
brachium, ij, n. *260. 946.* Kar.
brachiale, is, n. ſubſt. Kar hajlás, kőntős ujj.
brachialis, e, a. Kari.
brachiolum, li, n. Karotska.
brachylogia, æ, f. Rővid-beſzéd.
bractea, ea, f. *531.* Vékony Pleh, lapoſſan kivert (ſzal) vas, Arany, ezüſt; iſtok.
bracteola, æ, f. Arany hártya, avagy ſik: levegőtske, ki vékonyíttatot arany veſzőtske, iſſogotska, lannatska.
bracteatius, ij, m. Eercz hártya tſináló, pléh műves, lapos arany verő, levegő, isłok tſináło.
bracteatus, a, um, Levegővel ékeſitetett, fikoſitot.
branchia, æ, f. uſit. *163.* Hal-kopoltoja.
branchia, arum, pl.
branchus, a, um, Szonak rekedéſe, rekedezés.
braſſica, æ, f. *126.* Fejes-kapoſzta.

breg-

bregma, atis, n. Agy kaponya.
brephotropheium, phij, n. Fattyak haza, vagy árva gyermekek Ispotállya.
brevi, adv. *sive abl pro* adv. 296. Rövideden, hamar, rövid nap.
breviarium, rij, n. 15. Rövid summaba szedet könyv.
breviarium, rij, n. Tsekély.
brevis, e a. 993. Rövid, kurta.
breviusculus, a, um, a. 119. Röviderske.
breviloquens, g. o. Rövid szavu, rövid beszédü.
breviloquentia, æ, f. & breviloquium, ij, n. Rövid-beszéd.
brevitas, atis, f. Rövidség.
brevio, as, are, sed comp. abrevio, usit. Rövidétöm, röviditöm.
breviter, adv. Röviden.
Brisa, æ, f. Törköly, maláta; ismét: hegynek neve.
briso, as, are, Borr nyomok, szürök.
brittannia, Angliának része.
brittannicus, a, um, a. Británniai, Angliai.
Brochitas, æ, f. Fognak el-kopása, vásása.
brochus, chi, m. Nagy száju, foga kin-ülö, ismét: Bor-edény.
bromos, i, Zab-fü, ismét: egy Centaurusnak neve.
bronchus, i, 284. Torok, gege.
broachocele, es, 1. f. Nyakon termet gömbölyég tsomo, golyva.

bronci, orum, m. 284. Kin-ülö fognak.
brotia, æ, Meny ü ö kövel eset drága kö.
Bruchus, chi, m. 223. Tsere bogár.
bruma, æ, f. 38. Tél.
brumalis, e, a. 577. Téli.
bruscus, seu ruscus, ci, m. 138. Olasz pésma koro.
bruscum, ci, n. Töly-fa tsomoja.
bruteo, & bruteſco, ui, ere, El-barmolok, oktalanolok.
brutus, a um, a. 284 824 Oktalan, goromba.
Brya, æ, f. Hanga, melyböl ruha tiszito sepröt tsinálnak.
bryon, ij, n. Fa-moh.
bryonia, æ, Föld itok.
bryton, nis, n. Arpából föt ital, szalad ser.

Bu.

Bu, Magában semmi, de más szohoz tévé, nagyot jegyez mint az ökör.
bua, æ, g f. Kis gyermeki ital.
bubalus, li, m a bos, 201. Bial.
bubalinus, a, um, a. Biali.
bubo, onis, m. 149 314 Bagoly.
bubulcus, i m. & bubsequa, æ, m. 413. Ekör pásztor, tsorda-pásztor.
bubula, læ, Tehen hus.
bubulus, a, um, Eköri, teheni.
bubulcito, as, are, Pásztorul kiáltok.
bubulcitor, aris, ari, Ekröt örzök (ke.
bucardia, æ, f. Ekör szív formáju követs-

buccula & bucca, ca, q. d. bocca, à boando, 267. 838. 251. 513. Posa, száj.

bucco, onis, m & bucculentus, a, um, a. 284. Posás, nagy szájú, fel-futposáju.

buccea, æ, f. 554 Falat.

bucceola, & buccella, æ. f 553. Falatotska.

buccellatum. 407. Kétszer sült, hadi, vagy, táborikenyér.

buccina, æ, f. 413. Kürt trombita.

buccinator, oris, m. Kürtös, trombitás.

bucula, æ, f. 417. Meg nem fajzot üszö, ünö, meddö tehenetske.

bucea, æ, f. Bab toka, bab belsö böre.

bufo, onis, n. 112. Varas béka.
dicitur a singultu, quem edit.

bufonius, m. 90. Béka kö, mely az varas békáknak fejekben találtatik.

bucentrum, tri, n. Eöszlöu.

bucephalus, m. Nagy Sándor lova.

buceras, atos, n. Eökör szarv fü.

buceria, arum, f. pl. Sereg barom.

bucerus, a, um. Jol szarvas, nagy szarvü.

bucolica, orum, n. pl. Pasztorságrol irt versek.

bucolicon, ici, n. Maczédoniai vetemény, tatárka.

bucolicus, a, um, Pasztorsági, pasztori.

buda, æ, f. Magyar Orszag fö városa; haj régi jo Buda.

bulbo-

bulboſus, a um, 131. Tsomos, fejesös.

bulbus, i, m. 151. Pár-hagyma, gömbelyég gyökör.

bulga, gæ. f. 486. Tüszö, tasoly.
q. d. volga, quia volvendo agitur.

bulimia, æ, 486. Telhetetlen éhség.

bulla, æ, f. 72 519. Gomb, buborék; függö, petsétes levél.

bullatus, um, Gombos, függö petsétes.

bullio, is ire, 432. Buzgok. (gok.

bullo, as, are, Buboricolok, buzgok, pos-

bullula, æ, f. Buborikotska, gombotska.

bumamma, æ, f. Tehen tsetsü.

bumaſtos ſeu bumaſtus, Nagy tsetsü, mint az tehen.

bumelia, æ, f. Nagy körös fa. (torján.

bunias, adis, f. Nagy gömbelyég répa, ta-

bunion. ij. n. Répa gyökér neme.

bupes, dis, m. Nagy öreg gyermek.

buphonium; nis n. Barom ölö fü.

buphthalmus, mi, m. 136. Eökör szem fü.

bupreſtis, dis, f. Mérges féreg, lo darás.

bura, æ, & is, is, f. Eke szarva, öszlöke, ismet Achajai város.

burrhus, i, m. Verös szinö.

buſtum, ſti, n. 961. Koporso, temetö hely, sir.

buſtuari, Az pogányok közt, az megholtaknak tiszteſségekre, az torba, jadtzo fegyvereſek voltanak.

buteo, onis, m. 148. Vértse; kánya.

butyrum, i, n. 416. Vaj.

butyrinus, a, um, Vayas.
burtubata, orum, n. pl. Semmire kellő beſzéd, vagy dolog. (*n.* 110.
buxus, i, f. & buxum, i, Puſzpáng.
buxoſus, & buxeus, a, um, Puſzpángos.
buxetum, i, n. Puſzpángos hely.
buxifer, a, um, Puſzpáng-termő.
Byne, es, f. 444. Azott, tſirás, tőrőt arpa ſzálad.
byrſa, æ, f. Bőr.
byſſus, i, f. 675. Ægyiptomi lenből valo leg drágább gyolcs.
byſſinus, a, um, Idem.
bizantius, ij, Conſtancinápolyi.
bizantiacus, a, um. Conſtancinápolybol való.

C.

C*Aballus, i, m.* 460. Kabola, kantzola.
cacabus, i, m. 431. Rézfazék, vas ſerpenyű, tepſzia,
cacare, p. 15. Gánajlani, ſzarni.
cachexia, æ, f. 293. Az egéſz ember teſtének veſzettſége.
cachinnor, p. 845. Katzagok, hahotolok.
cachinnus, i, m. 331. Katzagás.
cacodemon, onis, m. 987. Játékos gonoſz ördög.
cacoethes, is n. Gonoſz erkölts, hitván ſzokás.
cacula, æ, m. 698. Katona inas, botos legény.
cacumen, inis, n. 79. 107. Akarminek tereje.
cacumino, p. 618. Tetézem, hegyezem.
cadaver, eris, n. 338. Dög, holt-teſt.
cado, cecidi, dere, caſum, Eſem, el-eſem, hullok. 714. 43.
cadmia, æ, f. 100. Kadmia kő.
caduceator, oris, m. 693. Békeſség ſzerző követ.
caducus, a, um, 312. Romlando, eſendő, mulando.
cadureum, i, n. 492. Sátor, kalmár marha fedél.
cadus, i, m. 440. Kád.
cacias, æ, m. 56. Nyári nap keleti és éſzaki ſzelek közöt fuvo ſzél.
cacilia, æ, f. 213. Kurta vak kigyo.
cacitas, atis, f. 3. 299. Vákság.
cacus, a, um, 282. Vak.
cacutio, ivisſe, itum, 149. Vakoskodom, alig látok.
cadere, cacediſſe, caſum, Tſapom, metczem, le-vágom. 670. 713.
cades, is, f. 706. Eőldöklés, fegyverrel valo halál
calo, are, p. 771. 837. Bé-tapaſztom, titkolom: metczem, faragom, gyalolom.
calebs, ibis, c. 589. Nőtelen.
calites, tum, m. pl. 998. Menybéliek.
camentum, i, n. 526. Eppétéſre való kő: méſz.
camentarius, i, m, 526. Kő vágo, kő farago, kő műves.
canaculum, i, n. 555. Vatsorálo nyári ház.
cano, are, p. 568. Vatsorálom.
capa, æ, f. & e. indecl. 133. Hagyma, veres hagyma.
carota, æ, Veres répa.
caruleus, a, um, 335. Kék, ég-ſzinű.

caſa, orum, n. pl.		Beſzédnek réſzetskéi.
caſar, aris, m. 3.	*673.*	Cſáſzár.
caſaries, ei, f. 5.	*586.*	ŭſtŏk hoſzſzu haj.
caſim, adv.	*193.317.*	Vágva, metzve.
caſius, a, um,	*335.*	Matska ſzemŭ kék ſzinŭ.
caſpes et ceſpes, itis, m	*522.*	Hant.
caſpitare, p.	*454.*	Botlani.
caſpititius, a, um,	*422.*	Hantbol fŏdŏt. avag' tſinált.
caſtus, m. 4.	*713.*	On gŏbos bŏrŏs hadi bott, buzogány, lántszos bott.
cateroqui. & cateroquin,	*900.*	Egyéb aránt, másképpen.
cateri, æ, a. pl.	*817.*	A' tŏbbi.
catera, caterum, raro caterus,	*114.*	A' tŏbbi.
caterum, adv.	*826. 161.*	Továbbá.
cala, æ, f.	*713.*	Nagy fa bott.
calamarium, i, n.	*738.*	Penna tarto.
calamiſtratus, a, um,		Fodorittatot.
calamiſtrum, i, n.	*586.*	Fodorito vas.
calamitas, tis, f.		Nyomoruság.
calamintha, thæ, f.	*137.*	Lo mentha.
calamitoſus, a, um,	*885.*	Nyomorult.
calamus, i, m.	*127.731.*	Fűnek ſzára, nád, iro penna.
calamus, alias,		Nád ſip, horog iſtap.
calamus viſcatus,	*428.*	Lépes veſzſzŏ.
calanthica, æ, f.	*513.*	Konty, fedél, patyolat.
calathros, i, m.	*552.*	Szatyor, koſár.
calcaneus, i, m. & calcaneum, i, n.	*257.*	Láb ſark.

calcar, aris, 3. n.	*452.*	Sarkantyu.
calco, are, p.	*440.*	Nyomdokom, tapodom.
calceamentum, i, n.	*506.*	Czepelyŏs, láb ŏltŏzet.
calcearius, i, m.	*506.*	Czipelyŏs tſinálo.
calceo, as, are, p.	*180.*	Czipelyŏſſet avagy lába belit fel-vonſzom, patkolŏ.
calcitro, are, p.	*177.*	Rugok, rugadozom.
calculus, i. m. 304.	*756.*	Szám verŏ pénz, emberben termŏ kŏ.
calculoſus, i. m.	*126.*	Kŏves.
caldor, oris, m.		Melegſęg.
caleſio, eri,	*549.*	Meg-melegŏlŏk.
calendæ, arum, f. pl.	*781.*	Minden honak elsŏ napja.
calendarium, i. n.	*781.*	Kalendariom.
**calendula, æ, f.*	*133.*	Sárga roſa, avag' nagy virág.
caleo, ere, uiſſe, itum,	*321.*	Melég vagyok.
calidus, a, um,	*24. 137.*	Melég.
caliga, æ, f.	*512.*	Nadrág, lomp.
caligo, are, p.		Szememben homályos vagyok.
caligo, inis, f 3.	*20.*	Homály.
calix, icis, m. 3.	*562.*	Pohár, kelyh.
caleo, ere, uiſſe,	*480*	Tudom.
callidus, a, um,	*725.*	Ravaſz, okos.
calligraphia, æ, f.	*747.*	Irásban valo ſzépſęg, avagy ékeſſęg.
callis, is, m. 3.	*476. 480.*	Járt avagy tŏrŏt ut.
callus, i, m. & callum, i, n.	*320.*	Kéznek, avagy labnak bŏrének fel-tŏréſe, megkeményedéſe.

calo, onis, m. 3. 514. 698. Tábori buzgányos furkos szolga.

calopodium, ij, n. 514. Fa talpu czipelyős.

calor, oris, 3. m. 58. 273. Melég.

caltha, æ, f. 134. Sárga viola.

calvaria, æ, f. 297. Fő-kaponya.

calvaſter, ſtri, m. 288. Fel-kopasz.

calveſcere, 280. Meg kopaszolni.

calvatium, i, n. 288. Kopaszság.

calumnia, æ, f. 799. Karomkodás, rút rágalma.

calumniari, p. 916. Karomkodni. (zás.

calumniator, oris, m. 669. Karomkodó, rut rágalmazo.

calvus, i, m. 288. Kopasz.

calyx, ycis, Fű avagy fa gyümöltsének első tokja, haja.

calx, cis, m. 3. 257. Sark.

calx, cis, f. 3. 526. Mész.

cambium, ij, n. 482. Tsere, avagy pénznek el-váltása.

camelus, i, m. 175. Teve.

camera, æ, f. 848. Kamora.

caminus, i, m. 47. Kürtő, kemencze, tűzhely.

campana, æ, f. 629. Harang.

campanula, æ, f. Harangotska, tsengettyű.

campeſter, is, e, 137. Mezei.

camphora, æ, f. 124. Camphor.

campus, i, m. 396. Sik-mező.

canalis, is, m. 583. Tsatorna.

cancellaria, æ, f. Cancellários ház.

cancellarius, i, m. 676. Országfő, iro-deákja.

can-

cancellatus, a, um, 550. Rostelyos.

cancelli, orum, m. pl. 541. 652. Rostely, rostelyozatt.

cancer, cri, m. 2. 172. Rák, fene: Egi-jegy.

candela, æ, f. 743. Gyertya.

candelabrum, i, n. 745. Gyertya-tarto.

candeo, dui, ere, 43. 46. Tüzes vagyok: fejérlem.

candeſco, is, ſcere, 500. Fel-lobbanok, hirtelen meg haragszom: fejére dem.

candidè, adv. 925. Tisztán, igazán.

candidus, a, um, 87. 339. Tiszta, fejér, igaz.

candor, oris, m. 3. 927. Fejérség, Tiszta-hűség.

cano, cecini, ere, cantum. 710. 773. Eneklek, notát fuvok, sipolok.

canto, are, p. 962. Idem.

canus, a, um, 339. Eősz.

cani orum, m. pl. 233. Eősz-hajak.

caneſcere, 280. Meg-őszölni.

canis, is, m. 3. 186. 424. Ebb, kutya.

canicula, æ, f. 38. Nőstény ebetske: Nyári héseget hozo tsillág.

caniſtrum, i, n. 552. Tarisznya, kosár.

canna, æ, f 139. Nád.

cannibis, is, f. 497. Kender.

canon, onis, m, 3. 640. Szabot rend, törvény, articulus.

canonicus, a, um, 631. Közönséges itiletből bévőt igasságu bizonyos törvényekhez köteles pap.

canorus, a, um, 153. Hangos szavu.

can-

cantherius, 2. *m.* 178. 448. Heréltlo, aſzok-fa: lugas: létz, magas ſzoros ſzáju kupa.
cantharus, *i*, *m.* 664. Kanna, egy hal neve.
canthus, 1. *m.* 457. 458. Kerek talpi vas, pánt.
cantor, *oris*, *m.* 3. 630. Eneklő, elől éneklő.
cantila, *æ*, *f.* 630. Enek.
cantillare, *p.* 224. Enekeldegelni, tſengeni, dungani, zengeni.
capax, *acis*, *o.* 3. 446. 448. Tagas, bőv.
caper, *pri*, *m.* 183. Bak ketske.
capra, *æ*, *f.* 200. Nőſtén ketske, kis ketske, ketskétske.
capella, *æ*, *f.*
caprea, *æ*, *f.* Vad ketske.
caperatus, *a*, *um*, 245. Rántzos, teperedet, foñyat.
capere, *cepiſſe*, *captum*, 12. Meg-fogni.
Capreolini - - 424. 716. Teperke gombálo.
capeſſo, *erè*, *cepiſſe captnm*, 166. Meg. fogom.
capillus, 1. *m.* 963. 972. Haj, hajſzál.
capiſtrum, *i*, *n.* 450. Kőtő fęk, lántzos fęk.
caput, *itis*, 3. *n.* 352. 541 669. 747. Fő, kezdet, ſomma, réſz.
capitalis, *is*, *e*, 3. 485. Főbe járo dolog.
capitaliter, adv. 669. Fő veſztéſſel, halálos képpé.
capitium, 2. *n.* 515. Sabka, halo sűeg, aſzſzony ember sűeg.
capitulum, *i*, *n.* 136. Fejetske, réſzetske, ſzabadságokrol, és joſzagokrol valo leveleknek kőzőnſęges helye.

capi-

**capito*, *onis*, *m.* 166. Nagy fejű hal.
capillatus, *a*, *um*, Nagy haju, hajas.
capo, *onis*, 3 *m.* & *capus*, 1 Kappan.
capparis, *is*, 3. *m.* 566. Kapornya.
capricornus, *i*. *m.* 200. 43. Erdei bak, ketske bak, formáju égi jegy.
caprimulgus, *i*, *m.* 149. Ketske fejő madár.
caprinus, *i*, *m.* 417. Ketskei.
caprinus caſeus, *ibid.* Ketske ſajt.
capronæ, *arum*, *f. pl.* 586. Homlokra fűggő fűrt haj.
capſa, *æ*, *f.* 552. Iskatulya.
capſula, *æ*, *f.* 552. Iskatulátska.
capto, *are*, *p.* 975. Kapdoſom.
captioſus, *a*, *um*, 838. Kapdoſo, fogdoſgato, patvaros.
captura, *æ*, *f.* 427. Fogás, meg-kapás.
captus, *a*, *um*, 148. Meg-fogot, meg-kapot.
captivus, *a*, *um*, 722. Fogoly.
capularis, *e*, 3. 234. Kinek fęl lába a'koporſoban, igen vén.
capula, *æ*, *f.* Fűles kanna, kupa.
capulo, *are*, *p.* 383. Kannával, kupával méretem.
capulus, *i*, *m.* 959. 701. Minden a'miben valamit tehetni: koporſo, maroklat, foganto.
capulum, *i*, *n.* Idem.
carbaſus, 1. *f.* & *m.* 500. Vékony váſzony, hajo vitorla.
carbaſa, *orum*, *n. pl.* 466. Idem.
carbaſinus, *a*, *um*, 513. Igen vékony ſzővésű.
carbo, *onis*, *m.* 3. 46. Holt ſzén.
carbunculus, *i*, *m.* 89. 314. Carbunculus, leg drágáb kő.

car-

carcer, is, m. 668. 946. Tömlöcz, a' pállya futásban első hagyot hely, büdös.

carchesium, 2. n. A' hajoi árbocz fa tetején levő lyuk, mellyen a' vitorla fa kötetit által vonszák: magas virágos pohár.

carcinoma, atis, 3. f 316. Fene.

cardiacus, a, um, 744. Szü fájás ellé valo orvosság.

cardialgia, æ, f. 306. 313. Szü fájás. (orvos.

cardinalis, e, 3. 56. Sarkallatos, derekas szél.

cardinalis, is, m. Pápa után valo fő pap.

cardo, inis, m. 3. 543. 88. Ajto vagy kapu sark, hatar.

carduelis, is, f. 3. 153. Tengelicz.

carduus, i, m. 135. Szamár tövis.

carduus benedictus, 137. Pápafü.

carduus fullonum, vel virgo pastoris. Heja kut, bogáts koro.

careo, ere, cassum. 67. 655. Szükölködöm.

carex, icis, f. 134. Sás.

caries, ei, f. 528. Szu; szu étel, avasság.

carios us, a, um, 528. Szuas, szu-ött.

carus, a, um, 496. Draga.

caritas, atis, 3. f. 496. Drágaság, szükség.

carmen, inis, 3. n. 454. 497. Vers: gereben.

carmino, are, p. 497. 503. Gerebenlem.

carnifex, inis, m. 3. 668. Hohér, hengér, báko.

carnifico, are, p. Kénzom, fel-konczolom.

caro, arnis, 3. f. 241. 328. Hús, test.

carnosus, a, um, 170. Husos.

caro bubula, Ökör és tehen hus.

caro ovina, Juh hús.

caro agnina, Bárány hus.

caro suilla, Disznó-hús.

carpentum, i, n. 455. Köz hintó.

carpentarius, ij, m. 533. Hinto-tsinálo.

carpo, ere, ptum. 117. 838. Le-szagattom, szedem; meg feddem, gántsót találok benne.

carptim, adv. 992. Szaggatva, darabonként.

carpio, onis, 167. Potyka, posár.

carrus, i, & um, i, n 411. Taliga, Társzekér.

carthamum, i, n. 137. Erdei zanor, vag tot safrány.

cartilago, inis, f. 241. Portzogo.

carum, i n. 132. 137. Kömény.
a voce arabica, carvi, & carvis.

caryophillon, & um, i, n. 132. 133. Szek-fü.

casa, æ, f. 524. Kunnyó, kaliba, visko:

caseus, i, m. 417. Sajt: turó

caseus parmensis, Parmasán sajt.

caseus vaccinus, Tehén-sajt.

caseus ovillus, Juh sait.

caseus caprinus, Ketske sajt.

caseus bubalinus, Bial-sajt.

caseus vetus, Ó, régi-sajt.

caseus recens, Uj-sajt.

caseus secundarius, Uj-lágy sajt.

caseus putridus, Ert-sajt.

**casia & cassia, æ, f.* 132. Casia tsemete haja, ki a' fa héjhoz iziben és szagában majd hasonlo.

*cassiope, & ea, 43. Egy eszki csoport csillag neve:

*cassis, idis, 3. f. 699. Sisak, vas süveg.

*cassus, is, m. 425. Vadaszhalo.

*casita, æ, f. 159. Patsirta, süsetek, poszatamadár.

*cassus, a, um, 121. üres, béletlen.

*castanea, æ, f. 121. Geszteneye.

*castrum, tri, & castellum, i, n. g. 613. 717. Kastely.

*castra, orum, n. pl. 704 Tábor.

*castra metari, 704. Tábort jártatni, rendelni.

*castigo, are, p. 668. Meg-sanyargatom, megbüntetem, verem.

*castigatio, onis, 3. f. 870. Sanyargatás, büntetés.

*castor, oris, 3. m. 212. Hod.

*castoreus, a, um, 212. Hodi.

*castro, are, p. 184. Meg-herélem.

*castratus, a, um, 183. Herélt.

*castula, æ, f. 580. Pendel.

*castus, a, um, 825 Szüz, tiszta.

*castitas, atis, 3. f. 825. Szüzesség, tisztán-elés.

*casus, ûs 4. m. 971. Eset, véletlen veszél.

*catalogus, i. m. 740. Lajstrom, bizonyos dolgoknak le-irt rendje.

*cataphractus, a, um, 699. Fegyveres, és a' ki egészszen mind lovastol vasba öltözöt.

*catarrhus, i, m. 300. Nátha.

*cataplasma, atis, 3. n. 791. Füvekből virágokból és tsemetékből valo külső orvosság.

*cata-

*catapotia, orum, n. pl. 792. Pilula, hirtelen el-nyelni valo orvosság.

*catapotia, Sár fü.

*catapulta, æ, f. 712, Pattantyu, rugo hadi szerszám, szigonyos nyil.

*cataracta, æ, f. 616. Emeltsös vagy fel-vono kapu kötele, láncza, fel-vonó kapú, zelép, vizben lévő meredek.

*catascopus, i, m. Eör-állo, vigyázo, strása.

*catastrophe, es, f. 1. 953. Fordulás, valami doloknak véghez-menése.

*catechizo, are, p. 633. A' hitnek fundamentira kérdéssel és felelettel tanitó.

*catechumenus, i, m. 633. A' hitnek fundamentomit elsöben tanuló.

*catena, æ, f. 459. Lántz.

*catenarius, a, um. 186. Lántzos.

*caterva, æ, f. 675. Sereg.

*catervatim, adv. 706. Seregenként.

*cathedra, æ, f. 730. Prédikállo, tanito szék.

*cathartica, æ, um, 792. Nedvesség tisztito.

*catholicus, a, um, 631. Közönséges.

*catholicus Romanus, 633. Romai szerzeten valo.

*catillo, onis, 3, m. 820. Nyalakodo, tál nyalo.

*catilus, i, m. 403. Garad, a' kibe a' buzát a' malom kő felet örleni töltik.

*catinus, i, m. & catinum, i, n. 435. Medencze.

*catulus, i, m. 186. Eb kölyök, minden állat kölyke.

*catus, i, m. 211. Matska, czicze.

*cau-

cautus, & catus, i, m. Ravasz, okos. 803. 808.

cavo, are, p. 210. Kivájom, lyukasztom.

canda, æ, f. 158. Fark.

caudex, icis, m. 108. Torsa, törsök, tsutak.

cavea, æ, f. 430. Kalitka.

caveo, ere, isse, cautum, Magam meg-tartoztatom, 811. meg-ovom.

caverna, æ, f. 78. 512. Barlang, hézag, üreg hely.

cavillum, i, n. 916. Szoban való tsipongás, tétovázás.

cavillatio, onis, f 3. 844. Viszszálkodás, tétovázás.

cavillor, ari, p. 833. Szavambantétovázok tsipö-

caula, æ, f. 412. 413. Oll, pajta. (gok,

caulis, is, m. 125. Szára, torzája a' fünek.

caupo, onis, 3. m. 485. Vendég fogado, kortsomáros.

caupona, æ, f. 625. Vendégfogado, kortsoma.

causa, æ, f. 1. 164 752. Szerzö ok, ügy, pör. alkal- 875. matosság. (minek.

causâ, 130. 146 476. Azokaért, kedveért, vala-

causor, ari, atum, d. p. Szerzem, valaminek okát- 297. adom.

causidicus, i, m. 657. Prokátor.

cautè, adv. 807. Ravaszon, okossan.

cautela, æ, f. 863. Okos örizkedés, oltalmazás.

cauterium, i, n. 669. Béllyegzö vas, tüzes sütö vas, kivel az ember testen lyukat szoktak sütni, hogy az ártalmas nedvesség azon ki-járjon.

cautio, onis, f. 3. 862. Ovás, örizkedés: kötés levél.

cautes, is, f. 3. 83. Kö-szikla.

cavus, a, um, a. 284. üreg, kivájot, tágas, hézag.

cavum, i, n. Odu.

CE.

Est adjectio sillabica, qua per se nihil significat, sed quibusdam Pronominibus & Adverbiis ornatûs gratiâ adjungitur, ut: Hisce, hicce, illiusce, sicce, &c.

Cedo, is, cessi, cessum, ij, Engedek, helt adok. 358. 443.

cedo, verbum defect: 991. No, nosza, hosza, adsza, adelö.

cedere foro, 865. A' kereskedést belé avagy oda hagyni.

cedoaria, vel zedoaria, Eleven gyömbér. 132.

cedrus, i, f. 113. 115. Cédrus-fa.

celo, are, p. 837. El-titkolom, reytem.

celeber, & bris, is, e, 491. Ditsiretes, Nevezetes, Hires neves.

celebro, are, p. 635. 982. Innepiem, üdlöm, ditsérem, gyakorlom: Ditsirettel hirdetem.

celer, is, e, g. c. 3 d. 809. Gyors, serény, hamarságos.

celero, are, p. 425. 426. 488. Sietek, serénkedem, gyorsalkodom.

celeriter, adv. 806. 983. Gyorsan, sietve, serényen, hamarsággal.

celeritas, atis, f. 3. 514 Gyorsaság, hamarság.
celes, etis, m. 3. 488 Sebes iramo, vagy szaguddo-ló.
celeusma, atis, 3. n. 464 Nogatás, ingatás, riogatás.
cella, æ, f. 445 Pincze.
cella penaria, Elés-ház, terhes-ház.
cellarium, ij, n. Pincze.
cellarius, i, m. 564 Kultsár, pinczéhez láto.
celox, ocis, f. 3. 467 Kőnyű sebes tengeri hajotska.
celsus, a, um, 523 Magas és Felséges: egy vers lopo poeta neve,
celsitudo, inis, f. 3. Magasság, Felség.
censeo, ere, visse, sum, Itélem, visgálom.
censor, oris, m. 3. 655 Itélő, visgálo.
censura, æ, f. 728 Itélés, visgálás.
census, ûs, m. 4. 620 Ado, Taxa, kapu pénz esztendőnként.
cento, onis, m. 3. 520 Rongy, toldozot, foldozot ruha, koldus ruha.
centies, adv. *f.* 96 Szászszor.
centaurium, i, n. a, & æ, f. 136. 137 Centáuria fű vagy fődi epe, hideglelés üző fű.
centaurus, i, m. 43 Egy északi égi jegynek neve.
centaurius, i, m. 765 Száz fontos mása.
centenus, a, um, 495 Száz számi, századik.
centesima, æ, f. 864 Usora neme, mely szerént száz számra minden holnapba egy adatik nyerességre.

centrum, i, n. 758. 767 Minden czirkalmazásnak a közepiben valo pont, kellő közép.
centum, g. o. ind. Száz.
centum viri, Száz emberek: régen Romai birák.
centurio, are, p. Százanként el-osztom.
centurio, onis, m. 3. 697 Százados.
cepa, æ, f. ind. 131 Vörös-hagyma.
cephalæa, æ, f. 297 Régi fő fajás.
cephalalgia, æ, f. 297 Erős fő fajás.
cephalicus, a, um, 794 Fő fájást gyogyito orvos.
* *cepheus, i, m.* 43 Egy északi seregtsillag neve.
cera, æ, f. 384 Viasz.
cera-hispanica, Ispaniol viasz.
cereus, g. m. 743 Viasz gyertya.
cerasum, i, n. 119 Tsereszsnye.
cerasum dulce, Edes tsereszsnye.
cerasum cornetum, Vad tsereszsnyé.
cerasum insitivum, Oltot tsereszsnye, pongracz tsereszsnye.
cerasum julianum, Hályog, vagy hályogos tsereszsnye.
cerasum acidum, vel macedonicum, Megy.
cerasus, i, f g. 111 Tsereszsnye fa.
ceratum, i, n. g. 791 Ires ruhá.
cerata tabella, 935 Viaszszas tábla, melyre régén levelet-is irtak.
ceratus, a, um, 915 Viaszszas.
* *cercopithecus, i, m,* 207 Farkas majom.
cerdo, onis, m. 3. 508 Timár.

cerebrum, i, n. 2. d. 340. Agy velő.
ceremonia, æ, f. 636. Ceremonia, rend-tartás.
cerberus, i, m. 289. Pokol kapuját őrző őrdög, három fejű pokolbéli őrdöngös eb.
cerevisia, æ, f. 445. Ser—.
cereus, a, um, a. 338. Viaszből valo, viasz szinű.
cerinus, a, um, 120. Viasz szinű.
cerina pruna, 120. Sárga szinű, fejér szilva.
cerno, is, ere, eretum, 149. 400. 605. Látok, válaszlok: roſtálok, itélek.
cernuus, a, um, 287. A' föld felé görbet, földre— (nézö.
cerotum, i, n. 791. Ires ruha
certamen, inis, n. 3. d. 791. 656. Viadol, harcz, tusakodás.
certo, are, p. 941. Vivok, hartzalok, tusakodó.
certatim, adv. 736. Viva, hartzolva, tusakodva.
certè, adv. 3. 470. Bizony, bizonyára, bizonyal.
certitudo inis, f. 3. d. 749. Bizonyosság.
certò, adv. 811. Bizonyosson, igazán.
certus, a, um, a. 124. Bizonyos, hiteles.
cervus, i, m. 2. d. 198. Him szarvas.
cerva, æ, f 1. d. 426. Nőstén szarvas.
cervical, alis, n. 3. d. 571. Fő ally, vánkos.
cervix, icis, f. 3. d. 252. Nyak-szirt, nyak-tsiga.
ceruſſa, æ, f. 104. Piroſſat-festő, kendőző.
ceſpes, itis, m, 3. d. 377. Pasit hant, hant.
ceſpito, are, p. c. 453. Botlom.
ceſſo, are, p. 939. Meg-szünöm.
ceſſatio, onis, f. 3. d. 294. Meg-szünés.
cetago, 136. Sárga mezei rosa.

ceu,

ceu, dict: àſeu, adv. ſim. Avagy, ugy mint.
cetra, æ, f. 1. d. 699. Fél pais, Africai pais, Ispaniol pais.
cetus, i, m, & e, pl. n. Czet-hal: egy dél felől valo sereg tsillag neve.

CH.

Chalcanthum, i, n. 104. Gálitzkő: fekete varga festék.
chalybs, ybis, m. 3. d. 98. Atzél, finum vas.
chamædrys, ytis, f. 3. 137. Tserfa, levelü fü.
chalmæleon, nis, & ontis, m. 3. decl. 137. Chameleon fü: tarka oroszlány.
chamæmelum, i, n. 137. Szek-fü.
chamomilla, barbarè, æ, f. *Ibidem.* Szek-fü.
champitys, yos, f. 3. d. 137. Kalintza fü, földi temjém.
chamus & camus, i, m. Fék, ere, kantár.
chaos, indecl. n. 23. A' földnek es az égnek a' teremtéskori egygyüt való zavarja, zurzavar.
character, eris, m. 3. d. 8. 410. Bélyeg, sütöt vagy vágot—, metczet jegy.
charitas, atis, f. 3. 997. Szeretet.
charta, æ, f. 731. Hártya: pappiros.
charta luſoria, æ, f. 941. Kártya.
charus, a, um, a. 632. Kedves: drága.
charybdis, is, f. 3. d. 75. Tengeri veszedelmes örvény.
chaſma, atis, n. 3. d. 58. Nyilás.
chelæ, arum, f. pl. 172. Czipő láb: rák-láb.
chelidonia, æ, f. 137. Fetske fü, chacedoniai kő, Etszaki szél neve.

chilys, yos, f. 3. 775 Tambura.
chiliarchus, i, m. 2. 697 Ezeredes kapitány.
chilias, adis, f. 3. 756 Ezeres-szám.
chimæra, æ, 239 A' poetáktol ki-gondolt egy liciai hegynek neve, és egy fęle kigyónak: ismét egy vad állatnak neve.
chiragra, æ, f. 309 Kézi-kŏszvény.
chirographum, i, n. 862 Kéz-irás.
chirotheca, æ, f. 514 Kesztyŭ.
chirothecarius, ij, m. 492 Kesztyŭ-tsináló.
chirurgus, i, m. 795 Bŏrbély, seb-gyógyito.
chlamys, ydis, f. 3. 512 Kurta-mente.
chœnix, icis, f. 3. 764 Kisded mérték neme: mértze.
chalalogus, a, um, a. 137 Emberből sárt tisztitó.
cholera, æ, f. 271 Ember testében lévŏ sárga sár.
choma, atis, n. 3. Parti-tŏltés.
chorda, æ, f. 775 Húr, sinor.
chordum, i, n. 420 Sarju.
chordus, a, um, a. 117 Késŏn érŏ telelŏ.
chorea, æ, f. 943 Táncz.
chorus, i, m. 630 Kár, éneklŏ hely.
chrisma, atis, n. 3. 795 Kenet.
christus, i, m. 779. 994 Meg kenettetet, Christus.
christianus, a, um, 994 Keresztyén.
christicola, æ, m. 994 Christos tisztelŏ.
christianismus, i, m. 640 Keresztyénség.
chronica, orum, pl. n. in sing: chronicon. 785 Idŏk, napok és esztendŏk folyásirol irt kŏnyv, cronika. *chry-*

chrysocolla, æ, f. 104 Arany glét, arany enyŭ, arany ragaszto vagy forraszto agyag.
chylus, i, m. 268 A' megh-emésztet ételnek leg-jobban táplálo része.

CI.

Cibus, i, m. 788 Etek.
cibo, are, p. 650 Enni adok, étetem.
cibarium, ij, n. 211 Etel, eledel.
cicada, æ, f. 224 Mezei prhŭtsŏk.
cicatrix, icis, f. 319 Seb hely.
cicer, eris, n. 3. 128 Szeges borso, bagoly borso.
cichorium, i, n. 137 Katang.
cicindela, æ, f. 223 Fényes bogár.
ciconia, æ, f. 160 Esztrag, golya, czako.
cicur, uris, g. com: 3. 174 Széled.
cicuro, are, p. 203 Meg-szeliditem, kerestem.
cicuta, æ, f. 135. 137 Bŭrŏk.
cio, is, ire, & ciere, citum, 59. 793 Inditom.
cifra, æ, f. 756 Czifra, számvetŏ keregded o betŭ.
cilicinus, a, um, 404 Szitás.
cilicinus, i, n. 582 Törlŏ szŭr, sák ruha, ketske szŏr ruha.
cilium, ij, n. 247 Szem haj.
cilo, ionis, m. 3. 281 Hegyes hoszszu fejŭ.
cimelium, ij, n. 848 Drága marha.
cimex, icis, m. 218 Palatzka, bŭdŏs fęreg, fal féreg.

cinara, æ, f.	137	Cinára fŭ: a' mellyet meg-is ſzoktak enni.
cincinnus, i, m.	586	Podoritot, bé-font haj.
cireneus, a, um,	339	Hamuj, hamu ſzinŭ.
cingo, ere, ctum,	516	Kŏrnyŭl-véſzem, ŏvedzem.
cingulus & um.	516	Eŏv.
cinis, eris, m. 3. 45.	961	Hamu.
cinnabaris, is, f.	104	Cinobriom.
cinnamomum, i, n.	132	Fa-héj.
cippus, i, m.	668. 962	Láb-kaloda: emlekezetre emeltetet oſzlop; koporſo kŏ.
circa, præp.	882	Kŏrnyŭle, kŏrnyŭl.
circinus, i,	758	Cirkalom.
circino, are, p.		Cirkalmazom, kerekétem.
circiter, adv.		Mind kŏrŏl, ſzinte felé, ugymint.
circius, & circe⁹, m.	57	Erŏs háborgo ſzél, zivar.
circuo, is, uire,	39	Kŏrnyŭl-kerŭlŏm.
circuitus, m. 4. *d.*	758	Kerŭlet, kerŭlés.
circularis, e, 3. *d.*	760	Keregdéd.
circulus, i, m.	758	Cirkalmazás, karika.
circum ago, egi, actum,	57	Kŏrnyŭl tolyom, vonſzom.
circumactûs, ûs, m.	772	Kŏrnyŭl vétel.
circumcido, dere, ciſum:		Kŏrnyŭl-metczem.
circumcingo, gere, inctum	423	Kŏrnyŭl véſzem, ſzoritom.
circum, circa,	31	Kŏrŏs kŏrnyŭl.
circumciſio, onis, f. 3. *d.*		Kŏrnyŭl metélés.
circumdo, dare, datum,		Kŏrnyŭl véſzem.
circumferentia, æ, f.	758	Kŏrnyék, kŏrnyŭlet.

cir-

circumfero,	216	Kŏrnyŭl hordozom, viſzem.
circumforaneus, j, m.	492	Piaczon tſęltſapo hitetŏ, lopó.
circumlambo, erè, 3.	194	Kŏrnyŭl-nalom.
circummunio,	704	Kŏrŏl meg-erŏſſętem.
circumquaque,	699	Kŏrnyŏs kŏrnyŭl.
circumſecus,	43	Idem.
circumſiſto, ere,	717	Kŏrnyŭl állatom.
circumſpecto, are, p.		Kŏrnyŭl-nézem, két-felé tekéntek.
circumſpectè, adv.	255	Két-felé tekéntve, okoſſan.
circumſpectus, a, um, a.	807	Okkal s-moddal tselekedŏ, eſzęs.
circumſpicere,	814	Kŏrnyŭl-nézni, két-felé tekinteni, magára vigyazni.
circumſtantia, æ, f.		Kŏrnyŭl-állo dolog.
circumvallare, p.	717	Kŏrnyŭl árkolni.
circumvehere, xiſſe, ctum,	411	Kŏrnyŭl-vonſzom, hordozom, magam̃al hordozom.
circumvolvo, volvi, volutum,	258	Kŏrnyŭl-hengergetem, forgatom.
circumvenio, ire,		Meg-kerŭlŏm, meg-tſalom.
circus, i, m.	938	Keregdéd játékos hely, kerengŏ, iſmét egy madár, és egy drága kŏ neve.
cirnea, æ, f.	564	Légely, tſobolyo, tſoban.
cirrus, i, m.	159. 290	Bobita, tekert, meg-fodoritot, tekert haj.
cis, præp.	947	Innen effelŏl.
cisfinem,		Innen a' végin, a' végi felé.
ciſium, ij, n.	455	Talyiga, vagy ſzekeretske neme.

ciſpel-

ciſpello, uli, ulſum, 89 Innen ũzõm, el-ũzõm.
ciſta, æ, f. 848 Láda.
ciſterna, æ, f. 623 Tsatorna.
cito, are, p. 631. 658 Bé-idézem, izgatom, elõ ho-
citharoedus, i, m. Cytherás, hegedũs. (zom.
citius, adv. comp. 39 Hamaréb, gyoſſabban.
cito, adv. 354 Hamar, gyorſon.
citra, præp. accuſ: 947 Innen, nélkũl elõt.

Obſ. cis, propriis nominibus fluminum vel monti-um præponi ſolet; Rebus aliis frequentius citra.

citreum malum, 123 Czitrom, czitrom alma.
citrinus, a, um, 336 Czitromi, czitrombol való.
citrum, i, n. 137 Czitrom fa.
citrus, i, f. Czitrom fa.
civis, is, g. com: 3. 650 Polgár.
civicus, a, um, 650 Polgári.
civilis, is, c. g. 3. 559 Emberſéges.
civitas, atis, f. 3. 622 Város.
717

CL.

clabula, & clavola, æ, f. 382 Olto ág: pláta veſzſzõ.
clades, is, f. 3. 717 Veſzedelem, romlás.
clam, adv: *& præpoſ. abl:* 920 Titkon; alattomban, nélkũl.
clamo, are, avi, atum, p. Kiáltok.
clamor, oris, m. 275 Kialtás.
clancularius, a, um, 691 Allattomban valo, párt ũtõ.

clanculum, adv. 186 669 Allatomban, orozva.
clandeſtinus, a, um, 691 (160 Allatomba valo vagy tſelekedõ; titkos.
clango, xi vel gui, g n. 3. c. Trombitálok, hangolok.
clangor, oris m 3. d. 710 Harſogás, trombita ſzo.
clareſco, viſſe, ere, El-hireſedem
clarus, a, um, 71. 734 Tiſzta, világos, nevezetes.
clare, adv. Tiſztán, világoſon.
claſſis, is, f. 3 d. 700 Sereg hajo: ſemelyi rend.
claſſicus, a, um, 710. 737 Hajoi rendbõl valo: fõ ren-
clathrum, i, & us, 541 Roſtély, heveder fa. (dũ.
clathratus, a, um, 550 Roſtélyos,
clava, æ, f. 137. 713 Buzgány, furko, fejes bot.
claudo, ere, ſi, ſum, 3. c. 548 Bé-zárlom, rekeſztem, bé-ſzegezem.
claudico, are, p. 290 Sántálok, sántikálok.
claudicatio, nis, f. 3. 289 Sántikálás.
claudus, a, um, 282 Sánta.
clavis, is, f. 3 d. 548 Kults, kolts.
clavicula, æ, f. Kultsotska.
clavus, i, m. 463. 527 Szeg.
clauſula, æ, f. 990 Bé-rekeſztés, dugo.
clauſtrum, i, n. 615 Zár, bé-zárlot hely, cla-
clematis, f. 3 d. 136 Eb téj. (ſtrom.
clemens, entis, g. o. Kegyelmes.
clementia, æ, f. 681. 685 Kegyelmeſſég.
clepſydra, æ, f. 772 Folyó-óra.
clibanus, i, m. 96 Kementze.
cliens, entis, m. 660 Mas gondviſelés alat lévõ ſzemély.

clientela, æ, f. 660 Kegyes-oltalom.
clima, atis, n. 783 Az égnek egy darab része, hajléka.
climactericus, a, um, 794 Gráditsos, hágdoso, *Item*: oly esztendő mely nagyob része balálos szokot lenni.
climax, acis, f. 3. d. 574 Grádits, lajtorja.
clinicus, a, um, 295 Agyban fetrengőkor betég.
clitellæ, arum, f. pl. 460 Málha hordozo nyereg.
clivus, j. m. 79 Meredek.
cloaca, æ, f. 250 Arnyék szék, perváta.
cluo, is, ere, 138 Neveztetem, vivok, fęnlem.
clueo, ere, 2 conj. 994 Neveztetem, lattatom, ditsęrtetem.
clunis, is, f. 3. d. 258 Tompora; a' két nagy lágy hus a' mellyen ember ül.
clunaculum, i, n. 421 Mészárló kés.
clypeus, & clypeum, j 699 Pais.
clyster, eris, m, & um, j, neut: 792 Kristély.

CO.

Coaccedo, is, essi, essum, Egygyűt hozzá mégyek.
coacervo, are, p. 847 Rakásban gyűjtőm, hordom.
coactè, Kételenséggel, kénszerétéssel.
coactio, onis, f. 3. d. 640 Kénszeretés.
coaduno, are, p. 530 Egybe foglalom.
coactus, a, um, 481.684 Kénszerittetett.
coæanem, a, um, 939 Egy időben élő.

coævus, a, um, Egy koru, egy-idejű.
coagmento, are, 748 őszve foglalom.
coagmenatus, a, um, 241 őszve foglaltatott.
coagulo, are, p. Meg-oltom, őszve oltom.
coagulatus, a, um, 416 Meg-oltot, őszve-oltott.
coagulum, j, n. 997 Olto, *Item*: akarmi meg-alut nedvesség.
coaleo, ere, ui, itum, 2 c. *Ibid.* őszve forradok, egybe mégyek, folyok.
coalesco, ere, *Ibid.* Egybe forradok hegedek.
coamantes, 590 Egy leány szeretők.
coarcto, are, p. 530 őszve szoritom, nyomom.
coaxo, as, are, p. 212 Vartyogok, rekegek, beka modra szollok.
coccineus color, a, um, 337 Skarlát szin.
coccum, i, n. 2 d. *ibid:* Skárlát festő mag.
coccinum, i, 675 Skárlát.
cobitis, is, f. 3 d. 166 Hegyes szárnyu figér.
cochlea, æ, f. 216. 544 Tsiga,
cochlear, & cochleare, aris, n. 558 Kalán.
cochlearia, æ, f. 137 Kalanos fű.
cochlidium, i, n. 544 Kerengő gradits.
cocles, itis, m. 283 Fél szemű, egy szemű.
coctus, a, um, 526 854 Meg-főtt; Főzött; meg-érett; sült éget.
codex, icis, m. 3 d. 759 Törzők könyv, lajstrom.
codex acceptús, 854 Számtarto könyv.
codicillus, i, m. 2 d. 731 Jedző könyvetske.
cælebs, ibis, 3 d. 589 Nőtelen.

cælum, i, n. in pl. i, masc. Egh, meny.
2. decl. 19. 988. 980
cæleſtis, is, e, 3 d. Mennyei, égi.
cælites, um, m. pl. 998 Mennyei ſeregek.
coemo, is, ere, 3 conj. 431 Meg-véſzem.
cœmeterium, i, n. 960 Czimterem, temető kert.
cœno, are, p. c. 568 Vatſorálok.
cœna, æ, f. 568. 633 Vatsora.
cœnaculum, i, n 552 555 Vatſorálo nyári ház.
cœnobiarcha, æ, m. Gargyány.
cœnobium, i, n. 658 Klaſtrom.
cœnum, i, n. 481 Sár.
cœpiſſe, à capio, 2. c. 884 Valamihez kezdeni, el-kez-
cœptus, a, um, 254 Kezdettetett. (deni.
coerceo, cui, itum, 451 Meg-tartoztatom, zabolá-
668 zom, tiltom.
coercitio, onis, f 3 d. 640 Meg-zabolázás, bűntetés.
cæruleus, a, um, 335 Egh ſzinű. *dicitur propriè de coloribus.*
cœtus, ûs, m. 4 d. 629 Gyűlekezet.
cogo, ere, actum, 696 Bé-gyűjtőm, kénſzeritem.
cogito, are, p. c. 375 Gondolom.
cogitatio, onis, f. 3 d. 344 Gondolat.
826
cognatio, onis, f. 3 d. Rokonság, attyafiság.
cognatus, a, um. 601 Rokon, atyafi.
cognoſco, ere, cognitum, Meg-iſmérem, meg-viſgá-
659 lom.
cognitio, onis, f. 3 d. 685 Meg iſméres, viſgálás, tudás.
cognitus, a, um. 836 Meg-iſmértetet.

cogno-

cognomen, inis, n. 3. 937 Vezeték-név.
cognominis, e, is, c. g 173 Azon-nevű.
cohabito, are, p. 188 Egyűt lakom. (radok.
cohæreo, ſiſſe, ſum, 242 őſzve ragadok, egybe for-
cohibeo, ere, 2. c. 893 Meg tarroſztatom, tiltom.
cohoneſto, are, p. 593 Fel-tiſztelem.
cohors, ortis, f. 3 d. 697 Gyalog ſereg, király életét őrző ſereg, tyuk avagy madár óll.
coeo, ire, itum, 319 őſzve s-hozzá mégyek, egy-gyesülők véle.
colo, are, p. 433 Meg-ſzűrőm.
colaphus, i, m, 2 d. 670 Artzul tsapás.
**cochium, i, n.* 131 Colchiomi hagyma.
colo, is, ere, cultum, 3. c. Tiſztelem: lakom, birom,
385 meg-mivelem.
**coleus, i, m.* 291 Mony tőki.
colica, æ, f. 305 Kolika, az ember bélit meg-ſzorito nyavalya.
collis, is, n. 362 Halom, domb.
colliculus, i, m. ibid. Halmotska.
colla, æ, f. 1 d. 530 Tſirész, enyv.
collabus, i, m. 775 Hur láb a' muſikán.
collapſus, a, um, 538 Le-eſet, le-dűlt.
collare, is, n. 3 d. 581 Gallér, fodor, nyaki ekeſség, öltözet, őrv.
collateralis, is, 3 d. 56 Oldal felől, avagy melles-leg való.
collatio, onis, f 3 d. Egybe hordás, őſzve gyűj-
collaudatio, onis, f. 876 Meg-ditsérés. (tés.
collaudo, are, p. Egygyűt ditsérem, meg-di-
tsérem.

colo-

collecta, arum, f. pl. 638 Egybe-gyűjtegettetett, szedegettetet-pénz.

collectus, a, um, 328. 638 Összve-gyűjtegettetett.

collega, æ, m. 673 Tiszti-társ, segitő-társ.

collegium, ij, n. 665 Gyűlekezet.

collibet, & impſo: collubet. Egygyűt-tetzik.

collicia, arum, f. pl. & colliquia. 392 Tserép tsatorna: viz-eresztő barázda.

colligo, are, atum, 396 Összve-kötöm.

colligatus, a, um, 685 Összve-kötetett.

colligo, is, ere, ectum, 66. 396. 663 Összve-szedni, gyűjteni, kevében kötni.

colligere fœnum, Szénát gyűjteni.

collimo, are, p. 703 Aránzok, arányozok.

collineo, are, p. A' tzélra aránzok.

collinus, a, um, 388 Halmos, halomi.

collis, is. m, 3 d. 79 Halom.

colloco, are, 771 Helyheztetni.

collisio, onis, f. 332 Összve verés, ütkézés.

colloquor, ui, utum eſſe, 934 Egygyűt szollok, beszéllek.

colloquium, ij, n. 567 Egygyűt valo beszélgetés.

colludo, ere, uſiſſe, uſum, 988 Egygyűt jádzom, allattomban véle egygyet értek.

collum, i. n. 252. 461 Nyak.

colluvies, ei, f. 5 d. 434 Moslék, gaz, szemet, otsmanság.

collybus, i, m. 2 d. 482 Pénz váltás.

collybiſta, & æ, m. Pénz-válto.

collybiſtes.

collyra, æ. 554 Szegeletes kenyérke.

colly-

collyrium, ij, n. 792 Szemi orvosság.

colobium, ij, n. 512 Válba vágot mente.

colocynthis, idis, 3. f. 137 Sár tök.

colonia, æ, f. 219 Munkálkodo nép.

colonus, a, um, 386 Jobbágy.

color, oris, p. 333 Szin, festék.

coloro, are, p. 754 Festem.

coloſtra, & um, 415 Tölgy, tsets.

coloſſus, i, n. 771 Bálvány oszlop.

coluber, bri. m. 213 Zomok kigyo.

colus, i, m, & f. colus 4 d. 434 Szűrő edény, kosár, szűrő szita, lé-szűrő.

colum, i, & colon, unde dicitur, colica, öreg bél.

columba, æ, f. 154 Galamb.

columbus, i, m. ibid. Him avagy bak galamb.

columbinus, a, um, Galambi, galambol valo.

columbarium, i, n. & columbaria, æ, f. ibid. Galamb ház, galambutz.

columen, inis, n. 3 d. 545 Teteje, tamasz, gyámol, szaru fa.

columelares dentes, um, m. pl. 267 Elsö fogok.

columna, æ, f. 536 Oszlop, ágas.

colus, i, m. 498 Gusal, rokka.

coma, æ, f. 586 üstök.

comarchus, i, 686 Falusi Biro

combino, are, p. 530 Egybe forrasztom, foglalö.

combinatio, onis, f. 754 Egybe forrasztás, kettőztetés.

comedo, ere, 3 c. 560 Eſzem.
como, ere, pſiſſe, ptum, 586 Ekeſgetem.
comes, itis, c. g. 3 d. 476 Vár-megye Iſpan.
686
comeſſari, p. 820 Egygyűt lakozni, tobzodni.
comeſſator, oris, m. 820 Idem.
comeſatio, onis, f. 3 d. 407 Egygyűt való vendégeskedés.
cometa, & es, æ, m. 63 Üſtökös ſtfillag.
cominus, & comminus, adv. 713 Közelről.
comis, is, e, 3 d. 831 Nyájas.
comito, are, & comitor, aris, ari, 902 Kéſęrem, követem.
comitatus, ûs, m. 4 d. Kéſęres, követés, uti társaság, Vár-megye, Iſpánság.
comitas, atis, f. 3 d. Nyájaſſag.
comitia, orum, n. pl. 686 Országgyűleſe.
comitialis morbus, 312 Korſágos betegſęg.
comma, atis, n. 3 d. 648 Az irásban bizonyos darabot jedző jegyetske ugymint.
Ejuſdem, comatis, ibid: Azon czimerű.
commeo, are, p. 911 Járok mégyek, járok kelek.
comeatus, ûs, m. 4 d. 695 Utra avagy táborba valo é-(lés.
commemoro, are, p. 349 Meg-emlegetem.
commendo, are, p. 915 Ajánlom, ditſęrem.
commendatio, onis, f. 870 Ajánlás, ditſires, cőmendálás.
cõmentarius, & um, 786 Magyarázo könyv.
commentum, i, n. 240 Gondolt, kőltőt dolog-

commercium, ij, n. 491 Kereskedéſi ſzabadság.
comminiſcor, niſci, entum eſſe, 919 Tsak kőltőm, gondolom.
comminuo, ere, utum, 82 Izre porrá rontom.
comminutus, a, um, 82 Izre porrá rontattatot.
comiſereor, ari, p. 912 Szánakozom, könyörülök rajta, keſerülőm.
commiſeratio, nis, f. 871 Szánakozás, könyörülés.
commiſereſco, ere, 373 Szánakozom rajta.
commiſſura, æ, f. 466 őſzve foglalás.
committo, ere, ſi, miſſum, 634 868 Reá bizom, vétkezem, őſzve botsátom, veſztem.
commodo, are, p. 862 Alkalmaztatom, néki engedem, haſználok.
commodè, adv. 935 Alkalmatosban.
commodus, a, um, 539 Alkalmaros.
commolo, is, ire, 267 Meg-őrlőm, egygyűt őrlők.
commonſtro, are, p. 732 Meg-mutagatom.
commoto, are, p. 447 Meg-mozditom, inditom, háboritom.
commoveo, ere, vi, motum, 661 Fel-mozditom, inditom, háboritom. (dulás.
commotio, onis, 3 d. 940 Fel-mozditás, haboritás, in-
communico, are, p. 543 Közlőm, részeltetem.
cõmunicatio, nis, f. 3. 745 Közlés, közölés.
communio, onis, f. 3 d. 989 Közönſęges egygyeſſęg, társaság, egygyesülés.
communis, is, e, 3 d. 137 241. 514 Közönſęges.
communio, ire, 3 conj. 247 Meg-erősſetem.

commuto, are, p. 889 El-változtatom, tſerélem.

comœdia, æ, f. 953 Máſoknak, ſzemélyeket, állapottyokat és tſelekedeteket ki abrázolo játék, comedia.

compages, & compago, inis, f. 3. d. 241 Öſzve foglalás.

compar, aris, g. o. 3 d. 589 Egyenlő, feles,

comparo, rare, p 156. 747 Meg-ſzerzem, kéſzitem, öſzve haſonlitom.

comparatio, onis, f. 3 d. 353 Meg-ſzerzés, kéſzétés, öſzve haſonlitás.

compareo, es, ere, itum, 659 Elő állok, jelen vagyok.

compello, are, p. 593 Hivom, nevén ſzolitom.

compello, ere, puli, pulſum, 412 Egybe hajtom, kenſzeretem.

compendium, ij n. 853 Altal ut, rövid mod: ſzükön költés.

compendioſus, a, um, 756 Rövidedes, rövidedü ſzükön való.

comperendinatio, onis, f. 3. d. 664 Halogatás, halaſztás.

comperior, iri, ertum eſſe, 17. 321 Meg-tapaſztalom.

compertum eſt, 239 Nyilván meg-tudattatott, tapaſztaltattatot.

compernis, is, g. o. 290 Hoſzſzu lábu, tekervényes térdü.

compes, pedis, f. 3 d. 668 Béko, lábra valo vas, tſetneki nadrág.

compeſco, uiſſe, itum, 668 Meg-fenyitem.

com-

competit, imperſ. 481 Illik.

competere, iviſſe, itü, ibid: Illeni.

compitalitia, orum, n. pl. 635 Uton és utzákon valo iñepléſek.

compilator, g. m. Öſzve lopogato.

competens, tis, 3. d. Illendő, alkalmatos.

compingo, ere, actum, 748 öſzve kötöm, bé-kötöm.

compitum, i, n. 479 Sok utas, öſvenyes hely.

complaceo, ere, uiſſe, itum, Tetzem, kellek.

complanatus, a, um, 550 Meg-egyengettetet.

complector, eris, inſi: ctti, exum, 760 Meg ölelem, öſzve fogom, bé-foglalom.

compleo, ere, etum, 782 Bé-töltöm, meg-tellyeſitẽ.

complexio, onis, f. 993 750 Bé-foglalás, egybe foglalás.

complico, are, p. 936 öſzve türöm, hajtogatom, öſzve akaſztalom.

complures, & plura, pl. 66 221 Nagy ſokak, több dolgok.

compono, ere, ſui, itum, 529 öſzve rakom, rendelem, végezem.

comporto, are, p. 418 öſzve hordom.

compos, otis, o. 3. d. 893 Réſzes, magával biro.

compoſitio, onis, f. 3 d. 657 öſzve rakás, ſzerzés, ſzerzödés.

compoſitus, a, um, 28 öſzve rakot, öſzve ſzerkeſztett.

compotor, oris, m. 3 d. 821 *& compotrix, icis, f.* Egygyüt ivő, ivó társ kortſoma hus.

comprehendo, ere, enſum, 3. conj. 353. 735 Meg-fogom, bé-foglalom.

comprimo, ere, eſſum, 321 Öſzve nyomom, ſzoritom.
comprimiſſarius, ij, m. 657 Meg-hit biro, fogot tör-vény tévő.
**compromiſſum, i, n.* ibid. A' két fęl közöt valo pérnek le ſzálitására nézendő hatalom.
compulſus, ûs, 4 d. 332 Öſzve, egybe verés.
computare, p. 756 Öſzve vetni, ſzámlálni.
conor, ari, p. 363 Igyekezem, ſzándékozom.
conatus, ûs, m. 4 d. 303 365 Igyekezet, ſzándék.
concavus, a, um, 759 üreges, ki-vájat, hezagos.
concedo, ere, ceſſum, 971 Engedek, megyek.
concentus, ûs, m. 4 d. 679 774 Muſicában és éneklésben valo egygyező zengés.
conceptus, a, um, Fogontatot.
conceptus ûs, m. 4 d. Foganat, fogontatás.
concerpo, pſi, ere, ptum, El-ſzaggatom.
concerto, are, p. 948 Meg-hartzolok, vivok valakivel.
conceſsio, onis, f. 3. 754 Engedés, engedelem.
concha, a, f. 91 Tſiga, tſiga héj, meritő edény
**conchylium, ij, n.* 173 Tengeri feſtő tſiga neme, közönſęgeſen, minden tſigás tekenős vizi állat.
concido, iſum, 431. 956 El-metélé, le-eſem, el eſem.
concieo, ere, 686 Hivom, öſzve hivom.
concilio, are, p. 911 Egybe, öſzve békéltetem, meg-engeſztelem.
Somnum concilians, 137 Almat ſzerző, hozo.

conci-

concilium, ij, n. 640 Gyülés, tanáts.
concino, ere, 721 Egygyüt éneklek.
concinno, are, 754 Egybe illegetem, rakogatom, öſzve ſzabom.
concinnus, a, um, Ekes, illendő.
concinnitas, atis, f. 382 Ekeſſęg, illendőſęg, diſzeſſęg.
concionor, ari, p. 631 Hirdetem, prædikállom.
concionator, oris, m. 631 Hirdető, lelki-tanito.
concio, onis, f. 3 d. Prædikatczio, gyülekezet.
concipio, ere, pi, eptum, 21, 45 Méhébe fogadom, terehbe eſem, Elmémbe fogom.
conciſus, a, um, 267 Meg-metélt, metzet.
concito, are, p. 691 Fel-inditom, háboritom.
concitatus, a, um, 143 Fel-inditot, háborodot, gyors, hamarja.
conclave, is, n. 3 d. 544 Félen rekeſztet ház, rejték, kamora.
concludo, ere, uſum, 651 Bé-rekeſztem, bé-fejezem.
concluſio, onis, f. 3 d. 750 Bé-rekeſztes, el-végezés.
concoctio, onis, f. 3 d. 267 Meg-főzés, eméſztés.
concoquo, xi, ere, coctum, 438 Meg-főzöm, eméſztem.
concoctus, a, um, 137 Meg-főzöt, eméſzteter.
concordo, dare, p. 910 Egygyezek.
concors, dis, o, g. 3 d. Egygyező.
concordia, æ, f. 911 Egygyeſſęg.
concredo, didi, ere, itum, 386. 410 Meg hiſzem, reá bizom.
concremo, are, p. 961 Meg-égetem, el-égetem.

concreſco, evi, etum, 422 Öſzve, egybe, növök, forradok.

concretus, a, um, 54 Öſzve nött, forradot, ragat.

concubina, æ, f. 827 Feleſęg, helyet való hálótárs, ſzokot kurva.

concubitus, ûs, m. 4. 826 (818 Egy-máſſal valo fekves, egygyesülés.

concupiſco, ivi, ere, itum, Kévánok.

concurro, ere, urſum, 711 Öſzve futok, rohanok.

concutio, cuſsi, cuſſum, Meg-rázom, drücskölöm, gyümötskölöm.

condecet, imperſ. 910 Illik.

condecoratus, a, um, 722 Meg-ékeſętetet.

condemno, are, p. 664 Kárhoztatom, bűntetéſre itélem.

condemnatus, a, um, 664 Kárhoztatot, karhozot.

condenſo, are, p. 503 Meg-sűretem.

condio, ire, itum, 437 959. 961 Izit meg-adni, meg-fűſzerſzámozni, kenettel megkenni.

conditus, a, um, 959 Teremtetet: Izi meg-adattot, kenettel meg-kenetét.

condimentum, i, n. 567 Izt adó ſzerſzám.

condo, didi, itum, El-rejtem, épétek, teremtek.

condicere, 856 Meg-mondani, hirdetni.

condiſcipulus, i, m. 736 Tanuló társ.

conditaneus, a, um, 438 Jó izövétehető, izit megadni.

conditio, onis, f. 3 d. 856 889 Allapot, Iz-adás.

conditivum, i, n. 960 Koporſo.

condono, are, p. 893 Meg-ajándékozom, megh-engedek, meg-botsátok, ſzegödöm.

conduco, xi, ere, ctum, 534 743 Meg-fogadom, egybe viſzem.

conductus, a, um, 963 Meg-fogadot, meg-ſzegödöt.

conducibilis, e, 3 d. 491 Haſználó: meg-fogadhato.

condus promus, m. 431 Sáſár, kultsár.

condylus, i, m. 261 Begyeg, butko, tsomó.

confabulari, p. & are, 932 Egygyüt beſzélgetni,

confabulatio, onis, 3. 567 Egygüt valo beſzélgetés.

confero, tuli, collatum, 660. 724 Haſználok.

conferruminatus, a, um, 526 öſzve forraſztatot, enyveſztetet, ragaſztatot.

confertus, a, um, 848 Dugva meg-rakottatot, erőſſen meg-töltöt.

confeſtim, adv. 958 Mindgyáráſt, azontul.

conficio, eci, ere, fectum, 140. 179. 219. 500 Tſinálok.

confictus, a, um, 970 Költöt, gondolt.

confido, di, iſum, 807 Bizom, bizakodom.

confieri, neut: ectum eſſe, paſſ: 416. 448 Meg-lenni, meg-keszülni.

confinis, e, 3 d. 989 Határos, ſzomſzédságos.

confinium, ij, n. 689 Határſzél, környül valo tartomány.

confirmo, are, p. 752 Meg erősſetem, vaſtagitom, támaſztom.

confiſco, are, p. 669 Országh, avagy fejedelem tárházához foglálom.

confiteor, eri, eſſum eſſe, 998 Valláſt téſzek.

conflo, are, atum, p. 94 öntök valamit, öſzve öntöm olvaſztom.

conflictari, p. Viaskodom, vetekedem.

conflictus, ûs, m. 4. d. 715 Viadal, hartz, ütközet.

confligo, xi, ictum. Meg-hartzolok, vivok.

confluere, xi, xum, 469 628 öſzve folni, öſzve gyülni.

confodio, di, ere, oſſum, 427. 713 Altal ütöm, verem.

confœderatus, a, um, 695 Azon egy frigy kötésben való.

confœderatio, onis, f. 3. d. 685 Sok ſzemélyeknek egy frigy kötéſek.

conformare, p. 161 Formálni, hozzá ſzabni, illetni.

confugio, ere, 3 conj. 204 Valakihez óltalomért futok, öſzve futok.

confundo, udi, ere, uſum, 23 öſzve egyelétem, zavarom, meg-ſzégyenétem.

confuto, are, p. 432 Meg-tzáfolom, hamiſſitom.

congelare, p. Meg fagyni.

congelatus, a, um, 53 Meg-fagyot.

congener, eris, adj. 408 Egy-féle, egy fajbol, egy nemből valo.

conge-

congero, rere, eſſum, 397 öſzve-hordom, rakom.

congerro, onis, m. 3. 929 Tréfás társ.

congiarium, ij, n. 683 Bü-ajándék.

congius, ij, m. 763 Kondér, három icze, hat meſzſzely.

conglaciatus, a, um, 514 Meg-fagyot.

conglobo, are, öſzve gömbölyétem.

conglomero, rare, p. 698 öſzve gombolyitom, takarom, öſzve ſoportozom.

conglutino, are, p. 530 öſzve enyvezem.

congredior, di, eſſum, eſſe, 648 öſzve mégyek véle, meg-ütközöm.

congrego, are, p. 697 öſzve gyüjtöm.

congreſſus, ûs, 4 d. m. 949 öſzve menés, meg-ütközés.

congruentia, æ, f. 514 Illendöſég véle való egygyezés.

congruo, ui, ere, 930 Hozzá-illendö vagyok, hozzá illetem.

congruus, a, um, 930 Illendö, egygyezö.

congrus, & conger, gri, Egy hartsa formáju tengeri hall.

conjectura, æ, f. 357. 794 Bizontalán itélet, vélekedés ſajditás.

conjugium, ij, n. 588 Házaſſág.

conjugalis, e, 3. d. 595 Házas, házaſſágbéli.

conjugo, p. 389. 747 Egy járomba fogom, öſzve fogom, egybe igazom, conjugálom.

conjungo, is, ere, unctum, 930 öſzve foglalom, kötöm.

conjun-

conjunctus, a, um, 366 Öſzve foglalt, köttetett.
conjurare, p. 691 Öſzve eskünni.
conjux, & unx, ugis, g 0. Házas társ.
connecto, xi, exum, 515 Öſzve-foglalom, fűzöm.
connivco, ivi, ere, 907 Hozzá hunyorgatok, ſziltok, néki kedvezek.
connubo, nupſi, nuptum, Meg-hazaſodom, férhez mégyek.
connubium, ij, n. 594 Házaſſág.
conopeum, i, n. 574 Szunyog hálo, ágy eleiben fűzgeſztett kárpit.
conquineſco, ere, xiſſe, 352 Szunnyadozom.
conquiro, ſivi, itum, 751 Öſzve kereſgetem.
conſangvineus, i, m. 601 Egy teſt vér, vér ſzerént való.
conſarcino, are, p. 520 Öſzve tóldozom, fel-tóldozom.
conſcendo, ere, diſſe, eſſum, 730 Fel-hágok, fel-mégyek.
conſcientia, æ, f. 634 Lelki iſméret.
conſcius, a, um, 926 Valami vétkés dolognak tudoja, réſzeſe, titkos társ.
conſcribo, pſi, ptum, 695 Meg-irom.
conſecro, are. p. 642 Meg-ſzentelem, ſzent végre rendelem.
conſector, ari, p. 374 Rzorgalmatoſon követem, kergetem.
conſeneſco, ui, ere, 251 909 Meg-vénhedem, meg-aggok.
conſenſus, ús, m. 4 d. 665 Köz akarat, egygyezés.

conſentire, ſi, ſup: ſenſum, Egygyet érteni máſſal, reá hajolni a' más értelmére.
conſentaneus, a, um, Illendő, alkalmatos, egygyező.
conſequentia, æ, f. 750 Következés.
conſequor, qui, cutum eſſe, 995 El-érem, végbe viſzem, elnyerem.
conſero, ui, ere, ertum, 380 Öſzve fogom, öſzve foglalom.
conſero, is, ſevi, ere, ſatum, Plántálok, ültetek, valami magot vetek.
conſervo, are, p. 606 Meg-tartom.
conſeſſus, ús, m. 4 d. 665 Tanátſi-gyülés.
conſidero, are, p. 778 Meg-gondolom.
conſideratus, a, um, 839 Maga meg-gondolt, eſzes.
conſideratè, adv. 752 Maga meg-gondolva, eſzeſſen.
conſideo, edi, eſſum, 464 933 Le-ülök.
conſignare, p. 652 Fel-jegyezni.
conſiliarius, ij, m. 676 Tanátſos, tanáts. ado.
conſilium, ij, n. 906. 685 Tanáts.
conſiſto, ſtiti, 94. 796 947 Meg-állok, meg-állapodó, ülepedem.
conſitus, a, um, 382 Bé-ültetet, bé-vettetet helj.
conſobrinus, i, m. 603 Azon Atyától és anyától ſzületet két aſzſzony fia, nének fiai.
conſolor, latus ſum, ari, p. 906 Vigaſztalom, vigaſztalok.

conſolatio, nis, f. 3 d. 906 Vigaſztalás.
conſolido, are, p. 527 Meg-erősſitem, vaſtagitom.
conſolidatus, a, um, 241 Meg-erősſitetet, vaſtagitatott.
Conſolida regalis - Szarkaláb.
conſolida, æ, 134 Feketenadál gyükér.
conſonans, ntis, g. o. 3 d. Egygyező ſzavu, egygyüt ſzólo, zengő.
conſonantia, æ, f. 774 Egygyező zenges.
conſors, tis, o g. 3 d. 989 Egy allapotu, rendü, ſzerentseü,
conſortium, ij, n. 589 Tarſaság.
conſpect°, ûs, m. 4 d. 788 Tenketés, meg-látás.
conſpicio, exi, ere, ectum, 78 Nézek, látok.
conſpergo, ſi, ere, erſum, 961 Meg-hintem, öntözöm.
conſpicor, ari, p. 922 322 Szemlélem, meg-nézem.
conſpicilium, ij, n. 769 Okulár, pápa ſzem, vendég ſzem.
conſpicuus, a, um, 880 Tekéntetés, láttatos; *Item:* ſzemlélő eſzes.
conſpiro, are, p. 691 Öſzve tanátskodom, eskü-ſzöm, pártot ütök.
conſpiratio, onis, f. 691 Öſzve tanakodás, eskűvés.
conſpurco, are, p. 257 Meg-rutitom, otsmányitó.
conſtabilio, ire, 4 c. 640 Meg-erősſitem.
conſtans, antis, o. g. 898 Alhatatos.
conſtantia, æ, f. 897 Alhatatoſſág.
conſtanter, adv. 348 Alhatatoſon.

conſto,

conſto, are, p. 29. 496 775 Alhatatos vagyok, meg-állok álhatatoſon.
conſtat, imp. 779. 810 Nyilván vagyon.
conſterno, are, p. 883 El-rémétem, rettentem.
conſtipo, are, 503 Öſzve ſzoritom.
conſtituo, ui, utum, 43 259. 908 Allatom, végezem, rendelem.
conſtringo, xi, ere, ictum, 668 Meg-ſzoritom, rekeſztem.
conſtrictus, a, um, 440 Meg-ſzorittatott.
conſtruo, uxi, ere, ctum, 567. 747 Egybe rendelem, öſzve rakom.
conſuo, ui, ere, utum 504 Meg-varrom.
conſueſco, evi, ere etum, 757. 702 Meg-ſzokom.
conſuetudo, inis, f. 3 d. 800 Szokás, rend-tartás.
conſolida regalis, 133 Szarkaláb, ſarkantyutaréa.
conſul, ulis, m. 3 d. 651 Fő tanáts.
conſularis, is, m. 651 Fő polgári, rendü.
conſulo, is, ui, ere, ultum, 353. 906 Tanátsot kérdek, tanátsot adok.
conſulto, are, p. 806 Tanátskozom.
conſultus, a, um, 654 Eſzes, maga meg-gondolo, tanátsolo.
conſultum eſt. 841 Eſzeſen, helyeſen, lőt jo dolog.
conſumo, pſi, ere, umptum, 311 Meg-emészten, el-költöm.
conſumo, are, p. ibid. El-végezem.

conſur-

consurgo, rexi, ere, ctum, 500 — Együt fel-kelek, fel-tamadok, zendülök.

contactus, ûs, m 4 d. 316 — Illetés.

contagio, onis, f. 3 d. 314 — Ragadás, ragado betegség, rühösség.

contagium, ij, n. ibid.

contagiosus, a, um, 316 — Ragado, ragado nyavalyak fekélyes.

contamino, are, p. 825 — Meg-fertöztetem.

contor, ari, p. 914 — Tudakozom, értekezem.

contego, xi ere, ctum. 291 — Bé-födözöm.

contectus, a, um, 703. 547 — Bé-födözöt.

contemno, emsi, ere, emptum, 876 — Meg-vetem, utálom.

contemplor, aris, ari, p. 157 — Szemlélek, elmélkedem.

contemptor, oris, m. 3 d. 667 — Meg-utalo, meg-vetö.

contemptus, ûs, 4 d m. 927 — Meg-utálás, meg-vetés.

contendo, di, ere, ensum, 812 — Versengek, vetzekedem, háborgok, igen igyekezem, igen kérem.

contentio, onis, f. 3 d. 656 — Versenges, viszszálkodás: veszekedés, haborgás.

contentiosus, a, um, 659 — Versengö, veszekedö, háborgo.

contentus, a, um, 851 — Meg-elégült, bé-foglalt.

contero, trivi, tritum, 947 — Meg-töröm, öszve rontom.

conterraneus, i, m. — Földi, egy házából valo.

contexo, ui, ere, xtum, 502 — öszve fonom, szövöm, öszve ereszlem, foglalom.

contex-

contextus, a, um, 457 — Szöt, font, öszve ereszteteT.

contextus, ûs, m. 4 d. 114 — öszve szövés, öszve fonás.

conticeo, cui, ere, icitum, 332 — Egygyüt halgatok, meg tsillapodom.

conticinium, ij, n. — Elö-álom.

contignatio, onis, f. 3 d. 544 — Padlázat, padlás, egy rendi a' háznak.

contiguus, a, um, 259. 616 — Egybe foglált, ragasztot.

continens, g. o. a. 310. 783 — Valamit magában tarto edény avagy hely, szakadhatatlan, magát meghtartoztathato, merö, máshoz foglalt.

continenter, adv. 274 — Szakathatatlanul, szüntelenül, magát meg tartoztatva.

continentia, æ, f. 819 — Bé-fogás, foglalás, magát meg-tartoztatás, mértéklete sség.

contineo, ui, ere, entum, 257. 260. 781 — Bé-foglálom, meg-tartom.

contingit, impers. 670 — Meg-történik, meg-esik,

continuo, are, p. 884 — Eléb avagy továb mégyek valami dologban, álhatatoso müvelem.

continuè, adv. *& continuò,* 110. 310 — Szüntelenül, mindgyárást.

continuus, a, um, 259* — Szüntelen való, merö.

contra, præp. *762 — Ellen, ellene ellened.

contra, ádv. 356. 750 — Ellenbe.

contraho, xi, ere, actum, 463. 493 — öszve vonszom, meg-szegödöm, alkuszom.

contractus, a, um, 360. 463 — öszve vonatot, bé-szoritatot.

contractus, ûs, m. ŏſzve vonás, ſzegŏdſęg, alkuás.

contradico, ere, 752. 899 Ellene mondok, ſzóllok.

contrarię, a, um, 32. 137 Ellenkezŏ, egy máſſal ellenkezŏ.

controverſia, æ, f. 656 Per, perlekedés, viſza vonás.

controverſus, a, um, Perlekedés alat valo, pŏrŏs.

contriſtor, ari, p. Meg-ſzomorodom.

contritus, a, um, 631 Meg-tŏretet, meg-tŏrŏdŏt.

contritio, onis, f. 3. *ibid:* Meg-tŏrŏdés, tŏrŏdelmeſſęg.

contrucido, are, p. 715 Meg-ŏlŏm.

contubernalis, is, c. g. 910 Egygyŭt lako társ.

contubernium, ij, n. 910 Egygyŭt valo társaság.

contuteor, ert, uitum, 283 Meg-nézem, tiltul meg-nézem. (ſęg.

contumacia, æ, f. Meg-általkodás, vakmerŏ-

contumax, acis, o. g. 3 d. 812 Meg-általkodot, vakmerŏ

contumelia, æ, f. 917 Boſzſzuság, kiſſebſęg.

conturbo, are, p. 607 Meg zavarom, fel-haborítom, eſzés veſztem.

contundo, tuſi, ere, uſum, 933 ŏſzve rontom, egybe rontom.

contuſus, a um, 170 ŏſzve vert, egybe rontot.

contuſio onis, f. 317 Meg-rontás, ŏſzve rontás.

contus, i, m. 464 Tsáklya.

convaleſco ere, 295 Meg-gyógyulok.

convallis, is, f. 78 Vŏlgy, hegy kŏzi.

convallium lilium, 137 Gyŏnygy virág.

convaſo, are, 486 Egyet máſomat egybe rakom.

convaſatum, i, n. 486 Hol mi egygyet más portekat.

conveho, xi, ere, vectum, ŏſzve hordom.

conviva, æ, g. c. 555. 628 Vendég.

convenio, ire, ventum, 209. 583. 902 ŏſzve gyŭlekezem, meg-alkuſzom.

conventum eſt, 630 ŏſzve gyŭlekeztek, meg-lŏtt az alkuvás.

convenit, imperſ. 583 Illik.

converſor, ari, p. 901 Máſſal tarſalkodom.

converſatio, onis, f. *ibid:* Maſſal valo tárſalkodás.

converſio, onis, f. 3 d. 267. 754 Meg-fordulás, meg-térés.

converto, ere, 405 Meg-forditom, meg-téretem.

conveſtio, ivi, ire, itum, 526 Meg-ruházom.

conveſtitus, a, um, 122 Meg-ruházott.

convexus, a, um, 257. 759 Domboru, pupos.

convictor, oris, m. 3 d. 910 Aſztali társ.

convictus, ûs, *ibid:* Egy aſztali társaság.

convivium, ij, n. 565 Vendégſęg, lakás.

convivor, ari, p. 555 Vendégeskedem, lakozom.

convoco, are, p. 629 Egybe, ŏſzve hivom.

convolutus, a, um, 190 ŏſzve takarétot, takart, gŏmbŏlgetet.

convolo, vi, lutum, 315 ŏſzve takaritom, hengergetem, tekerem.

convolvus, i, m. 217 Szőlő rágo hernyű. (nás.
convulsio, onis, f. 294 Meg-fugorodás, őszve-vo-
conus, i, m. 759. 641 Fenyű dio, hegyes tetejű jádzani valo tsiga.
cophinus, i, m. 552 Kosár.
copiæ, arum, f. pl. 708 Hadi seregek.
copia, æ, f. 848. 859 Bőség, bűség.
copiosè, adv. 993 Bűven.
copiosius, adv. 447 Bűvebben.
conizæ, æ, f. 136 Balha fű.
coordino, are, 527 Egyenlőven, rendelem.
copula, æ, f. 595 Őszve foglalo ezköz, őszve szerkesztetés.
copulare, p. 747 Őszve foglalni.
coquo, coxi, ere, coctum, 444 Főzök.
coquus, a, 431 Szakáts, szakáts aszszony.
cor, dis, n. 3 d. 43. 631 273 Szű.
coracinus, i, m. 167 Kárász.
corallium & coralium, ij, Kóral, avagy egy tengerfenekén termőzőld tsemetétske, mellyet ha kivésznek a' vizből, leg-ottan veres szinű kővé lesz.
corallum, i, n. 92 Kaláris.
à coralio.
coram, præp. & adv. 920 Előtte, szemtől szembe.
corbita, æ, f. 467 Terces hajó.
corbis, is, f. 3 d. 114. 552 Kosár; kasotska.
cordatus, a, um, 725 Szives, méretz.
cordialis, is, e, 3 d. 137 Szű erősitő, szűbéli.

cordo-

cordolium, ij, n. 367 Szű fájás, keserűlés.
coriandrum, i, n. 132 Coriandrum fű,
corium, ij, n. 506 Bőr: szij
coriarius, ij, m. 506 Szij-gyártó.
cornicor, ari, p. 160 Kákogni.
cornix, icis, f. 160. 540 Varju.
cornu, u, 4 d. 198. 463 Szarv, szaru.
cornu cervi, 137 Egy fű neve.
à forma cervi dicta.
cornum, i, n. 122 Som.
cornus, i, & ûs, f. 122 Som-fa.
cornutus, a, um, 223 Szarvas.
corolla, æ, f. 133 Koszorú.
corona, æ, f. 674 Corona.
corono, are, 754 Meg koronázom.
coronari°, a, um, 133. 137 Koszoru kötő.
coronatus, a, um, 494 Meg koronásztatot.
coronis, dis, f. 3 d. 546 Az épületnek el-végezet tetője, akarminek vége, tetője, hegyi.
corporeus, a, um, 21 Testi.
corpulentus, a, um, 278 Testes, husos.
corpus, oris, n. 3 d. 28 240. 241 Test.
corrado, si, ere, asum, 418 Őszve gereblyélem, gyűytőm.
corrigo, exi. ere, ectum, 923 Meg igazitom, jobbitom.
correctio, onis, f. 3 d. 753 Meg-igazitás, jobbitás.
corripio, ui, ere, eptum, 923. 188 Meg-feddem, dorgálom, rövidétem.

correptus, a, um, 588 Meg-feddettetet, meg-dorgált.

corrigia, æ, f. 514 Szorito szij, saru kötő.

corroboro, are, p. 792 Meg-erősſitem, vaſtagitom.

corrodo, dere, rosi, osum, 217 Meg-rágom.

curruo, ere, 61. 400 Le-romlom, le-rogyok.

corrosivum, i, n. 791 El-rágo, el-évő, emésztő.

corrumpo, upi, ere, uptum, 30 Meg-rontom, meg-veſztegetem.

corruptela, æ, f. 376 Meg-rontás, veſztegetés.

corruptus, a, um, 329 661 Meg-veſztegettetett.

cortex, icis, m. & f. 109 137 Héj, a' héja akarminek.

cortina, æ, f. 503. 954 Feſtő edény, katlan.

corus, i, m. 56 Edény neme, öreg kőből, egy nap nyugati szél neve.

coruſco, are, 43 Villámlok, fénlem, ragyagok

corruſcatio, onis, f. 58 Villámlás, ragyagás.

coruſcus, a, um, 34 Villámlo, ragyago.

corvus, i, m. 43. 160 Hollo.

corycæus, i, m. 705 Kém, czirkálo.

corylus, i, f. 131 Mogyóro fa.

coriphæus, i, m. 691 Fő vezér, karmi dologban a' főbbik.

cos, otis, f. 3 d. 85 Fén kő, kaſza kő.

**cosmographus, i, m.* 783 Ez világnak le-iroja, meg-iroja.

cossus, i, m. & cosis, is, 217 Szu, szu féreg.

costa, æ, f. 254 Oldal tſont.

cothurnus, i, m. 514 Cſizma, paputs, vaſas magas talpu saru.

cothus, & cottus, i, m. 166 Kotz, orſo farku hall.

cotoneum, i, n. 133 Biſalma, birſalma.

coturnix, icis, f. 150 Fűrj.

**cotyla, & cotula, æ, f.* 764 Száraz mérték neme.

covinus, m. 711 Kaſzás hartzoló ſzekér.

coxa, æ, f. 256 Forgo tſont.

coxendix, icis, m. 309 256 Cſipő tſont.

CR.

crabro, onis, m. 220 Lo darás.

crambe, es, f. 1 d. 126 Vékony levelű keſernyes káposzta, abajdotz káposzta.

cranium, ij, n. 248 Agy kaponya.

crapula, æ, f. 823 Részegeskedés, bortul valo betegség, kotſogoſság.

cras, adv. 976 Honap hodá, hodákelve.

craſsicies, ei, f. 137 Temérdekség.

craſſus, a, um, 27. 268 Temerdek.

crater, eris, m. 43. 562 Sellyeg pohár.

crates, is, f. 3 d. 114 434 Kas, roſtély.

craticula, æ, f. 431 Roſtélyotska.

**crateurium, ij, n.* 431 Petſenye sütő nyárſat forgato vas kerek.

creagra, æ, f. 433 Vas villátska, abárlo villa.

creare, p. 18. 737 Teremteni.

creatio, onis, f. 3 d. 17 Teremtés.

creator, oris, m. 3 d. 982 Teremtő.

creatura, æ, f. 21 Teremtet állat.

creber, bra, brum, 299 Gyakorta való.
crebresco, ui, ere, 836 El-hirhedem, hiresedem.
crebrò, adv. 348 Gyakorta, sokszor.
credo, didi, ere, ditum, 358 Hiszem, el-hiszem, reá bizom.
credentes, ium, pl. 997 Hivők, hivek.
creditor, oris, m. 864 Hitelbe ado.
credulitas, atis, f. 3 d. 811 Hamar hitel.
credulus, a, um, Hamar és könnyen hivő.
cremo, are, p. 669.45 Meg-égetem.
cremor, oris, m. 3 d. 267 Téj fel.
416
cremor tartari, Bor kő.
crembalum, i, n. 777 Duga, avagy tömlő sip billegetője, sip szár.
crena, æ, f. 731 Ravás, ravátkolat, nyilága, nyil szaka. köpöe,
creperus, a, um, 36 Kétséges, bizontalan.
crepida, æ f. 514 Pánto fel, czafrangos, czipellyüs, kapta.
crepido, onis, f. 583 Kut káva, kut gárgyája, üreges part, mosort part.
crepo, are, p. 543 Tsattanok, tsattogatom. zörgök.
crepitaculum, i, n. 230 Zörgettyü tsergettyü.
crepitus, ûs, m. 4 d. 332 Tsattagás, zörgetés, zörgés.
crepundia, orũ, n. pl. 239 Gyermeki játékok.
crepusculum, i, n. 36 Náp enyészet után valo homály.
cresco, evi, ere, etum, 966 Növök, nevekedem.

creta, æ, n. 104 527 Kréta, fejér föld.
cribrum, ri, n. 400 Rosta.
cribro, are, p. ibid. Rostálok.
cricetus, i, m. 210 Görény.
crimen, inis, n. 3 d. 922 Vétek, Bün.
criminor, ari, p. 917 Bünnel vádolom, bünösse. Dava
Crimen tészem.
crinis, is, m. 3 d. 584 Haj.
crinale, is, 3 d. 513 Haj-sono, haj-ág.
crispare, p. 586 Meg-sodoritani.
crispus, a, um, 123.280 Sodor.
crisis, eos, f. 3 d. 294 Itilet.
crista, æ, f. 159 Kakas fark, toll.
crocito, are, p. 160 Kákogok.
crocodilus, i, m. 212 Krokodil gyék, sárkány.
crocus, i, m. & *crocum, i,* n. 137. 337 Sáfrány.
croceus, a, um, 338 Sáfrány szinü.
crotalum, i, n. 645 Kelepelő, zörgetjü, kolomp.
crucio, are, p. 306.668 Kénzom.
cruciger, vel cruciferus, 495 Krajczá, pinz neme.
crudelis, e, 3 d. Kegyetlen.
crudelitas, atis, f. 3. 896 Kegyetlenség.
crudeliter, adv. 148 Kegyetlenül.
crudus, a, um, 137.292 Nyers.
cruditas, atis, f. 3 d. Nyerseség.
cruentus, a, um, 714 Veres, szörnyü.
cruor, orum, 3 d. 128 Vér.
crumena, æ, f. 486 Tarsoly, erszény.

crus, uris, n. 190 Szár.

cruralis, is, e, 514 Szárra valo, szár kötő,

crurifragium, ij, n. 669 Szár törés, rontás.

cruſculum, i, n, 290 Száratska.

cruſta, æ, f. 319.406 Akarminek kemény héja bőre.

cruſto, are, p. 526 Fődőm, héjazom, vakólom.

cruſtula, æ, f. 408 Lepiny, keminy haju kalá-

cruſtularius, ij, m. 407 Pogátsa sütő. (tsotska.

crux, ucis, f. 3 d. 669 Kereszt, akaszto fa.

crucio, are, p. 306 Kénszom, gyötrőm.

crucifixus, i, m. 631 Meg-feszitetet.

crypta, æ, f. 522 Barlang, föld alat valo pintze, ház.

cryptopola, æ, m. 492 Verem, avagy rejtek fel keresö.

cryſtallus, i, f. & um, i, n. 93.137 Crystály.

cryſtallinus, a, um, Kristályból való.

Cu.

cubo, ui, are, itum, 575 Fekűszöm.

cubæ, barum, pl. 132 Kubéb mag.

cubicularius, ij, m. 676 Komornik.

cubiculum, i, n. 573 Külön ház, kamora.

cubile, is, n. 570 Agyas haz.

cubitus, ûs, m. 260 Könyök.

cubus, i, m. 759 Kubus nyég szegű mint a' kotzka.

cucubare, p. 160 Huholni, huhagatni mint a' bagoly.

cucu-

cuculo, are, p. 160 Kakukkolok, kakuk modra szolok.

cuculus, i, m. 160 Kakuk.

cucullatus, a, um, 638 Tsuklyás.

cucuma, æ, f. 431 öblös, köblös, réz fazék.

cucumis, & cucumer, ris, maſc. gen: 137.566 Ugorka.

cucurbita, æ, f. 137.791 Tök.

cucurire, 159 Kukorikolni.

cudo, ere, uſum, 631.714 Verek, ütök valamit formára.

cudo, onis, m. 699 Bőr, fisak.

cujas, atis, o. 3 d. 930 Honnan valo, mitsoda nemzet, mitsoda renden vagyon.

cujus modi, 329.527 Minémü.

culcitra, æ, f. 572 Párna, dérékely.

culeus, i, m. 669.763 öreg tseber mint egy husz korsos mérték; fojtóságban bünös embert a' vizbe vetik.

culex, icis, m. 3 d. 218 Szunyog.

culina, æ, f. 434.435 Konyha.

culmen, inis, n. 3 d. 545 Teteje valaminek háznak teteje.

culmus, i, m. 127 Gabona, és fü szára.

culpa, æ, f. 893 Vétek, bün.

culpo, are, p. 933 Vérkesitem, vádolom, feddem.

culter, tri, m. 558 Kés.

cultellus ſcriptorius, 738 Penna tsinálo késetske.

cultura, æ, f. 379.385 Mümeles, tiszteletes vedretske.

culullus, i, m. 562 Föld tsészе korsotska.

cum,

cum, præp. 43 Vële, val, vel, velem.
cùm, ſive quum, adv. 872 Mikor, midőn.
cum, quum jungitur cum tum, eſt conjunctio.
cumera, æ, f. 400 Szu ſzék.
cuminum, i, n. 132.137 Kőmény.
cumprimis, adv. 514 Leg-elsőben.
cumulus, i, m. 414 Rakás, bolgya, kalongya.
cumulare, p. 647 Gyűjteni.
cumulatus, a, um, 847 Gyűjtettetet.
cunabula, & incunabula, n. pl. orum, 230 Bőltső.
cunæ, arum, f. pl. 228 Bőltső.
cunctor, ari, p. 886 Halogatom, késem.
cunctus, a, um, 619 Minden, mindnyájon.
cuneus, i, m. 529.708 Ék, hasito, ſzeg.
cuneo, are, p. 429 Ékezem.
cuniculus, i, m. 205 ŭrge, tengeri nyul, ally lyuk.
cupa, æ, f. 446 Kupa.
cupediæ, arum, f. pl. 407 Kivánatos eledel, tsemege.
cupediarius, ij, m. 407 Kivánatos étel, tsemege.
cupiditas, atis, f. 818 Kivánság.
cupio, ere, itum, 12 Kévánom.
cupreſſus, i, f. 115 Czipros fa.
cuprum, i, n. 90 Réz
cur, adv. 922.926 Miért.
cura, æ, f. 649 Gond. (gyitani.
curare, p. 356 Gondot-viſelni, meg-gyo-
curatio, onis, f. 3 d. 137 Gond-viſelés, gyogyitás.
curculio, onis, m. 217 Gőzű, lélegzetet vévő gége.
curiâ, æ, f. 649 Tanáts-ház, Város háza.

curio,

curio, onis, m. 655 Cze-meſter.
curio, è, adv. 494 Szorgalmatoſon.
curioſus, a, um, 837 Nyughatatlan elméjű ſzorgalmatos.
curro, cucurri, ere, curſũ, 143 Futok.
curriculum, i, n. 940 Futás, pállya futó hely, futó ſzekérke.
currucca, æ, f. 155 Nyomorék, poſzáta madár; ha mely madár alá tojikis, meg-is ki-kőlti.
currus, ûs, m. 4 d. 457 459 Szekér.
curſim, adv. 733 Futva, ſietve.
curſito, are, p. 463 Futoſok.
curſor, oris, m. 3 d. 946 Futo, pállya futo, hamar poſta.
curſus, ûs, m. 3 d. 31 Futás.
curtus, a, um, 158 Kurta, rővid.
curvo, vavi, are, p. 116 Horgaſitom, görbitem.
curvus, a, um, 758 Horgas, görbe.
cuſcuta, æ, f. 137 Haj nevelő fű.
cuſpis, idis, 3 d. Valaminek hegyi, éli, hegy.
cuſpidatus, a, um, 713 Hegyeſſętetett, éles. (éll.
cuſtodia, æ, f. 624 őrzés, ſtrása, fogház.
cuſtos, odis, g c. 3 d. 984 őrző, őriző.
cuſtodio, ire, p. 984.410 Meg-őrzőm, őrizem, gondgyát viſelem.
cutis, is, f. 241 Bőr.
cuticula, æ, f. A' bőrnek felső ſzine.

CY.

cyanus, i, m. 136 Fi virág, kék buza virág.
cyaneus, a. um, 335 Kék buza virág ſzinű
cyathus, i, m. 562.763 Keskeny allyu pohár, egy fo-
lyo viz neve.
cyclaminus, i, m. 13 Diſzno kenyér.
cydonium, i, n. 123 Birs alma.
cygnus, i, m. 151 Hattyu.
cylindrus, i, m. 759 Gömbelyeg, hengergő,
gömbelyég borona.
cymba, æ, f. 471 Tſonak.
cymbalum, i, n. 943 Czimbalom.
cynogloſſum, i, n. 137 Eb nyelvű fű.
cynosbatum, i, n. 138 Galoganya tövis.
cynoſara, æ, f. 43.994 Mérő czérna, ſinór, Kis med-
ve nevű tſillag.
cyprinus, & cyprianus, i, maſc. 167 Potyka, ponty.
cythara, æ, f. 775 Cztitera.
cynomia, æ, f. Eb. légy.

D.

DActylus, i, 116.123 Uy, pálma dio, halnak-ia
neme, iſmét: oly láb az versben, melynek az u-
tolso ſyllabája hoſzſzu, a' két utolso rövidek.
dama, æ, f. 1 d. 199 Eőz.
damaſcenus, na, num, adj. 120 Damaſcusbéli, Durántzai.
damno, as, are, 662.669 860 Kárhoztatom.

damnum, i, n. 490 Kár.
daniſta, æ, m. 864 Uſorás.
daniſma, atis, n. Uſora.
dapes, ium, f. pl. 557 Fris étkek, iſmét áldozatnak
neme volt a' Régieknél,
dapifer, eri, 2. m. 676 Tálnok.
data operâ, 871 Szánſzándékk al, igyekezet-
tel.
datatim, adv. 941 Adogatva, egy másnak adva.
daucus, i, m. 136 Egy édes gyökerű fű; ko-
tsord.

DE.

De, præpoſ: ſerviens Abl. 458.608.656 Böl bol, rol. től. (le-ála.
in compoſitis verbis.)
dealbo, as, are, 503 Meg fejérétem.
deambulatio, f. 932 Sétálás.
deauratus, a, um, 519 562 Meg-aranyaztatott.
debello, as, are, 718 Meg-verem, meg-győzőm.
debeo, es, ere, 609.611 687.803 877 Tartozom, ados vagyok.
debilis, e, a. 357.723 Erőtlen, erőtelen.
debilito, as, are, 351 Meg-erőſſętem.
debitor, oris, m. 3. 864 Ados tartozo.
debitum, i, 866 Adoſſág.
decalogus, i, m. 632 Iſten törvényének tiz pa-
rantsolattya.
decanto, as, are, 630 Ki-éneklem, ditſirem, meg-
hirdetem.

decas, adis, f.	786.941	Tiz ſzámu.
decapulo, as, are,	383	Ki-meritŏm, meg-ŭritem.
	445	
decedo, is, ere,	967	El-mégyek, iſmét, meg-ha-
decem, pl. g.o.	631	Tiz. (lok.
december, bris,	780	Karátſon hava.
decempeda, æ,	762	Tiz lábni mérŏ rud.
decens, tis, a. o.	242	Illendŏ.
decerno, is, ere,	661. 708	Végezek, rendelek.
decerpo, is, ere,	558	Le-ſzedem, le-ſzaggatom.
decerto, as, are,	708	Viaskodom, vivok.
deceſſor, oris, m,	3. 678	A' ki elŏttem a' tiſztbŏl ki
decet, imperſ.	627.736	Illik. (ment.
decido, ere, (à cado,)	52	Le-eſem.
	117	
decido, ere, (à cedo,)	657	Le-metzem, végét vetem.
decimæ, arum, pl.	657	Dézma, tized.
decipio, is, ere	361	Meg-tſalom.
decipula: æ, f. vel decipulum.	428	Eger fogo, tŏr, keleptze.
deciſio, onis, f.	664	Le-ſzállitás, vég vetés.
declaro, as, are,	749	Meg-világoſitom, magyará- zom.
declino, as, are,	369, 539	Meg-hajlok, el-hajlok.
	747	
declivis, e, & declivus, a, um, adject.	79	Meg-hajlot, meredek.
decollo, as, are,	669	Fejét véſzem, nyakambol ki-vetem.
decolor, & decolor', a, um.	332	Szintelen, rut ſzinŏ.

deco-

decoquo, is, xi, ere,	820	El-fŏzŏm,
	865	
decor, oris, m.	288	Ekeſſęg, ſzépſęg.
decoro, as, are, à decor, oris,	618	Ekeſitem, ſzépétem, tiſzte- lem. (nyelem.
decoro, as, are,	864	Meg-éſzem, bé falom, el-
decorus, a, um,	188	Ekes, ſzép, tiſztes.
decortico, as, are,	108	Meg-hámzom, hántom.
decrementum, i, n.	33	Meg apádás, el fogyás.
decrepitus, a, um, a.	234	Igén vén, el aggot, vénhett, vén dadá.
decreſco, ere,	295	Meg-apadok, fogyok.
decretum, i, n.	663	Végezés, rendelés, paran- tſolat adás, Decretom.
decumbo, is ere,	295	Fekſzem, le-fekſzem.
decumanus, a, um,	466	Igen nagy.
	639	
decuria, æ, f.	786	Tized allya.
decurio, onis,	697	Tizedes.
decurro, is, ere,	66	Le-futok, alá futok.
decurſus, ûs, 4 d.	67	Le-futás, el-futás, meg fu- tás.
decus, oris, n. 3 d.	918	Tiſzteſſęg, ékeſſęg, ditſęret.
decuſſatim, adv.	551	Kereſztŭl, igyen.
decuſsis, is, m.	756	Tiz pinzes garas.
decutio, is, uſsi, ere,	117	Le-ŭrŏm, le-verŏm.
dedecet, verb: imperſon.	900	Nem illik.
dedecoro, as, are,	589	Meg-gyalázom, rutitom.
dedecus, oris,	288	Gyalázat.

dedi-

dedignor, aris, ari, 903 Méltatlannak tartom.

dedicatio, onis, f. 635 Szentelés, ajánlás, dedicalás.

dedico, as, are, 641 Ajánlom, szentelem, dedicálom.

dediſco, is, ere, 732 Viſzſza tanolok, el-felejtem azmit tanultam.

deditio, onis, f. 719 Ellenſég kezébe meg-adás.

dedititius, a, um, 716 Válaki hatalma alá-adatot.

deditus, a, um, 799. 887 Az ki magát valamire adta, magát néki ſzánta.

dedo, is, ere, 716 Tellyeſſéggel hatalma alá-adom magamat.

dedoceo, es, ere, 732 Viſzſza tanitom, kűlőmben tanitom.

dedoleo, es, ere, 296 Bánattul meg-ſzűnőm.

deduco, is, ere, 468. 470 Le-viſzem, vezetem.
486. 902

defatigo, as, are, 939 Meg-fáraſztom.

defæcatus, 441 Meg-tiſztitot, ſzűretőt.

defamo, as, are, 833 Meg-gyalázom.

defectus, ûs, 4 m. 797 Fogyatkozás, hiba.

defendo, is, ere, 692 Oltalmazom, meg-mentem.

defenſivus, a, um, 692 Oltalmazoi.

deferbeo, es, ui, ere, 432 Forráſtul meg-állok, forrâni meg-ſzűnőm, meg-hűlők.

defero, es, detuli, deferre, El-hozom, néki ajánlom, bé-vádolom.
268. 917

defeſſus, a, um, a. 451 Meg-fárat, bádgyatt.

deficiens, ntis, g. o. 570 El fogyo.

deficio, eci, ere, 797 El fogyok, fogyatkozom, el-ſzakadok, iſmét el-hajlok, el-haſonlom.

defigo, is, ixi, ere, Le-gyakom, le-verem.

defingo, is, inxi, ere, Meg fo málom el bontom.

definio, is, ivi, ire, 34 Meg-határozom, magyarázom.

defit, verb: imperſ. 472 El-fogy, héja léſzen.

deflagro, as, are. Meg-égek.

deflecto, is, xi, ere, 479 Meg-hajtom, horgaſitom, iſmét el-terők.

defleo, es, evi, ere, Meg-ſiratom.

defluo, xi, ere, 69. 137 Le-folyok, alá folyok, el-hüllok.

defluxus, ûs, 4 m. 772 Alá-folyás.

defodio, is, di, ere, 961 El-áſom, le-áſom, el-temetem.

deformis, e, a. 278 Rút termető, otsmány, ékteleu.

deformo, as, are, 285 Rúritom, otsmányitom.

deformitas, Rútság, otsmányság.

defraudo, as, are, 494 Meg-tsalom.
848

defricatus, a, um, 562 Meg-vakart.

defrico, as, are, 579 Meg-vakarom.

defrigo, as, are, Meg pergelem, égetem.

defringo, is, ere, Le-törőm, le-ſzegem.

defrutum, i, n. 443 Félig főzéſſel, el-fogyot, el-apat bor.

defugio, is, ere, 830 Tőle-el-futok, iſmét el-távoztatom.

defunctoriè, adv. 886 Tſakimigy, amugy, laſſan.
defunctus, a, um, a. 678 Tőle meg menekedet, meg holt.
defunctus, i, ſubſt: *m.* Meg-holt, holt reſt.
degelo, as, are, 55 Fagylalom, fagylalok.
degenero, as, are, 129 El fajzom.
deglabro, as, are, 584 Meg hamzom, ſimitom.
deglubo, is, ere, 130. 864 Meg-nyuzom, héábol, tokábol ki-fejtem.
deglutio, is, ire, 560 El-nyelem.
dego, ere, p. c. 525 Elek lakom.
dehinc, adv. 498 Ez után, ettől fogva.
dehoneſto, as, are, 589 904 Meg gyalázom, ſzégyenitőm.
dehoneſtamentum, Szemérem, ſzégyenités.
dehoneſtus, a, um, Tiſztelſégtelen.
dehortor, aris, ari, 899 El intlek, el intem rola.
dejectio, onis, f. 303 Le-vetés, alá hajtás ismét kamora ſzéki, veſztőzés.
dejero, as, are, 734 Igen eskűſzőm.
dejicio, is, eci, ere, 124 177 845 Le-vetem, alá haytom.
deinceps, dein, & deinde, adv: ordin. 604. 976 383. 770. 241. 402. 737. Az után, még is, annak-utánna.
dejurium, ij n. Erős eskűvés.
dejuvo, as, are, Nem ſegitőm.
delabor, eris, 110 Alá eſem tſuſzok, le-csuſzamodóm.
delambo, is, ere, p. c. Meg nyalom.

dela-

delator, oris, m. 3 d. 917 Bé-ako, vádolo, árulo.
delectamentum, delectamen, n. & delectatio f. 726 Győnyőrűſęg, győnyőrkődes
delecto, as, are, 932. 940 Győnyőrkőtterem.
delectus, ûs, 4. *m.* Válaſztás.
deleo, es, evi, ere, 935 Ki-törlőm, el-törlőm.
delibero, as, are, 251. 806 Tanátskozom, végezek.
deliberatorium, ij, n. Tanátskozo-hely.
delibo, as, are, 325 557 820 Meg-koſtolom, le-ſzopom, ſzakaſztom.
delibutus, a, um, a. 587 Meg kenetőtt.
delibro, as, are, Meg-mérőm, fontal, ismét meg hantom, hánzom.
delicatus, a, um, a. 456 820 Kedvére tartot, gyenge.
delicatè, adv. Kedve ſzerint, gyengen.
delicium, n. & delicia, arum, f pl. 750 Győnyőrűſęg.
delictum, i, n. 798 Vétek.
delicus porcus, Szopáſtul ſzűnt malacz.
deligo, is, egi, ere, 657 Válaſztom.
delineo, as, are, 770 Meg-lineálom, lineázva jegyzem.
delino, is, ere, Bé kenőm, rutitom.
delingo, is, ere, 792 Le-nyalom.
delinquo, is, ere, 923 Vétkezem, vétek.
deliquium, ij, n. 402 Fogyatkozás, vétkezés.
deliramentum, & delirium, ij, n. 297 Főnek még hijutaſa, bolyokázás, eſzelőſſęg.

deliro, as, are, 235.391 Bolyokáskodom, bolondoskodom.
delirus, a, um, a. 829 Meg-bodult, bolyokás, eszelyős.
deliteo, & delitesco, ere, ui, 83 Lappagok, lappangok.
delphinus, & delphin, i, m. 171 Tengeri ártán, Delphin hal, ismét égi jegy.
delubrum, i, n. 2. 641 Kápolna, templom.
deludificor, aris, ari, & deludo, ere, 872 Meg-játzottatom, tsufolom.
de magis, adv: Leg-inkáb.
demando, as, are, Meg-hagyom, parantsolom.
demano, as, are, 250 Le-folyok, ki-szivárkodom.
demens, tis, a. 805 Esztelen, bolond.
dementio, as, are, 988 Meg-bolonditom, esztelenitem.
demeo, as, are, Alá-mégyek.
demensum, i, n. 611 Szabot, és rendelt étek, abrak.
demereor, eris, 906 Jó-téteménnyel érdemlem.
demergo, is, ere, 424 El-buritom, meritem, sülyesztem.
demisse, adv. 840 Alázatoffan, alatsonan.
demitto, is, si, ere, 267 Alá botsátom, le-függesztem.
demo, is, psi, ere, 791 El-veszem, le-vészem.
demolior, iris, iri, d. 900 Le-rontom.
demonstratio, onis, f. 358 Meg-mutatás.
demortuus, a, um, 647 Meg-hólt.

demulceo, es, si, ere, 177 451.683.791. Meg-enyhitöm, törölgetem.
demùm, adv. 267.540 Végezetre, végre.
demusso, as, are, Hallatlanná tészem.
denarius, ij, m. 2. 495 Tiz pénzérő garas.
denascor, eris, Meg-halok.
denato, as, are, Alá uszok.
denigro, as, are, Meg-feketitem.
deniquè, adv: 66.697 Végre, végezetre.
denoto, as, are, 495 Jelentem, jedzem.
dens, tis, 3. m. 248, 267 Fog.
densitas, atis, f. 23 Sürüség.
dentè, adv: 51 Sürően.
denso, as, are, 49 Meg-sürüitöm.
densus, a, um, a. 51 Sürő, sürü.
dentale, is, n. 391 Eke talp.
denticulatus, & dentatus, a, um, 144 Fogos, nagy fogu, fogasos.
dentio, is, ire, 298 Fogam kel, fogzom.
dentiscalpium, ij, n. 560 Fog-vájo.
denuntio, as, are, 693 Meg-hirdetem.
denudo, as, are, 511 Meg-mezitelenitem.
denuò, adv. 137.268 Ujjonnan.
deorsum, adv: 49 Alá, alá-felé.
depango, egi, ere, 473 A' földben gyakom, leverem.
depasco, is, ere, 229.318 El-észem, értetem.
depeculator, oris, m. 669 Köztár-háznak lopoja.
dependeo, es, ere, 458 Le-függök.
deperdo, is, ere, 96 El-vesztem.

depereo, is, ire, 829 El-veszek, ismét: veszettül szeretem.

depexus, a, um, 505 Meg-fűsült, fűsűllőt.

depilis, e, á. 303 Koppasztot, szőrőtlẽ, gulatz.

deplorate, 799 Siralmason, keservesen, veszedelmes-képpen.

deploro, as, are, 668 889 Meg-siratom.

deplumo, as, are, 436 Meg-mellyesztem.

depono, is, ere, 213 Le-tészem.

depopulor, aris, ari, 706 Pusztétok, dulok, rablok.

deportandus, a, um, 175 Rabságra vitetendő, el-hordatando.

deposco, is, ere, 695 Igen-kévánom.

depositum, i, 858 Valakinél el-tőtt marha.

deprador, aris, ari, 700 Fel-dulom, koborlom, prædálom.

depravatio, onis, f. 818 Meg-veszteges, hamisitás.

depravo, as, are, 931 Meg-veszteges, hamisitom.

deprecor, aris, ari, 908 Kőnyőrgéssel kérem, könyőrgők,

depradico, as, are, 877 Ditsérem, hirdetem.

deprehendo, is, ere, 724 Meg-fogom, rajta kapom.

depressus, a, um, 78 Le-nyomatot, aláztatott, ismét alatson, tsekély.

deprimo, essi, ere, 116 Le-nyomom, le-tapodom.

depromo, 561. 564 Elő hozom, elő vészem.

depso, is, ere, 406 Gyurok, dagasztok.

depulsus, a, um, 185. 268 El-üzetett.

depu-

depuratus, a, um, 98 Jol meg-tisztittatott.

depurgatus, a, um, 383 Idem.

deputo, as, are, 154 Meg irtom, nyesem, *Item*: ítélem, velem, tulaydonitom.

derelinquo, is, ere, 868 976 El-hagyom.

derideo, es, ere, 238 Meg-nevetem.

deridiculum, i. n. 238 Nevetség, meg-nevetés.

derivo, as, are, 392 A' vizet másfelé viszem, folyatom.

derogo, as, are, 840 Kiss. bbirem.

descendo, is, ere, (ascando,) 37. 452. 604 Le szállok, le-hagok.

descensus, ûs, m. 4 458 Le-szállás, hágás.

desciscо, is, ere, 980 El-hasonlom, el-állok.

describo, is, ere, 742. 782 Meg-irom.

desectus, a, um, a. p. 108 418 Le-metsetet, le-vágattatot. (dőm.

desævio, is, ire, 466 Kegyetlenkedem, dűhőskő.

desero, is, ui, ere, 476 El hagyom.

desertor, oris, m. 3. 722 El hagyó.

desertum, i, n. 191 Puszta, el-hagyatott hely.

deses, idis, 364 Henyélő, rest, tunya.

desiderium, ij, n. 364 Nagy-kivánság.

desidero, as, are, 363 583 Kévánom.

desidia, æ, 728 Henyélés.

desido, edi, ere, 307 Le-ülők, süllyedek.

designo, as, are, 495. 799 Meg-jedzem, mutátom.

deſilio, is, ui, & ivi, ultum, ere, 452 — Le-ugrom, le-ſzökőllőm.

deſino, is, ere, 178. 254 — Meg-ſzűnőm, el-hagyom.

deſipio, is, ui, ere, (à ſapio) 848 — Eſztelenkedem.

deſipiſco, is, ere, 443 — Bolyokáskodni, vagy eſztelenkedni kezdek.

deſiſto, is, ere, 178 — Meg-ſzűnőm, el-hagyom.

deſolor, aris, ari, d. 719 — El-puſztitatom.

deſpectus, ûs 4. m. 508 — Meg utálas, iſmét meg-vetés.

deſperatus, a, um, 668 — A' ki felől ſemmi jo reménſęg nintſen.

deſpero, as, are, 13 — Kétſęgben esőm.

deſpicio, xi, ere, 880 — Meg-utálom, alá nézek.

deſpondeo, es, di, ere, 591 885 — El-jedzem, meg-igérem.

deſpumo, as, are, — Taytékat el-hányom.

deſquamo, as, are, 436 — Meg-vakarom, hántom.

deſtillo, as, are, 52 — Le-tsöpögők.

deſtino, as, are. 936 — El-ſzánom, magamban elvégezem.

deſtituo, (ſtatuo,) ere, 617 660 — El-hagyom.

deſtitutus, a, um, a. 106 — El-hagyáttatot.

deſtruo, xi, ere, 538 — Le-rontom, el-rontom.

deſueſco, is, ere, 680. 801 — El-ſzokom rola.

deſuetudo, inis, 935 — Rola el-ſzokás, ſzokatlanſág,

deſultorie, adv. 886 — Meg-ſzűnés, fęlben hagyás, és ſzakaſztás nélkűl.

deſum,

deſum, dees, defui, deeſſe. 472. 582. 815 — Jelen nem vagyok, távoly vagyok.

deſumo, is, ere, 118 — Magamnak válaſztom, véſzem.

detergo, is, ere, 315. 558 — Meg-törlőm, el-törlőm.

determino, as, are, 672 689 — Meg-határozom.

deterior, us, a. 361 — Aláb valo, roſzſzab.

detero, trivi, ere. 935 — Le-törőm, koptatom, tſępelem.

deteſtor, aris, ari, 800 — Utálom, átkozom.

detineo, es, ui, entum, 250 — Meg-tartom, tartoztatom.

detraho, xi, ere, 840 — Le vonom, vonſzom.

detracto, as, avi, are, 883 — Nem akarom, meg-vetem.

detritus, a, um, 505 — El-töretet, kopot.

detrimentum, ti, n. 2. 860 — Kár-vallás, kár.

detrudo, is, ſi, ere, 989 — Alá taſzitom.

deturbo, as, are, 980 — Le-taſzitom, le-verőm.

deturpo, as, are, 739 — Meg-rutitom, le-rontom.

devello, is, ſi, & li, ere, 118 — Le-ſzakaſztom.

devexus, a, um, 545 — Alá haylot, meredek.

devincio, is, xi, ire, 877 907 — Meg-kötőm.

devinco, is, ere, 688 — Meg-győzőm, meg-birom.

devio, as, are, 477 — El-tévelyedem.

devito, as, are, 931 — El-tavoztatom.

devius, a, um, a. 477 — Fél felé való.

devolvo, is, vi, vere, 51 — Le-hengeritőm.

devolutus, a, um, 606 — Le-hengerittetett, forditatott.

di vo-

devotè, adv. 998 El szánt, kötelezes, szentel-
tetet, áitatosképpen.
devoveo, is, vi, ere, 641 Fogadom, kötelezem, el-
szánom.
DEus, ei, m 2 d. 18. 646 ISTEN.
984
dextra, æ, f. 1. 264 Job kéz.
dextrorsùm, adv. 478 Job kéz felé.

DI.

Diabolus, i, m. 989 ördög, karomlo, ellenkező,
vádolo.
diarius, a, um, 311 Mindennapi.
dibaphus, a, um, 503 Kétszer-festött.
diaconus, i, m. 638 Egyházi szolga, káplán.
diadema, atis, n. 3. 674 Királyi ékes korona.
diæta, æ, f. 1 d. 787 Etelben való szabott rend-
tartas, ebédlö hely.
dialectica, æ, 749 Igazán vetekedésnek disputalásnak. tudománya.
dialecticus, ci, m 2 d. 749 Igazan, vetekedö disputáló.
diapasma, atis, n. 3. 587 Veriték ellen valo por.
diameter, tri, 2 d f. 758 Hason két felé oszto linéa.
diaphragma, atis, n. 3 d. Agyék hártya.
276
diapason, 774 Musikai ösze zengés, az
Octavában,
diarium, ij, n. 742. 489 Mindennapi dolognak fel-
jedzö könyvetskéje, ismét: minden napi a-
brak, eledel.

diar-

diarrhæa, f. 1 d. 307 Has menés hasnak folyása.
diastema, atis, n. 3. 773 köz nyilás.
dica, am, f. 658 Törvénykedésnek, perlésnek
levele, modgya, feleleti
Isten asszonya.
dicax, acis, a. 916 Tsatsogo, tréfás.
dicis causâ 910 Böri dolognak s-oknak mi-
attá.
ditio, onis, 3 f. 688 Birodalom, tartomány.
dico, as, are, 732 Szentelek, ajánlok, dedikálok.
dico, is, xi, dictum, ere, Mondom, beszélem.
25. 70. 107. 236 951. 659. 968.
dictamnum, i, n. 134 Ezer jo fü.
dictamos, (dás.
dicterium, ij, n. 2. 941 Tréfa beszéd, gonosz mon-
dictio, onis, f. 3 d. 747 Beszéd, szolla, mondás, ige.
dicto, as, are, 732 Biktálom, mondogálom.
dictum, i. 991 Mondás.
dicto sum audiens, ibid: Engedek, a' beszédnek.
dictus, a, um, a. 267 Mondatott, rendeltetett.
275 644 651
didactrum, i, n. 727 Tanitásęrt valo bér, jutalom
didascalus, i, m. 2. Tanito.
diduco, is, xi, ere, 531 Két fęle vonszom.
diductus, a, um, 187. 260 Ki-vonatott, ki-terjesztett.
dies, diei, c. g. 34. 310 Nap, idö.
568. 976. 262
diem dicere. 658 Napot hagyni, szabni.
diescit, impers. 35 Meg-verrad, verrad.

diffe-

differentia, æ, f (differo, fers, distuli, dilatum,) 2 Külömbség.

difficilis, e, a. 5 Nehéz.

difficultas, atis, 300 Nehézség.

diffidentia, æ, f. 1. 812 Bizodalmatlanság.

diffiteor, eris, 659 Tagadom.

diffluo, is, xi, ere, 272 El-folyok.

diffundo, is, di, ere, 67 276 Széllyel öntözöm.

digero, ssi, ere, 382. 739 750 Meg-emésztem, ismét elrendelem.

digitale, is, n. 504 Gyüszü.

digitellus, i, g. m. 262 Ujatska, ismét: Téli zöld nevü fü.

digitus, i, m. 257. 261 Ujy.

digladior, aris, ari, d. 950 Kardoskodom, hasártoskodom, hartzolok.

dignitas, atis, 802 Méltoság.

dignor, aris, ari, d. 975 Méltonak itiltetem.

dignosco, is, ere, 324 Meg-ismérem, ki-ismérem.

dignus, a, um, 586 871 Mélto.

digredior, eris, 752 El-mégyek, el-térek.

digressus, ûs, 4. m. 999 El-menetel, el-térés.

dijudico, as, are, 343. 345 Meg-itilem. (mulom.

dilabor, eris, 847 Alatomban el-mégyek, el-

dilanio, as, are, 148 El tépem, el-szaggatom.

dilapido, as, are, 865 El-tékozlom.

dilatio, onis, f. 666 El-halasztás, haladék.

dilato, as, are, 752 Ki-széleszitöm.

dilectus, a, um, a, 930 Kedves, szerelmes.

diligentia, æ, f. 577 Szorgalmatosság.

diligo, exi, gere, 600 Szeretem.

dilucidè, adv. 752 Világossan, nyilván.

diluculò, 776 Jó reggel.

diluculum, i, n. 69 Reggel, még villamátkor.

diluo, is, ui, ere, 81. 822 Meg-mosom, meg-elegyitöm.

dilutus, a, um, 503 Meg-elegyitett, vizezett.

diluvium, ij, n. 69 Viz özön, özön viz.

dimacha, æ, 698 Fegyveres.

dimensio, onis, f. 761 Meg-mérés.

dimetior, iris, 31. 400 504 Meg-méröm.

dimico, as, are, 699 Vivok, hartzolok.

dimidius, a, um, 608 Fél.

diminuo, is, ui, ere, 292 Meg-kissebitöm.

diminutio, onis, f. 672 Kissebités.

dimitto, is, si, ere, 632 El-küldöm, el-botsátom.

deœcesis, is, f. 688 Tartomány birodalom.

diota, æ, f. 562 Két fülü boros edény.

diplois, dis, f. 512 Béllet-köntös, köttös ruha.

diploma, atis, n. 677 Függö petsétes levél.

diphthongus, i, f. 747 Két vocalisnak öszve folyása.

diræ, arum. f. pl. 893 Atkozodás, szitok, átok.

directè, adv. 89 Igyenessen, egy átallyába.

director, oris, m. 949 Igazgato.

diribeo, es, ere, 656 El-osztom.

diribitorium, ij, n. 695 Mustrálo hely, fizetö hely.

dirigo, is, (rego) exi, ere, Igazgatom, igazitom.

dipsacus ---- 972 Bogárskóró,

dirimo, is, emi, ere, 32 656 El-rontom, el-válaſztom.

diripio, is, ui, (rapio) eptum, ere, 719 El-ragadozom, el-kobor-lom.

diruo, is, ui, ere, 538. 722 Le-rontom.

dirus, a, um, a. 895 Kegyetlen, ſzörnyü.

diſcalceatus, a, um, 512 Mezitelen lábu, mezit lábbal valo.

diſcaveo, es, ere, 843 El-távoſztatom, Oom, oſzſzom.

diſcedo, is, ere, 596. 902 El mégyek.

diſcepto, as, are, 656 Vetélkedem, hanyakodom, harſolodom, pántolodom, örlödöm.

diſcerno, is, ere, 330. 769 El-válaſztom, meg-válaſztó.

diſcerpo, is, pſi, (carpo) ere, 558. 664 El-ſzaggatom, el-tépem.

diſcingo, is, xi, ere, 516 övét el oldom.

diſciplina, æ, f. 1. 728 757 Tudomány, meſterſég, Feinyétek.

diſcipulus, i, m. 2. 726 Tanitvány.

diſco, didici ſ. c. ere, 726 Tanolok, tanulok.

diſcolor, oris, a. o. 339 Külömbkülömb ſzinü, tarka.

diſcordia, æ, f. 911 Viſzſza vonás, háboruság.

diſcrepanter, adv. 777 Külömbözve.

diſcrepantia, æ, f. 1. 775 Külömbözés.

diſcrepo, as, avi, are, 777 Külömbözök.

diſcretus, a, um, a. 770 El válaſztott.

diſcrimen, inis, n. 343 466 Külömbſég.

diſcrimino, as, are, 333 Meg-válaſztom, külömbözetetem.

diſcrucio, as, are, 668 Kénzom, kinozom.

diſcuneo, as, are, 529 Ekkel el haſogatom.

diſcurſito, as, are, 221 Alá s-fel játok, bagzok, koſlatok.

diſcurro, is, ere, 188 Ideſtova futoſok.

diſcus, i, m. 2 d. 553 Tanyér, ſiktál, mélytál, iſmét: kö teke, ón golyobis.

diſcutio, is, ere, 900 Viſgálom, el-rontom, el-vetem.

diſertè, adv. 752 Ekeſen, magyaran.

diſertus, a, um, a. 754 Ekeſſen ſzollo.

diſjungo, is, ere, 276 El-válaſztom.

diſpando, is, ere, 158 Ki-terjeſztem, el-teritem.

diſpar, aris, 589. 939 Egyenetlen, nem haſonlo.

diſparitas, atis, f. 636 Igyenetlenſég, külömbſég.

diſpareo, es, ui, ere, 38 986 El-enyéſzem.

diſpendium, ij, n. 853 Hiaban valo, haſzontalan-költés.

diſpenſator, oris, m. 600 Sáfár.

diſpenſo, as, are, 608 Sáfárlok, ki-oſztogatok.

diſpergo, is, ere, 716 El-hintem, ſzélleſztem.

diſpertio, is, ire, & or, 557. 796 El-oſztogatom, oſztom.

diſpeſco, is, ui, ere, 783 El-válaſztom, el-üzöm.

diſpicio, is, exi, ere, 589 Meg-válaſztom, jol megh-ſzemlélem, meg-viſgáló.

diſpliceo, es, ere, 361 Nem tetzem.

displodo, is, ere, 703 Pattantok, ki-pattantom, pattanással el-rontom.

dispono, is, ere, 395 Rendelem, helyheztetem.

dispositus, a, um, a. 556 El-rendelteret, helyheztetett.

disputo, as, are, 750 Vetekedem, Disputálok.

disquiro, (quaro,) ere, 883 Szorgalmatosom, keresem, kérdezem.

disquisitio, onis, f. 253 Szorgalmatos, kereső, kérdezkedés.

disrumpo, rumpi, ere, 307. 466 El-rontom.

disseco, are, 420 El-vagdolom.

dissemino, as, are, 691 El-hintem, el-vetem, ismét, el-hirdetem. (tek.

dissentio, is, ire, 911 Különbözök, különbet érzek.

disseparo, as, are, 23 El-választom, magán választom.

dissero, ui, ere, 750 Vetekedem, disputálok, meg magyarázom.

dissero, is, evi, ere, Vetek, magot hintek.

dissideo, es, edi, Viszszát vonszok, különbözök, viszsza vonas.

dissidium, ij, n. 911

dissilio, is, ui, & ivi, ultum, ire, 104 496 691 Idestová, szökköllöm.

dissimilis, e, a. 749 Nem hasonlatos, különböző, különb.

dissimulo, as, are, 922 El-titkolom, tettetem.

dissipo, as, are, 61. 865 El-hányom, széleszlem, puszlétom.

dissitus, a, um, 934 Távoly valo.

dissolvo, is, vi, ere, 866 Meg-oldom.

dissolutio, onis, f. 728 Meg oldás, fel oldás.

dissolutus, a, um, a. ibid Kötetlen, ismet: tobzodo, fesler erkölcsü.

dissonantia, æ, f. 774 Külömben szollás.

dissuadeo, es, ere, 899 Nem adom tanátsul, valamiről el intlek

dissuo, is, ere, 504 Ki feytem, viszsza feytem.

distantia, æ, f. 757 Távoly valoság. (sos.

distegon, i, n. 523 Két padlásu, két rend padlá-

distendo, is, ere, 187. Ki-feszitem, bé-töltöm.

distermino, as, are, 783 Meg-hátározom, meg-választom.

distillatio, onis, f. 300 Le-tsöpögés, égetett viz.

distillo, as, are, 137 Le-tsöpögök.

distinctus, a, um, a. 21 Meg-választatott.

distineo, es, ere, 747 749 Meg-tartoztatom.

distingvo, is, ere, 747 749 Meg-választom.

disto, as, stiti, are, 757 Távoly vagyok, különözök.

distraho, his, ere, 368 491. 722 Idestova vonyom, hurtzolom.

distributio, onis, f. 869 El-osztogatás.

distribuo, is, ere, 270 557 El-osztom.

distorqueo, es, ere, 758 El-tekerétöm, tekergetem.

distorte, adv. 283 El-tekeritve, tekergetve.

districtus, ûs, 4. d. *& us, a, um,* adj. 688 Szorult, kemény, szoros.

disturbo, as, are, 715 Le tasz gálom, nyakra főre hányom, haboritom.

diteſco, is, ere, p. c. 846 Meg-gazdagulok.
dito, as, are. ibid. Meg-gazdagitom.
diu, adv. 536.896 Sokáig, ſok-ideig.
divarico, as, are, 451.944 Ki-terjeſztem, el-terpeſzkedem.
divello, is, ere, 320 El-ſzakaſztom, el-válaſztó.
divendo, is, ere, 490.731.935 El-adom.
diverſor, aris, ari, 625 Vendég fogadoban lakom, ſzalláſon élek.
diverſor, oris, m. 879 Vendég fogado, ſzálláſra térő vendég.
diverſorium, ij, n. 625 Szállás, vendég fogado ház.
diverſus, a, um, a. 565. 669 Kűlőmb,
diverticulum, i, n. 475 Útrul valo ki térés, ſzállá-ſotska.
diverto, is, ere, 594 Ki-térek, meg-ſzállok, el-té-(rek.
dives, itis, a. o. 848 Gazdag, dus.
divexo, as, are, 309 Győtrőm, faggatom.
divido, is, ere, 756 El-oſztom, meg oſztom.
divino, as, are, 645 Jővendőlők.
divinus, i, m. us, a, um, a. 644.631.660 Iſteni, avagy Iſtenes.
diviſus, a, um, 740 Oſztás, meg-oſztatot.
divitiæ, arum, f. pl. 847 Kazdagság.
dius, a, um, a. 483 Iſtenes, ſzentes, nemes.
divortium, ij, 478.594 Hazaſoknak el-válása, ki-térés.
diureticum, i, n. 792 Has-menéſt indito orvoſſág.

diurnus, a, um, a. 34.611 Nappali.
diuturnitas, atis, f. 3 d. 407 Hoſzſzu idő, időnek hoſzſzu volta.
diuturnus, a, um, a. 311 Sokká tartó, ſok ideig valo.
divulgo, as, are, 914 Ki hirdetem.
divus, a, um, 647 Iſtenes, ſzentſęges.

DO.

Do, das, dedi, datum, 38. 340.606.795. Adom, adok, adlak.
doceo, es, ere, 726 Tanitok.
docilis, e, a. 725 Könnyen tanulo.
doctor, oris, m. 937 Tanito, Doctor.
doctrina, æ, f. 4.640 Tanuság, tudomány.
doctus, a, um, a. 932 Tudos.
documentum, i, n. 623 Tanuság.
dodrans, tis, m. 608 Kilentz nehezék.
dogma, atis, n. 357 Vallás végezés, Tudomány.
dolabella, æ, dolabra, æ, * Gyalutska, gyalu.
dolo, as, are, ibid. *530 Gyalulok.
dolon, onis, 463 Dőgőnyeg, handsár, vagy oly pálcza, a' kiben belől handſár vagyő el-rejtve.
dolor, oris, m. 294.297 Fáydalom, bánat.
doleo, es, 296.367.373 Bánkodom, fáylalom, fáydalomban vagyok.
dolium, ij, n. 447 Hordo, négol, légely.
doloſus, a, um, a. 816 Tsalárd álnok.
dolus, i, m. 918 Tsalárdság.
domeſticus, a, um, 174 Házi.
domicilium, ij, n. 539 Lako hely.
domicœnium, ij, n. 565 Hon, othon valo vatsorálás.

dominicus, a, um, a. 41 Uri.
648

dominium, ij, n. 688 Uraság, uralkodás.

dominor, aris, ibid. Uralkodom.

dominus, m. 386. 858 Ur, gazda.
975.

domo, as, ui, are, 176 Meg-szelédétem.

domus, i, vel ûs, 536 Ház.

donarium, ij, n. 641 Istennek rendelt ajándék, avagy Urtol adatot ajándék.

donativum, i, 683 Fejedelmektül vitézeknek adatot ajándék.

donator, oris, 863 Ajándékozo.

donatarius, subst: ibid. Az ki valamivel meg-ajándékoztatott.

donatus, a, um, a. 619 Ajándékoztatott.

donec, 38. 271. 391 Miglen, mig.

dono, as, are, 429. 610. 723 Ajándékozom.

donum, i, n. 880 Ajándék.

doreas, adis, f. 199 Öz, avagy, vad ketske.

dormio, is, ire, 352. 575 Aluszom.

dormito, as, are, 352 Szunnyadozom.

dormitorium, ij, n. 570 Aluváshoz valo.

dormiturio, is, ire, 452 Alhatnám.

dorsuale, is, n. 352 Barom pokrocza, Czafrag.

dorsum, 257. 259. 260 Hát.

dos, dotis, f. 590. 796. 880 Jegy ruha, meny aszszonyal adatott ruha.

dossuarius, a. 460 Hátas, hátán hordozo.

dota-

dotatus, a, um, 589 Jegy ruhával, és egyébvel gazdag.

drachma, æ, 495. 765 Garas.

draco, onis, m. 214 Sárkány.

drosomeli, n. 57 Méh-sör.

dubitatio, onis, f. 357 Kételkedés.

dubito, as, are, 435 Kételkedem, kétlem.

dubius, a, um, a. 64. 750 Kétséges.

duco, is, xi, ere, 709. 758. 930. 940 Vezetem, viszem, vezérlem.

duco uxorem, 593 Meg-házásulok, feleséget vészek.

ductilis, e, a. 100 Vihetö, vezetheto, ismét: ki-nyujthato.

ducto, as, are, 942 Hordozom, viselem.

ductus, ûs, 4 m. 8. 267 Vitel, vezetés.

ductus, a, um, a. 644 Vezetéshez, vitelhez való.

dudùm, adv. 346 Régen, imént.

duellum, i, n: 970 Hád, bajvivás.

dulcis, e, a. 326 Edes.

dùm, adv. 80. 109. 179 Midön, mig.

dumetum, i, n. 240. 423 Tövises, bokros hely.

dummodò, adv. 725. 930 Tsak hogy.

dumus, i, m. 138 Tövis bokor.

duntaxat, adv. 294 Tsak.

duo, æ, o. a. 267. 656 Kettö, két.

duodecim, indecl: g o. 41. 43. 457 Tizenkettö.

duodenus, a, um, a. 268 Tizenkettöi.

duplex, icis, o. 501 Kettös, kétszeres.

duplicatio, onis, f. 659 Kettőztetés.
duplus, a, um, 669 Két annyi, meg-aňyi, kettős.
durabilis, e, a· 117 Tartó, ſokaig-állo.
durities, ei, a. 93 Keményſęg.
duro, as, are, 715 Keményitek, ſoká tartok.
durus, a, um, a. 98. 321 Kemény.
dux, ucis, c. g. 470 Herczeg, Hadnagy.
dynaſta, æ, m. 675 Maga biro polgar, Ur.
dyſenteria, æ, f. 303 Vér has.
dyſuria, æ, f. 304 Nehezen huddas. vizelletnek nehéz volta, fuladozáſa.

E.

E, *& Ex, Præpoſ: ablativo caſu ſerviunt, pro aliis quoque præpoſitiones interdum ſumuntur,* 65. 94. 315. Bol, böl, ki, belőle, attul, től, ſzerént.

eatenus, adv. 991 Annyiba, a' ſzerént, de ugy hogy.

EB.

Ebrioſus, a, um, 822 Réſzeges.
ebrius, a, um, 822 Réſzeg.
ebrietas, atis, f. 3 d. Réſzegſęg.
ebullio, ire, 4 c. 433 Ki-buzgok. ki-forrok.
ebulus, & um, 131 Földi bodza.
ebur, oris, n. 3 d. 239 Eléphant tetem.
675
eburneus, a, um, ibid: Eléphant tetemes, avagy Elephánt tsontbol való.
eburneus color. Eléphant tetem, ſzinű feſték.

eboratus, a, um, Eléphant terémből tſinált.

EC.

Ecce, adv. 362 Imé, imhol, ihon.
eccleſia, æ, f. 1. d. 640 Szent-gyülekezet, Ekkléſia, Szent-egy-ház.
eccleſiaſtes, m. 1 d. 631 Prædikátor.
echinus, i, m. 206. 562 Töviſſes, avagy sül diſzno: Egy hal neve: Poharokat tiſztito ezkőz: A' geſztenyének és egyéb fęle gyümöltsöknek töviſſes kopáttſa, gubája.
echo, us, f. 332 Viſzſza zengő hang echo.
eclegma, n. 3 d. 795 Fel nyaló, ſzájban el-olvado orvoſſág.
ecclipſis, f. 3 d. 42 A' napban és holdban valo fogyatkozás, fogyatkozás.
econtra, 605 Ellenben.
ecquis, a, id, adj. 420 Kitsoda? vallyon ki? vallyons mi?
eceſtaſis, is, f. 312 El-mének, el-tágattatáſa, el-ájulása.

ED.

Edax, acis, o. g. 568 Nagy ehető.
edentulus, a, um, 234 Fogatlan.
edo, is, eſt, edi, edere, 118 Eſzem, meg-eſzem.
edo, idis, didi, ere, 58 Szerzem, tſelekeſzem, ki adom, ki-botsátom.
edictum, i, n. 663 Ki adot ſententia, parantsolat, articulus.
editus, a, um, 627 Magas.
ediſco, idici, 61 Ki-tanulom.

edolo, are, p. 530 Ki-gyalulni.
educo, are, p. 509 Fel-tartani, nevelni.
educo, is, xi, ere, 708 Ki-viſzem, ki-vezetem, ki-hozom.
eductus, a, um, 708 Ki-vitetet.
edulium, ij, n. 2 d. 420 Eledel.
558

E F.

effarcio, ire, 422 Meg-tőltőm.
effatum, 749 Bőlts mondás.
effectus, ûs, m. 4 d. 778 Tſelekedet dolog.
effectum, i, n. 794 Idem.
effero, are, 177 Meg-vaditom, kegyetleni-tem.
effero, is, ferre, 959 Ki viſzem.
efferveſco, ere, 892 Fel-forrok, ki avagy fel-buzdolok.
efficax, acis, o. g. Hathato.
efficaciter, adv. Hathato képpen.
efficaciûs, adv. 792 Hathatobban.
efficacia, æ, f. 778 Hathatoság.
efficio, ere, 34. 406 Meg-ſzerzem, kéſzitem, tſinálom.
effigies, ei, f. 5 d. 770 Kép, ábrázatt.
effingo, ere, 953 Ki-formálom, ki-képezem.
effluo, ere, 772 Ki folyok.
effodio, di, ere, 94 Ki ásom, ki-kapálom.
effœminatus, a, um, 885 Aſzſzony ember terméſzetű, apalin ſzivű, kati ſzabáſu.
effœminatè, adv. ibid. Aſzſzony ember modra.
effœtus, a, um, 418 A' ki még-nem ſzaporodott, ſzűlt: meddő,

efformo, are, 769 Ki-formálom, ki-rajſzolom.
effrenatus, a, um, 177 Zabola nélkül való.
effrenis, e, adj. ibid. Zabolátlan,
effrons, ontis, o g. 245 Orczátlan, ſzemtelen.
effugio, ere, 468 El-kerőlőm, el-ſzaladok, futok.
effundo, is, fudi, 103 Ki-öntőm, ontő, ki-töltőm.
effusè, adv. 915 Igen ki-ereſzkedve, bőven.
effutio, is, ivi, ere, 838 Ki-tsátsogom, ki-fetſegem.

E G.

Egens, entis, o. g. 3 d. 395 Szűkölkődő.
egenus, a, um, 849 Idem.
egeo, es, gui, ere, 837 Szűkölködőm.
979
egero, is, eſsi, ere, 268 Ki-hányom, ki-ganajlom, ki-őrőlőm.
egeſtas, atis, f. 3 d. 848 Szűkölködés.
egeſtus, a, um, 268 Ki-hányattatot, ki-őrlött, ki-ganajoltatott.
ego, g. o. pron: 13 En.
egredior, di, Ki-mégyek.
egregius, a, um, 354 Jeles, kellemés.

E J.

Eja, adv. 266 Noſzſza, hozzá.
ejaculor, ari, 712 Ki lővöm, lővöldözöm.
ejicere, 3 conjug: 271 Ki-vetni, hajétani, hávni.
ejectus, a, um, 509 Ki vetteted.
ejulatûs, m. 4 d. 714 Jajgatás.
ejulo, are, 890 Jajgatok.
ejusmodi, g. o. indec: 606 Ollyan, ollyatén.

EL.

EL.

Elabor, bi, 166 Ki-tsuſzok, ki-ſikamlom, ſzaladok.

elaboro, are, 506 Meg-kéſzétem, meg-tſinálom, el-kéſzétem.

electrum, i, m. 101 Ertz: Gyanta.

electuarium, 795 Lictáriom.

eleemoſyna, æ, f. 638 Alamiſna. Iſtenében adotjó.

elegans, tis, o g. 3 d. 589 Ekes, diſzes.

eleganter, adv. 754 Ekeſen, diſzeſen.

elegantia, æ, f. 382 Ekeſſég.

elementum, i, n. 23 Elementom, elsö dolog.

elephantus, i, m. 190 Elephánt.

elephas, antis, Idem.

elevo, are, 527 Fel-emelem.

elanguesco, ere, 939 El-lankadok.

elegia, f. 754 Szomoru, ſiralmas vers.

elicio, ere, 579. 837 Ki-verem, ütöm, ki-hozom,

elixo, are, 432 Meg-fözöm, (belöle.

elixus, a, um, 438 Meg-fözött.

elychnium, ij, n. 745 Gyertya bél.

elido, ere, 85 Ki-ütöm, taſzitom.

eligo, ere, 361. 696 El-válaſztom, ki-válaſztom.

elinguare, 669 Nyelvet ki-metzeni.

elinguis, e, 839 Nyelvetlen. (ráſzda.

elix, cis, m. 392 Vizet el-ereſztö árok, ba-

eloco, are, 593 Ki-helyheztetem, ki-házaſitom.

elogium, ij, n. 963 Ditſirö vers, jo hir név.

eloquentia, æ, f. 731 Ekeſen ſzollás.

eluo, 435. 579 Ki-moſom, le-moſom.

elutriare, 441 Meg-forrani.

EM.

Embamma, n. 3 d. 566 Sült eledel alá való lé: jó ezü leveletske.

embolimæum, i, n. 781 Közben vetteted.

emendo, are, 732. 989 Meg-jobbitom.

emendico, are, 874 Ki-koldulom.

emo, ere, 496 Veſzem.

emeritus, a, um, 723 Szolgálatbol ki aggot.

emergo, is, ſi, ere, 71 Ki menekedem, a' vizböl ki

emico, as, cui, 60 Ki-vallámlom. (buom.

eminens, entis, o. g. 3 d. 760 Ki-tetzö, ki-látzom, felül haládo.

emineo, es, ui, ere, 83 Ki-tetzem, ki-látzom, felöl haladom. (vol.

eminus, adv. 712 Távolyrol, meſzſzéröl, tá-

emitto, ere, 163. 219. 269. 705 Ki-botsátom, ki-ereſztem.

emollio, ire, 531 Meg-lágyitom.

emollitus, a, um, ibid. Meg-lágyittatott.

emolumentum, i, n. 405 Haſzon, éppület.

emphaſis, is, f. 3 d. 747 Beſzédben és ſzollásban való hathatoság, terheſſég.

emphacicus, a, um, ibid. Hathatos, terhes.

emorior, ri, 225 Meg-halok, ki-halok.

emplaſtrum, i, n. 791 Falaſtrom.

emporium, ij, n. 491 Orſzágos vasárlo hely, orſzágos ado és vévö hely, fok hely.

emptor,

emptor oris, m. 3 d. 433 Vévő, vásárlo.
empyreus, ei, f. 980 Leg-tiſztáb, tűzes.
emunctorium, n. 745 Hamma vévő koppantó.
emungo, xi, ere, 745 Orrom ki-fuvom, hamát elvészem.

E N.

Enarro, are, 735 Ki-beſzéllem, ki-mondom.
encœnia, orum, n. pl. 635 Uj templom ſzenteléſe.
encomium, n. 963 Ditſęret, emlekezetes viſelt dolog.
enervo, are, 939 Meg-erőtlenétem.
enervatus, a, um, 293 Meg-erőtelenedet.
enim, conj. 19. 29. 175 Mert.
enitor, ti, 597 Erőlkődőm, ſzűlők.
enixè, adv. 886 Nagy igyekezettel.
enodis, e, adj. 440 Tſomotlan.
enormis, e, adj. 798 Mód nélkűl való, tőrvénykivűl való.
enormiter, adv. ibid Tőrvény kivűl, rend kivűl.
enſifer, m. 2. d. 678 Tőr hordozo, fegyver hordozó.
enſis, is, m. 3 d. 713 Hegyes tőr.
ensula, a, f. 135 őrvény győkér.
enumero, are, 963 Elő ſzámlálom.
enuncio, are, 753 Ki-mondom.
Eò, adv. comp. 632 Annál inkáb.

E P.

Ephebus, 232 Fel-ſerdűlt iffiu.
ephemerus, a, um, 310 Egy napi, egy napi hidegleles.
ephialtes, m. 1. d. Neptunuſnak egy oriſſa lőt (fia.

ephippium, ij, 432 Nyereg, Tarincza.
emporetica, æ, 731 Szűrke-pappyros.
epicedium, ij, n. 962 Halotti vers,
epicyclus, i, m. 39 Kőrős kőrnyűlet.
epidromus, i, 464 Elől-járo vitorla.
epigrāma, tis, n. 3 d. 754 Akar miről rővideden irot vers
epilepſia, æ, f. 312 El-ájulás, fęl-korság:
epilogus, i, m. 852 Bé-fejező s-rekeſztő beſzéd
epiſcopus, i, m. 640 őr alló.
epiſtola, æ, f. 936 Levél.
epiſtomium, n. 446 Hordó tſap.
epithalamium, n. 754 Menyekezői vers.
epitaphium, ij, n. 962 Koporſora avagy koporſó felibe való vers.
epitome, f 1 d. 227 Rővid ſomma.
epulum, i, n. 565. 964 Vendégeskedés.

E Q.

Eques, itis, m. 3 d. 452 Lovas, lovag.
equeſter, & tris, e, 687 Lovas, lovashoz való.
equidem, conjunct: Igazán, bizonyára.
equile, is, n. 3 d. 450 Lo-iſtálló.
equiſo, m. 3 d. 452 Lovász.
equito, are, 948 Lovagolok.
equitatus, ûs, 4 d. 698 Lovas ſereg, lovaſſág.
equitatio, onis, f 3 d. 190 Lovaglás, lován járás.
equitum magiſter, 697 Lovas ſereg igazgato.
equus, i, m. 176 950. 452 Ló.

E R.

Eradico, are, 382 Tőveſtől ki-irtom.

erebus, i, m. 980 Pokolbéli folyo viz.
erectus, 259 721 Egyenes, fel-emeltetet.
eremita, g. m. 1 d. 639 Remete.
eremus, i. f. 639 Puſzta, kietlen hely.
erga, præp: accuſ. 918 Hozzá, hozzám, hozzád.
ergeſtulum, i, n. 668 Nyomoruságos ſzolgálat haza, fog ház.
ergo, conj: 387.580.696 Azért.
erigo, ere, 3 c. 546.962 Fel-emelem, fel állatom.
erinaceus, m. 206 Sül diſzno, tüviſſes diſzno.
eripio, ere, 267 Ki-ragadom.
erithacus, 155
erogo, are, 696 Ki-oſztom, oſztogatom.
errhinum, i, n. 792 Or lyukó bé ſzivo orvoſſág.
erro, are, 478 Tévelygek, bolyongok
erroneus, a, um, 646 Tévelygős, vétkes.
error, oris, m. 3 d. 357 Vétek tévelygés.
erubeſco, ere, 357.926 Szégyenlem.
eruca, cæ. f. 217 Hernyo, reptſin.
eructo, are, 292 Ki-böfögöm, ükröndözöm.
erudio, ire, 724 Tanitom.
eruditio, onis, f. 3 d. 4 Tudomány.
eruditus, a, um, 2 Tudos.
erumpo, ere, 718 Ki-rohanok
eruo, ere, 92 Ki-vájom, ki feſzitem.
ervum, n. 128 Lednek.
eryngium, ij, n. 136 Matska tövis,
eryſipelas, atis, n. 316 Tüzes kelés, ſzent antal tüze.

E S.

Eſca, æ, f. 297.428 Etel, étető.

eſcu-

eſculentus, a, um, 421 Etelre valo, meg-enni jó.
eſox, ocis, m. 166 Sálmó hal.
eſſe, a ✝ bo ſubſt: ſum, 2.6.9 Lenni.
eſſe, proedere, 121 Enni.
eſſedum, i, n. 456 Deſzkás ſzekér.
eſſentia, æ, f. 96 Valoság, valoságos állat.
eſtriagere, 399 Bé-berenálni
eſurio, rire, 292 Ehezem, ehetném.
eſula, æ. f. 136 Eb téj.
eſus, ûs, 4 d. 170 Eves, étel.

E T.

Et, &, 2.11.16.190 És.
etenim, conjunct. 922 Mert ugyan-is.
ethica, æ, & orum, 796 A' jo erköltsöknek igazgatá-sárul való tudomány.
ethicus, a, um, 641 Jó erköltsökre tanito: jó erköltsü ember.
etiam, conj. 455.664 Meg is, ismét, ugyan.
etiamſi, 468 Még ha is, ha-ſzinte.
etſi, 808 Noha, jóllehet.
etymologia, 747 Igazán ſzollás: igazán ſzollásra valo meſterſég, A' ſzó eredetinek megmutatása.

E V.

Evacuo, are, 792 Meg ürétem, ki-ürétem.
evado, ere, Ki-ſzaladok.
evaginatus, a, um, 701 Hivelyéből ki-vont.
evaneſco, ere, 742 Hijába veſzek, el-enyéſzem, el-mulom.
evanidus, a, um, 303 Hijába való, el-muló.
evangelium, 361 örvendetes izenet.

evaporo, are, 448 Ki-gőzőlgők, ki-párállok.
eucharistia, f. 632 Hálá-adásnak emlekezterő lakodalma, hálá-adás.
evello, ere. 394 Ki-gyomlálom, szaggatom.
evenire, 10 Tőrtenni, szokot lenni.
eventus, ûs, 4 d. 808 Ki menetel.
evertere, 710 Ki forditani, el-rontani.
everrere, 580 Ki-sepreni.
evestigio, adv: temp. 735 Menten, leg-ottan, azonnal.
evidentia, æ, f. 661 Nyilván valoság.
evigilo, are, 576 Fel-serkenni, fel-ebredni.
eunuchus, i, m. 680 Herélt-embet.
evocare, 414 Ki hivni, idézni.
evolvo, ere, 16 El forgatni, altal olvasni.

E X.

Ex, præpos. 126. 140 361. 383 Ki. (ni.
ex fide agere, 606 Hit szerént, igazán tselekedni.
exactio, onis, f. 3 d. 683 Taksa, ado fizetés, kénszerétésből valo ado.
exactè, adv. 752 Valoságoson.
exacerbatio, f. 310 Meg keserétés, busitás.
exæquare, 766 Egyenlővé tenni.
exaggero, 891 Killyebb terjeszteni, öregbitem.
axagito, 917 Győtrőm, busitom.
exalto, 840 Fel-magasztalom.
axamen, inis, n. 3 d 219 734. 766 Tanulásnak, meg visgálásra Rajneh.
examinare, 749 Meg-visgálni.

exanimis, 960 Elet nélkül valo, hólt eleven
exanthema, n. 3 d. 316 Veres kelés.
exantlo, are, 470 Ki-merétem.
exaro, arare, 935 Irok.
exardesco, ere, 893 Meg-gyuladok, fel gerjedek.
exautoro, are, 723 Tisztitől meg-foszton, tisztit el-vészem, mentséget adok néki.
excandesco, ere, 894 Igen meg-tűzesedem, haragszom.
excedo, ere, 793 Fellyül mulom, haladom.
excellens, o. g. 3 d. 227 893 Fellyül halado, nagy méltoságos.
excello, ere, ibid. Fellyül haladom, fő vagyok
excelsus, a, um, 152 Magas, felséges.
excelsè, adv. ibid. Magasan, felségesen.
exceptio, onis, f. 3 d. 856 Ki-vétel fogás: ellenbe való okvetés.
exceptus, a, um, 144 Ki-vétetet.
excepto illo, Azon kivül, attul ki-válva.
excessus, ûs, m. 4 d. 796 Fellyül haladás, ki-menés: (vetek.
excido, ere, 719 Ki-vágom.
excidium, ij, ibid. Ki-vagás, el-romlás, veszedelem.
excipio, ere, 416 489 Ki-vészem, ki-fogom.
excire, 590 Ki-öszt önözni, ki-hozni hivni.
excito, are, 38. 995 Fel-költeni, serkenteni, fel inditani.

excludo, ere, 147 Ki-rekeſztem, ki-kőltőm.
excogito, are, 355 Ki-gondolom, ki találom.
excogitatus, a, um, 403 Ki-gondolt.
excommunico, are, 640 Ki-tiltom az Eccleſiából, Templombol.
excoquo, ere, 3 c. 406 Ki-főzőm, meg-sütőm.
excorio, are, 421 Meg nyozom, bőrit le von-
excrementum, i, n. 268 Sőprőlék, ganéj. (ſzom.
excreſco, ere, 125 Ki nővők.
excubo, are, Vigyázok őrzők, őrt állok.
excubiæ, f. pl. 704 Viraſztás, ſtrasállás, vigyázás, őr állás.
excudo, ere, 3 c. 748 Ki nyomtatom, ki tsinálom.
excurſio, onis, f. 3 d. 706 Ki fumas, ki-nyargalas.
excuſatio, onis, f. 3 d. 959 Mentegetés, mentség.
excuſo, are, 871 Meg-mentem.
excutio, ere, 464 Ki-űrőm, ki-rázom.
exdorſuo, are, 437 Hátát le-törőm, derekát leszegem.
execrabilis, e, adj. 3 d. Átkozásra mélto, átkozot, utálatos.
exemplar, n. 3 d. 240 770 Példa, forma, jo példa.
exemplum, i, n. 752 Példa.
exentero, are, 437 Bélit ki-vetem, ki-ontom.
exerceo, ere, 2 c. 491 751. 943 Gyakorlom.
exercitus, m 4 d. 697 Sereg.
exertuûs frons & tergum, 708 A' ſeregnek elei és utollya.

erer-

exertus, a, um, 559 Ki-nyult, ki-nyutatot, kivont.
exheredo, are, 605 Örökös javaibol, ki rekeſztém, ki-tagadom.
exhalare, 328 Ki-léhelleni, ki gőſzőlgeni, párallani.
exhalare crapulam, 441 Réſzegſégből valo betegſéget el mulatni.
exhalatio, onis, f. 3 d. 58 Ki-léhellés, ki-gőſzőlgés, párállás.
exherbo, are, 381 Meg-irtom, meg gyomlálom. (dom.
exhibeo, ere, 15. 33. 927 Ki-adom, meg-adom, elő-a-
exhilaro, are, 441 Meg-vidamitom.
exhortor, are, 464 Meg-intem, ſzorgalmatoſon intem.
exigo, ere, 864 Ki űzőm, ki veſzem, ki kérem.
exiguus, a, um, 14 Kitſin, kevés. (rem.
exilis, e, adj. 3 d. 524 Alatson, kisded, alá való.
eximo, ere, 84 Ki-vészem.
eximius, a, um, 240. 726 Igen jeles, Fő.
exindè, adv. 399 Ez után, ennek utánna.
exire, 447. 531 Ki menni.
exiſtimo, are, 928 Vélem, itélem.
exiſto, ere, 19 Vagyok, allok, jelen vagyok.
exitium, ij, n. 157 Veſzedelem.
exitus, ûs, m. 4 d. 547 953 Ki-menetel.
exoleſco, ere. 443 Ki-nővők, meg-állapodom a' növéstől.

exoletus, a, um,	444	Ki-aggot, meg-nőtt..
exonero, are,	573	Meg-üreſſetem, terhétől meg-mentem.
exopto, are,	799	Kivánom, igen kivánom.
exoro, are,	856	Kérem, kéretem, kőnyörgéſſel meg-nyerem.
exorbito, are,	460	A' járt utbol-ki térek, tsavarodom..
exorciſmus, i, m.	633	Eskűvéſſel valo kénſzerétés, erőltetés, őrdög üzés.
exordium, ij,	752	Elől járo beſzéd, kezdet.
exorior, oriri,	966	Ki kelek, fel támadok.
exorno, are,	953	Meg ékeſętem..
exoſſo, are,	438	Tſontyát ki-hányom.
exos, oſſis, o. g.	166	Tsont nélkűl valo.
exoſus, a, um,	913	Gyűlőlęges.
exoticus, a, um,	131	Idegen orſzágbol valo.
expando, ere,	19	Ki-terjeſztem.
expecto, are,	977	Várom..
expedio, ire,	431	Meg óldom, ſzabaditom, el-botsátom, igazitom.
expedit, Imp.	678	Haſznál.
expeditio, onis, f. 3 d.	704	Hadi kéſzület, ki-menetel.
expeditus, a, um,	487	Kéſz, ſerény, el-kűldettetett.
expendo, ere,	854	Meg-merem, meg-hányom vetem: fizetem, el-költőm.
expenſa, æ f.	854	Költſęg.
expenſum, i, n.	ibid:	
expergefacio, ere	576	Fel ſerkentem, ebreſztem.
expergiſcor, ſci,	557	Fel-ſerkenek, ebredek.

experior, riri,	657	Meg-probálom, tapaſztolom..
expers, o. 3 d.	70	Réſzetlen, üres, valami nélkűl való.
expertus, a, um,	355	Látot, hallott..
expio, are,	641	El-törlőm, engeſztelem.
explicare,	464	Ki fejteni, feſzéteni, teréteni.
explano, are,	331	Meg-ſimitom, magjarázom.
expiſcor, ari,	838	Ki halaſzom, horgáſzom.
explodo, is, ere,		Ki vetem, ki lővöm, ki-pattantom, ki-sűvöltőm.
exploro, are,	466. 927	Meg kémlem, brobálom.. viſgálom..
explorator, oris, 3 d.	705	Kém, czirkáló.
expono, ere,	429	Ki-téſzem, rakom.
exporto, are,	415	Ki-hordom..
expoſtulatio, onis, f. 3 d.	870	Ki-kivánás, panaſz.
exprimo, ere,	441. 952	Ki-nyomom, fatsarom, ki-mondom; ki-abrázolom, jelentem..
exprimi, paſſ: v.	383	Ki-ſajtolni, ki-nyomni.
exprobro, are,	876	Szemére hányom.
expromo, ere,	748	Ki-ſzedegetem, elő hozom.
expugno, are,	719	Viadallal meg-veſzem, győzőm.
expungo, ere,	731	Ki-törlőm.
expurgo, are,	415	Ki-tiſztitom, ſeprem.
exquiro, ere,	465	Szorgalmatoſon kérdezem, tudakozom: el-válogatom.

exquisitè, adv. 807 Nagy szorgalmatossággal, válogatva.

exsanguis, e, adj. 960 Veretől meg vált, vér nélkül valo.

excreare, 824 Túrháskodni, rut flegmákat pökni.

exsecrari, 800 Meg-átkozni, átkozodni.

exsecrabilis, e, adj. 828 Atkozásra mélto, otsmany.

exseco, are, 184 Ki-vágom, ki metzem.

exsequor, qui, 807 Vegbe viszem, exsequalom, azaz: meg-bünterem.

exsecutio, onis, f. 3 d. 664 Végben vitel, meg-büntetés

exsequiæ, f. pl. 960 Halotti keseres.

exsicco, are, 350 Ki-száraztom, meg-szárazlom.

exsiccatus, a, um, 497 Meg-száradot. (tom.

exsolvo, ere, 723 Meg-fizetem.

exspecto, are, 977 Várom.

exspiro, are, 958 Lelkem ki fuvom, botsatom, meg-halok.

exsto, are, 83 Ki-állok, ki-tetzem.

exstirpo, ere, 801 Ki-irtom.

exstruo, ere, 429. 536 Eppétek, rakok.

exstructus, a, um, ibid. Meg-eppétet, rakatot, tsinaltatot. (kozom.

exsudo, are, 250 Ki-veretékezem, ki-szivár-

exugo, ere, 268 Ki-szijom, szopom.

exsurgo, ere, 28 Ki-kelek, származom.

exta, orum, n. pl. 276 A' melyben és hasban lévő derekas részek.

extemplò, adv. 958 Leg-ottan, azontul.

extem-

extempore, 752 Azon szempillantásban.

extendo, ere, 19 Ki-széleſitem, terjeſztem.

extenuo, are, 891 Kiſſebétem.

extergo, ere, 581 Ki törlöm, meg törlöm.

exterior, c. g. & us, n. 278 Külsö.

extermino, are, 672 Valakit tellyeſſéggel el-fogyátok, ki-gyomlálom, ki-vetz.

externè, adv. 649. 759 Kivül külsö képpen.

externus, a, um, 692 Külsö, kivül valo.

extinguo, ere, 745 El-oltom, meg-oltom.

exterus, a, um, Idegen jövevény.

extinctus, a, um, 46 El oltatot, ki alutt,

extollo, ere, 840 Fel-emelem, fel-madaſztalom. (szom.

extorqueo, ere, 441. 952 Ki-tekerem, erövel ki von-

extorris, c. g. 3 d. 672 Szám-ki-veretet, hazájából ki üzeret, szarándok.

extra, præp. accuſ. 642 Kivül, kin, kün, ki.

extraho, ere, 434 Ki-vonom, ki-vonszom.

extractum, i, n. 795 Sok féle szerszámból kivetorvoſság.

extraneus, a, um, 605 Kivül valo, másonnan való.

extraordinarius, a, um, Rend kivül való.

extrarius, a, um, 827 Kivül való, idegen.

extremus, a, um, 333 Leg-végsö, végsö.

extremitas, atis, f. 3. d. 451 Vég vegsöſség, szél, külsöſség

extrico, are, 431 Ki-fejtem, ki-feſlek.

extrinſecus, adv. 109 Kivöl, kivöl felöl.

exubero, are, 848 Bövöködöm, ki-árradok.

exuo, ere, 510 Le-vetkezem.

exul, is, c. g. 3 d. 672 Szám ki vetet.
exulcero, are, 318 Ki-sebesętem.
exulo, are, 672 Szám ki vetésben vagyok, járok.
exulto, are, 373 ŏrvendek, ŏrŏmemben tapsolok, igen ŏrŏlŏk.
exundatio, onis, f. 3 d. 69 Ar viz, ki árradás.
exurgere, 441 Ki-fatsarni.
exuviæ, arum, f. pl. 213 Csuszo mászo állatoknak bŏrŏk: préda nyeresęg.

F.

FAba, æ, f. 1 d. 128 Bab.
faber, bri, m. 2 d. 526 527 Kováts, Ats, Mester ember.
fabrica, æ, f. 1 d. 258 525 526 622 Epŭlet, mŭ, mŭhely.
fabrico, as, are, 468. 526 Mesterſęggel valamit tſinálok.
fabula, æ, f. 784. 952 Szofia beszéd, gondolt beszéd, mese, kŏltŏt dolog.
facesso, is, ivi, ere, 270 835 975 Dolog tenni mégyek, ismét bántásra vagyok.
facetiæ, arum, pl. f. 941 Tsuffság, tréfa beszédek.
facetus, a, um, a. 841 Tsufos, tréfás.
facies, ei, f. 5 d. 578 Ortza, ábrázat, arczulat.
facilè, adv. 184 280 Kŏnnyen.
facilis, e, a. c. g. 883 Kŏnyŭ.
facinorosus, a, um, a. 668 Gonosztévŏ, lator.
facinus, oris, n. 722. 798 Jó, vagy gonosz, nagy tselekedett.

facio,

facio feci factum, ere. 37 205. 624. 883. 929 Tselekeszem, mivelem, tészem tsinálom, szerzek.
factio, onis, f. 691 Pártolkodás, háborusag.
factiosus, a, um, a. 691 Pártolkodo, háborgo, pártŭtŏ.
factitius, a, um, 431 935 Tsinált, tselekedett.
factito, as, are, 377 Tselekeddegelem, teddegelem.
factus, a, um, a. p. 17 178 Meg-tsinált, meg-szerzetet.
factum, i, n. 814. 892 Tselekedet, lŏt dolog.
facula, æ, f. 746 Faklyátska.
facultas, atis, f 324. 608 Tehetsęg, tselekedet, erŏ.
facultates, um, f. pl. ibid. Jószág, kazdagság.
facundus, a, um, 752 Nyájás, ékessen szóllo.
fæculentus, a, um, a. 442 Seprŏs, gazos zavaros.
fæx, cis, f. 447 Seprŏ, seprŏlék, gaz.
fagus, i, f. 111 Búk-fa, bik-fa.
falco, onis, m. 248 Solyom.
falcula, æ, 394 Kaszátska.
faliscus, scil. venter, 421 Gŏmbŏcz.
fallatia, æ, 817 Alnokság, tsalárdság, czigánság.
fallax, acis, a. o. 478 Tsalárd, hamis.
fallo, fefelli, falsum, ere, 918 Meg-tsalom.
falsarius, g. m. 669 Meg-hamissito.
falsò, adv. 144. 190 Hamissan, tsalárdul.
falsus, a, um, 357. 901 Hamis, hamissitatott, tsalatott, meg-tsalatott.

fama,

fama, æ, f. 836 Hir-.
famelicus, a, um, 410 Ehező, éhel hólt, ma nem-ött-.
fames, is f. 788 Ehség.
familia, æ, f. 601.608.609 Tseled. tsálad°
familiaris, e, a. 927 Tselédhez valo, barátságos.
familiaritas, ibid: Barátság.
famula, æ, 609 Szólgálo leány, szolgáló.
famulus, li, ibid. Szolga-
famulitium, ij, n. ibid. Szolgalás, szolgálat, szolgaság, szolgai sereg.
famulor, aris, ari, 987 Szolgálok.
fanaticus, a, um, 644 Bolond, eszelyős, ismét: Istentől illetteteti.
fanum, i, n. 642 Templom, kápolna.
far, farris, n. 3. 444 Liszt, buza, buzaliszt.
farcimen, inis, n. 3. 421 Kolbász, töltött hurka.
farcio, si, fartum ire, 572 Meg-töltöm, ismét hizlalo.
farctura, & fartura, æ, 469.526 Töltés, hizlalás.
farina, æ, 404 Liszt.
faris vel fare, fari, fatur, 230 Szolni.
farrago, inis, 130 öszve zavart dolog, avagy sok fęle magvakbol, baromnak tsęnált elede l; abajdotz, alak, kevert-.
fartilis, e, a. 150 Töltött, meg-töltött: hizlalt.
fartor, oris, 421 Töltő, kolbasz s hurka tsénalo,

fas, indecl: n. adv. 847 Szabad, mélto.
fasces, ium, m. 840 Birodalom, hatalomi pálcza
fascia, æ, 228.514 Böltső kötő, pola, pálo.
fasciatus, a, um, a. 228 Bé polált, bé pálolt, kötött.
fasciculus, i, m. 169 Nyalábotska, kötéletske, marok veszszőtske.
fascino, as, are, 986 Meg-igizem, meg-kötöm.
fascinum, i, n. 793 Igizet, meg-kötés.
fascus, is, m. 529 Nyaláb, öszve kötött aprolék, kötölék.
fasti, orum m. pl. 779 Kalendarium, judiciom, esztendőrűl, és innepekről irot: könyv.
fastidio, is, ivi, ire, 292 Meg-utalom.
fastidiosus, a, um, ibid. Utálo, kevély, finnyas.
fastidium, ij, n. 374 El-unás, meg-utalás.
fastigiatus, a, um, a. 618.759 Tetezött.
fastigium, ij, n. 79 Hegy teteje, tetey, tető.
fastus, a, um, a. comitialis dies. 649 Mivelő napi, hét köz napi, avagy ország gyűlesinek napja-.
fastus, ûs, 4. 509 Kevélység, nagy akarat.
fatalis, e, a. 969 Halalos, Isteni el-végezésből való.
fateor, eris, fassus, 926 Meg-vallom.
fatigo, as, avi, are, 350 Fáraszt om.
fatisco, is, ere, a. 469 Meg-nyilatkozom, hasadok.
fatum, i, n. 977 Isteni el-végezés, rendelés.
fatuus, a, um, 129.725 Bolond, ismét: izetlen.
fauces, ium, f. 66.301 Torok.

faveo, es, avi, ere, 912 Kedvezek, jót kévánok.
favilla, æ, 240. 45 Szikra, hamu, tűzes hamu.
faunus, ni, m. 240 A' régieknek erdei Istenek.
favor, oris, m. 661. 906 Jó akaratt, bőtsűlett.
favonius, ij, m. 56 Nap nyugoti szél.
fauſtus, a, um, 881 Boldog, szerentsés.
fautor, oris, 871 Jó akaro.
favus, vi, m. 219 Lépes méz, lép mez.
fax, facis, f. 746 Fáklya, szővétnek.
faxo, is, 997 Meg-tselekeszem.

FE.

Febricito, as, are, 295 Hideg-lelés bánt.
februarius, ij, m. 780 Bőyt elő hó.
fecialis, is, m. 693 Had, és békesség, hirdető követ.
fœcundus, a, um, 38. 387 Tenyészző, gyűmőltsőző.
fel, fellis, n. 3 d. 271 Epe: keserű mereg.
fœlicitas, atis, f. 851 Bodogság, szerentse.
fœliciter, adv. 735 Jó szerensével, Bóldogul.
felinus, a, um, 335 Kék szinű.
felis, is, f. 211 Matska.
fœlix, icis, 212 968 Bodog, szerentsés.
felleus, a, um, 271 Epés, keserű.
felonia, æ, 669 Halálos vétek, kivál képpen a' mel.oságok ellen.
femen, inis, n 258 Agyék.
fœmina, æ, f 1 d. 164 Aszszony. 829
fœmineus, a, um, 513 Aszszony emberi. (drág.
femorale, is, n, 512 Gatya, berhe, alsó ing, Na-

femur.

femur, oris, n. 256 Agyék, Czomb.
feneſtra, æ, f. 550 Ablak.
fœdum, i, n. 686 Uri majorság, joszág.
fera, æ, f. 189. 423 Vad.
feralis, e, a. 959. 964 Iszonyu, veszedelmes, halálos.
ferax, acis, a. 288 Bő, termő, tenyészző.
ferculum, i, n. 554 641 Etek.
ferè, adv. 306 Tsak nem, majd.
feretrum, 14. 461. 959 Koporso, sellye, Sz: Mihály lova.
feriæ, arum, 887 Innepek, ünnepek.
ferina, æ, 565 Vad hus.
ferio, ferire, p. c. 177 ütőm, verem.
ferior, aris, 648 Inneplek, ünneplek.
fermè, adv. 41 Majd, tsak nem.
fermentatus, a, um, 407 Meg-kőlt, dagadot, savanyitot, meg-kovászolt, meg-eleszetett.
fermentum, ti, n. 894 Kovász.
fero, tuli, latum, 48. 121 127. 365 662. *prome:* 816. *feror,* 466 654 Hozom, hordozom.
ferocio, is, ire, 177. 178 Kegyetlenkedem.
ferocitas, atis, f. 196 Kegyetlenség.
ferox ocis, a o. 176 Vad természető, kegyetlen.
ferramentum, ti, n. 541 Vas-szerszám.
ferrarius, i, m. 531 Kováts.
ferreus, a, um, 393. 527 Vasbol való, vasas, kemény.
ferrugo, inis, f. 98 Vas rosda, vas szin.

fer.

ferrum, ferri, n.	98.531	Vas.
ferrumen, inis, n.	530	Forraszto szerszam, ŏszve enyvezŏ, forral o-szerszám.
ferrumino, as, are.	469 530	ŏszve forrasztom, enyvezem.
fertilis, e, a.	388	Termett, tenyészŏ.
ferveo, bui, s.c.	320.432	Forrok, buzgok, hevŭlŏk.
fervide, adv.	998	Forron, heven, hevenyébe.
fervidus, a, um,	38	Forro, hév, buzgo.
ferula, æ, f.	728	Plágálo veszszŏ.
ferunt,	124	Mondgyák.
fervor, oris, m.	(*895	Hévsęg, rekkenŏ hévsęg.
ferus, a, um,	154.201*	Iszonyu, vad, kegyetlen.
fessus, a, um,	884	Fáratt, fáradott.
festino, as, are,	946	Sietek.
festinus, a, um, a.	487	Sietŏ, gyors, hamar.
festivitas, atis, f.	635	Kedvessęg, nyájasság.
festivus, a, um,	567 842	Ekes, kedves, nyájas.
festuca, æ, f.	225	Szálka, szálk.
festum, i, n.	632	Innep, ŭnnep.
	FI.	
Fiber, bri, m.	212	Hod.
fibra, bræ, f.	105	Rost, kanaff, Czaffrang.
fibula, æ, f.	515	Kapocz.
ficedula, æ, f.	155	Seregély.
fictitius, a, um,	578	Kŏltŏt, ki-gondoltatot.
fictus, a, um, a. p.	784	Kŏltŏt formalt, téttetett.
ficus, ûs, 4 f.	111.217	Figefa, ismét, füge.
fidejussor, oris, n.	666	Kezes.

fide-

fidejussio, onis, f.	ibid.	Kezessęg.
fidelia, æ,	536	Fŏld edény, agjag edényetske.
fidelis, e, a.	919	Hiv, hŭ.
fidelitas, atis, f.	686	Hivsęg, hŭsęg.
fides, ei, 5 d.	558.592 863.868	Hŭt, hit.
fides, fidium, 3 d. pl.	776	Hegedŭ hur, hur.
fidicen, nis, m.	ibid:	Hegedŏs.
fidiculæ, pl.		Tekerŏ ideg.
fido, sus sum, ere,	746	Bizom, hiszek.
fiducia, æ,	872	Bizodalom, reménsęg, hiedelem, el-hitel.
fiduciarius, a, um,	606	Meg-hiteli dolog.
fidus, a, um,	919	Hiv, hŭ, hivsęges.
figlinus, a, um,	535	Fazekasi.
figlinum, i, n,		Fazekas-mŭ.
figlina, æ, f.		Fazekasság.
figmentum, ti,	162	Tsinálmány, kŏltés.
figo, xi, xum, ere.		Altal ŭtŏm, gyakom.
figulus, li,	535	Fazekas.
figura, æ,	751.757	Abrázat, forma, kép.
figuro, as, are,	21	Abrázolok formálok.
filia, æ, f.	598	Leánzo.
filius, ij, m.	ibid	Fiu, fi, magzat.
filipendula, æ,	136	Szent János kenyere.
filix, icis, f.	45.135	Perje.
filum, i, n.	498.504	Czérna, fonal.
fimbria, æ,	518	Ruha perém.
fimetum, n.	217	Ganéos-hely.

fimus,

fimus, i, m. & um, i, n. Gané. 387. 414

findo, fidi, fissum, ere, 529 Hasitok, meg-hasitom.

fingo, is, nxi, ere, ctum, 353. 754 Formálok, ábrázolok, gondolok.

finio, is, ivi, ire, 965 El-végezem.

finis, is, m: f. 783. 804 Vég.

finitimus, a, um, a. 689 Határos, vég hely.

finitor, oris, 762 Végező, határozo, földmérő.

fio, factus, fieri, 42. 52. 72 231. 259 Lészők.

firmamentum, i, n. 31 Erősség, tamasz, vastagság, ismét: Tsillagos ég, égi firmámentomok.

firmiter, adv. 230. 468 Erősen, vastagon.

firmus, a, um, a. ibid: Erős, vastag.

firmo, as, are, 355 527 Erősitem, vastagitom.

fiscella, a, f. 450 Szattyor, hal. fogo kosár, saytár.

fiscina, a, f. 433 Tárház, vagy pénzes nagy sák, ismét: szürő edény.

fiscus, ci. 682 Tárház, kéntses láda, tüszö.

fissura, a, f. 275. 504 Hasadás.

fistuca, a, f. 473. 551 Leverő kos, sulyok.

fistula, a, f. 775 Tsö, cziv, tsev, sip, ismét: tsap furás a' hordon.

fistulosus, a, um, a. 582 Likatsos, pöfeteges.

fixus, a, um, a. p. 43. 544 Leszegesztetött, legyakot.

FL.

Fla-

Flabellum, i, n. 361 Legyező, légy tsapo, szellötske.

flabrum, i, n. 464 Szél fuvallás.

flaccesco, is, ere, p. c. 106 Lankadni kezdek.

flaccidus, a, um, a. 284 Lankatt, hervatt.

flaccus, a, um, a. Le-lankat fonnyat, *subst:* le-függöt fülü.

flagellator, oris, m. 590 Veszdző, ostorozo, ismét: rágalmazo, másokat gyálázo.

flagellum, i, n. 398. 668 Ostor, marok veszlző, ismét uj nevés a' szölö fán.

flagitator, oris, m. 874 Igen kérő, keménnyen kérő.

flagito, as, are, 866 Erősen kérem, igen kévánom.

flagitiosus, a, um, 655 Gonoszlévő, gonosz lator.

flagitium, ij, n. 798 Gonoszság, vétek.

flagrio, onis, m. 917 Veszlző alá, ostor alá botsátatott szolga.

flagrum, i, n. 409 Ostor, ismét: veszlző agak a' fan.

flamen, inis, n. Fuvas, szellö.

flamen, inis, m. 642 Pap, fel szenteltetett ember. 466

flamma, a, 47. 60 Láng.

flammo, as, are, 45 Fel-gyujtom, gerjesztem, langétom.

flatulentus, a, um, 292 Szeles, fuvással teli.

flatus, ûs, m. 80. 475 Fuvás, szél.

flavus, a, um, 271. 338 Sárga, méz szinö.

flecto, is, xi, xum, ere, Haytom, el-térek, meg-engeſztelem.
451.478
fleo, es, vi, ere, 890 Sirok.
fletus, ûs, 4 m. 331 Sirás, ſiralom.
flexilis, e, a. 382 Könnyen meg-hajlo, ſugár.
flexuoſus, a, um. 330 Horgas, borgas, tekergös, igen igen böke.
flexus, ûs, 4 m. 190 Haylás.
flo, as, are, 55 Fuok, fuvom,
floccipendo, is, ere, 729 883 Semmire, bötsöllöm, ſemminek tartom.
floccus, i. 497 Pih, iſmét: pozdorja, czöpü.
floces, um, f. pl. 448 Bor-ſeprü, sák-bor, törköly.
florenus, i, m. 494 Forint, pénz ſzám.
floreo, is, ui, ere, 105 Virágzom.
flos, oris, m. 117.416 Virag.
floſculus, i, m. 751 Virágotska.
fluctuo, as, are, & fluctuor. 73 466 Habozok, lábbok.
fluctus, ûs, 4. m. ibid: Hab.
fluentum, i, n. 70 Folyas, ér, patak.
fluidus, a, um, 124 Folyo, hig.
fluito, as, are, 122 Folydogálok, lábbok.
flumen, inis, n. 66. 471 Folyo-viz.
fluo, is, xi, xum, ere 70 75 Folyok.
fluta, a, f. 168 Tengeri ingolna hal.
fluvius, ij, m. 66 Folyo viz
fluxus, ûs, 4. m. ſubſt. 68 76 Folyam, folyás, folyamat.

fluxus,

fluxus, a, um, adj. 966 El-mulando, nem allando.

FO.

Focillo, as, are, 55 Táplálom, élleſztem, melegétem.
foculus, i, m. 558 Tüzhelyetske, putzik.
focus, i, m. 431 Tüz hely.
fodico, as, are, 205 668 Váykálom, turkálom, gyakdoſom.
fodina, a, f. 94 Bánya.
fodio, is, ere, 383 Aſok, kapálok
fœdifragus, a, um, a. 689 Frigy ſzegö.
fœdo, as, are, 825 Undokitom, fertöſztetem, otsmányitom.
fœdus, eris, n. ibid: Frigy kötés, ſzövetſég.
fœmina, æ, f. 135 Aſzſzony.
fœnerator, oris, m. 864 Uſorás.
fœniculum, i, n. 132.135 Kömény.
fœnile, is, n. 418 Széna tarto hely.
fœnum, ni, n. 135.418 Széna.
fœnus, oris, n. 864 Uſora.
fœteo, es, ui, ere, 329 Büdös vagyok.
fœtidus, a, um, a. 207 Büdös.
fœtor, oris. 328 Büz, büdöſſég.
fœtus, ûs, 4 m. 596 Magzat, fiatska, és akarmi, az mi ujjonnan ſzületett, avagy ellettöt.
fœtus, a, um, a. 417 Haſas, terhes, tölgyellö, ſzapora.
folium, ij, 110.116.131 Levél, fa-level, fü-level.
folliculus, i, 271.448 Fuvotska, domboru dolog.

DE BALLAGI ALADÁR

fomentatio, onis, f. 791 Melegitő, táplálo orvosság.
fomentum, ti, n. ibid: Melegitő, táplálo szerszám, ismét: kénkövés gyertya.
fomes, itis, m. 45. 703 743 Taplo, toplo.
fons, ntis, m. 65. 633 Forrás, kut-fő.
foramen, inis, n. 210 Lik, lyuk.
foras, adv. 80. 268. 549 Odaki, kivül.
forceps, ipis, f. 531 Fogo.
forda, æ. f. 417 Tőlgyellő, hasas tehen, hasas ünő.
forem, fores, fore, Midőn volnék, vajha lennek.
fore, i. e. futurum esse, Lenni.
fores, ium, f. 543 Ayto, ki-nyilo ayto.
forfex, icis, f. 504 Ollo, allo.
fori, orum, m. pl. 463 Hajo tsattya.
forica, æ. f. 624 Kőz kamara szék, arnyék szék.
foricarius, ij, m. 624 Arnyék szék tisztito.
forinsecus, adv. 791 Kivül, kűvől.
foris, adv. 224 Otkün, kűvül, kin.
forma, æ, f. 21. 416 525 Kép, forma, ábrázat, szépség, szép termet, gondolat.
formator, oris, m. 732 Formalo, ábrázolo, szépitő, ki-gondolo.
formica, æ. 225 Hangya.
formido, inis, f. 369 Félelem, rettegés.
formido, as, are, ibid. Félek, rettegek.
formidolosè, adv. 202 Félelmesen.
formo, as, re, 21. 161. 230 Formálok, ábrázolok.

formo-

formosus, a, um, 278. 589 Ekes termetű, szép.
formula, æ. f. 751. 999 Formátska, ábrázatotska.
fornax, acis, f. 549 Kementze.
fornicat°, a, um, 473. 551 Boltozat.
fornix, icis, m. ibid Bolt, boltozat.
foro, as, are, 527 Furom.
forpex, icis, 584 Nyirő-ollo.
fors, ô fors, à forte, 970 Szerentse, történet.
forsan, fortasse, fortè, adv. 5. 34. 155. 493 Talám, nétalám, nétalántan-történet szerint.
fortis, e, a. 880 Erős, vastag.
fortiter, adv. 576 Erőssen, vastagon.
fortitudo, inis, f. 882 Erősség, vastagság.
fortuitô, adv. 445. 969 Történet szerint.
fortuitus, a, um, 971 Történetből valo.
fortuna, æ. f. 970 Szerentse.
fortuna, arum, pl. 722 Joszág, fris állapot.
fortunatus, a, um, a. 372 Szerentses, bodog.
foruli, orum, 739 796 Almáriom, ládátskák, poczotskák.
forum, i, n. pl. c. 616. 657 Piacz, ismét: törvény tevő (hely.
fossa, æ, f. 614 Verem, lyuk, árok.
fossilis, e, a. 45. 104 Asot, vájhato, áshato.
fossor, oris, m. 381 Kapás.
fovea, æ, 423 Verem, lyuk, árok.
foveo, es, vi, 127. 147. 579 Táplálom, melegitőm.

FR.

fraces, ium, f. pl. 383 Olaj seprűje, gaz, sonkoly.
fracidus, a, um, 118 Poshatt, rothatt, senyvet, avasodot.

fractura, æ, 317 Tőrés, romlás.
fractus, a, um, p. 790 Tőrött, szegett.
frænum, i, n. 451 Zabola, fęk.
fraga, orum, n. 123 Eperj.
fragilis, e, a. 939 Tőrött, romlando.
fragor, oris, m. 59 Harsogás, Tsattogás.
fragrantia, æ, f. 328 Joszag, jo-illatt.
fragro, as, are, 587 Jo szagot botsátok, jol-illatozom.
framea, æ, f. 713 Száblya, dárda, fegyver.
frangibulum, i, n. 497 Tiló, len tőrő.
frango, egi, actum, ere, 121. 159 El-tőrőm, el-rontom.
frater, tris, m. 601 Attyafiu, őtsém, báttyám.
fraterculus, i, m. 638 Atya-fiatska.
fraudo, as, are, 918 Meg-tsalom.
fraudulentus, a, um, 355 Tsalárd, alnok.
fraus, dis, f 918. 919 Tsalárdság.
fraxinetum, ti, n. 111 Kőrős-fás hely.
fraxinus, i, f. ibid. Kőrős-fa.
fremo, is, ui, ere, 893 Agyarkodom, zugolodom, dulok, fulok.
frendeo, es, ere, 426 Fogam tsikoritom, agyarkodom, ismét: meg-tőrőm.
frequens, tis, a. 388. 632 Gyakor, bő, sokáságos.
frequenter, adv. 733 Gyakorta, gyakran.
frequento, as, are, 101 Gyakorlom.
fretum, i, n. 75 Zugo tenger, szoros tenger, tenger.
fretus, a, um, 872 Bizott, bizván.

fria-

friabilitas, atis, f. 100 El-morsolás, tőrsőlés.
fricatio, onis, f. 791 Vakargatás, tőrsőlés.
frico, as, ui, ictum, 582 Vakarom, tőrsőlőm.
frictio, onis, f 791 Vakarás.
frigeo, es, xi, ere, f. c. 321 Fázom.
frigidus, a, um, 26. 136. 445 Hideg, hives.
frigus, oris, n. 59. 298 Hideg, hives.
frigo, is, ere, 431 Meg rántom, sütőm, paráfolom. (ke.
fringilla, æ, f. 153 Pinty, pintyő, pintz, pintyő-
fringulo, as, are, 160 Tsoka modra szollok, tsátsogok.
frio, as, are, 81 Tőrsőlőm, morsolom, vakarom.
fritillus, i, m. 941 Ostábla, kotzka-tábla.
fritinnio, is, ire, 160 Fetske modra fetsęgők, avagy veréb modra tsiripelek.
frivolus, a, um, a. 831 Hiába való, semmire kellő.
frixus, a, um, a. p. 437 Rántott, paráfolt, paráslot.
frondeo, es, ere, 105 Agazom, ágaim nőttek.
frondeus, a, um, a. 522 Zőldagi, ághoz valo.
frons, dis, f. 107 Zőldág, leveleság.
frons, tis, f. 245. 715 Homlok.
frontale, is, n. 513 Homlok elő.
frontispicium, ij, n. 540 Háznak, avagy épületnek elei.
fructifer, ra, rum, 112 Gyümőltshozo.
fructus, ûs, 4, m. 117. 386 Gyümőltsh.

frugalior, us, a. 565 Mértékletesſebben, takarékoſſabban élő.

frugalis, e, a. 851 Mértékletes, takarékos,

frugalitas, f. 852 Mértékletes kőltſęg, mértékletesſęg.

fruges, um, f. pl. 127.394 Gabona, földi vetemény mindenfęle.

frugi, a. indecl. 851.930 Haſznos, mértékletes.

frugiperda, a, 114 Gabona veſztő.

frugivorus, a, um, a. 160 Kenyér évő, gabona emészto.

frumentarius, a, um, 677 Gabonás, gabona aros.

frumentum, i, n. 217.400 Gabona, buza.

fruor, eris, fretus ſum, uſus ſum frui, 366.619 Elek véle, haſznát vészem.

fruſtillatim, adv. 935 Darabotskánként.

fruſtrà, adv. 803 Hijaban.

fruſtratio, onis, f. 363 Meg-tsalatás.

fruſtror, aris, 872 Meg-tsalom, tsalatom.

fruſtum, i, n. 560 Darab, ſalka,

frutex, icis, m. 138 Csemete, koró.

fruticeſco, is, ere, p. c. 394 Csemetezem, korozom.

frutico, as, are, vel or, aris, 394 Idem.

FU.

Fuco, as, are, 578 Feſtőm, kendőzőm.

fucus, i, m 219.229.578 Here, ismét: (al feſték, tsalárdság) avagy reſt, henye.

fuga, æ, f. pl. 425 Futás, szaladás.

fugax, acis, a. 117 Futhato, futamo.

fugio, gi, itum, ere, 441 716 Futok, szaladok.

fugo, as, are, 715 Kergetem, futtatom, futantatom.

fulcio, is, ire, tum, 538 570 Tamaſztom, gyámolitom.

fulcrum, i, n. ibid. Támaſz, ismét: ágy oszlopakin az fedél al.

fulgeo, ei, ere, ſi, ſ. c. 63 Fénlők, villámom, tündőklők.

fulgetrum, i, n. 56 Villámás.

fulgor, oris, n. 38 Fénlés, villámás, fęny.

fulgur, uris, n. 58 Villámas.

fulguro, as, are, 62 Villámom.

fulica, æ, f. 151 Szartsa fű.

fuligo, inis, 47 Korom.

fullo, onis, m. 323.503 Ruha tiſztito, feſtő.

fulmen, inis, n. 60 Menyűtő kő.

fultura, æ, f. & fulmentũm, i, n. & fulcimentum, ti, n. 570.258 Támaſz, gyámol.

fulmineus, a, um, 60 Menyűtő kőves.

fulmino, as, are, 62 Menyűtő kővel űtőm.

fulvus, a, um, 337 Arány szinő, verhenyős sárga.

fumaria, æ, f. à fumo, 136 Földi füſt nevű fő.

fumarium, ij, n. 47 Bor füſtelő ház volt, az Régieknél

fumigo, as, are, 744 Füſtőlgők, füſtőlőm.

fumo, as, are, Idem.

fumus, i, n. 47 Füſt.
funambulus, i, 945 Kötelem járo, kötelem ugro
functus, a, um, a. p. 983 Tiſztiben el-járo.
(à fungor,)
funda, æ. f. 486.712 Paritya, hálo-kötöt erſzény.
fundamentum, i, n. 4. Fondamentom.
funditor, oris, m. 712 Parittyával vivo, harczolo.
funditùs, adv. 558 Fenekeſtül, fenékig.
fundo, as, are, 536 Fondálok, épitek
fundo, is, fudi, fuſum, ere, 100.533 Töltök, öntök, ontok.
fundulus, li, m. (à fundò) 166 Kövihal.
fundum, i, n. 70 Fenék.
fundus, i, m. 386 Mezei joſzág, ház hely, réth, ſzánto föld.
funebris, e, a. 900 Halotti.
funeſtus, a, um, a. 959 Halottas, halálos.
fungor, eris, ctus ſum, (à fine & ago,) 652 Elek véle, vagy tiſztemben el-járok, dolgom téſzem.
fungus, i, m. (à funus) 141.745 Gomba.
funis, is, m. 389.463 Kötél.
funus, eris, n. (à furvus) 959 Halot, halottas házhoz valo gyülés, halott, követéſe, keſeréſe.
fur, ris, a, (à ferendo) 669 Lopo.
furca, æ, f. 418.668 Vélla, villa.

furci-

furcifer, eri, 917 Hitván lator, villára, ákaſzto fára való.
furfur, uris, m. 516 404 Korpa.
furiæ, arum, 668 Pokolbéli dühös örddg aſzſzonyok.
furioſus, a, um, a, 805 Dühös, tébolygo.
furnus, i, m. 406 Sütö kementze.
furo, is, ere, i c. 893 Dühösködöm.
furor, aris, ari, d. 485 867 Lopok, orzok, orozok.
furor, oris, m. (à furo, vel fero,) 297 Dühöſſég, elmének indulattya.
furtim, adv. 919 Lopva, orozva.
furtum, i, n. 867 Lopás, orzás.
furunculus, i, m. 316 Lopotzka, iſmét: keléſetske.
furvus, a, um, a. 334 Fekete, kormos.
fuſcina, æ, Szigony, három águ vélla, vas villá.
fuſcus, a, um, 334, 564 992 Barna, fekete,
fuſè, adv. 564. 992 Böven.
fuſilis, e, a, 100.771 öntöt, meg-önthetö.
fuſor, oris, m. 98 öntö, töltö.
fuſtis, is, m. 180 668 Bot, dorong, fuſtely.
fuſum, i, n. & fuſus, i, m. 498 Orſo.
futilis, e, a. adj. 838 Fetſégö, iſmét: csürgö.
futurus, a, um, a. 345 644. 813. 976 Jövendö, következendö.

G. Ga-

G.

Galanga, æ, f. 132 Keserű gyökér neme.
galbula, æ, f. 3 d. 153 Gáborka madár.
galea, æ, f. 464. 699 Sisak.
galerus, i, m. 481 Gallér: fejet és nyakat bélepő uti süveg.
galgulus, i, m. 153 Gáborka madar.
galla, æ, f. 122 Hol mi fakom termő buga, guba, galles.
gallicus, a, um. Galliai kakasi.
gallina, æ, f. 160 Tyuk, tik.
gallinago, inis, 150
gallopavus, 150 Erdei kakas,
gallus, i, m. 2 d. 159 Kakas.
ganeo, onis, m. 3 d. 827 Bordélyba járo.
ganeum, i, n. 827 Bordély-ház.
gangræna, æ, f. 316 Fene nyavalya.
gannire, 203 Nyikorgani, roka modra ugatni.
gargarizo, are, 301 Meg-rotyogtatom, gargarizatom.
garrio, ire, 160 Tsatsogok, tsörgök mint a szarka.
garrulus, a, um. Tsátsogo.
gaudeo, ere, gavisus sum, örvendek, örvendezek. 366. 511
gaudium, ij, 2 d. 366 Öröm.
gavia, æ, f. 151 Gödény.
gausape, g. n. ind. 450 Lasnak, tserge, guba.
gaza, æ, f. 682 Drága marha, kints.

GE.

Gehenna, æ, f. 989 Gyehenna, örökké való kinnak helye.
gelidus, a, um. 26. 41 Fagyos.
gelascere, 52 Meg-fagyni.
gelu, n. 4 d. 54 Fagy.
gelatus, a, um, 558 Meg-fagyot, hidegedet.
gelasini, m. pl. 266 Elsö fogak.
gemelli, orum, m, pl. 890 Kettősök.
gemini, m. pl. 597 Kettősök, kettős gyermek.
gemitus, 4 d. 331 Fohászkodás, sohajtás.
gemma, æ, 89. 115 518 Drága kö, gyöngy, bimbo, rügy.
gemmarius, a, um, 518 Drága kö áros, jubilér.
gena, æ, f. 249 Szem-haja: ortza.
gener, neri, m. 2 d. 593 Vö leányom ferje.
genero. rare, 30 Származtatom, nemzem, szülöm.
generosus, a, um, 176. 895 Nemzetes, nemzetsges.
genialis, e, 564 Viggaság szerző: nemzéshez valo.
genista, æ, f. 136 Iglice.
genitor, oris, m. 3 d. 500 Nemző.
599
genetrix, icis, f. 3 d. 228 Szülö.
599
genius, ij, m. 985 Nemző: természeti lélek. természeti dolog.

gens, ntis, f. 3 d.	*689*	Nemzetség, pogány.
gentiana, æ, f.	*135*	Keserű gyökér.
gentilis, e, adj. 3 d.	*641*	Isten ismeretin kivül való pogány.
gentilismus, i,	*963*	Pogányság.
genu, n 4 d.	*256*	Térd.
genualia, ium, n pl.	*416*	Térd-kötő.
genuinus, a, um,	*786*	Igaz, őszénte való.
genus, eris, n. 3 d.	*22*	Nem, fęl.
ejusdem generis.		Affęle.
geographus, a, um,	*782*	Föld le-iró.
geographia, æ, f.	*ibid:*	Ez földnek le-irása.
geometra, æ, m.	*757*	Föld mérő.
geometria, æ, f.	*ibid:*	Föld-mérés.
gero, ere,	*677. 840*	Viselem.
germanus frater,	*691*	Mással atyával egy atyafi.
germanus,	*586*	Német.
germanicus, a, um,		Németes.
germen inis, n. 3 d.	*382*	Bimbó, uj növés.
gerro, onis, m. 3 d.	*980*	Főtsögő, tsęltsapo.
gesto, are,	*596*	Viselem, hordozom.
gesticulator, oris,	*951*	Országot-járo játékos.
gestio, ire,	*366. 773*	Vigadok, vágyakozom.
gestus, ûs, m 4 d	*751*	Embernek maga viselése: testnek és kéznek forgolódása.
gestus, a, um,	*784*	Viselt, meg lőtt.

Gl.

Gibber, ra, rum.	*175*	Pupos, fel-döllet hátu,
gibbosus, a, um,	*ibid:*	Pupos, fel-döllet avagy görbe hátu.

gib-

gibbus, a, um,	*285*	Görbe.
gigas, antis, m.	*238*	Orias.
gigno, ere.	*599*	Nemzek, szülök.
gilvus,	*338*	Pej szinű.
gingiva, æ, f.	*298*	Iny.
gingillas,	*498*	Ujon forgó orsó.
gingiber, eris,		Gönbér.

Gl.

Glaber, bra, brum,	*164*	Sima.
glabresco, ere,	*203*	Szőrömet el-hányom, meg-verdem.
glacialis, e, adj. 3 d.	*76*	Jeges.
glaciari,	*54*	Meg-jegesedni, fagyni.
glacies, ei, f 5 d.	*54*	Jég.
gladius, ij, m.	*791*	Fegyver, kard, sablya, tőr.
glandula, æ, f.	*315*	Apró mirigy makkotska.
glans, dis, f 3 d.	*122*	Makk.
glarea, æ,	*82*	Köves föld.
glastum,	*138*	Fűnek neve.
glaucus, i, m.	*335*	Világos szinű kék.
gleba, æ,	*81*	Tsoport, Göröngy, Rög.
glessum, i,	*124*	Mázz.
glis, iris, m.	*208*	Gőző.
glisscere,	*45*	Nevekedni.
globulus, i, m.	*609. 515 941*	Golyóbiska, gombotska: gömbölyeg tészta mű.
globus, i, m.	*759*	Golyobis, teke.
glocito, are,	*160*	Kodatsolok.
glomero, are,	*499*	Gombolyágba tekerem.
glomus, i, & glomeris,	*499*	Gombolyag.

gloria, æ, f. 918. 990 Ditsőſſęg, hir név.
glorior, ari, 840 Ditſekedem: kérkedem.
glorioſus, a, um, 995 Ditsőſſęges.
glos, gloris, f. 493 Angy, bátyám feleſęge.
glubo, ere, 110 Le-hámlom, feſtem.
gluma, æ, f. 127 Akarmi magnak toka polvaja.
gluten, n. 3 d. 530 Enyv.
glutino, are, 530 Enyvezem.
glutio, ire, 560 Bé-nyelem, koppantom.
glycyrrhiza, 138 Edes gyűkér.

GN.

Gnarus, a, um, 355 Tudós.
gnatho, onis, m. 3 d. 680 Hizelkedő tſalfa, udvar hazugja.
gnātus, i, m. 599 Szűlőtt fiu.
gnavus, a, um, 888 Gyors, ſerény.
gnome, f. 1 d. 733 Ekes mondás, ſzép ſententia.
gnomen, onis, m. 772 Az árnyék orában való mutato vas.

GO.

Gobius, ij, m. 166 Gob hal, kop hal.
goſsipium, ij, n. 503 Gyapot, pamutt.

GR.

Grabātus, i, 574 Noſzolya.
gracilis, e, adj. 3 d. 278 Vékony.
gratillo, are, 160 Kotyogok, karatyolok mint a' tyuk.
graculus, i, m, 169 Szajko.
gradarius, i, m. 454 Poroſzka.
gradatim, adv. 737 Gráditsonként, rend-el.

gradior, eris, di, 171 Megyek, járkálok.
gradus, ûs, m. 4 d. 23 Gradits.
graduatus, i, m. 512 Doctorságra emeltetet.
gracus, a, um, 135. 759 Gőrög.
grallæ, arum, f. pl. 944 Fa lábak.
grallator, m. oris, ibid. Fa lábon járo.
grallipes, 914 Magas fákon lépő.
gramen, inis, n. 3 d. 134 Páſit, paſitos fű.
430
grammatica, f. 747 Grammatica, betűkről iráſról és ſzolláſról való tudomány.
granarium, ij, n. 622 Elés ház.
granatus, 90 Gránát ſzem.
grandævus, a, um, 236 Nagy idejű.
grandinat, impers: 50 Kő eſső és
grandis, e, adj. 3 d. 198 Nagy őreg.
grando, inis, f 3 d. 52 Kő eſső.
granum, i, n. 127. 762 Akarmi vetemény és gabona magva, ſzeme; akarmi gyűmőlts magva: egy árpa ſzemnit nyomo mérték.
graphiarium, i, n. 738 Penna tarto, pennavalis.
graphium, i, n. 731 Réz avagy ón penna.
graſſari, paſsiv. 827 Koborlani, tolvajkodni.
grates, f pl. 3 d. 875 Hálá-adáſok.
gratia, æ. f. 901 Kegyelem, kedv, kedveſſęg.
gratiâ caſ: abl. 258. 606 Kedvejért, okáért.
gratias agere, 875 Hálákot adni, meg-köſzönni.
gratificor, ari, 905 Kedveskedem.
gratitudo, inis, f. 3 d. 877 Háládatoſſág.

gratuitò, adv.	905	Kedven, kedvért, ingyen, ajándekon.
gratulor, ari,	373	Örvendezek: valakinek szerentseire jót kévánok.
gratus, a, um,	774	Kedves: hálá-ado.
gravo, are,	198	Meg-nehezétem, terhesitem.
gravor, ari,	905	Meg-nehezitetem, terheltetem.
gravedo, inis, f. 3 d.	300	Főnek nehéz-volta, fájdalma.
gravida,	231	Nehezes, terhes, hasas.
gravis, e, adj.	321	Nehéz.
gregalis, e, adj.	795	Seregből avagy nyajbol való.
gregatim, adv.	152	Seregenként, nyájanként,
gremium, ij, n.	599	Kebel.
gressus ûs, m. 4 d.	944	Hágás, járás, menés.
grex, egis, m. 3 d.	411	Apro nyáj.
grossulus, i,	115	Apró éretlen fűge.
grossus, i, m. 2 d.	495	Garas.
grumus, i, m.	205	Domb, rakás hant, turás.
grunnio,	184	Disznó módra röhögök.
grus, uis, g. c.	152	Daru.
gryllus, m. 2 d.	124	Házi pröcsök.
gryps, yphis, m.	162	Gryf madár.

GU.

Guberno, are,	464	Igazgatom.
gubernaculum, i, n.	464	Kormány.
gula, a, f. 267	821	Torok.

guloſus, a, um,	821	Torkos.
gummi, n. ind.	124	Matska méz, enyő gumi.
gurges, itis, m.	70	örvény. (reg.
gurgulio, onis, m.	217	Nyeldeklő gége: buza fę-
gurguſtiolum, n.	422	Kalyibatska, kunyotska.
guſto, are,	325	Meg-kostolom.
guſtatus, a, um,	341	Kostolt.
guſtus, ûs, m. 4 d.	324	Izelités, kostolás, iz érzés.
gutta, a, f.	72	Tsepp.
guttur, ris, n. 3 d.	301	Torok.
gutturnium, n.	556	Vékony tsapu szoros ibre, szoros száju moldo korso.

GY.

Gymnaſium, ij,	737	Gyakorló hely: vagy iskola.
gyneceum, n.	521	Aszszonyok és frajczimerek tulajdon háza.
gypſus, & um,	526	Máz.
gypſo, are,	526	Mázolni.
gypſator, m.	ibid.	Mázoló mázzal festő.
gyrare,	70	Kerengeni.
gyrus, m.	57	Kerengő.

H.

H*Abena, a,*	452	Fékemlő, fęk szár.
habeo, ui, ere, 2 c. 108.	67 676	Vagyon, tartom, bizom.
habilis, e, adj.	724	Alkalmatos, illendő.
habitabulum, i, n.	539	Lako hely,
habito, are,	343	Lakom.
habitatio, f. 3 d.	539	Lakás, lako hely.

habitudo, inis, f. 3 d. 279 Illendőség, valakinek alkalmatossága.

habitus, ûs, m. 4 d. 318 Természeti, avag' természetté valt dolog.

hâc, adv. 478 Erre, ezen imerre.

hactenus, adv. temp 477 Ekkédiglen, eddig.

hædus, i, m. 183 Gődőlye.

hæmatites, m. 1 d. 90 Vér kő.

hæreditas, atis, f. 3 d. 606 Őrőkség, joszág.

hæreo, ere, si, 246 Meg-ragadva vagyok.

hæres, edis, c. g. 605 Őrőkős maradék.

hæresis, is, f. 3 d. 640 Eretnekség.

hæreticus, a, um, 640 Eretnek.

hæsito, are, 282 Akadok: vélekedem.

halcedo, inis, f. 146 Halcedo-madár.

halcyon, onis, m. 246 Halcyon madár, Alcyon.

halec, cis, n. & halex, cis, f. 169 Heréng.

halicacabus, & um, m. & n. 2 d. 135 Vénus-kődőke.

halitus, ûs, m. 4 d. 214 Lehellés, lehellet.

hallucinor, ari, 357 Szómbán tétovázok.

hallucinatio, onis, f. 3 d. ibid. Szóban való tétovázás.

hallux, ucis, f. 357 Nagy új, hivelk.

halo, onis, f. 46 Nap és hold udvara.

hama, æ, f. 700 Horog.

hamus, i, m. 428 Horog.

hara, æ, f. 414 Diszno-ól.

hariolus, i, m. 644 Babonás.

hariolari, 645 Babonaságból vélni.

harmonia, æ, f. 774 Eneklésben való egyezőzés.

harpe, es, f. 1 d. 713 Horgas kard.

harpago, onis, m, 700 Tsaklya.

harpiæ, f. pl. 162 Hapia-madarak.

haruspicina, 644 Barombél nézésből valo jővendölés.

hasta, f. æ, 723 Kopia.

haud, adv. 911 Nem.

haurire, 583. 823 Meriteni.

haustrum, i, n. 583 Tsiga: kereken forgó lántzos veder.

haustus, ûs, 4 d. m. 564 Ital: meritès.

HE.

Hebdomada, æ, f. 598 Egy hét.

hebdomas, adis, f. 41 Hét.

hebes, etis, o. 354 Tompa, életlen.

hedera, æ, f. 138 Folyó borostyán.

helcium, ij, n. 459 Szűgyelő hám.

helenium, n. 135 őrvény győkér.

helleborus, i, m. 135 Zazpa, Fejér hunyor.

helenites, æ, m. 1 d. 443 őrvény gyűkeres bor.

helicacabus, i, m. 135 Vénus-kődőke.

helluo, onis, 820 Tobzodo.

helvus, a, um, 338 Tégla szinű.

hem, interject: 992 Imé.

hemina, æ, f. 763 Ittze: meszszely.

hepar, atis, n. 270 Máj.

hepaticus, a, um, 794 Máj gyogyitó, avagy máj tisztito.

hepiolus, i, m. 223 Fényes hátu szőtske.
hera, æ, f. 609 Gazda aszszony.
herba, æ, f. 125 Fű.
herbeus, a, um. 336 Pásit szinű zőld.
herciscere, 626 Birni.
herculeus, i, m. 312 Korság tőrés.
heri, adv. 976 Tegnap.
hericius, ij, m. 206 Sűl disznó: tövises borz.
hernia, æ, f. 307 Tőkősség.
herniaria, æ, f. 136 Szamár tövis.
heroicus, a, um, 722 Uri méltoságos.
heroina, f. 676 Fő emlekezetes aszszony.
heros, ois, m. 647 Nagyságos dolgokot viselő férfi.
herpes, etis, m. 216 Terjedő kelés: orbáncz.
herus, i, m. 609 Gazda,
hesperus, m. 40 Estv, s. halnali tsillag.
heus. 898 Halladé te?

Hi.

hiare. 115 Ki nyilni.
hiatus, ûs, m. 4 d. 78 Hasadék.
hibernus, a, um. 577 Téli.
hic, hæc, hoc, 97. 101. 108 Ez.
hîc, adv. 15 Itt.
hiems, emis, f. 38 Tél.
hieracium, ij, 134 ölyv fű: erdei saláta.
hilaris, e, adj. 915 Vidám.
hilariter, adv. 992 Vidámságval.
hilla, æ, f. 422 Apro hurka.
hilum, i, n. 96 A' bab bőrén lévő kis fekete folt: semmi. *hinc,*

hinc, adv. 367. 371 Innét.
hinnire, 178 Nyeriteni.
hinnulus, i, m. 199 Vad kölyök.
hippago, inis, f. 472 Rev, hajo.
hippopotamus, i, m. 168 Ló fejű és diszno fogu tengeri hal.
hipposelinum, i, n. 135 Levesticom, petreselyem.
hircus, i, m. 183 Bak.
hirnea, æ, f. 564 Légely.
hirquus, i, m. 148 Szem vég, szegelet.
hirquitallire, 231 Rikátsolni, meg. tsattanni.
hirsutus, a, um, 239 Borzos.
hirtus, 202 Borzos, torzos.
hirudo, inis, f. 228 Nadály, vér sopo.
hirundo, inis, f. 160 Fetske.
hiscere, 470. 880 Nyilni, hasadni, szuszogni lehelleni.
hispidus, a, um, 206 Borzos.
historia, æ, f. 794 Meg-lőtt dolognak emlekezeti, historia.
historicus, i, m. 785 Visel dolognak le-iroja.
histrio, onis, m. 952 All ortzás.

HO.

Hodiè, adv. 594 Ma.
hœdus, i, m. 183 Gődőlye.
holosericus, a, um, 217 Selyemből valo, bársony ruha.
homicida, æ, m. 1 d. 669 Ember ölő gyilkos.
homo, inis, m. 227 Ember.
homicidium, ij, n. 669 Gyilkosság.

homulus, i, m. 238 Kis ember, emberetske.
homuncio, onis, m. 3 *d.* 232 Lyuki, tŏrpe, kurta ember.
honestare, 593 Tiſztelni.
honestas, atis, 3 *d f.* 580 Tiſzteſſęg.
honestus, 4, um, 897 Tiſzteſſęges.
honor, oris, m. 3 *d.* 840 Tiſzteſzſęg.
honorarium, n. 870 Tiſztelŏ ajándék.
honorare, 880 Tiſztelni, bŏtsŭlni.
hora, a, f. 75. 772 Ora.
horda, a, f. 418 Bornyas-ŭnŏ.
hordeum, ei, n. 129 Arpa.
hordeaceus, a, um, 401 Arpából-való.
horminum, i, n. 135 Sárga kŏkŏrts: ſcárlát-fŭ.
hornus, a, um. 442 Ez idei.
horologium, ij, n. 623 Ora.
horologiolum, i, n. 772 Harang verŏ ora: orátska.
horrendus, a, um, 714 Rettenetes, ſzŏrnyŭ iſzonyu
horrere, 370 Iſzonyodni, irtozni.
horreum, ei, n. 397 Tsŭr.
horribilis, e, adj. 75 Rettenetes.
horridus, a, um, adj 239 Iſzonyu,
horror, oris, m. 3 *d.* 310 Reſzketés, iſzſzonyodás.
370
hortari, 631 Inteni.
hortulanus, i, m. 381 Kertész.
hortus, i, m. 379 Kert.
hoſpes, itis, c. 3 *d.* 485. 879 Vendég gazda.
hoſpitium, ij, n. 485 Szállás.

hoſtia, a, f. 641 Egŏ aldozat.
hoſtilis, e, adj. 693 Ellenſęgi.
hoſtis, is, c. adj. 3 *d.* 692 Ellenſęg.

H U.

Huc, adv. 466 Ide.
hucusquè, 537 Ekkedig, eddig.
hujusmodi, vide ejusmodi Szintén, illyen.
humanitas, atis, 3. *f* 901 Emberſęg.
humaniter, adv. 902 Emberſęgeſſen.
humanus, a, um, 724 901 Emberſęges, emberi.
humare, 960 Földvel bé-takarni.
humectare, 247 Nedveſiteni, áſztatni.
humerus, i, m. 462 Váll.
humi, vice adv. 83 A' földŏn.
humidus, a, um, 336. 321 Nedves.
humiliare, 840 Meg-alázni.
humilis, e, adv. 523 Alatson, alázatos.
humor, oris, m. 3 *d.* 105 Nedveſſęg.
humus, i, f. 2 *d.* Föld.
huſo, onis, m. 156 Viza.

H Y.

Hyacinthus, f. & m. 89 Hyacinth kŏ. Piparts-fŭ.
131
hyacinthinus, a, um, 335 Kék, ſzèderjes.
hyalus, m. 336 ŭveg ſzinŭ zŏld.
hybernare, 210 Telelni.
hydra, a, f. 213 Vizi kigyo.
hydrophobus, 308 Viztŏl fęlŏ betegſęg.
hydrops, opis, f. 3 *d.* 311 Vizkorság.
hydromel, n. 3 *d.* 445 Mézes-viz.

hymnus, 630 Hymnus.
hyoſcyamus, 630 Bŏlénd fŭ.
hypericum, 136 Tsengŏ fŭ.
hypnoticus, 794 Alom hozo.
hypocauſtum, 549 Szoba.
hypocrita, æ, m. 1 d. 643 Kép mutato.
hypocondria, orum, plur. 254 Sziv hártya: belsŏ oldali tagok.
hypodidaſcalus, 727 Meſter alatt valo tanito.
hyppoſelinum, i, n. 135 Leveſticom.
hyſſopus, i, f. ibid. Iſop.
hyſtericus, 794 Méhe fájás, aſzſzony méhe gyogyito.
hyſſopites, m. 1 d. 443 Iſopos bor.
hyſtrix, icis, & ichis, c g. 3 d. 206 Sŭl-diſzno ſzabáſu tengeri kan.

I.

I *Aceo, es, ui, ere, c. ſ.* 83 Fekſzem, fekŭſzŏm.
Jacio, jeci, jactum, ere, 466 Hagyittom, hajtom.
jactantia, æ, f. 15 Kérkedékenſęg, maga hányás, handogolás.
jactator, oris, 3 m. 883 Kérkedŏ, maga-hányo.
jacto, as, are, 466. 840 Handogalom, hagyigalom, iſmét: kérkedem.
jactura, æ, f. 465 Kár vallás.
jactus, ûs, 4. m. 941 Hajitás, hagyitás.
jaculor, aris, ari, d. 314 Hagyitom, lŏvŏm.
jaculus, i, n. 712 Hagyito dárda, hoſzſzu nyil.

jam, adv. 266 345. 568 Már, immár, ezennel, im majdon.
jam pridem, adv. 935 Ez elŏt-valamenyivel régen
jam inde, adv. 994 Immár, attol fogva.
janitor, oris, 3 m. 676 Ajton állo.
janthinus, a, um, 335 Viola ſzinŏ.
janua, æ, f. 992 Ajto.
januarius, ij. 780 Bodog Aſzſzony hava.
jaſpis, idis, dictio trium ſyllabarum, f. g. 89 Drága jáſpis kŏ.

IB.

Ibex, icis, m. 300 Vad ketske, vad kos.
ibi, adv. 373. 664 Ot, amott.
ibidem, 650 Ugyan-ott.

IC.

Ichnographia, æ, f. 525 Le-irása az háznak, és egyéb epŭleteknek: minémŭeknek kel lenni.
ico, (à jacio) ici, ictum, ere, 61 ŭtni, verni.
icon, onis, f. 346 Kép, iſmét: ki faragot ŏntŏt és irot bálvány.
icterus, i, m. 306 Sárgaság, iſmét: madár neve sármálo.
ictus, ûs, m. 61. 163. 950 Tsapás, ŭtés, verés.
icuncula, æ, f. 641 Képetske, ki faragot ŏntŏt és irot bálványotska.

ID

Id. pron: 2 g.n. 5. 22. 45 Az, ez.
idcirco, conj. 465 Annak-okáért, azért:

idea, æ, à video, f. 21 Valaminek formája, vagy ábrázattya.

idem, eadem, idem, adj. 10 268 448. 598. 636 Ugyan az, azon,

identidem, adv. 362. 469 Ottan-ottan, mind untalan, gyakorta.

ideò, 316. 648 Annak-okáért, azért.

idioma, atis, n. 480 Nyelvnek tulajdonsága.

idiota, æ, m. f. 724 Tudatlan, sült paraszt, magának élő.

idolum, i, 246 641 Bálvány, kép.

idoneus, a, um, 738 Alkolmatos, illendő.

idus, uum, f. pl. ab ideo, id est: divido, 781 Oszto napok, az Nonæ után következő, 8. napok, minden holnapokban.

JE.

Jecur, oris, inoris, n. 268 Máy, zuz,

JEHOVAH, æ, m. 1000 Jehova, Istennek tulajdon neve.

jejuno, as, are, 790 Böjtölök.

jejunus, a, um, 268. 568 789 Ejomra való.

jentaculum, i, n. 568 Fölöstökömöm.

jento, as, are, (à jentaculo) ibid. Fölöstökömet észem.

JESUS, u, g. m. 998 Meg-tarto, Idvezitő; megváltó, Jesus.

IG.

Igitur, conjunct. 683 Annak-okáért,

ignarus, a, um, (à gnarus) 361 Tudatlan.

ignavus, a, um, Tunja, rest, lomha, lassu, lágy, puha ismét: felénk.

ignarium, ij, n. 703. 743 Kova, tüz-elesztő.

ignis, is, m. 24. 627 Tüz.

ignitabulum, i, n. 558 Kova tarto, ismét: tüz-tartó-hely, Tál melegitő.

ignitus, a, um, 41 Tüzes.

ignabilis, e, a. 900 Nemtelen, alá valo, ismeretlen.

ignominia, æ, f. ibid. Gyalázat.

ignominiosus, a, um, 904 Gyalázatos.

ignorantia, æ, f. 374 Tudatlanság.

ignoratio, onis, f. 357 Idem.

ignoro, as, are, 235 Nem tudom, nem ismérem.

ignosco, is, vi, ere, 893 Meg-botsátok, nem ismérem.

ignotus, a, um, 476 928 Ismeretlen.

IL.

Ileum, & ileon, i, n. vel *ilia, orum, n. pl.* 256 277. 268. 305 Bél, ágyék, testnek leg-alsó része, ismét has szorulás.

ilex, icis, f. 122 Tölgy fa.

ilicet, 632 Mindgyáráll, meg-lehet.

illabor, bi, 84 275 Belé-esem, reá-esem, reá folyok.

illaqueo, as, are, 428 Törben eytem, meg-kötelezem.

illatinus, a, um, 747 Deáktalan.

ille, a, d 89. 112 311. 414 Az, ez.

illecebræ, arum, f. pl 822 Edesgetés.

illegitimus, a, um, 606. 826 Törvéntelen.

illex, icis, m, 428 Hozzá-édesgethető, vagy edesgető.

illiba-

illibatus, a, um, 754 Tiszta, épp, rontatlan.
illic, adv. 78. 780 Amott. (lom.
illicio, is, ere, 423 Bé-édesgetem, hozzám tsa-
illicitus, a, um, 606 805 Nem szabad, tilalmas.
illico, adv. 105. 947 Leg-ottán, mindgyárást.
illido, (in lado,) ere, 466 Belé ütöm, hozzá ütöm, tsapom.
illino, ere. 527. 530 Bé-kenem, reá-kenem.
illinctus, ûs, 4 m. 792 Rea-kenés, bé-kenés.
illuc, adv. 661 Oda, amoda.
illudo, si, ere. 912 Meg-tsufolom, játzottatom
illumino, as, are, 31 Meg-világositom.
illunis, e, adj. g. c. sc. nox 149 Ej, mikor az hold nem fénlik. (retes.
illustris, e, adj. g. c. 33 Világos, hires, neves, ismé-
illustro, as, are, 742 Meg-világositom, tekéntetéssé tészem.
illuvies, ei, f. 579 Otsmányság, szennyesség.

I M.

Imaginari[9]*, a, um,* 948 6 Valami gondolattal, ábrázoltatott: a' mi valóban semmi, annak meg-ábrazolása; elmében formáltatot dolog.
imaginatio, onis, f. 6. 344 Meg-ábrázolás, gondolkodás, elmélkedés.
imago, inis, f. 246 Kép, ábrázatt, hasonlatosság.
imaguncula, a, f 546 Képetske, ábrázatotska.
imbecillus, e, a, g. c. 673 Erötlen, gyenge
imbellis, e, a. g. c. 694 Mem méész, erötelen, erötlen.
imber, bris, m. 51 Zápor esső.

imberbis, adj. g. c. 251 Szakáltalan, szakállatlan.
imbibo, is, bi, ere, 105 Bé-iszom, fel-iszom.
imbrex, icis, m. 545 Esö fogo tserép tsatorna.
imbuo, is, ere, 631 Bé-töltöm: belé mártom.
imitatrix, icis, f. 207 Követöné.
imitor, aris, ari, 736 Követöm.
immanis, e, a. 771 Szörnyü, iszonyu, fene, képtelen.
immanitas, atis, f. 896 Kegyetlenség, szörnyüség, szörnyü kegyetlenség.
immaturus, a, um, a. 326 Eretlen, idétlen.
immensus, a, um, a. 847 Meg-mérsékelhetetlen, meg-mérhetetlen.
immerens, tis, a. 843 Artatlan, nem érdemlet.
immergo, si, ere, 103 Belé meritöm, buritom, süllyesztem.
immineo, es, ui, ere, s. c. 883 Hozzá közelitek, reá-közelitek, reá-következem, feje fel felet vagyok.
immisceo, es, ui, ere, 837 Közzé elegyitem, öszve zavarom.
immissus, a, um, a. 163 406 Bé-botsáttatott, reá-foldoztatott.
immitis, e, a. 326 Kegyetlen, vad, kemény, nem-szeléd.
immitto, is, si, ere, 96 Belé-botsátom, bé-ereszté.
immoderatè, adv. 833 Mértékletlenül.
immoderatus, a, um, 275 Mértékletlen.
immodestia, a, f. 511 Embertelenség, mód-nélkül valóság, disztelenség.

immodeſtus, a, um, 559 Embertelen, diſztelen, mód nélkűl való.

immolo, as, are, 641 Aldozom.

immotè, adv. 897 Mozdulhatatlan.

immotus, a, um, 31 Ingaduzás és mozdulás-nélkűl valo, mozgás nélkűl valo.

immundities, ei, f. 5 d. 414 Tiſztátalanság.

immunis, e, a. 620. 699 Tiſzt nélkűl valo.

imò, & immò, adv. 129 471. 485 Sőt inkáb.

impactus, a, um, p. 527 Belé-kőttetet, reá ütőtt.

impar, aris, a. o. 693. 941 Feletlen, egyenetlen.

imparatus, a, um, a. 693 Készületlen.

impedimentum, ti, n. 487 Akadály, bántás.

impedio, is, ire, 357. 430 Meg-bántom, kőtelezem, akadályoztatom, meg-tartoztatom.

impello, is, ere, 464 Reá üzőm, belé-hajtom, reá kiſztem, kénſzeritem.

impendeo, es, ere, 883 Reá függők, reá következem.

impendo, is, ere, 9 Reá költők, el-költőm.

impenetrabilis, e, 193 690 Által-hathatatlan.

impenſa, æ, f. 482 Költség.

impensè, adv. 351 Felette-igen.

imperator, oris, m. 673 697 Parantsolo fejedelem.

imperialis, m. 494 Tallér.

imperitus, a, um, a. 805 Tudatlan, látatlan, hallatlá, a' ki nem hallot látott.

impero, as, are, 684 Parantsolok, uralkodom.

impertio, is, ire, 849 Részeſſé-tészem.

impervius, a, um, a. 536 616 Által-járatlan, útatlan, út nélkűl való, járhatatlan.

impetigo, inis, f. 286 Szeplő, iſmét: egész testet el-futó viszketegség.

impeto, is, ere, 410 Reá-rohanok.

impetro, as, are, 875 Meg-nyerem.

impetuosè, adv. 51 Erőszakkal, sebeſſen, rohanás-képpen.

impetuoſus a, um, a. 55 Sebes, rohano, erőszakos.

impetus, ûs, 4 m. 718 Rohanás, erőszak.

impingo, egi, actum, ere, 260. 465. 541. 658 Belé-ütközöm, belé-ütőm.

implanto, as, are, 22 Bé-plántálom.

impleo, es, evi, ere, 526 564 Meg-töltöm, bé töltöm.

implico, as, avi, are, 425 428 Belé-kőtelezem, belé akaſztalom.

imploro, as, avi, are, 872 Segitségül hivom, segitséget kivánok, könyhullásſal kérem, ohajtom.

implumis, e, a, 147 Tollatlan, pihetlen, mezitelen.

implvvium, ij, n. 547 Esső viz valo: oly-hely az háznál, a' hová az esső viz gyűl, és vitetik.

impœnitens, tis, 634 Bánat-nélkűl való, pœnitentia tartatlan

impollutus, a, um, a. 800 Tiſzta, fertőzetlen meg nem ferteztetet, fertelem, és motsok-nélkül való.

impono, is, ui, ere, 317 446 460. 817 Réá téſzem, fel-téſzem, meg-tsalom.

importo, as, avi, are, 394 462 Be-hordom.

importunus, a, um, a. 874 Alkalmatlan.

impos, otis, a. 894 Meg fogyatkozot, tehetſęgtelen.

impoſsibilis, e, a. 805 Lehetetlen.

impoſtura, æ f. 951 Tsalárdság, álnakság.

impotens, tis, a, o. 893 Erőtelen, az ki magával nem bir.

imprecor, aris, ibid. Meg-átkozom, gonoſzt kévánok.

impreſsio, onis, f. 711 Reá rohanás, meg-nyomaſztás meg-nyomás, reá-nyomás.

impreſſus, a, um, a. 346 Bé-nyomattatott.

imprimo, impreſsi, ere, 415 Belé nyomom; Réá nyomom.

improbus, a, um, a. 668 Lator, nem jámbor.

improviſus, a, um, a. 971 Véletlen, Remeletlen, Reménteln.

deimprovisò, adv. 204 Véletlenül, reménletlen.

imprudens, tis, a. o. 798 Eſztelen.

impuber, eris, 231 Szakáilatlan, ſzőretlen iffiatska.

impudicitia, æ 826 Szemtelenſęg, ſzemérmetlenſęg.

impudicus, a, um, a. 669 Szemtelen, ſzemérmetlen.

impulſor, oris, 871 Kénſzerito, reá hajto, indito.

impul-

impulſus, ûs, m. 352 871 Inditás, kénſzeritės.

impunè, adv. 794 Bűntetetlenül, bűntetés-nélkül.

impunitas, atis, f. 667 Bűntetéſtől valo ſzabadság.

impurus, a, um, a. 860 Tiſztátalan.

imputo, as, are, 871 Néki tulajdonitom.

IN.

In, prap. 10. 76 91. 107 Benne, ban, an, en, in, on, un, Rea, Rá, Re, Ba, be.

Hæc, nos Ungari, à fronte nominibus, verbis pone affigimus, exceptis pronominibus affixis his: Benne, benned, bennem, belé, beléd, reá, reád.

inacceſſus, a, um, a. 83 Hozzá járulhatatlan.

inæqualiter, 43 Egyenetlenül.

inanis, e, a. 292 Hijába valo, üres.

inaudio, is, ire, 837 Meg-hallom.

inaurus, is, f. 518 Fülben valo arany függő.

inauguratus, a, um, a. 675 Valami tiſztben bé-állatott, avatott.

inauguratio, onis, f. 683 Papságra, meſterſęgre, és egyéb külső tiſztre valo bé-állatás, avatás ſzenteltetés.

inauſpicatus, a, um, a. 240 Szerentſętlen.

incaleſco, is, ui ere, 52 Meg-kezdek melegülni, hevölni, iſmét: bujaságra fel-gerjedek.

incatamentum, ti, n. 988 Meg-bűvelés, bajolás.

incarcero, as, are, 429 Tömlötzben verem, megtömlötzözöm.

incaſsùm, adv. 803 Hiában, üreſſen.

incautus, a, um, a. 817 Eſztelen, goromba, nemokos
incedo, ſsi, ere, 287. 453 Járok, ſętálok, mendegelek.
incendiarius, ij, m. 669 Gyujtogato, ház egető.
incendium, ij, n. 44 Gyulladás, égés.
incendo, di, ere, 710 Fel-gyujtom.
incenſus, a, um, a. 58 Meg-gyulladott.
incepto, as, are, 803 El-kezdegelem.
inceptum, ti, n. 886 El-kezdés.
incerno, is, ere, 404 Meg-roſtálom, ſzitálom, iſmét: meg-válaſztom.
incerniculum, i, n. 269 Palló roſta.
incertus, a, um, a. 606 985 Bizontalan.
inceſſanter, adv. 886 Szűntelenűl.
inceſſo, is, ivi, ere, 790 Ingerlem, boſzſzontom, ſzidom.
inceſſus, ûs, 4. m. 230 Járás, menés, ſętálás.
inceſtus, ûs, m. 826 Rokonság kőzőt való paráznaság.
inchoo, are, 38 El-kezdem.
incido, is, ere, (à cado,) 425. 464. 742 Reá akadok, reá találok, belé eſem, reá eſem, belé űrkőzőm.
incido, is, ere, (à cado,) 267 Meg-metzem.
inciduus, a, um, a. 641 Meg-vághatatlan, nem meg vágni valo.
incile, is, n. 583 Cſiv, cſev, tſatorna, vagy árok, kiben az nagy vizből vizet veſznek.
incipio, epi, eptum, 230 El-kezdem, hozzá fogok.

inci-

inciſio, onis, f. 315 Metzés.
inciſor, oris, m. 267 Metző, vagy metélő, ſzakadáſt tſinálo.
inciſura, a, f. 760 Metzés.
incitas, accuſ: (à citare,) 942 Szegyénſęg, fogyatkozás, végső ugy.
incito, as, avi, are, (à cieo, vel cio,) 390 Ingerlem, izgatom, boſzſzontom.
incivilis, e, a. 845 Paraſzt, embertelen.
inclamo, as, are, 576 Bé kiáltom, meg-dorgálom.
inclemens, tis, 3. o. 912 Irgalmatlan, kegyetlen.
inclino, as, avi, are, 245. 259. 447 Meg-hajlok, meg-hajtom.
includo, ſi, ere, 122. 128. 281 Bé-rekeſztem, zárlom.
incoctus, a, um, a. 292 Fevetlen, belé főzőtt.
incogitantia, a, f. 798 Maga gondolatlanság, tudatlanság.
incola, a, c. g. 491. 619 Lakos, lakoſa, valamely kőz helynek.
incolo, is, ui, ere, 191. 523 Lakom.
incolumis, e, a. 536 Egéſſęges, épſęges.
incommodo, as, are, 862 914 Artok, kárt tęſzek.
incommodum, i, n. 485 Kár, ártalom.
incommodus, a, um, a. 539 Káros, alkolmatlan.
incongruè, adv. 747 Illetlenűl, illetlen.
inconſideratus, a, um, a. 805 Maga meg-gondolatlan, eſztelen.
inconſpicuus, a, um, a. 32 Ki nem tetző, nem látzo.

inconsultus, a, um, a. 859 Balgatag, esztelen.
incrementum, i, n. 33 Nevekedés, öregbedés.
increpo, as, are, 922 Meg-feddem, ismét: zörgök, zergetek.
inculco, as, are, 572.726 Belé temem, gyömoszolom ismét: azon dolgot sokszor valakinek szájában rágom.
incubo, as, are, 147.275 Reá fekszem, tyukmonyat ülök.
incubus, i, m. 575 Lankadás, avagy olly álomi betegség, midön ugy tetzik, mint ha ember nagy terhel nyomattanék meg; ezt tudatlanságbol, ki lidértznek, lidvértznek, ki penig boszorkány nyomasnak hija, más neven Ephialtes.
incumbo, is ui, ere, 545 Rea fekszem, reá támaszkodom, minden erömmel rajta vagyok igyekezem rajta.
incunabula, orum, n. pl. 228 Böltsebéli rengetés; ismét: akar melly dolognak kezdeti, eleje.
incuria, a, f. 798 Gondviseletlenség
incurro, is, ari, ere, 757 Belé futok, belé ütközöm.
incurvo, as, avi, are, 259 Meg-horgasitom.
incus, udis, f. 531 ülö vas, ülö.
incutio, ssi, ere, 260 Belé ütöm.
indago, as, avi are, 424 Visgálom, keresem, tudákozom.
indago, inis, f. 423 Tudakozás, fel-keserés, ismét: leshálo, vadasz hálo
inde, adv. 50 Innét, onnét, ennek utánna.

inde-

indecens, tis, a. o. 663 Disztelen, illetlen.
indefesse, adv. 158 El-fárathatatlanul.
indemnis, e, a. 863 Kár vallatlan, kár nélkül való
indemnitas, atis, ibid. Káratlanság.
indemnatus, a, um, a. 662 Kárhoztátatlan.
indesinenter, adv. 31 Szünetlen, szüntelen.
index, icis, m. 262.463 740.772 Mutato új, meg-mutato, jelentö, valami mutato lajstrom.
indictura, a, 495 Meg-jelentö.
indicium, ij, n. 524.623 628 Ki-jelentés, mutato jel.
indico, as, avi, are 492 772 Meg-jelentem, mondom.
indico, is, xi, ere, 632 Ki-hirdetem, ki-kiáltom, tudtára adom, hirté adom.
indictus, a, um, a. 662 Meg-parantsoltatott.
indifferenter, adv. 882 Külömbség nélkül, egyenetlen, valogatás nélkül valo, elegy belegy.
indigena, a, c. g. 619 Lako földében születet, földében lako.
indigeo, es, ui, ere, 906 Szükölködöm.
indigetes, um, m. 647 Emberböl lött istenek voltak az pogányok, és bálványozoknak itiletek szerént, némellyek oltalmazo hazi isteneknek tártották, kiknek neveket nem szabad volt köztök ki-hirdetni.
indignè, adv. 892 Méltatlanul, méltatlan.
indignor, aris, ari, d. ibid Boszszonkodom, haragszom.
indignus, a, um, a. 979 Szükölködö.
inditus, a, um, a. p. 391 Belé-adatot.

individuus, a, um, a. 1000 El-oſzthatatlan, el-valaſzthatatlan.

indo, is, didi, ere, 383. 427 Bé-adom, bé-botsátom.

indoles, is, f. 176. 245 Az elménck terméſzet ſzerint valo indulattya, és hajlandosága akarmi tudományra.

indolens, tis, a. c. 319 Fajdalmatlan, nem bánkodo, nem fájlalo; ismét: igen bánkodo, fájlalo.

indomitus, a, um, a. 292 Nem ſzelid, ſzelidétetlen.

indormio, is, ivi, ire, 549 Rajta el-aluſzom.

indotatus, a, um, a. 390 Nem ajándékoztott, valamivel nem ſzerettetett.

indubitatus, a, um, 795 Bizonyos, a' mi felől nem kel kételkedni.

inducia, arum, f. pl. 707 Ideig valo frigy: két fél közöt bizonyos ideig tarto ſzövetség.

induco, is, xi, ere, 137 Bé-viſzem, vezetem.
294. 731

indulgeo, ſi, ere, 612 Engedek, kedvezek.
821

indumentum, ti, n. 504 öltözet ruha.

induo, is, ui, ere, 192. 510 öltözöm, öltöm.
511

induratio, onis, f. 320 Keményétés, keminyedés.

induſium, ij, n f. 514 Imeg, ing.

induſtria, æ, f. 884 Szorgalmatoſſág, ſerényſég.

de induſtria, 871 Akarat ſzerint valo ſerényſégből, igyekezetből.

induſtrius, a, um, 355 Serény, ſzorgalmatos, okoſſágal tellyes,

indu-

indutus, a, um, a. 129 Fel-öltöztetet, fel-öltözöt.

inebrio, as, are, 444. 824 Meg-réſzegitem.

inedia, æ, f. 351 Ehſég, étlenſég.

ineffabilis, e, a. 19 Ki-mondhatatlan.

ineo, is, ire, 177. 589 Bé-mégyek.
641

ineptia, æ, f. 751 Alkalmatlanság, illetlenſég, ismét: tunyaság, reſtſég.

ineptio, is, ire, 838 Alkalmatlankodom, gyermekeskedé, galyibálkodó.

ineptus, a, um, a. 705 Alkolmatlan, illetlen, tunya, reſt.

inermis, e, a. 264 Erötlen, fegyvertelen.

iners, tis, a. 264 Tunya, reſt, tudatlan, alkalmatlan, illetlen, meſterſég-nélkül való, luſta.

inertia, æ, f. 885 Tudatlanság, tunyaság.

ineſco, as, are, 428 Meg-étetem, ételre tsalogatván, meg-fogom.

inevitabilis, e, 883 El-kerülhetetlen, távoſztathatatlan.

inextricabilis, e, 622 Ki-feythetetlen.

infamis, e, a. 930 Gyalázatos.

infans, tis, c. g. 230. 596 Tsetsemö gyermek.

infantia, æ, f. 235 Tsetsemö gyermekſég.

infarctus, a, um, a. 292 Meg-töltetett.

infatuo, are, 988 Meg-bolonditom, ismét: izetlenitem.

infectio, onis, f. 63 Meg-veſztegetés, tſinálatlanság, készitelenſég, bé-mázolás, feſtés.

infe-

infector, oris, m. 503 Meg-veſztegető, feſtő.
infectus, a, um, a. 97. 900 Meg-veſztegettetett, feſtetett.
infœlix, icis, g. o. 373 Bodogtalan, ſzerentſętlen.
infenſus, a, um, a. 892 Haragos, haraguo, fenekedő, neheſztellő.
inferi, orum, m. pl. 641 963 Oda alá valok, pokolbéliek, iſmét: a' pokol.
inferiæ, arum, f. 960. 964 Halotti áldozatok voltak a' pogányok, és bálványozok közöt.
inferior, rius, a. 276. 901 Alſob, aláb való.
infernè, adv. 253 Alatt, alol, alá.
infernus, a, um, a. 980 Alattunk valo, alol való.
infernus, i, m. Pokol.
infero, tuli, illatum, 394 400. 785. 950 Bé-hozom.
inferus, a, um, a. 978 Alat-való.
infeſto, as, are, 218. 310 Izgatom, ingerlom, bolygatom, háborgatom.
infeſtus, a, um, 207. 892 Fenekedő, haraguo, halálos gyülölő.
inficias, ire, 659 Tagadni, tagadáſt-tenni.
inficio, eci, ectum, ere, 316 Bé-feſtem, meg-mártom.
inficior, aris, d. 811 Tagadom.
infigo, is, xi, gere, 248 431 Belé-ütöm, belé-gyakom, belé-függeſztem.
infimus, a, um, a. 33 Leg-aláb való, leg-alſo.
infinitus, a, um, a. 43. 656 Véghetetlen, végetlen.
infit, defect: verbum, 230 El-kezdi, mondani kezdi, mondgya.

infixus, a, um, a. 31 Belé-figgeſztet, belé-üttetett: ſzegeſztetett.
inflatio, onis. 303 Fel-fuvalkodás, fel-fuvás.
inflammo, as, are, 301 Fel gyulaſztom, gerjeſztem.
inflecto, is, xi, ere, 747 Bé-hajtom, meg-horgaſztó.
infligo, is, xi, ere, 950 Belé ütöm, tsapom.
inflo, as, are, 717 Fel-fuvom, fuvallom.
influxus, ûs, 4. m. 778 Belé folyás, ſzármazás, ſziválkozás.
informis, e, a. 20 Rút formátlan.
informo, as, are, 726 Formálom.
infortunium, ij, n. 912 Szerentſętlenſęg.
infra, præp. 376. 256 Alá, alá-felé.
infringo, egi, actũ, ere, 260 Bé-töröm, rontom.
infula, æ, f. 643 A' régi püſpököknek fejeken levő patyolatt vólt.
infumo, as, avi, are, 438 Füſtön meg-ſzáraztom.
infundo, di, ere, 564 Belé töltöm.
infundibulum, i, n. 449 Töttſęr, töltſęr.
infurnibulum, 406 Sütő lapát, kenyér vető lapát.
ingemino, as, avi, are, 710 Meg-ketröztetem.
ingenioſus, a, um, a. 941 Elmés, eſzes.
ingenitum, ti, n. 376. 930 Vélle termet, rajtá ſzületés.
ingens, tis, a. 314. 930 Igen nagy, öreg.
ingenuè, adv. 926 Igazán, tiſztán.
ingenuus, a, um. 610 Nemes terméſzető.
ingero, geſſi, ere, 42. 292 877 Belé tolyom, toſzogatom, dugom.
ingluvies, ei, f. 145 Zabállodás, torkoſſág.

ingluviōſus, a, um, a. 284 Torkos, zaballodo.
ingratus, a, um, a. 874 Kedvetlen, háládatlan.
ingraveſco, is, ere, 496 Meg nehezedem.
ingredior, eris, eſſum, di, 992 Bé-mégyek.
ingruō, ere, ſ. c. 36. 702 Reá rohánok, reá omlok.
ingven, inis, 255 Agyék hajléka, kiben tsomok, vagy mi régyek termenek.
ingvinālis, e, 218 Szemérem teſt, kŏrül malo.
ingurgito, as, are, 820 Tobzodom, torkomot mohon meg-tŏltŏm, zabállodom, még réſzegedem.
inhabito, as, avi, are atŭ, 639 Lakom, benne lakom.
inhæreo, es, æ, ſi, ere, 246. 733 Belé ragadok.
inhibeo, es, ui, 67. 451. 950 Meg-tiltom, tartoztatom, fel-véſzem.
inhio, as, are, 405 Reá áſitok, ſzám tátva kivánom, ŭgyekezem.
inhoneſtè, adv. 411 Tiſzteſſęgtelenŭl.
inhoſpitus, a, um, a. 191 Meg-ſzálláſra alkalmatlan.
inhumanus, a, um, a. 912 Embertelen.
iniens, euntis, p. 203 Bé-menvén
inimicus, i, m. 893 Ellenſęg.
iniquus, a, um, a. 662. 715. 865 Hamis, egyenetlen.
initio, as, are, 636 Tanitom, fel-ſzentelem.
initium, ij, n. 7. 711 Kezdet, elei valaminek.
injuria, æ, f. 513. 891 Boſzſzuság.

injuſtus, a, um, a. 867 Hamis, nem igaz.
innaſcor, eris, ſci, 140 Benne termek, ſzármazom, nevekedem.
innato, as, are, 468 Benne uſzok.
innatus, a, um, 376 Benne nŏt, belé nŏt.
innecto, is, xui, ere, 750 Bé-kŏtŏm.
innitor, eris, xus, velſus, ſum, 257. 546 Reá támaſzkodom.
innocens, tis, a. 662 Artatlan.
innocuus, a, um. 148 Idem.
innodo, as, are, 515 Bé-kŏtŏzŏm, tsómozom.
innoteſco, ui, ere, ſ. c. 914 Meg-iſmérkedem, el-hireſedem.
innoxius, a, um, a. 636 Artatlan, nem árto.
innumerus, a, um, 978 Számatlan, ſzámtalan.
innuo, ui, ere, 788 Reá intŏk.
innupta, æ, f. 590 Házaſulatlan, hajadon.
inobedientia, æ, f. 605 Engedetlenſęg, ſzo fogadatlanság.
inopia, æ, f. 848 Szŭkſęg, ſzegényſęg.
inopinans, tis, a. 715 Véletlen, hertelen.
inopinus, a, um, a. 885 Idem.
inops, opis, a. 520 Szŭkölkŏdŏ.
inpoſterùm, adv. Ennek-utánna.
inprimis, adv. 198. 913 Leg-elŏſzŏr.
inquieto, as, are, 368 Nyugodalmat haborgatom.
inquilinus, i, m. 621 Sellyér, lakos.
inquinamentŭm, ti, n. 314 Fertelmeſſęg, fertelem, fertŏ, motsok.
inquino, as, are, 827 Meg-fertŏſztetem, motskolom.

inquam, is, it, 914.985 Mondok, mondod, mondja.
inquiro, (quaro,) ere, 355 Fel-kereſem, tudakozom.
inſanabilis, e, a. 318 Gyogyithatatlan, gyogyulhatatlan.
inſanio, is, ivi, ire, 829 Eſzemen nem vagyok, bolondoskodom.
inſanus, a, um, a. 522 Bodult, bolond eſzelyős, balgatag.
inſcitia, æ, f. 357.805 Tudatlanság, gorombaság, nem tudás.
inſcius, a, um, a. 871 Tudatlan.
inſcribo, is, pſi, ere, 962 Bé-irom, fel-irom.
inſcriptio, onis, f. 936 Fellyűl valo irás, Titulus.
inſculptus, a, um, 733 Bé-metzetőt, ki-faragtatot.
inſector, aris, ari, 715 Kergetőm, űzőm, ingerlőm, bőſzſzontom.
inſectum, ti, n. 217 Apro allatok, bogarak, kik kőzep aránt mint-ha ketté vágattattak volna, minemű az darás.
inſenſibilitas, atis, f. 342 Erezhetetlenſęg.
inſequor, eris, 198 Kővetem, kergetem.
inſero, evi, itum, ere, 382 Belé oltom, belé ereſztem.
inſero, ui. ere, ertum, 545 Belé ſzerkeſztetem.
inſervio, is, ivi, ire, 130 935 Szolgálok.
inſideo, (à ſedeo,) es, edi, 47.246.451.572 Reá űlők, meg-ſzállom, űlepedem.
inſidiæ, arum, 715 Intſelkedés, les, olálkodás.
inſidior, aris, ri, 410.928 Leſeskedem, olálkodom.
inſigne, is, n. 116.722 Jel, Czimer.

inſignio, is, ivi, ire, itum, 409.737 Jegyezem, jedzem.
inſignis, e, a, 176.705 Jeles.
inſilio, is, ire, (à ſalio) 700 Belé ugrom, bé ſzőkőlőm.
inſimulo, as, avi, are. 658 Vádolom, bűnbe keverem, bűnőſſę, téſzem.
inſinuo, as, avi, are, 751 Valahova magamat bé-ſzinlem, bé-ſęrkeztetem, juttatom.
inſipiens, tis, g. o. 805 Bolond, eſztelen.
inſipidus, a, um, a. 326 Izetlen, éſztelen.
inſiſto, is, ſtiti, ere, 230 451 Meg-állok rajta, reá-állok, nyomom.
inſitus, a, um, a. p. 230 Oltot, be-oltot, plántált.
inſolens, tis, e, a. 840 Szokatlan, kevély.
inſolentia, æ, f. ibid. Szokatlanság, kevélyſęg.
inſolenter, adv. ibid. Kevélyen.
inſolitus, a, um, 973 Szokatlan.
inſolo, as, are, Verő fęnyen meg-ſzaraztő.
inſomnia, æ, f. 351 Vigyázás, nem álhatás.
inſons, tis, a. 662 Artatlan, bűntelen.
inſpector, oris, m. 637 Meg-néző, ſzemlélő.
inſpicio, xi, ere, ectum, 266 Reá vigyázok, nézem, ſzemlélem.
inſpiratio, onis, f. 644 Reá-fuás, bé-fuás, ihlés.
inſtanter, adv. 873 Szorgalmatoſſon, kénſzeritve, egy ſzempillantásban.
inſtar, indecl: n. fingitur, vice, adv: 73.519.759 Modgyára, képpen, helyet.
inſtauro, as, avi, are, 538 Fel épétem, helyére hozom.

insterno, is, stravi, ere, Reá-teritem.
450. 453.

instigo, as, are, 451 Izgatom, ösztekelem, nogatom, erölteterem, unszolom.

instillo, as, avi, are. 269 Belé tsepegetem.

instinctus, ûs, 4. m. 871 Kénszeritès, izgatás, intés, bé-öltatott.

instita, tæ, f. 518 Aszszony fejére valo patyolat, gyölts, szél, selyem-szél, sinor.

institor, oris, m. 492 Kalmár legény, aros szolga, factor.

instituo, is, ui, ere, 491 Rendelem, végzem, szerzem,
658. 700. 807 ismét oktatom, tanitom.

institutio, onis, f. 728 Tanitás, oktatás.

institutum, ti, 897 Végezés, szokás, rendelés.

insto, as, stiti, are, 883 Rajta-vagyok, kénszeritem.

instratus, a, um, a. p. 451 Reá-terittetett, bé-burittatott.
553

instructus, a, um, a. p. 677 El-készült, készéttetett.
699. 954

instrumentum, ti, n. 848 Eszköz.
863

instruo, xi, ctum, ere, 699 Fel készérem, rendelem, ismét: oktatom, tanitom.
708

insvetus, a, um, a. p. 467 Szokatlan.

insufflo, as, avi, are, 531 Fel fuom.

insula, æ, f. 783 Sziget.

insulsus, a, um, 839 Sotalan, izetlen, ismét: diszetelen, ostoba.

insulto, as, are, 912 Boszszontom, ingerlem.

insum ines, est, 974 Beñe vagyok, vagy, vagyon.

insumo, is, psi, ere, Elköltöm, reá költöm.

insuo, is, ui, ere, 659 Belé-varrom, bé-varrom.

insuper, 585 Annak-felette.

intabesco, is, ui, ere, 363 Bé-száradok, le-rogyok.

integer, gra, grum, 376 Epp, egész.
594. 754

de-integrò, adv. 315 538 Egészen, éppen, egészlen.

intego, is, ge, xi, ere, 571 Bé-fedöm.

integritas, atis, f. 981 Epség, egésség.

intellectus, ûs, 4. 353 Értelem.

intelligentia, æ, f. 354 Idem.

intelligo, exi, ectum, ere, Értem.
359

intempestivus, a, um, a. Alkolmatlan.
987

intendo, is, di, ere, 175 Ki-terjesztem, ki-feszétem.
339 463 775 ismét: reá halgatok, reá figyelmezek.

intentio, onis, f. 805 Szorgalmatos igyekezet, ismét: ki-feszités, terjesztés.

intento, as, are, 950 Fenyegetöm, ki-nyujtogatom.

intentus, a, um, a. 733 Ki-feszitetett, terjesztetett, figyelmetes.

inter, præp: 52. 141. 275 Közt, közöt, *cum affixis:* köszte, köszted, köszte-tem, közöt.

intercalo, as, are, 754 Közibe vetem, tészem.
782

intercalaris, e, a. 754 782 Közibe tétetött.
intercapedo, inis, f. 365 Köz, közbe vetés.
intercedo, is, essi, ere, 686 911. 918 Közben-járok, esedezem.
intercessio, onis, f. 666 Közben-járás, esedezés.
intercipio, is, epi, ere, 637 Közben el-fogom, bé-fogó, meg-tartoztatom.
intercludo, si, dere, 267 El-rekesztem, után meg-rekesztem.
intercus, utis, a. 211 Bőr allyai, ismét: vizkorság.
interdico, is, xi, ere, 867 Meg-tiltom.
interdiu, adv. 149 Nappal.
interdùm, adv. 198. 310 666 Neha néha.
intereà, 608 Azonközben.
intereo, is, ire, 966 El veszek.
interest, 673. 837. 886 Reám néz, hasznos, szükséges.
intergerinus, sc. paries, m. 527 Köz fal.
interficio, is, eci, ere, 426 Meg-ölöm.
interfluxus, ûs, m. 309 Közben-folyo.
interjaceo, es, ui, ere, 262 Közbe-fekszem.
interjacio, is, jeci, ere, 249 Közbe-vetem.
interim, adv. 271 Azonközben.
interimo, is, (emo,) emi, ere, 425 Meg-ölöm.
interior, us, 120 256. 279 Belsőb. (zépded.
intermedius, a, um, a. 333 Közbe valo, közepső, kö-

intermisceo, es, ui, ere, 698 Közibe elegyitöm.
intermissio, onis, f. 886 Beñe hagyás, közbe hagyás, botsátás.
intermitto, is, si, ere, 310 700. 801. Közbe hagyom, egy ideig, el-hagyom.
internè, adv. 759 Belől.
internecio, onis, 719 Meg-öletés, földről el-töröltetés, ki-szaggatatás.
internecivus, a, um, 691 Halalos.
internodium, ij, n. 127 Tsomok, vagy egyéb börkök, igyenes közi, a' nádon, vagy egyéb effele izes dolgon.
internosco, is, 327 Ki-esmérem, külömböztetẽ.
internus, a, um, a. 340 759 Belső.
intero, is, trivi, ere, 401 Belé töröm, aprétom.
interpello, as, are, 904 Beszéd közben valakit meg-szolitok, beszédében mást meg-háboritok, szolitással beszédel valamit kévánok, kérek.
interpolo, as, are, 310 505 Meg-ujitom, tisztitom.
interpono, is, 42 262 Közibe tészem, közbe vetem.
interpositio, onis, f. 42 Közbe vetés, közbe tétel.
interpres, etis, c. g. 480 Tolmáts, magyarázo,
interpretor, aris, 631 Magyarázom, tolmátsolom,
interregnum, i, n. 674 Az meg-holt és valasztando uj Király ideje közöt való birodalom, és országlás.
interrex, regis, *ibid.* Király halála után való Gubernator.

interrogo, as, are, 903 Kérdem.
interseco, as, are, 37.551 Kőzepőt kettévágom, elvagdalom,
intersepimentum, i, n. 411 Kőzbe valo bé kertelés, rekesztés.
intersero, is, ui, ere, 686 752 Kőzibe szerkeztetem.
intersero, is, sevi, ere, Kőzibe ültetők plántálok.
interstitium, ij, n. 526 614 Kőz, kőzbe vetés, bástyának kőzi.
interstringo, is, ere, 301 Meg-szoritom.
intersum, es, fui, 686 Jelen vagyok, kőzte vagyok
intertrigo, inis, f. 290 Agyéknak, alfelnek, lovaglásban, járásban, fel-terése, tsiszolása, bőrnek el dőrgőlése.
intervallum, i, n. 614.709 774 Kőz, száncznak kőzi.
per intervalla, 310 Ismétlen, meg-int.
intervenio, is, veni, ire, 656 Kőzben jutok, reá mégyek.
interventus, ûs, 4. m. 42 492 665 Kőzbe jutás, reá menés,
interverto, is, ti, ere, 858 El forditom, álnoksággal el iktatom.
interula, æ, f. 514 Belső ing, imeg.
intestat⁹, a, um, 606 608 Testamentom nélkül hagyatott.
intestinum, ni, n. 268 277.421 Bél.
intestinus, a, um, a. 555 691 Leg belső.

intinctus, ûs, 4. m. 566 Belé mártogatás.
intimus, a, um, 109.909 Leg belső.
intingo, is, ere, 106 Belé mártom, meg-mártom.
intra, præp. 21 66 Belől, ben, belé, ban.
intraneus, a, um, a. 75 Belől valo.
intrepidus, a, um, a. 883 Mérész, ijeszthetetlen.
intrico, as, avi, are, 430 622 Meg-kőtelezem.
intrinsecus, adv. 109 Onnan belől.
intrita, tæ, f. 528 Mosárban tőrőt eledel, étel
intritus, a, um, a. 404 Belé apritot, morsolt.
intrò, 614 Bé, belé.
intro, as, avi, ari, 743 Bé-mégyek.
introduco, cis, duxi, ere, 554 Bé-viszem, bé-hozom.
introeo, is, ivi, ire, 540 Bé mégyek.
introitus, ûs, 4 d. 1.275 542 Bé-menetel.
intueor, eris, eri, 540 Reá nézek, nézem.
intuitus, ûs, 4 m. 8 Reá-nézés, tekéntés.
intumesco, is, ui, ere, 885 Fel dagadok, fuvalkodom, kevélykedem.
intùs, adv 109.407.937 Ottben.
intybus, & um, 136 Katáng koro.
invado, si, ere, 715 Reá támadok, reá mégyek.
invalesco, is, ui, ere, 314 801 Erőt vészek.
invaletudo, inis, f. 790 Egéssęgtelensęg.
invehor, eris, ctus sum, hi, 892 Szidalmazom.

invenio, is, ire, 353 Találok, meg találom, lelők, meg-lelőm.

inventarium, ij, n. 607 Házi eſzközt fel-jedző laiſtrom.

inveteraſco, is, ere, p.c. 909 Meg-aggom.

invicem, adv. 756 Viſzontag, kőltsőn.

invideo, es, di, ere, 373 851 Irigylem, irigykedem.

invidia, æ, f. 681 Irigyſęg.

inviſibilis, e a. 978 Láthatatlan.

inviſo, is, ere, 929 Meg-látogatom, látni mégyek.

inviſus, a, um, a. ibid. Gyűlőlſęges, iſmét: láthatatlan.

invito, as, avi, are, 555 El-hivom, iſmét: kénálom, unſzollom.

invius, a, um, a. 460 Uratlan.

inundatio, onis, f. 69 Ki-áradás.

inundo, as, avi, are, 76 Ki-áradok.

invoco, as are, avi, 111 631 Bé-hivom, iſmét: ſegitſęgűl hivom.

involucris, e, a. 147 Repűlhetetlen, ſzárnyatlan.

involucrum, i, n. 241. 748 Bé-takaro, boréték.

involvo, is, vi, ere, 228 273 Bé-boritom, takaritom, hengeritem.

involutus, a, um, a. p. 959 Egybe takart, őſzve fűzőt.

inurbanus, a, um, a. 559 Paraſzt, embertelen.

inuro, uſsi, ere, 63. 669 Bé-égetem, belé-sütőm.

inuſtus, a, um, a. 827 Egetlen, iſmét: belé-sütött, reá égetett.

Joachimicus, i, m. 494 Egy ezüſt tallér.

jocoſus, a, um, a. 670 Tsufos, tréfás.

jocus, i, m. 9. 842 Tsufság, tréfa.

Ipſe, a, um, a. 6. 146. 761 Ő, Az.

ira, æ, f. 371 Harag.

iracundia, æ, f. 893 Haragoskodás, haragoſſág.

iracundus, a, um, a. 245 Haragos.

iraſcor, eris, ci, atum, 371 Haragſzom, meg-haragſzó.

iris, idis, f. 64 Szévérvány, iſmét: kéklilió.

irrepto, is, pſi, ere, 801 Bé-tsuſzok, bé-máſzok.

irretio, is, ire, 425 Háloba eytem, tsalárdsággal meg-fogom.

irrideo, es, ſi, ere, 843 Meg-nevetem, tsufolom.

irrigo, as, avi, are 350 Meg öntözőm.

irriguus, a, um, a. 77. 418 Meg-öntöztethető.

irrito, as, are, 187 Ingerlem, boſzſzontom.

irritus, a, um, a. 900 Hiában való, haſzontalan.

irrigo, as, avi, are, 667 Meg-itilem, reá vetem.

irroro, as, are, 151 Meg-harmatozom, nedveſitem.

irrumpo, is, rupi, ere, 692 Reá-törők, bé-rohanok.

irruo, is, ui, ere, 188 Bé-rohanok, reá-rohanok.

Is, ea, id, 30. 35. 660 Az, ő.

iſatis, is, f. 136 Gyapju feſtő-fű.

iſchuria, æ, f. 304 Vizellet meg-állása.

iſicium, ij, n. & iſchias, f. 421 Cſipő tſontnak fájása.

iſraël, elis, 644 Az Isak Patriárchanak fia, más neven, Jakob, kiről a Sidok Izraelitáknak mondatnak.

iſte, a, d, p 23. 311 323 Imez.
iſthic, adv. 780 Imit, ott.
iſthmus, i, m. 74 783 A' földnek ſzorulattya, az kétt tenger között.
Ita, adv. 466 595 Ugy.
itaq;, adv. 13. 807 Annak okáért.
item, 199. 287. 444 Iſmét, iſmég.
iter, itineris, n. 476. 706 488 Ut, uton járás.
itero, as, avi, are, 390 Iſmét elő kezdem, iſmét elő
iterùm, adv. 25. 430 Iſmét, meg int. (hozom.
itidem, adv, 533 Azonképpen.
itinerarius, a, um, a. 489 Uti, utra való.

J U.

Juba, æ, f. 167 Serény, nyakony való ſzőr.
jubar, aris, n. 41 Fény, világoſſág.
jubeo, es, ſsi, 13 Meg hagyom, parantsolom
jubilum, i, n. 331 örőm, örőlés.
jucundus, a, um, a. 953 Győnyörű, kedves.
judæus, i, 628 Sido.
judex, icis, m. 661 Biro, itilő, itilő biro.
judicium, ij. n. 662 Itilet, Törvény tétel.
judico, as, avi, are, 695 Meg itilem.
jugerum, & jugeris, e, pl. Egy hold föld.
jugera, n. 391
jugis, e, a. 583 Szüntelen való.
jugiter, adv. 66 Szüntelenül.
juglans, dis, f. 121 Dio, olaſz dio.
jugo, as, are, 454 Egybe fogom, öſzve ſzerkeſztetem.

jugulo,

jugulo, as, avi, are, 252 420 Meg ölöm, torkát megmetzöm.
jugulum, i, n. 252. 284 Torok, torok üreſſége.
jugum, i, n. 389. 765 Jarom, iga, iſmét: hegy teteje.
julius, ij, m. 780 Szent Jakob hava.
jumentum, ti, n. 174 Barom, ſegitő barom.
junctim, adv. 429 öſzve foglalva.
junctura, e, 261. 309 öſzve foglalás, hajlás.
junctus, a, um, a. 366 öſzve foglaltatott, iz hajlás.
juncus, ci, m. 139 Káka, sás, ſzittyő.
jungo, gis, xi, ere, ctum, 389 öſzve foglalom.
juniperus, eri, f. 118 Mag termő fenyő fa, gyalog fenyő.
jupiter, jovis, m. 41 Pogányok Iſtene, Saturnus fia, kit az Poeták, leg fellyeb való Iſteñek tartottak, iſmét: el-terő égh.
juramentum, ti, n. 834 Eskűvés.
juratus, a, um, a. 659 Meg-eskütt.
jure, adv. 871 Törvény ſzerint.
jurgo, as, avi, are, 917 Feddödöm, viſzſzát vonſzok
juris-conſultus, peritus, i, 648. 660. Törvény tudo.
juris dictio, onis, f. 688 Törvény ſzolgáltatáſra való hatalom.
juro, as, avi, are, 834 Eskűſzöm.
jurulentus, a, um, a. 437 Leves, azalékos.
jus, jurandum, i, 834 Meg-eskűvés.
jus, juris, n. 130. 594 657 651. 868 Törvény, ſzokás, iſmét: lév,

jus

jus ſummum, 663 NB.
juſculum, 558 Levetske, lév.
juſſus, ûs, 4 m. & juſſum, i, n. 984 Meg-hagyás, parantsolás.
juſſus, a, um, a. 594 Meg-hagyatot, parantsolatott.
juſta, orum, n. pl. 964 Halot temetéſi tiſztteſſęg, tor
juſtè, adv. 662 Igazán.
juſtifico, as, avi, are, 662 997 Meg-igazitom.
juſtitia, æ, f. 855 Igaſſág.
juſtitium, ij, n. 664 Tőrvénynek, avagy ſzéknek ideig valo állása.
juſtus, a, um, a. 606. 612 875 Igaz.
juvenca, 417 ŭſzŏ, iſmét: ſzolgálo leány,
juvencus, ci, m. ibid. Tulok, iſmét: iffijatska.
juvenilis, e, a. 235 Iffiui, iffiuſági.
juvenis, is, c. g. 232 Iffiu.
juventus, utis, f. 236 Iffiuság.
juventa, tæ, f. ibid. Iffiuságnak ideje, a' huſzonedgyedik eſztendőtűl fogva, a' huſzon-nyoltzadikig.
juvo, as, vi, jutum, are, 174 Segitek.
juxta, adv. 23. 158. 278 Mindgyárt, azontul, mihelyen. Præp: mellet, mellette, melletted.

L.

Labo, as, are, El-édeſgélem, tántorgok.
labaſco, ere, 939 El-fogyatkozom, el-eſem.
labe-

labe facto, are, 899 Meg-tántorgatom, tantorittom.
labes, is, f. 3 d. 80 Eſet, omlás, motsok, otsmánság.
labor, labi, 49 El-eſem, el-tántorodom.
labium, i, 559 Ajak.
labor, oris, m. 3 d. 883 Dolog, munka.
laboro, are, 312. 802 Munkálkodom, dolgozom.
laborare morbo, 231. 596 Betegeskedni, beteg lenni.
laborioſus, a, um, 235 Munkás.
labrum, i, n. 251 Ajak.
labruſca, æ, f. 326 Vad-ſzőlő.
lac, actis, n. 426 Téj.
lacer, a, um, & lacerus, a, um. 276 Szakodozot, rongyos.
lacero, are, 263 Szaggatom.
lacerna, æ, f. 512 Sip uju mente.
lacerta, æ, f. 215 Gyek.
lacertus, a, um, 260 Huſos, vaſtag.
lacertoſus, a, um, Idem.
laceſſo, ere, 916 Boſzſzontom, ingerlem.
lucinia, æ, f. 518 Ruhán való tzifra haſiték.
lacryma, æ, f. 248 Kőnyv, kőnyv hullatás.
lacrimor, ari, 860 Kőnyvet hullatok.
lacto, are, 229 Szoptatok, ſzoptatom, és meg-tsalom.
lactarius, a, um, 417 Tejes étek tſinálo.
lacteo, ere, 229 Szopok.
lactes, ium, f. plur. 165 277 Gyenge bél, téj.

lacteus, a, um, 339 Tejes.
lactuca, æ, f. 566 Salára.
lacuna, æ, 497 Motsolya, motsár, viz álló hely.
lacunar, n. 3 d. 551 Padlás, menyezet.
lacunoſus, a, um, 760 Vápos, vermes.
lacus, ûs, 4 d. 428. 441 Tó: muſt válu, kád.
lædo, ere, 907 Meg ſértem.
læna, æ, f. 512 Suba, ſzűr.
læſus, a, um, 275 Meg ſértűt, bántatot.
lætitia, æ, f. 366 Örvendezés, vigaság.
lætabundus, a, um, 489 Örvendő, vigadó.
lætor, ari, 366 Vigadok, örvendezek.
lætus, a, um, 915 Vig, jó kedvű.
lævis, e, adj. 321 Sima, ſik.
lævigo, are, 532 Meg ſimitom.
lævus, a, um, 264 Balog, bál,
lagena, æ, f. 449 Palaczk.
lagium, i, n. 409 Turos béles.
lagopus, odis, f. 3 d. 136 Nyul lab fű.
lambo, ere, 194 559 Nyalom, ſzopom.
lamentor, ari, 890 Siratom, rivok.
lamia, æ f. 667 Boſzorkány.
lamina, æ, f. 531 Pléh, lánna.
lampas, dis, f. 31 Lámpás.
lampyris, idis, f. 223 Fényes-bogár.
lana, æ, f. 503 Gyapju.
lanarius, a, um, æ. 603 Gyapjuval báno, gyapju művés, csapó.
laneus, a, um, 903 Gyapjubol való,

lancea, æ, f. 613 Lántsa, dárda.
lancino, are, 263 Szaggatom, tépem.
langveo, ere, 886 Lankat vagyok.
langvidus, a, um, 293 El-lankat, el-bádgyatt.
langvor, oris, m. 3 d. 302 Bádgyadás, lankadás.
lanio, are, 188 Meg-ſzaggatom, fel-mészárlom.
laniena, æ, f. 421 Mészárlás, mészár ſzék.
lanifica, æ, f. 503 Gyapju művés aſzſzony.
lanificium, i, n. 502 Gyapju kéſzités.
lanio, onis, & us, m. 421 Mészáros.
laniſta, m. 949 Hasártos, viadal meſter.
lanugo, ginis, f. 3 d. 351 Pih, moh.
lanuginoſus, a, um, 120 Gyapjas, mohos, pihes.
lanx, cis, f. 3 d. 767 Serpenyő, fontos.
lapathum, i, n. 136 Lapu.
lapicida, æ, m. 536 Kő vágo, farago.
lapidicida, æ, m. Idem.
lapis, dis, m. 3 d. 82 Kő.
616. 712
lapideus, a, um, 474 Kőből való.
lapidoſus, a, um, 120 Követses.
lappa, æ, f 134 Lapu.
lapſus, ûs, m. 4 d. 376 Eſet.
laquear, aris, n. 3 d. 551 Menyezet, boltozat, padlás alſo fele.
laqueus, i, m. 429 Tőr, keleptze.
lar, aris, m. 987 Házi-angyal, avagy Iſten: (ház.
lardum, i, n. 329 Szalonna.
lardo-transfigere, 432 Szalonnával meg-ſpékelni a' huſt.

laridum, i, n. 329 Szalonna.
largior, iri, 876 Bőven adok, ingyen adok, nyujtók.
largitio, onis, f. 661 Bőven adás, adakozás.
largiter, adv. 850 Bőven.
largus, a, um, 511 Bő, bőv. adakozo, bő kezű.
larix, icis, f. 113 Veres fenyű.
larva, æ, f. All ortza.
larvatus, a, um, 955 All ortzás.
laſcivio, ire, 825 Bujálkodom, fajtalankodő.
laſcivus, a, um. 943 Fajtalan, buja, ſzilaj.
laſſus, a, um, 884 El-bádgyat, el-lankat.
laſſo, are, 939 Fáraſztom, bádgyaſztom.
latebra, æ, f. 180 Rejtek hely.
later, eris, m. 3 d. 338 Tégla.
lateritius, a, um, 529 Téglás.
545
lateo, ere, 975 Lappangok, rejtekben vagyok.
laterna, æ, f. 746 Lámpás, lántorna.
latex, icis, m. 65 Föld alat valo viz ér.
latifolius, a, um, 114 Széles levelű.
latinus, a, um, 15 Deákul tudo, deak.
latinitas, atis, f. 3 d. 992 Deákság, deaki nyelvnek tudáſa.
latito, are. 598 Lappangok, bujdokom.
latomus, i, m. 526 Kő műves.
latrare, 186 Ugatni.
latrina, æ, f. 573 Arnyék ſzék.
latro, onis, m. 3 d. 485 Tolvaj, lator.

latrocinor, ari, Tolvajkodom, latorkodom.
latrocinium, ij, n. Latorság, tolvajság.
latrunculus, i, m. 941 Oſtábla karikák.
latus, a, um, adj. 245 Szeles.
latus, eris, n. 3 d. 243 Oldal.
lavacrum, i, n. 579 Moſodás, moſodo hely, feredő.
lavo, are, 556 Meg-moſom, meg-moſdom
laudabilis, e, adj. 799 Ditſéretes.
laudabiliter, adv. 870 Ditſéretesen.
laudo, are, 833 Ditſérem.
lavendula, æ, f. 133 Levendula-fű.
laurus, g. f. 2 & 4 d. 122 Bóroſtyán.
laurea, æ, f, 714 Boroſtyán koſzorom.
laus, dis, f. 3 d. 1000 Ditſéret.
lautus, a, um, 565 Friſſ, moſot.
lauticiæ, f. pl. 141 Fris étkek, tſemegék.
laxo, are, 123 Tágitom.
laxus, a, um, 511 Tág, bőv.
lazulus, i, m. 99 Lázul kő: sötét kék.

L E.

Lebis, etis, m. 3 d. 432 Vas-fazék, vas ſerpenyő.
lectica, æ, f. 457 Két lovon hordozo gyenge ágy, lectica.
lector, oris, m. 3 d. 1 Olvaſo.
lectus, i, g. m. 570 Ágy.
lechitus, i, f. 383 Olaj tarto korſo, edény.
lego, are, 607. 935 Teſtamentomban hagyom, követſégben küldöm.
legatio, onis, f. 3 d. 983 Követſég.

legatus, i, m. 677 Követt.
lego, ere, 3. c. 673.936 Olvasom, szedem.
legio, onis, f. 3 d. 697 Hat ezer és száz gyalogból és hét száz harminczlovasból állo sereg, választot hadi sereg.
legislator, oris, m. 3 d. 674 Törvény szerző, törvéntado.
legitimè, adv. 747 Törvény szerént, igazán.
legumen, inis, n. 3 d. 128 Hivelykes vetemény mag.
lembus, i, m. 465 Sajka, sebes hajo.
lemniscus, 518 Pántlika, olasz-kötő, islog.
lemures, m. pl. 3 d. 987 Boszorkány.
lena, æ, f. 827 Bordöly tarto asszony, kerötö-asszony.
lenio, ire, 791 Könnyebbétem.
lenis, e, adj. 55 Gyenge.
leno, onis, m. 3 d. 827 Kurva-tarto, bordély gazda.
lenocinari, 928 Kerétení, kurvasággal kereskedni.
lenocinium, ij, n. 827 Kurva kerétés.
lens, dis, f. 218 Serke.
lens, tis, f. 128 Lentse.
lentè, adv. 51.543 Lassan.
lentigo, inis, f. 286 Szeplő.
lentiscus, i, f. 138 Lentse fa.
lentus, a, um, a. 311 Lassu, lomha, leples.
leo, onis, m. 202 Oroszlán.
lepidum, ij, n. 134 Sasas fü.
lepidus, a, um, 916 Nyájas, játékos.
lepor, & os, oris, m. 842 Beszédbe valo kedvesség, édesség.

lepra, æ, f. 287. 316 Bél poklosság.
lepus, oris m 204 Nyul.
lessus, ûs, m. 4 d. 963 Siralmas, ohajtás.
lethum, i, n. 965 Halál.
lethalis, e, adj. 311 Halálos.
levamen, inis, n. 3 d. 375 Könnyebség.
levare, 573 Meg-könyebiteni, fel-veni.
leucisçus, i, m. 166 Fejérkeszeg.
leucojum, p. n. 133 Fejér szekfü.
levidensis, e, adj. 503 Ritka, együgyü, alatson ajándék.
levigo, are, 532 Meg-simitom.
levir, i, m. 2 d. 593 Férjem-báttya, ötstse.
levis, e, adj. 321.559 Könyü.
leviùs, adv. 460 Könnyebben.
levitas, atis, f. 3 d. 897 Könyüség, álhatatlanság.
lex, legis, f. d. 589.674 Törvény.
legem ferre, 674 Törvént szolgáltatni.
levisticum, i, n. 135 Levestikom fü.

L I.

Labo, are, 557 Meg-izelétem, kostolom.
libamen, inis, n. 3 d. 641 Kostoló áldozat.
libanotis, idis, f. 133 Rosmarin.
libella, æ, f. 526.766 Mértéketske, fontotska.
libellus, i, m. 739 Könyvetske.
libenter, adv. 726 örömest.
liber, bri, m. 217 Könyv.
liberi, orum, m. pl. 217 Gyermekek magzatok.
liber, ra, rum, 685 Szabados, szabad rendü.
liberalis, e, adj. 850 Adakozo, bökezö.

libero, are, 722 Ki-ſzabaditom, meg-ſzabaditom.

liberè, adv. 662 Szabadoſon.

libet, imp. 674 Tetzik.

libertus, a, um, 610 Szabados.

libido, inis, f. 674.825 Bujaság.

libra, æ, f. 765.767 Font.

librarius, m. 748 Könyv tſinálo, könyv áros.

libro, are, 766 Meg-mérem fontal.

libripens, dis, ibid. Font nyomo.

libs, ibis, m. 56 Dél és nap nyugat közzül fuvo ſzél.

libum, i, n. 408 Czipo.

liburnica, 462 Folyo hadi hajo.

licentia, æ, 667 Szabadság.

licet, imper: 674.794 Szabad.

liceo, es, cui, 493 Arrán kérem.

liceri, ibid. Arron kérni.

lichen, enis, n. 286 Szöplö.

licitor, ari, 493 Arron kérem.

licium, ij, n. 501 Nyüſt fonal.

lictor, oris, m. 3 d. 653 668 Poroſzlo, kinſzo ſzolga.

lien, enis, m. 271 Lép.

lienteria, æ, f. 303 Has-menés, has-folyás.

ligo, are, 668 Meg-köröm.

lignarius, a, um, 527 Fa müves, áts.

lignator, oris, m. 529 Erdöllö.

ligneus, a, um, 393.306 Fabul való, fai.

lignum, i, n. 46 Fa.

ligo, onis, m. 381 Kapa.

ligula, æ, f. 516 Kötö, kötözö ſziv, nyelvetske, egy kanálni mérték.

ligurio, is ire, 820 Dösölök, tékozlok.

liguſticum, i, n. 135 Leveſticum, lejeſticum.

liguſtrum, i, n. 138 Fagyal fa.

lilium, ij, n. 131 Liliom.

lilium convallium, 133 Gyöngy virág.

lima, æ, f. 532 Réſzelö.

limo, are, ibid. Reſzelöm.

limax, acis, c. g. 216 Sárban telelö tſiga: lopo.

limbus, m. 518 Perém.

limen, limis, n. 3 d. 641 Küſzöb.

limes itis, m. 689 Környül való határ.

limitto, are, 689 Meg határozom, limitálom

limonium, ij, 123 Limonia.

limpidus, a, um, 578 Tiſzta.

limus, i, m. 27 Fenék ſár: ruha neme.

limus, a, um, 912 Horgas, hajlot, tekergös.

linaria, æ, f. 136.153 Len, levelö fü.

linea, æ, 758.947 Linea, határozo vonás.

lineo, are, 770 Meg-lineazom.

lineamentum, i, 244 Lineázás, rajſzolás.

linio, ere, 770 Bé-kenöm, mázolom, vakolom

lingvo, ere, 559 Nyalom.

lingva, æ, f. 15.559 Nyelv.

linquo, ere, 398 Meg-hagyom.

linteolum, i, 519 Lepedötske, keſzkenötske.

linter, tris, c. 472 Tsonak, ſajtó válu.

linteum, i, n. 500 Lepedö, gyolts.

linum, i, n. 497 Len.
lippitudo, f. 3 *d.* 209 Szem tſepegéſe, lágysága, tſipaſſága.
liquo, are. 384 Olvaſztom.
liquet, imp. 779 Meg-tetzik.
liqueſcere, 94 Meg-olvadni.
liquidus, a, um, 102 Hig, folyó.
liquor, oris, m. 596 Nedveſſęg.
lira, æ, f. 290 Barázda, barazda kőzi.
liro, are, 391 Barázdát tſinálok ſzántok.
lis, itis, f. 656 Pőr, veſzekedés.
lito, are, 641 Aldozattal kérlelem, engeſztelem.
litera, æ, & 747 Betű.
litera, arum, f. pl. 482 934 Level.
literatus, a, um, 724 Iráſt tudo, deákul tudo.
litigo, are, 656. 794 Villongok, verſengek.
litigator, oris, m. 659 Villongo, veſzekedő, pőrlekedő.
litura, æ. 741 Bőtűnek irásnak ki-tőrléſe.
littus, oris, n. 75 Part, mart.
lituus, m. 710 Horgas trombita.
livia, æ, 154 Kék galamb.
lividus, a, um, 335 Kék égh ſzinű.
livor, oris, m. 3 *d.* 317 Kék ütés hely.
lixa, æ, f. 698 Moſo, moſlék ttſztito a' tá-
lixivium, ij, n. 506 Lug, tsava, (borban.

LO.

Loco, are, 243. 386 Helyheztetem, bérbe adom. *locu-*

loculamentum, i, n. 748 Helyetske, poczotska.
loculus, i, m. 795 959 Helyetske.
locuples, vide dives. Gazdag.
locupleto, are, 682 Meg-gazdagitom.
locus, g. m. in plu: loci, & Hely.
loca, 22. 78. 461
locuſta, æ, f. 222. 699 Sáska.
locutulejus, a, um, 838 Szó ſzaporito, ſzó ſzátyár.
lodix, icis, f. 571 Laſnak, pokrotz, velentze.
logica, æ, f. 749 Igazán valo okoskodáſra tanito tudomány.
logicus, a, um, 794 Igazán való okoskodo.
lolium, ij, n. 129 Konkoly, roſnok.
longævus, a, um, 236 Hoſzſzú ideű, koros.
longè, adv. 812 Meſzſze.
longinquè, 489 Meſzſzűnnen.
longurius, i, m. 380 Hoſzſzu karó, poſzna.
longus, a, um, 198 Hoſzſzu.
loquax, acis, o. g. 931 Tsátsogo, ſzó ſzaparito.
loquor, qui, 838. 924 Szollok, beſzéllek.
lora, æ, f. 449 Csűgőr.
lorica, æ, f. 690 Páncztél.
loricatus, a, um, 699 Páncztélos.
loripes, edis, c. g. 289 Hordas lábu, czifirtes.
lorum, i, n. 456 Gyeplő, ſziy.
lotium, ij, n. 269 Hugy, vizellet.
lubens, tis, g. e. 524 őrőmeſt valo.
lubenter, adv. 726 őrőmeſt.
lucet, imperſ: 684 Tettzik, akarattya vagyon
lubitus, 451 Kedve-ſzerint. (reá.

lubricus, a, um, 81. 166 Sik, ſikamlo, csuſzámló.
lubricitas, atis, f. 3 d. 863 Sikámloság, ſikſęg.
lucanica, f. a, 422 Májos hurka, gőmbőcz.
lucerna, f. 746 Gyertya.
luceſco, ere, 35 Világoskodom.
lucidus, a, um, a. 24 Világos.
lucifer, eri, m. 46 Világoſſág hozo, hajnal-tſillag.
lucius, 167 Tsuka.
lucrari, & lucrum, 490 Nyerni, nyereſęg.
luctor, ari, 948 Bajnakoskodom, tuſakodő.
luctus, ûs, m. 4 d. 371 Sirás, ſiránkozás, ſiralom.
lucubro, are, 743 Gyertyánal tanulok, világolok.
luculenter, adv. 758 Világoſon, nyilvan.
lucus, m. 2 d. 641 Barlang, ſzentelt berek.
ludo, ere, 230 Jádzom.
ludibrium, ij n. 508 Tsuság, meg-játzattatás.
ludibundus, a, um, a. 757 Tsufolodo, jádzodo, jádzodozva.
ludicer, cra, crum, 235 Tsufos, játikos.
ludimagiſter, tri, m. 727 Tanito-meſter.
ludus, m. 2 d. 947 Játék.
luo, ere, 871. 947 Meg-bűntettetem.
lues, is, f. 3 d. 316 Fekély, dőgleletes nyavalya
lugeo, ere, 371 Siránkozom, keſergek, gyaſzlok.
lugubris, e, adj. 959 Szomoru gyáſzos.
lugubriter, adv. ibid. Szomoru gyáſzban.
lumbago, inis, f. 306 Agyékfájás.
lumbricus, m. 2 d. 217 Geleſzta.
lumbus, m. 2 d. 258 Agyék.

lumen.

lumen, inis, n. 3 d. 42 Világ, világoſſág.
luna, æ, f. 33 Hold.
lunaticus, a, um, 805 Havas, havas bolond, ergelétzés.
lunatio, onis, f. 782 Hold fel-tetzés,
lupunar, n. 3 d. 827 Bordély ház.
lupinus & lupinum, 128 Tőrők borſo.
lupulus, i, m. 445 Komlo, farkaſotska.
lupus, i, m. 167 411 Tsuka, farkas.
lurco, onis, m. 3 d. 820 Pazarló.
luridus, i, m. 338 Sárga kék.
luſcinia, æ, f. 153 Filemile.
luſcus, a, um, 282 Sandal.
luſorius, a, um, 491 Játékra valo.
luſtralis, e, adj. 641 Hintegető viz.
luſtro, are, 695. 641. 992 Hintem, muſtrálom,
luſtrum, i, n. 189 Barlang.
luſus, ûs, m. 4 d. 329 Játék.
luteum, 147 Tyukmony ſzéki.
luteus, a, um, 338 Sárga ſzinű.
lutum, i, n. 81 Sár.
lutoſus, a, um, 616 Sáros.
lutra, æ, f. 212 Vidra.
lutulentus, a, um. 616 Sározot.
lux, ucis, f. 3 d. 24 Világoſſág.
luxo, are, 289 Ki-menyűlők, ficzamlok.
luxatio, onis, f. ibid. Ki-menyűlés, ficzamlás.
luxuria, æ, f. 582 Bujalkodás.
luxurioſus, a, um, ibid Bujálkodo.
luxus, ûs, m. 4 d. 852 Bujaság.

LY.

Lyceum, i, n. 737 őreg szabados tanulo hely, oskola.

lychnus, 743 Méts.
lychnuchus, 745 Gyertya, méts tarto.
lydius-lapus, 85 Proba kő.
lympha, 163 Viz.
lymphaticus, a, um, 805 Vizbe ugrándozni kivánkozo bolyokás.

lyra, a, f. 776 Kobor.
lynx, c. g. 3 d. 197 Hioz, hijuz.
lyncurium, i, n. 124 Hiuz gyanta.

M.

Macellum, i, n. 420 Mészár-szek, étek piacz.
maceries, ei, 380 Fal sövény.
macero, as, avi, are, 81 Fonnyaszt om, faggaszt om, 497 tőrőm.
machæra, æ, 701 Tőr, kard, handsár.
machinalis, e, a. ibid. Effele tsinálmányi.
machinor, aris, ari, 919 Szerzek, készétek.
machina, æ, f. 717 772 Szerszám, tsinálmány, éppület.
machinula, æ, f. 533 Szerszámotska.
macilentus, a, um, 278 Meg-őszt övérült, kartsu, fonnyatt.

mactatio, onis, f. 417 Meg-ölettetés, le-vágattatás, fel-mészároltatás, áldoztatás, őregbités.

macte & macti, voc: sing. & plur. 992 Jelessen, frissen, ismét: noszatehát.

macto, as avi, are, 420 Meg-ölöm, le-vágom, fel-mészárlő, áldozó, őregbité.

mactra, æ, f. 406 Sütő-tekenő, dagasztó-tekenő.

macula, æ, f. 268 Macula, motsok, szeny, ismét küssebség, szegénység.

maculo, as, avi, are, 741 Szennyezem, motskolom, makulálom.

maculosus, a, um, a. 197 Szennyes, motskos.

madefactus, a, um, adj. 935 Meg-nedvesittetet viztül, esőtül meg-ásztattatot.

madeo, es, ui, s. c. Nedvesedő, nedves vagyok.
madidus, a, um, a. 102 Nedves vizenyős.
madesco, is, ere, 103 Meg-kezdek nedvesülni.
mæander, dri. 622 Egy tekergő viz Frygiaban, melyről minden tekergős és nehéz dolgok Mæandernek mondatnak.

magalia, orum, n. pl. 411 Kunnyó, kalyibá, hajlék.
magis, adv. 368 Inkáb.
magister, tri, 676. 737 Mester, gondviselő.
magistratus, ûs, 4 d. m. 661. 687 Gondviselő, tiszt, tisztbéli személlyek.

magnanimus, i, m. 882 Szives, méész, bátorságos és nagy szivű, mély elméjű.

magnarius, i, m. 491 Nagy marhákkal kereskedő fő áros ember.

magnates, um, pl. 455 Tekéntetes fő embernek.
magnes, tis, m. 88 Magnes kő, ki az vasat hozzá vonsza.

magnificè, adv. 675 Nagyságoſon, fő modra, Uri módon, Pompáſon.

magnipendo, is, di, ere, 802 Nagynak tartom, nagyra bőtsüllőm.

magnitudo, dinis, f. 171 Nagyság, őregſęg.

magnus, a, um, a. 54. 676. 713 Nagy, őreg.

magus, gi, m. 988 Bőlts, őrdőngős, bűvős, bájos.

majalis, is, 184 Artány.

majeſtas, atis, f. 669. 681 Felſęg, méltoság.

major, us, 126. 426. 661 Nagyob, őregb.

majores, um, m. pl. 602 Eleink, attyáink.

majus, i. m. 780 Pűnkősd-hava.

majuſculus, a, um, 743 Nagyobbotska.

mala, æ, f. 249 Orcza, arcza, arczulat.

malacia, æ, f. 292 Tengeri tſendeſſęg, iſmét: Lágyság.

malagma, atis, m. 791 Lágyito ir, vagy kenet.

malè, adv. 292. 847 Gonoſzul.

maledico, is, dixi, ere, 893 Atkozom, ſzidom, gonoſzt mondok.

maleficium, ij, n. 184. 871 Gonoſz tſelekedett.

malevolus, a, um, a. 892 Gonoſz-akaro.

malignè, adv. 798 Gonoſzul.

malignus, a, um, a. 614. 669 Gonoſz indulatu.

malitioſus, a, um, a. 669 Gonoſz, tsalárd.

malleolus, i, m. 256. 257 Kalapátsotska, iſmét: új jövés az ſzőlő veſzſzőn.

mal-

malleus, i, m. 525 Pőröly, kalapats, verő.

malluvium, ij, n. 556 Moſdo, medentze.

malo, vis, ui, 895 Inkáb akarom.

malva, æ, f. 134 Málva fű; málva, papſajtya.

malum, i, n. 120. 123 Alma.

malus, i, f. 111 Alma-fa.

malus, i, m. 463. 799 Arbocz-fa, vitorla-fa.

malus, a, um, a. 360. 368. 974 Gonoſz.

mamma, æ, f. 253 Csőts, emlő.

mammula, æ, f. 253 Csőtsőtske, emlőtske.

manceps, ipis, c. g. 386 Más ember joſzágának perlője, avagy meg-vévője, Fukat, közös, árendás.

mancipium, ij, n. 610. 820 Rab.

mancus, a, um, a. 376 Tſonka, bénna.

mandatum, i, n. 867. 983 Parantsolatt,

mandibulum, i, n. 212 Al-kapcza.

mando, as, avi, are, 733. 961 Parantſolom, meg-hagyom.

mando, dis, di, ere, 267 Rágodom, éſzem.

mandra, æ, f. 412 Akol, jáſzol, ol.

mandragora, æ, f. 136 Natragulya, álomhozo fű, nagydrágula.

manduco, as, avi, 212 Eſzem.

manduco, onis, m. 284 Nagy ehető.

manè, adv. 40. 568. 576 Reggel.

maneo, es, ſi, 27. 589 Mulatok, maradok, lakom.

manes, ium, ibus, m. pl. 964 Meg-holtaknak lelke, jó lelkek, avagy pokolbéliek.

man-

mango, onis, m. 505 Lopot marhabol kufárkodó, martalotz, a' ki embert, lovat, és egyebet lop, s. el ad.

mania, æ, f. 297 Dühöſſég, eſznek el-veſzéſe, bolyokáſſág ſzeleſſég.

manica, æ, f. 512 Ruha ujja, zubbony, foſzlán; iſmét: mely vas.

manicæ, arum, f. pl. 668 Cſintſér, bilincs, iſmét: pántzél keſztyü.

manicatus, a, um, a. 512 Köntös ujjas, zubbonos, foſzlános, mely vaſas, iſmét: tſintſéres, bilincses.

manifeſto, as, avi, are, 975 Ki-jelentem.

manifeſtus, a, um, a. 995 Nyilván-való.

manipulatim, adv. 395 Markonként, r. Záſzlo allyá.

manipulus, i, m. 764 Egy marok, egy kéve, iſmét: egy záſzlo allya.

mannus, i. m. 451 Poroſzka, kis lovatska, tſiko.

mano, as, avi, are, 65 Szivárkodom, tsöpögdegelek, folyok.

manſito, as, are, 570 Eddegelem, rágodom.

manſvefió, eri, 158 Meg-szelidülök.

manſvefco, is, ere, 188 Idem. (tos.

manſvetus, a, um, a. 895 Szelid, engedelmes, alázatos.

manſus, a, um, a. 267 Meg-rágott, rágott örölt; iſmét: el-maratt.

mantica, æ, f. 486 Kettös, táska, iſzák, tariſznya.

manticularius, ij, m. 669 Erſzény metzö, metélö, taſka lopó, hamiſſító.

man-

mantile, is, n. 556 Kendö-keſzkenö, kendöruha.

mantiſſa, æ, f. 768 Szerzés, todalék.

manuari⁹, a, um, 86. 403 Kézi.

manubiæ, arum, f. 721 Pręda, vagy prędából árrolt pénz, nyereſęg.

manubrium, i, n. 558 Maroklatt, nyel.

manucodiata, æ, f. 144 Paraditſomi madara, (avag') lábatlan fetske.

manumiſſus, a, um, a 610 Szabadon-borsáttatott.

manus, ûs, 4. f. 260. 309. 610 Kéz.

manus dare, 950 Kezet adni, magát máshoz kötelezni, ſzövetſęget vetni.

manutergium, ij, n. 551. 556 Kéz törlö kezkenö.

mapalia, orum, n pl. 411 Kalyiba, kunnyó, Juhászhajlék.

mapella, & mapulla, æ, 559 Kendötske, aſztal keſzkenö.

mappa, æ, f. 553 Abroſz, keſzkenö.

marceſco, is, ui, ere, 106 El aſzok, fonnyadok

marcor, oris, m. 293 El-apadás, fonnyadás, aſzás.

marchio, onis, 686 Orſzág Capitánya, Hertzeg, lovagok Præfectuſſa.

marculus, i, m. 531. 540 Vas, és réz müveſek kalapatsa.

mare, is, 18. 73. 466 Tenger, nagy vizek öſzve gyüléſe.

mar-

marga, æ, f. 387 Fejér kréta ſzabáſu föld, mellyel az földet ſzokták ganajozni.

margarita, æ, f. 91 Gyöngy, Drága kö.

margo, ginis, m. 316 Széle akarminek, de kiváltképpen a' Pappyroſnak. 564. 741

marinus, a, um, 92 Tengeri.

maritimus, a, um, 200 Tenger-mellyéki; fel ſziget, köz-ſzigeth. 783

maritus, ti, m. 588 Férj, Féry, Férfi,

marita, tæ, f. ibid. Feleſég.

marmor, oris, n. 87 Márvány-kö.

marra, æ, 381 Gyökér aló, fü irtö, ágas és fogás kapa, iſmét: Gereblye.

marrubium, ij, 136 Peſtertſe-fü.

mars, tis, m. 41 Hadnak Iſtenének tartatott az Pogányoknak tévelygéſek ſzezént; néha az hadért-is vétetik, iſmét: edgyik az hét éghi, Planétáknak közzül.

marſupium, ij, 486 Erſzény, Tarſoly.

martes, tis, f. 209 Neſt.

martius, ij, m. 780 Böyt-máshó.

mas, maris, 135. 165 Férfi, Férfiu, Him.

maſculus, a, um, a. 199 Férfiatska, himetske, erös, fejfias.

maſſa, æ, f. 406 Tiſzta, minden az mit edgyben dagaſztanak.

maſtigia, æ, m. 917 Oſtorozáſra méltó.

maſtyche, es, f. 124 Lentiſcus fának az levele, avagy enyvezö és illatozo gyanta.

mataxa, æ, f. 219 Selyem.

mate-

materia, æ, f. 21. 527 Materia, afnyai dolog, minden a miböl valami léſzen.

materiarius, i, 533 Epületre való dolognak faragoja.

materiatus, a, um, 536 Materiából ſináltatott.

mater, tris f 598 Anya.

materfamilias f. 609 Tſeledes gazda aſzſzony.

matertera, æ, f. 603 Anyam nennye, vagy örſe.

mathematicus, a, um, 755 Az ki a' Mathematikat, az az a' bizonyos erösſegekből, és meg-mutatásbol alló tudománt jol meg tanulta.

matricula, æ, f. 650 Layſtrom, melyben, az ember nevét irják.

matrimonium, ij, n. 589 Házaſſag.

matrix, cis, f 496 A zſzonyi állatnak méhe, fogantató helye, Madra, Burok, vagy akarmi fayzó magzó, állat iſmét: ſzüléſre és ſzaporitáſra fogadott aſzſzony.

matrona, æ, f. 521 Tiſztes öreg aſzſzony, házas aſzſzony.

matta, æ f. 570 Gyékény.

mattea, (tya, teum,) 150 Edes pogátsa, béles.

matula, æ f. 573 Hugyó edény, vizellö edény Matula.

maturè, adv. 691 696 Erten, idején.

matureſco, is, ui, ere. 114 117 Meg érem.

maturo, as, 315 488. 886 Meg-érlelem.

maturus, a, um, 326 Ert, éret.

matutinus, a, um. 64 Reggeli, holyali.

maxilla, æ, f. 249 Al, ál-tsont, ál-kaptza.
maximè, adv. 75. 440 Fő-képpen, igen erőſſen.
maximoperè, adv. 661 Felette igen.
maximus, a, um, a. 190 589. 608 Igen nagy, leg-nagyub.

ME.

Meatus, ûs, m. 47. 622 778 Menés, járás, ſzivárkozás.
mechanicus, a, um, 377 Meſter ember, műves ember
medeor, eris, eri, p. c. 792 Orvoſlom, gyogyitom.
mediaſtin⁹, i, m. 431. 698 Alá valo, köz ſzolga.
medicamentum, ti, n. 318 795 Orvoſſág.
medicina, æ, f. 787 Orvoſi tudomány.
medicinalis, e, 136 Orvoſſági, orvoſlo.
medicus, i, m. 794 Orvos, gyogyito.
medietas, atis, f. 33. 758 Középben való középſég.
medimnus, 764 Mérték neme, fél véka, mina, ſzapu, tsöbör, mut.
mediocris, e, 11. 237 Közép, mértékletes.
mediocritas, atis, f. 797 Középſég, mértékleteſſég.
medioxumus, a, um, 641 Középſzerő,
meditor, aris, ari, 932 Gondolkodom, meg-gondolom.
meditullium, ij, n. 783 Az tartománnak közepi, iſmét: közép küllő, Tenger mellyike.
medium, ij, n. 251. 709 804 Köz, közép, eſzköz.
in medium, 564 Középre, köz helyre.

me dius, a, um, a. 262 273. 636 Közepső.
medulla, æ, f. 109. 407 Velő.
medullitùs, adv. 908 Mind velőiglen, mélyſégeſſen, háthatoképpen.
megiſtanes, um, m. pl. 686 Nagyságoſok, tekéntetes ſzemélyek.
mejo, minxi, ere, 269 Huddom, hugyom.
mell, llis, n. 53. 219 Méz,
melancholia, æ, f. 271 Komor kedv, emberbe nehéz kedvet indito nedveſſég.
melanthium, ij. n. 136 Fekete koriander, gith nevű fű.
meleagris, idis, f. 250 Indiai tyuk.
meles, is, f. 708 Hörtsök.
melilotus, i, f. 136 Saffrány ſzinű, kövi fű.
melior, us, a. 889. 899 Job, jobb.
meliſſa, f. 136 Méh, avag méh fű, iſmét: egy néhány főalſzſzonyok neve.
melites, æ, 442 Mézes bor, édes muſt.
melligo, inis, f. 53 Oly lév, mellyet az méhek a fákrol, és virágrol ſzinak.
meliſo, onis, 384 Méhekkel báno, méhek gond-viſelője.
melodia, æ, f. 773 Az éneknek ékes notája, muſika nota, édes éneklés.
melolontha, æ, f. 223 Lo daras, bögöly.
melon, onis, 123 Görög dinnye.
membrana, æ, f. 241. 731 Hártya, lantorna, pargamina.

membrum, i, n. 242. 511 Tag.
memini, eram, 348 Meg-emlekezem, reá emlekezem,
memoria, æ, f. 190. 345. 733 Meg-emlekező, elme.
memor, oris, (à mente) ibid Meg-emlekező.
memoro, as, are, 349 Emlitem, elő számlálom.
menda, æ, 734 Vétek, hiba, gants.
mendacium, ij, n. 913 Hazugság.
mendax, acis, o. ibid Hazug.
mendicus, i, 874 Kóldus, kuldus.
menianum, n. 546 Oly épület, kinek az alsó része kűllyebb áll, ház fedélnek ereszsze.
mens, tis, f. 353. 823 Elme, ész, értelem.
mensa, æ, f. 553 Asztal.
mensarius, ij, m. 865 Pénz váltó, ismét asztalos.
mensis, is, m. 33. 231 Hó, vagy Holnap, gonap.
menstruum, ij, n. 231 Aszszonyi hó, aszszonyok holnapos, betegsége.
menstruus, a, um, 611 Minden hólnapi.
mensor, oris, m. 762 Mérő.
mensura, æ, f. ibid. Mérés, mérték.
mensuro, as, avi, are, 504. 757 Mérem, meg-mérem.
mentagra, æ. f. 286 Szeplő, fekete szeplő.
menta, æ, f. 135 Ménthafű.
mentigo, inis, f. 286 Koszmó, var, apro barom száján, ajakán termő gonosz fekély.
mentior, iris, itus sum, iri, 913 Hazudok.

men-

mentum, ti, n. 251 Al, áll.
meo, as, are, 269 Mégyek, járok.
mephitis, idis, f. 328 Dohosság, nehéz szag.
meracus, a, um, 444 Elegyitetlen, tiszta szin.
meracior, us, 82 Elegitetlemb, tisztab, szinesb, ismét vigbaban, borosabban.
mercatura, æ, f. 490 Kalmarság, vasarlás.
mercator, oris, ibid. Kalmár.
mercatus, ûs, 4. m. 491 Vásár, sokadalom, sokadalmos hely, vasárlás.
mercenarius, a, um, a. 386. 534 Berefi.
mercenarius, ij, m. Béres.
merces, edis, f. ibid Bér, jutalom.
mercimonia, æ, f. 491 Aru,
mercimonium, ij, n. 493 Idem.
mercor, aris, ri, 494 Vásárlok, vészek.
mercurialis, is, f. 136 Has tisztito fű, Mercurius füve.
mercurius, ij, m. 39. 51 Edgy tsillag a' Plánéták közzül, ismét: kalmárkodásnak, szollásnak, tólmátsolásnak. Istenének tartották az tévelygő pogányok, (juppiter fia) Istenek postája másképpen.
merda, æ, f. 1 d. *muribus danda,* 268 Gané, ganéllás, szar.
merenda, æ, f. 568 Osánna.
merendo, as, are, ibid. Osonnat észem, eledelért szolgálok.
mereor, ui, & itus sum, eri, 623. 870 Meg-érdemlem.

meretrix, icis, f. 827 Tisztátalan személy, parázna, kurva.
merges, itis, m. 396 Buzákéve, marok.
mergo, si, ere, 71 El meritem.
mergis, i, m. 151 Buár.
meridianus, a, um, 574 Déli.
meridies, ei, m. 88.568 Dél.
meridionalis, e, a. 56 Déli.
meritò, adv. 871 Méltatlan.
meritorius, a, um, a. 455 523 Erdemlet, mélto.
meritum, i, n. 631 Erdem.
merops, opis, 155 Parti fetske, kŭllŏ.
merula, æ, f. 153 Rigŏ,
merum, i, n. 822 Tiszta bor, szin bor.
merus, a, um, a. 820 Tiszta, tsupa, merŏ.
merx, cis, f. 104.493 Aru, kalmar marha.
mesaraicæ, arum, f. pl. 268 Oly erek az gyomorban, mellyek, az meg-emésztetet éteknek jo nedvessęgét alá botsáttyak az majra.
mesenterium, ij, n. 277 Bél-kŏzŏt valo temérdek inas lántorná.
mesonauta, æ, m. 698 Kŏzep evezŏs.
mespilum, i, n. 120 Nospolya.
messis, is, f. 395 Aratás.
messor, oris, m. ibid Arató.
meta, æ, f. 404.946 Tzél, tárgy, ismét: liszt-válu, széna baglya, hegyes asztag.
metallum, i, n. 85.94 Erts.

mete-

meteorum, i, n. 48 Fen az égben termŏ essŏ, jég és egyéb élémentomok, s-termések.
methodus, i, f. 750 Rŏvid ut az Tanuságban *i.e.* az tanitásban és tanulásbã.
metior, iris, iri, mensum, 762 Meg-mérem, határozom.
metoposcopus, 951 Homlok és ártzulat megnézésębŏl jŏvendŏlŏ.
metor, aris, ari, 704 Határozok, mérŏk.
metreta, æ, f. 763 Ako, mint edgy 36, vagy 64 itzés mérték.
metropolis, is, f. 675 Fŏ várossa valamely vidéknek, tartománynak, Annya város.
metrum, i, n. 754 Mérték, ismét: Vers.
metuo, is, ui, ere, f. 366 477 Félek.
metus, ûs, m. 366 Félelem, Félés.

M I.

Mica, æ, f. 225 Akarmi morsalék, ismét: fŏvenyben fęnlŏ kŏvetske.
mico, are, s. c. 89.274 Tsillámlom, villámlom, ottan ottan mozgok.
microcosmus, m. 227 Kis világ, tudni illik az ember, kiben ábrázoltaték az egész világ.
migro, as, avi, are, 958 Kŏltŏzŏm, hordozkodom, portékástul valahová mégyek.
miles, itis, c. g. 695.723 Vitéz katona, vitézlŏ nép.
militia, æ, f. 705 Vitézsęg.
milium, ij, n. 127 Kŏles.
mille, indecl. n. g. 982 Ezer.

Millefolium – Egérfarb. V 4

milli-

milliare, is, n. 762 Mély föld, mért föld, avagy, ezer lépetsoi föld.

millus, i, m. & millum, i. n. 410 Eb nyakára való örv.

milvus, i, m. 148 Héja, Kánya.

mimus, i, m. 952 Más ember erköltsének szolálásának mesterséggel való tréfás követője.

mina, æ, f. 495 Száz drachmából, álloszám, avagy font.

mina, arum f. pl. 883 Fenyegetés.

mineralis, e, a. 104 Kin essös bányából ásot sikeres veres agyag.

minerval, alis, n. 727 Tanétásért való jutalom Tanéró bér: Schola Mesterés Præceptor jutalma, bér.

mingo, xi, ere, 824 Huddozom, huddom, vizetlem.

minimè adv. 117. 606 Semmiképpen nem.

minimùm, adv. 779 903 Egy igen keveſſé.

minimus, a, um, a. 262 Leg kiſſebb.

miniſter, tri, m. 636 Szolga, segétü, Pap.

miniſterium, ij, n. 628 Szolgálatt.

miniſtrator, oris, m. 653 Szolgaló.

miniſtro, as, avi, are, 633 Szolgálok, szólgáltatok.

minium, ij, n. 337 Miniom, kén. esös bányából ásot jo illatu sikeres veres agyág.

minor, aris, A & D 893 Fenyegetem.

minor, us, a. 136. 199 Kiſſebb.

minorennis, e, a. 606 Kiſſebb-idejü.

minuo, is, ui, ere, 872 Kiſſebbitem.

minurio, is, ire, 160 Vereb modra tsiripelek, dudolok.

minùs, adv. 306. 594 641. 767 Kevesbe, nem annyira.

minutal, alis, n. 421 Vágot paré (avagy) vagdalt tüdöbéli föt étek, Apritot bél.

minutim, & minutatim, adv. 635 Aprodonként, apronkint.

minutus, a, um, a. 971 Meg-kiſſebbittetett.

mirabilis, e, a. 103 Tsudálatos.

miraculum, i, n. 951 Tsuda.

micifice, adv. 57 Igen-tsudálatoſſon.

miror, aris, ari, d. 359 Tsudálom, tsudálkozom.

mirus, a, um, a, 8 Tsudás.

miſceo, es, ui, ere, miſtum & mixtum, 28 Elegyitem, zavarom, keverem.

miſer, era, um, adj. 912 Nyavalyás, nyomorult.

miſerator, oris, m. 997 Könyörülö, keserülö, szánakodó, száno.

miſericordia, æ f. ibid. Irgalmaſſág.

miſericors, dis, a. 912 Irgalmas, kegyelmes.

miſeror, aris, ibid. Keserülöm, szánom.

miſereor, eris, ibid Idem.

miſsile, is, n. 682. 712. 941 Hagyitó s. lövö dárda, szigonyos nyil, álhoz szoritó ideig, lövellö szerszám.

miſsio, onis, f. 723. 791 Küldés, botsátás.

miſſus, ûs, m. 565 Ölzve botsátás, eresztés, ismét: egy rendbél tál étek, egy fogás.

miſſus, a, um, a, 672 929. 941 Küldött, küldetett.

mitella, æ, f. 518 Papsüvegetske, kis szkofia, Beretrátska.

miteſco, is, ere, p. c. 310 Meg-szelédülök, szeligyülök,

mitigatio, onis, f. 671 Enyhités, engeszteles.

mitigo, as, are, 267. 791 Meg-enyhitem, engesztelé.

mitis, e, a. 895 Szelid, szelégy, engedelmes.

mitra, æ, f. 513 Püspök süveg, Szkofia, Beretra, ismét: léngyel süveg, és az aszszonyoknak nemü-nemü fö-kötöjök.

mitto, ſi, ſſum, ere, 195 435. 712. 935 Küldöm, botsátom, ereszlem.

mixtura, æ, f. 786 Elegyités, zavaros.

mixtus, a, um, a. 28 Meg-elegyittetet, zavartatott.

MO.

Mobilis, e, a. 848 Mozgó, ingó, álhatatlan.

moderatior, us, a. 565 Modosſab, mértékletesseb.

moderor, aris, ari, d. 818 Gubernalom, igazgatom.

modeſtè, adv. 876 Jó móddal, mértékletessen.

modeſtus, a, um, a. 830 Emberséges, alázatos, modos.

modicus, a, um, a. 849 Kisded, kitsiny.

modiolus, i, m. 457 Köblötsbe, Rotska.

modius, ij, m. 764 Köböl, negyed részvéka.

modò, adv. 728. 920 Most, mostán.

modulor, aris, dep. 754 Mértélem, notára éneklek.

modulus, i, m. 506. 773 Mérték, modotska.

modus, i, m. 22. 600 631. 843 Mod, mértékletesség.

mœchus, 827 Parázna

mœnia, um, n. pl. 613. 614 Város fala, kö fal.

mœreo, es, ui, & mœſtus ſum, ere, 371 Bánkodom, szomorkodom.

mœror, oris, m. 375 Szomoruság.

mœſtitia, æ, f. 371 Keserüség, szomoruság.

mœſtus, a, um, a, 440 Szomoru, keserves.

mola, æ, f. 403 Malom.

molaris, e, a. 267. 404 Malomi,

molaris, m. ſubſt. Záp fog.

molendinum, i, n. 267 Málom.

moles, is, f. 510 Nagy tereh, nehézség.

moleſtè, adv. 841 Nehezen.

moleſtia, æ, f. 835 Nehézség.

moleſtor, aris, 575 Meg-nehézittetem, nehézségem vagyon.

moleſtus, a, um, a. 207 Nehéz.

molimen, inis, n, 364 Igyekezet, vágyakozás, szándék.

molior, iris, iri, dep. 363 Igyekezem, valami nagy dologhoz fogok, kezdek, szándékozom.

molitor, oris, m. 405 Molnár.

mollio, is, ire, 123. 514 Lágyitom.

mollis, e, a. 101. 321. 587 Lágy, gyenge, puha.

molliter. adv. 453 Lagyon, gyengén, puhán.

molo, is, lui, ere, 405 örlök, meg-örlöm.

moloſſus, i, m. 410 Komondor, szeléndek, molossiai jo futo öreg eb, agár ismét egy Pes a' versben, ki három hoszszu syllabából áll.

momentum, i, n. 61.766 Edgy ſzempillantás, kis-mozdulátſotska.

momus, i, m. 838 A' ki maga ſemit nem ſzerez, minden más munkájában penig gántsottaló tsufalo, gunyolo.

monachus, i, m. 638 Egyedül élő barát.

monarcha, æ, m. 673 Egyedül uralkodo fejedelē.

monarchia, æ, f. ibid. Egyedül való uralkodás, egyedül edgy fejedelemſęge, edgy tulaydon uri fejedelemſęg.

monas, adis, f. 941 Edgyſęg, edgy.

monaſterium, ij, n. 638 Kalaſtrom, Monoſtor, iſmét: egy város neve Veſphaliában.

monedula, æ, f. 160 Tſoka.

moneo, es, ui, ere, itum, 899.922 Intek, intem.

moneta, æ, f. 495 951 Pénz.

monetarius, ij, m. ibid. Pénz verő.

monialis, is, f. 638 Apátza.

monile, is, n. 519 Nyaki draga ékeſſęg.

monitum, i, n. 729 Intés.

monoceros, otis, m. 191 Unikornis, egy ſzarvu állat.

monoculus, i, m. 283 Fél ſzemű.

monogrammus, i, m. 278 Meg-ősztövéredet, keskeny ember.

monopola, æ. 490, 491 Az ki valamit egyedül árul, és mindennek tőle kel vasárlani.

monopolium, li, n. ibid. Tulajdon árunak bottya.

mons,

mons, tis, m. 78.79 Hegy.

monſtro, as, avi, are, 262 Mutatok, mutatom.

monſtroſus, a, um, 8.240 Tsudás, tündéreſſęg.

monſtrum, i, n. 168 Tsuda, tündéreſſęg.

monumentum, i, n. 785 Emlekezetre valo dolog, meg-emlekezéſre emelt tſinálmány, koporſo.

mora, æ, 123 365.904 Késedelem, Várakozás,

moratus, a, um, 845 Meg-késſeltetett.

morbilli, orum, m. pl. 316 Himlő, tsets.

morboſus, a, um, a. 279 Beteges, betegſęges.

morbus, i, m. 294 312 Betegſęg. (pős.

mordax, acis, a. 450 Mord, maro, harapo, Csi-

mordeo, es, momordi, ſum, ere, 186 Marom, harapom.

mordicùs, adv. 560 Mardoſva, harapdalva.

moretum, i, n. 408 Fokhagymabol, fűből, téjből, ſaytból, borbol gyurot sűrő pogátſa.

moribundus, a, um, 956 Halo fęlben való.

morigeror, aris, ari, 686 Szót fogadok.

morigerus, a, um, a, 663 686 Szo fogado, engedelmes.

morio, onis, m. 680 Bolond, Ur bolondgya.

morior, eris, mori, 273 Meg-halok, gébedek.

mormolycejum, i, n. 239 Ijeſzgető, rettegető, kokos.

moror, aris, ari, 729.904 Késem, késſelem, mulatok, ismét: maradok.

moroſus, a, um, a. 832 Kedvetlen, erkőltsős, komor kedvű.

mors, tis, g. f. 668.965 Halál.

morſus, ûs, 4. m. g. 832 Harapás, marás.

mor-

mortalis, e, a. 957 Halando, halálós.
mortalitas, atis, 863 Halandoság,
mortarium, ij, n. 401 Mosár.
morticini, m. pl. 309 Tik szem, fel-tőrőt, el-holt hus, embernek az lábain.
morticinus, a, um, a. 328 Dőggel holt.
morum, i, n. 123 Szederj.
morus, i, f. 116 Szederfa.
mos, oris, m. 316 559 636 931 Erkőlts, szokás.
morem gero, is, ere, 899 Szot fogadok, engedek.
moschus, i, m, & moschum, i, n. g. 328 Péfma.
motacilla, æ, f. 158 Barázda billegető, leanka madár.
moto, as, are, ibid. Mozgatom, ingatom.
motº, ûs, 4. m. 32. 142. 241 Mozgás, indulás.
moveo, es, vi, ere, tum, 212 543. 661 Mozditom, mozgatom, inditom.
mox, adv. 531 Majd, majdán.
muccinium, ij, n. 250 Takony törlő keszkenő.
muceſco, is, ere, 400 Meg-peniszesülők.
mucidus, a, um, 329 Penifzes.
mucro, onis, m. 713 Fegyvernek éle, és hegye.
mucronatus, a, um, a. ibid Hegyefittetet, élefittetet.
mucoſus, a, um, a. 792 Taknyos.
mucus, i, m. 250 Takony, turha.
mugil, ilis, m. 166 Folyo vizi nagy fejű hal. (koltz)
mugio, is, ij, & ivi, ire, 181 Bőgők, bőmbőlők.

mulceo, as, ſi, 841. 896 Tőrőlgetem, enyhitem, szeliditom.
mulcta, æ, f. 667 Birság, Byrság.
mulctrale, is, n. 415 Fejő edény, défa.
mulgeo, es, ſi, & xi, ibid. Fejek, fejők, fejem.
muliebris, e, a. 521. 586 Aszszonyi, ismét: aszszony emberes, lágy.
mulier, eris, f. 596 Aszszony.
mulierarius, i, 827 Aszszony emberes.
mullus, i, m. 166 Hartfa, márna.
mulſum, i, n. 444 Borbol és mézből tsinált ital, mézes bor.
multifarius, a, um, a. 344 Sokfele, sokbeszédű.
multiloquium, ij, n. 839 Sokat szollás, tsátsogás, beszéllés.
multipeda, æ, f. 223 Sok lábu fereg: pap matskája.
multiplex, icis, a. 511 Sok féle, sok rétű.
multiplico, as, avi, are, 756 Meg-sokasitom, szaporitom.
multoties, adv. 469 Sokszor.
multùm, adv. 296 Igen fok.
multus, a, um, a. 355 568 Sok.
mulus, i, m. 460 Őszvér.
mundè, adv. 739 Tisztán.
mundities, ei, 578 Tisztaság.
mundo, as, are, 86 Meg-tisztitom.
mundus, a, um, a. 581 Tiszta.
mundus, i, m. 15. 227 995. 521 Ezvilág, ismét: aszszonyi ékesség.

mungo, is, xi, ere,	250	Ki-fuvom, ki-ſzivom, orromot ki-fuvom, tiſztitom.
munia, orum, n. pl.	886	Tiſzt, vagy, kŏſſęgi ſzolgálatt.
municeps,	619	Polgári méltoságbã vétetet.
municipium, ij,	*ibid.*	Tulajdon tŏrvényŭ, és igaſſágu varos, avagy falu.
munificentia, æ,	896	Bŏ kezŭſęg.
munificus, a, um, a.	850	Bŏ kezŭ.
munimentum, i, n.	720	Gyámol, erŏſſités, kerités, baſtya, palánk.
munio, is, vi, ire,	613.798	Erŏſſitem, bé-keritem.
munis, e, a. i. e. officioſus,	877	Tiſzt viſelŏ.
munitio, onis, f.	704	Meg-erŏſités, bé-kerités, baſtyázás, palánkozás.
munus, eris, n.	652.878	Ajándék, tiſz.
munuſculum, i, n.	877	Ajándékotska.
murana, æ, f.	168	Meny-hal.
murarius, ij,	526	Kŏ-mŭves.
muratus, a, um, a.	618	Kŏ falas, kerittetett.
murex, icis, m.	173.410	Tengeri tſiga, kinek vérével, veréjtékével az bárſont feſtik, bárſon ſzin, iſmét: vas ſulyon.
muria, æ, f.	73	Sos lév, ſos hal leve.
muriatus, a, um, a.	438	Sos vizben azot.
murmuro, as, avi, re,	194	Morgok, dŏrgŏk, zugolodom.
murus, i, m.	526	Kŏ fal.
mus, uris,	209.211.217	Egér.

muſa, æ, f.	738	Enek, vers, iſmét: tudomány, avagy az balgatag pogányoknak itéletek ſzerint az tudománynak Iſten aſzſzonya.
muſæum, i, n.	*ibid.*	Tanulo ház, iſmét: ſzép kŏvekkel ékeſittetet mŭ.
muſæolum, i, n.	746	Tonulo házatska,
muſca, æ, f.		Légy.
muſcarium, ij, n.	561	Légyezŏ.
muſcerda, æ, f.	211	Egér ſzar.
muſcipula, æ, f.	*ibid.*	Egér fogo.
muſculus, i, m.	241	Egeretske.
muſicus, a, um,	679.773	Muſikás, énekes meſter, vigaság ſzerzŏ.
muſcus, i, m.	134	Moh, fa moh.
muſſo, & muſsito, as, are,	914	Szuzogok, ſuttogok.
muſtela, æ, f.	166.209	Menyét.
muſtum, i, n.	440	Muſt, forratlan bor.
mutatio, onis, f.	973	Meg-változtatás, tſerélés, kŏltsŏn adas.
muticus, a, um, a.	127	Tſonkéttatot, bénnéttatott. Tar.
mutilus, æ, um,	376	Tsonka, Bénna.
mutio, is, ire,	885	Mottzanok, léhellem, lopva meg-ſuttanok, ſuttogok,
muto, as, avi, are,	411	Változtatom, tſerélem.
mutuo, adv.	464.592 856.861	Kŏltsŏn, Viſzontagsággal.
mutuo, as, avi, are, & mutuor, aris, ari,	862	Kŏltsŏnt adok, kŏltsŏn véſzek.

mutus, a, um, a. 289 Néma, ſzotalan.
mutuus, a, um, 628 Kőltsőn való.

MY.

Mygale, es, f. 209 Edgy állatotska, ki fęlig menyet, fęlig egér.
myinda, æ, f. 941 Oly jaték, melyben valakinek ſzemét bé-kőtik és tapogatva keres máſokat, Bukkos.
myops, opis, 283 Homályos ſzemű, vaklyos.
myrias, adis, f. 982 Tiz ezer.
myriſtica, æ, 132 Szeretſen dio.
myropola, æ, c. 796 Kenet aruló ſzadós, Patikáros.
mirothecium, ti, n. ibid. Kenet tartó.
myrrha, æ, 124 Myrrha, Arabián termő tſeméne, kiből jo illatu nedveſſęg fatsarodik.
myrthus, i, f. 123 Myrtus-fa.
myſtax, acis, f. 251 Bajuſz.
myſterium, ij, n. 641 Titok.
myxum, i, n. 745 Hal ſir, az mellyel a' tenger mellyékiek méts gyanant élnek.

N.

NÆ, *adv: affirm.* 934 Bizonyára, igen is.
nænia, f. 1d. 963 Halott ének, akarmi haſzontalan bő beſzéd.
nævus, g. m. 286 Velünk ſzületet gyarloság, fogyatkozás.

nam, conjunct. 45. 103 238 Nert, lám.
namq;, conj. 143 Mert, bizonyára.
nanciſcor, eris, 725 Találok, ſzerét téſzem.
nanus, a, um, 258 Tőrpe, lüki ember.
napellus, 137 Apró fekete bőrök.
naphta, æ, f. 104 Szurkos gyanta, tüzet hamar kapo ęnyves gyanta.
napus, i, m. 126 Karó répa.
narciſſus, i, m. 133 Narciſſus-fü.
narcoticus, 794 A' betégnek fajdalmat elvévő orvoſſág.
nardus, i, f. 135 Spikinárd.
nato, inf. nare, 143 Uſzok, uſzkálok.
naris, & nares, f. pl. 250 Kürtő, kemény, or lyukak.
narro, rare, 784 Beſzéllek.
naſcor, naſci, 227 Születem.
naſſa, æ, f. 428 Varſa, vész.
naſturcium, ij, n. 126 Torma fü, mellyet ſaláta helyet ſzoktak enni.
naſus, ſi, m. 249 Orr.
naſutus, a, um, 284 Orros, nagy orro, orrával günyolódo, kevély.
nata, æ, f. 593 Leány, leányom.
natalis, m. 779 Születésünk napja.
natalitia, n. pl. 779 Születés emlekezetes napja.
natatilis, e, 143 Vizben uſzhato.
nates, ium, ibus, f. pl. 258 Seg, alfel tómporai, pofai.
natio, onis, 3 f. 314 Nemzetſęg.
nativitas, atis, f. 3 d. 984 Születés.

natrix, cis, c.g. 3 d. 213 Vizi kigyó.
natura, æ, f. 22 Természet.
naturalis, e, 377 Természeti.
natus, i, m. 609 Szülöttem fiam.
navo, are, 861 Rajta igyekezem, serénkedem.
navalis, e, 700 Hajói.
navarchus, i, 463 Hajói sereg kapitánnya.
nauci, o g. indecl. 931 Dio hártyája, semmi rekellöség.
nauclerus, i, m. 464 Hajós mester.
naufragari, 466 Hajó töréssi veszedelemben forgani.
naufragium facere, 466 Hajo törést szenvedni.
navigabilis, e, 472 Hajoval meg-járhato viz.
navigare, 463 467 Hajokázni.
navigatio, onis, f. 3 d. 471 Hajokázás.
navigium, n. 471 Hajo szer, akar mi hajo.
navis, f. 3 d. 467 Hajo.
navicula, æ, 472 Hajotska.
naulum, i, n. 473 Hajo bér, réh bér.
nausea, æ, f. 468 Emelygéssel való okádás.
nauta, æ, m. 1 d. 463 Hajos, révész.
navus, a, um, 888 Serény, szorgalmatoskodo.

N E.

Ne, adv. 391 394 Ne.
ne, conjunct. 466 Hogy ne.
nebula, æ, f. 49 Kön.
nebulo, m. 3 d. 917 Hitván, rosz ember.
nec, conj. disjunct. 289 Sem, sem nem.

neco, are, 214 669 Meg-ölöm.
neceſſarius, a, um, 573 Szükséges.
neceſsè, adv. 538 Szükség, szükségesen.
neceſsitas, atis, f. 918 Szükség, kéntelenség.
neceſsitudo, f 3. ibid. Szükség, barátság.
nec, ne, 803 Avagy nem.
nec non, 518 Még, sőt.
necromanticus, a, 988 Hallottaktol jövendőt kérdező ördöngös.
nectar, aris, n. 996 Halhatatlanság.
nectere, Kötni, egybe foglalni.
nedum, conj. 811 Nem-hogy.
nefandus, a, um, 825 Mondhatatlan, iszonyu.
nefarius, a, um, 864 Iszonyu lator.
nefas, n. indecl. 846 Iszonyu latorság, nē szabad.
nefaſtus, a, um, 658 Mondhatatlan lator, gonosz
nefrens, dis, c. 185 Szopástol el-választatot süldötske, el-zullöt malatz.
nego. are, 811 Tagadom.
neglectim, 318 Meg-vetve, hátra hagyva.
neglectus, us, m. 4 d. 374 El-hagyás, meg-vetés.
negligens, o. 3 d. 886 Reſt, henyélő.
negligo, ere, 805 El-mulatom, el-henyélem.
negotior, ari, Kereskedem, kalmárkodom.
negotiator, oris, m. 3 d. 492 Kereskedő, áros ember, kalmár.
negotioſus, a, um, 888 Munkás, dolgos.
negotium, ij, n. 686 Munka, dolog.
nemo, inis, c. 3 d. 741 Senki.

833. 881

nempè, adv. 996 Nyilván, bizonyára.
nemus, oris, n. 189 Berek.
nephritis, idis, f. 306 Veſe fájás.
nephriticus, m. 794 Veſejü fájlalo.
nepos, otis, m. 604 Unoka.
neptis, is, f. 3 d. ibid Unoka leány.
nequam, g. o. 917 Semire kellő, galád, hitván.
nequaquam, adv. 815 Semmiképpen nem.
neque, conjunct. 289 Sem, ſem nem. (tőlem.
nequio, is, ire, 690. 894 Nem tehetem, nem lehet.
nequitia, f. 798 Gonoſſág, latorság.
neo, evi, ere, 498. 503 Fonok.
nervoſus, a, um, 753 Inas, erős.
nervus, i, m. 241. 702 In, ideg hur.
neſcio, ſcivi, 904 Nem tudom.
netrix, icis, f. 498 Fonó aſzſzony.
neuter, a, um, 600 Eggyik ſem.
neutiquam, adv, 833 Semmiképpen nem.
nex, necis, f. 610 Halál erőſzakkal való megőlés.
nexo, ui, are, 226 Kőtőgetem, foglaltatom.
nexus, ûs, m. 4 d. 245 Kőteleſſég.

NI.

Ni, conjunct. 84. 426 Hogy ha nem.
nicto, are, 226 Hunyorgatok, pillogatok.
nidifico, are, 146 Féſzket rakok.
nidor, oris, m. 3 d. 328 Egetſzag, petſenyeſzag.
nidus, i, m. 146 Féſzek.
nidulor, ari, 146 Eéſzket rakoſgatni, tſinálni.
nigella, æ, f. 236 Fekete Coriánder, fekete mák.

niger, a, um, 333 Fekete.
nigredo, inis, f. Feketeſęg.
nihil, n. 11. 810 Semmi.
nihilne, 3 Semmi neme,
nil, n. 859 Semmi.
nihilominus, 177. 363 Mind azon által.
nihiloſecius, ibid. Idem.
nihilum, i, n. 18 Semmi.
nimbus, m. 51 Zápor eſső, felhő.
nimirum, adv. 341 Nyilván, tudni illik.
nimioplus, Felette ſok.
nimis, adv. 816 Igen.
nimium, 52 Igen.
nimius, a, um, 354 Feletteb való.
ningo, is, ninxi, 50 Hávul eſem.
niſi, conj. 44. 170 264 Hanem, hanemha, mert, tſak.
niſus, ûs, 4 m. 713 Igyekezet, erőlkődés, karulj
nitedula, æ, f. 223 Ejjel, tündöklő bogaratska.
niteo, ere, 518. 532 Fénlem, tündöklöm.
nitor, eris, niti, 113. 481 Igyekezem, ſzepelkedem, valamihez támaſzkodom.
nitrum, i, n. 104 Salétrom.
nitratus, a, um, 703 Salétromos.
nix, nivis, f. 45 Hó.

NO.

Nobilis, e, 930 Nemes, eſméretes, jeles.
nobilito, are, 722 Meg-nemeſſitem.
noceo, es, cui, 569 Artok.
noctesco, ere, 36 El-ſetétőlők, el-éjjeledem.

noctu, adv. 149 Etzaka, éjjel, éjjelen.
noctua, æ, f. ibid. Bagoly.
nocturnus, na, um, 149 Ejji, éjjeli, Etzakai.
nocuus, a, um, 382 Artalmas.
nodus, i, m. 516 Tsomo, bŏtkŏ.
nodulus, i, m. 515 Tsomotska, gombotska.
nola, æ, f. Tsengettyŭ.
nolo, non vis. 360. 450 Nem akarom.
nolens, 871 Nem akarva.
nomen, inis, n. 3 d. 2 Név.
138. 866
nomenclatura, æ, 4 Nevezet.
nomenclatio, f. 3 d. 41 Nevezet, nevek ŏszve szám-
lálása.
nomino, are, Nevezem.
nominatim, 114 Nevenként, neve szerint.
non, adv. 93 Nem, ne.
nona, arum, f. pl. 81 Negyedik, vagy hatodik
napja minden hónak az elsŏ után, kit kalen-
dænak hinak.
nondum, adv. temp. 183 Még sem, nem még.
418
nonne, adv. 896 Nem-é.
non nihil, n. 141. 442 Valami, nem semmi.
nonnisi, 790 Hanemha.
nonnullibi, 78 Némely helyet.
nonnunquam, adv. 633 Néha, valaha.
norma, æ, f. 758 Mérŏ linea.
nos, pron. pl. 377, 516 Mi.
nosco, novi, scere, 855 Ismerem, esmérem.

nosse, 2 Ismérni.
nosocomium, n. 625 Isporály, nyomorékok háza.
nostras, atis, o. 135. 495 Mi hazánki, mi hozzánk va-
lo, tartozo.
noster, tra, trum, 37 Miénk.
nota, æ, f. 245 Jel, jegy.
notabilis, e, 504 Jegyezhetŏ. (szem.
noto, are, 781 Meg-jedzem, eszemben vé-
notarius, i, m. 652 Fel-jedzŏ, edgyet mást fel
iro deák, notarius.
nothus, m. 606 Fattyu, hamis.
notitia, æ, f. 355 Esméret.
notarius, a, um, 667 Esméretes, nyilván való.
notus, a, um, 339 Esméretes.
novacula, æ, f. 584 Beretva.
novale, n. 3 d. 388 Ugar.
novo, are, 640 Ujétok,
novator, oris, m. 3 d. ibid. Ujétó.
novellus, a, um, 440 Uj nevés, fiatal veszszŏ.
novem, adj. o. g. 41 Kilentz.
november, m. 3 d. 780 Szent andrás hava.
noverca, 600 Mostoha anya.
novissimus, a, um, 403 Utólso, leg-utolso.
novitius, a, um, 655 Uy.
novus, a, um, 219 Ujj.
nox, octis, f. 987 Ejj.
noxa, æ, f. 822 Vétek, bŭn.
noxia, f. 658 Bŭn, vétek.
noxius, a, um, 812 Káros, ártalmas.

NU.

Nubo, nupſi, bere, 591 Férhez mégyek.
nubes, is, f. 49 Felhő, felleg.
nubilis, e, 589 Férnek adhato, el--ado le-
nubiloſus, a, um, 64 Felleges, felhős. (ány.
nucifrangibulum, 121 Dio tőrő.
nucleus, i, m. 121 Dio béli, akarmi keminy haju gyümőltsnek magva.
nudè, adv. 621 Mezételenül.
nudus, a, um, 139 Mezételen.
nuditas, atis, f. 3 d. 509 Mezételenſęg.
nugll, arum, f. pl. Hazugság, hivság.
nugator, oris, 3 d. 838 Hazudozo, hivság ſzollo.
nullus, a, um, 151. 332 257 Senki, edgyſem.
num, adv. 478 Vallyon, nemé.
numella, æ, f. 668 Njakkaloda, belints, tſintſer.
numen, inis, n. 644 Iſtenterő, akarat.
numero, are, 972 Számlálom, olvaſom.
numeroſus, a, um, 840 Szamos.
numerus, i, m. 757 Szám.
nummus, i, m. 395 Pénz.
numne, adv. 873 Avagy nemé?
nunc, adv. 522. 821 Moſt, moſtán: (detem
nuncio, are, 64 Meg-izenem, hirré adő, hir-
nuncius, m. Poſta, hir mondo, hir.
nuncupo, are, 60 Nevezem.
nundinæ, arum, f. pl. 491 Sokadalom.
nunquam, adv. 63 Soha, ſoha nem.
nunquis, a, id, 873 Vallyon kitsoda.
nuper, adv. 346 Minap.

nupta, æ, f. 594 Menyetske.
nuptiæ, arum, f. pl. 592 Menyegző.
nuptialis, e, 754 Menyegzői.
nurus, ûs, f. 4 d. 593 Menyem, menyed.
nuſquam, adv. 477 Sohol. (galok.
muto, are, 352 Integetek, dőléfre hajoldo-
nutrio, ire, 30 Nevelem, taplálom.
nutrimentum, Fledel, táplálat.
nutrix, icis, f. 5 d. 239 Dajka.
nutus, ûs, m. 4 d. 971 Akaratnak intéſſel jelentéſe.
nux, ucis, f. 3 d. 121 Diofa, dio.
nux miriſtica, 132 Szerentſen dio.
nux pinea, 122 Fenyő dio.
nyčticorax, acis, m. 194 Ejjeli holló.
nympha, æ, f. 591 Meny aſzſzony.

Nympha --- O. Visi tőle.

O, *adv. & Interj.* 957 Oh.
ob, præp. 481. 863 Ezt, azért, miért.
obba, æ, f. 564 Fa Palaczk, légel, Tſoban.
obdo, ere, 542 Belé-zárom, belé rejtem.
obdormio, ire, 576 El-aluſzom.
obduco, cere, 319 Bé-vonſzom, buritom.
obedio, dire, 608 Engedek, ſzót fogadok.
obediens, o. 3 d. 901 Engedelmes, ſzó fogadó.
obeliæ, arum, f. pl. 409 Kaláts neme, mellyet az pogányok a' Bachuſnak ſzenteltek vólt.
oberro, are, 964 Budosom bolgok, tévelgek.
obeſus, a, um, 278 Potrohos, temérdek teſtű.
obſum, obeſſe, 881 Artok, ellene vagyok.

obex, icis, c. 542 Akadály, Zár.
obfirmo, are, 899 Reá erősítem, meg-általkodom. (hányom.
objecto, are, 877 Ellene vetekedem, szemére
objectio, onis, f. 755 Ellen vetés.
objectum, i, n. 769 Erzékenségnek tzéllya.
objectus, a, um, 246 Ellen veret.
obeo, ire, 983 Környöle járok, mégyek, meg-halok.
obiter, adv. 733 Imigy amugy, kordera.
obitus, ûs, 4 d. 594 Meg-halás, halál.
objurgo, are, 922 Meg feddem, dorgálom.
oblectamentum, i, n. 567 939 Gyönyörűség, gyönyörkötetés.
oblecto, are, 366. 940 Gyönyörköttetem.
obligo, are, 857 Meg-kötözöm, kötelezem.
obliquè, adv. 282 Félem, horgason, óldalaslag.
obliquus, a, um, 758 Horgas, fęlen hajlot, kajjáts.
oblitero, are, 347 El-törlöm.
obliteratus, a, um, 347 El törölttetet, el-kopot.
oblivio, onis, f. 3 d. 347 Feledékenség.
oblivíscor, sci, 349 El-feletkezem.
oblongus, a, um, 119 Hoszsu.
obnixè, adv. 873 Nagy-erőssen, alázatoson.
obnoxius, a, um, 681 Alája vettetett.
obolus, i, m. 495 Füllér.
oborior, ri, 467 Támadok, eredek.
obruo, ere, 865 El-buritom.
obryzum, i, n. 95 Finum arany.
obscenus, a, um, 826 Fajtalan.

obscuro, are, 42 Homályositom.
obscuratio, onis, f. ibid. Homályositas, homályosodás.
obscurus, a, um, 769. 149 Homályos.
obsecro, are, 873 Igen kérem, Istenért kérem, könyörgök.
obsecrò, adv. Kérlek.
obsecundo, are, 686 Engedek.
obsequor, sequi, 686. 813 Másnak engedek, szolgálok, szot fogadok.
obsequium, ij, 684 Szo fogadás, engedelmesség
obsecro, are, Bé-lakatolom, zárlom.
observo, are, 22 Eszemben veszem, eszemben tartom.
obses, idis, c. g. 3 d. 707 Kezes, zálogba valo személy.
obsessus, a, um, 718 Meg-szállot.
obsideo, ere, 717 Meg-szállom.
obsigno, are, 936 Meg petsętlem, bé-petsętlę
obsisto, obstiti, ere, 801 Ellene-állok.
obsoleo, ere, 680 Le-tétetem, ki-aggok.
obsoleścere, ibid. Le-tétetni, ki-aggani.
obsono, are, 432 Etelt vészek, készétek.
obsonator, m. ibid. Eledel vásárlo.
obsonium, ij, 432 Etel, eledel.
obsto, are, 804 Ellene állok, meg-gátolom.
obstaculum, i, n. 890 Akadály.
obstetrix, icis, f. 228 Bába.
obstino, are, 899 Meg-átalkodom, magomban el-tökillem.
obstinatè, adv. 813. 876 Vak-merő-képpen, meg-átalkodva.

obſtipus, pa, 284 Merő nyaku, farkas nyáku.
obſtragulum, i, 514 Fedél, pokrotz, ponyvá.
obſtringo, ere, 907 Meg-kőtőzőm, magomhoz kőtőm.
obſtructio, onis, 343 Bé-dugás, ſzorolás.
obſtruo, is, ere, ibid. Bé-dugom, akármi lyukat bé-dugok.
obtempero, rare, 176 Engedek, ſzot fogadok.
obtego, ere, 509 Bé-feden.
obteſtor, ari, 873 Igen kérem, eſedezem.
obtineo, ere, 561 Meg-nyerem.
obtingere, 483 Meg-történni, meg-eſni.
obtrudo, ere, 810 Rejá tolyom, tolyom.
obtundo, ere, 875 Meg-tompétom, életlenétem.
obturo, 446 Bé-dugom.
obtuſus, a, um, 95 Tompa, oſtoba.
obtutus, ûs, m. 4 d. 214 Nézés, tekintét.
obvenio, ire, 371 Történem, el-jövök.
obvecto, ere, 88 Eleibe forditom, ellenbe vetem.
obvius, a, um, 478 Szam előtt forgo, ottan-ottan elő fordulo.
obumbro, are, 745 Bé-árnyékozom.
obumbratio, onis, 42 Bé-árnyékozás.
obvolvo, ere, 277 Bé-takarom.

OC.

Occa, æ, f. 363 Borona, berená.
occare, 390 Boronalni.
occaleſco, ere, Munkátol tagombá, bőrömben meg-keményedem.

occa-

occaſio, onis, f. 804 Alkalmatoſſág.
occaſus, ûs, 4 d. 36 Nap enyészet, nap nyugat.
occidens, entis, m. 3 d. 34 Nap nyugat felé való réſze e' világnak.
occidentalis, e, 56 Nap nyugati.
occido, ere, à cædo, 794 Meg-ölőm.
occido, ere, a cado, Ki, avagy el-mulni, meghalni.
occipio, is, pi, ere, 919 El-kezdem, hozzáfogok.
occiput, itis, n 354 Főnek hátulſo réſze, nyak ſzirt.
occipitium, ij, n, ibid. Idem.
occludo, ere, 542 Bé-rekeſztem, bé-zárlom.
occulere, 147 El-rejteti.
occulto are, ibid. El-rejtem, titkolom.
occultus, a, um, 995 Titkos, el-rejtetet, alattomában valo.
occumbo, ere, 723 Meg-halok.
occupo, are, 686. 720 El-foglalom.
occupatio, onis, f. 929 El-foglalás, foglalatoſſág.
occupatus, a, um, 720 Foglalatos, el-foglalt.
occianus, i, m. 76 Az oceanum tenger.
ochra, æ, f. 704 Vérhenyő ſárga ſzin.
ocrea, æ, f. 481 Szekernye.
octavus, a, um, 43 Nyolczadik.
octiduum, i, n. 635 Nyolczad nap.
october, bris, m. 3 d. 780 Mind ſzent havá.
oculatus, a, um, 17 Szemes
oculus, i, m. 246 Szem.
ocymum, i, n. 235 Braſilium, ſzagos fű.
ocyùs, adv. 664 Gyorſabban, legottan.

OD.

odio-

odioſus, a, um, 874 Gyűlölſęges,
odiſſe, ab odi, verbum defect. 360 Gyűlölni.
odium, ij, n. 909 Gyűlölſęg.
odontalgia, æ, f. 298 A' kis gyermekek foga kelése miat valo fajdalmok;
odor, oris, m. 327 Szag, illát.
odoror, ari, 284 Szagolom, ſzagát érzem.
odoramentum, i, n. 587 Szagitó ſzerſzám.
odorator, odoris; m. 425 Szagolo.
odoratus; ûs, m 4 d. 424 Szaglás.
odorifer, era, rum, 133 Jo ſzaghozó, ſzerző.

OE.

œconomia, æ, f. 608 Házi gondviſelés.
œconomus, a, um, ibid. Házi gondviſelő.
œconomicus, a, um, ibid. Házi gondviſeléſre való.
œſophagus, i, m. 267 Gege.
œſtrum, i, n. 221 Fene bogár, marha czipő gonoſz bogár.

OF.

Offa, æ, f. 422 Falat.
offendo, ere, 908 Meg-bántom, belé ütközöm botránkozom: történetből reá találok.
offenſa, æ, f. 601 Meg-bántás, ſertés.
offendiculum, i, 834 Botránkozás, akadály.
offenſio, onis, f. 3 d. 760 Akadály.
offero, obtuli, ere, 641 Ajánlom, eleiben viſzem, áldozom.
officio, ere, 804 Artok.

officina, æ, f 378 Műhely.
officium, ij, n. 869 Tiſztelátorságos ſzolgálat.
officioſus, a, um, 901 Tiſztiben forgolodó, emberſęges, baratságos.
offucia, arum, 925 Tsalárd ſzin, kendőző ſzerſzám, ſzemfęnyveſztő ſzin.

OL.

Olea, æ, f. 111 Olaj fa.
olearius, a, um, 383 Olaj tſinálo, olajos.
oleo, ere, 327 Szagos vagyok, büdös vagyok.
olfacio, ere, 337 Meg-érzem, a' ſzagát ſzagolom.
oletum, i, n. 268 Ember ganéj: Olaj fás kert.
oleum, i, n. 383 Olaj.
olfactus, ûs, m. 4 d 327 Szagolás; ſzaglás.
olfactus, a, um, 341 Szagoltatot.
olim, adv. 398. 584 Régen valaha, hajdán.
olitor, oris, m. 381 Paréj áros, kertész.
olivum, i, n. 383 Fa olaj.
oliva, æ, f. 383. 566 Fa olaj dio, fa olaj gyümölts
olla, æ, f. 535 Fazék.
olor, oris, m, 3 d. 151 Hattyu.
olus, eris, n. 226 Paréj fű.
olyra æ, f. 129 Vadótz.

OM.

Omaſum, i, n. 267 őregbél, nagy hurka gömböcz.
omen, inis, n. 3 d. 974 Jövendélés, gonoſz vagy jó dolgot meg elein, megjelentő s jövendölő jel.

omentum, i, 277 Tsepesz háj, a' halnak alsó részében való béleket bé-burító kövér hartya.

ominor, ari, 363 Vélekedéssel jövendölök.

ominosus, a, um, 973 Valami gonoszt jelentö, jövendölö.

omitto, ere, 993 El-hagyom.

omnimode, adv. 800 Mindenképpen, mindenmodon.

omninò, adv 871 Szintén, mindenestöl fogva.

omnipotens, o. g. 3 d. 990 Mindenhato.

omnipotentia, æ, f. 18 Mindenhatoság.

omnis, e, 10.12.29 Minden.

omnis generis, 773 Minden fele.

ON.

Ononis, f. 134 Eke akadaly, ökör gus perje (fü.

onero, are, 469.703 Meg-terhelem.

onerarius, a, um, 469 Terehez való.

onocrotalus, i, m. 151 ökör bika.

onisçus, i, m, 223 Szamár szamár szinö szörös hernyö, pap matskája.

onus, eris, n 3 d. 457.461 Terh.

onustus, a, um, 721 Meg terheltetet.

onyx, ychis, c. g. 89 Onyx drága kö.

OP.

Opacare, 114 Meg homályositani.

opacus, a um, 769 Homályos, setétes.

opera, æ f. 9. 851 Munkás. (ra való.

operæ precium, datâ operâ, Nehéz munka, béri, munká-

872 Szánt szándékkal.

operam dare, 871 Valamiben munkalkodni

operam impendere, 9 Munkát el-töltteni valamin.

operam navare, 795.851 Munkálkodni rajta, benne.

operor, ari, 264 Munkalkodom.

operarius, a, um, 534 Munkás, mives, dolgos.

operatio onis f. 3 d. 790 Munkalkodás.

operculum, i, n. 535 Födö

operculo, are, 446 Bé-födöm, dugom, szédolö.

operio, ire, 54 Be-fedem, bé-lepem.

operior, iri, 904 Gyalázom.

operosus, a, um. 10 Igen munkás.

opes, um, f pl. 3 d. 849 Gazdagság.

ophtalmicus, i, m. 704 Szem gyogyitó orvos.

opicus, a, um, 842 Goromba tsuhya rusnya.

opifex, icis, m. 655 Mester ember, tsinalo, szer-

opificium, ij, n. 407 Tsinalmány, mü. (zö.

opilio onis, m. 3 d. 410 Juhasz

opimus, a um, 423 Kövér, siros.

opimo, are, 150 160 Meg kövéritem, hizlalom, sirozom.

opinor, ari, 725 Vélekedem.

opinatio, onis, f 3 d. ibid Véles, vélekedés.

opinio, onis f 3 d. 357 Idem.

opiparus, a, um, 565 Gazdagon készétet.

opitudor, ari, 906 Terhét segétem, könnyebé-tem.

opium, i, n. 137 Mák szemek, álom hozo orvosság.

operiet, ebat, uit, imper. Meg-lenni, szükség.
121, 393

oppidum, i, n. 618 Mezõ város, város.
oppidatim, adv. 491 Városonként.
oppilo, lare, 123 Bé-dugom, rekesztem.
oppleo, ere, 838 Meg-tõltõm, teli tõltõm.
oppono, ere, 243 Eleibe tészem, vetem.
opportunus, a, um, 471 Alkalmatos.
opportunitas, atis, 805 Alkalmatosság.
oppositus, a, um, 243 Ellenbe tétetet, vettetet,
opprimo, ere, 673 El-nyomom, meg-nyomoritom.
opprobrium, i. 833 Gyalázat, szidalom.
oppugno, are, 727 Ostromlom, vijom.
ops, opis, f. 3 d. 979 Segétség.
opto, are, 363 Kévánom, ohajtom.
optatus, a, um, 690 Kivánt, kivánatos.
opticus, a, um, 769 Látásra való, latást tanitó és segitõ mester.
optica, æ, f. & 2. n. pl. 769 Jol láthatásra tanitó mesterség.
optimates, tum, c. pl. 3. d. Nagy Urak, Fõrendek.
optimè, adv. 237 Igen jól.
optimus, a, um 442. 787 Igen jó, leg jobb.
optio, onis, f. 3 d. 806 Választásra való szabadság.
opulentus, a, um, 878 Dus gazdag.
opulentare, Igen meg-gazdagitani.
opus, g. o. ind 344. 724 Szükséges.
opus, eris, n. 3 d 207. 518 Munka, mü.
opusculum, i, n. 3 d. 14 Munkátska, müvetske.

O R.

Oraculum, i, n. 646 Isteni szozat, jelentés, felelet

ora, f. pl. 463 Messze valo határok, tengerig érõ határok, szél, vég.
oro, are, 632 Imatkozom.
oratio, onis, f. 632. 753 Imátság.
orator, oris, m. 3 d. 752 Ekesen beszéllõ, szószoló.
orbo, are, 868 Kedves dolgátul meg foszlom, árvájul hagyom.
orbatus, a, um, 283 Arvájul hagyator, meg foszlatot kedvességtõl.
orationem habere, 752 Valami dologrol ékesen beszélgetni, Orálni.
orbis, is, m. 3 d. 32. 553 Kerekség, világ kereksége, kerek tanyér.
orbis filaceus, 499 Fonál motréng.
in orbem bibere, 823 Kerekdéd, renden, szerrel, rendel iddogalni.
orbita, æ, f. 460 Kerék nyom, kerék vagás.
orbus, a, um, 283 Szemeitõl, avagy szerelmesitõl meg foszlatot.
orca, æ, f. 440 Cseber, általag, rotska, czet hal.
orchis, m. 3 d. 136 Vitéz fü, agár mony.
ordino, are, 693 Rendelem.
ordinatus, a, um, 623 Rendelt, rendeltetetet.
ordior, diri, 38 El-kezdem.
ordo, inis, m. 3 d. 655 Rend, szer.
organum, i, n. 775 Szerszám, organa.
orgia, æ, f. 762 Egy öl, vagy hat lab nyomni mérték.
orichalcum, i, n. 100 Velentzei sárga réz.

oriens, m. 3 d. 34 Nap kelet, nap nyugat.
orientalis, e. 56 Nap keleti.
orificium ij. 563 Edénnek tzája.
origanum, i, 136 Fekete gyapar.
origo, inis, f. 3 d. 292 Eredet.
orior, riri. 44 Eredek, támadok.
ornamentum, i, 518 Ek ſſég, tzifraság.
orno, nare, 518 Meg-ekeſitem.
ornatus, ûs, m. 4 d 453 Ekeſſég, ek ſſérés.
ornithoboſcium, vel Madar tartó hely.
ornithotrophium, 150 Madar ház óll.
ornus, i f 2 d. 111 Gyertyán fa.
orphanus, a, um, 606 Arva.
orthodoxus, a, um, 640 Igaz értelmű igaz tudományu vallású.
ortographicè, adv. 747 Igaz irásnak modgya ſzerent
ortus, ûs, 4 d. 35 Eredet, támadat.
oryza, æ. f. 127 Riskaſa.

O S.

Os, oris, n. 163. 920 Száj.
inos, Szemtűl ſzembe.
os oſſis, n. 241 Tsont, tetem.
oſcen, inis, c. 430 Szajával jövendőt énekléſſel jelentő madár.
oſcito, are, 352 Aſitok.
oſculor, ari, 599 Tsokolom
oſculum, i, n. 866 Tsok.
oſſeus, a, um, 192 Tsontos, tetemes.
oſſiculatus, a, um, 120 Tsontos, kemény magvu.
oſtendo, ere, 15 Meg mutatom.

oſtento, are, 840 Mutogatom, fitogatom.
oſtentum, i, n. 973 Tudás és jövendőt mutato dolog.
oſtium, ij. n. 542 Ajto.
oſtrea, n. pl. 168 Tengeri tſigák.
oſtrum, i, n. 173 Tengeri tſiga vér, mellyel bárſont feſtenek.
otior, ari, 887 Hivolkodom, henyélek.
otioſus, a, um, 897 Hivolkodo, henyélő.
otis, idis, 150 Tuzok.
otium, 886 Hivalkodás.
ovo, are, 721 örvendezek, vigadok.
oviſtus, a, um, 417 Juhi, juhol való.
ovis, f. 3 d. 410. 584 Juh.
oviparus, 160 Ikrás.
ovum, i, 147. 165 Tojomány, tojás.
oxalis, idis, f. 136. 326 Soska.
oxylapathum, i, 136 Ló ſoska, ſós lorum.

P.

Pabulum, i, n. 190 Abrak.
pabulatio, f. 706 Abrakulás, eleſség, abrak gyüjtés, abrakozás.
pacatus, a, um. a. 690 Békéltetet, tſendeſitteret.
paciſcor, ci, pactum, 689 Szegődőm, ſzerződőm, alkuſzom, fogadáſt fogadok, czimborálok.
paco, as, are, 230. 908 Békéltetem, tſendeſitem, enyhitem.

pactio, onis, f & pactum, i, n. g.	857	Fogadás tétel, meg-alkuvás, szegődés, szerződés, tselekedet.
pæan, anis, m.	721	Hálá ado ditsiret, ének.
pædagogus, i, m.	727	Gyermek tanito, Schola-mester.
pædor, oris, m.	579	Penyisseg, szenyvetseg.
pætus, i, m. & pæta, æ, f.	282	Keresztűl fel néző, sodorra néző.
paganus, a, um,	641	Kűl-főldi paraszt.
pagella, æ, f.	16	Kőnyvben valo leveletske.
pagus, i, m.	686	Falu.
pala, æ, f.	406. 414. 519	Sűtő lapát, ismét: gyűrűnek széleſſęge, avagy tete-je a' hol az kő áll.
palabundus, a, um, a.	314	Bujdoso, tévelygő, széllyel oszlo
palam,	810	Nyilván, szem látomást.
palanga, æ, f.	534	Rud, dorong, stőmpőly.
palatium, ij, n.	992	Királyi palota, Cancellaria, ismét: egy az Romai hét hegyek kőzzűl.
palatum, i, n.	788	Iny, fognak belső része.
palea, æ, f.	399	Polyva.
palear, aris, n.	181	őkőr nyakán s-torkán alá fűggő bőr.
palimpsestus, i, m.	742	Ki-tőrőlhető jegyző kőnyv, ismét meg vakart pargámi-(na.
palinodia, æ, f.	899	Viszsza éneklés.
palla, æ, f.	513	Aszszony ember palást.

palli-

pallium, ij, n.	517	Palást, kőntős, mente.
pallidus, a, um,	339	Sárga.
pallor, oris, m.	29	Sárgaság.
paliurus, i,	538	Tővisses szederj szabásu koro, medve talp fű.
palma, æ, f.	260	Tenyér, ismét: pálma fa.
palmarium, ij, n. subst.	733	Győződelem jutalma, jegye.
palmarius, a, um, adj,		Egy tenyérni hoszszu vagy széles, ismét: győzedelmi.
palmes, itis, m.	439	Szőlő veszsző
palmipes, edis, a.	151	Széles lábu, talpas.
palmus, i, m	762	Arasz.
palor, aris, d.	716	El-oszolk, szélledek.
palmator, oris, m.	925	Hizelkedő, tőrőlgető.
palpebra, æ, f	247	Szem szőr, szem héja.
palpito, as, are,	274	Mozgok, levegek, dobogok.
palpo as, are, Act.	322	Tapogatom, tőrőlgetem.
palpor, aris, ari, Pass.		
palpum, i, n.	925	Hizelkedés, sűrgelődés, apolgatás, tőrőlgetés.
paludamentum, i, n.	512	Királyoknak, Kapitányoknak adatott ruha, hadi cziffra őltőzet.
palumbes, is, c, g & palumbus, i m.	154	Vad galamb, őrvős galamb.
palus, i, m.	380. 721	Karó.
palus, udis, f.	68	To motsár, vizenyős hely.
palustris, e, a.	139	Tohelyi, Motsári, vizenyős helyi.

pam-

pamphagus, i, m. 820 A' ki mindent meg-eszik:
pampillum, i, n. 455 Korzi, a' kiben az lágy és gyenge emberek hordoztattyak magokat.
pampino, as, are, 432 Leveledzek, a' szőlő leveleit le-szaggatom.
pampinosus, a, um, a. 439 Szőlő leveles.
panacea, æ, f. 795 Minden fele nyavalyát gyo-
panaces, is, f. 136 Idem. (gyitó-fü.
pancreas, atis, n. 276 Az tüdő körül valo husus és inás ér-.
pandiculor, aris, ari, 352 Huzodozom, midőn, ülés, vagy fekvés után fel-kelek.
pando, is, di, ere, 107 Ki-terjesztem, ki-hirdetem.
pandus, a, um, a. 180 Széles, meg-hájlot.
pango, pepigi, pactum, 707 Lé-ütöm, öszve foglalom.
panis, is, m. 406. 554 Kenyér.
pannosus, a, um, a. 520 Poszlos, roszszas, szakadozott ruháju'
Panium, i, n. Tőrölve
pannus, i, m. 503 Poszto.
pansa, æ, 289 Széles lábu, talpás, táritopos.
panther, eris, m. 195 Him párducz, párdocz.
pantices, m. pl. 267 Kövér has, bél potroha, has menés.
panus, i, m. 503 Vetélőre, avagy tsőre tekert fonal, ismét: merigy, kemény kelevény embernek az nyakán, avagy ágyékján.
papa, interject. 945 Tsudalkozást jelentő ige, hasonlo szollás, mint: hiszem! boldog Isten.

papa-

papaver, eris, n. 137 Mák.
papilio, onis, m. 223. 226 Lövöldék, leppendék, pillango, lepke, ismét Sátor.
papilla, æ, f. 253 Tsetsbimbo, babug.
papula, æ f. 316 Sömör, bibirtsö, tarjagosság, kelevény.
papyrus, i, f. 975 Papyros Ægyptomban termő nád szabáso tsőmete, kire Papyros gyanant irtak az régiek.
par, paris, a. 154. 861 941 Feles, egyenlő, hasonlo.
paradisus, i, m. 509 Gyönyörüségges kert, paraditsom, Paraditsomi kert, ismét: Syriai Varas Damascushoz közel.
parallelus, a, um, a. 783 857 Egy aránt való linéa.
paralysis, is, f. 313 Gutta ütés.
paranymphus, 591 Leány kérő, Vő legény igazgato, Vő fely, Nyoszoló, Nasz nagy.
parapsis, & paropsis, idis, f. g 3 d. 434 Buritó tál.
pararius, ij, m. 492 Aruban vételben körben járó, szérző, interkafar.
parasanga, æ, f 762 Fél magyar mély föld mit-tenne, annyi köz, vagy valamivel több.
paraselene, es, f. 64 Hóld udvára.
parasitus, 680 Hiz-lkedő, Tányér nyalo, has keresö.
parcè, adv. 569 Fösvényen, szoros markuan, kemélve.

par-

parcimonia, & parſimonia, æ, f. 851 Mértékletesſęg, kéméllet, mértékletes kőltség.

parco, peperci, & ſi, ere, 893 Kedvezek, kiméllẽ, meg-botsátok, meg-tartoztatom.

parcus, a, um, a. 850 Főſvény, ſzoros marku, ſomfánál főző.

pardalus, i, m. 150.159 Fakuz nevű madár, ki az orrávala' diót fel-tőri.

pardus, di, m. 195 Parduçz.

parelius, ij, m. 64 Nap udvara.

parens, tis, c. g. 592.612 Szűleink, Atyánk, (vagy) Anyánk, (ſzerző, ſzűle, ſzűlő attya s-annya.)

parentalia, um, n. pl. 964 Szűleink halálárol emlekeztető Tor, lakodalom.

pareo, es, ui, ere, 684 Engedek, iſmét: meg-tézem

paries, etis, m. 527 Fal.

parietaria, æ, f. 136 Pőrje fű, kő ronto fű.

parietina, æ, f. 537 Romlot-fal.

pario, peperi, partum, ere, 147.598 Szűlők, ellem, tojok, iſmét: alkuſzom, ſzerződöm.

parippus, i, m. 454 Vezeték ló, rudas ló.

pariter, adv. 755 Egyenlőképpen.

parius, a, um, a. 88 Fejér alabaſtrom ſzinő.

parma, æ, f. 699 Kisded kerek pais, tatár pais.

paro, as, are, 408, 625 Kéſzitek, tſinálok.

parochus, i, m. 637 Egy házi ſzolga, pap, iſmét: oly tiſzt volt régen, ki az követeknek eledelt ſzerzet.

parochia, æ, f. *ibid.* Plébanuſſág, avagy valaki Prædikátorsága alat való nép.

paroxiſmus, i, 310 Hidegleléſi izzadás, ként éleſitő nevelkedés, reá inditás.

parrheſia, æ, f. 920 Szollásbã való meréſzſęg himezes hamozás, ſparlás.

parricida, æ, c. g. 669 Attyának gyilkoſa.

pars, tis, f. 24.253.270 586.691.705.795 Réſz, darab, falka.

partiarius, a, um, a. 386 Czimborálo, réſzes társ, paytárs.

particeps, ipis, g. o. 606 Réſzes.

particula, æ, f. 46 Réſzetske, darabotska.

partim, adv. 716 Réſz ſzerint, egy réſzint.

partior, iris, iri, 386.608 El-oſztom, darabolom.

parturio, is, ivi, i, e, 597 Szűlhetnék.

partus, ûs, 4. m. 185.598 Szűletes, ellés.

partus, a, um, adj. p. à pario. 847 Szűletőtt, elletőt, fiadzot.

parùm, adv. 824 Kitſinnyé, keveſſę.

parumper, adv. 312 Egy keveskorig.

parus, i, m. 156 Kis paris madár, mint a' ökörſzem, és az Czinege.

parvulus, a, um, 298 Kitſinyke, kiſded.

parvus, a, um, a. 156 Kitſiny, kiſded.

paſcha, atis, n. 648 Huſvét, iſmét: által menes.

paſco, avi, aſtum, ere, 189 996 Légeltetem, éltetem.

paſcuus, a, um, a. 411 Legeltetéſi.

paſſer, is, m. 160.169.334 Veréb.

paſſim, adv. 188 Széllel imit amott.

paſſio, onis, f. 294. 305 Belső es kűlső szenvedés fel haborodás, indulat.

paſſus, a, um, p. 120. 123 Szenvedet. ismét: ki terjeſztetet, feſzittetet.
(à pando) 169

paſſus, ûs, 4 d, m. 762 Lépes.

paſtillus, i, m. 586. 796 Gőmbölyég formára tsinált el morsolhato orvosság, kit a' patikában átulnak.

paſtinaca, æ, f. 124 Sarga répa, murok.

paſtinator, oris, m. 381 Kapás. szánto.

paſtino, as, avi, are, 439 Kapalok, szántok.

paſtinum, ni, n. 439 Négy águ vas kapa.

paſternus, idis f. ibid NB

paſtor, oris, m. 411 Pásztor, legeltető, lelki Pásztor.

paſtus, ûs, 4. m. 414 Etetés, legeltetés, barom étele.

paſtus, a, um, a. Legelterett, éteter.

pateſio, eres 995 Meg-nyilatkozom, ki jelentem.

patella, æ, f. 256 Tálatska, szélestál, ismét: fának gombaja, gőrtsős taploja,

pateo, es, ſ c. 614. 786 Nyitva vagyok, el érők.

patera, æ, f. 563 Cseréze, pohár.

pater, tris, 598 Attya, apa.

paterfamilias, m. 609 Tselédes gazda.

paternus, a, 508 Attyai.

patibulum, i, n. 668 Akasztó-fa.

pati-

patiens, tis, a. 890 Szenvedő, tűrő, beteg.

patientia, æ, f. 483 Tűrés, szenvedés.

patina, æ, f. 454 Tál.

patior, ti, paſſum, 33. 203 Tűrők, szenvedek, engedek.
742

patria, æ. f. 723 Hazánk, főlbűnk, haza.

patrimonium, ij, n. 852 Attyától maratt örökség, joszág, kereſes.

patrius, a um, a. 646 Attyai, haza ki.

paro, as, are, 799 Nemzek, szerzek, tsinálok.

patrocinium, ij, n. 660 Gondviselés, oltalom.

patrocinor, aris, ari, dep. 868 Oltalmazom, gondgyat viselem.

patronus, i, m, 660 Gondviselő, oltalmazo.

patruelis, is, c. g. 603 Attyám battyának, vagy ősének fia.

patruus, i, m. ibid. Attyám ősse, vagy báttya.

patulus, a, um, a. 563 Tagas szélyes, nyitva allo.

paucus, a, um, a, 967 Kevés, szűk.

paveſco, vi, ere, ſ c. 370 Félni kezdek.

pavidus, a, um, a. 450 Félénk.

pavimencum, ti, n. 551 Padimentom.

pavitus, a, um, 551 Padimétomoztatott, suljokkal tömött, paskaltatot.

paulatim, adv. 311 Lassan, gyengém.

paulopoſt, 439 Valami keveſſel az után; továbba.

paulus, a, um, a. 365 Kevés.

pavo, onis, m. 158 Páva.

pavor, oris, m. 370 Félelem, rettegés.

pau-

pauper, eris. a. 439. 625 Szegény, nyavalyás.
paupero, as, are, 853 Meg-szegényitem.
pax, acis, f. 693 Békeség
paxillus, i, m. 704. 775 Rud, poszna, tzövek, szeg.

P E.

Peccator, oris. m. 798 Bűnös.
peccatum, i. n. 667 Bűn, vétek.
pecco, as, are. 798 906 Bűnt részek, vétkezem.
pecto, xi, & pexui, ere, 503. 586 Fűsöllöm, etsellem, borostalom.
pecten, inis, m. 255 587 516 Fűsű, etset, borosta, ismétlant pengető.
pectus, oris, n. 273 Mell.
pecuarius, ij, m. subst 405 Barom őrző, marha s. tsorda pásztor.
pecuarius, a, um, a. ibid Baromi.
peculatus, ûs, 4 m. 867 Közönséges kintsnek avagy tarházнak meg-lopása.
peculiaris, e, a. 409 Kivált képpen való tulajdon, tulajdon jószági
peculium, ij, n. ibid. Munkával szerzet jószág tulajdon örökség,
pecunia, æ. f. 848 Pénz.
pecus, oris, n. 130 221 Barom.
pecus, udis f. ibid. Apro barom, barom fi.
pedamentum, ti, n. 439 Gyámol, támasz
pedarij, m pl 651 Itélő tanátsbéli személlyek, az kik sententiát nem mondanak, hanem a' másét jovallyák.
pedetentim, adv. 806 Lassan, lassan.

pedi-

pedica, æ, f. 430 Nyűg, béko, kaloda.
pedicularis, e, a. 218 Tetős, tetvi.
pedicularis, i, m. sc. morb. 312 Tetves betegség.
pediculus, i, m. ibid. Tetű, tető fereg ismét: gyümölts tsutkája szára.
pedissequus, a, um, a. 521 Fő Úr, avagy asszony után járo szolga, szolgáló, aprod.
peditatus, ûs, 4 m. 698 Gyalog, sereg.
pedo, is, pepedi, ere, 824 Hátol szelet botsátok, fingő.
pedum, i, n. 409 Pásztori bot.
pegma, atis, n. 622 Fa alkotmány volt, kire, az régiek bálványokat, és viselt dolgokrol tsinált képeket szoktak volt rakni.
pejero, (à juro) as, are, 834 Hamissan eskűszöm.
pejor, us, a. 295 Gonoszb, gonoszszab, roszab
pelagus, i, n. 146 Tengeri mélység.
pelecanus, i, m. 151 Ægyiptomi Pellicán, avagy Publicán madár: ki az kigyotul meg-ölletetet fiatskáit, az önnön maga vérével meg-hintvén, meg-éle szti, és eleveniti.
pellax, acis, 827 Tsalárd.
pellex, icis, f. 827 Házas emberrel paráználkódo kurva.
pelliceus, a, um, 209. 507 Kődmenes, béllet ruháju.
pellicio, is, exi, ere, 423 Hitegetem, tsalogatom.
pellio, onis, m. 507 Szőts.
pellis, is, f. ibid. Bőr.
pello, is, pepuli, pulsum, ere. 793 Üzöm, kergetem.

pelluceo, es, uxi, ere, 511 Által-világoskodom, által hatok.

pellucidus, a, um, 25. 769 Által világozo, által-ható világos.

pelluvium, ij, n. 556 Láb mosó edény.

pelta, æ, f. 699 Fél-Pais, gyalog pais, Tatár pais.

pelvis, is, f. 556 Medencze.

penarius, ij, m. & um, n. 431 Elestarto ház.

penates, um, m. pl. 987 A' pogányoknak, hazug költött házi Istenek.

pendeo, es, pependi, ere, 119. 765. 957 Függök, ismét: kételkedem.

pendo, is, ere, 621. 766 Meg-mérem, meg-hányom vetem, meg-fizetem, betsöllöm.

pendulus, a, um, a. 181 Függő, tsüggő, kételkedő.

pene, adv. 41 Tsaknem, majd.

penes, præp. 742 Mellete, melletted, mellettem.

penetrale, is, n, 998 Titkos, s-rejtek hely, belső kamora.

penetro, as, avi, are, 535 998 Bé-hatok, által hatok.

penicillus, & penicul°, i, m. Képiro etset, serte, seprütske, ruha tisztito etset.
penicillum, i, n. 770. 738

peninsula, æ, f. 783 Fel-sziget.

penitus, adv. 884 Tellyességgel.

penitus, a, um, a. 421 Farkas-farku.

penis, is, m. ibid. Fark, pöts, avagy a' férfiui szemérem test.

pen-

penna, æ, f. 143 Toll, penna.

pennipes, edis, a. 151 Tollas lábu.

pensiculo, as, avi, are, 803 Meg-fontolom, gondolom, hányom, vetem, visgálom, bötsüllöm.

pensilis, e, a. 473. 745 Függő, tsüggő, ismét: emeltsös hid.

penso, as, are, & pensito, as, avi, are, 766. 877 Meg-mérem, fizetem, meghányom vétem.

pensum, i, n. 498. 611 800. 802 Gusalyra, vagy rokkára, egyszer kötni való szösz, kender, len, ismét: akarmi szabott s-rendelt dolog, szakmány.

pentaphyllum, i, & on, n. 136 Sár fü, vagy öt levelő fü.

pentecoste, es, f. 648. 779 Ötvenedik nap az Kristus feltámadása után. Pünkösd.

penuarium, ij, n. 211 Eles, vagy eledelt tarto ház, Tárház.

penula, æ, f 481 Köppönyeg, esös üdőre való mente.

penuria, æ, f. 848 Szükség, szegénység.

peplum, i, n. 513 Konty, fökötő, homlok elő, före való.

pepo, onis, m. 123. 125 Sárga dinnye.

per, præp. 117. 242. 272 Által, rajta, meg. igen.

pera, æ, f. 486 Bür táska, kenyeres táska, iszák.

peractus, a, um, a. partic. 439. 470 El-végeztetet, meg-tsinált-tatott.

perago, is, egi, actum, ere, Véghez viszem, ki tsinálom, meg-tselekeszem. *525 633. 955*

peragro, as, 783 Meg-járom, budosom.

perca, æ, f. 167 Sigér, sügér hal.

percaco, as, avi, are, 824 (Tiszteséggel mondván) béganajozom, szarom, fosom.

percello, is, culi, ulsum, ere, 885 El-hajtom, el-verem, el-rémétem, el-üzöm.

percipo, epi, ere, 356 El-fogom, el-vészem, eszében vészem, értem, tudom, hallom.

percitus, a, um, a. 221 Igen meg-indult fel-rezzent, rázatott.

percolo, as, avi, are, 269 Meg-szüröm, tisztitom, ismét: igen gyakorlom, mivelem, tiszteletem.

percontor, aris, ari dep. 726. 836 Tudakozom, értekezem.

perculsus, a, um, a. 716 El-rémült, el-ájult.

percussio, onis, 317 Verés, ütés, tsapás.

percutio, ssi, ere, 187 Verem, ütöm, tsapom.

perdisco, is, didici, sc. 4 Meg-tanulom.

perditio, onis, f. 919 Veszedelem, nagy kár.

perditè, adv. 929 Veszettül.

perditus, a, um, a. 799 Veszet, el-veszett, meg-veszteget tetett.

perdix, icis, c. g. 150 Fogoly-madár.

perdo, is, didi, itum, 947 El-veszem.

perduellio, onis, 669 Fejedelem, vagy Város fejei ellé valo támadás, árultatás.

perduellis, e, a. ibid. Urának vagy Fejedelmének ellensége, árulója.

pere-

peregrè, adv. 481 Messze, idegen földön.

peregrinor, aris, ari, dep. 480 Idegen földön járok, bujdosom, szarándok vagyok.

peregrinus, a, um, a. 621 Idegen, jövevény.

perendiè, adv. 976 Holnap után.

perendinus, a, um, a. ibid Holnap után való.

perennis, e, a, 118 Eltig való, sok ideig tarto, örökös.

perenno, as, are, 125 Sok ideig tartok, élek, avagy valamivel birok.

pereo, is, ivi, ere, 972 El-veszek.

perfectus, a, um, 95 El-végeztetet, tökélletes.

perficio, is, eci, ere, 884 El-végezem.

perfidè adv. 919 Hitetlenül, hüti-szegettül.

perfidus, a, um, a. 816 Hitetlen, hitt szeget, ismét: igen hiv, hivséges.

perfluo, is, xi, xum, ere, 440 El-folyok, tsorgok, ismét: idestova, vonnattatom, tsapongok.

perfodio, is, di, ssum, ere, 248 Által utom, által szegezem.

perforo, as, avi, are, 527 Által furom, lyukasztom.

perfugium, ij, n. 663. 716 Nyugodalomnak helye, menedék hely.

perfunctoriè, adv. 733 Tunyán, szunnyadozva, elfutván, rajta, immel amal, hababurgyául.

pergamena, æ, f. 731 Pergaména, hártya, mely Pergamum városában találtatot.

pergo, is, rexi, ere, 886 Benne el-mégyek, menten mégyek, dolgomban el-járok.

pergula, æ, f. 546 Sétálo, folyoſo, tornácz, nézŏ hely, iſmét: Arunak ki-rakodo helye.

perhibeo, es, ui, itum, ere, 215 313 659 Mondom, vallom, hagyom, parantsolom.

pericardium, & on, ij, n. 273 Sziv borito hártya, ſzŭv hálo.

pericarpium, & on, ij, n. 120 Minden gyŭmŏltsnek héja, hártyája.

periclitor, aris, ari, dep. 465 Veſzedelemben forgok, valamit probálok.

periculoſus, a, um, a. 684 Veſzedelmes.

periculum, li, n. 321 394 883 Veſzedelem, iſmét: megprobalás, meg-kéſértés.

perimo, emi ere, 311 El-nyomaſztom, meg-ŏlŏm

perindè, adv. 531 867 Szinte ugy, ſzinte annyi, azonképpen.

period°, di, f. 41, 310. 747 Egéſz beſzéd, ſententia, iſmét: kŏrnyŭl valo járás.

periœce, & a, f. 783 Rŏvid ſumma.

peripheria, æ, f. 759 Kŏrnyék, kŏrnyŭl vitel.

periſcelis, idis, f. 514 Szár ékeſitŏ ſalávári, harisnya, avagy egyébſzárra tekeritŏ ékeſſég.

peripetaſma, atis, n. 954 Karpit, fedél.

peripneumonia, æ, f. 300 Nehezen lehellés, zugás, Tŭdŏnek fel-dagadáſa, gyuladáſa.

periſtereon, ei, n, 154 Szapora fŭ, vas fŭ, iſmét: galamb ház, galambucz.

periſterotrophium, ij, n. Idem.

periſtroma, atis, n. 571 679 Kárpi, tartot lepedŏ, kŏrnyŭl teritŏ, fal ekeſitŏ ſzŏnyeg.

periſtilium, ij n. 616 Oſzlopokkal ékeſittetet, épŭlet, oſzlopos kŏrnyékŏ hely.

peritia, æ, f. 355 Tudoſſág, Tudomány.

peritoneum, i, n. 307 Vékony de erŏs hártya, ki az hasban az tŏb bélt, bé fedi, és kŏrŭl fogja.

penitus, a, um, a. 476 Tudos, latott, hallot.

perjurus, a, um, a. 689 Hiti ſzeget, hitetlen, hamis eskŭvŏ.

perlego, is, ere, 740 Meg-olvaſom, által olvasŏ.

permaneo, es, ſi, ſum, ere, 981 Meg-maradok.

permiſtus, a, um, a. 267 Meg-elégittetett.

permitto, is, ſi, ere, 44 466 Meg-engedem.

permultus, a, um, a. 818 Igen ſok.

permutatio, onis, f. 822 Tserélés, el-váltás.

perna, æ, f. 421 Sodor.

pernicies, ei, 5. f. 822 Veſzedelem.

pernicitas, atis, f. 171 Gyorſaság, ſerényſęg, munkáſſág.

pernio, onis, m, 309 Lábnak hidektŏl való megvétele.

pernocto, as, avi, are, 483 Meg-halok, halok, egéſz ézakán vigyázok, virraſztok.

pernoſco, ovi, ere, 359 Igen jol meg-ésmérem.

pero, onis, m. 481 Botskor.

peroro, as, are, 752 Beſzédemet, vagy Orátiomat el-végezem, halgatoimat fel-gerjeſztem.

perpendiculum, i, n. 526 Egyeneſſęg, mérŏ onas ſinor

perperàm, adv. 800 Gonoſzul, hitvánul, roſzſzul viſzſzá fordultul,

perpes, etis, a, 344 Szűntelen való.
perpetro, as, avi, are, 799 Meg tselekeszem, művelem, tészem.
perpetuò, adv. 48. 838 örökké, mind éltig, szűntelen.
perpetuus, a, um, a. 242 Szűntelen való, egy-mástul függő, örökké való, örökös.
perplexus, a, um, a. 622 953 Kétséges, összve kötelezet, egybe zavart.
perrepto, as, avi, are, 211 Altal másztkálom, furkározom, által tsuszok.
perrumpo, is, rupi, ruptum 900 Rajta által török, rontok.
perse, 117 Magában.
persequor, eris, 424 üzöm, kergetem, öldözöm.
persevero, as, are, 897 Végig meg-maradok.
persicaria, æ, f. 134 Vizi bors, bolha fü.
persicus, a, um, a. Persiaibéli.
persica, orum, 120 Baraczkok.
persisto, stiti, ere, 897 Meg-állok, meg-maradok.
persolvo, is, vi, ere, 722 Meg-oldom, szabaditom, fizetem.
persona, æ, f. 870. 955 Személy, ismét: Al-ortza.
personatus, a, um, a. ibid Személlyes, tekintetes, szép ábrazatu, ismét: Al-ortzás.
personо, as, ui, are, 679 Igen zengek, zörgök.
perspicillum, i, n. 769 Oly üveg szerszám, az mely által távoly lévő dolgokat nézhetni.
perspicio, exi, re, 354. 356 Altal látom.
perspicius, a, um, 769 Nyilván való, világos.

perstо, as, stiti, are, 536 Meg-állok, maradok,
perstringo, is, xi, ere, 951 Meg-szoritom, szorongató: meg-fogom, tsalom.
persvasio, onis, f. 358 El-hitetés, el-hittel.
perterreo, es, ui, ere, 668 El-rettentem.
pertica, æ, f. 428 Rud, pozna.
percinacia, æ, f. 812 Meg általkodás, vakmerőség
pertinaciter, adv. 876 Meg-általkodva, vakmerő-képpen.
pertinax, acis, a. 503 Vakmerő, meg általkodott.
pertineo, es, ui, entum, 449 533 783 El-érek, hozzá, reá tartozom.
pertingo, is, igi, actum, 783 El-érök, meg-illetem.
pertranseo, is, ivi, ire, 542 Mellette által mégyek.
perturbo, as, avi, are, 362 Fel-háboritom, eszét veszetem, fel závarom.
pervagor, aris, ari, 41 Meg-járom, budosom.
perversitas, atis, f. 798 Gonoszság, viszszá fordultság (fordult.
perversus, a, um, 373 Gonosz, viszsza fordult, el-
pervestigo, as, avi, re, 749 Fel keresem.
pervicatia, æ, f. 876 Versenyesség, kemény nyakuság
pervicax, acis, a. 898 Kemény nyaku, versenyes, meg-átalkodot.
pervideo, es, di, ere, 852 Altal-latom.
pervinca, æ, f. 136 Téli zöld, Pervingh.
pes, pedis, m. 86. 204 215 257. 309. 651 Láb, ismét: Syllabaknak összve tétele az Versben.

pessimus, a, um, a. 864 Leg roszszabb, leg gonoszszab, leg aláb való.
pessulus, i, 542 Zár, zavár, kilints.
pessùm, adv. 468 Viszszául, talp alá, also részre
pessumdo, as, are, 177 Le tapodom, el tapodom.
pestifer, a, um, a. 328 Dŏg halál hozo, dŏgŏs.
pestis, is, f. 314 Merigy, dŏg-halál.
petaso, onis, m. 421 Oldal petsenje, diszno oldal
petasus, i, m. 481 Kalapos sŭveg, Pap sŭveg, széles szalma sŭveg.
petaurista, æ, m. 945 Levegŏ égbē magát fel fŭggesztŏ, szŏkŏllŏ, játékos.
petiolus, i, m. 119 Kŏrtvély, vagy alma tsutkája, gyŭmŏlts szára, ismét: lábotska.
petitio, onis, f. 659 Kérés, kŏnyŏrgés.
peto, is, ivi, ere, 693 873 Kérek, kévánok, kŏnyŏrgŏk, ismét: tsapok, ŭtŏk, hozzá kapok.
petorritum, i, n. 455 Szekér, kolya.
petra, æ, f. 78.200 Kŏszikla, ismét: város Siciliában.
petroselium, i, n. 126 Petreselyem.
petrosus, a, um, a. 77 Kŏsziklás.
petulans, tis, a. 183.612 Szilay, faytalan, vásott, Tsintalan.
petulcus, a, um, 182.183 Buja, fajtalan.
peucedanum, i, n. 136 Diszno kŏmény.
pexus, a, um, a. 503 Fŭsŏlt, fŭsŭllŏt.

PH.

Phagedæna, æ, f. 316 Fekél', vagy kelevény neme, melly az tsontig bé-észi magát, fęrges hus.

pha-

phalanx, ngis, f. 708 Négy szegŭ rendelt hadisereg.
phantasia, æ, f. 343 Látás, embernek elméjében forgo képzés, ábrázat.
phantasma, atis, n. 987 Alomi éjeli látás, jelenés, látot látás.
phantasticus, a, um, 805 Elméjében el-ragattatot, látási, képŭ.
pharetra, æ, f. 702 Tegez, puzdra.
pharmacopola, æ, m. 796 Patikáros, patikás.
pharmacum, i, n. ibid Orvosság, étetŏ kantá ir.
pharus, i, 627 Sziget az Ægyiptomi Alexandriánal, ismét: egy Torony ugyan otkin éjjel, égŏ szŏvetneket, metset, tŏttek ki, kire az hajosok aránzottanak; innét most-is minden szŏvetnekkel olajjal és gyertyával világositó épŭlet Pharusnak mondatik.
phaselus, i, m. & f. 471 Kŏzép hajo, ismét: akarmi hajas gyŭmŏlts.
phaseolus, i, m. 128 Tŏrŏk bab, tŏrŏk borso.
phasianus, i, m, 150 Him fáczán.
phasiana, æ, f. Nŏstén fáczán.
philologia, æ, f. 993 Ekes szolásnak szeretése, vagy kedvessęge.
philomela, æ, f. 993 Fŭlemile, filemŭle.
philosophia, 153 Bŏltsessęgnek tudománya,
philosophus, i, m. 992 Bŏtsessęgnek és igaz tudománynak szeretŏje, kivanoja, tanuloja, és tanitoja.
philtrum, i, n. 907 Szelemre gerjesztŏ, s étetŏ ezkŏz, kinek neve: Ierutánnám.

phily-

philyra, æ, f. 935 Harsfának belsŏ héja, kire irtanak az régiek, ismét: Papyros,

phlebotomia, æ, f. 791 Er vagás.

phlegma, atis, n. 272 Takony, torha.

phlegmone, es, f. 316 Izzaszto, hévlęges daganat.

phoca, æ, f. 168 Tengeri borju nevŏ hal.

phœnix, icis, f. 162 Phœnix madár, Sas szabásu Arabiai veres tollu madár: ki midŏn hat száz esztendŏt élt, magát meg-égeti, és az ŏnnŏn hamvából ujjonnan meg-elevenittetik.

phosphorus. i, m. 40 Hajnal hozo tsillag, világ hozo tsillag.

phrasis, is, f. 747 Szollásnak modgya, mi volta

phreneſis, is, f. 28 Bolondito hagymáz.

phrenitis, idis, f. ibid. Idem.

phrigius, a, um, a. & o, onis, m. 509.675 Selyem szŏvŏ.

phyſicus, a, um, a. 377 Természeti.

phyſicus, ſubſt, i, m. Természetnek értelmérŏl tanito mester, vagy tanulo tanitvány.

phyſiognomus, i, m. 951 Embert, kŭlsŏ tekintetiből, teste formájából, és ábrazattyából minemŏ erkŏltsŏ légyen, meg-esmérŏ mester.

P I.

Piaculum, i, n. 641 Tisztito áldozat, ismét: valamely gonosz tétemény, halálos vétek.

piatrix, icis, f. 644 Tisztito áldozattal báno aszszony.

pica, æ, f. 160.292 Szarka.

picatus, a, um, a. 506 Szurkos, szurkozot.

picea,

picea, æ f. 115 Szurkot termŏ fenyŏ fa.

pictor, oris, m. 770 Kép iro, festŏ.

pictura, æ, f. 679 Kéz irás.

pictus, a, um, a. 158 Irott, iratos képpel ékesitett

pietas, atis, f. 596.994 Kegyesség, Istenes élet.

piger, gra, um, a. 886 Rest, lusta, tunya, lajhó.

piget, uit, itum eſt, 873 Restellem.

pigmæi, orum, pl. 238 Apro népek Indiában, tŏrpe lŭki emberek: kik az Darú madarakkal tsatáznak.

pigmentum, i, n. 770 Kenŏ, festŏ, kenet, ismét: tsalárdság.

pignus, oris, n. 862 Zálog, zálag.

pigritia, æ, f. 887 Restség.

pila, æ, f. 470.538.941 Lapta, ismét: mosár tŏrŏ, hiá láb, rakot oszlop, golyobis, dárda.

pilentum, i, n. 455 Hinto szekér, kolya.

pileo, onis, m. 507 Sŭveg tsinálo.

pileus, ei, m. & um, n. 587.514 Sŭveg.

piloſella, æ, f. 534 Eger fŭl, szŏrŏs fŭ.

piloſus, a, um, a. 144 Szŏrŏs.

pilula, æ, f. 792 Pilula; kis golyobis formaju purgátiora valo orvosság.

pilum, i, n. 402 Három szegŭ vásas dárda.

pilus, i, m. 206.328 Szŏr, haj szál.

pimpinella, & pampinella, alias ſanguisorba, 136 Kerekdéd két águ hasznos orvoslo fŭvetske, az mely által, az nyil dárda, golyobis fájdalom nélkŭl az sebbŏl kiszitatatik.

pina-

pinaster, tri, m. 111 Vad fenyŏfa.
pincerna, æ, m. 564 Pohár-tŏltŏ, pohárnak, koltsár.
pinetum, i, n. 336 Fenyves, fenyŏ erdŏ.
pingo, xi, ere, pictum, 509 Képet irok, festek, vonogatom.
747 771
pingvedo, inis, f. 422 Kŏvérsęg, Sir.
pingvesco, p. c, ibid. Meg-kŏvéredem.
pingvis, e, a. 270 Kŏvér, Siros.
pinna, æ, f. 143. 546 Hal hátán való serte, keménytol, hegy tetŏ, ismét: tsiga hal.
pinso, ui, istum, ere 402 Sŭtŏk, ŏrŏlŏk, buzát tŏrŏk.
pinus, ûs, & i, f 122. 744 Fenyŏfa.
pipio, is, ire, 147 Madárfi modra sibogok, tsivogok, sivok, pisegek.
pipio, onis, m. ibid. Galamb fi s-egyéb madár fi modgyára sibogo állatotska, madarátska.
piper, eris. n, 132 326 Bors.
pirata, æ, m 485 Tengeri tolvaj, hajoi tolvaj.
piraticus, a, um, a. 468 Tengeri tolvajhoz tartozó.
piscatio, onis, f. 427 Halászás.
piscator, oris, m. ibid. Halász, haláros.
piscatorius, a, um, a ibid. Halászhoz tartozo.
piscina, æ, f. ibid. Halás tó.
piscor, aris, ari, d. ibid. Halaszok.
pisciculus, i, m. ibid. Halatska.
piscinalis, e, a. 167 Halas-Távi, halastoi.
piscis, m. 43. 163. 436 Hal.
pistachium, i, n. 123 Ægyiptomi dio.
pistillum, i, n. 401 Mosár tŏrŏ kŏlyŭ.

pistor,

pistor, oris, m. 406 Kenyér sŭtŏ.
pistrinum, i, n. 402 Sŭtŏ ház: malom, kŏlyŭ, buza és kŏlts tŏrŏ szerszám.
pisum, i, n. 128 Borso.
pitisso, as, are, 820 Iddogalom, vagy kostolás okáért borotskát és egyéb italt szŭrtsŏlŏk.
pituita, æ, f. 272 Takony, turha, nátha, nyálas vén.
pius, a, um, a. 976 Isten-fęlŏ, kegyes, jámbor, Istenes.
pix, picis, f. 334 Szŭrok.
PL.
Placabilis, e, a. 895 Engesztelhetŏ, tsendesithetŏ.
placenta, æ, f. 408 Béles, Rétes.
placeo, es, ui, ere, 361 Tettzem, kellek, kedves vagyok.
placet, impers. 586 Tettzik, kedve szerint vagyon.
placidè, adv. 903 Tsendesen, engedelmesen.
placitum, i, n. 979 Tetzés, végezés.
placo, as, avi, are, 908 Engesztelem, tsendesitem.
plaga, æ, f. 317. 56. 76 Tsapás, verés, ŭtés, kár, ismét: tenyér verŏ lapoczka, tulajdon hely ez világon, varrot lepedŏ.
plagæ, arum, pl. 425 Vadász hálo.
plagiarius, ij, m, 669 Szolga lopo és szolgálo leány el-hitetŏ, el-ado.
plagium, ij, n. 867 Szolgának, s-szolgálonak vagy akarmi embernek s-gyermeknek el-lopása.

pla-

plagula, æ f. 513. 935 Csapáſotska, varrot lepedőtske, károska.

plancæ, pl f. 380 Deſzka, avagy ſzéles lapos gerendák, az kiket hidakra ſzoktanak rakni, vagy az kikből Palánkot tsinálnak; (Palánk)

planctus, ûs, 4. m. 331 Siralmas panaſz, jajgatás, Ohajtás.

plancus, i, 289 Széles lábu, talpas.

plane, adv. 326 994 Szinte, tellyeſſéggel, tiſztán, nyilván, igyeneſſen.

planeta, æ, m. 32 Bujdoſo tſillag.

plango, is, xi, ere, 963 Jaj ſzoval ſirok, jajgatok, zokogok, iſmét: ütőm, verem, azmelyemet Sirtomban.

planities, ei, 5. f. 78 Igyenes főld, ſik mező, tér

plantago, ginis, f. 134 Uti fű. (hely.

planta, æ, f. 105. 257 ültetés, oltovány, paránta; iſmét: talp

plantarium, ij, n. 382 Oltoványi-kert, oltovány fiatal, plánta, ültetés; iſmét: ſzőlő ültetéſre való vermezés, butatás, homlitás.

planto, as, avi, are, 439 Palántálok, ültetek.

planula, æ, f. 532 Simito gyalu.

planus, a, um, a. 78 Sik, egyenes, nyilván való.

planus, i ſubſt. Hitető, tsalárd.

plaſtes, æ, m. 771 Főld mives, sár mives, fazekas. (nus fa.

platanus, i, f. 113 Ki-terjeſztetet levelű Platá-

platea, æ, f. 616 Ucza, udvár, tanátskozásra való hely; iſmét: neve egy tengerből dögöt ragadozo madárnak.

plaudo, ſi, ere, Tapſolok, örülök.

plauſtrum, i, n. 456 Tereh hordozoſzekér.

plauſus, ûs, 4. m. 331 Vigádás, öröm, tapſolás.

plautus, i, m. 289 Széles lábu, talpas.

plebejus, a, um, a. 455 Köz rendbéli, ſzegény, paraſzt rend közzül valo.

plebiſcitum, i, n. 654 Köz nép végezéſe.

plebs, ebis, f ibid Köz nép, köſſég.

plecto, xi, xum, ere, 669 Bűntetem, verem, meg-tőröm, ölöm, iſmét: öſzve fűzöm, akaſztalom, tekerem.

772. 776

plectrum, i, n. 776 Lant pengető, hegedő vono Czimbalom verő, peczketske, veſzſzőtske.

plenilunium, ij, n. 301 Hold tölte.

528

plenus, a, um, 273 Téli, tellyes.

plerique, pleræq, pleraq, adj. plur. 112 Többire minden.

plerumq, 294 689 Inkáb mindenkor.

pleuritis, idis f. 306 Oldal fájás.

plexus, a, um, 300 Fonyot, fűzőt.

plica, æ, f. 504 Fürt, rancz, Rét.

plico, as, ui, & avi, are, Ránczolom, takarom, öſzve

ibid. türöm.

ploratus, ûs, 4 m, 230 Sirás, ſiránkozás.

ploro, as, avi, are, 890 Sirok, ſiránkozom.

pluma, æ, f. 572 Pöly, pih; Tollatska.

plumeus, a, um, ibid. Pihes, pölyhös.

plumeus, a, um, 144 Tollas, pihes.

plumbum, 101 On.

pluo, is, ere, 50 Esőt esem, esem mint az eső.
plurimùm, adv. 617. 796 Igen nagyon, többire.
plurimus, a, um, a. 739 Igen sok, leg-több.
plus, uris, n. plures, a, pl. Több, többek, többen.
491. 596. 612. 963
plusculùm, 437 Többetskén.
plusquàm, adv. Többire, sokkal inkáb.
pluteus, i, m. 630 Oly deszkázot szerszám, mellyen az énekes könyvet ki-szokták terjeszteni, avagy oly dészkázot, hadi szerszám, azmely megől az várat ostromollyák, ismét: (Tárgy.)
pluvia, æ, f. 51 481 545 Eső.
pluvialis, e, a. 69 Esői.
pluvius, a, um, a. Idem.

PO.

Pollicator, oris, m. 676 Pohár-töltő.
poculum, i, n. 569 Pohár.
podagra, æ, 309 923 Láb kőszvény.
podex, icis, m. 268 Alfel, segg.
podium, ij, n. 546 Ereklye, sętálo helly, elől függő nézésre való épületetske, ismét: Pócz.
pœna, æ, f. 662. 823. 869 Bűntetés.
pœnitens, tis, 634 Fogyatkozásit meg-bánó, Pœnitentia-tartó.
pœnitet, impers. 907 Banom, bánod, bánnya.
pœnitentia, æ, f. 631. 989 Meg-bánás, Pœnitentiatartás.
pœnitudo, f. 367 Bánkodás,
poësis, f. 751 Vers iráſnak, szerzésnek modgya, tudománya.
poëta, æ, f. 754 Vers szerző, iro, költő, Poeta

poëtaster, tri, 2. m, 826 Vers iráſt kővető, Poetátska
polenta, æ, f. 444 Szalad, árpa lepény, törött sázot árpa béles, tsőrege.
polio, is, ivi, ire, 532 Mep-tisztitom, ékesitem.
polio, onis, ibid. Fegyver tisztito.
politia, æ, f. 649 Kőſſęg, Városi-rend.
polen, inis, n. 408 Buza liſztnek vizága, ſzine, langja.
polleo, ui, es, ere, 197 Erős vagyok, bővölködöm, hatható vagyok.
pollex, icis, m. 262 Hűvelyk, nagy uj: öreg ujja kéznek, vagy lábnak.
polliceor, eris, eri, d. 856 Igérem.
pollinctus, a, um, a. 959 Balſamommal meg-kenetet holt teſt, (vagy) el-temette.
pollubrum, bri, n. 556 Mosdo medentze. (tet.
polluo, is, ere, 827 Meg-ferteztetem.
polonus, i, m. 586 Lengyel.
polus, i, m. 31 Az égnek ſarka, egek tengelyinek két vége; ismét: az Ęégh.
polymitarius, i, m, 675 Tarka kárpitot és szőnyeget tsinálo meſter ember.
polypodium, ij, n. 136 Sz: Jánoskenyere, vagy illy nevő fűnek gyökeré.
polypus, odis, m. 285 Habarnicza; ismét: orban való sűly, kelés.
316
pomarium, ij, n. 379 Almás kert.
pomerium, ij, n. 614 Kőfal mellyike, keritės közi, belső része.

pompa, æ, f. 641. 960 Ekes kéſzűletű rend, pompás kéſzűlet, friſs pompa.

pomum, i, n. 326 Alma, lágy izű gyűmölcs.

pemus, i, f. 111 Alma-fa.

pondero, as, avi, are, 767 Meg-mérem, meg-hányom vetem.

ponderoſus, a, um, a. 95 Nehéz, térhes, ſulyos, fontos.

pondo, n. indecl. 765 Font.

pondus, eris, n. 767 Tereh, nehézſég, mérték.

ponè, adv. & præpo. 458 624 Hátul, meget.

pono, poſui, ere, 4. 624 Helyheztetem, téſzem, fogadáſra le-téſzem.

pons, tis, m. 473 Hid, Paló.

ponticulus, i, m. 615 Paló, Hidatska.

pontifex, icis, m. 643 Fő-Pap.

ponto, onis, 472 Rév hajo, hidas.

pontus, i, m. 336 Tenger.

popella, i, m, 951 Népetske, kőſſégetske.

popina, æ, f. 625 Kőz konyha, váras konyhája.

poples, itis, m. 256 Térd hajtás, térd vápája, térd alſo két in közi s. honallya.

popyſmus, i, m. & æ. n. 177. 451 Tapſolás, tsemtsegés, ló piſegetés, iſmét: tsattogatás, hitegetés.

popularis, e, a. 691. 841 Kőz, alá való, azon névhez, és néphez való.

populabundus, a, um, a. 706 Dulo, foſzto, puſztitó.

populatio, onis, f. 706 Puſztitás, foſztás, rablás.

populor, aris, ari, d. ibid. Puſztitok.

populus, i, m. 684 Nép, kőſſég, egéſz az váras (népe.

populus, i, f. 112 Nyár-fa.

porca, æ, f. 392 Barázda, barázda kőzi.

porcellio, m. 223 Sok lábu diſzno féreg.

porcellus, i, m. 185 Malacz, Süldő-diſznotska.

porcile, is, n. 413 Diſzno ólom.

porcus, i, m. 184 Diſzno.

poroſus, i, m. 407 Verétek ſzabáſu. lyukaſos.

porphyrites, is, m. 87 Egy jeles drága kő.

porrigo, iginis, f. 286 Főnek koſzmoja, korpaſſága koſzoſſaga, terjedő Var.

porrigo, (rego,) exi, ere, 564. 758 Oda adom, nyujtom.

porrò, conj. & adv. 864. 886 Továbba, ez után, késön, penig, oſztán.

porrus, i, m. & um, i, n. 131 Pár-hagyma.

porta, æ, f. 615 Kapu.

portatilis, e, a. 767 Hordozhato, vihető.

portendo, is, ere, 64 299 Jövendőt jegyzek, jelentek

portentum, i, n, 8 Tsuda.

porticus, ùs, 4 f. 616 Tornátz, palota, porticus.

portio, onis, f. 26 Réſz, darab.

portitor, oris, m. 472 Révéſz, vám, vagy bér ſzedő, tereh-hordozó.

portiuncula, æ, 558 Réſzetske.

porto, as, avi, ere, 586 Hordozom, viſzem.

portorium, n. 682 Rév-bér, hajo és akarmi tereh-bér,

portulaca, f. 526. 136 Kövér portfin.
portus, ûs, 4 m. 570 Rév, part, bátorságos hely.
posca, æ, f. 448 Tsiger, lőre, posſat ital vagy etzettel savanyitatot viz ital.
posco, is, popoſci, ere, 472 700 Meg kévánom, kérem.
poſitus, a, um, a. p. 732 Tétetőtt.
poſſeſsio, onis, f. 868 Birás, őrőkſég.
poſſeſſor, oris, m. 740 Biroja, s. Ura valaminek.
poſsibilis, e, a. 911 Lehetſéges.
poſsideo, (potis ſedeo,) es, edi, ere 686. 848 Birom, birtokomban vagyő.
poſſum, tes, ui, poſſe, 2 110 480. 687. 803 Meg lehet tűllem, tehetek, hatok, hetek, *in compoſitis.*
poſt, prep. & adv. 258 403. 752 Után, az után.
poſteà, 117 Annak utánna, oſztán.
poſteaquàm, 440 Minek-utánna.
poſterior, us, a. 252 Utolb, való, utolſob.
poſteritas, atis, 604 976 Maradék, utánnunk kővetkezendők.
poſterus, a, um, a. ibid. Kővetkezendő, az után való.
poſteri, orum, pl. m. ibid. Maradékink, utánnunk ſzűletendők.
poſthabeo, es, ui, ere, 840 Máſnál alábvalonak tartom, hátul vetem.
poſthàc. 976 Ez után.
poſthumus, a, um, a. 547 606 Attya halála után ſzületett.

poſti-

poſticus, a, um, a. 547 Hátulſo, utánna valo.
poſtilena, æ, f. 452 Farmatring, farhám.
poſtis, is, m. 541 Ajto fęl, ajto megi, ajtó ragaſztó.
poſtliminiùm, i, n. 868 Haza jövés, meg-jövetel.
poſtmodum, 396 Az után, annak-utánna.
poſtpono, is, ere, 840 Hátra vetem.
poſtquam, adv. 440. 801 Minek-utánna.
poſtremò, 45 Leg-utolſzor, végezetre.
poſtremus, a, um, 116. 780 Leg-utolſo.
poſtridiè, adv. Máſod nap után.
poſtulo, as, avi, are, 608 640 862 Kévánom, kérem, meg-vánom, meg-vonſzom.
potens, tis, 673 Hatalmas, erős, hathato.
potentia, æ, f. 693 Hatalom, birodalom.
poteſtas, atis, f. 610 673 Méltoság, hatalom.
portior, iris, potitus ſum, d. potiri, 673 Birom, meg-nyerem, vele élek, haſznát vészem.
potiſsimùm, adv. 279 618 Leg-inkáb, fő képpen, kiváltképpen.
potio, onis, f. 792 Ital.
potiùs, adv. 490 683 Inkáb.
poto, as, avi, are, 820 Iſzom, köppentek.
potor, oris, m, 823 Ivo.
potator, oris, m. Iddogáló, Sarápolo.
potus, ûs, 4. m. 440 Ital.

P R.

Pra, 265. 298 Elől, előtte, előtted, előttem, miat, miatta.
prabeo, es, ui, ere, 414 508. 558 Mutatom, adom, nyujtom.

præcedo, is, ſsi, ere, 35. 709 Elől mégyek, elől véſzem, meg előzem.

præceps, cipitis, a. 458 Meredek, iſmét: habahurgja

præcentor, oris, m. 773 Elől éneklő.

præceptor, oris, m. 725 Tanito, Præceptor.

præceptum, i, n. 631 Parantsolat.

præcinctorium, ij, 513 Elő-kötő.

præcino, is, ui, ere, 773 Elől éneklek.,

præcipio, epi, eptum, ere, 813 Parantsolok, meg-hagyom.

præcipitium, ij, n. 460 Meredek hely.

præcito, as, are, 898 Nyakra főre hányom, leve-tem, erezdegélem, ſietek.

præcipuè, adv. 601 Kiváltképpen.

præcipuus, a, um, a. 567 Kiváltképpen való.

præcisè, adv. 495. 856 Rövideden, egy átallyában, ſumma ſzerént.

præclarus, a, um, a. 880 Jeles, hires neves, dicſiretes

præcludo, ſi, ere, 542 El rekeſztem, bé-ſzegezem.

præco, onis, m. 653 Ki-kiálto, hirdető, hir harang.

præconium, ij, n. 841 Dicſiret, iſmét: ki hirdetés, elől kiáltás.

præconceptus, a, um, a. 6 Elől be-vett.

præcoquus, a, um, a. 120 Eleve érő, fővő.

præcordia, orum, n. pl. 276 Szivnek hártyaja, hálója.

præcox, ocis, a. 118 Idején érő, eleve érő.

præcurſor, oris, m. 313 Elől-futo.

præda, æ, f. 211. 423 Ragadomány, sákmány, martalék, præda.

prædeſtino, as, avi, re, 976 Elől el rendelem, el-ſzánő.

prædico, is, xi, ere, 631 644 Elől meg-mondom, jövendölöm.

prædico, as, avi, are, 631 644 Ki hirdetem, prædikállom.

prædium, ij, n. 386 686 Major, házhoz tartozo föld, örök föld.

præditus, a, um, 142 899 Valamivel ékeſitteteti.

prædo, onis, m. 485 Koborlo, ragadozo tolvaj, nyuzo-foſzto.

prædor, aris, ari, ibid. Koborlok, tolvajlok, nyuzok, foſztok, prædállok.

præfectus, i, m. 676 Elől járó, tiſzt viſelő, tiſztarto, Præfectus.

præfero, tuli, latum, 841 Nagyubra bötsülöm, fellyeb bötsülő, elő vetem.

præfica, æ, f. 963 Bérben fogadot halott ſiratoné, vagy gyáſzlas modot, s-rendet igazgatoné

præficio, eci, ere, 697 Tiſztiben helyheztetem, valaminek gondviſelőjéve téſzem.

præfinio, is, ivi, ire, 386 Valaminek gondviſelőjévé téſzem, tiſztbe helyhezteté.

præfiſcini, 793 Igézők, bűvős bájoſſaggal orvoſſok.

præfocatio, onis, f. 294 Meg-fojtás, fojtás.

præformo, as, are, 792 Elől meg-formálom.

præfractè, adv. 899 Ellene rugodozva, általkodva.

prægnans, tis, a. 417 Nehezkes, terhes, ſzüléshez közelétendő aſzſzony.

prægravo, as, avi, are, 292 Igen terhelem.
prægustator, oris, m. 676 Elől kost-lo, Credentiálo.
præjudicium, ij, 661 Idő előtt való meg-itiles.
prælibo, as, are, 557 Elől meg-kostolom.
prælior, aris, ari, d. 641 Tsatázom, hartzolok. 708. 711
prælium, ij, n. ibid. Harcz viadal, ütközet, tsata.
præludium, ij, n. 773 El-kezdésit készület, tancz, vagy ének kezdő notaltato czifrálás, marka pökés.
præludo, is, si, ere, ibid. Elől jádzodozom, valami dologra készületet kezdek, markom pökőm, edgyet kettőt ugrom.
præmando, dis, di, ere, 229 Elől meg-rágom, észem.
præmeditatè, adv. 752 Elmélkedve.
præmitto, si, ere, ibid. Elől küldöm, elől botsátom
præmium, ij, n. 869 Jutalom, bér, ajándék.
præmonio, es, ui, ere, 974 Elől meg-intem.
præmunio, is, ivi, ire, ib. Elől meg erősitem, hozzá erősitem.
præmonstro, as, avi, are, 736 Elől meg-mutatom.
prænuncio, as, avi, are, 64 160 Elől valamit meg-hirdetek.
prænuntius, a, um, ibid. Valamit meg-hirdető követ
præoccupo, as, avi, are, 904. 661 Elől el-foglalom, elől vészem.
præopto, as, avi, are, 817 Inkáb kévánom.
præparatio, onis, f. 299 Meg-készétés, meg-szerzés.
præparo, as, avi, are, 796 El-készétem, elő szerzem.

præpes, etis, a. 152 Igen gyors, serény.
præpillatus, a, um, 713 Hegyes, vasas, szigonyos.
præpondero, as, avi, are, 776 Tőbbet nyomok,
præpono, is, sui, ere, 841 Elől vetem, elől tészem.
præpositus, i, m. 638 Elől járo, elől tétetet, Præpost
præposterus, a, um, 814 Viszsza fordult, rendeletlen
præpopere, adv. 733 Felette sietve.
præputium, ij, n. 648 Férfiui testnek, első bőre, környül metélkedetlenség.
præruptus, a, um, 200 Meredek, magas.
præs, dis, m. 862 Kezes; bizonsag-tévő, fogadot ember.
præsagio, is, ivi, ire, 64 813 Eleve meg-érzem, eszembe vészem, meg-jövendölöm.
præsagium, ij, n. 975 Eleve meg-érzés, jövendölés.
præscio, is, ivi, ire, 976 Előb meg-tudom.
præscribo, is, psi, ptum, ere, 609. 674 Eleiben irok, elől irok, eleiben adom.
præsens, tis, a. 633, 919 Jelen való.
præsentaneus, a, um, 795 Jelen való, hirtelen valo, kész.
præsepe, is, n. 414 Ol, jászol, istállo.
præsertim, adv. 95 Kiváltképpen, főképpen.
præses, dis, c. g. 662 Tiszt tarto, hely tarto, Gubernálo, fő igazgato, itilő mester, ismét: oltalmazo, Segitő.
præsidiarius, a, um, 718 Segitségre valo.

præsidium, ij, n. 681. 719 Segedelem, segitség, óltalmazo vitézi sereg, ismét: Erős Vár.

præstans, tis, a. part. 141 Fő, jeles, bőrsületes.

præstantia, æ, f. 880 Főség, valaminek ditsiretes, s-ékes volta.

præster, eris, m. 213 Mérges kigyonak neme, ismét: tűzes forgo szél.

præstituo, is, ere, 386 Elől el-rendelem.

præstigiæ, arum, f pl. 951 Szemfinj veszтés, varáslás, jaték.

præstigiator, oris, m. ibid Szem finj veső, varáslo, alakos.

præstò, adv. vel nomen adject. indecl. 745 Jelen, leg-ottan, szemtűl-szemben.

præsto, as, stiti, are, 75 448. 666. 808. 860 863 Jób vagyok, fellyűl halladom, ismét: fogadásomat meg állom.

præstat, stitit, imp. 282 488 Sokkal job, hasznosb.

præstolor, aris, ari, d. 789 Varom, lesem.

præstringo, xi, ere, 951 Elől meg-kötöm, szoritom.

præsul, ulis, m. 638 Elől-járo, elől tántzolo, izőkő, ismét: Fő Pap.

præsultor, oris, m. 933 Elől-szőkő, tántzolo.

præsum, es, fui, esse, 638 Elől járo vagyok, valamiben fő vagyok.

præsumo, is, ere, 694 Magában el hiszem, magamnak tulajdonitok valamit, ismét: eléb bé-vészem.

prætendo, is, di, ere, 868 Eleiben vetem, nyujtom.

præ-

prater, præp. Acc. 935 Kivűl, nélkűl, mellet.

prætenuis, e, a. ibid. Igen-vékony.

præterea. 3 Azonkivűl, annakfelette.

prætereo, is, ivi, ire, 902 993 Mellette el mégyek, el-mulom mellőle, el-hagatom, el felejtem.

præteritus, a, um, 813 El-mult.

prætercurro, is, ire, 947 Altal futok, szőkőllőm, ismét el-hagyom, veszteglem.

præterlego, is, legi, ere, 464 Mellete el-mégyek, halladok, folyok, hájokázom.

præterquàm, adv. 110 Hanem-tsak.

prætexo, is, ui, ere, 885 Eleibe szővőm, mellé szővőm, ismét: fedezem, rejtegetem-szinnel elő vetem.

prætextus, ûs, 4. m. 817 Szin, fogás.

prætor, oris, m. 658 Tiszt viselő itélő mester, Biro, törvény tévő.

prætorius, a, um, a. 468 476 Tisztartohoz, itélő helyhez, s-udvarhoz való.

prætorium, ij, n. 624 Tiszt-viselők háza, itélő helj Váras háza, udvarház.

prævaricator, oris, m. 667 Az igasság törvénjét által hágo, hamisságnak tselekedője.

prævaricor, aris, ari, d. 660 Az igasság ősvényit által hagom, hamisságot tselekeszem, vétkezem, bűnt tészek.

prævenio, is, ni, ire, 6 813 Elől vészem, eleit vészem, meg-előzőm.

prævideo, es, di, ere, 976 808 Előb meg-látom, eleve eszemben vészem.

prævius, a, um, 752 Ut mutato, kalauz.

præ-

prandeo, es, di, & pranſus ſum, ere, 268 Ebédlem, ebédet éſzem.
prandium, ij, n. ibid Ebéd.
pranſus, a, um, ibid Ebédlet.
praſemus, i, m. 167 NB.
praſinus, a, um, 336 Zöld ſzinö.
pratum, i, n. 418 Rét.
pravus, a, um, a. 931 Egyenetlen, horgas, iſmét: gonoſz, veſzet, roſz, el vetemedet; feſlet, és tökélletlen erköltsü; Alnok, lavaſz.
precatio, onis, f. 632 Könyörgés, Imadság.
precis, em, e, pl. es, um, 496 Idem.
precium, ij, n. 827 Valaminek az árra, bötſi.
precor, aris, ari, d. 881 998 Kérem, kévánom, könyörgök.
prehendo, is, di, ere, 195 531 Meg-fogom, ragadom.
prelum, i, n. 448. 748 Sajto, Peres, nyomtato ſajto, tſiga.
premo, ſſi, ere, 262. 440 Nyomom, ſzoritom, nyomorgatom, ſzorongatom.
prenſo, as, are, 321. 435 Fodadom, kapdoſom.
preſbyter, tri, 2. m. 639 Idös ember, Vén ember, iſmét: Tudos és bötsülletes, kivaltképpen valo ſzemellyek bizonyos Orſzágokban és Váraſokban, a' ki az egy házi, ſzemellyekre, és minden rendeknek életekre erköltsökre és tudományokra vigyáznak.
preſsè, adv. 116 Rövideden, iſmét: ſzoritva, meg tömve, nyomva.
preſſus, a, um, a. ibid Nyomott, ſzorittatott.

preſſus, ûs, 4. m. 320 Szoritás, nyomás.
protioſus, a, um, 89. 496 Drága.
pridianus, i, m. 431 Tegnap elötti, tegnapi.
pridem, adv. 594 Ez elött, elein, ez minap.
pridiè, adv. 976 Ez elöt valo nap, Tegnap elött.
primas, atis, m. 640 Fö ember.
primitiæ, arum, pl. 639 Elsö ſenge.
primitùs, adv. 522 Elsöben, elein.
primò, & primùm, adv. 217. 267. 251. 403 Elöſzör.
primogenitus, a, um, 608 Elsö ſzületett.
primordium, ij, n. 304 Elei, kezdeti valaminek.
primores, um, pl. m. 267 Elöl valók, Fö rendek.
primus, a, um, a. 8. 103 273. 946 Elsö.
princeps, ipis, c. g. 227 682. 709 Fejedelem.
principium, ij, n. 10. 95 Kezdet, elei valaminek.
principio, adv. 19 Elöſzör.
prior, us, a. 235. 638 Elsöb.
priſcus, a, um, a. 961 Régi.
priſtinus, a, um, a. 801 Elébbi, minapi,
privatus, a, um, a. 686 Tiſzt nélkül valo, iſmét: tulajdon.
privatim, adv. 620 Tulajdonul, külön, tsak magában.
privignus, i, m. 690 Moſtoha fiu, gyermek.
privilegium, ij, m. 619 Szabadság, Törvény, Privilegium.

privilegiatus, a, um, 619 Privilegiomos, szabadsággal meg-ajándékoztatot.

privo, as, avi, are, 868 Meg foszton.

priùs, adv. 836 Eléb,

priusquàm, 114 Minek elötte, eléb hogynem

pro, præp. 262 451. 574 Erette, érte, érettem, érted, helyet, miat, szerént.

proavia, æ, f. 602 Ösömnek az annya, az az: öreg anyámnak vagy szülémnek annyának annya.

proavus, i, m. 602 Ösömnek az attya, az az: öreg attyám attyának az atya.

probatus, a, um, a. 661 Meg probáltatot, jovaltatott, bizonyitatott. erösittetett.

probè, adv. 170 Jol, jámborul.

problema, atis, n. 750 Elövetett kérdés,

probo, as, avi, are, 85. 577 Jovallom, bizonyitom. probállom.

proboscis, idis, 190 Eléfántnak az orra.

probrum, i, n. 870 Szidalom, gyalázat, ismét: paráznaság.

probus, a, um, a. 85. 800 Jámbor, jó.

procacitas, atis, f. 830 Nyelvesség, beszédében való fajtalanság, orczátlanság, szemtelenség,

procax, acis, a. 612 Fajtalan, semtelen buja kivánságra gerjedeti.

procedo, ssi, ere, 464. 840 Származom, elö mégyek, jövök.

procella, æ, f. 466 Szél-vész, haboru, fergeteg.

procellosus, a, um, a. 56 Szél veszes, haborus, fergeteges.

proce-

proceres, um, pl. m. 686 Föfö nepek, ismét: Eppületböl ki-nézö, gerendák,

procerus, a, um, a. 115 Magas.

procido, is, di, ere, (à cado,) 64 Le-borulok, le-dülök,

procinctus, ûs, 4 d. 557 Készület tsatára, utra és egyék akarmi dologra való, készités.

procieo, es, ivi, ere, 589 Kérem, kivánom, hivom.

proclivis, e, a. 281 Hajlando, hajlo.

proconsul, ulis, m. 651 Vice tanáts, biro után második királyképe, hely tarto.

procrastino, as, are, 886 Naprol napra halogatom, halasztom.

procreatio, onis, f. 146 Nemzés, szaporitás, szülés, szerzés.

procudo, is, di, ere, cusum, 495 Ki-verem, lapossa, s. vékonnyá verem.

procul, adv. 757 Messze, távoly.

procurator, oris, m. 660 Gondviselö.

procurro, is, ere, 947 Elöl futok.

procus, i, m. 591 Leány nézö matka kérö, nöszö.

prodeambulo, as, avi, are, 615 Kivül sétálok.

prodeo, is, ij, ire, 746 889 9. 54 Elö-járulok.

prodigium, ij, n. 973 Tsuda az mely válamit jegyez, természet ellen lött dolog, a' ki valamit jelent.

prodigo, egi, ere, 852 El tékozlom, pazárlom, veſztegetem.

proditor, oris, m. 722 Aruló, ki-ado.

prodo, is, didi, ere, 190. 838. 918 El-átulom, ki-jelentem, ki-adom, ki-terjeſztem, ki-vetem.

prodromus, i, m. 676 Elől futó, elől járó.

produco, is, xi, ere, 978 Elő viſzem, ki-hozom, hoſzſzabitom, nyujtom, haláſztom, meg-vonſzom.

proœmium, i, n. 752 Elől-járó beſzéd.

profanus, a, um, 642 Szentſégtelẽ, világi ferteſztetet, Egy ház-kivül való.

profectò, adv. 497 Bizony, nyilván.

profectus, a, um, a. 646 Máſuvá ment, el-ment, jött.

profero, ers, tuli, ferre, latum, 562. 431 Ki-mondom, ki-jelentem, ki-nyujtom, elő-hozom.

profeſtus, a, um, a. Hétköznapi, mivelő napi.

proficio, eci, ere, 735 Éppülök, valamiben haſzonnál elöb mégyek.

proficiſcor, eris, ſci, fectum, 475. 704 El-mégyek.

profiteor, eri, 665. 659 Meg-vallom nyilván, megigérem, vallom.

profligo, as, avi, are, 717 El-üzöm, kergetem, veſztẽ.

præfluo, is, xi, ere, xũ, 315 Büvön folyok, ki-folyok.

profluvium, i, n. 67. 303 Ki-folyás, folyamat.

profugus, a, um, 672 Bujdoſo, hazájából ki-bujdoſot, futot, ſzamkivettetet.

profunditas, atis, f. 465 Mélyſég.

pro-

profundus, a, um, a. 474 Mély.

profuſe, adv. 840 Büvön, tékoſzlo képpen, tékozolván, pazorolván.

proh, 586 Ah, ah!

progenero, as, avi, are, 274 Szülök, nemzek.

progenies, ei, f. 601 Nemzetſég, nem, iz.

progigno, is, 194 Nemzek, ſzülök.

programma, atis, n. 677 Szem eleiben terjeſztett, kiadot irás.

progredior, eris, 43. 734 Elöb mégyek, elő járulok.

progreſſus, ũs, 4 m. 734. 965 Elő menetel, tudományban való épüles, nevekedés, öregbedés.

progymnaſma, atis, n. 737 Akarmi dologban, elől való maga gyakorláſa embernek.

prohibeo, es, ui, ere, 44. 546. 800 Meg-tiltom, tiltom, oltalmazom, ovom.

projectitius, a, um, a. 224 El-vetteted.

projectura, æ, f 546 Falon való deſzkázat, fal parkánya ormazat, vagy eſzterhátska, ki az esöt az falrol eléb veti.

projectus, a, um, a. 772 El vetteted, el hagyitott.

projicio, is, jeci, ere, 278. 546 El-vetem, hagyitom.

proinde, adv. 273. 806 Annak okáért.

prolabor, eris, bi, 307. 981 Eléb mendegélek, el-mulom, ki eſem.

prolecto, as, are, 268 Elő édeſgetem, vonyagatom.

proles, is, f. 3 d. 595 Magzat.

proletarius, a, um, a. 654 802 Alá való, nem igen bötsös, köz rendű, értekű.
prolicio, is, ere, 792 Elő édesgetem, hitegetem.
prolixè, adv. 752 Bőven, hoszszan.
prolixus, a, um, a. 551 Bőv, szélyes, hoszszu.
proluo, is, ui, ere, 562 Meg-öblitöm, jol ki-mosó.
promineo, es, ui, ere, ſc. 262 Ki-tetzem, ki állok, ülök.
prominens, tis, a. 249. 283 Ki álló, ki tetzö.
promiſcuè, adv. 714 Elegyesleg, elegy.
promiſſum, i, n. 856 Igiret, fogadás.
promiſſus, a, um, a. 251 Meg-igirtetet, ismét: hoszszan terjesztetet.
promitto, ſi, ere, 586. 856 Meg igirem, fogást tészek,
promo, pſi, ere, 445. 702 Elő vészem, elő hozom.
promontorium, ij, n, 74 Tengerre fekvő magas hegy ismét: tenger szélin való töltés az hová az nagy hajokat ki kötik.
promotio, onis, f. 870 Elő mozditás, fellyeb emelés.
promoveo, es, vi, ere, 736 Eléb viszem, eléb segitem, eléb inditom, elő mozditom.
promtiùs, adv. 701 Készebben, alkolmatosabbá.
promtu, abl pro adv. 742 Készen.
promptuarium, ij, n. 431 Tárház, terhes ház, eledel kamora.
promulgo, as, avi, are, 664 677 Ki-hirdetem.
promus, i, m. 431 Sáfár, egymást ki-osztó, kultsár.

promuſcis, idis, f. 190 Elefántnak az orra.
pronepos, otis, m. 604 Onoka, férfi gyermek, magzat.
proneptis, f. ibid. Onoka leán, magzat.
pronubus, a, um, a. 591 Leány kérő, örömattya, Násznagy.
pronuncio, as, avi, are, 747 Ki-mondom, sententiat, mondok.
pronus, a, um, a. 575 Hajlando, artzal le-borult.
propago, as, avi, are, 439 Szőlőt plántálok, homlitok, ismét: ki-nyujtom, terjesztem, hoszszabitom, öregbitem.
propatulus, a, um, a. 954 Nyilván való, ki terjet, tágas
prope, adv. & præp. 283 757. 779 Közél, mellet, mellette, melletted.
propediem, adv. 995 Rövid nap, hamar.
propello, is, puli, ere, 464 Eleb üzöm.
propemodum, adv. 502 Tsak nem.
propendeo, es, ere, 284 301. 661 Le függök, alá hajlok, elöl ki függök.
propero, as, avi, are, 982 Gyorsalkodom, sietek.
propheta, æ, f. 644 Jövendölő, Isten akarattyának jelentője, és hirdetője, Prophéta.
propino, as, avi, are, 564 Reá köszönöm, elöl meg-iszom, néki adom, reá kötöm.
propinquus, a, um, a. 186 593 Közel-való.
propitius, a, um, a. 996 Kegyelmes, irgalmas, engedelmes.

propola, æ, f. 492 Kufárkodo, keteskedő, Szatocz, a' ki meſzſzűnnen hoz marhát, és hamar meg-jő, hogy hamaréb el-adhaſſa.

propono, is, ere, 651.752 Elő hozom, elő téſzem, elő mutatom, iſmét: magomban el-ſzánom, el-végezem.

proportio, onis, f. 237. 242 Haſonlitás, egyenlőſęg.

proportionatus, a, um, a. *ibid.* Helyes, hozza illendő, alkolmaztatott.

propoſitio, onis, f. 749 Elő jőt ſumma, az miről az beſzédnek kell lenni, iſmét: bizonyito ſumma.

propoſitum, i, n. 886 Szánt ſzándék.

proprietas, atis, f. 608 Tulajdonság.

proprietarius, a, um, *ibid.* Tulajdon Ura, ſajat gazdája valaminek.

proprius, a, um, a, 523 795 Tulajdon, ſajat.

propter, præp. 42 Azért, érte, mellete.

propterea, præp. 884 Annak-okáért.

propudium, ij, n. 828 Szégyenſęg, (ſzegény kurva.)

propugnaculum, i, n. 613 Báſtya, Várta.

propugno, as, avi, are, 718 Oltalmazom, viadallal megvészem, érte hadakozom.

propulſo, as, avi, are, 950 El-üzdegelem hátra verem, felen ütőm elkergetem.

propylæum, i, n. 450 Pitvar, tornácz.

prora, æ, f. 463 Hajo orra.

prorex, regis, m. 677 Vice király, királyképe.

prori-

prorito, as, are, 316 Boſzſzontom; ingerlem, noditom.

proripio, ere, eptum, 204 El-lopom, magam el-oroſzkodom.

prorumpo, is, ere, 80 Ki rohanok, ki törők.

proruo, ere, 434 Elő rohanok, elő ugrom.

prorsùm, & prorsùs, adv. 172. 703 Mindeneſtűl fogva.

proſa, æ, f. 754 Folyo-beſzéd, versnélkűl, irt Oratio.

proſapia, æ, f. 601 Nemzetſęg, ágazat.

proſcenium, ij, n. 954 Játékra, valo magos hely: holot az Comœdiázók ſzolnak.

proſcindo, is, di, ere, 391 El-metélem, haſogatam.

proſcribo, bis, pſi, ere, 672 Szám ki-vetésre botsátom, iſmét: árura ki-irom, áruba vetem.

proſcriptio, onis, f. 671 Társaságbol való ki-vetés, ſzámkivettetés,

proſequor, eris, Követem.

proſpecto, as, are, 541 Távul nezelem, ſzemlélem.

proſper, era, um, 885 Szerentſęs, boldog.

proſpicio, exi, ere, 804 Távul nézek, továbra gondolok, gondviſelek.

proſterno, is, ſtravi, ere, 55 Az földhez verem, le-teritę.

proſtituo, (ſtatuo,) 428 827 Magam teſtét pujaságra adom, kereskedés kedvéért bordélyban botsátom.

proſtibulum, i, n. 669 Tiſztátalan aſzſzony, hires kurva.

proſto, as, ſtiti, are, 492 El ado vagyok, bordélyi dologra bé-térek, kész vagyok.

proſum, des, profui, prodeſſe, 881 Haſználok.

protego, is, xi, re, 513 984 Oltalmazom, takargatom.

protelo, as, are, 702 Ki-lővöm, nyillal kergetem, ki-üzöm, ki-rekeſztem, ismét: ſanyargatom.

protero, is, ivi, ere, 55 Meg-tapadom, meg-töröm.

procervia, æ, f. 909 Fajtalanság, ſzilajság.

protervus, a, um, a. 612 868 Fajtalan, ſzemtelen, kényes.

protervè, 612. 886 Fajtalanul, bujául, ſzemtelenül.

proteſtor, aris, ari, 664 Tudományt-tészek.

prothyrum, i, n. 450 Ajto előt való tornátz,

protinus, adv. 742 Menten, mingyáráſt, ezentől

protrudo, is, ſi, ire, 117 Elő taſzitom, elő tolyom.

protubero, as, are, 245 256 Tsomozom, ki-fokadok.

proturbo, as, avi, are, 713 El-hajigálom, üzöm, kergetem.

provectus, a, um, a. 233 Fel-emeltet, előment, elő vitetett, ismét: megért, koros ideü.

provenio, is, veni, ire, 139 Termek, léſzek, ſzületem, ismét: elő jövök, elől eljövök.

proventus, ùs, 4. m. 385 Jövedelem, eſztendőnként való termés.

proverbium, ij, n, 197 753 Példa beſzéd.

provi-

providentia, æ, f. 971. 726 Gondviſelés, bölts, és eſzes hozzá látás.

provideo, es, di, ſum, ere, 884 613 Elől meg-látom, hozzálátok.

provincia, æ, f. 688 Meg-hodolt tartomány, Vár megye.

provoco, as, avi, are, 664 950 Ki-hivom, bajra hivom, fő itiletre apellálok.

prout, 22. 856. 926 Az mint.

proxeneta, æ, m. 492. 591 911 Közbejáro az két ado, s-vévő, czimborálo, fel-közöt, vagy két haragos közöt békeſſéget ſzerző, ismét: Náſznagy.

proximè, adv. 97 Leg közeleb, ez minap, tsak ez előtt, imént.

proximus, a, um, 38 923 Rokonságom, felebaratom, leg-közeleb való.

prudens, tis, a. 355 Eſzes, okos.

prudentia, æ, f. 802 Eſzeſſég.

pruna, æ, f. 46 Eleven ſzén, füſtölgő üſzög, parás.

prunus, i, f. 111 Szilva fa.

prunum, i, n. 120 Szilva.

prurigo, inis, f. 316 Vizketeg, vizketés, rüh.

prurio, is, ire, 319 Viſzketek.

pruritus, ûs, 4. m. 294 Vizketés.

PS.

Pſallo, is, ere, 630 Eneklek, zengedezek.

pſalmus, i, m. ibid. Soltár, Enek.

Pſecas, adis, f. 51 Tsöp.

pſittacus, i, m. 161 Publikán, pellikán madár.
pſora, æ, f. 316 Vizketeg, Rüh, Var.
pſyllium, ij, n. & pſyllus, i, m. 134.792 Balha fü.
ptarmica, æ, f. Ptrüſzentéſt indito orvoſſág
phtiriaſis, is, 312 Tetvetſég, tetves betegſég.
phthyſis, is, f. 311 Aſzſzu korság, ſzárat betegſég
ptiſana, æ, f. 401 Arpa kása, iſmét: fött árpa-viz.

P U.

Pubes, is, f. 255 A' ſzemérem teſtnek ſzőre, fana, iſmét: iffiuság, iffiui ſereg.
pubeſco, is, ere, p. c. 231 Szőrösödöm, fanoſodom, vagy iffiuva kezdek lenni.
publicanus, i, m. 677 Vámos, Fukár, ki valamely Váraſtul, Úrtul az vámot és egyéb jövedelmet bizonyos árron meg-véſzi.
publicè, adv. 687 Közönſégeſſen.
publico, as, avi, are, 677 Közönſégeſſé téſzem, ki-hirdetem.
publicus, a, um, adj. 476 620.650 Közönſéges.
in publico, 511.746 Közönſéges helyen.
pudenda, orum, n. pl. 255 Szemérem, vagy ſzégyenlő teſt.
pudet, pudui, pudere impers. 908 Szégyenlem.
pudicitia, æ, f. 827 Szemérmeteſſég ſzüzeſſég, tiſztaság.

pudor,

pudor, oris, m. 375.586 Szégyen, ſzemérem.
puella, æ, f. 8 231 941 Leány.
puellus, i, m. ibid Férfi gyermeketske.
puer, eri, 2 m. 236.777 Gyermek.
puerilis, e, a. 941 Gyermeki.
pueritia, æ, f. 235 Gyermekſég.
puerpera, æ, 598 Gyermek agyas.
puerperium, ij, 595 Gyermek ágy, gyermek ſzülés, gyermek-ágyaſſa.
pugil, ilis, m. 949 Bajnak, ökéllel küſzködő.
pugillares, ium, pl. m. 731 Jedző kőny, iro tábla.
pugillus, i, m. 764 öklötske.
pugio, onis, m. 713 Handsár, Dákos, ſzuró-páltza, kozperd.
pugna, æ, f. 711 Hartz, Viadal.
pugno, as, avi, are, ibid Hartzolok, vivok.
pugnus, i, m, 260 ökől.
pulcher, a, um, 934 Szép, diſzes.
pulchritudo, inis, f. 578 Szépſég, ékeſſég.
pulegium, ij, 185 Polaj, tárkony, tsombor.
pulex, icis, m. 218 Balha.
pulicaria, æ, f. 134 Keſerü balha fü.
pullatus, a, um, a. 959 Gyáſzban öltözött.
pullities, ei, 147 Akarmi féle állatnak fajzattya.
pullulo, as, avi, are, 157 Ki-ſirázom, tsemetézem.
pullus, i, m, 147.170 Fiatskájá, fia, fajzattya mindenféle állatnak.
pullus, a, um, a. 334 959 Fekete, föld ſzinő, barna.
pulmentum, i, n. 558 Pép, dara.

pulmo,

pulmo, onis, 275 Tüdő.

pulpa, æ, f 241. 421. 529. 744 Apro vagdalt hurkának való hus, ismét: gyümöltsnek héja, és magva között való jó része.

pulpamentum, i, n. 820 Pép vagy liſztből darábol téjből és egyebekből főzött kedves és fris étek.

pulpitum, i, n. 631. 738 Prédikállo ſzék, könyv támaſzto pocz.

pulſo, as, avi, are, 540. 773. 777 Verdegelem, zörgetek, kotzagatok.

puls, tis, f. 402 Dara, domica, káſa, pép.

pulſus, ûs, m. 629 Verés, ütés, veretett, ismét: az vér érnek magát fel-vereſe, hányaſa, item: harangozás.

pulvillus, i, m. 464 Kis vánkoska fő allyátska, kar alá való vánkoſotska.

pulvinar, aris, n. 572 Párna fő ally, vánkos.

pulvinus, i, ibid. Párnátska, vánkoſotska.

pulvis, eris, m. 81. 703 Por.

pulviſculus, i, m. 772 Porotska.

pumex, icis, m. 582 Tajték kő, láb vakaro könyü likatsos kő.

pumilo, onis, m. 538 Törpe ember, kutak.

pumilus, & pumilius, i, m. 238 Idem.

punctim, adv. 317 Szurva, öklelve, gyakva, bökve.

punctum, i, n. & us, i, m. 747. 957 Pont.

pungo, is, pupugi, punctum, 713 Szurom, öklelem, döföm, bököm, gyakom.

puni-

puniceus, a, um, a. 337 Hajnal ſzabáſu, ragyago, láng ſzinő.

punicum, i, n. 123 Pomagránát.

punio, is, ivi, ire, 871 Meg-büntetem.

pupilla, æ, f. 246 Valaki gondviſeléſe alat lévő árva leány, ſzem fény.

pupillus, i, m. 660 Arva férfi gyermek, kinek, vagy attya leg-inkáb, vagy annyá nintsen.

puppis, is, f. 463 Hajo-fara.

pupus, i, m. & a, 230 Alakotska, bábotska.

purè, adv. 747 Tiſztán.

purgo, as, avi, are, 340. 450. 792. 908 Tiſztitom, ſeprem, ismét: mentem.

purpura, æ, f 173 Bárſony.

purpureus, a, um, a. 337 Bárſonnyal ékeſittetet, bárſony-ſzinő.

purpuriſſum, i, n. 578 Feſték, kendőző, kivel az aſzſzonyok magokat kenig, fenik, piroſittyák.

purulentus, a, um, 315 Genyetſéges, Eves.

purus, a, um, n. 95. 731. 935 Tiſzta.

purus-putus, a, um. a. 97 Tiſztán-tiſzta.

pus, puris, n. 315 Genyetség, Ev, Rutság.

puſillanimis, e, a. 885 Kitſiny ſzivü félelmes ſzivü, nyul-ſzivü, tsekély elméjü.

puſillus, a, um, a. 225 Kiſded, kitſiny.

puſio, onis, m. 229 Kitſiny gyermek, kitſiny, kitſinyke.

puſtula, æ, f. 316 Kelis, fakadék, Rüh, vizketeg, bobortsó.

puſu-

pusula, æ, f. 320 Szent Antal tűze, ismét: égés miat való var, tűzes pufadék, fel-hojagzás.

putà, adv. 683. 758. 861 Tudni illik.

pũtamen, is, n. 121 Hulladék, forgáts, kopatslék, esőlék, gaz.

puteo, es, ui, ſ. c. 493 Büdős, nehéz ſzagu, büzü, s. illatu vagyok.

puteus, ei, m. 583 Kut.

putidè, adv. 751 Büdöſſen, dohoſſan.

putidus, a, um, a. 329 726 Bődős, dohos.

puto, as, avi, are, 284 382. 723. 806 Meg-gondolom, vélem, ítélem.

pũtredo, inis, f. 528 Rothatság, dohoſság.

putrefacio, is, feci, re, 315 Meg-rothaſztom.

putreſco, is, ui, ere, 298 Meg-rothadok.

putridus, a, um, a. 318 329 Rothat el-rothatt dohos.

PY.

Pylorus, i, m. 267. 268 Gyomornak a' ſzája.

pyra, æ, f. 123. 961 Tsutsoſſon rakot égő fa rakás, rakás-tűz, Tűz-rakás, alztag fa.

pyramis, idis, f. 759 Négyſzegű hegyeſſen tűz formán fel-épittetett alkotmány.

pyrauſta, æ, 223, 224 Gyertya körül repdeső legyetske, lövöldék, vagy tűzben termő fergetske, legyetske.

Byretum Tárkony.

pyrites, æ, m. 90 Tűzkő, kova neme, Verhenyős pyrites-kő

pyro-

pyrobolus, i, m. 712 Tűzes-lapta, tűzes nyil, tűzes-golyobis.

pyrus, i, f. 111 Körtvély fa.

pyrum, i, n. ibid. Körtvély.

pyxis, idis, f. 463. 796 Peſſely, Kenet tartó Szelezte, Berbentze.

Q.

Quà, adv. loc. 478 Mele-felé? merre?

quâ, qua, id eſt: partim. 993 Mind, mind: réſz ſzerint.

quacunq;, adv. loc. ibid. Akar merre? valamely felé?

quadamtenus, adv. 831 Valamenyire.

quadra, æ, f. 553 Négy ſzegű tányér.

quadrangulus, & um, m. & neut. 761 Négy-ſzegű.

quadrans, antis, m. 607 765 Akar-minek négyedik réſzé.

quadro, rare, 514 Meg-négy ſzegetem: illem hozzá, alkalmatos vagyok.

quadratus, a, um, 759 Négy ſzeges.

quadriga, arum, f. 459 Négy-lovo ſzekér.

quadripondium, ij, n. 765 Négy-máſa mérték.

quadrijugus, a, um, 456 Négy igáju.

quadrivium, ij, n. 479 Négy felé ágazo út

quadrupes, edis, 143. 264 Négy-lábu.

quadruplator, m. 661 Aruló, vádoló.

quis, que, quod, 147 243 Ki, kitsoda, mely.

quadam, f. 463 Egy néminémű.

quæro, rere, 322 Kereſem, kérdem.

quaſi-

quæſitor, m.	667	Főben járo dolognak itélő-birája.
quæſo, quæſumus,	16	Kérlek, kérünk.
quæſtio, onis, f.	750	Kérdés, kereſés.
quæſtor, oris, m.	677	Kénts tartó, Iſpán, kereső, kérdező.
quæſtus, ûs, m. 4 d.	490	Kereskedés, nyereſég.
quævis,	475	Akar-mely.
qualis, e,	918	Minémű, mitsodás.
qualitas, atis, 3. f.	245	Minéműſég.
qualiter, adv.	327	Miképpen, mi-modon.
qualitercunq;, adv.	991	Akarmiképpen.
quam, 39. 362.	437	Hogy nem, mint, hogy nem mint, mely, mely-igen.
quamobrem,	348	Minekokáért.
quàmdiu, adv.	47	Meddig, mig.
quamprimùm, adv.	425 664	Mentűl hamaréb.
quamvis, conjunct.	198 439	Jol lehet.
quandò, adv.	673	Mikor, midőn ha, mivelhog'
quandoque,	198	Neha, néha.
quandoquidem, conj.	801	Mert hogy.
quanquam, conj.	673	Jollehet, noha.
quantitas, atis, f.	171	Mennyiſég.
quantò, adv.	866	Mennél, mennyivel.
quantum, n.	723	Mennyi.
quantumvis,	198	Akarmint, jollehet.
quantus, a, um,	852	Mennyi.
quapropter, adv.	478	Minekokáért, annakokáért.

quaquà, adv.	993	Valamely felől, felé.
quaquaverſum, adv.	274	Valamelyre.
quare, adv.	794	Miért, mire.
quariale, n. 3 d.	764	Negyed.
quartanus, a, um,	311	Negyedi, negyed napi.
quaſi, adv. 733.	757	Mintha.
quaſillus, i, m.	552	Kosárotska.
quaſſo, are,	454	Törtdelem, rontom.
quatenus, conj.	107	Annyira, mennyire.
quatere, à quatio,	55	Rontsolni, taſzitani.
quatuor, adj. o. g. 23.	259	Négy.
què, conj. copul. affixa.	22	Es, is.
quemadmodum, adv.	696	A' mint, mint ſzinte.
quercus, ûs, 4 f.	122	Tſerfa.
quercinus,		Tserfái, tser fábol való.
quernus, a, um,		Idem.
querela, æ, f.	367	Panaſzolkodás, panaſz.
queror, queri, d.	367	Panaſzolkodo.
querquedula, æ, f.	151	Szártsa, fu, vizi madár.
querquerus, a, um,	316	Reſzketeges, hideg.
querulus, a, um,	885	Panaſzolkodo.
qui, adv 129. 854.	856	Hogy mint, hogy hogy.
qui, quæ, quod, 12. 61. 82.	69 140	Ki, kitsoda.
quia, conj. cauſal.	350 423	Mert.
quidquam, g. n.	3	Valamit.
quid, cujus,	2. 67	Mi, ki.
quicquid,	45. 61	Valami, minden az mi.

quidam, quædam, quoddã, & quiddã 113 114 278 Valaki, valami.

quidem, adv. affix 565 659. 892 Bizonyára, nyilván.

quidni, 493 Miért nem, hogy nem ...?

quidpiam, ſeu, quippiam, 803, 813 Minden, akarmi.

quidquam, n. ſ. 3. 804 Valami.

quidvis, cujusvis, n. 670 Akarmi minden.

quies, etis, f. 790 Nyugodalom.

quieſco, cere, 884 790 Nyugſzom.

quietus, a, um, 886 Nyugodalmas.

quilibet, quælibet, quodlibet, 125 381. 781. 863. 911. 987 Kiki, minden, akarki.

quin, conj. 63. 741 Miért nem, sőt, sőtinkább.

quincunx, cis, m. 382 Őt lótos, őt fillétes.

quinimò, 741 Sőtt inkább, desőt.

quinquè, g. o. pl, 261 Őtt ...

quiatilis, m. 3. 780 Szent Jakab hava.

quinquè folium, 698. 136 Őtt levelő fű.

quippè, conjunct. 30 Mert.

queo, quivi, quire, 259 936 Tehetem, meg-lehet tőlem.

quirito, as, 187 Kiáltva panaſzolkodom.

quisnam? 782 De ki? vallyon kitsoda?

quispiam, quæpiam, quodpiam, 128 Valaki.

quisquam, quæquã, quodquam, 219. 892 Valaki, minden akarki.

quisque, 22. 32. 815 Kiki minden ...

quisquiliæ, f. pl. 582 Szemét, hulladék, ſeprőlék.

quisquis, 13 957 Valaki, minden az ki.

quivis, quævis, quodvis, 885 Akarki.

quò, conj. 468 473 Hogy.

quò, adv. 995 Hova?

quoad, 860 Miglen, ammig.

quocircà, conjunct 780 Annakokáért.

quod, cujus, 2. 810 Mi.

quòd, conj. 979 Hogy.

quodcunq; 750 Akarmi.

quodquè, 802 Idem ...

quodvis, cujusvis, 44 Valami, akarmi.

quomodo, adv. 325. 608 Hogyhogy? miképpen?

quoniam, conj. 724 Mert, mivelhogy.

quoque, conj. 378. 494 Is, és.

quoquò, adv. 55 Akarhova, el-mindenűt.

quoquoversùm, 274 Akarmely felé.

quorsùm, adv. 740 Mely felé, hová.

quòt, adv. indecl. g o, 821 Hány.

quotannis, adv. 125. 219 Minden eſztendőn.

quotidiè, adv. 310 Naponként, minden nap.

quotidianus, a, um, 734 Mindennapi,

quoties, adv. 752 Hányſzor.

quotusquisque, 957 Vallyon s-kitsoda? hát kitsoda ...

quotus, a, um, 957 Hányadik?

quùm, adv. temp. 371 784. 995 Midőn, mikor, ha ...

R.

R *Abies, ei, f. 5 d.* 188 Dühösség.
rabidus, a, um, 188 Dühös.
221
rabiosus, a, um, 188 Dühös.
rabula, æ, m. 660 Tsęltsapo, prokátor.
racematio, onis, f. 440 El-hagyogatott gerezd szedés, mezgerlés, lötskelés.
racemus, i, m, ibid Szölö gerezd, fürt, szölö-fü.
rado, ere, 584. 795 Meg-nyirem, meg-vakarom.
radio, as, are, 34 Fénlem, fęnyemet ki lövellem.
radius, m. 458. 481 Nap fęny: kerék külö.
radius textoris, 500 Vetélö.
radix, dicis, f. 105 Gyökér, gyükér.
radula, æ, f. 435 Hordo vakaro, tekenö vakaró.
raja, æ, f. 168 Tengeri sügér.
ralla, æ, f. 391 Ritka s-vékony ruha.
rama pappyri, 731 Papyros levele.
ramentum, 532 Esölék, hulladék.
ramentum sulphuratum, Kin gyertya.
743
ramex, cis, f. 3 d. 307 Tökösség.
ramus, i, m. 107 Ág.
ramusculus, i, m. 92 Agatska.
rancor, oris, m. 3 d. 909 Boszszúság, alattomban való harag.
rana, æ, f. 212 Béka.

ranunculus, i, 134 Békátska; egy fü neve.
rancidus, a, um, 129 Senyvet, poshat.
rapa, æ, f. 126 Répa.
rapax, acis, o. g. 148 Ragadozo, kapdoso.
rapio, ere, 668 Ragadom, el-kapom, el-vonszom erövel.
raphanus, i, m. 526. 569 Retek.
rapidus, a, um, 69 Sebes, gyors.
rapina, æ, f. 867 Ragadás.
raptim, adv. 992 Ragadozva, gyorsan, sebessé.
raptus, ûs, m. 4 d. 644 Ragadás.
raritas, atis, f. 3 d. 23 Ritkaság.
rarò, adv. 801 Ritkán.
rarenter, adv. Idem.
rastrum, i, n. 419 Gereblye.
ratihabitio, f. 654 Meg-erösségtés.
ratio, onis, f. 353. 359 Okosság, ok, szám tartás,
995 számadás, szám.
rationem habere, 661 Reá gondgyának lenni.
ratis, f. 3 d. 472 Hajo szál, borona hajó.
ratus, a, um, 900 El-tökéllet, el-végezet, alhatatos, erösségtetett.
raucedo, dinis, f. 275 Rekedezés.
rauis, is, f. 3 d. 275 Rekedezés, bé-rekedés.

RE.

rebellis, e, a. 717 Párt ütö, ellen támado.
recalvus, m. 288 Viszszá kopaszulo.
recedo, essi, ere, 779 Hátra térek, el-mégyek, el-távozom.
recens, o. g. 3 d. 118 Uj, mostani.

recèns, adv. 432 Ujjonnan, moſtan.
recenſeo, ui, ere, 785 Elő-ſzámlálom.
receptaculum, i, n. 552 Bé-fogado hely, enyéſztő
recepto, are, 669 Orv gazda léſzek. (hely.
receptor, m. 3 d. ibid. Orv gazda.
receptus, ûs, m. 4 d. 715 Harczól való hátra állás, iſmét: bátorságos hely az hová ember fęltében ſzaladd.
receptuicanere, ibid. Harczrul hátra térőt funi.
receſſus, ûs, m. 4 d. 624 Fél-felé való térés, barlang.
recido, ere, àcado, 529 Hatra eſem, iſmét: el-eſem.
recidivus, a, um, 294 Iſmét le-eső, hullo.
recipio, is, ere, 246. 717 Viſzſzá veſzem, fel-fogadom igérem.
reciprocus, 75 Meg-forditható, viſzontag helyére térő.
recito, as are, 734 El-mondom.
reclinatio, onis, f. 574 Le-hajlás.
recludo, ere, 548 Ki-nyitom, meg-nyitom.
recognoſco, ere, 705. 908. 518 Ismét meg-iſmérem, iſmét: meg-látogatom.
reconcilio, are, Meg-engeſztelem.
rocondo, ere, 345 701 El-rejtem, el-téſzem.
recordor, ari, d. 348 Meg-emlekezem.
recreo, are, 350 Meg-ujjétom, enyhétem.
recrementum, i, n. 97 Valaminek gazza, ſzemettje, hulladekja.
recrudeſco, dui, ere, 319 Iſmét meg-nyersülők.
recta, adv. 475 Igyenesen.
rector, m. 3 d. 787 Igazgato, Meſter.

rectus, a, um, 758 Igyenes.
recupero, as, are, 720 Viſzſza véſzem, nyerem.
recuſo, are, 876 Magam mentegetem, vonogatom, nem kedvellem.
redarguo, ere, 833 Meg feddem, dorgalom.
reddo, didi, ere, 858. 900 Meg-adom.
reddere rationem, 995 Számot-adni.
Redemptor, oris, m. 995 MEG-VALTO, Szabadito.
redhibeo, es, bui, ere, 860 Viſzſza-adom, adatom.
redhoſtio, ire, antiquum, 878 Meg-fizetem.
redigo, ere, 45 Valami rendbe hozom, ſzerzem.
redimo, ere, 722 Meg-váltom.
redintegro, are, 911 Meg-ujjétom, ujjobban helyre állattom.
redeo, ivi, ire, 721 Viſzſza térek, meg-jövők.
reditus, ûs, m. 4 d. 682 Jövedelem.
redolio, ere, 842 Valami ſzagu vagyok, ſzagot botsátok.
reduco, ere, 782 Viſzſza hozom, hátra viſzem
redundantia, 848 Bőſęg.
redux, ucis, o g. 489 Hazájában meg-jött, viſzſza-jött.
refello, ere, 752 Meg-tzáfolom, hamiſſitom.
refercio, ire, 145 Meg-tőltőm.
refero, ere, 813. 854 Meg hozom, meg viſzem, hátra s-vagy viſzſza viſzem.
referre ſe, 189 Magat valahová fogni.
refert, imperſ. 71 Háſznál, áll rajta.
refertus, a, um, 522 Jol meg-töltött, tölt.

reficio, ere, 302. 538 Meg-enyhittem, ujjétom.
refluo, ere, 75 Viſzſza-folyok.
refocillo, are, 939 Meg-éleſztem, ujjétom.
refoveo, ere, 599 Táplálom, éleſztem.
refractarius, a, um, Meg-átalkodot, valami gonoſzt magában eltökéllett.
refragor, ari, d. 905 Ellent tartok valamiben.
refrigero, are, 274 Meg-hiveſętem.
refugio, ere, 883 El-kerölöm, viſzſza-futok, el-távoſztatom.
refugium, ij, n. 625 Oltalom, ſegedelem.
refulgeo, ere, 679 Fénlem.
refuto, are, 752 Meg-tzáfolom.
regalis, e, adj. 133 Szarka-láb, iſmét: Királyi.
rego, exi, ere, 451. 978 Igazgatom.
regero, eſsi, ere, 742. 786 Hátra-verem.
regeſtum, i, n. 606 Viſza-veretetett: jedzökönyv.
regia, æ, f. 679 Királyi ház, Király udvara.
regimen, inis, n. 3 d. 623 Igazgatás.
regio, onis, f. 782 Tartomány.
regius, a, um, 679 Királyi.
regno, are, 674 Uralkodom, Orſzáglok.
regnum, i, n. 683 Orſzág.
regula, æ, f. 358 Regula, egyenes linea, Igyenes mérték.
rejicio, ere, 659 Meg-vetem.
rejectus, a, um, Meg-hánt, meg-vettetet.
rejectaneus, a, um, 742 Idem.
reipsâ. 17 Valósággal.

rela-

relabor, labi, 235 Viſzſza-eſem.
relatio, onis, f. 358 Viſzſza-vétel, elö-beſzéllés, közöſſęg.
relaxo, are, 939 Meg-ereſztem, meg-tágitom, meg-lágyitom.
relego, are, 980. 989 El-küldöm, el-üzöm.
relegatio, onis, f. 670 El-küldés, el-üzés, ſzámkivetésbe küldés.
relego, ere, 733 Iſmét meg-olvaſom.
religio, onis, f. 631 Vallás, Iſteni tiſztelet.
relinio, ere, 446 Fel-ſzakaſztom, nyitom.
relinquo, ere, 440. 844 El-hagyom.
relictus, a, um, 439 El-hagyatott.
reliquiæ, arum, 432. 532 Maradékok.
reliquus, a, um, 29. 432. 593 Maradék, meg-hagyott.
relitus, a, um, 446 Fel-ſzakaztatot, nyitratot.
reluctor, ari, 948 Ellent tartok, valami dologban ellene állok.
remaneo, 997 El-maradok, hátra moradok
remeo, are, Viſzſza mégyek, meg-térek.
remedium, ij, 742 Orvoſſág, ezköz.
remex, igis, m. 465 Evezö legény.
remigo, are, 465 Evezek.
reminiſcor, niſci, 346 Reá emlekezem.
reminiſcentia, æ, f. 741 Reá emlekezés.
remiſsè, adv. 886 Laſſan, tunyán.
remitto, re, 861. 893. 883 Meg-küldöm, viſzſzá küldöm, aláb hagyon, meg-engedem.
remora, æ, f. 510 Meg-tartoztatás, akadály.

remorari, 487 Meg-tartoztatni, késlelni, mulatni.

remotus, a, um, 738 Meſzſze valo, máſuva-tétetett.

remunerare, & ri, 878 Meg-ajandékozni, meg jutalmáztatni.

remus, i, m. 2 d. 465 Evező lapoczka.

ren, renis, m. 269 Veſe.

renaſcor, aſci, 420 Viſzontag ſzülettetem, ujjoñan ſzülettetem, növök.

reniteo, ere, 679. 835 Iſmét tündöklöm.

renitor, niti, 308 Ellene tuſakodom, igyekezem.

renovo, are, 538 Meg-ujjétom.

renuncio, are, 989 Ellene mondok.

renuo, ere, 903 Meg-vetẽ, nem akaratomat viſzſza való intéſſel jelentẽ.

reor, 993 Itélem.

repagulum, i, n. 615 Altal ſzegező zár, ajto zár.

repandus, a, um, 180 Meg-hajlot, horgas, ſzéles

reparo, are, 538 Meg tſinálom ujjonnan.

repedo, are, 310 Viſzſzá jövök, hátra mégyek

repello, ere, 817 Hátra üzöm.

rependo, ere, 891 Meg fizetem, viſzontag megadom.

repentè, adv. 314 Hirtelen.

repentinus, a, um, 883 Hirtelen való.

repercutio, ere, 332 Viſzſzá verem, viſzſzá ütöm.

repo, ere, 143 Cſuſzok, máſzok,

reperio, rire. 91 Meg-találom, találok.

repertorium, ij, n. 606 Ollyan laiſtrom, a' kiben mindentfel-találni.

repeto, ere, 189 Viſzſzá kérem, viſzſza jövök, mégyek.

repetitio, onis, f. 734 Meg-kérés, elő kérdés.

repetundæ, darum, f. plur. duos tantum caſus habet. 867 Meg-kérése a' pénznek és jószágnak mellyet a' földös Uráink tőllünk el-vettenek.

repetundarũ teneri, 867 Adaſſággal tartozni.

repleo, evi, ere, 20 Meg-töltöm.

repono, ere, 228. 562 795 Viſzſzá téſzem, el-téſzem.

repoſitorium, n. 562 Almárom, oly láda, kibe hol mit ſzoktak rakni.

repotia, orum, n. p. 592 Máſod napi menyegzői lakodalom.

repræſento, are, 953 Elő állatom, mutatom jelentem.

reprehendo, ere, 833 Pirongatom, meg-dorgálom.

reprobo, bare, 799. 817 Meg-vetem, nem jovallom.

reptilis, a, adj. 213. 143 Tſuſzo-máſzo.

repto, are, 223 Tſuſzkálok, máſzok.

repudio, are, 590 Meg-vetem, el-válom tőle.

repudium, ij, n. 594 Meg-vetés, el-valás.

repueraſco, ere, 236 Iſmét gyermekké léſzek.

repugno, are, 813 Ellene tuſakodõ, viaskodõ.

repulſa, æ, f. 874 Meg-vetés, ember kéréſének meg-vetéſe.

reputo, are, 957 Hányom vetem, elmémben meg gondolom.

requies, f. 3 & 5 d. 274 Nyugodalom, nyugvás.

requietus, a, um, 388 Meg-nyugot, tsendes.

requiro, ere, 501 Meg-kévánom, meg-keresem, kérem.

requiſitum, n. 573 Hozzá tartozo dolog.

res, ei. f. 5 d. 2. 10. 17 Dolog, marha, joſzág.

reſarcio, ire, 505 Meg-foldom, ujjonnan meg-varrogatom.

reſaluto, are, 902 Viſzontag köſzöntöm.

reſcindo, ere, 663 El-metzem, le-metzem, vagom.

reſcio, ire, 914 Meg-tudom, meg-értem.

reſeco, are, 795 El-metzem, le-vágom.

reſegmen. inis, n. Vágot, hulladék, forgáts.

reſero, are, 548 Meg-nyitom, fel-nyitom.

reſervo, as, are, 795 Máſzſzorra tartom, megtartom.

reſideo, di, ere, 340 Veſzteg ülök, lakom, megſzállok, maradok.

reſiduus, a, um, 435 Maradék, egyéb több hátramarat.

reſigno, are, 936 Fel-ſzakaſztom, petſétit felnyitom, iſmét: viſzſza adom.

reſimus, a, um, 349 Fel-orgat ortu.

reſina, æ, f. 124 Reſin, fa nedveſſége, enyője, matska méz.

reſipiſcentia, æ, f, 631 Eſzére való meg-téres.

reſipiſco, is, ere, 989 Eſzemre térek.

reſiſto, ere, 38 Ellene állok.

reſolvo, ere, 80 Meg-oſzlatom, fel-óldom.

reſono, are, 332 Viſzſza zengek, tsengek.

reſpectus, ûs, m, 4 d. 971 Meg-tekéntés, tekéntés, hátra nézés.

reſpicio, ere, 460 Meg-tekéntem, hátra nézek

reſpiro, are, 275 Lehellek, lelket véſzek.

reſpiratio, onis, 300 Lélegzet.

reſpondeo, ere, 903 Felelek, meg-felelek.

reſponſum, vel reſponſio, 2 Felelet.

reſpublica, æ, f. 646 Polgári társaság.

reſpuo, ere, 879 Meg-pököm, utálom, megvetem.

reſtat, are, 991 Hátra vagyon benne.

reſtauro, as, are, 538 Meg-éppétem, ujjonnan, meg-ujjétom.

reſtibilis, e, 3 d. 388 Minden eſztendöben termö minden eſztendönként való.

reſtio, onis, m. 533 Kötél verö, tſináló.

reſtis, is, c. g. 3 d. ibid Kötél, iſtráng, gyeplö.

reſtito, are, 886 Aldogalok, mulatozok.

reſtituo, ere, 790. 860 Viſzſza adom, meg-adom.

reſtringo, inxi, ere, 907 Meg-ſzoritom, hátra kötöm iſmét: meg-határozom.

reſumo, ere, 346 Iſmét fel-véſzem, viſzſzavéſzem.

retalio, are, 891 Meg-tromfolom.

retardo, as, are, Mulatok.

retardatio, onis, f. 33 Késleltetés.

rete, tis, n. 428 Háló, hal-fogo.

reticulum, i, 429. 523 941 Hálótska, ſzemes fö-kötö, fö-kötötske.

retinaculum, i, 458 Nyakló, farhám, kerék kötő-ezköz.

reticulatus, a, um, 541 Hálo-modra szőtt.

retineo, uis ere, 690 Meg-tartoztatom.

retracto, are, 663 Ujjonnan elő forgatom, viszsza mondogatom.

retribuo, ere, 878 Meg-fizetem, meg-jutalmaztatom.

retrò, adv. 79 Hátra, viszsza.

retrorsùm, adv, 172 Hátra felé hátul.

revelo, are, 976 Meg-jelentem, ki-jelentem.

revello, ellere, 108 Le-szakasztom, le-nyesem.

reverâ, adv. 986 Nyilván, bizonyára, valóbá.

reverentia, æ, f. 924 Betsület, tisztelet

revereor, reri, d. 886 Tisztelem, betsüllöm, félem

revertor, eris, erti, 983 Meg-térek, viszsza jövök.

revideo, es, ere, 346 Ujobban meg látom.

revoco, are, 663 Viszsza hivom, viszsza mondom, hazudom.

revolvo, is, ere, 34 Viszsza hengeritem.

revolutio, onis, f. ibid. Viszsza hengerités, forditás.

revolutus, a, um, ibid. Viszsza forditot, hengérétetet.

reus, a, um, 659. 665. 669 Bé-idéztetet, bűnös, büntetésre köteles.

rex, regis, m. 674 Király.

rhabarbarum, i, n. 153 Ló soska, Lorum, édes lapu.

rheda, æ, f. 456 Korsi.

rhetor, oris, m. 751 Ekesen szollásnak mesterségét tanito, s-tanuló.

rheto-

rhetorica, æ, f. 751 Ekesen szollásnak mesterség, tudománya.

rhetoricus, a, um, 751 Rhetorhoz és rethoricához való

rheuma, atis, n. 300 Torha, főből folyo nedvesség.

rhinoceros, otis, m. 192 Egy orrán nőt szarvu nagy vad állat.

rhythmus, i, m. 754 Vers, ének.

rhombus, i, m. 499 Négy szegü motola, motolá.

rhomphæa, æ, f. 709 Pallos, kárd.

RI.

Ribes, etis, & is, c. g. 138 622 Szent János fája.

rica, æ, 513 Fátyol, fedél.

ricinus, m. 218 Eb légy, tsuda fa, régi köntös neve.

rictus, ûs, m. 4 d. 187 Száj tárás, vigyoritás.

rideo, ere, 845 Nevetek, meg-nevetem.

ridica, æ, f. 440 Hasáb karó, szőlő karó.

ridiculus, a, um, 156 Nevetséges,

rigo, are, 382 öntözöm, vizezem.

rigens, entis, o. g. 2 d. 53 Fagyos.

rigidus, a, um, 871 Hideg vötte, kemény, kegyetlen.

rigor, oris, m. 3 d. 294 Hidegség, keménység.

riguus, a, um. 419 Vizes, nedves.

rima, æ, f. 470 Hasadék.

rimor, aris, 359 Igen keresem, visgálom.

ringor,

ringor, gi,	187	Számat fęlen vonſzom, vigyoritom.
ripa, æ, f.	66	Part, marr.
riſcus. i, m.	552	Vat-ablak, falban való rejtek hely, láda.
riſus, ûs, 4 d.	959	Nevetés.
ritè, adv	631	Jol, igazán, rend-ſzerint.
ritus, ûs, m. 4 d.	959	Szokás, mód, tŏrvény, rendtartás,
rivalis, m. 3 d.	590	Ugyan azon egy ſzemélt. máſſal ſzeretŏk, és kérŏk.
rivus, i, m.	65	Patak, folyamat.
rivulus, i, m.	65	Patakotska, folyamotska.
rixor, aris, d.	916	Garázdálkodom, viſzſzátvonok.

RO.

Roboro, are,	981	Erŏſſętem, vaſtagitom.
robur, oris,	622	Erŏ, vaſtagság, hatalom, iſmét: Tŏlgy-fa.
robuſtus, a, um,	279	Erŏs, vaſtag.
rodo, ere,	217	Ragom, marom.
rogo, are,	2	Kérem, kérdem.
rogatus, a, um,	876	Kért, kéretett.
rogus, i, m,	669	Rakás fa, kin a' régiek a' holt teſteket meg égették.
romanus, a, um,	78.633	Romai
ronchiſſo, are,	353	Orromval ſzortyogog.
ronchus, vide ſtertor,		Alombéli hortogás.
ros roris, m.	53	Harmat.
roſa, æ, f.	133	Roſa.
roſanum, i, n.	138	Parlagi roſa.
roſeus color,	337	Roſa ſzin.
roſmarinus, m.	133	Roſmarin.
roſtratus, a, um:	144	Orros, hegyes-orru.
roſtrum, i, n.	145	Madár-orr, orr.
rota, æ, f.	458	Kerék.
roto, are,	31	Kerengek.
rotatus, a, um,	ibid	Forgattatot, kerengettetet.
rotundus, a, um,	759	Kerekdéd, gŏmbŏljég, kerek

RU.

Rubedo, inis, f. 3 d.	270	Vereſſęg, piroſſág.
ruber, bra, brum,	337	Veres, piros.
rubeſco,		Pirulok, ſzégyenlem.
rubecilla, æ,	159	Tſipke madár.
rubeta, æ, f.	212	Verhenyeges, vereſſes Béka.
rubecula, æ,	155	Veres madár.
rubigo, inis, f. 3 d.	52	Ragya: Rosda.
rubinus, i, m.	89	Rubint kŏ.
rubor, vide rubedo,		Vereſſęg.
rubrica, æ, f.	104	Veres ténta.
rubus, i, c. g.	138	Tſipke bokor.
rubus idæus,	ibid.	Szederjin bokor.
ructo, are,	292,824	Bŏfŏgni.
ructus, ûs, 4 d.	ibid.	Bŏfŏgés.
rudens, entis, m. 3 d.	46	Temerdek hajói kŏtél, vas matskáknak kŏtéle.
rudo, is, ere,	180	Szamár modra rivok, ordi-
rudicula, æ, f.	433	Fŏzŏ kalán. (tok.
rudimentum, i, n.	993	Tudománnak elsŏ kezdeti: aprod eſztendŏ.

rudis, e, adj. 724 Tudatlan, goromba.
rudis, is, m. g. 723 Nyugalmas ſzabadság.
rudus, eris, n. 537 Fal romladék, kő-romlás.
ruo, ere, 432.537 Le-romlom, romlok.
rufus, a, um, 280 Verhenyő haju, veres.
ruga, æ, f. 233 Rancz.
rugio, ire, 202 Orditok.
rugoſus, a, um, 245 Ránczos.
ruidus, a, um, 402 Darabos, borzas.
ruina, æ, f. 537 Romlás, kő omlás, eſet, kár, veſzedelem.
rumen, inis, n. 3 d. 267 Kérődző gyomor, kerődzes.
rumino, are, 184 Kérődzöm, meg-eſzmélde-gelem.
rumor, oris, m. 3 d. 836 Kőz hir.
runcina, æ, f. 530 Voño kés, kéz vonó.
rumpo, ere, 315 Rontom, ſzegem, ſzakaſztom
runcatio, onis f. 3 d. 394 Irtogatás, gyomlálás.
rupes, is, f. 200 Kő ſzikla.
ruricola, æ, m. 1 d. 756 Mezőt művelő.
rurſùm, & ùs, adv. 37 Iſmeg, iſmet, viſzontag.
rus, ruris, n. 3 d. 686 Mező.
ruſcus, i, m, 2 d. 138 Olaſz országban termő Péſma kóró.
ruſſus, a, um, 339 Verhenyő, terziny ſzinű.
ruſticula, æ, 150 Paraſztoczka, Poroczka.
ruſticus, a, um, 686 Paraſzt, Pór.
ruſticitas, atis, f. 3 d. 842 Paraſztság
ruta, æ, f. 135 Rutafű.
rutábulum, i, n. 435 Asag, ſzénvonó.

rutilus, a, um, 87.337 Verőſſen tündöklő.
rutrum, i, n. 381 Aſó, Lapát.

S.

Sabbathum, i, n. 648 Szombath.
ſabellicus, a, um, m. 126 Az ſabinus népekhez tartozo.
ſabina, æ, f. 138 Eb ſzőlő, boldog aſzſzony ága.
ſabulum, i, n. 82 Homok.
ſaburra, æ, f. 468 Kővetſes föveny, homok.
ſaburro, as, are, ibid. Kővetſes homokkal megtöltöm, terhelem, homokozó,
ſaccarum, i, n. 122.326 Nád méz.
ſacciperium, i, n. 486 Táska, tarſoly, tariſznyá.
ſaccus, i, m. 404 Sáák.
ſacellanus, i, m. 638 Káplán.
ſecellum, i, n. ibid. Kápolna, Templomotska.
ſacer, cra, um, 633.642 Szent, iſmét: átkozott kárhoztatott.
ſacerdos, otis, c. g. 639 Aldozo pap.
ſacoma, atis, n. 766 Egygyet ütő mértéketske, vagy igazito nehézéketske az fontban, midőn az Fontnak hija-vagyon.
ſacra, orũ, n. pl. 624.941 Iſteni-ſzolgálat,
ſacramentum, ti, n. 634.697 Eskűvéſſel erőſſitett dolog, iſmét: ſzentſęges dolognak jegye, Sacramentom.
ſacrarium, ij, n. 643 Szent hely, ſegeſtye.
ſacrificulus, i, m. 641 Miſęs-Pap, Aldozo-Pap.

ſacrificium, ij, n. 641 Aldozatt.

ſacrilegium, ij, n. 864 Egy ház fel-tőrés, ſzentſęges Iſteni tiſzteletre való marhának meg lopáſa.

ſacrilegus, a, um, a. 669 Szentſęg lopo, Egyház-tolvajlo.

ſæpè, adv. 578 Gyakorta, ſok izben.

ſæpiùs, 383 Gyakortáb.

ſævitia, æ, f. 896 Kegyetlenſęg.

ſævus, a, um, a, 833 Kegyetlen.

ſaga, æ, f. 644 Bűvős bájos, kanta ires kofa, Boſzorkány.

ſagax, acis, 423 Fűtyeſző, élelen ſzaglo, iſmét: elmés, okos.

ſagena, æ, f. 427 Varſa.

ſagino, as, avi, are, 160 Kővéritem, hizlalom.

ſaginarium, ij, n. ibid. Hizlalo hely, ketrecz.

ſagitta, æ, f. 43. 702. 782 Nyil.

ſagittarius, ij, m. ibid. Nyilás, iſmét: Egi tſillagzatt, jegy.

ſagum, i, n. 512. 699 Kurtamente, katona kőntős, Tſerge.

ſal, alis, m. & n. 104 Só.

ſalacitas, atis, f. 826 Kaczérság, faytalanság.

ſalamandra, æ, f. 215 Salamander, mérges tarka gyék, fén élő tűzes gyék.

ſalarium, ij, n. 727 Bér, jutalom.

ſalax, acis, 827 Kaczér, fajtalan.

ſalebra, arum, f. pl. Tsoportos és darabos hely, háta hoporjás hely.

ſale-

ſalebroſus, a, um, 477 Tsoportos, darabos, háta hoporjás.

ſales, ium, m. pl. 916 Tréfás ékes beſzédek.

ſalgama, orum, n. pl. 566 Bé-ſozott gyümölts, bé-rakot eledel.

ſaliętum, i, n. 114 Fűzes.

ſalinum, i, n, 553 Só-tartó.

ſalio, ui, ltum ire, 65 Szőkőm, ugrom, ugrálok, ugrándozok.

ſalio, is, ivi, ire, 169 438 Sózom, meg-sózom.

ſaliva, æ, 53. 788. 824 Nyál.

ſalivo, as, are, ibid. Meg-nyálazom.

ſalix, icis, f. 114 Fűz-fa.

ſalſamentarius, i, 492 Sós-étek áros.

ſalſamentum, i, n. 438 Sózot ſzerſzám, ugj mint: ſós hal, és ſós hus, ſós ſzaloña.

ſalſugo, inis, f. 104 Só-viz, ſó lév, ſó nedveſſęge.

ſalſuginoſus, a, um, ibid. Sóſſágos, ſós, ſózott.

ſalſus, a, um, 73. 794 Sós, ſó izű, iſmét: Eles, okos.

ſaltatio, f. 942 Szőkés, tántzolás.

ſaltator, oris, m. ibid. Tánczolo, ugrándozo.

ſaltem, adv. 542. 849 Akar tsak, leg-aláb.

ſalto, as, avi, are, 943 Szőkdétselek avagy ugrándozom.

ſaltuarius, ij, m. 379 Berek vagy liget őrző, erdő kerülő, Tsősz.

ſaltus, ûs, 4. m. 189. 195. 737 Szőkés, ugrás, iſmét: liget, berek, mező.

SALvator, oris, masc. 972.995 — Idvezitő, Meg-Tartó, Szabadito.

Salve, impers. 1 (*verbum salutantis,*) — Egésséggel.

Salubris, e, a. 437 — Egésséges.

Salvia, æ, f. 335 — Sállya.

Salum, i, n. pl. c. — Sos tenger.

Salus, utis, f. — Egésség, idvesség, meg-maradás, élet, orvosság.

Salutatio, onis, f. 1 — Köszöntés, köszönés

Saluto, as, avi, are, 902 — Köszöntöm, köszöntlek.

Salvus, a, um, a, 489.860 — Egésséges épp.

Sambuca, æ, f. 775 — Három szegü musikálo szerszám, Virgina, ismét: várasrónto hadi eszköz.

Sambucus, i, f. 133 — Bodza fa.

Sancio, is, xi, & ivi, ire, 687.722 — Végezem, rendelem, szerzem, erősitem,

Sanctè, adv. 834 — Szentül, erősen.

Sanctus, a, um, adj. 631 — Szent, tiszta, erös, jámbor, ismét: végezet, rendelt, dolog

Sandalium, ij, n. 514 — Papucz, pántofel,

Sandapila, æ, f. 959 — Sz: Mihály lova, vagy halottnak, az az: a' meg-holt ember testének temetésekor ki vételéré való eszköz, az melyre felyül az koporsot helyheztetik.

Sanè, adv. 493.586 — Bizonyára, bátor.

Saneſco, is, ere, p. c. 319 — Meg-gyogyulok.

Sanguis, inis, m. 136 268.270 — Vér, ismét: nemzetség, attya fiuság.

Sangviſuga, æ, f. 218 — Vér szopo, Nadaly.

Sanies, ei, f. 5 d. 315 — Ev, genyetség, éretlen vár.

Sanioſus, a, um, a. 318 — Eves, genyetséges.

Sanitas, atis, f. 823 — Egésség, éppség.

Sanna, æ, f. 844 — Gunyolás, ismér: száj vigyoritással való guggolás.

Sannio, onis, m. 844 — Vigyorogva gunyoló, ha-, hotálva tréfáló.

Sano, as, avi, are, 136 687. — Meg-gyogyitom,

Sanus, a, um, a. 787 — Egésséges, épséges.

Sapa, æ, f. 443 — Félig el forrot must, forrott bor.

Sapidus, a, um, a. 446 — Jó-izü.

Sapiens, tis, a. 355 — Bölts, értelmes.

Sapientia, æ, f. 714 — Böltseség.

Sapio, is, ivi, & ui, ere, *Sup. car.* 511 — Izét érzem, ismét: eszemen vagyok, bötselkedem.

Sapo, onis, m. 581 — Szappan.

Sapor, oris, 324 — Ize az ételnek, és italnak.

Sarcaſmus, i, m. 842 — Keserö meg-gunyolás, midön ember leg-nagyob inségében meg-tsufoltatig.

Sarcina, æ, f. 486 — Gunya, kötölek, tereh, (burtyor, zajda,) málha, tzula.

Sarcinator, oris, m. 503 — Foldozo, Varro.

Sarcio, si, tum, ire, ibid. — Foldom, meg varrom, öszve-varrom.

Sarcocolla, æ, f. 124 — Veres Guminak neme az Patikában.

Sarcoticum, i, n. 315 Vad-hust rágo Orvosság.
Sarculus, i, m, & um, n. 381 Gyomlálo kis gereblye, ismét: ősztőke.
Sarda, æ, f. 168 Veres drága kő.
Sardonyx, ychis, m. & f. 90 Sardonyx nevő drága kő.
Sarissa, æ, f. 713 Lánta, hoszszu dárda.
Sarmentum, i, n. 529 Venyike, Ag-nyesőlék.
Sarracum, i, n. 456. 461 Kő és fa hordo szekér, óldalas egész vágásu szekér.
Sarrio, is, ire. 394 Gereblyével gyomlálom, tisztitom.
Sartago, inis, f. 431 Serpenyő.
Sartor, oris, m. à Sarcio. 504 Szabo.
Sartor, oris, à Sarrio, is, Gereblyével gyomláló.
Sartus tectus, a, um, 536 Bé-zárlott, el-fedeztetett dolog.
Satago, egi, ere, 815 Szorgalmatoskodom.
Satanas, æ, m. 984 Sátán, ördög, ellenség.
Satelles, itis, 3 d. m. 682 Katona, Darabant.
Satellitium, ij, n. 681 Sereg darabant, katona, ismét: őrzők,
Satietas, atis, f. 384 Elégség, meg-elégedés, ismét: meg-unás.
Satio, as, avi, are, ibid. Meg-elégétem.
Satis, sat, adv. 393. 699 Elég, eléggé.
Satis accipio, ere. 665 Erősséges, bizonyságnak-okáért kezest vészek.
Satis acceptio, f. ibid, Kezesség-által valo meg-erősségtés, meg-hitel.

Satisdo,

Satisdo, as, dedi, datum, dare, 666 Kezest vetek, eleget tészek.
Satis factio, feci, factum, ere, 866 Elegét tészek, meg-elégétem.
Satis factio, onis, 631 Elég-tétel.
Satius, adv. 807. 850 Tőb, inkáb.
Sativus, a. um, a. 111 Vetni való, ültetni való.
Satrapa, æ, m. 677 Tisz-tarto.
Satur, ura, um, 70 Meg-elégedett.
Saturnus, i, m. 41 Egy-Tsillag az hét Planéták közzül.
Saturo, as, avi, are, 569 Meg-elégétem.
Satyra, æ, f. 754 Feddő versek, kikben sok fele vétkek elő számláltatunk, és keserü szidalommal illettetnek.
Satyri, orum, m, pl. 240 Erdei állatok, kiknek négy lábok, de emberi arczulattyok.
Satyrium, ij, n. 136 Koszboly, nőszö fü.
Saxifragia, æ, f. 136 Kő ronto-fü.
Saxum, i, n. 93 Kő-szikla.

SC.

Scabellum, i, n. 566 Sámoly, láb alat való szék.
Scaber, bra, brum, 86 Darabos, tsoportos.
Scabies, ei, f. 5 d. 316 Rüh viszketeg, Sennyedék.
Scabiosa, æ, f. subst. Veszto-fü.
Scabiosus, a, um, a. Rühes, viszketeges, sennyedékes.
Scabo, is, ere, s c. 263 Rühelödöm, vakarodom.
Scabrities, ei, 5. f. 532 Daraboság, tsoportoság.

ſcavola, æ, f. 265 Tizenkét ujju, kinek mind két kezén hat hat ujja vagyō

ſcava, æ, f. Balog.

ſcala, æ, f. 544 Lajtorja.

ſcalmus, i, m. 264 Evezō gus, vagy az Evezōnek ūlō helye.

ſcalpellum, i, n. 731 Er, vágo vas, penna tſináló kés, iſpott.

ſcalpo, is, pſi, ere, 262 Vajogatom, vakartsálom.

ſcalprum, i, n. 389 Vakartsálo, metélō kéſetske.

ſcamnum, i, n. 556 Pad, ſzék.

ſcandalum, i, n. 835 Botránkozás.

ſcando, is, di, ere, 200 Hágok, fel hágok.

ſcandula, æ, f. 545 Sindely, ſendely.

ſcandularius, ij, 533 Ház ſindelyezō.

ſcapha, æ, f. 471 Tsonak, hajotska, gyaloghajo.

ſcapula, æ, f. 258 Vál-lapoczka.

ſcapus, ſcapi, m 125 536 544.531.766 Fūnek a' ſzára, iſmét; merō ſerpenyōtskének fogantoja, mellyben az veſzſzō ingadoz. Item, akarmi ſzerſzámnak s-épūletnek lába, avagy talpa.

ſcarabeus, i, 222 Szarvas bogér, ganéj hajtó bogár.

ſcarifico, as, are, 585 Meg-kōpōlyōzōm.

ſcariola, æ, f. 136 Vad Saláta, keſerū fodor Saláta.

ſcateo, es, ui, ere, 65 Ki-folyok, buzgok, teli-vagyok.

ſcaturigo, inis, f. 68 Forrás.

ſcaturio, is, ivi, ire, 65 Ki-folyok, bugjogok, būvōlkōdōm, ki-forrok, buzgok.

ſcaurus, i, m. 289 Botkos lábu, nagy bokaju, ki ficzamlot lábu.

ſceleton, i, n. 796 Váz, vagy ōſzve rakott ſzáraz holt tetem.

ſcelus, eris, n. 798 Nagy latorság, gonoſz tselekedet, vétek.

ſcena, æ, f. 382 Levél ſzén, Comœdia jadzo hely.

ſcenicus, a, um, a, 954 Szén alat játék nézō helyre-való.

ſcenopegia, orum, n pl. 648 Sátoros ūnep, vagy az Sidok leveles ſzénbe ūllō innepe.

ſcepticus, i, m, 356 Elmélkedve vélekedō bōlts az ki ſemmi bizonyos dolgot nem állat, de sōt mindent

ſceptrum, i, n. 674 Királyi-pálcza. (tagad.

ſchema, atis, n. 751 Beſzédnek vagy ſzollásnak mivolta, s-ékeſſége.

ſcheda, æ, 742 Papyros, Czédula, jegyzō táblátska.

ſchedula, 938 Czédulátska.

ſchidium, ij, n, & æ, f. 527 Forgats, faradék.

ſchiſma, atis, n. 640 Párt-ūtés, el-ſzakadás, elhaſonlás, pártalkodás, pártolás.

ſchola, æ, f. 623.724 Oskola, Schola, Eſchola, Iskola.

ſcholaſticus, a, um, 728 Iskolás Deák, Tudos iſſmu, ételmes ember.

ſciens, tis, a. 835 Tudo, tudván, tudos.

ſcientia, æ, f. 357, 992 Tudomány.

ſcilicet, 631. 686 Tudni illik, bizony-ugy, bizonyára, elhittem, bezzeg-ugy.

ſcindo, di, ſſum, ere, 93 504 Mettzem, haſitom, ſzelem.

ſcintilla, æ, f. 44 Szikra.

ſcintillo, as, are, 43 Szikrázom, fęnlem.

ſcio, is, ſcivi, ſcire, 325 993 Tudom, értem.

ſciographia, æ, f. 525 Ki-linealás, ki jedzés, árnyékozás.

ſciolus, a, um, a. 840 Tudoska, Tudoſotska, iſmét: magának ſokat tulajdonito, kevély, nyalka, hegyke.

ſciotericum, i, n. 772 Arnyék-ora, Compaſtum.

ſcipio, onis, m. 481 Iſtáp, manko, pálcza, veſzſző.

ſcirpus, i, m. 140 Káka.

ſciſcitor, aris, ari, 478 Tudakozom.

ſciſſus, a, um, a. p. 554 Mettzet, haſat, metzetet.

ſcitamentum, i, n. 408 Beſzédnek ékeſſęge, elménck tudománya, iſmét: jeles fris étek.

ſcitum, i, n. 663 Décrétom, végezés.

ſcitus, a, um, a. ibid. Tudos, elmés.

ſciurus, i, m. 210 Evet, pelyv.

ſclopetum, i, m. 703. 941 Puska.

ſclopetarius, ij, m. ibid. Puskás.

ſclopus, i, m. ibid. Nuska lővéſnek patanáſa, vagy pofával valo patantás, poffanás.

ſcobina, æ, f. 532 Réſzelő.

ſcobs, obis, f. 529 Hulladék, eſőlék, ſeprőlék.

ſcoly-

ſcolymus, i, 126 Artitsoka fű, tekervény.

ſcombrus, i, m. 168 Kén-kőſzinő, tengeri hal.

ſcomma, atis, n. 794 Tsufolo beſzéd, gunyolo (ſzitok.

ſcopæ, arum, pl. f. 582 Sőprű.

ſcops, opis, f. 149 Nagy ſzemű bagoly.

ſcoptula, æ, f. 258 Vál-lapoczka felet való ſzéles tsont.

ſcopulus, i, m. 83. 468 Kő-ſzál, kő-ſzikla.

ſcopus, i, m. 803 Tzél, Czel.

ſcorbutum, i, n. 313 Az egéſz teſtet, a' ſok nedveſſęg miatt el. bágygyaſzto lankátság.

ſcordium, ij, n. 136 Ezer jo fű.

ſcoria, æ, f. 97 Vaſnak, onnak, aranynak, ezűſtnek, es egyéb olvaſztott, Ercznek ſepreje, ſzara, Salak.

ſcorpio, onis, m. 215 Egy mérges ſęreg, Scorpio, iſmét: égi jégy, ſzámſzer Ij.

ſcorpius, ij, m. 43 Idem.

ſcortatio, onis, f. 826 Paráznaság, pajkoſſág.

ſcortator, oris, m. 827 Paráznalkodo, parázna, kurválkodo.

ſcorteus, a, um, a. 481 Bőrből valo.

ſcortum, i, n. 827 Kurva, tiſztátalan ſzemély.

ſcreo, as, are, 824 Köhögők, turháskodom, aſi-

ſcriba, æ, m. 653 Iro Deák. (tozom.

ſcriblita, æ, 408 Rétes, Béles.

ſcribo, pſi, ptum, ere, 658 731 Irok, könyvet ſzerzek.

ſcriniarius, ij, m. 530 Aſztalos, ſzekrény, vagy Láda tſinálo meſter ember.

ſcri-

ſcrinium, ij, n. 552.848 Szekrény, Láda.
ſcriptorius, a, um, 738 Irni valo.
ſcriptum, i, n. 992 Irás, meg-iratott.
ſcriptura, æ, 631 Irás, iſmét: Révtŏl, vagy mezŏtŭl valò ber, adó.
ſcrobiculus, i, m. 292 Vermetske.
ſcrobs, obis, f. 423 Verem, árok, árkolás.
ſcropha, æ, f. 185 Eme-diſzno, mag-diſzno.
ſcrophula, æ, f. 285 Futoſo-mirigy.
ſcrotum, i, n. 182.307 Tŏkmony, monya Tŏki, ſats-koja.
ſcrupulose, adv. 136 Nehezen.
ſcrupulum, i, n. 765 Drachmának és garaſnak, vagy egy-lothnak harmadik réſze.
ſcrupulus, i, m. 84 Saruban esŏt lab ſęrtŏ, kŏvetske, iſmét: izgato gond, kételkedés.
ſcruta, orum, n. 492 Oh ſzerſzám, kopot marha, tŏrŏtt ezkŏz.
ſcrutarius, ij, m. ibid. Sib vaſaros, Oh ſzerſzámáros.
ſcrutor, aris, d. 769 Tudakozom, értekezem, kereſgélem.
ſculpo, pſi, ere, 771 Képet faragok.
ſculptile, is, n. ibid. Faragot kép.
ſcurra, æ, m. 917 Tſęltſapo, otsmány tréfáju, trágár, s-moſlek beſzedŭ, iſmét: Bitang, Sohonnai.
ſcurrilitas, atis, f. 843 Tſęltsapás.
ſcutella, æ, f. 566 Tálatska, kerekdéd pais.
ſcutica, æ, f. 409.668 Oſtor.

ſcutu-

ſcutulatus, a, um, a. 226 339 Kék almás ſzinŭ, tarka barka, iſmét: Tál-formáju.
ſcutum, i, n. 699 Pais.
ſcyphus, i, m. 562.823 Pohár, kupa, Tséſze.
ſcyrrus, i, m. 319 Meg-tettzŏ ſeb-hely.

SE.

Se, 11.55 ŏtet, magátt.
ſebaceus, a, um, a. 743 Fagygyas, fagygyui, fagygyubol való.
ſebum, i, n. 425 Fagygyu.
ſecale, is, n. 129 Tatárka, haydéna, iſmét: tavaſzi-fŭ, Ros, vadocz.
ſecedo, ceſsi, ere, 738 Fél-felé-mégyek.
ſecerno, is, crevi, ere, 399 El-válaſztom.
ſeceſſus, ûs, 4. m. 573.738 Fél-felé való térés, menés, magán valo tſendes hely.
ſecludo, ſi, ere, 147 Fél-felé-rekeſztem.
ſeco, as, ui, ctum, ere, 193 El-vágom, mettzem.
ſecretarius, ij, m. 676 Titkos iro Deák, Tŏrvény tudo.
ſecretus, a, um, a. 268 El-válaſztatott.
ſecretum, i, n. 676.914 Titok, alattomban valo, fęl-felé lŏtt dolog.
ſecta, æ, f. 640.689 Valamit kŏvetŏ tárſaság, iſmét: vallás.
ſectilis, e, a. 530 Meg-vághato, meczhétŏ.
ſectio, onis, f. 721 Vágás, metzés, iſmét: kottya vettye.
ſector, aris, ari, d. 657 Kŏveddegelem, utáña járok.
ſecula, æ, f. 418 Kaſza.

ſecu-

ſeculum, i, n. 786, 1000 Hoſzſzu idő, ſzáz eſztendő.
ſecum, abl. caſ. 657 Magával, vélle.
ſecundarius, a, um, 407 448 Másod rendbéli.
ſecundò, 267 Másodſzor.
ſecundùm, 279. 529. 596 Az ſzerint, mellet: nál, nél.
ſecundus, a. um, a. 467 882 Második, ismét: ſzerentſęs.
ſecuris, is, f. 525 Fejſze, ſzekercze.
ſecurus, a, um, a. 787 Bátorságban élő, gond-nélkül való, bátorságos, tsędes.
ſecùs, adv. 189. 870 Kűlőmben, ismét: mellette.
ſed, conj. 5. 43. 130. 472 De.
ſedentarius, a, um, a. 568 űlő, űlvén munkalkodo, űlő műves.
ſedeo, es, di, ſſum, ere, 463 675 űlők, veſztég űlők.
ſedes, is, f. ibid. Szék, pád, ismét: lako hely.
ſedigitus, i, m. 265 Oly az kinek, mind két kezén, hat hat ujja vagyon.
ſedile, is, n. 556 Sék, pad.
ſedimentum, i, n. 27 Valamely nedveſętő s. hig állatnak ugy mint az viznek, bornak, ſernek, és egyebeknek le-ſzálláſa, ſeprőlékje.
ſeditio, onis, f. 691 Párt ütés, háboru, tamadás, zendűlés, villongás.
ſeditioſus, a, um, a. 696 Pártolkodo, háboruság indito, izgága, eſzveſztő.
ſedo, as, are, 230. 690 Le-ſzállitom, tsendeſitem, meg-enyhitem.

ſedu-

ſeduco, is, xi, ere, 479 622 El általom, meg tsalom, elhitetem, ismét: felfelé viſzẽ.
ſedulitas, atis, f. 992 Szorgalmatoſſág.
ſedulus, a, um, a. 886 Szorgalmatos.
ſedulo, adv. ibid. Valoban, ſzorgalmatoſſon.
ſedum, i, n. majus & minus. 125 Fűlfű, barány tsőts.
ſeges, etis, f. 54. 394 Gabona, vetemény.
ſegmentatus, a, um, a. 551 Haſogattatott, ismét deſzkával rakot: vagy cſipkés darabokkal, fűrtőkkel, ékeſitteteti, rojtos.
ſegmentarius, ij, m. 675 Arannyal czifrázo, cſillagzat ſzővő takats.
ſegmentum, i, n. 527 Hulladék, metélék, aprolék, faradék.
ſegnis, e, a. 886 Reſt, laſſu, tunya.
ſegnities, ei, f. 887 Reſtęg, laſſuság.
ſegrego, as, avi, re, 23. 409 Kűlőn válaſztom.
ſejuges, um, m. pl. 455 Bokrosával való feles lovak a' hintobã, kotſibã, ſzekérbẽ.
ſejungo, is, xi, ere, 594 Ki ſzakaſztom, kűlőn rekeſztem, el-válaſztom.
ſelibra, a, f. 765 Fél font.
ſeligo, is, egi, ere, 739 Kűlőn ſzedem, ki-valogató, ki-válaſztom.
ſella, a, f. 451 Szék, Szeczel ſzék, egygyes űlő kar ſzék.
ſellarius, ij, m. 454 Nyerges ló.
ſemel, adv. 231. 806 Egyſzer.
ſemen, inis, n. 114. 381 Mag.

Sementis, is, f. 387 Vetes, vetemény.
Semestris, e, a. 779 Hat holnapi.
Semesus, a, um. a. 431 Félig meg ŏtt, el rágott.
Semi-annus, i, m. 39 Fél esztendŏ.
Semicoctus, a, um, a. 438 Félig, meg főtt.
Seminarium, ij n. 382 Mag vetŏ hely, plántálóhelj
Semino, as, avi, are, 390 Vetek, magot vetek.
Semirutus, a, um, 538 Félig romlott.
Semissis, is, m. 495 608 765 Fél font, fęl rész: fęl As.
Semita, æ, f. 476 ŏsvény, gyalog-útt.
Semodius, ij. m. 764 Fel kŏbŏl.
Semper, adv. 799 887 Mindenkor.
Sempiternus, a, um, 996 ŏrŏkké való.
Semuncia, æ f. 765 Fél nehézék.
Senator, oris, m. 651 Tanatsbéli-személy.
Senatus ûs, 4. m 649 661 Tanáts.
Senatus-consultũ i. n 674 Tanáts-végezése.
Senecio, onis, m. 134 234 Kereszt fũ, szŏszŏs fũ, ismét: vén ember, fęlig megvenült.
Senectus, utis, f. 235 Vénség
Senex, is, substan. c. g. Vén, Agg, Eledes.
g. o. adject. 236
Seni, æ, a, pl. a. 265 Hatan.
Senilis, e. a. 233 Véni, Aghoz való.
Senio, onis, m. 941 Az koczkának hat pontos oldala.
Senior, oris, m. 901 Véneb, Agab, Eledesb.
Sensim, adv, 801 Lassan, lassan, halkal.
Sensus, ûs, 4. m. 142 341 747. 751 Értelem, érzékenség, érzés.

Sententia, æ, f. 651. 751 Értelem, értelmes mondás, példabeszéd, ismét: Törvényki mondás, sententia.
Sentina, æ, f. 469 Alsó feneke az hajonak az hova minden bŭdŏs viz és rutság, mosłék, sganej le-hul és foly.
Sentio, si, sum, ire, 340 528. 597. 920 Érzem, ismét: értem, vallóm.
Sentis, is, c. g. 138 Tŏvis.
Sentus, a, um, a. 329 Borzas, Szennyes.
Seorsùm, & seorsim, adv. 796 Magán, kŭlŏn.
Separatim, adv. 429 Válaszva, magán.
Separatio, onis, f 3 d. 268 El válaszás.
Separo, as, are, 23. 399 El-választom.
Sepelio, is, ivi, ire. sepultum 961 El-temetem.
Sepimentum, i, n. 380 Kŏz-fal, sŏvény.
Sepes, is, f. ibid. Sŏvény.
Sepio, psi, ire, ibid Bé sŏvényezem, kertelem.
Seplasiarius. ij, m. 794 Kanta-ir áros.
Sepono, is. posui ere, 745 El-tészem, fęl felé tészem.
Septem, adj. ind. 32 Hét.
September, bris, m. 780 Sz: Mihály hava.
Septeni, æ adj. a, pl. 495 Hét.
Septentrio, onis, m. 88 Eszak, északi szél.
Septentrionalis, e, a. 56 Eszaki.
Septimana, æ, f. 597 Edgy hét.
Septum, i, n. 67. 276. 411 Sŏvény, kertelés.
Septus, a, um, a. par. 652 Bé-kéréttetett, kertelt.

ſepulchrum, i, n. 961 Koporſo, ſęrr.
ſepultura, æ, f. 956 Temetés.
ſequax, acis, a. g. o. 382 Kŏnnyen utánna menŏ, reá hajló.
ſequeſter, tra, trum, a. 657 Kŏz biro, kire mind kéttfęl hadgya magát.
ſequeſtratio, onis, f. 664 Kŏzben vetés, el-valaſztás, kŏz birora való vévés.
ſequior, us, a. 90 Roſzſzab, aláb-valo.
ſequor, qui, cutum. 36 Kŏvetem, utánna mégyek.
ſera, æ, f. 548 Lakat, kilincz, peleh.
ſerarius, ij, m. 532 Lakatos.
ſerenus, a, um, 64 Tiſzta, világos, ſzép.
ſeria, æ, f. 440 Fŏld-edény.
ſerica, æ, & cum, ci, 219 511 Selyem.
ſeries, ei, f. 138. 248. 604 Rend, ſzer.
ſeriò, adv. 130. 908 Valoban, tréfa kivŭl, bizonyában.
ſerius, a, um, 939. 989 Valoságos, nem tréfa, bizo-
ſermo, onis, m. 747 Beſzéd (nyában való.
ſermocinor, aris, d. 916 Beſzéllek, beſzélgetek.
ſero, vi, ſatum, ſerere. ŭltetek, vetek, plántálok,
ſerò, adv. 267. 801 Késŏ, késŏn. (hintek.
ſeroſus, a, um, 269 Savos.
ſerotinus, a, um, 118 Késŏ, eſtvéli. (ſzo.
ſerpens, tis, c. g. 213. 669 Kigyo, terjedŏ, tsuſzo-má-
ſerperaſtra, pl. n. 230 Járni tanulo kis tſetsemŏ gyermeketskeknek ſzekerek, taly igájok.
ſerpyllum, i, n. 133 Kakuk fŭ.

ſerpo,

ſerpo, pſi, ere, 213. 314 Tsuſzok, máſzok.
ſerra, æ, f. 529 Fŭréſz.
ſerrarius, ij, m. 532 Fŭréſz-tſinálo.
ſerro, as, avi, are, 529 Fŭréſzelek.
ſertum, i, n. 133 Bokréta, koſzoru.
ſervia, æ, f. ibid. Virágos koſzoru.
ſervio, ivi, ire, 610 968 Szolgálok.
ſervitium, ij, n. 686. 698 Szolgálatt.
ſervitus, tutis, f. 610 Idem.
ſerum, i, n. & adv. ùm, 416 Savó, iſmét: késŏ, eſtve.
ſervo, as, avi, are, 522 552. 834 Meg-tartom, ŏrzŏm, oltalmazom.
ſervus, i, m. 610 Szolga, ſzolgálo ember.
ſeſquiannus, i, m. 39 Más-fęl eſztendŏ.
ſeſquilibra, æ, f. 765 Más fęl-font.
ſeſſilis, e, a. 566 Veſztég-ŭlŏ.
ſeſſio, onis, f. 258 ŭlés.
ſeſſor, oris, m. 176 Veſztég-ŭlŏ.
ſeſtertius, ij, m. & um, n. 495 Harmad fęl aſſęs, mely añyit téſze mint 3. magyar pinz.
ſeta, æ, f. 426. 506 Serte diſzno ſerte.
ſetaceus, a, um, a. 581 Sertés.
ſeu, conj. d. 158. 428. 439 Vagy, avagy.
ſeverus, a, um, a. 832 Kemény tekénterŭ, méltoságos ſzeméllyŭ, iſmét: kegyetlen, kemény, haragos.
ſex, 75. 597 Hat.
ſexagena, æ, f. ſubſt. 756 Hatvan.
ſexaginta, ad. g. o. ind. 495 Idem.
ſextans, tis, m. 608 Itzés, vagy ejteles edény.
ſextarius, ij, m. 763 Meſzſzely, fęl itze, fęl ejtel.

ſextilis, is, m. 780 Kis aſzſzony hava, ki kelet után hatodik hó, Auguſtus.

ſexus, ûs, 4 m. 795 Him és nőſtény közöt való külömbség, természet külömbőſztető, vagy természet között való válaſztás.

SI.

Si, conj cauſ. 2.11.80.81 Ha, hogy ha.

ſibilo, as, avi, are, 213 Süvöltök, ſipolok.

ſibilus, Sülvöltés.

ſic, adv. affir. 307.979 Igy, ugy, akképpen.

ſica, æ, f. 713 Rövid, kurta kard, Dakos.

ſicarius, ij, m. 669 Gyilkos, ember öldöklő.

ſiccaneus, a, um, a. 418 Száraz természető.

ſicco, as, avi, are, ibid. Aſzalom, ſzáraſztom.

ſiccinè, adv. interr. 992 Ugyé, Igyé.

ſiccus, a, um, 136.321 Száraz, aſzſzu.

ſicilitus, a, um, a. 418 Másodſzor kaſzáltatott vagy arattatott fű.

ſicubi, adv. 67 Ha valahol, máſutt.

ſicut, adv. ſimil. 696 Mint ſzintén, miképpen, a' mint —.

ſideratio, onis, f. 313.316 Ragyazás, ki-aſzás, ki-veſzés.

ſideratus, a, um, a. 62 Dögleletes tſillagtul, s. ragyától veretett, ismét: Guttatul üttetett.

ſido, ſedi, ere, 383 Le-ereſzkedem, le-süllyedek.

ſidus, eris, n. 53.778 Tſillagzat, több tſillagokból álló égi-jegy.

ſigillatim, vel ſingillatim, & ſingulatim, adv. 145 Edgyenként, külön-külön.

ſigillatus, a, um, a. 104 Meg-jegyeztetett, petſételt.

ſigillo, as, are, 676,936 Bé-petſétlem.

ſigillum, i, n. ibid. Bélyeg petsét, avagy jegy, képetske.

ſignatus, a, um, a. 863 Jegyzet, petsételt.

ſignifer, era, um, 709 Záſzlo-tartó.

ſignificatus, a, um, 751 Meg-jelentetett, láttatos, jelenſéges, nyilvan való.

ſignifico, as, avi, are, 495 934 Meg-jelentem, jegyzem.

ſigno, as, avi, are, 495 947 Meg jedzem, Béljegzem, petſétlem.

ſignum, i, n 17.433.709 974 Jegy, jel, Bélyeg, záſzlo, czégér, öntött kép, faragót bálvány.

ſilentium, ij, n. 332 Halgatás, tſendeſſég.

ſileo, es, ui, ere, ſ. c. 833 Halgatok ſzolláſtol megſzünöm, veſztegiek.

ſilex, icis, m. 85.744 Kova, tüz ütő kő.

ſilicernium, ij, n. 234 Köves padimentomra nézö le horgat vén ember, ismét: halotti lakadalom, kiben az régiek az véneket vendegelték.

ſiligo, inis, f. 129 Ros.

ſiliqua, æ, 123.128.138 Veteméný magoknak a' tokja, borſo heja, polyvája, ismét: Sz. János kenyere.

ſimia, æ, f. 207 Nőſtény majom.

ſimius, ij, m. ibid. Him-majom.

ſimila, æ, f. 408 Az liſztnek a' java, liſzt lang, ſemlye liſzt.

ſimilaceus, a, um, a. 407 Semlye liſztből való, liſzt lángbol való,

ſimilis, e, a. 749. 975 Haſonlo, haſonlatoſſág.
ſimiliter, adv. 286 Haſonlatoſſan, akképpen.
ſimilitudo, inis, f. 93 Haſonlatoſſág.
ſimplex, icis, a. g. o. 28 Egyes, egy fęle, magábã való, iſmét, egyũgyũ alázatos.
ſimpliciſſimè, adv. 822 Igen egyigyũ képpen.
ſimplicitas, atis, f 871 Egyũgyũſęg, elegyitetlenſęg.
ſimul-at, adv. 786. 947 Mihelt.
ſimul, adv. Edgyũt, egyſzer ſ-mind.
ſimulacrũ, i, n. 341 770 Kép, abrázatt, haſonlatoſſág.
ſimulo, as, avi, are, 922 Tettetem.
ſimultas, atis, f. 909 Alattomban való gyũlölſęg, ellenkezés.
ſimus, a, um, a. 249 Sima orru, lapos orru.
ſin, conj. diſj. 558. 849 Ha, penig.
ſinapi, indecl. n. 132 Muſtar.
ſincerè, adv. 925 Tiſztán, tőkélletesen, igazán
ſinciput, itis, n. 341 Főnek első részе, homloka, vak ſzarva.
ſindon, donis, f. 675 Vékony gyolts.
ſinè, prep. 68. 216. 920 Nélkũl.
ſingularis. e, a. 880 Kiváltképpen való, jeles, (egygyes.
ſinguli, æ, a. pl. 154. 231. 243. 261 Fejenként, kiki edgyen egygyen, mindenik, magán.
ſingultio, is, ivi, ire, ultum, 292 Tſoklom.
ſingultus, ûs, 4. m, 331 Tſoklás.
ſiniſter, tra. um, 264 Balog ſzerentſętlen.
ſiniſtrorsùm, adv. 478 Bal-kézfelé.
ſino, ivi, ere, 909 El-hagyom, meg-engedem.

ſinus, ûs, 4 m. 74. 316. 504. 486. 599 Kebel, ŏbŏl, térés, hajlás, iſmét: nyugodalmas hely.
ſinuoſus, a, um. a. 479 Kebeles, horgaſos.
ſiparium, ij, n. 54 Elől fel-fũggeſztet ponyva: játék helyet fedező ſzőnyeg, kárpit.
ſiphon, & ſipho, onis, m. 445. 583 Tső tsatorna, fetskendő, iſmét: ſzivárvány, mellyel az hordobol bort vésznek ki.
ſiphunculus, i, m. ibid Tsővetske, tsatornátska, ſzivárványotska.
ſiquandò, adv. 230 Ha valaha.
ſiquidem, adv. 376. 691 Mert.
ſiquis, a, d. 361. 589 Ha-valaki.
ſirius, ij, m. 38 Egy tsillag, kit ebnek hinak, melly az naphoz közelitvén, ártalmas hévſęget ſzokott inditani.
ſiſer, eris, n. 126 Veres répa.
ſiſto, ſtiti, ere, ſ.c. 67. 136. 665 Allatom.
ſiſtrum, i, n. 643 Doromb, iſmét: réz tsengettyő, vagy horgas kűrt, az minemũet az Ægyiptopapok futtak, az Iſidis áldozattyában.
ſitio, is, ivi, ire, 292 Szomjuhozom.
ſitis, is, f. 788 Szomjuság.
ſitybbus, i. 748 A'könyvekẽ felyűl lévő hártya pargamina, fedél, tábla,
ſitula, æ, f. 583 Meritő s-ivó edény, kaponya, mereklye,
ſitus, ûs, 4 m. 329. 783 Helyheztetés, állás.
ſitus, a, um, a. 273 Helyheztetett, állatott.

ſivè, conj. disj. 61. 83. 121. 429 Akar, avagy.

Smaragdus, i, m. 89 Smaragd-kő.
ſmegma, atis, n. 581 Szappan.
ſmyris, 93 Gyémánt neme, az mellyel az üveget ſzokták metélni.

SO.

Soboles, f. pl. c. 605 Magzat, fiu, és leán.
ſobrietas, atis, f. 819 Jozanság.
ſobrius, a, um, a. 823 Jozan, ételben és italban mértékletes.

ſoccus, ci, m. 514 Kapcza.
ſocer, eri, 2. m. 593 Ipa, Ip, Ipad.
ſocietas, atis, f. 724 Társaság.
ſocio, as, avi, are, 939 öſzve-társalkodom.
ſocius, ij, m. 919 Társ, munkás társ, fele társ, Pay-társ.

ſocors, dis, a. 886 Reſt, tunya, henyélő.
ſocorditer, adv. ibid Immel, ammal, laſſan, gyengén, lágyan.

ſocrus, ûs, 4. f. 593 Napa, feleſégem annya.
ſodalis, is, c. g. 930 Nyájas társ, vig-lakodalomi-társ.

ſodalitium, ij, n. 931 Társaság.
ſodes, (comp. ex. ſi audes,) 991 Ha mered: kérlek barátom, ismét: vallyon? ugy-é?
ſol, lis, m. 34. 41. 169. 481 Az égen fenlő nap.
ſolarium, ij, n. 772 Arnyék ora, ismét: háznak egyenes heazattya.

ſolaris, e, a. 38 Napi.

ſolatium, ij, n. 292 Vigaſztalás.
ſolea, æ, f. 179. 514 Solya, czipellyős, ismét: saru-talpa, patko.
ſolennitas, atis, f. 635 Pompaſſág, fris Ceremoniás (dolog
ſolennis, e, a. ibi: 641. 840 Minden az mi gyakorta, vagy eſztendőnként ſzokot lenni nevezetesen.
ſoleo, es, itus ſum, 188. 236. 329. 624. 673 Meg-ſzoktam, ſzokáſom.
ſolers, tis, a. 355 Okos, ſerény.
ſolicite, adv. 886 Szorgalmatoſſon.
ſolicitudo, inis, f. 364 Szorgalmatoſſág.
ſolidarius, ij, m. 491 Egéſz és merő dologgal kereskedő, öſzveſęggel el-ado, és vévő áros.
ſolido, as, avi, are, 536 Meg-erősſitem, merővé-tészem.
ſolidus, i, m. 494 Egéſz pénz, gáras, filléng.
ſolidus, a, um, 297. 330. 491 Merő, sűrű, erős, vaſtag.
ſolitarius, a, um, 738 Egyedűl való, magának-élő.
ſolitudo, inis, f. 639 Puſztaság, kietlę, puſztahely
ſolium, ij, n. 673 Királyi ſzék, ismét: feredő ked, Bor-tőltő edény.
ſoleciſmus, i, m. 747 Szollásban vagy irásban való éktelenſęg.
ſolor, aris, ari, d. 631 Vigaſztalom, biſztatom, ismét: vigaſztaláſt vészek.
ſolſtitium, ij, n. 38 Az napnak meg-téréſe, megállása, apadása, midőn tudni illik, az nap mint egy láttatik meg állani s rövidebnek lenni, Decembernek 12. másodſzor ismét Junij 12 mikor az nap leg-hoſzſzab.

ſolum, i, n. 275.393.719 Föld, padlás, fenék, ſarutalp, és minden fondamentom, az mi valami áll,

ſolùm, adv. 149.410 Tsak, egyedül.

ſolvo, vi, utum, ere, 463 516 621.821 Meg-oldom, meg-fizetek.

ſolus, a, um, a. ius, genit. 215.794 Egyedül, önnön maga.

ſolutus, a, um, a. 754 Meg-oldatot, ſzabados.

ſolutilis, e, a. 622 Meg-oldhato.

ſomnium, ij, n. 344 Alom látás, álmodozás, mulando heaban valoság.

ſomnolentus, a, um, 208 Szunnyadozo álmos, ſzunyáta, reſt, tunya.

ſomnus, i, m. 342 Alom.

ſonchus, chi, m. 134 Nyul-paré, diſzno kék.

ſonitus, ùs, 4. m. 75 Zengés, hangitsalás.

ſono, as, ui, are, itum, 772 777 Zengek hangitsálok, hangolok.

ſonorus, a, um, a. 231 Zengö hangos.

ſons, tis. a. 662 Vétkes, bünös, ártalmas.

ſonticus, a, um, 294 311 Veſzedelmes, nehezitö, ártalmas.

ſonus, i, m. 330 Zengés, hang, ſzo.

ſophiſta, æ, m. 838 Tſalardsággal diſputálo, maga hányo bölts, patvaros, Philoſophus.

ſopio, is, ivi, ire, 791 El-alutom, le-tsendeſitom.

ſopor, oris, m. 350 Mély álom, ſzunnyadás.

ſoporo, as, avi, are, 137 El-alutom, ſzunnyaſztom.

ſorbeo, es, ui, pſi, ere, 558 820 Szürtsölöm, az ſzinét nyalom, horpölöm.

ſorbillo, as, are, 568 Szürtsöldögelem.

ſorbum, i, n. 123 Berekenye.

ſorbus, i, f. 122 Berekenye fa.

ſordeo, es, dui, ſ. c. 329 Ruſnya vagyok, ſzennyes lészek.

ſordes, ium, f. 400.579 Szeny, motsok, ſzemét, gaz.

ſordidatus, a, um, a, 229 Ruſnya, otsmány, undok, ſzennyes.

ſordido, as, are, 745 Szennyezem, ruſnyitom, rongyolom.

ſordidus, a, um, a, 565 559.581.851 Ruſnya, otsmány, ſzennyes, motskos, föſvény ſzemetes, gazos.

ſorex, icis, m. 210 Pátkány, pölyv.

ſoror, oris, f. 601 Néném, hügom.

ſororio, as, are, 253 Nénémmé vagy hugommá fogadom, iſmét: létel és nevekedés által máſſal egy vagyok.

ſors, ortis, f. 644 851 854 Sors, ſzerentse, ſzerentseketék.

ſortilegus, i, n. 644 Sors veteſſel jövendölö, valamit ſorſſal el-válaſzto, koczkás.

ſortilegium, ij, n. Sorsveteſſel valo jövendölés.

ſortior, iris, iri, d. 824 Sorſot veték, meg-nyerem.

ſortitus, a, um, a.p. 41 Sorſal el-válaſztatott, el-vétetett.

ſoſpes, itis, a. 489 Epp, egéſſéges.

ſoſtrum, i, n. 794 Meg-gyogyitáſért való ajándék, bér, jutalom.

SP.

Spadiceus, a, um, 334 Geſztenye-ſzinü.

ſpado,

ſpado, onis, m. 291 Herélt.

ſpargo, ſi, ere, 381 El-hintem.

ſparſus, a, um, 404. 683 Széllyel el-hintetett.

ſpaſmus, i, m. 313 Görts, göts.

ſpatha, æ, f. 406. 709 Két élő dárda, pallos, Alabárd, iſmét: hagyito fa.

ſpathula, æ, f. 432 öreg iſpoth.

ſpatior, aris, ari, d. 933 Sétálok.

ſpatioſus, a, um, 944 Bő, nagy, és ſzeles közű, tágas, Téér.

ſpatium, i, n. 19. 715. 933 Köz, Időnek és helynek közte valo közi, üreſſége.

ſpecialis e, a. 956 Kiváltképpen való, tulajdon

ſpecies, ei, 5. f. 23. 267 Kép, abrázat, forma, neme

339. 348 408. 817 valaminek.

ſpecillum, i, n. 769 Tükörötske, Oculár, Pápaſzem, iſmét: borbély ſzerſzámotska,

ſpecimen, inis, n. 655 Jegy, proba.

ſpectaculum, i, n. 940 Tsudalás, játék-nézés.

ſpectator, oris, m. 951 Nézö, tsudáló.

954

ſpectatus, a, um, 709 Jol meg-nézetet, probáltatott, kéſęterett.

(* 936

ſpecto, as, avi, are, 912* Nézdegelem, ſzemlélem.

ſpectrum, i, n. 987 Tsuda, látás, jelenés.

ſpecula, æ, f. 627 ör állo hely, vigyázo hely,

ſpeculator, oris, m. 705 ör-állo, vigyázo. (várta.

ſpeculatorius, a, um, 468 ör-alláſra való.

ſpeculor, aris, ari, d. 627 ört-állok, ſtrását-állok, vigyázok, nézek.

992

ſpeculum, i, n. 246 Tükör.

ſpecus, ûs, m. & f. 522 Barlang.

ſpelæum, i. n. 189 Idem.

ſpelunca, æ, 78 Kőſziklában való üreſſęg, bárlang.

ſperno, is, evi, ere, 361 Meg-utálom, meg vętem.

ſpero, as, avi, are, 13 Reménlek, reménlem.

ſpes, ei 5 f. 364 Reménſęg.

ſphacelus, i, m. 316 A' tſontoknak fajdalma.

ſphæra, æ, f. 32 49 941 Golyobis, kerekſęg, kugli.

ſphæricus, a, um, a. 758 Golyobiſos, gömbölyég, kerekes.

ſphæriſterium, ij, n 941 Golyobis, avagy teke verő játék hely, lapra jádzo hely, iſmét: ferődő kerek bánya.

ſpica, æ, f. 127 Gabona fü, buza kaláſz, buza fü.

ſpicilegium, ij, n. 396 Kaláſzos buza füſzedés.

ſpiculum, i, n. 714 Lövellő dárdátska, iſmét: (nyil-vas.

ſpina, æ, f. 738 259 Tövis.

ſpinacia, æ, f. 126. 136 Barát pareh, Eſpinacz,

ſpinoſus, a, um, 138. 750 Töviſſes.

ſpina dorſi, Hát gerinczi.

ſpinter, eris, n. 515 Kapots, gombos-tő, kösön-

ſpinula, æ, Töviſetske. (tyü.

ſpira, æ, f. 408. 536 Perecz, iſmét akarmi kerekſęg avagy Cirkálom.

ſpiraculum, i, & ſpiramentum, i, n. 328. 47 Lélegzett, lelegző lyuk.

ſpiralis, e, a. 758 Kerek formáju, Czirkálom-formáju.

ſpiratim, adv. 34 Kerek formán, tekergősön, őſzve nem ſzakadva.

ſpiritualis, e, a. 630 Lelki, lélegzeti.

ſpiritus, ûs, 4 m. 274 Lélek, iſmét: léhellet, ſzél 328.631 zugás, fuás.

ſpiro, as, avi, are, 55 Lélegzetet, véſzek, lélegzem, fuok. 275

ſpiſſo, as, avi, are, 94.416 Meg-sűritem.

ſpiſsè, adv. 422 Sűrűen.

ſpiſſus, a, um, a. 36 Sűrő.

ſpithama, æ, f. 762 Egy araſz, három marok, avagy 12. ujni hoſzſzú.

ſplen, enis, m. 271 Lép.

ſplendidus, a, um, 41 Fényes, tűndőklő.

ſpleneticus, a, um, 795 Lépe fájo. (tem.

ſpolio, as, avi, are, 485 Meg foſztom, le-vetkeztetem.

ſpolium, ij, n. 721 Ragadomány, præda, foſztot marha, vadrol le-vont-bőr.

ſponda, æ, f. 570 Nyoſzolya, agy-oldala, vagy deſzkája.

ſpondeo, es, di, ere, 666 Igérem, fogadom.

ſpondylus, i, n, 277 Hát gerintz forgo tsonttya, iſmét: orſó fejére függeſztő hőmpőly, kivel az orſó inkáb pőrdül.

ſpongia, æ, f. 581 Spondia. Tengeri kőſziklán termő érzéken taplo: ki még helyéről le nem ſzakaſztatik, elevennek láttatik.

ſpondioſus, a, um, a. 407 Spondiás, puffat, akarmi nedveſſéget be-ſzivo.

ſponſa, æ, f. 591 Meny-aſzszony.

ſponſa-

ſponſalia, orum, pl. n. Kéz fogáſi lakodalom, házaſulásnak lakodalmas ſzővetſége.

ſponſio, onis, f. 647 Igéret, fogadás, kezeſſég.

ſponſor, oris, m. 666 Fogado, igérő, kezes.

ſponſus, i, m. 591 Vő-legény.

ſpontaneus, a, um, 241 Szabad akarat ſzerint való.

ſponte, adv. 533,726 Szabad, akaratbol, kinyen, kéſz akarva.

ſporta, æ, f. 552 Kárban őltő kolár.

ſpuma, æ, f. 73 Tajték.

ſpumo, as, avi, are, 426 Tajtékozom.

ſpuo, is, ere, 824 Pőköm, pőkők.

ſpurcities, ei, 5 f. 578 Otsmányság, tiſztatalanság.

ſpurcus, a, um, a. 826 Otsmány, tiſztátalan, iſmét: iſzonyu.

ſpurius, a, um, a. 606 Fattyu.

ſputo, as, avi, are, 824 Pőkdősőm, nyálaskodom, rajtékot tutok.

SQ.

Squalor, oris, m. 579 Szennyeſſég, ſzeny, otsmányság.

ſquama, æ, 192 Hal héa, hal haja.

ſquamula, æ, f. 316 Hal heatska, hajatska.

ſquamoſus, a, um, a. 164 Hal hajas, heas.

ſquilla, æ, f. 131 Tengeri veres hagjma, fokos hagyma, iſmét: apro rák, vagy valami kis halnak neme.

ST.

St, 914 Halgaſt jelentő igétske.

ſtabilio, is, ivi, ire, 536 Allatom, erősſitem.

ſtabilis, e, a, 848.967 Alhatatos, erős, álló.

ſtabilimen & ſtabilimentum, ti, Meg. erősſités, tamaſz, gyámol.

ſtabulum, i, n. 414 Iſtállo, ſzállás.

ſtadium, ij, n. 762.946 Pállya futo hely, iſmét: lépési-föld.

ſtagno, as, avi, are, 66 Tová léſzek, tavat tſinálok.

ſtagnum, i, n. 67 Tó, viz-állás.

ſtaglamium, n. 519 Feſtő maznak neme.

ſtamen, inis, 500 Nyálas fonal.

ſtannarius, ij, m. 553 Kanna gyárto.

ſtannum, i, n. 101 Fejér ón, bádog.

ſtapes, edis, m. 451 Kengyel.

ſtatarius, a, um, 711 Alló, álhatatos, meg-álható, állandó.

ſtatera, æ, f. 767 Függeſztő font, ſerpenyőtlen való lántzos-font.

ſtatim, adv. 735 Mindgyáráſt, majd, ezentől.

ſtatio, onis, f. 470 Állá, hajok ki-állátsára való Rév, part, iſmét: ſtráſa-állás, Hadi-ſereg.

ſtativus, a, um, a. 635 Bizonyos állaſu, rendelt helyben álló.

ſtativa, pl. n. Tabori Sancz, Sánczban-álló, Tábor.

ſtător, oris, m. 653 Váras-ſzolgája, pőroſzló.

ſtatua, æ, f. 771 Faragot bálvány, kép, felemelt-oſzlop.

ſtatuarius, ij, m. ibid Kép-farago, Bálvány öntő.

ſtatumen, inis, n. 802 Gyámol, támaſz, Iſtáp.

ſtatumino, as, avi, are, 439 Gyámolitom, támaſztom, karozom.

ſtatuo, is, ui, ere, 806 Allatom végezem, rendelem helyhezteretem.

ſtatura, æ, f. 237 Teſtnek álláſa, állapottya.

ſtatus, ûs, 4. m. 685.690 Allapott, rend.

ſtatus, a, um, 310.734 Meg állatott, álhatatos.

ſtatutum, i, n. 685 Rendelés, végezés, végezet decretom.

ſtella, æ, f. 43 Tſillág.

ſtellio, onis, m. 215 Tſillagos hato, álnok természetű gyeketske, iſmét: egy tarka földi pók, vulgo Tarantula.

ſtellula, æ, 43.741 Tſillagotska.

ſtercoro, as, avi, are, 387 Ganajozok, ganezok.

ſtercus, oris, n. 268 Ganay, ganéj.

ſterileſco, is, ere, p. c. 388 Meddővé-léſzek.

ſterilis, e, a. 112 Meddő, magtalan, gyümölcsőtlen, gyümöltstelen, ſovány.

ſterilitas, atis, f. 63 Meddőſég, magtalanság.

ſternax, acis, a. 450 Földhöz vető, le-vető, hátatlan ló.

ſternon, i, n. 252 Torok, vagy, nyak ſzirt.

ſterno, ſtravi, ere, 529 616 Földhöz verem, ütöm, leteritem.

ſternutamentum, i, n. 979 Ptrüſzentés, ptrüſzögés.

ſternutatio, onis, f. 340 Idem.

ſternuto, as, are, 340.792 Ptrüſzentek.

ſterquilium, 59 Ganéjos hely, Ganéj rakás, Ganéj verém, ſzemet, Kakas ülő.

ſtèrto, is, ui, ere, ſ. c. 352 Hortyogok, hortyogva erősen aluſzom.

ſtértor. oris, m. 956 Hortyogo, zugo, hortyogva erőſſen aluvo.

ſtibium, ij, n. 104 Szemtiſztito fekete Alaba-

ſtigma, atis, n. 669 Béllyeg. (ſtrom kő.

ſtigmaticus, a, um, a. 917 Béllyeges, jegyes, és gyakoatáb, oly az kire latorságáért bélyeget sütöttek.

ſtilla, æ f. 53 Tsöp, csöp, czep.

ſtillatorium, ij, n, 137 Bor ſeprűnek, Sernek, és egyéb italnak, sőt az fáknak, füveknek, nedvesitő, s hasznos természeti vizeknek ki tsepegtetesére és meg főzesére valo vas-fazék.

ſtillatitius, a, um, a. Czöpögő.

ſtillicidium, ij, m. 304 Czöpögő hely, Czepegő

445.546 Elzterha allya.

ſtillo, as, avi, are, 43 Czöpögök.

ſtimulo, as, avi, are, 788 öſztönözöm, kénſzeritem öſztökelem, izgatom.

ſtimulus, m. 39 öſztön, ſarkantyu.

ſtipatus, i. m, 675 Környül vétetett.

ſtipendium, ij, n. 723 Sold, Fizetés, ado.

ſtipes, itis, m. 108 Töke, törkö, tsölönk.

ſtipo, as, avi, are, 123 Bé dugom, be-temém.

ſtips, ipis, f. 696 Szedet pénz. ismét: Alamisna

ſtipula, æ f. 396 Pozdorja, tarlo, ſup.

ſtipulor, aris, d. 857 Fel fogadom, Izövetsséget tészek, kerdem, kerē, kérdeztetem, kezem bé-adö.

ſtiria, æ, f. 53 Jég tsap, Fagyot tsap.

ſtirps, is, f. 107 Fa törsök, fának töve, ismét: Nemzetségnek eredeti faj.

ſtiva, æ, f. 391 Eke ſzarva.

ſto,

ſto, as, ſteti, are, ſtatum, 259.856 Allok, meg állok.

ſtola, æ, f. 513 Szoknya, aſzszonyi köntös, paláſt, dolmány, és mindenfele öltözet.

ſtolidus, a, um, a. 805 Bolond, értetlen, észelös, kába.

ſtolo, onis, m. 382 A' szölö tövéből ki ágazot haszontalan szölö veszlö.

ſtomacace, f. 316 Büdös szajnak meg-veszetsége, vagy az inynek meg-veszése, ki mint az fogak ki-hulnak.

ſtomachicus, i, m. 795 Gyomro fájo.

ſtomachus, chi, m. 267 Gyomor.

ſtomachor, aris ari, 892 Boszszonkodom, haragszom, fel-háborodom.

ſtorca, æ, f. 570 Gyékény, sás, szittjo. (zö.

ſtrabo, onis, m. 283 Kantzal, kandal, sodorra né-

ſtrages, is, f. 714 Veszedelem, vér-ontás, levagotteſtek, öldöklés.

ſtragulus, a, um, 571 Pokrocz, tserge.

ſtramen, inis, n. 398.450 Szalma.

ſtramentū, i, n. 570.583 Szalma-tsutak.

ſtramineus, a, um, 545 Szalmás, szalmából való.

ſtraguria, æ, f. 304 Vizelletnek meg-szorulása, avagy rsepegve folyása.

ſtragulo, as, avi, are, 301 Meg-fojtom, fel akaſztom.

ſtratum, i, n. 571 Agy-nyoſzolya.

ſtratus, a, um, 529.616 Meg-hintetett, Meg vettetett.

ſtreblita, æ, f. 408 Rétes, fonatos, kaláts.

ſtrena, æ, f. 879 Uj eſztendőbéli ajándék.
ſtrenuè, adv. 883 Elevenen, gyorſan, vidamon
ſtrenuus, a, um, 722 Gyors, vidám, fő, jeles, fris.
ſtrepit⁹, ûs, 4 m. 710.885 Zőrgés, zőrgetés.
ſtrepo, is, ui, ere, itum 204 Zőrgők, zőrgetek.
ſtria, æ, f. 504 760 Rovatolás, vájott czifra az oſzlopon és egyébűt, iſmét: barázda.
ſtribligo, inis, 747 Az igének vagy ſzonak, éktelen otsmány ki mondáſa, magyarázáſa.
ſtrictìm, adv. 753 Rővideden, őſzve foglalva.
ſtrictura, æ, f. 531 Tűzes vas ſzikrája, midőn a' pőröllyel űttetik.
ſtrictus, a, um, a. 511 Szoros, ſzűk, meg-ſzoritott,
661 markolt, és ki vont.
ſtrideo, es, di, ſ. c. 298 Fogamat tſikorgatom, tsattogok.
543
ſtridor, oris, m. Tſikorgás, harſogás.
ſtriga, æ, f. 418 Szép rendel valo rakás, ravátolt, barázdolás.
ſtrigilis, is, 450 Vakaro.
ſtringo, xi, ere, ictum, 582 Szoritom, ſzoroſſan markolom, ſzorongatom.
701
ſtrigoſus, a, um, a. 278 El-hitvánkodot, meg-őſztővéredet, fonnyatt.
420
ſtrix, igis, 149 669 Ejjel, vagy étſzakái tſikorgo madár, fejes bagoly, iſmét: éjjel járo Boſzorkány.
ſtrobilus, i, m. 122 Fenyő fán nőtt hoſzſzu buga
ſtrophiolum, i, n. 250 Keſzkenőtske, mely bé-kőtőtske.

ſtro-

ſtrophium, 519 Keſzkenő, mély bé-kőtő, Tsőts-ſzoritó.
ſtructor, oris, m. 557 Eppitő, áts, iſmét: Oſztalnak, Tálnak, Etek-fogo, étek el-oſzto.
ſtructura, æ, f. 259. 534 Epűlet, rakás, alkotmány.
ſtrues, is, 3. f. 529 Rakás fa, farakás.
ſtruma, æ, f. 285 Golyva, Tályog.
ſtrumoſus, a, um, a. Golyvás, gilyvas, tályogos.
ſtruo, is, xi, ctum, ere, Epitek, rakok, iſmét: állatom, rendelem.
ſtruthio, onis, m. 156 Strucz madár.
ſtuthio Camelus, ibid. Idem, ſzárnyas vad-állat, Strucz madár.
ſtudeo, es, ui, ere, 622 Tanulok, iſmét: igyekezem,
913 jot akarok valakinek.
ſtudiò, adv. 798 Szánt ſzandékkal, ſzabad akaratt ſzerint: igyekezettel.
ſtudioſè, adv. 736 Szorgalmatoſſon.
ſtudioſus, a, um, 738 Szorgalmatoſſon tanuló, valamire igyekező, ſzorgalmatos.
ſtudium, ij, n. 17.364 Szorgalmatoſſág, Tanuság,
724.940 valamihez való ſzeretett, igyekezett.
ſtultè, adv. 509 Bolondul, eſzelősen.
ſtultus, a, um, a. 505 Bolond eſztelenől, eſztelen, eſzelős.
ſtupa, æ, f. 497 Poſzdorja, tsőpű, az lennek ala való réſze.
ſtupefacio, is, feci, ere, 137 El-rémétem, el-almélkottatom.
ſtupendus, a, um, a, 244 Tsudálatos.

ſtupeus, a, um a. 468 Tsŏpŭbŏl való

ſtupeo, es, ſtupui, ere. ſ. c. 370 El-almélkodŏ, el bámulok, el-ájulok, tsudalkozom, eſzemet el hagyom.

ſtupiditas, atis, f. 354 Gorombaság, tompaság.

ſtupidus, a, um. a. 356 Bolond, tompa, oſtoba.

ſtupor, oris, m. 294 El almélkodás, tompaság, meg ſiobadás, rémŭlés, bolondság, elmének el távozása.

ſtuprum, i. n. 826 Meg-ſzeplŏſités, ſzŭzeſſęgnek megrontáſa, paraznaság

ſturio, onis, m. 166 Hegyes orru keſzeg.

ſturnus: i. m. 152 Seregély.

ſtylobates, æ. m. 356 Oſzlop-talp, iſmét: fa tsatornátska, válutska.

ſtylus, i. m. 393.731.751 782 Iro veſzŏtske, on-peñátska, iſmét: ſzollásnak és irálnak, modgya, item: oſzlop, ſzál.

SU.

Suadeo, es ſi, ere ſum, 899 Tanátsul adom, jovallom.

ſuaſor, oris, m. 871 Tanatsul ado, tanatslo, jovallo. (gátol.

ſuaptè, adv. 856 Maga akarattya ſzerint, ma-

ſuavior, aris, ari, 599 Edeſen meg-tsokolom.

ſuavis, e, a. 440 Edes, ékes, kedves.

ſuavium, ij, n. 826 Edes tsok, gyŏnyŏrŭſęg.

ſub, præp. 27. 256. 341 Alatt, alatta, alattad.

ſubacterium, ij, n. 401 Sŭrŏ tekenŏ.

ſubalbidus, a, um, a. 315 Fejér ſzabáſu.

ſubaro, as, avi, are, 390 Alája ſzántom, parlagbol fel-ſzántom.

ſubau-

ſubauſculto, as, avi, are 837 Fŭlhegygyel reá halgatok.

ſubcæruleus, a, um a. 335 Kék ſzabáſu égh ſzénŭ.

ſubdialis, e, a. 616 Szabad ég allyi, minden ŭreſſęg az mi az ég alat lehet.

ſubditus, a, um a. 558.682 Más alá vettetett, jobbágy.

ſubditiꝰ, a, um 512.606 Alája vettetet, iſmét: nem igaz.

ſubdo, didi, ere, 11 Alája vetem.

ſubdoctor, oris, m. 734 Tanitásban ſegétŏ, tanitotárs. (álnok.

ſubdolus, i, m. 925 Alattomban való, tsalárd,

ſubduco, is, xi, ere, 470.919 Számot vetek, iſmét: el-vonſzom, el-lopom.

ſubeo, is, ivi, ire, 883.904 Fel valálom, fel-vészem, alaja mégyek, be lé mégyek.

ſuber, eris, n. 122.514 Tŏlgyfa, makkos fa.

ſubjaceo, es, ere, 968 Alatta fekſzĕ, alaja vetet lé-

ſubjacto, as, avi, are, 499 Fel-handogalom. (lzek.

ſubjectus, a, um, a. 137 662.448 Alája vettetett.

ſubigo, egi, ere, 267.387 406 Meg-gyurom, keverem, temem, iſmét: meg-vészem hodoltatom, kénſzerétem.

ſubjicio, (jacio) 748.754 Meg-hodoltatom, alája vetĕ, iſmét: menten reá felelek.

ſubindè, adv. 211.754 Mindgyáráſt, az után, ottan

ſubitaneus, a, um, a. 968 Hirtelen való. (ottan.

ſubitò, adv. 314 Hértelen.

ſublego, is, egi, ere, 464 El-lopom, el-ſzedem alattomban.

ſublevo, as, are, 741 Meg-ſegitem, fel-emelem.
ſublica, c&f. & um, ij, n. 473 Gerenda, vizben fel vert oſzlop, hidláb.
Sublicius, ſc: pons, ibid. Fa-hid.
ſubligaculum, i, n. 580 Gattya, lábra vala, iſmét: Nadrág, berhe, térd kötő.
ſubligar, aris, n. 580 Idem.
ſublimis, e, a. 116 Magas.
ſubluſtris e, a. 149 Világoskodo valamennyire fęnlő.
ſubmergo, ſi, ere, 669 El-buritom, el-sűllyeſztem, el-meritem.
ſubminiſtro, as, avi, are, 534 Ki-ſzolgáltatom, oda adom.
ſubmiſſus, a, um, a. 734 Alázatos, le-ereſztetett.
ſubmitto, ſi, ere, 466. 541 Alája botsátom, le-vetem, meg-alázom, alá-küldöm.
ſubmoneo, es, ui, ere, 702 Valamenyire meg-intem.
ſuborno, as, avi, are, 837 Meg-ékeſitem, ditſęrem, iſmét: titkó valahova botsátó.
ſuborior, iris, iri, 908 Fel-támadok, léſzek.
ſubrumus, a, um, 415 Szopo-bárány.
ſubruo, is, ui, ere, 717 Töviből ki-forditom, le-rontom.
ſubſanno, as, avi, are, 843 Meg-tſufolom, gunyolom.
ſubſcribo, is, pſi, ere, 937 Alája-irok, vélle tartom.
ſubſcus, udis, f. 530 Gerędát vagy deſzkát öſzve foglaló ſzeg, avagy heveder.
ſubſellium, ij, n. 730 Alatson ſzék.
ſubſequenter, adv. 258 Következés képpen, mentéſt után.

ſubſervio, ivi, ire, 86 Szolgálok, engedek haſználok.
ſubſidium, ij, n. 906 Segétſęg.
ſubſido, edi, ere, 78. 122. 885 Le-ereſzkedem, le-sűllyedek, le-ülök, le-lappadok.
ſubſilio, ire, ultum, 221 Le-ſzököllöm, ugrom, ugrándozom.
ſubſiſto, is, ſtiti, ere, 540. 947 Meg-állok, meg-állapadom állapodom.
ſubſolanus, i, m. 56 Nap-keleti ſzél, nap alatt való ſzél.
ſubſtantia, æ, f. 96. 270 Alat, valoság, terméſzet, iſmét: marha, joſzág.
ſubſterno, is, ſtravi, ere, 450. 570 Alája terétem.
ſubſtringo, is, ere, 463 öſzve-ſzoritom.
ſubſtillo, as, avi, are, 51 Le-tsepegök.
ſubſtituo, is, ui, ere, 678 Más helyében állatom, valakinek elebbi helyére helyheztetem.
ſubſtructio, onis, f. 522 Fundamentom vetés, azallya meg-vetés.
ſubſultim, adv. 10. 943 Ugrandozva, ſzökdétſelve.
ſubſulto, as, are, 969 Szököllöm, ugrom.
ſubſum, es fui, eſſe, 249 Alatta vagyok.
ſubtegmen, inis, n. 500 Altalfonal, bél-fonal.
ſubter, præp. 147. 251. 267 Alatta, allatad, allattam.
ſubterfugium, ij, n. 883 El-távoztátás, mentſęg, vagy batorságos meg-maradásnak és mentſęgnek helyes-modgya.

ſubterraneus, a, um,	80	Fŏld alat való.
ſubtexo, is, xui, ere,	500	Melléje-ſzŏvŏm, utánna vetem.
ſubtilis, e, a.	24 511.755	Vékony, gyenge, okos, eſzes, éles, elmes.
ſubtraho, is, xi, ere,	756	El vonſzom, el-lopom.
ſubtùs, præp.	383	Alatta, alatt.
ſubucula, æ, f.	514	Ujjos ing, pendely.
ſubvenio, is, ui, ire,	663 906	Segitſęgŭl jŏvŏk, meg-ſegitém.
ſubula, æ, f.	506	Ar, áar, varga Tŏ.
ſubulcus, i, m.	413	Diſzno Páſztor.
ſubvolo, as, avi, are,	152	Fel; vagy alája rŏpŭlŏk.
ſuburbium, ij, n.	618	Hoſtátt.
ſuccedo, is, ſsi, ere	540 969	Valaki helyében allok, iſmét jol és ſzerentſęſen eſęk dolgom, item: bé-megyek, alaja megyek.
ſuccenſeo, es, ui, ere,	892	Haragſzom reá.
ſuccenturio, as, avi, are,	715	Század allyából ki allatom, iſmét: helyébē máſt allatok.
ſucceſſor, oris, m.	678	Más helyében ſzállo, utánna kŏvetkezŏ.
ſucceſſus, ûs, 4. m.	912	Kŏvetkezendŏ dolog, valaminek jo vagy gonoſz vége ki-menetele.
ſuccidia, æ, f.	421	Fel-fŭggeſztetett ſzalonna, az melybŏl ſzŭkſęgre valo darabokat ſzoktak meczeni.
ſuccido, (à cædo) ere,	528	Alol el-meczem, vágom, iſmét: alatta le dŏlŏk.
ſuccidus, a, um, a.	503	Leves, nedves.

ſuccin-

ſuccinctè, adv.	993	Rŏvideden, ŏſzve ſzoritva.
ſuccingo, xi, ere,	277	Fel kŏtŏm.
ſucciſivus, a, um, a.	929	Az mi az kŏzŏnſęges dologtul el-ſzakaſztatik, el-meczettetik.
ſuccimen, i, n,	124	Gyanta.
ſuccreſco, is, crevi, ere,	320	Fel-nevekedem, alatta nevek, helyébe termek.
ſuccula, æ, f.	47	Sotos tekerŏ ſzerſzám, hévér
ſucculentus, a, um,	118	Nedves, Uj, nyers.
ſuccumbo, is, ui, ere,	884	Le-eſem, alatta, meg-gyŏzettetem.
ſuccurro, ere,	663.904	Meg-ſegitem, ſegétſęgre futok.
ſuccus, i, m.	104.124	Nedveſſęg
ſuccuſſator, oris, m.	453	El-hányoló, el-vetŏ ló, ŭgetŏ ló.
ſuctus, ûs, 4. m.	792	Szopás, ſzivás.
ſudarium, ij, n.	519	Tŏrlŏ keſzkenŏ.
ſudes, is, f.	380	Perſelt palcza, sŭtŏt bott, kormos furko.
ſudo, as, avi, are,	248	Veritezem, veritékezem, iſmét: keményen munkalkodom.
ſudorifer, ra, um, a.	792	Veritékeztetŏ.
ſudum, i, n.	64	Tiſzta, felhŏ nélkŭl való égh
ſueſco, evi, ere,	161	Meg ſzokom.
ſuffarcino, as, avi, re,	512	Meg tŏltŏm, tŏmŏm, avagy rondgyal bé-takaritom.
ſuffarcimen, inis, n.	512	Tŏltés, Tereh.
ſuffero, ers, tuli, latũ,	883	Szenvedem, el-viſelem.
ſufficiens, tis, a.	358	Elégedendŏ, elégſęges.

ſuffi-

ſufficio, feci, ere, 503. 659. 677 Elég vagyok, az elébbinek helyiben helyheztetem, ismét: alája teſzek, oda nyujtom.

ſuffimentum, i, n. 587 Füſtölés.

ſuffio, is, ivi, ire, 643 Füſtölöm, jo illatot teſzek.

ſuffitus, ûs, 4. m. 587 Füſtölgés, temjénezés.

ſufflamen, inis, n. 458 Kerék kötö, ſzekér, kerék tarto, ki nem hadgya, az kereket forgani.

ſufflamino, as, avi, are, 458 A' kereket meg-kötöm avag' ruddal meg-akaſztom, az völgyre alá ereſzkedvén.

ſufflo, onis, 794 Amito, hitetö, tsálárd, febgyogyitokant ires borbély, ſzemſény veſztö.

ſuffoco, as, avi, are, 47. 394. 669 Meg-fojtom.

ſuffodio, is, di, ere, 717 Alol meg-áſom, az állyat meg kapálom.

ſuffragium, ij, n. 906 Sententia, értelem, vox, akaratnak le-iráſa, ki-mondáſa.

ſuffrago, inis, 257 Az harmoknak utolso lábainak ki horgat inai.

ſuffragor, aris, dep. 906 Értelmemet ki-adom, jovalok valami mellette fogom, ſegitem.

ſuffulcio, is, ivi, ire, 259. 512 Támaſztom, gyámolitom.

ſuffundo, dis, di, ere, 907 Alája öntöm.

ſuffuſio, onis, f. 306 Alája öntés, meg-öntözés.

ſuggero, ſſi, ere, 904 Eſzében juttatom, ismét: belé-adom, belé ſuom.

ſuggeſtum, i, n. 631 Prædikállo ſzék.

ſuggillatio, onis, f. 335 Allatomban való ragalmazás, ſzidalom, ismét: ütéſſel való meg kékétés.

ſuggillo, as, avi, are, 838 Valakit hirében nevében meg-ſértek, vagy alattomban rágalmazok, ismét: ütéſſel meg kékétem.

ſuggrundium, ij, n. 546 Eſzterhája, parkány, mely az faltol az vizet fölen veti, Filegoria.

ſugo, is, xi, ere, ctum, 185. 415 Szopok, ſzivok.

ſui, ſe, pron: Rec. 2. 26. 215 Magaé, magatól, magát.

ſuile, is, n, 413 Diſzno oll.

ſuillus, a, um, a. 245. 420 Diſznobol való, diſznoi, ismét: diſzno allás.

ſulcus, ci, m. 391 Barázda, árok, plántálni való verem.

ſulphur, uris, n. 104 Kénkö, kinkö.

ſulphuratus, a, um, a. 743 Kénköves.

ſulphureus, a, um, a. 58 Kénkövi.

ſum, es, fui, eſſe, 2. 20. 215 Vagyok.

ſumen, inis, n. 185 Az diſznonak tsetses haſa.

ſumma, a, f. 708 Somma.

ſummates, um, pl. m. 686. 841 Fö népek.

ſummatim, adv. 993 Somma ſzerint, vagy fönnyen, fö-modon.

ſummitas, atis, f. 514 Tetö, hegy magaſſág.

ſummopere, adv. 843 Felette igen.

ſummus, a, um, a. 38. 122. 175. 596 Leg nagyob, leg-felsöb.

ſumo, pſi, ere, 558 El-viſzem, elfogom, fel-veſzem.

ſumptus, ûs, 4 m. 695 Költség.
ſuo, is, ere, 504 Varrok, foldozok.
ſupellex, ectilis, f. 848 Hazi ezköz.
ſuper præp. 103.531 Rajta, felette.
ſuperaddo, is, ere, 566 Fellyül reá adom.
ſuperadjicio, is, ere, 768 Idem.
ſuperbia, æ, f. 980 Kevélység.
ſuperbio, is, ire, 158 Kevélkedem, negédeskedem
ſuperbus, a, um, 874 Kevély, ismét: jeles.
ſupercilium, ij, n. 79.274 Szömöldök, ismét: kevélység
ſuperficies, ei, 5. f. 77.759 Valaminek a' ſzine.
ſuperflus, a, um, 819 Büvölködő, kelletin él több.
ſupergredior, di, 66 Rajta járok, valamin általmegyek.
ſuperinjicio, is, jeci, re, 571 Felyül reá vetem.
ſuperior, ius, a. 212 251 454 Felső, fellyeb valo.
ſuperliminare, n. 541 Felső küſzöb.
ſupernè, adv. 258.314 Onnan fellyül.
ſupernus, a, um, a. 846 Fen valo, onnan fellyül való.
ſupero, as, avi, are, 12 66.196.396 Fellyül halladom, meg giőzöm, ismét: meg vagyok, ugyan vagyok élek.
ſuperpondium, ij, n. 768 Font felet való, mérték-feli, ſzerzés &c.
ſuperpono, is, poſui, ere, 553 Felyül reá tészem.
ſuperſedeo, es, ſedi, ere, 806 El-kezdet dolgomat hátra hagyom, el-hagyom.
ſuperſtes, ſtitis, a. g. o. 606 Elő, egéſségben való, ugyan való.

ſuperſtitio, onis, f. 975 Bábona, hamis Isteni tiszteletet, nagy félelem.
ſuperſtitioſus, a, um, 644 Babonas.
ſuperſum, es, fui, eſſe, 319 400 416 Meg vagyok, élek, büvölködöm.
ſupervacaneus, a, um, 806 Hijában való, haszontalan.
ſupervenio, is, ni, ere, 715 Hirtelen el-érkezem, véletlen reá ütközöm, oda találkozom.
ſuperus, a, um, a. 901 Fén való, felső.
ſupinus, a, um, a. 575 Hanyotta fekvő, ismét: henyelő.
ſuppactus, a, um, 512 öſzve foglaltatot, avagy meg belletett.
ſupparus, i, m. 513 Felső szük köntös, rokolya, elő kötő.
ſuppedito, as, avi, are, 749 Ki szolgaltatom, oda adom.
ſuppetiæ, arum, f pl. 872 Segitség, segedelem.
ſuppeto, is, ivi, ere, 849 Titkon vagy ravaszul kérem.
ſuppingo, pinxi, ere, 512 Alája képet irok.
ſupplanto, as, avi, are 948 Alája plántalom, meg-tsalő, ismét: láb vetéſſel vagy gantsóval le-vetem, el-ejtem.
ſupplicatio, onis, f. 641 Alazatos könyörgés, esedezés.
ſupplicium, ij, n. ibid. Halálos büntetés.
ſupplico, as, are, 873 Alázatoſſan könyörgök.
ſuppono, is, poſui, ere, 556 Alája tészem, meg-tsalom.
ſuppoſititius, a, um, 786 Hamis, igaz helyében tétetett, tsalárd.

ſupprimo, is, preſsi, ere, El-rejtem, sŭllyeſztem, rekkentem.

ſuppuro, as, are, 315 Meg eveſitem.

ſupputo, as, are, 756 El-mettzem, meg-nyesem, iſmét: meg ſzámlálom, meg gondolom, itélem.

ſuprà, præp. 267. 602 Rajta, felette.

ſupremus, a, um, 980 Leg-felsŏb, utolso.

ſura, æ, f. 256 Láb-ikra.

ſurculus, i, m. 382 Tsemete, ſiatal veſzſzŏ, óltot (ág.

ſurdaſter, a, um, a. 282 Siketetske, sŭketes.

ſurdus, a, um, ibid. Sŭket, ſiket.

ſurgo, rexi, ere, 127 Fel-kelek, iſmét: nevekedé.

ſurrepo, pſi, ere, ptum, 728 Orozva alája máſzok.

ſurripio, ere, eptum, 919 El lopom, orozva el-viſzé.

ſurrogo, as, are, 678 Más helyében, helyheztetē, állatom, válaſztom.

ſusùm, adv. 48. 137. 275 Fel, fŏl.

ſus, ſuis, c. g. 184 Diſzno.

ſuſceptor, oris, m. 633 Fel-fogado, meg fogadó, iſmét: kereſzt attya.

ſuſcipio, epi, ere, 704. 805 Fel-fogadom, bé-fogadom, reám-véſzem.

ſuſcito, as, avi, are, 352 995 Fel kŏltŏm, fel-ſerkentem.

ſuſpendo, is, di, ere, 431 660 669 Fel-fŭggeſztem, fel akaſztom.

ſuſpenſus, a, um, 31. 461 Fel-akaſztatot, fel-fŭggŏ.

ſuſpicax, acis, a. 816 Gyanus, gyanakodo.

ſuſpicor, aris, dep. 356 Gyanakom.

ſuſpi-

ſuſpicio, exi, ere, 880 Fel-nézek, iſmét: tſudálom, tiſztelem.

ſuſpicio, onis, f. 357. 908 Gyanoság, gyanakodás, Bizontalánság.

ſuſpirioſus, a, um, a. 460 Zugo, nehezen lélekzŏ.

ſuſpirium, ij, n. 331 Suhajtás, foházkodás, ohajtás.

ſusq́ deq́, Alá s-fel, akár alá, nem gondolok-vélle.

ſuſtento, as, are, 385. 431 Meg támaſztom, el táplálom, iſmét: el-tŭrŏm.

ſuſtineo, es, ui, entum, 451 570 Tartom, támaſztom, táplálom, iſmét: ſzenvedek.

ſuſtollo, is, ere, 451 Fel-emelem.

ſuſurro, onis, n. 917 Allatomban ragalmazó, ſuttogva ſzidalmazo, fondor.

ſuſurrus, i, m. & um, i, n. 331 Suttogás, ſuhogás, ſugas.

ſutor, oris, m. 506 Varga.

ſutrina, æ, f. ibid. Varga mŭhely.

ſutura, æ, f. 504 Varrás, ŏſzve varrás, foldozat.

ſuus, a, um, a. 161 409 855. 965 ŏvé.

SY.

Sycophanta, tæ, m. 680 Patvaros, rágalmazo, patvárkodó.

ſyllaba, æ, f. 644. 747 Az igéknek czikkellye, az betŭknek ŏſzve foglaláſa, ſzedéſi, az ſzonak darabja.

ſyllogiſmus, i, m. 750 Okokkal való rendelt beſzéd, melybŏl valami nyilván kŏvetkezik.

ſylva.

Sylva, æ. f. 189 Makkos erdő, tsere, haraſzt.
Sylveſco, is, ere, p. c. 394 Meg-erdősülök.
Sylveſtris, e, a. 111. 112. 148. 201. 326 Erdei.
Symbolum, i, n. 705. 821 Szer, jel, jegy, rövid, ékes mondás, öſzve ſzedés.
Sympathia, æ, f. Véle való fajdalom, természeti meg indulás, rajta való könyörülés, ſzanakodás.
Sympatriota, æ, m. 691 Földi, Földemi.
Symptoma, atis, n. 956 Betégségből fel-gyógyúlt embernek, iſmét: az előbbi nyavajában való eſeſe.
Synagoga, æ, f. 648 Gyülekezet, ſinat.
Synallagma, atis, 857 Zálog, Sz: miklos pénze.
Synanche, es, i. f. 301 Torok gyék.
Synaxis, f. 633 Sz: Gyülekezet. (li.
Synchroniſmus, i, m. 786 Egy folyáſu idő, egy időbéli.
Syncope, is, i. f. 302 Az igének közepiből való vérel, ki-hágyas.
Syngrapha, æ, & um, i, m. 857. 863 Tulajdon kéz irás, vagy bizonyság-levél.
Synodus, i, f. 640 Gyülekezet, ſinat.
Syntactice, adv. 747 Rendelt, ſzonak öſzve foglalt meſterſége ſzerint.
Syntheſis, ecos, f. 509 Öſzve tétel, rövid beſzéd.
Syrma, atis, n. 586 Aſzſzony emberek ſzoknyájának ſzéle, farka.
Syron, onis, m. 217 Fában, ſajtban, és akarmi ételben termő, fergetske.

Syrtes, ium, f. pl. 466 Veſzedelmes evezző helljek az fövennek egyben torlása miat.
Syrupus, i, m. 796 Syrup, Orvoſlo jo ſzű nedveſſég.
Syſtema, atis, n. 774 Sok dolgoknak egyben való foglaláſa, kitſiny helyre való ſzoritaſa.

T.

T *Abanus, i, m.* 221 Bögöly, barom kergető fene bogár.
tabella, æ, f. 935 Táblátska.
tabellarius, a, um, 935 Levél hordozo, Iro-deák.
taberna, æ, f. 522 Haylék, ſzállás, kortsoma.
tabernaculum, i, n. 522 Levél ſzén, hajlék, Sator.
tabernarus, a, um, 492 Kufár, ſzatócz.
tabes, is, f. 3 d. 311 El-aſzás, roshadás, fekély, genyetſég.
tabidus, a, um, 311 El-aſzot, ſzáradot, roshat, ſenyvet.
tabula, æ, f. 656 Tábla, jedző tábla.
tabulatus, a, um, 551 Meg-padlottatott, deſzkáſztatott.
tabum, i, n. 315 Meg-aſzás, ſzenyvedés.
teceo, ere, 914 Halgatok.
taciturnitas, atis, f. 914 Veſztég-halgatás.
taciturnus, a, um, 831 Halgato, keveſet ſzóló.
tacitus, a, um, 734 Halgató, veſztéglő.
tactus, ûs, m. 323 Illetés.
tactus, a, um, 341 Meg-illettetet, tapaſztaltatott.

tædet, dere, imp. 933 Meg-untam.
tædium, n. 364 Meg-unás.
tænia, f. 518 Vizben fejérlő kővets.
tæsum eſt, 933 Meg-unt, unadalmas.
talaris, e, adj. 512 Bokáig érő hoſzſzu ruha.
talea, æ, f. 382 Oltó, ág, plántaló fiatal veſzſző.
talentum, 495 Tálentum, bizonyos pénz, Summa.
talio, onis, f. — Meg tromfolás.
talis, e, adv. 799 951 Illyen, ollyan.
talitrum, i, n. 670 Fitty, ujjal valo pattantás.
talpa, æ, f. 205 Vakondak.
talus, i, m. 257 941 Boka, boka tsont.
tàm, adv. 351 Annyira, olly.
tamarix, cis, f. 138 Tamiriſcus-fa.
tamen, conj 15, 102 Mind-azon-által, de azért.
tametſi, conj. 914 Noha.
tanacetum, 136 Varádits.
tandem, adv. 7. 403 Végezetre.
tango, ere, 321 Tapaſztalom, illetem, ůtőm, (érem.
tanquàm, adv. 984 Mint-ha.
tanti, genit: caſ. 601 Annyin, oly drágan.
tantisper, adv. 871 Tsak addig.
tantoperè, adv. 993 Ugy annyira.
tantùm, adv. 432. 826 Tsak.
tantus, a, um, 601 Annyi.
tapes, etis, m. 3 d. 579 Szőnyeg, kárpit.
taraxacum, 134 Erdei ſaláta.
tardè, adv. 150 Késön, laſſan.

tardiuſculus, a, um, 354 Későtske, laſutska.
tardus, a, um, Késő, laſſu, kefedelmes.
tartara, orum, n. pl. 959 Pokol
taurea, æ, f. 668 Ökör bőrből tſinált oſtor.
taurus, i, m. 181 Bika, Egy égi jegynek neve.
taxo, are, 920 Rágalmazom, árura bőtsű. (lőm.
taxus, i, f. 110 Tiſza fa.

TE.

Te, pron. accuſ. caſ. 613 Te.
tu, item adjectio ſyllabica, tu & te, ut: tute, tete.
techna, æ, f. 918 Tsalárd meſterſég, álnokſág.
tectum, i, n. 545 Házhéja.
tectus, a, um, 699 Bé-fedéztetet, födettetet.
teda, æ, 744 Faklya, zurkos fenyő.
teganites & a, m. 1 d. 409 Paſtétom, huſos béles.
teges, etis, f. 140. 571 Gyékény, ponyva,
tego, ere, 251 Fedőm, takarom, oltalmazom.
tegmen, inis, n. Fedel, lepel.
tegula, æ, f. 545 Tégla, ház fedő tserep.
tela, æ, f. 499 Vaſzon.
tellus, uris, f. 74 A' föld.
telum, i, 712 Nyil, lövő fegyver.
temere, adv. 969 Vakmerőn, oknélkül.
temero, rare, 689 Meg-ferteſzterem, meg-ſzeplőſitem, meg-rontom.
temerarius, a, um, 640 Vakmerő.
temeritas, atis, f. 3 d. 883 Vakmerőſég.
temetum, 564 Bor.

temno, ere, 876 Meg-utálom, meg-vetem.
temo, onis, g. m. 359 Szekér rud, tésla.
temperans, o g. 3 d. 818 Mértekletes.
temperantia, æ, f. 819 Mértekletessęg.
tempero, rare 731.821 Meg mértéklem, ŏszve elegyitem, timporálom, Enyhitem.
temperatus, a, um, 136 ŏszve elegyitetet.
tempestas, atis, f. 3 d. 64 Idŏ, szélvész, haboru, fergeteg.
tempestivè, adv. 920 Ideinkorán.
templum, i, n. 622 Templom.
tempora, orum, n. pl. 249 Vakszem.
tempus, oris, n. 3 d. 31 Idŏ.
tempori inservire, 968 Az idŏvelélni.
temporalis, e, 966 Ideig való, ideig tarto.
temulentus, a, um, 823 Ittas, részeg.
tenasmus, 303 Has menésnek meg-szorulása, szarásra erŏltetŏ nyavalya.
tenax, acis, o. g. 851 Ragados, enyves, Fŏsvény, Tenax.
tendo, ere, 475.702 Terjesztem, feszetem, erŏlkŏdŏm, fel-vonszom.
tendicula, æ, f. 429 Tŏŏr, kelepcze.
tendo, inis, m. 241 Az ember testébē valo mozdulasnak eszkŏze.
tenebræ, arum, f. pl. 31 Setétsęg.
tenebricosus, a, um, 20 Setét, setétes.
teneo, ere, 264.391.558 Tartom, birom, értem.
tener, a, um, 49 Gyenge.
teneor, eri, 598 Tartatom, meg-akadtam.
tenor, oris, m. 3 d. 631 Szónak notájá, Tenor, rend, szer.

tento, are, 16 Meg-késęrtem, probálom, Izgatom, kénszeritem.
tentorium, n. 704 Sátor.
tenuis, e, adj. 25 vékony, szegény.
tenus, præp. Accus. Addig, vagy, igg.
tepidus, a, um, 25 Lágy meleg, sem hé sem hideg.
ter, adv. 596 Háromszor.
terebenthina, æ, 124 Terpentina.
terebra, æ, f. 527 Furo.
terebro, are, ibid. Meg furom.
teredo, inis, f. 217 Szu, fa moly.
tero, trivi, rere, 11 Meg tŏrŏm, váslalom, koptatom, morsolom.
tergeo, ere, 556 Tŏrlŏm, kenem.
tergiversor, ari, 886 Tétovázok, magam vonogatom.
tergum, i, 258 Hát.
tergus, oris, n. 193 Bŏr.
termes, itis, m. 118 Termet ág.
termino, are, 74.217 Határozom, véget vetek.
terminus, i, m. 783 Határ, vég, Tzél.
ternus, a, um, 195 Harmadik.
terra, æ, f. 19.63.77 Fŏld.
terræ motus, m. 4 d. 80 Fŏld indulás.
terra sigillata, 104 Petsętes fŏld.
terreo, rere, 6 Rettentem, ijesztem.
terribilis, e, 59 Rettenetes, iszonyu.
terriculum, i, n. 238 Rettegetŏ.
terror, oris, m. 3 d. 716 Rettenés, rémŭlés.
territorium, n. 687 Város vagy falu fŏlde, vidékje, mezeje.

tertianus, a, um, 310 Harmad rendben valo, harmadnapi

tertio, are, 390 Meg-hármallom, hármazó.

tertiò, adv. 218 Harmadszor.

tertius, a, um, 26. 42. 656 Harmadik.

teruncius, m. 425 Fillér, mangor.

tesqua, n. pl. 191 Kietlenek, szörnyü helyek.

teſſellatus, a, um, 551 Négy szegü kövekkel padimentomoztatot.

teſſera, æ, 705. 941 Négy szegü szerszám, ravás, hadi jel, koczka.

teſta, æ, f. 147 Cserép.

teſtamentum, i, n. 606 Teſtementom.

teſtor, ari, 607. 972 Bizonyságot tészek, teſtamentomot tészek.

teſticulus, i, m. 291 Monatska, Tök goloja.

teſtis, c. g. 659 Bizonság.

teſtudo, inis, f. 212 Tekenös béka, Bóthajtás, lant, hadban fal törö szerszám.

teter, tra, trum, 913 Szörnyü, iszonyu, kegyetlen, fene.

tetraon, m. 3 d. 150 Tuzok.

tetragonum, i, 761 Négy szegelet.

tetricus, a, um, 915 Komor kedvü, szörnyü szomoru.

tetrimio, ire, 160 Récze modra zatyagok.

texo, ere, 503 Szövök, rendelek, valamit öszve foglalok.

textor, oris, m. 3 d. 500 Takáts.

textrina, æ, f. 500 Takáts mühely, Takátsnö.

textus,

textus, ûs, m. 4 d. 631 Szövés, öszve füzés.

thalamus, i, m. 595 Völegény és meny aszszony ágyas háza.

theatrum, n, 954 Játék nézésre éppétetet helj

theca, æ, f. 552. 795 Pólcz, tartótok.

thema, atis, n. 3 d. 750 Egy tractara beszédre elö vött derék dolog.

theologia, æ, f. 993 Istenes tudomány.

theriaca, æ, f. 308 Terjék.

theriſtrum, i, 513 Vékony ruha.

therma, arum, f. pl. 579 Förd ö bányá.

theſaurus, i, m. 682 Kénts.

thorax, acis, m. 253. 512 Mely, mely vas, fegyver derék.

thoracicus, a, um, 794 Melynek való.

thronus, i, Királyi szék.

thuribulum, i, 643 Temjénezö.

thus, uris, n, 124 Temjén.

thymallus, i, m. 166 Lepén hal.

thymus, Méh fü, Thymján fü, balſam fü

TI.

Tiara, æ, f. 514 Királyi süeg, mellyet a' Perſiai Királyok viseltek.

tibia, æ, f. 256. 775 Elsö szár tsont, Tárogató sip.

tibia utricularis, 777 Bordó sip, duda.

tibiale, n. 3 d. 514 Salavári.

tibicen, inis. m. 3 d. 710 Sipos, trombitás.

tigillum, i, 545 Ragaszto, létz, kakas gerenda.

tignum, i, 545 Padlás gerenda, szaru fa.

tigris,

tigris, idis, f. 196 Tigris vad, Armeniai nagy folyo viz.

tilia, æ, f. 114 Hásfa.

timeo, ere, 848 Félek, rettegek.

timidus, a, um. 204 Félelmes.

timiditas, & timor, 369 Félelmesség, fęlelem.

tina, æ, f. 169 Boros edény, Cseber.

tinca, æ, f. 167 Czompó, varga hal.

tinctor, oris, m. 503 Festő mester.

tinctus, a, um, 100 Festőt, mártot.

tinea, æ, f. 217 Moly.

tingo, ere, 503 Festek, mártok.

tinnio, ire, 643 Csengek, pengek, Csengetők.

tinnitus, ûs, m. 4 d. 299 Csenges.

tintinnabulum, 643 Csengettyű.

tipula, æ, f. 223 Vizen futoso hat lábu pok.

tiro, onis, m. 3 d. 698 Valami tudománt, mesterségeget, ujjonnan tanuló, Inas esztendő.

tirocinium,

tirunculus, a, um, 733 Tanulo gyermek.

titillo, are, 788 Csiklandom.

titio, onis, m. 3 d. 46 Fűstölgő üszög.

titivilitium, n. 802 Metélék, esölék, ruha széliről le-metélt esölék.

titubo, are, 824 Tántorgok, a' szollásban akadozok.

titulus, i, m. 593 Titulos, méltoság, ditsęretes név.

toga, æ, f. 512 Hoszszu felső ruha.

tolerantia, æ, f. 911 Türhetés, szenvedés.

tolero, are, 891 El-tőröm, szenvedem.

tolleno, onis, m. 583 Kutkankarik, kankafik emelkedő fája.

tollo, sustuli, ere, 321. 534 Fel-emelem, fel-vészem.

tolutarius, a, um, 453 Poroszkálo, ügető,

tomaculum, 422 Májos hurka.

tomentum, i, n. 572 Nyiredék, tölteni való lágy-pih.

tomex, icis, f. 396 Madzag, szősz madzag.

tomus, i, m. 740 Részs, mettzés.

tono, are, 62 Dörgök.

tondeo, totondi, ere, 584 Nyirem, beretválom.

tonitru, n. 4 d. 59 Meny-dörgés.

tonsillæ, arum, f. pl. 301 Nyelv-tsap.

tonsor, oris, m. 3 d. 584 Borbély, Nyiró.

tonstrina, æ, f. ibid. Borbély, műhely.

tonus, i, m. 2 d. 332 Hang.

topazius, i, m. 89 Topáz-kő.

tophus, i, m. 86 Puha morsolos kő.

topiarium, n. 380 Elő fából való szen, lugas.

topicus, a, um, 794 Bizonyos helyhez valo, helyes.

toral, n. 3 d. 571 Lepedő, gunya.

torcular, n. 3 d. 441 Sajtó.

tormentum, i, 668. 712 Kén, kézás, lövő ezköz, pattantyu.

tormentarius, 703 Agyuhoz való, lövő.

tormina, um, n. pl. 305 Vérhas, has fájási kinok.

tornator, oris, m. 3 d. 533 Esztergáros.

torpesco, ere, 356 El-lankadok, tunyává lészek

torpor, oris, m. 3 d. 293 Lankadás, tunyaság.
torqueo, ere: 668. 533 Tekerem, szorongatom, gyötrõm, kinzom.
torques, & is, m. 518 Arany láncz.
torrens, m. 3 d. 69 Sebes zugo patak.
torreo, rere, 400. 432 Sütõm, aszalom.
torris, is, m. 3 d. 46 Tüzes-üszög.
torta, æ, f. 409 Kaláts, pogátsa.
tortuosus, a, um Tekervényes, ödör bödör.
torus, i, m. 2 d. 260 Agy, ember testén husos
827 inas tág.
torvus, a, um, 832 Komor, kemény tekéntetü.
tostus, a, um, 445 Sütött, meg-sült.
tott, g. o. pl. ind. 821 Annyi.
totidem, g. o. 458 Meg-annyi.
toties, adv. 510 Annyiszszor.
totus, a, um, 711 Egész, tellyes, merõ.
toxicum, 308 Etetõ méreg, nyil.
Trabea, æ, f. 675 Királyi ruha, kit a' gyözedelem után vött magára a' király.
trabs, abis, f. 527 Gerenda.
tracto, are, 739 Forgatom, véle bánom, tartom.
tractus, ûs, m. 4 d. 782 Tartomány, egy darab föld határa.
trado, didi, ere, 745. 748 Oda adom, hatalma alá adó.
traditus, a, um, 991 Oda adattatot, el-adattatot
traduco, ere, 833 Altal viszem, másuva viszem: Gyalázom, ragalmazom.
tradux, ucis, c. g. 440 Homlitot veszõ, szenkel veszszõ.

tragœdia, æ, f. 953 Szerzetes játék, fabula.
tragula, æ, f. 428 Szigon, hálo neme.
traha, æ f. 457 Szan.
traho, ere, 460 498 Vonszom, hozom, rángatom.
trajectus, ûs, m. 4 d. 473 Rév, által verõ hely.
trajicio, ere, ibid. Altal vetem, által viszem, övezem.
tralatitius, a, um, 413 Másunnan vétetet, hozatot.
trama, æ, f. 500 Bél fonal.
trames, itis, m. 3 d. 479 Keresztösvény.
trano, are, 475 Altal uszok.
tranquillus, a, um, 465 Tsendes, nyugodalmas.
tranquillitas, atis, Tsendesség.
transactus, El-mult, véghez vitetet.
transigo, egi, ere, 235. 856 Véghez viszem, meg-szerzõdöm.
transadigo, ere, 427 Altal verem, által ütöm.
transenna, æ, f. 428. 541 Ablak avagy ajtó elött való rostel.
transgredior, di, 797 Altal hagom, által lépem.
transfero, tuli, ferre, 461 Altal viszem, másuva viszem.
transfuga, m. 722 El-pártolt, el hasonlot egyik pártrol másuva futot.
transilio, ire, 680 Altal szökõm, által ugrom.
transeo, ire, 503. 909 Altal mégyek, elmulom.
transitorius, a, um, 966 El-mulo, el-mulando.
transitus, ûs, 4 d. 461. 617 Altal menés.
translatus, a, um, 441 Altal vitetet, által hozatott.
transmarinus, a, um, 463 Tengeren tul való.
transporto, are, 457. 552 Altal hordom, másuva viszem.

transtra, orum, n. pl. 465 Altal dezka a' hajoban, kakas gerenda.
transveho, ere, 456 Altal hordom.
transverbero, are, 713 Altal vetem.
transversim, adv. 392 Keresztől viszsza.
transversus, a, um, 276 Keresztől való.
tremendus, a, 714 Rettenetes.
tremo, ere, 469 Reszketek.
tremor, oris, m. 3 d. 293 469 Reszketés, fęlelem.
trepidatio, onis, f. 370 Félelem, Rettegés.
trepido, are, 370 Félek, rettegek.
trepidus, a, um, 885 Félénk, rettegő, sietős.
tres, tria, 261.340 Három.
triangularis, c. g. 759 Három szegű.
triangulus, & um, m. n. 761 Harmas szegelet.
trias, adis, f. 3 d. 1000 Hármas szám, háromság.
tribuo, ere, 855 Adok, tulajdonitok osztok.
tribula, æ, f. 398 Tsęp, tséplő eszkősz.
tribulo, are, ibid. Sanyargatom, tséplem.
tribulus, i, 121 Bojtorján, sulyom,
tribunal, n. 3 d. 664 Törvén tévő szék.
tribunus, i, m. 654. 697 Kapitány, hadnagy.
tribus, ûs, f. 4 d. 654 Nemzetség, népekből, osztot rend.
tributum, i, ibid. Adó.
trica, arum. 431 Tikok lábaira akadozo szőr, hajnak őszve tsoportozása, akadály.

tricare, 112 őszve fűzni, fonni.
triceps, ipitis, o. g. 239 Három fejű.
triclinium, 555 Ebédlő palota.
triduum, 635 Harmad nap.
triennium, 782 Három esztendő.
triens, entis, m. 3 d. 607 A' pénznek harmad része.
trientał, n. 3 d. 763 Harmad része a' Romai Sextariusnak, egy meszszelnek harmad része.
trifolium, n. 134 Három levelű fű.
trigæ, arum, f pl. 456 Három lovu szekér.
triginta, o. g. pl. 259 Harmintz.
trijuga, æ, f. 456 Három lovu szekér.
trigonus, & um, m. n 759 Három szegű.
trilix, icis, o. g. 510 Három nyűstű, három nyűsős.
trimestris, e, adj. 779 Három holnapi
trimodium, 764 Három vékás avagy negyedes edény, három köblös.
trinitas, atis, f. 3 d. 1000 Háromság.
triobolus, i, m. 495 Három filléres pénz
trinso, are, 160 Fitserékelek mint a' fetske.
triplex, icis, o. 241 Hármas, három rétű.
triplicatus, a, um, 501 Hármas, hármaztatot.
tripondium, 765 Három fontni.
tripudium, 943 Tánczolás, szökés, tombolás.
tripus, odis, m. 434 Három-lábu.
triquetrus, a, um, 759 Három hegyű, három élő.
triremis, f. 3 d. 465 Három rend evezős hajó.
tristor, ari, 367 Szomorkodom.
tristitia, æ, ibid. Szomoruság.

trigeſtus, a, um, 525 Három rendű.
triſtus, e, adv. 953 Szomoru.
triticum, i, n. 129 Buza.
tritor, m. 3 d. 398 Törő, kölyös.
trituro, are, ibid. Tíęplek, nyomtatok.
tritus, a. um, 476 Törött, morsolt.
trivialis, e, adj. 737 Hármas utban való, közös-leg való.
triumphus, m. 271 Győzedelemről való ditsőſ-ſęges pompa, győzedelem.
triumphalis, e, adj. ibid. Győzedelmi, pompához való.
trochilus, i, m. 156 ökör szem. (ló.
trochiſcus, m. 795 Trochiſcus, jószag tsinálo gyanta Tsiga.
trochlea, æ, 527 Kuttsigá, ki az kötél alát fo-
trocus, m. 941 Tsiga. (rog.
trophæum, 721 Győzedelem jele, győzedelem.
trophus, i, m. 751 El-változtatás, a' tulajdon szót más hasonlatosság szerint való szólláſra forditó szollás modgya.
trua, æ, f. 435 öreg vizi edény, válu.
trucido, are, 715 Kegyetlenül meg-ölöm.
truculentus, a, um, 895 Iszonyu, kegyetlen.
trudo, ere, 465 Tolyom, taszitom.
trulla, æ, f. 433. 526 öreg viz edénj, meszelő szerszám, vakolo ezköz.
trunco, are, 529 Meg-tsontikom, nesem.
truncus, i, n. 108 Fa-törsök, fa tő, bolyokás, bénna.

truſa-

truſatilis, e, adj. 403 Tolyhato, forgathato.
trutina, æ, f. 766 Mérték, font istapja.
trutino, are, ibid. Mérsęklem.
trutta, æ, f. 166 Piztráng.
trux, icis, g. o. 895 Szörnyű, kegyetlen, fene.

TU.

Tu, pron g. o. 854. 927 Te.
tuba, æ, f. 710 Trombita, kürt.
tuber, eris, m. 285 Tsomo, domb, bötkö, pöf-
Tubera, æ, f. Gomorsóló feteg. Gomba.
tubicen, inis, m. 710 Trombitás, kürtös.
tubulus, i, m. 446 Tsiv, tsatorna, szivárvány.
tuburcinor, ari, 560 Mohon eszem.
tubus, i, m. 583 Tsév, tsatorna. tsö.
tucetum, i, n. 422 Hussal töltött eledel, pasté-
tudes, itis, m. 529 Kalapáts. (tom.
tudicula, æ, 433 Béllyegző vas, öreg főző kalán.
tueor, eri, 149. 411 Oltalmazom.
tugurium, 522 Hajlék, kunnyo.
tuguriolum, i, ibid. Kalibátska.
tulipa, æ, f. 131 Tulipa virág.
tum, adv. & conj. 440 Osztán.
tumeo ere, 67 Fel-dagadok, fel-fúvalkodó
tumor, oris, m. 307 Fel-dagadás, kevélység.
tumultuor, ari, 987 Zenebonát veszekedést inditok.
tumultus, ûs, m. 4 d. 691 Zenebona, tsetépote, zurzavar.
tumulus, i, m. 78 Domb, temetési töltés.

tunc, adv. temp. 996 Akkor, ofztán.
tundo, ere, 401 Tŏrŏm, ŏtŏm, rontom.
tunica, æ, f. 514 Dolmány.
turbo, are, 71 Háborítom, bontom, eſzét-veſztem.
turbator, oris, m. 691 Háborito, eſzveſzt ſzerzŏ.
turbo, iris, m. 57 Forgo ſzél, tſiga.
turbinatus, a, um, 759 Tornyos, tsutsos, pupos, bubos.
turcois, m. 3 d. 89 Tŭrkés kŏ.
turdus, i, m. 150 Huros madás.
turgeo, ere, 308 Fel-fualkodom, fel-dombósodom.
turgidus, a, um, 253 Fel-fualkodot, Domborodot, dŭllett-.
turma, æ, f. 697 Lovag ſereg, raj ſereg.
turmatim, adv. Seregenként.
turpis, e, adj. 278. 375 Rút.
turris, is, f. 3 d. 618 Torony.
turricula, æ, f. 941 Tornotska.
turtur, uris, m. 148 Gerlicze-.
turunda, 275 Metélt aprolék, morſalék, tikolot hizlálo golyobiſok.
tuſsis, is, f. 3 d. 275 Horot-.
tuſsilago, inis, 136 Ezer jó fŭ, édes lapu, ſzamár lapu.
tutor, ari, 682 Oltalmazom, védelmezem.
tutor, oris, m. 3 d 606 Tutor, gondviſelŏ.
tutus, a, um, 485 Bátorságos.
tuus, a, um, 45. 89. 147 Tiéd.

tym-

TY.

Tympaniſta, æ, m. 1 d 710 Dobos, czimbalmos.
tympanotriba, ibid. Dobos, dobverŏ.
tympanum, ibid. Dobb.
typographus, i, m. 748 Kŏnyv nyomtato.
typus, i, m. ibid Abrázat, példázat, kép.
tyrannus, a, um, 674 Kegyetlen király, avagy tiſzt viſelŏ.
tyro, onis, m. Uj vitéz, uj ſzoldos, valami merſterſéget ujjonnan tanulo.

V.

Vacat, Imperſ. as, are, Perſ. 920 Vagyon ŭreſſégem reá, iſmét: hivalkodik; item: valamiben munkálkodik.
vacca, æ, f. 417 Tehén, ŭnŏ.
vaccinium, ij, n. 123 Viola fŭ, ivolya, igolya, iſmét: fekete tengeri ſzŏlŏ.
vaccinus, a, um, a. 416 Tehéni, ŭnŏböl való.
vacerra, æ, f. 281 Oly hely, melyben az megbolondult eſztelen emberek rekeſztetnek, (kalyikka, rekeſz, ketrecz)
vacillo, as, avi, are, 298 356 Tántorgok, ingani, bingani, dŏlni, s meg hajlani, ha nyatlani kezdek.
vacuus, a, um, 368 ŭres, hézag.
vadimonium, ij, n. 665 Kezeſſég, fogadás tétel az tŏrvényre való elŏ állatáſra.
vado, dis, ere, 929 El-mégyek.

vador, aris, ari,	472.665	Kezeſſęg alat tŏrvény be-idézem, iſmét: az vizen uſzás nelkŭl lábon által mégyek, meg lábbalom.
vadum, i, n.	*ibid.* 466	Lábbalo, vagy gázoltató-hely, tsekély, viz fenék.
væ, interj.	989	Jaj! oh! jay!
vafer, ra, um,	816	Ravaſz, okos.
vagina, æ, f.	701	Hŭvely.
vagio, is, ivi, & ij, ire,	204 227.230	Nyivákolok mint az bŏltsŏbéli gyermek.
vagor, aris, ari, d.	672 887	Bujdosŏ, ideſtova tsavargok kullározok, kuruttyolok.
vagus, a, um, a.	411	Bujdoſo, tsavargo, kullározo, kuruttyolo.
vah!		Ehe, veh, vah.
valdè, adv.	152	Igen.
valedico, is, dixi, ere,	902	El-butsuzom, válét mondok
valeo, es, ui, ere,	196.495 788.933	Egéſſęgben, erŏmbĕvagyok, jol birom magamat.
vale, Imperat.	999	Légy egéſſęgben, Iſten-hozzád.
valetudinarius, a, um, a.	295.625	Beteges, egéſſęgtelen.
valetudo, inis, f.	292	Embernek, jó vagy gonoſz egéſſęge, vagy egéſſęg, egéſſęgtelenſęg.
valgus, a, um, a.	289	Ki horgat gŏrbe ſzáru, kidŏllyet láb ikráju.
validus, a, um,	444	Erŏs, vaſtag.
validè, adv.	116.752	Keményen, erŏſſen, valóban, fontoſan.

vallis,

vallis, is, f.	78	Vŏ-legény.
vallo, as, are,	704	Arokkal kŏrnyŭl véſzĕ, meg-sántzolom, meg-erŏſſitem,
vallum, i, n.	613	Arok, Sáncz, lator kert.
vallus, i, m.	*ibid.*	Palánk karo, iſmét: ſzŏlŏkaró.
valor, oris, m.	494	Arr, érdĕ, mi-volta, jó-volta, kelleti, divattya valaminek.
valvæ, arum, pl. f.	615	Két felé nyilo ajto, kapu, avagy ablak tábla.
valvulus, i, m.	128	Akarmi fęlé veteménynek az tokja, héja.
vanellus, i, m.	155	Libocz, Bibicz.
vaniloquus, a, um, a.		Hiában beſzéllŏ, ſzó-ſzaporitó.
vanitas, atis, f.	839.913	Hiában valoság.
vannus, i, f.	399.450	Szoro lapát, polyva roſta, avagy abraklo roſta.
vanus, a, um,	235.913	Hiában való, ŭres.
vapor, oris, m.	48.342	Gŏz, párah.
vaporarium, ij, n.	549	Ferŏdŏ ház, gŏzŏlgŏ hely, gŏzŏlgŏ lyuk.
vappa, æ, f.	443	Ki ment erejŏ, meg-erŏtlenedet bor, kiment ſzeſzŭbor
vappeſco, is, ere, p. c.	443	Meg avulok, erŏtelenedem mint az ki ment ſzeſzŭ és meg-nyállott bor.
vapulo, as, are.	729	Verettetem.
varietas, atis, f.	244	Kŭlŏmbſęg.
vario, as, avi, re,	310.751	Kŭlŏmbŏztetem.
varioli, orum,	316	Himlŏk, ſzéplŏk.

variè,

varie, adv. 158 Külömben, külömbképpen.
varius, a, um, a. 21. 168 Külömböző, külömbkülöm.
varix, icis, m. 268 Dagatt öreg érr, az emberi testében.
varus, a, um, a. Le horgat szarvu, bé-horgat szárv.
vas, adis, m. 666 Kezes, főben járo dologban valakiért felelő.
vas, vasis, n. 97. 435 704 Edény, ezköz.
vasculum, i, n. 582 Edényetske, ezközötske.
vasto, as, avi, are, 314 Puszt itom.
vastus, a, um, a. 29 Puszta, kietlen, nagy.
vates, is, c. g. 644 Poëta, jövendő mondo.
vaticinor, aris, ibid Jövendölök, jövendöt mondok.

U B.

Uber, eris, n. subst. 229 Tsöts, emlő, tölgy.
387. 415
uber, eris, a. g. o. 388 Beő, bő, böv, termet.
uberius, adv. 992 Bövebben, termöbben.
ubertas, atis, f. Bűség, termetség.
ubertim, adv. 415 Bövön.
ubi, adv. 19. 641 Hol, holot.
ubiq; 493. 886 Mindenüt.
ubi-vis, adv. 422 Akkar hol, a' hol szintén akarod, akar hol.
udus, a, um, a, 77, 526 Nedves.
udo, onis, m. Botos kapcza.

VE.

Vecors, dis, a. g. o. 805 Bolond, eszelős.
vectigal, alis, n. 682. 852 Ado, dézma, vám, ado fizetés.

vectigalis, e, a. 621 Ado-fizető, dézmához való.
vectis, is, m. 534 Retez, zár, kilints.
vector, oris, m. 472 Hordozo, vévő, avagy az kihordoztatik, vétetik.
vegeto, as, are, 940 Meg-erősitem, gyorsitom, virgontzá, nyersé, elevenné s-egésségessé tészem.
vegetus, a, um, 279. 503 Egésséges, eleven, nyers, gyors, virgoncz
vehemens, tis, g. o. a. 55 Feletteb való, nagy indulatu, ismét: kemény, zugo.
310. 703
vehementer, adv. 892 Feletteb, keménnyen, igen.
vehementia, æ, f. 294 Feletteb valoság, kemény indulat.
vehes, is, f. 397 Szekér, egy szekér terhe, ismét: szán, egy szán terhe.
vehiculum, i, n. 175 Szekér, kotsi.
veho, is, xi, ere, ctum, 455 Szekeren, lovon, szánon, vagy hajon, viszem, hordozom, hozom.
ve-jovis, m. 646 Artalmas, Juppiter, kit az pogányok azért imádtak, hogy ne ártson és kárt ne tegyen az Belzebul ördöggel.
vel, conjunct: disj. 96 Avagy, vagy.
108
veles, itis, m. 711 Tsatán forgot gyors vités, könyü szerrel való tsatázo vités.
velitor, aris, ari, ibid Tsatázom, tusakodom, ismét feddödöm, garázdalkodom.
velitatio, onis, f. ibid. Elöl probálo tsata, aprolék harcz, szerentse probálás, ütközet.
velificatio, onis, f. 464 Evezés, hajozás, vitorlazás.

vellico, as, are, 916 Tſipdeſem, furdalom.
vello, is, li, & vulſi, ere, 584 Ki-tépem, ſzaggatom.
vellus, eris, n. *ibid.* Gyapju.
velo, as, avi, are, 954 Bé-fedem, bé-takarom.
velociter, adv. 464 Hamarsággal, gyorſan.
velox, ocis, a. g. o. 809 Gyors, hamarságos.
velum, i, n. 464.466 Vitorla, iſmét: fedél.
velut, & veluti, adverbium ſimilit. Azmint.
vena, æ, f. 266 Er, éér.
venabulum, i, n. 426 Vadáſz dárda.
venalis, e, a. 493.748 El-adni való, áruban botsátott.
venæ-ſectio, onis, f. 791 Eér vágás.
venator, oris, m. 423 Vadáſz.
venaticus, a, um, a. 424 Vadáſzo.
vendibilis, è, a. 493 El-adhato, el-ado.
vendico, as, avi, are, 859 Magamnak, tulajdonitom.
vendito, as, are, 810 El-adogatom, iſmét: kérkedve mutogatom.
venditor, oris, m. 493 Aros, el-ado.
vendo, is, didi, ere, 491 El-adom.
venefica, æ, f. 669 Bővős, bájos, boſzorkány, ördöngős, kantaires, Vén koportyo, kofa.
venenatus, a, um. 137 Mérges, mérgeſętett.
venenum, i, n. 793 Méreg, étető, orvos ital.
veneo, ivi, & ij, ire, neutr. 420.493.505 El-adattatom.
venerabundè, adv. 901 Tiſztelvén, bötsülvén.
venerabundus, a, um, 925 Valakit örömeſt tiſztelő.

venereus, a, um, a. 316.826.327 Buja, nőſzéſre vagy vénus dolgára való.
veneror, aris, ari, d. 982 Tiſztelem, bötsülöm.
venetus, a, um, a. 336 Velentzei.
venia, æ, f. 907 Botsánat, meg-engedés, jovallás.
venio, ni, ire 230 Jövök, mégyek.
venum ire, à veneo, 995 El-adatni, venni.
venor, aris, ari, 423 Vadáſzok, iſmét: fityéſzek, intſelkedve kérem.
venter, tris, m. 253,276 Has, iſmét: gyomor, bél, has-hizlaló.
ventilabrum, i, n. 399 szoro-lapát.
ventilo, as, avi, are, 450 Szorok, legyezek, ſzelet-innitok.
ventoſus, a, um, 403 Szeles.
ventrale, is, n. 513 Elő ruha, elő kötő, has-fedő.
ventricola, æ, c. g. 820 Hasának kedvét keresö, has-hizlaló.
ventricoſus, a, um, 283 Hasas, potrohos.
ventriculus, i, m. 287.293 Gyomor, bél, begy.
ventulus, i, m. 513 Szeletske.
venturus, a, um, par. 369 Jövendő.
ventus, i, 2. m. 85.497 Szél.
venùm, adv. 420.748 Aruban botsátván, árulván, el-adván.
venundo, as, dedi, are, *ibid.* El-adom, áruban botsátom, árulom.

venus, eris, f. 34 Hajnal tſillag, Eſt hajnal tſillag, iſmét: ſzerelemnek, bujaságnak tiſztátalanságnak tſillagja, vagy maga az Vénus aſzſzony, item: ſzépſég, ékeſſég, diſzeſſég.

venuſtus, a, um, a. 41 Szép, ékes.

ver, veris, n. 37.160 Tavaſz, kikelet.

veracitas, atis, f. 913 Igaz mondás.

verbaſcum, ci, n. 136 Ökör fark nevő fű.

verbena, æ, f. 133 Szápora fű.

verber, eris, n. 320 Vereſég, verés, iſmét: verő ſzerſzám, veſzſző, pálcza.

verbero, as, avi, are, 668 Meg-verem.

verbero, onis, m. 917 Vereſéget érdemlő.

verboſus, a, um, a. 838 Sok ſzavu, beſzédő, tsátsogo.

verbulum, i, n. 792 Igétske, beſzédetske.

verbum, i, n. 631.751 886.908 Ige, ſzo, beſzéd, mondás.

verecundè, adv. 830 Szemérmeteſſen.

verecundia, æ, f. 375 Szemérem, ſzemérmeſſég, ſzemérmeteſſég.

verecundor, aris, ari, 926 Szűmérmeskedem, ſzégyenlem.

veredus, i, m. 488 Poſta ló, poſta ſzekér, ſzáguldo, jo-futo Ló.

verenda, orum, n. pl. 255 Szemérem teſt.

vereor, eris, eri, 363 Félek, ſzemérmeſſen fęlek, általom.

vergo, is, ere, p. e. 233.783 Hajlok, fęlre dűlők, alá felé függők, hanyatlom.

veri ſimilis, e, a. 358 Hitető, igaz ſzabáſu, tetző.

veriſimiliter, adv, 34 Hihető-képpen.

veritas, atis, f. 926 Igaſſág.

vermiculatus, a, um, a. 551 Cziffrás, tsepegetet, tarka.

vermina, um, n. pl. 305 Has-fájás, has rágo fajdalő, minden teſtnek poſgáſa.

vermino, as, are, 312 Férges vagyok, meg-nyűvesedem.

vermis, is, m. 155.217 Féreg, nyű.

verna, æ, c. g. 610 Házunknal ſzületet ſzolga, avagy ſzolgálo.

vernix, icis, 530 Gyanta.

verno, as, are, 110 Virágzom, zőldellőm, kéſ (kellem.

verò, & verùm, 23.128 Ugy, penig.

Veronica — — 565 *Veronia, diſznéger fű.*

verpus, i, 262.648 Környül metélteteti, iſmét: öreg uj, közép uj.

verres, is, m. 184 Artány, herélt-diſzno.

verro, ri, ere, 582 Meg-ſeprem, iſmét: el-ragadom.

verriculum, i, n. 425 Hal-fogo, Gyalom, két köz hálo.

verruca, æ, f. 285 Sümöltső, sömöltső, iſmét: hegy teteje.

verſatilis, e, a. 401.473 615.533 Forgathato, emeltsős.

verſicolor, oris, a. g. o. 198.339 Sok ſzinő, külömb-külömb ſzint mutato.

verſipellis, is, c. g. 923 Alnok, tsalárd.

verſo, as, are, 228.431 816 Forgatom.

verſor, aris, d. 918 Forgok, magamat gyakorlom, lakom.

verſura, æ, f. 390. 865 Fordulás, forditás, kőltsön vett pénzel adoſſágnak meg-fizetése.

verſus, ûs, 4 m. 754 Vers.

versus, præp. 79 960 Felé.

verſutè, adv. 816 Ravaſzul, álnokul.

vertagus, i, 424 Vadáſz eb, agár, az ki önnön kényen vadáſzni jár.

vertebra, æ, f. 259 Hát gerintznek gerezdei, hát gerincz, forgo tsont.

vertens, tis, g. o. 635 Fordito, forgato, tsavárito.

vertex, icis, m. 343 Főnek vagy hegynek teteje.

verticulus, & verticillus, 498.775 Orſo végében függeſztetet nehés gombotska, hog' inkáb peregjen és forogjon.

vertigo, inis, f. 297 Fő ſzédelgés, ilmét: forgo ſzél.

verto, ti, ſum, ere, 55 992 Forditom, tsavaritom.

veru, indec. n. pl. verua, n. 431 Nyás, vagy nyárs.

vervactum, i, n. 388 Ugar föld, nyugot föld, pallag.

vervecinus, a, um, 420 örüi, örüböl valo, örü, vagy berbéts formáju.

vervex, ecis, m. 182 örü, herélt juh, berbéts.

verùm, conj. 567.900 De, azért.

verum enim verò, 985 De, mind azon által.

verus, a, um, 357.794 Igaz.

verutum, i, & verutrum, i, neut. 713 Kopija, dárda.

veſanus, a, um, 805 Eſztelen, ſzeles agya fürt, feje fürt, tök fejü, dühös, bolond.

veſcor, ci, p. c. 155. 420 Eſzem, élem, ételel élek.

veſcus, a, um, ibid. Enni való.

veſculus, a, um, ibid. Enni valotska, ismét: keskenyetske, vékonka, kartsu ſzemellyetske.

veſica, æ, f. 269 Hojag.

veſico, as, are, 320 Fel-hojagzom.

veſicaria, æ, f. 135 Koro fünek neve, vagy venus kődöke.

veſicula, æ, f. 306 Hojagotska.

veſpa, æ, f. 220 Darás.

veſper, eris, & us, i, 2. m. 40 Eſtv fajnal tſillag, ismét: az Eſtve.

veſperaſcit, Imperſ. 36 Bé-eſtveledik.

veſpertilio, onis, m. 144 Tenevér, denevér, ſzárnyas egér, puppenevér, tündenevér.

veſpertinus, a, um, 64 Eſtveli.

veſperugo, inis, f. 40 Eſtv hajnal tſillag.

veſpillo, onis, m. 959 Halot temető, Sér ásó, Sirató.

veſter, tra, um, 957 Tiétek.

veſtiarius, y, m. 504 Ruhá tſináló, ruha áros, őrző, ſib vásaros.

veſtibulum, i, n. 531 Tornácz, pitvar.

viſtigium, y, n. 423.783 Láb nyom, talp nyom, ismét: jegy, bélyeg.

veſtigo, as, avi, are, 423 Kereſem, vadáſzom, nyomozom.

veſtimentum, i, n. veſtis, is, & veſtitus, ûs, 4 m. 217.509.512.581 Ruha, öltözett, ruházat.

veſtio, is, ivi, ire, 21 Meg-ruházom, fel-öltöztetem.

veſtitus, a, um, f. p. 21.197.555.675 Ruháztatott, öltöztetett.

veteranus, a, um, 698 Régi, Agg, ô, agoſtyán.

veteranus, i, m. Hadakban forgot régi vitéz, látot, hallot, régi katona.

veteramentari° ij, m 505 Foldozo varga, oh ſzerſzá-

veteraſco, ere, p. c. 443 Meg-avolok, aggom. (mos

veterator, oris, m. 817 Agravaſz, régi ravaſz, meg-aggott ſaloka.

veternus, i, m. 293 Mélly álomban ejtö betegség, nagy alvásra való betegség, tunyaság, reſtség.

veto, as, ui, are, itum, 13.141.741 Meg-tiltom.

vetulus, a, um, 234 Agotska, vénetske, avatska.

vetus, eris, a. 441.525.822 Agg, régi, ôo.

vetuſtas, atis, f. 967 Régiség, ôság.

vexillatio, onis, f. 697 Zaſzlo allya, zaſzlo alatt valo legények.

vexillum, i. n. 709 Zászlo.

vexo, as, avi, are, 182.917 Gyötröm, forgatom, buſitö, ingerlem, faggatom, kénzom, ſzoval fogdoſom, hurczolom.

VI.

Via, æ, f. 476 Utt, ſzekér útt, iſmét: utza, Item: mod akarmi dologban.

viaticum, i, n. 482 Uti költség, iſmét: útra való eledel.

viator, oris, m. 475.653 Uton járo, utas.

vibex, icis, f. 320 ütés helye, kék ütés, vereség helye.

vibriſſæ, arum, f. pl. 250 Orr lyukaban valo ſzör.

vibriſſo, as, are, 773 Az éneklésben ſzavamat cziffrázom, reſzkettetem.

vibro, as, avi, are, 713 Rázom, villogtatom, lobogtatom, lobogok, reſzkettetem.

vicarius, a, um, 677 Hellyette való, vicé helytar-

vice, em, f. 179.310.373.681.950 Helyette, helyébe való. (to.

vice-comes, itis, m. 677 Záſzlos Ur.

viceni, æ, a. 756 Huſzan.

vice-verſâ, 724.799.817 Ellemben.

vicia, æ, f. 128 Vad-zab, lednek, vad lentſe.

vicinus, a, um, 628 Szomſzéd.

vicinia, æ, f. ibid Szomſzédság, vendék, környül való tartomány, és akarmi közél való hely.

viciſſim, adv. 849 Viſzontag, iſmét.

viciſſitudo, inis, f. 968 Valtozás, viſzontagság.

victima, æ, f. 641 Aldozat, győzedelemről való áldozat tétel.

victito, as, avi, are, 715.822 Eldegelek, tengek.

victor, oris, m. 721 Győzödelmes, győző.
victoria, æ, f. 642 Győzödelem.
victualia. ium, n, pl. 696 Táplaltatásra való élés, ele-
victus, a, um, p. 950 Meg-győzetretet. (del.
victus, ûs, 4. m. 377 Eledel, étel, élemet, étel ital
vicus, i, m. 616 Falu, ismét: útza, avagy fog-
hely, tömlöcz az várásban:
videlicet, conj. 848 Tudni illik, ismét: bizonyá-
ra, nyilván.
video, es, di, ere, 14. 128 Látom, látok.
197
videor, eris, eri, 8. 278 Láttatom, tettzem.
565. 608
vidua, æ, f. 589 özvegy aszszony.
vidulus, i, m. 486 Tűlző, turba.
viduus, i, m. 589 özvégy férfi ember.
vieo, es, evi, ere, 133 Abrontsozó, veszszővél meg
kötöm, kötözöm, füzöm.
vietor, oris, m. 533 Kadár, pinter, bodnár.
vietus, a, um, 118. 440 Lágy, gyenge, fonnyat, va-
jutt.
vigeo, es, ui, ere, 788. 886 Erömben, vagy jobkotom-
ban vagyok, vidám, a-
vagy virgontz vagyok.
vigil, ilis, a. 627 Serény, gyors, vigyázo, ör-
állo.
vigilia, æ, f. 350 Vigyázás, virrasztás.
vigilia, arum, pl. f. 632 Ejjeli munkálkodás, ismét:
strása állás, strásat állok.
vigyázo személyek.

vigilo,

vigilo, as, avi, are, 576 Vigyázok, virrasztok, strá-
sálok.
viginti, a. g. o. indecl. 41 Húsz.
vilis, e, a. 101 Hitván, rosz, alá-való.
villa, æ, f. 386 Major.
villicus, i, m. ibid. Major ember, udvar biro.
villosus, a, um, 193. 424 Gyapjas, szörös, fürtös, pi-
hes, bojtos.
villum, i, n. Alá valo, erötlen borr.
villus, i, m. 503 Haj fürt, ismét: ködmeni,
gyapjui fürt.
vimen, inis, n. 114. 380 Kötö, füzö, pant, veszszö,
sziron, virla.
vimineus, a, um, 552 Kötö, vagy füzö veszszöböl
való.
vinaceus, ei, 448 Szölö magos.
vinca, æ, f. 136 Földön el terjedö boroszta
levelö szabásu fü, Lona.
vincio, is, xi. ire, 664 Meg-kötöm.
vinco, ci, ctum, ere, 45 Meg-győzöm.
vinculum, i, n. 685 Kötel, kötözet, kötölék.
vindemia, æ, f. 439 Szüret.
vindemio, as, are, ibid Szürök, szölöt szedek.
vindex, icis, a. 990 Boszszu állo, ismét: óltalma-
zo, szabadságban allato.
vindico, as, are, 610. 667 Boszszut állok.
vindicta, æ, f. 892 Buszszu állás, büntetés.
vindicia, arum, f. pl. 610 Fel szabaditás, kimentés,
ismét: valami pörös joszágnak el foglalása,
miglen Törvény által el-válik kié légyen.

vinea, æ, f. 439 Szőlő, ismét: kerekeken-tolyo sövény pais volt, ki alat az ostromnak menő vitézek régen vittanak.

vinitor, oris, m. ibid. Szőlős ember, szőlő-műves.

vinum, i, n. 440 Bor.

viola, æ, f. 133.335 Ivolya, igolya, sárga viola, szép virág.

violatio, onis, f. 374 Meg-fertőztetés, erőszak tétel, meg-szegés, meg törés.

violentia, æ, f. 787 Erőszak, erő hatalom.

violentus, a, um, 55 Erőszak tévő.

violo, as, avi, are, 689 Rajta erő szakot tészek, Az törvént és egyebbet meg-szegem, törőm, ismét: meg-ferteztetem, szeplősitem.

vipera, æ, f. 213 Vipera, mérges kigyo, &c.

vir, iri, m. 592.596.799 Férfiu, ferj, férfi.

virago, inis, f. Férfiu modgyára termet kemény aszszony, vagy leány.

vires, ium, f. pl. 295 939 Erősség, erei.

vireo, es, ui, ere, f. c. n. 109 Ződellem, zöld vagyok.

virga, æ, f. 668 Veszsző, istáp.

virgo, inis, f. 43.589 Szűz, Leánzo.

virgula, æ, f. 747 Veszszőtske, ismét: vonasotska, virgula.

virgultum, i, n. 138.382 Sűrű veszszők.

viridarium, ij, n. 379 Zőld ágas hely, zőld leveles szén, ződellő kert.

viridis, e, a. 336.745 Zőld, nyers, erős.

virilis, e, a. 233.251.512 Férfiui, ismét: erős.

Provi-

Provirili, 875 Teherségem, vagy értekem szerint, minden erőmből.

virilitas, atis, f. 235 Férfiuság, szemérem test, ismét: emberkor.

virtus, utis, f. 709.797 799.851 Joszágos tselekedet, ismét: érő, segitő erősség,

virulent⁹, a, um, 314.844 Mérges.

virus, i, n. 318 Méreg, ismét: Bak bűz, item: állatoknak szaporito magva.

vis, vis, 22.54.130 137.690 Erő, erőszak, erősség, ismét: sokaság.

vim infero, ers, tuli, erre, 827 Erőszakot részek rajta.

viscatus, a, um, a. 428 Meg-lépezet, lépeztetet, lépesitet, lépesittetett.

viscum, i, n. & viscus, i, 157 Lép, madár fogo lép, fagöngy.

viscus eris, n. 266 Bél, vagy minden tsontok nélkűl valo hus.

visibilis, e, a, 769 Lathato.

visivus, a, um, ibid. Nézö, látó, látzó.

visio, onis, f. 824 Látás, jelenés.

visito as, avi, are, 906 Meg-látogatom.

viso, si, ere, f. c. 378 Látni mégyek.

visus, ûs, 4 m. 197 Látás.

visus, a, um, 769 Láttatott.

vita, æ, f. 142.568.610 Elet, ismét: életnek modja.

vitalis, e, a. 274 Elevenitő.

vitellus, i, m. 147 Tyuk mony széki.

vitiligo, inis, f. 286 Szeplő.

vitilus, e, a. 380 Hajlo, sugár, lágy.

vitilitigo, as, are, 917 Patvaroskodom, rágalmazodom.

vitilitigator, oris, m. ibid Pör-patvaros, patvarkodo, rágalmazodo.

vitio, as, avi, are, 827 931 Meg-veszтem, veszтegetem, meg-szeplősitem.

vitiosè, adv. 732 Gonoszul, vétkesen.

vitiosus, a, um, 854.801 Bűnös, gonosz, vétkes.

vitis, is, f. 217.439 Szőlő tő, szőlő veszszö.

vitium, ij, 327.538.797 Vétek, gonossag, gánts, hiba.

vito, as, avi, are, 661 El-távoztatö, el körülöm.

vitrarius, & vitriarius, ij, m. 533 üveg-gyárto, üveg-tsinaló.

vitreus, a, um, 336.550 üvegből való.

vitricus, i, m, 600 Mostoha attya.

vitrum, i, 93 562 üveg.

vitta, a, f. 513 Fökötö.

vitulinus, a, um, 420 Bórjubol való.

vitulus, i, m. 415 Borju, bornyu.

vituperium, ij, n. 870 Szidalom, szitok, gyalázat.

vitupero, as, avi, are, 833 Szidalmazom, káromlom, kárhoztatom, gyálazom.

vivarium, ij, n. 379 Oly hely az ember elevén állatokat tart, halastó, vad kert.

viverra, a, f. 208 Vad menyet.

vividè, adv. 992 Nyerssen, elevenen, ismét: gyorsan, vidamon.

vividus, a, um, ibid. Elö, eleven, ismét: gyors, vidám.

vivicomburium, ij, n. 669 Elevenen való meg-égetés.

viviparus, a, um, Elevenen fajzo.

viviradix, Elö gyöker, eleven plánta.

vivo, xi, ctum, ere 273 565 620 Elek.

vivus, a, um, 318.522 526.770 Elö, eleven.

vix, adv. 740 Alig, nehezen.

UL.

Ulciscor, eris, ultus sum, ciscì. 815 891 Boszszut állok.

ulcus, eris, n. 796 Seb, fekély, kelés.

uliginosus, a, um, 77 Nedves, seppedékes, motsáros.

uligo, inis, f. 392 Földnek nedvesssége, vizzel elegyes rétes föld, motsáros vagy seppedékes hely.

ullus, a, um, gen. ius, 105 Valaki.

ulmus, i, f. 113 Szil fa.

ulna, æ, f. 260.762 Sing, Réff, ismét: öll.

ulterior, oris, c. g. & ius, n. 262 Tovább valo: távolyb való, tulsobb.

ultimus, a, um, 273 723 883 Utolso, leg utolsó.

ultra, sine casu, adv. 947 Tul-által, felett.

ultrò, 856 önnön kényen, szabad akarattya szerint.

ultrò citroq; 911 Alás-fel, idestova.

ultroneus, a, um, 493 719 Kényén való, szabad akaratu.

ululа, æ, f. 149 Bagoly.

ululo, as, are, 410 Orditok mint az farkas.

U M.

Umbella, æ, f. 513 Arnyékotska, iſmét: arnyék ſüveg, item: öreg fünek az ſzára.

umbilicus, i, m. 328.748 Köldök, ágyék.

umbo, onis, m. 519 Pais, vagy az pais ködepin való boglár.

umbra, æ, f. 772.933 Arnyék, iſmét: hivatlan vendég, kit a' hivatalos véle hoz

umbraculum, i, n. 113 Arnyék, árnyékozo-hely, árnyék ſzén.

745

umbratilis, e, & umbraticus, a, um, 568 Arnyékos, árnyéki.

umbrifer, era, um 113 Arnyék hozó.

U N.

Una, adv. 186.447 Egygyüt.

unanimitas, atis, f. 910 Egygyeſſég, egy értelem.

uncia, æ, f. 765 Egy vag' 2. lót, mérték neme

uncinatus, a, um, 503 Horgás, tsáklyás, kajmatſos.

uncinulus, i, 515 Horgotska.

uncinus, i, 767 Horog.

unco, as, are, 194 Körmömel kapálom, áſom, meg-körömzelem.

unctio, onis, f. 587 Kenés.

uncus, i, m. 700 Horog, kajmats.

uncus, a, um, 148 Horgas, kajmaczos.

unda, æ, f. 75 Hab, iſmét: viz.

undè, adv. 65. 157.469 Honnan?

undecim, a. indecl. 41 Tizen-egy

undecunq3, adv. 902 Akar honnan, valahonnan.

undiq3, adv. 717 Mindenfelöl, mindennünen

ungo,

ungo, gis, xi, ere, 457 Kenem, meg-kenem.

ungventum, i, n. 798 Kenet.

ungvis, is, m. 148.263 Köröm.

ungula, æ, f. 179 Bárom körme.

unicornis, is, m. 191 Unikornis, vagy egy Ló ſzabáſu állat, kinek az homlokán vagyon egyeneſſen egy ſzarva.

unicus, a, um, a. 992 Edgyetlen edgy, edgyetske, egygyes.

unio, onis, m. 91 Drágá kö, gyöngy.

unio, onis, f. 645 Edgyeſſég, egygyeſsülés.

unirota, æ, f. 461 Egy kerekü vonyo talyiga.

univerſalis, e, a. 795 Közönſéges.

univerſus, a, um, 15.881 Mind az egéſz.

unquam, adv. 203 Valaha, egy idöben.

unus, a, um, a. 2.802 Edgy.

unusquisq3, æq3, dq3. ibid. Kiki-mind.

V O.

Vocabulum, i, n. 747 Nevezö ige.

vocalis, e, a. ibid. Hangos ſzavu.

vocatio, onis, f. 886 Hivás, hivatal.

vociferatio, onis, f. 331 Kialtás, üvöltés.

vociferor, aris, ari, 230 Kialtok, üvöltök.

275

voco, as, avi, are, 40.658 Hivom, nevezem.

662

vola, æ, f. 260 Tenyér, avagy kéznek és lábnak vápája.

volatilis, e, a. 23 Szárnyas, repülö.

volemum, i, n. 123 öreg-körtvély.

volito, as, avi, are, 152 Röpösök.
volo, as, avi, are, 141 Röpülök.
volo, is, ui, velle, 121. 348 560. 816 Akarom.
volo, onis, m. 695. 816 Szolgaságból hánba botsátot legény volt a' Romaiaknál.
volens, tis, g. o. 834 Akaro, akarván.
volsella, æ, f. 581 Szőr koppaszto, szőr tisztito szerszám.
volubilitas, atis, f. 958 Gyors forgás, forgoság.
volucris, e, a. 144 Gyors, hamar.
volumen, inis, n. 740 öreg könyv, ismét: takarék.
voluntarie, adv. 798 Szabad akarat szerint.
voluntas, atis, f. 360 Akarat.
volvolus, & a. 307. 759 Szölö levélbe tekeredö fereg.
volvox, ocis, m. 217 Idem.
volvo, vi, lutum, ere, 31 534 Forgatom, hengeritem.
volupe, n. indecl. 359 Gyönyörüséges.
voluptarius, a, um, 587 Gyönyörködtetö.
voluptarius, ij, m. subst. Gyönyörüség-keresö.
voluptas, atis, f. 366 Gyönyörüség.
volutabrum, i, n. 184 Fetrengö hely, az hol a' disznó az sárban hever.
voluto, as, avi, are, 969 Forgatom, hömpölygetem, hengergetem.
vomer, eris, m. 391 Szánto vas, eke vas.
vomica, æ, f. 319 Dagadás, fakadék, tályog, kelés.
vomitio, onis, f. 792 Okádás.

vorago, inis, 70 örvény, mélység.
vorax, acis, a, 410 Nyelö, falo, nagy ehetö.
voro, as, avi, are, 568. 820 Nyelek falok, mohon eszem.
vortex, icis, m. 70 örvény, ismét: forgo szél.
votum, i, n. 304 Fogadás tétel, Istennek tött fogadás.
vovco, es, vi, ere, 998 Fogadást tészek.
vox, vocis, f. 161. 231. 275 Szo, szozat.
Upupa, æ, f. 155 Büdös babuk.

UR.

Urbanus, a, um, a. 842 Emberséges, tisztességes beszédü, ismét: városi, városbéli.
urbs, bis, f. 613 Keritet. város.
urceus, ei, 434 Korso, föld edény.
uredo, inis, f. 52 Rogya, sütö eső, ismét: elégése az fünek.
ureter, eris, 269 Oly ér, az mely altal az hugy az hojagban szivárkodik.
urgeo, es, si, ere, 84 570 883 Erőltetem, kénszeritem.
urina, æ, f. 269. 304 Hugy, vizellett.
urinator, oris, m. 474 Buár, vizben buvo.
urinatrix, icis, f. 151 Buar nevö madár.
urinum, i, sc. ovum, 147 Kakas nélkül tojot tikmony.
urna, æ, f. 763. 961 Veder, vöder, mint egy tiz iczés, vagy ejtetes.
uro, ssi, tum, ere, 61 Egetem, perselem.
urogallus, i, m. 150 Fajd, fajd kakas.
urpex, icis, m. 393 Orso botkó, vagy egyéb valami pór botkos szerszám.

urſellus, i, m. 194 Medvétske.
urſulus, i, m. ibid. Idem.
urſus, i, m. ibid. Medve.
urtica, æ, f. 134 Tsélán, tsalan.
urus, i, m. 201 Erdei vad biká.

U S.

Uſitatè, adv. 711 Szokás ſzerint, ſzokottul.
usq3, 110. 900 Addig.
usquedum, 663 Mig, miglen, meddig?
usquequaq3, 270. 975 Mindenfelől, ſzéllyel mindenűt.
uſtilago, inis, 52 Meg-égető rogya, sűtőeső.
uſtrina, æ, f. 531 Vas tűzesítő koh, kováts koh, vagy ércz olvaſzto kemęcze.
uſtulo, as, are, 961 Perſelem, égetem.
uſu-fructarius, ij, m. 608 Oly a' ki valami joſzággel él, és haſznát véſzi, az mely néki nem ſajáttya.
uſucapio, onis, f. 868 Szokáſſal, és vélle élésünkkel való magunknak tulajdonitot joſzág.
uſura, æ, f. 864 Uſura, nyereſęg, iſmét: vélle való élés.
uſurpo, as, avi, are, 645 859 Gyakorta élek véle, haſznát véſzem, iſmét: magamnak tulajdonitom.
uſus, ûs, 4. m. 345. 353 461. 847 Valamivel valo véle élés.
uſus-fructus, ûs, 4. m. 808 Más joſzágával való élés.
uſuvenit, imperſ. Gyakorta eſik, történik, ſzokot lenni,

UT.

Ut, conj. 10. 112. 118 Hogy, mint.
utut, adv. 184 Akar hogy, akar mint.
utcunq3, adv. 991 Valahogy, akar hogy, imigy amugy.
utendus, a, um, 860 Minden az, a' mivel élnikel.
uter, tris, m. 564 Tőmlő ſip.
uter, tra, um, genit. ius, 569. 948 Mellyik?
uterinus, a, um, a. 601 Egygyűt ſzűlettettek, egyſzűlő méh-béliek, egy haſiak, attya fiak.
uterq3, traq3, umq3, 238 596. 631 Mindkettő, mindenik.
utervis, travis, umvis, 514 Akar mellyik.
uterus, i, m. 294. 596 Has, méh.
uti, adv. 926 Ammint.
utilis, e, a. 755. 924 Haſznos.
utinam! adv. 794 Vajha! oha!
utiquè, 797 Bizonyára.
utor, ti, uſum, 355. 471 Elek vele, haſznat véſzem.
utplurimùm, 617 Többire.
ut potè, adv. 661. 648 Ugy-mint, tudni-illik.
utricularius, 777 Timplő ſipos.
utriq3, 541. 545 Mind két felől.
utrobiq3, 37 Mind két helyen.
utrùm, 803 Avagy, de mellyiket?
uva, æ, f. 123. 440 Szőlő, iſmét: nyelv tsap, itt fűrt méhek.

uvidus, a, um, 549 Nedves, vizenyős.

VU.

Vulgaris, e, a. 883 Közönséges, minden napi.
vulgo, as, are, 836 Ki-hirefitem, közzé tészem.
vulgus, i, m. & n. 841 Kősség, köz-nép.
vulnero, as, are, 137 Sebefitem.
vulnus, eris, n. 317. 699. 796 Seb.
vulpes, is, f. 203 Roka.
vultur, uris, m. 148 Sas keselyű.
vulturnus, i, m. 56 Nap keleti szél, ismét: folyo viz Campániában.
vultus, ûs, 4. m. 244 Arczulat, tekéntet.
vulva, æ, f. 596 Méh, méhe az aszony állatnak, az holot az magzat fogantatik.
Uxor, oris, f. 592. 594 Feleség, házas-társ.
uxorius, a, um, 594 Felességi. (dő.
uxorius, ij, m. subst. Felességének feletteb enge-

X.

XEnium, ij, n. 879 Vendégnek adó ajándék.
xenodochium, ij, n. 625 Vendég fogadó ház.
xylum, & on, 503 Pamut, gyapot, ismét: gyapot termő fa.
xystus, i, 948 Széles Tornacz, Tágas fedet folyoso.

Z.

ZAdura, æ, f. 132 Eleven gyömbér.
zea, æ, f. 127 Tönköly.

ZEBA-

ZEBAOTH, 1000 Seregeknek Ura Istene, ZEBAOTH.
zelotypus, a, um, Buzgó indulatu.
zelus, i, m. 354 Szerelemre vagy haragra fel gerjet buzgoságos indulat.
zenith, 37 Fejünk felet valo égh, pont, Zenith.
zephyrus, i, m. 56 Nap enéfzti fzél, avagy tavaszi lágy meleg szél.

ZI.

Zibethus, i, m. 328 Patkány szabásu Péfma matskó.
zingiber, eris, 132 Gyömbér.
zizania, æ, f. 394 Konkoly.
zizanium, ij, Konkoly mag.

ZO.

Zona, æ, f. 783 Ő, mádzag, mazzag, Tarsoly.
zodiacus, i, m. 34. 43 Egy kereszttül járo egi abronts, kin az 12. egi jegyek vadnak, kiket az Nap esztendőnként egyszer meg jár.
Zygostata, & es, 666 Font méréfi igasságra rendeltetet gondviselő birák.

FINIS.

Ne. Verbi. a Neo

2 Adverbij
1 Prohibendi
2 Jurandi et quasi optandi
3 Dubitandi Enclitica Particula
3 Præpositionis inseperabilis
4 Conjunctionis.
1 Causalis.
2 Copulativa
3 Enclitica

Dr BALLAGI ALADÁR

R. D. Fr. Steph. Radotzi
Obijt in Dno. Ao 1739. die 22. Febr
Horâ 10ma pomeridiana
S. A. Vij Sely.
Actores erant.
R. D. Andr. Gorgei ex loco. Esa. 49. 4.
& R. D. Steph. Intsedi ex loco Tiren. 3. 24. 25
26.

Hospiti Jam [illegible] 3 florenos